

Del Colegio de la Compañia de I. S. de Salamanca. R. 17047

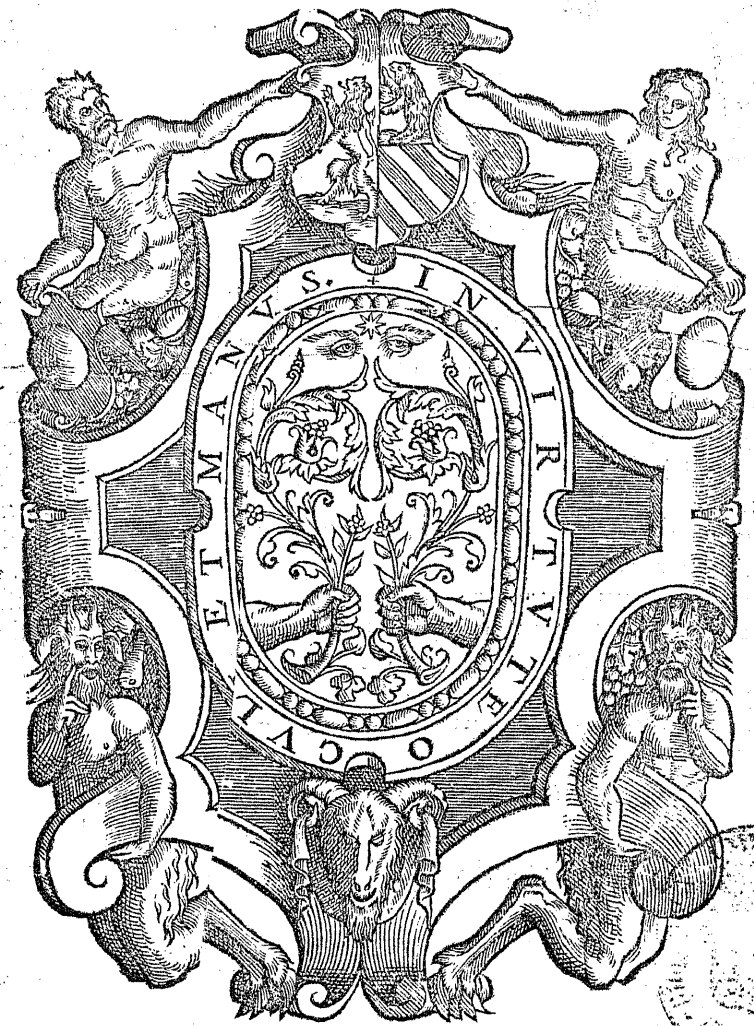
REVERENDI

Patris Dominici Soto Segobiensis, Theologi, ordinis Prædicatorum, Summulæ.

Summulæ, Theologi, ordinis Prædicatorum, Summulæ.

SUMMULARVM AEDITIO

secunda, nunc denuò in Summulistarum gratiam ab innumeris diligenter repurgata mendis.

Cum Priuilegio.

SALMANTICAE. *Edibat Andreas à Portonariis.*

1. D. LIIII.

Esta cassado en 200.

7 400 40 Safa MADE IN SPAIN

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29

A 23 234

Del Colegio de la Compañia de I. S. de Granada. R. 17047

REVERENDI

Patris Dominici Soto Segobiensis, Theologi, ordinis Prædicatorum, Summulæ.

SUMMULARVM AEDITIO

secunda, nunc denuò in Summulistarum gratiam ab innumeris diligenter repurgata mendis.

Cum Priuilegio.

SALMANTICAE. Escebat Andreas à Portonariis.

1. D. LIIII.

Esta tassado en 200.

[Handwritten signatures and scribbles]

40071. 89

EL REY.

POR quãto vos Andrea de Portonaris mercader de libros, vezino de la ciudad de Salamanca, nos hezistes relacion, diciendo que vos teneyis poder en causa propia de fray Domingo de Soto, prior de Santistevan de la dicha ciudad, para nos supplicar os diessimos priuilegio para imprimir y veder todas sus obras, que hasta aqui hauia fecho, que son vna Epistola ad Romanos, de Natura & gracia, con vna Apologia contra Catharinos, y vna Consultacion de los probres, y vna Repeticion de Tegendis secretis, y Summulas, Logica magna, y Phisica. Como parecia por vna escriptura signada de escriuano, de que ante los del nuestro consejo hizo presentacion, y nos supplicastes acatando las obras muy utiles y prouechosas, os diessimos licencia y facultad, para que vos solo, o quien vuestro poder ouiesse, pudiesse imprimir y veder las dichas obras, o como la nuestra merced fuesse: lo qual visto por los de nuestro consejo, fue acordado que deuiamos mandar dar esta nuestra carta para vos en la dicha razon & nos tuuimos por bien. Y por la presente por os hazer bien y merced, os doy licencia y facultad, para que vos, o las personas que vuestro poder ouieren para ello, por tiempo y espacio de ocho años primeros siguientes, que corran y se cumplieren desde el dia de la fecha desta mi cedula en adelante, podays imprimir y veder los dichos libros en estos nuestros Reynos y señorios, siendo primeramente tassados por los del nuestro consejo el precio, a como los ouieredes de vender, Y mandamos que por el dicho tiempo ninguna otra persona los pueda imprimir, ni vender, ni tener el dicho vuestro poder, como dicho es, so pena que pierda la impresio que asy hiziere y vendiere, & los moldes, y aparejos con que lo hiziere, y mas curra en pena de diez mil maravedis para nuestra camara. Y mandamos a los del nuestro consejo, Presidentes & Oydores de las nuestras audiencias, Alcaldes, Iguaziles de la nuestra casa y corte, y Chancillerias, y a otras qualesquier nuestras justicias de los nuestros Reynos y señorios, a cada vno en su jurisdiccion que guarden y cumplan & fagan guardar y cumplir esta nuestra cedula, por el dicho tiempo de los dichos ocho años, y contra lo en ella contenido, ni consientan yr y passar. Fecha en Valladolid a diez dias del mes de Nouiembre. M. D. L. ños.

Yo la Reyna.

Por mandado de su M. su Alte. en su nombre.

Francio de Ledesma.

PROOEMIUM FRATRIS DOMINICI Soto Segobienſis in secundam editionem summularum

BIS PVERI, SENES, RVDIMEN-
tis, inquã, dialecticis, veluti puerilibus nucibus, manũ iterũ ad-
mouemus. Non quidem adeò senes: sed tamen id ætatis, quando
studiis grauioribus prouecti, foeliciores Theologiæ foetũ par-
turiebamus: sanè quòd eã facultatẽ in hac florētissima Salmã-
ticensium Academia, publico stipendio, anno iam septimo, nec infœliciter, pro-
fitemur. At verò cum assiduis atq; adeò improbis amicorum flagitationibus,
tum in primis iussu maiorum, coacti sumus particulam studiorum dialecticorũ
vsui impertiri. Enimvero cùm res dialectica his retrò annis triginta eò sophis-
matum extra proprias lineas prolapsa fuerit, vt nõ modò adolescentibus terri-
bilis iam esset, atq; adeò inaccessible: verũ cunctis ludibrio etiam opprobriòq;
haberetur, factũ est, vt principes academiæ suis illam gymnasiũ, veluti barba-
ricum quoddam monstrum, exploserint, ac prorsus eiecerint, cùm tamen esset po-
tius, velut frondosa arbor, amputãda, non extirpanda. Vtile enim semper fuit,
vt nè quid nimis, in vitium ducit culpæ fuga, si caret arte. Atqui, vt est per
se euidentissimũ, quã sit dialectica cæteris scientiis ad eundis necessaria, ita nec in-
ficias ire, nisi pertinacissimus, potest, dialecticã Aristotelis, si nondũ contex-
tũ accipias, ad rudẽ iuuentutẽ erudiendã instituendamq; nõ esse satis. Nam, præ-
terq; q; phrasis ipsa aspera est, ac durior, quã pro iuuenũ captu, non abundẽ suf-
ficit inuenibus exercẽdis, tum vel maximè si Theologiæ scientiarumq; traden-
darũ optimus is modus sit, quẽ scholastici per quæstiones excogitarunt, quod
re vera, neq; osores isti scholasticorum inficiari possunt, Vt enim Hieronymi,
Augustini, aliorumq; id genus doctorũ lectio apprimè sit, post sacram pagi-
nã: necessaria tamẽ nudam ex illis perspicuãq; veritatẽ eruere, nisi per quæstio-
nes disputãdo, neutiquã possumus. Cuius rei, vel præclara Parisiorũ academia,
atq; adeò, quæ apud nos simia eius est, Complutensis, multis retrò annis, magno
nobis sunt experimento. Quas velut matres (nam hoc nomine dignos censèbat
eos Aristides, vnde disciplinarũ cultũ cõtigit haurire) summa religione sem-
per suscipiam. Neq; alij Mercurio primos studiorũ meorũ vnquã fructus offe-
ram. Sed & nostræ hæ scholæ Salmãticensis, iam olim vtroq; iure toto orbe il-
lustrißimæ, post qui rem dialecticã artesq; liberales omni cura & diligẽtia co-
lendas censuere, iam inde, cũ Medicinæ, tum præsertim sacræ Theologiæ, aug-
mentũ, nec poenitendũ quidem, susceperũt. Quibus proinde vniuersitatibus ve-
hementer ego timeo, si modò pergunt exercitium dialecticæ, ac naturalis philo-
sophiæ, quæstionariosq; quos vocant, authores, se prorsus relegare, nè tandẽ ta-
cturã incõmodũq; experti, in pristinũ rursum baratbrum sophismatũ relabãtur,
is nanq; est humani impetus ingenij, qui vix sese in medio cõtineat. Huic ergo

malo occurrere putabāt, qui me in hoc propositum inuexerūt. Videntur enim huiusmodi facultates eò præsertim in tantâ tricarum, ac sophismatū barbariè processisse, q̄ hac tempestate in iuuenū manus inciderint, inter quos no. quoq; olim tempore inseruimus. Et enim, cum primus ad philosophiam aggressus in Dialectica fiat, vsu proinde venit, vt iuuenes, modò valeāt ingento, illuc summo impetu ferantur, atq; vt est in illa ætate ingeniorum luxuries, foliis amplicius, quàm fructibus exuberent, Et, quod fons malorum origoq; fuerat, quicquid iuuenum quilibet fortè excogitasset, nacta Chalcographorum opportunitate, impressioni mandare festinabant, quod tamen si nonum pressissent in annum, indignū certè iudicassent, vt eijsmodi nemi, ac tricis alios exerceret, vexaretq;.

Hiscerationibus mecum illi exposulabant, vt qui iam nunc de illis facultatibus maturiùs censerent possem, Summulas primum retractarem, mox ad Logicam Aristotelis, ac demum ad Philosophiam procederē. Vnde, si modò res pro opinione succederet, non infimè literarum studiosis consultum iri sperabāt, quibus non ergo suasis adducti, arundines cum sene illo Græco, inter pueros lusuri, resumimus. Vbi id solūm mihi, quod Photioni illi Atheniensi considerandum est, nempe quid non dicam: Quid, inquam, eorum que in priori æditione Summularum ante decem annos congesseram, ommittere, ac recidere possim. Nec tamen quo rem facilem dilucidamq; reddamus, locos omnes difficiles, si modò fuerint necessarij, declinabimus: imò verò nonnullas dialecticorum captiunculas, paucaq; sophismata, ad iuuenum exercitium intermiscēbimus: quando fieri nequit aliter, vt ad disputandum in alijs scientijs apti fiant, euadantq; instructi. Vt enim nulla ars est, aut scientia, quæ suos non habeat scopos, ita neque dialecticam adeò quis peruiam existimet, quæ nullo negotio adiri possit. Nec quosdã rursus latinissimos dialecticos imitabimur, qui paucis ex Cicerone desumptis exemplis, putant Dialectico negotio fecisse satis. Latiùs enim Dialecticam patère volumus, quàm Ciceronianis: quippe cum citra eloquentiam Cicero nis possit quispiam Philosophiam conari. Ad hunc igitur modū stylum temperabimus, vt nec barbarè, nec tamen è medio Latio accersitis verbis dicamus. Faxit Deus, cuius respectu solius prouinciam tam nobis ingratam subimus, diuino eius numine aspiremur, vt (quòd in gloriam eius cedat) feliciter nobis opera hæc nostra cadat.

Æ AEDITIO SECUNDA
SUMMULARVM FRATRIS DOMI

nici Soto Segobienfis, ordinis Prædicatorum, artium, ac sacre Theologiæ magistri, nuper recognita.

LIBER PRIMVS DE
TERMINO.

PHILOSOPHIÀ obeuntibus dialectica est: quæ in ipso statim vestibulo sese primum offert: sanè, quæ ad cæteras omnes scientias viâ sternit. Est namq; dialectica, vt nomen præfert, ars disputandi: quam nimirum viam perueſtigandæ veritatis nobis natura munivit. Atqui in triplici opere intellectus posita est, simplicium apprehensione, cõpositione, diuisioneq; & ratiocinatione. Primum autem, atq; adeo indiuiduum elementum quod ad rem pertinet, Dialectica est, quam grammatici dictionem vocant, nos verò (vt neotericorum vsui hoc nomē demus) dicamus terminum.

A quo perinde exordiri operæ pretium est.

Lectio vnica,

Summularum opus retractaturus mecum identidem consideravi, qua maximè ratione Dialecticæ studiosis meliùs confulerem. Quod eandē tunc optimè actum iri conijicio, si definitiones, diuisiones, & omninò necessarias regulas, in compendium redegero, quod si lubet, textus nuncupatione prænotetur, vt iuuenum quicq; modico negotio memoria retinere possit, quæ dialecticorum vsui sunt penitus necessaria. In quo textu

post primum librum de termino, de quo Petrus Hispanus nihil meminit, quàm minimè fieri poterit, ab eius textu deuiabimus, præterquam q̄ nonnullos locos rescindere, nonnullos verò aut mutare, aut certè limare erit operæ pretium. Et quia dum breuis esse laboro, obscurus fio, suam cuiq; textu interpretationem & disputationem subiiciemus. Totum autem opus hoc Summularum in libros quinque duximus distribuendum. Quorum primus est de termino. Alter verò de categorica enunciatione & proprietatibus terminorum eius. Tertius de oppositione & de modalibus & conuersione propositionum, & de propositione hypothetica. Quartus de propositione exponibili. Quintus denique de syllogismo. Atq; adeò in calce extra numerum, pauca verba de obligationibus & insolubilibus, importunissimis etiam sophistis concedemus. Nec tamen id nobis vitio dandum est, quod partitionē Petri Hispani non sequimur. Enimvero tractatus eius secundū ac tertium prædicabilem, & prædicamentorū, non censemus adeò necessarios summulifis: quippe qui p̄spicue fati à Porphyrio, & ab Aristotele traditi sunt. Quemadmodū qui tus, sextusq; tractatus, qui de locis & fallacijs inscribuntur: nō sunt iam in vsu Summulistarum, propterea quòd copiosè sunt apud Aristotelem in topicis & elenchis. Eos igitur solos libros impendimus nos Summulifis, qui sunt omnino exercitio iuuenum necessarij: vt instructi disputandi, ad logicam Aristotelis cõmodiùs procedant. At verò septimum tractatū de paruis logicalibus aptiùs nos, & cõmodiùs in secundo libro, sanè ante tractatum oppositionū collocauimus. An ne opus id nobis sit frequentiùs admonere, atq; adeò obtestari, boni consulant interpretes nostri ea penitus rudibus iuuenibus explicare, quæ

hic nos illis apponimus. Nam si quæ consulto missa fecimus, illi ex priora ditione huc accesserint, inanis fuerit noster labor. Multa enim fuerint digna scitu, quæ tamen humeris iuuenum non sunt paria.

No. 2. In hoc ergo primo libro, cui titulus

est, determino, sunt capita decem. In quorū hoc primo, quod vice, plogi totius operis esse duximus, quatuor sunt propositiones, quibus auditores beneuolos, attētosq; reddim⁹, atq; dociles. Prima propositio est, q̄ Dialectica est prima omnium scientiarū, atq; adeo, q̄ cæteris scientiis peruestigandis aditū præbet. Membrū primū attētionem captat, nā esse primam, quandā præfert excellentiam. In altero verò cōparatur beneuolentia, nā q̄ viā aperiat ad alias scientias, primū habet utilitatis. Est autē dialectica prima scientiarū, nō quidē dignitate, sed acquisitione. Ut em̄ author est Arist. i. prooemio de aia, dignitatē scientiæ metimur, aut penes nobilitatē obiecti, aut penes certitudinē procedendi. Primo modo Theologia est dignissima & iter naturalia metaphysica, altero verò modo præstāt scientiæ mathematicæ. At dialectica est prima acquisitione, quia grammatica nō est scientia necessaria, nisi per accidēs ob peritiā linguæ, qua scientiæ traduntur: illa saltē grāmatica, quæ tradit verborū significantias. Grāmatica siquidem regularis, quatenus habet rationē scientiæ dialecticā nimirū præsupponit. Secunda propositio textus, est ad manifestandū priorē, nēpe q̄ Dialectica est ars scientiæ disputandi, quæ nostra pte natura est nobis via inquirendi scientias. Et enim homo rationalis naturæ, cui proinde propriū est veritatē disputādo ratiocinandoq; indagare. Dialectica verò est, quæ docet in omnibus scientiis probabiliter disputare. Vnde Arist. i. Physi. text. 8. Contra negantes, inquit, principia alicuius scientiæ non est disputandū in illa scientiā, sed hoc pertinet ad aliam scientiā, vel ad cōmunē scientiā, id est, ad metaphysicā, vel ad dialecticā, ut exponit cōmentator. Præterea dialectica docet definire, & diuidere, qui sunt modi sciēdi & procedendi in scientiis. Quare Arist. 2. Metaphy. text. 15. absurdū est, inquit, simul querere scientiam, & modū sciēdi. Vbi cōmentator, Logica, inquit, est omnis scientiæ modus. Colligitur ergo dialecticam esse primā omnium, quia est scientia disputandi. Sed hūc attinet ad nominis interpretationem. Dialectica, non dicitur à λέξις, λόγος, ut vult Petrus Hispanus Nam λέξις, per, y, psylō non est græcū, sed nouissi-

quod est duo: ex quo tamen & λέξις, nusquā Græcē reperitur cōpositio illa. Dicitur ergo, à λέξις, quod est disputo, vel differo, ex λέξις, propositione, & λόγος. Vnde à tertia psona singularis præteriti passiu. λέξις, ex pūcto augmēto, formatur dialectica, quod est disputatoria scientia. Et adeo non per, y, psylō, sed per iota scribitur. Et quāquā duo hæc nomina Logica & Dialectica, pro eadē accipiātur, tamē logica dicitur à λόγος, quod est ratio, vel sermo, & ideo tantū valet sicut scientia rationalis, vel scientia sermocinalis. Et secundū hanc secundā significationem extenditur ad significandum, & rhetoricā & poeticā, sed secundū primā conuertitur cū Dialectica, nisi q̄ Logica, dicitur generaliter ab omni opere rationis, & dialectica à perfectissimo opere, quod est differere vel disputare. Cuius nominis Plato fertur fuisse primus author. Hæc. q. 1. prooemiali super prædicabilia latius habes explicata. Tertia propositio textus est, q̄ Dialectica versatur in triplici opere intellectus. Vbi iam auditores incipiunt fieri dociles, cū audiūt materiā circa quam versatur Dialectica. Est enim in intellectu primū simplex apprehēso rerum, mox ex simplicibus cōponitur propositio, postremò ex propositionibus constituitur syllogismus. Tametsi Arist. 3. de Ani. text. 21. non expresserit nisi duo opera intellectus, scilicet, in diuisibilium intellectiōnem, & compositionē intellectiōnum. Doctores verò subsecant secundū membrum, iuxta doctrinam eiusdem Aristot. qui primò in prædicamentis tractauit de simplicibus prædicatis, mox in libro Peri. de Enunciatione, ac demū in libro priorum, & reliquis libris de syllogismo, & omnino de ratiocinatione. Vltima propositio textus conducit pariter ad docilitatem audientium, dum insinuat ordinē procedendi, nempe, quod primum elementum considerationis Dialecticæ est, dictio, vel terminus. Vbi considerandum est, quod cum Aristoteles à libro Prædicamentor. exordium sumpserit dialecticæ, visum est postmodū Porphyrio, librum prædicabilium, velut introductionis modo, ante librum prædicamentorum iacere. Deinde Petrus Hispanus, considerans dialecticam Aristotelis, rudibus iuuenibus esse aditu difficilem, tractatus Summularum singularis libris Aristotelis, velut introductorios, accommodauit. Quos vocauit Summulas, instar summæ Arithmeticæ, quasi quod in illis complexus fuerit libros Aristotelis Postremò commētatores Petri Hispani adhuc nouissi-

1. Propositio.

2. Propositio.

Dialectica

3. Propositio.

4. Propositio.

sentat. Quod est duplex: naturale, qd naturaliter representet, vt vestigiū: & ad placitum, qd representat ex instituto, vt vox, homo. Atq; adeo significare apud dialecticū est rem per vocem secundū placitū representare.

Lectio prima.

In hoc textu sunt primò tres definitiones, mox vnadmissio binēbris, ac postremò quarta definitio huius, quod est significare apud dialecticum. At quia significare, est forma & ratio per quam voces sunt termini, atq; adeo cuius causa veniunt in cōsiderationē dialecticā, inde inchoandum nobis est.

Significare ergo dupliciter accipitur, & generaliter vt cōuenit tā vocibus, quam signis, quæ non sunt termini, & specialiter, vt dicitur solum de vocibus & terminis, & vtraq; significatio est propria. Significare ergo generaliter, dictum est, potentie cognoscitiue aliquid representare. v. g. Sonitus campanæ, dum pulsatur, significat nobis lectionē, quia eam representat, id est, præsentē facit intellectui. Et hæc vox Iesus, eadem ratione significat Christum liberatōrē nostrum, quia dum auditur, eum nobis in mentē reuocat. Nominē potentie cognoscitiue cōprehendimus in intellectu, & sensus, etiam brutorū, sanē quibus sunt sua propria signa: equi enim, dum signū tuba datur ad prælium, mox sese hinc inde simulant ad pugnam. At qui cū dicimus, aliquid, intelligimus generaliter, vel aliqua, vel aliquo, vt cōprehendam⁹ nomina pluralis numeri, & syncategoremata, vt homines, omnis, bene. Nec dignē sunt huiusmodi quilibet, quibus definitiones onerentur, maxime q̄ sub vna voce doctrinaliter intelligitur.

At quamuis sit per se euidentissimum, nō tamē cessant. Simulistæ per cōitari, quid nam sit representare. Et respondent, q̄ est facere cognoscere aliquid. Vbi notādum est q̄ quadrifariā potest aliqua res facere cognoscere se, vel aliam, effectiue, obiectiue, formaliter, & instrumentaliter. Exempli gratia. Cū video imaginē Imperatoris, imago ipsa est causa obiectiua cognitionis quæ mouet visum, vsus verò est causa efficiens, & notitiā visua ab vtroq; producta, est causa formalis: sed respectu notitiæ, qua recordor Imperatoris, imago illa est instrumentū. Quemadmodum vox, homo, est instrumentū significandi

Significare dupliciter.

Representare. Quadruplex causa cognitionis.

Ermin⁹ ergo, est vox significatiua ad placitum ex qua simplex conficitur propositio, vt homo: vnde significare, generaliter dictū est potentie cognoscitiue aliquid representare. Et signū est qd potentie cognoscitiue aliquid repræ-

Caput. ij.

Obiectum triplex. homines. Hinc sequitur alia diuisio obiecti. Est enim triplex obiectum, motiuum tantum, terminatiuum tantum, motiuum & terminatiuum simul. Motiuum tantum, est quod mouet potentiam ad formandum notitiam, non sui, sed alterius representatiua, ut imago respectu notitiae Imperatoris. Terminatiuum tantum, est res cognita per notitiam ab alio obiecto distincto productam, ut imperator respectu eiusdem notitiae. Motiuum & terminatiuum simul, est quod mouet potentiam ad formandum notitiam sui ipsius, ut imago respectu suae propriae notitiae. Ex his quae vera sunt, colliguntur isti quatuor esse modos representandi, & significandi: scilicet. effectiue, obiectiue, formaliter, & instrumentaliter, quia putam idem esse representare, & significare, quod facere cognoscere. At vero primo non potest salua verborum proprietate sustineri ut illa tria idem polleant, latius enim extenditur facere cognoscere, quam representare, & representare quam significare. Et inde coepit res Dialectica labare dum pro suo quisque placito coeperunt abuti terminis. Nam intellectus producens notitiam Petri tanquam causa efficiens, & similiter Deus ad illam producendam effectiue concurrens nullo modo dicuntur Petrum significare nec representare, quia illud non faciunt tanquam signum Petri. Et significare aliquid idem est, quod esse signum illius. Nec etiam dicuntur Petrum representare, quia representare est rem praesentem facere, tanquam signum aut obiectum sicut imago, quia est signum rei, dicitur illam praesentem facere, & per consequens representare. Et lapis dicitur representare se, quia tanquam obiectum motiuum & terminatiuum facit se potentiae praesentem. Item secundum neque quando res obicitur potentiae, & producit notitiam sui, censenda est significare se, licet praesentet se, quia nihil est signum sui, nec per consequens significat se, ut docet Augustinus. 2. de doctrina christiana capi. 1. dicens: Signum est res, quae praeter speciem quam ingerit sensibus aliquid aliud facit in cognitionem venire: ut vestigium pulueri impressum est signum animalis, & fumus signum ignis. Ex his ergo omnibus colligitur, quod facere cognoscere contingit quadrupliciter, effectiue, obiectiue, formaliter, & instrumentaliter. Representare tamen tripliciter obiectiue, formaliter, & instrumentaliter. Sed significare tantum dupliciter, formaliter, & instrumentaliter. Et per consequens quod illa tria non sunt idem, sed habeant se sicut

superius, & inferius. Sed est notandum quod significare, seu representare formaliter, est esse potentiae formalem notitiam, vel ex seipso, & non mediante alio representare. Significare autem instrumentaliter est, quando res, praesistente cognitione sui, aliud a se representat, ut vestigium significat animal quod transiit, & risus laetitiam: & ly homo, hominem. Vnde res aliqua representet aliam instrumentaliter, duae notitiae requiruntur. Primum, notitia ipsius instrumenti, & deinde notitia significationis: verbi gratia, Ut haec scriptura, homo, actu significet mihi homines, primum requiritur, ut videam illam, quare caeco nihil representaret, sicut nec vox representat surdo. Secundum requiritur, ut sciam impositionem eius, & ideo nihil representat Graeco. Est ergo intelligenda definitio textus hoc modo. Significare est representare aliquid aliud a se, vel aliqua alia &c. Ut excludamus obiectum, quod quatenus representat se, non significat. At non sunt huiusmodi naniis intricandae definitiones, ne illas monstruosas reddamus, quorundam more, qui tot particulas inculcant in definitione, quot sunt solutiones argumentorum. Representare autem obiectiue est seipsum praesentem facere in ratione obiecti, ut quaelibet res mundi quando obicitur potentiae dicitur seipsam representare. Est tamen hic vnum valde notandum, quod secundum sententiam Augustini definitis signum modo dicto, non solum lapis non significat, sed nec notitia ipsa proprie est signum obiecti, & ideo nec proprie est dicenda significare, sed est potius ipsa significatio, ut forma qua res significatur, quare iuxta propriam significationem verbi, nihil representat, aut significat formaliter. Et quia significare, & esse signum idem sunt, & signum secundum Augustinum est illud, quod instrumentaliter significat: Nihilominus, ne tam longe abiciamus modum loquendi scholarum, concedimus duos modos significandi, scilicet formaliter, & instrumentaliter. Et dicimus, Augustinum tantum loquutum fuisse de secundo modo significandi. scilicet, instrumentaliter.

Subiungitur in textu bimembris diuisio signi, in naturale, & ad placitum, quibus alij addunt tertium. scilicet ex consuetudine.

significare naturaliter est significare ex natura rei. quavis impositione, & consuetudine semota: vel sic, auctore Petro Hispano. est idem apud omnes representare.

Significare formaliter, & instrumentaliter.

Significare naturaliter dupliciter.

Significare ex institutione & instituto.

Significare ad placitum.

praesentare. Et significare naturaliter subdiuidunt in tria. scilicet significare naturaliter proprie & naturaliter communiter: & tanquam instrumentum naturale. Significare naturaliter proprie vocant illud quod nos vocauimus significare formaliter. Significare naturaliter communiter, vocant illud, quando res seipsam obiectiue representat. Sed tamen iam diximus: hoc significare naturaliter communiter, est abusus verbi: & ideo, non opus est distinguere inter significare naturaliter proprie & naturaliter communiter: sed quicquid significat naturaliter, significat proprie naturaliter. Immo in vniuersum quicquid significat, significat proprie. Quod enim non conuenit alicui proprie, non censetur absolute conuenire: Ergo significare naturaliter dupliciter contingit vno modo naturaliter formaliter, sicut notitia significat tanquam naturalis similitudo obiecti. Et alio modo naturaliter instrumentaliter: sicut fumus representat ignem, tanquam instrumentum naturale: & gemitus infirmitatem. Et hoc vocant generaliter significare ex instinctu naturae. Tametsi, ut ego credo, non quodcumque instrumentum naturale significat ex instinctu naturae: sed illud solum quod significat quasi ex institutione naturae, sicut interiectio: ut gemitus significat affectum animi. At hoc enim solum natura fecit gemitum, ut exponeret & significaret infirmitatem: tamen fumus non est ad hoc productus, nec vestigium pulueri impressum ut significarent: sed quia sunt effectus naturales, naturale est illis representare suas causas.

No. 4. Significare ad placitum est, significare ex impositione & instituto. Vnde non dicitur terminus significare ad placitum quia temere & incosulto fuerit institutus ad significandum: imo vero auctores linguarum ratione sumpta ex naturis rerum saepe instituunt nomina. In quo sensu sunt qui glossant illud omne quod vocauit Adae ipsum est nomen Iesus: id est ipsum est nomen quod naturae rei maxime congruit. Et angelus Matth. 1. Vocabis, inquit, nomen eius Iesum: quia ipse saluum &c. Sed ad placitum significare, id est, quod non a natura vel ex consuetudine: sed ex instituto significare. Et non solum voces, sed res etiam aliae significant hoc modo, ut inter religiosos digitus ori impositus, est signum petentis a praelato facultatem loquendi. At non dicuntur voces simpliciter significatae, si priuatim imponantur: quemadmodum inter disputantes imponuntur literae ad significandum: sed requiritur quod sint impositae in re publica:

quae dicitur impositio autentica: quae admodum, ly homo inter Latinos significat homines. Rursus quod vox significet ad placitum contingit dupliciter: vno modo ex formaliter & primaeva impositione: qualis est illa, cum susceptores rogati super fontem baptismi nomen infantis, respondent Franciscus, aut cum tempore professionis inquit proficisci praelatus, vocaberis Dominicus. Alio modo consequentiue & per translationem: ut quando nomen transfertur ad significandum aliud per quamdam similitudinem: aut quavis alia figura: ut cum nomen, Nero, significat vel imaginem Neronis, vel crudeles homines: & haec oratio, latet anguis in herba, significat fraudem latere sub habitu humilitatis. Et prima vocat significationem propriam: secunda vero impropiam. Sed de hoc infra.

Significare ex consuetudine, est significare ex usu quodam praeter impositionem. Ut canis saepe visus praecedere dominum suum significat ipsum, & mappae super mensam, significant futurum prandium. Aliqui vocant istas impositiones consuetudinarias: sed certe ineptae, & impropiae. Nam nunquam mappae institutae sunt ad significandum prandium: nec canis ad significandum dominum: sed naturale est ut vilis mappis recordemur prandij propter consuetudinem: & non propter aliquam impositionem. Et ideo non adiecimus in textu hoc tertium membrum significare ex consuetudine: quia sano modo potest comprehendi sub hoc quod est significare naturaliter. Et haec de significare generaliter dictum.

Sed ut haec quae dicta sunt, lucidiora fiant arguitur contra definitiones sic expositas: Haec vox, homo, est signum conceptus qui est in mente loquentis, & tamen non representat ipsum conceptum: ergo definitio signi non est bona. Maior est Aristotele. Peri. dicentis voces esse signa eorum quae sunt in anima. & minor probatur: Vox illa non mouet audientem ad cognoscendum conceptum, sed ad cognoscendum hominem: ergo non significat conceptum. Ad argumentum concessa maiore negatur minor. Immo voces representat conceptus: ut auctor est illic Aristoteles: Sed tamen, representare proprie tanquam signum instrumentaliter bifariam dicitur. Vno modo ut sit mouere potentiam ad formandum conceptum rei: & isto modo vestigium significat animal: & voces significant res: ut vox homo, hominem. Alio modo ut representare sit mentis conceptum exprimere.

Significare ad placitum dupliciter.

No. 5. Significare ex consuetudine.

Arguuntur.

mere. Et ita accipit. Aristote. Et uterque est proprius modus significandi. Et ita loquuntur homines. Volo vobis significare mentem meam. Ego cognosco mentem vestram, id est, habeo conceptus vestros. Atque adeo apud Aristote. & dialecticos, significare accipitur utroque modo, ut significare sit, & mentis conceptum exprimeret, ut insinuat Aristote. & rem per vocem repræsentare: quæ est definitio Petri Hispani tracta. 7. Itaque vox homo quam audio producendo notitiam hominis, repræsentat & hominem & conceptum loquentis, ob diversas rationes.

Argu. 2. *Secundo arguitur, hæc vox homo, significat seipsum, imò hæc vox blitiri, nam accipiuntur pro se in his propositionibus, homo est nomen, blitiri non est nomen significatiuum, ergo male negatum est rem aliquam significare se ipsam naturaliter communiter.*
Ad hoc respondetur quod voces siue significatiuæ siue non significatiuæ, hoc habet peculiare inter alias res ut nonnunquam accipiuntur tanquam nomina propria sui, ac si sint impositæ ad significandum se. Perinde enim est dicere blitiri non est nomen, ac sic diceret hæc vox blitiri, non est nomen. Quare non accipiuntur pro se quia significant se sed quia repræsentant se, & sunt tanquam nomina sui. Sed res ad extra, quia nunquam accipiuntur tanquam nomina propria sui, nunquam accipiuntur pro se.

Argu. 3. *Tertio arguitur contra definitionem signi. Hæc scriptura, homo in libro clauso est signum, & tamen non repræsentat, quia nullius potentia est, præsens ergo definitio nulla. Hic est notanda regula Dialecticorum: Verba in definitione non dicunt actum: sed aptitudinem. Ad hoc enim quod res aliqua sit signum, non exigitur quod actu repræsentet: sed satis est quod sit apta repræsentare in potentia propinqua, id est, nulla mutatione facta per quam talis res acquirat novam potentiam significandi verbi gratia, Atramentum ex quo cras lineabitur hæc scriptura homo, non est nunc signum, nec illa dictio, blitiri, quæ cras imponetur ad significandum: quia non repræsentant in potentia propinqua. Sed scriptura in libro clauso optime repræsentat in potentia propinqua. Et ideo ad argumentum negatur minor.*

Argu. 4. *Quarto arguitur contra diuisionem textus. Ly Petrus significat Paulum, & tamen nec naturaliter nec ad placitum: ergo*

diuisio nulla. Minor est nota, quia nunquam fuit sic impositus. Et probatur maior: Ly Petrus verificatur de Paulo, in hac propositione, Paulus imaginariò est Petrus, ergò significat ipsum: quia nullus terminus verificatur nisi de suo significato. At hoc argumentum solent nonnulli respondere distinguendo maiorem: concedentes quod Ly Petrus significat Paulum non absoluta significatione, scilicet quæ oritur ex impositione, sed significatione respectiua, id est, respectu illius copulæ de imaginario. Respectu cuius, ut dicunt, quæcunque vox significat rem quancunque. Unde subinferunt, nullum esse terminum singularem respectu illius copulæ. Hæc tamen assertio est præter hominum sensum. Primò Ly Petrus non habet à natura, nec consuetudine, nec impositione, ut significet Paulum: ergò nullo modo significat illud: quia copula non mutat, nec auget significationem extremorum. Et confir. In hac propositione mentali, Paulus est Petrus, prædicatum nullo modo significat Paulum: ergò licet addatur, imaginariò, ad copulam, non significabit Paulum: quia semper manet eadem naturalis similitudo Petri. Secundo arguitur si Ly Petrus significat Paulum, aut subordinatur in illa propositione naturali similitudini Pauli. Si primum incredibile est, ut modo arguebamus: quo significet Paulum, cui ille conceptus nullo modo est similis. Si secundum eandem rationem Ly Paulus subordinatur similitudini Petri, quia pari ratione Ly Paulus significat Petrus, & sic quilibet terminus subordinaretur infinitis conceptibus. Et postremo: est mirabile corollarium quod sub hac vniuersali, omnis homo imaginariò est Petrus, nulla possit assignari singularis: nam quicquid demonstraueris, tam commune erit subiectum, quam subiectum vniuersalis. Igitur ad argumentum penitus negatur maior. Imò vbiunque ponatur Ly Petrus, solum Petrum significat. Et ad probationem posset negari illa, Paulus imaginariò est Petrus (quæquam Paulus imaginetur esse Petrus) quia illa videtur asserere, quod Paulus aliquo modo sit Petrus. Et secundo quamuis concedatur: negamus inde sequi prædicatum significare Paulum, aut supponere pro illo. Imò subiectum solum accipitur pro Paulo, & prædicatum solum pro Petro: scilicet ad veritatem illius sufficit quod extrema imaginentur supponere pro eodem, licet verè non supponant: nam illa asserit non quod Paulus sit Petrus, sed quod imaginatur esse Petrus.

Super

No. 6. Significare aliquid & aliqua.

Superuacaneum duximus hic disputare, quid sit significare aliquid vel aliqua vel aliquid, quemadmodum in priori editione fecimus. Nam est per se euidentius, quam ut indigeat declaratione. Potest enim à posteriori cognosci, hoc signo. Si termino ex modo suæ significationis non repugnat supponere pro vno tunc significat aliquid: ut homo, chimera: Parisij, pro oppido, nam pro populo significat aliqua. At si termino non repugnat supponere pro pluribus non facietibus vnum ut homines, chimera, populus &c. tunc significat aliqua. Quo fit ut Ly Petrus non significet per se aliqua licet supponat pro pluribus partibus Petri (si totum non distinguatur à suis partibus) Hoc enim est per accidens: quia mortuo Petro, manentibus eisdem partibus, non supponeret, pro illis. Et è conuerso hoc nomen partes significat aliqua, & nullo modo aliquid, licet nunc supponat pro me: quia manentibus eisdem partibus, separatis, non supponeret pro me. Et eodem modo ly homo, non significat deum, licet modo supponat pro illo: quia illud est per accidens. Si enim relinqueret deus humanitatem, non supponeret pro illo: sed per se significat Christum. Et hæc doctrina est plurimum obseruanda, ut videbimus in de terminis diuinis. Tandem notato quod significare aliquid aliquid contingit tripliciter: vno modo quando terminus ex parte obiecti nullum realem modum significat: sed solum facit ut categoriamata sint vel aliter accipiantur. Et hoc est exercere officium in propositione, ut ly, omnis, in hac, omnis homo est animal. Alio modo quando significat aliquem modum rei: quod est significare aliquid obiectiue: ut velociter, subtiliter &c. Tertio modo contingit significare aliqua aliquid aliquid quod est peculiare toti propositioni, ut infra videbimus.

Lectio secunda.

¶ Hic tenui calamo præactis: ad

definitionem termini reuertamur: Est ergo terminus, vox significatiua ad placitum ex qua simplex conficitur propositio, ut homo. Nec tamen sum nescius quantum dissentiam in hac definitione, non solum ab aliis, verum à nostra priori æditione: vbi diximus terminum esse signum propositionis categoricæ constitutum. Etenim ut vnum adscribere tur genus commune termino vocali, mentali, & scripto, consueuerunt Terministæ definire

terminum per signum. At re oculatiùs inspecta, videor mihi melius definire per vocem. Ad hoc enim Aristote. statim in fronte libri Peri her. præposuit, voces esse signa conceptuum, ut doceret proprium negotium dialectici esse tractare de vocibus. Est enim dialectica rationalis & fermocionalis scientia, id est, quæ de sermonibus differit, quatenus sunt signa conceptuum. Obidque si quis arguat quod hæc nostra definitio non conuenit termino scripto aut mentali, respondemus sicut Aristote. responderet de nomine & verbo: quod accomodamus illam termino vocali: quemadmodum Aristote. dixit, nomen est vox, verbum est vox &c. Quæ definitio facile adaptabitur termino scripto, mentali, ut videbimus cap. sequenti.

Mox notandum est quod hoc nomen

terminus, desumptum est ex Aristote. Priorum: vbi inquit, terminum voco, in quem res soluitur propositio, ut in subiectum & prædicatum: & ex Boetio. l. Topi. vbi ait: Terminos voco nomina & verba quibus necitur propositio. Sed tamen, ut conicio, Aristote. illic solum accipit terminum pro subiecto & prædicato: tamen si aliquando aliter nobis visum fuerit. Nam intentio eius erat, exprimere illic tres terminos, quibus constat syllogismus, puta medium & extremitates. Boetius verò latius protendit nomen termini, ut comprehendat nomina & verba, & in vniuersum omnes partes propositionis. Et ita accipiuntur summulistæ. Itaque, terminus, ut diximus, idem est quod Dictio, apud grammaticos. Et est genus ad nomen & verbum & aduerbium & cæteras omnes partes orationis. Ponitur ergo in illa definitione vice generis ly, vox: & ideo ramus ante tabernam, sonitus campanæ, aliaque id genus, quamquam proprie significant, ramen nullo modo sunt termini: cum non sint voces. Nec est recipiendum quod sint termini aut propositiones inconueniæ: ne sordide terminis abutatur. Significatiua, ponitur ad differentiam huius vocis, blitiri, & similium: quæ non sunt voces significatiuæ, quatenus significant, attribuitur vocibus: quia non exprimunt aliquem mentis conceptum vel affectum: tamen si non sit negandum esse proprie signa significatiua: quia significant naturaliter aliud à se scilicet prolatores. Etenim quemadmodum mugitus bouis repræsentat bouem, ita si quis audiat clamantem blitiri, intelliget esse hominem, qui clamat. Ad placitum, ad differentiam vocum significatiuum naturaliter, ut risus & gemitus: quæ sunt propria

propriae significatiue, etiam quatenus voces, nam exprimit affectus animi: & tamen non sunt termini. Ex qua simplex conficitur propositio ad differentiam ipsius propositionis: quam non est in usu vocare terminum: cum propositio & terminus opponantur sicut totum & pars. Et quauis ex propositione componatur alia propositio, vt ex categorica componitur hypothetica: tamen ex propositione non componitur propositio categorica: qua hic vocamus simplicem.

Ad euidentiorem tamen intelligē tiam arguitur contra definitionem. Ly, blitiri, est terminus & tamen non est vox significatiua ad placitum, ergo definitio est mala. Probat, maior. Primò quia habet proprietates termini: est enim subiectum in hac propositione consueta, blitiri non est terminus significatiuus: & hic supponit pro se, que sunt proprietates termini. Item quia ab omnibus appellatur terminus non significatiuus. Ad hoc respondetur quod quanquam sit di-

Argu. 1.

sputatio, de nomine tamen vox que non significat ad placitum, non est simpliciter terminus, sicut hō pictus non est homo. Et ideo licet habeat aliquas proprietates termini, nō sequitur vt sit terminus, nisi simiam appelles hominem, quia habet aliquas qualitates hominis. Dicitur tamen secundu quid Terminus non significatiuus. Nectamen extendatur, vt ramus tabernæ, qui non est articulata vox nec scriptura, dicatur quoquo modo terminus. Nam propterea voces supponunt pro se, quia considerantur tanquam propria nomina sui (vt supra diximus) imposta ad significandum se.

Argu. 2.

omnes instituti sunt vt ex illis cōficiamus propositiones & orationes nostras. Ex quo sequitur duo: primum q̄ bruta nullos possunt habere terminos, quia non vtuntur orationibus: esto suas habeant voces & signa quibus sese mutuò intelligant, sicut si nullifuisent homines nullæ fuissent vestes nec domus. Secūdu quod si postquā nos vtimur terminis & orationibus quis fingeret, nullas de cætero posse esse orationes, nihilominus remanerent termini: quia signa quæ mō sunt termini, semper de se dicerent illum ordinem ad propositionē. Sicut modo remanerent vestes & domus, esto nullus iam posset esse homo, & per hoc soluitur. 1. argm. Secūdo etiam est notandū quod sicut in naturalibus & etiam artificialibus sunt duplicia entia, quedā obtinētia locum partium, ad nihil aliud instituta nisi vt ex illis alia perficiantur, & quedā alia habentia ratione totius: nec ad hoc instituta vt ex illis alia formentur vt est homo, esto de per accidens ex hominibus fiat populus: ita accidit in dialecticis vt quedam signa tantū obtineant rationem partium ex quibus cætera componantur & huiusmodi signa dicuntur termini. Et quedam autē alia de se habēt ratione totius vt sunt propositiones & orationes imperatiui optatiui & subiunctiui. Quæ non nisi de per accidens tanquā partes aliquando intrant cōpositionem propositionis categoricæ. Et per hoc soluuntur alia argumenta. Nam propositio de se nō est signū constitutiui propositionis. 1. non est pars nisi de per accidens cum habeat rationē totius. Et aliter etiam potest dici, quod si propositio aliquando potest esse extremū est materialiter, & personaliter non est ratione sui sed ratione orationis infinitiui modi vt in exēplis adiectis in quib⁹ est sensus. Homine esse animal est verū, vtrum sit verū &c. Et in vltimo exēplo taliter propositio est pars quod est ferētota ipsa propositio &c. Postremò est notandum, quod nō requiritur quod ex æquo omnes termini sint constitutiui propositionis sed vnusquisq; suo modo sicut in artificialibus non ex æquo componunt domū, Lapidem, ligna, clauis, bitumen.

Vltimò argitur, de aliquo verificatur de finitum cum aliqua determinatione: de quo non verificatur definitio cum eadem: ergo definitio non conuertitur cum de finito: & subinde non est bona. Probat, antecedens, ly homo, solitariè sumptum est terminus extra propositionem, & tamē ex illo non

Regula.

non conficitur propositio extra propositionem: etiam si ly conficitur dicat aptitudinem quia repugnat quod possit conficere propositionem extra propositionem: sicut quod homo possit videre sine oculis: ergo intentū. Circa hoc argumentum intelligenda est regula dialecticorum. De quocūq; verificatur definitio cum aliqua determinatione, verificatur definitio cum eadem. Intelligitur enim dummodo seruetur eadem appellatio, & reliquæ proprietates dialecticæ. Et ideo si ly, extra propositionem vtrobique; appellet supra significatū materiale de ly terminus, & de ly, conficitur, prima propositio est vera & secunda falsa. Et sensus secundæ est, quod ex illa voce que nunc est extra propositionem: non potest cōfici propositio. Si autem vtrobique appellaret supra formale: prima esset falsa & secunda vera. Et sensus primæ esset quod potest exercere officium termini extra propositionem: sed in rigore non facit illū sensum. Si autē in prima appellet supra materiale: & in secunda supra formale vt re vera fit, prima est vera, & secunda etiam vera: sed nihil contra definitionem.

Caput tertium.

Terminorum alius vocalis, alius scriptus: & alius mentalis. Vocalis autē modo definitus est. Terminus scriptus: simili ratione est scriptura significatiua ad placitū: ex qua simplex conficitur propositio. Atq; adeo termin⁹ mentalis est notitia formaliter significatiua, ex qua simplex conficitur propositio. Notitiarū: primū alia intuitiua: alia verò abstractiua. Notitia intuitiua est notitia rei presentis: vt notitia visua huius papyri. Notitia abstractiua est notitia rei absentis: vt notitia parentis defuncti. Mox cōceptū, alius vltimatus est cōceptus termini: vt cōcept⁹ hui⁹ scripture, homo: cōcept⁹ vero vltimatus est cōceptus rei, vt cōcept⁹ hominis. Postremò conceptuum alius

directus: & alius reflexus. Cōceptus reflexus est cōceptus alterius conceptus: vt ille quo cognoscimus nos aliud cognoscere. Conceptus directus est conceptus qui non reflectitur in aliu conceptum: vt conceptus hominis.

Lectio vnica.

Solet primū terminus secari in in- No. 1. creatum & creatum. Et vocant deum terminum increatum: propterea quod est notitia increata, atq; adeo omnium scientia. At non est nobis sermo nisi de terminis qui veniunt in usum hominum. Et quidem iuxta ordinē Aristo. in prædicamentis: diuidendus erat primū terminus in vniuocū & æquiuocum: vt æquiuocus, cuius non est vnica consideratio: ab arte relinqueretur. Veruntamen, quia vniuocatio & æquiuocatio accidit vocibus respectu conceptuum, operæpretium duximus prius dicere de conceptibus. Igitur in textu est prima diuisio termini, cui subnectuntur tres diuisiones termini mentalis. Et definitio termini vocalis relinquitur tanquā nota in superiori capite: per quam fit subinde perspicua definitio termini scripti Sed circa terminum mentalem notato primò q̄ non dicitur à mente strictè dicta: vt solū dicatur de actu intellectus: sed latius, vt includat omnes potentias cognoscitiuas, etiam sensitiuas. Et quatenus attinet ad summulistas, idem est in intellectu, notitia & conceptus & actus intelligendi. Differt tamen quod nomen, notitia, est commune etiam cognitionibus sensualibus: conceptus verò non propriè dicitur nisi de actu intellectus. Obidque nomē notitia ponitur loco generis in definitione termini mentalis. Reliquum ponitur loco differentie ad excludendum propositionē mentalem: quæ cum sit notitia, non tamen est terminus.

No. 2.

Secundo, nec termini stæ omnino per ignorata procedant, notādum est grossa Minerva, quæ nam res sit, & quomodo generetur notitia. Nēpe quando aliquod cognoscibile obiicitur potentie. v. g. dum color offertur visui, producitur ab eo vsq; ad visum res quedam, quæ dicuntur species visibiles: quibus informatus oculus producit actum visio nis, quo formaliter videmus. Et hoc vel experientia monstratur. Nam cū quispiam sit præ sens speculo, videtur sibi videre eius superficie

ficie suam ipsius imaginem: propterea quod species propria protensa usque ad speculum, reflectitur: inde usque ad oculum. Idem coniectandum est de interioribus potentiis. Nempe quod intellectus formatus speciebus intelligibilibus producit actum intelligendi. Et hoc modo intelligitur illud Augustini, A cognoscete, & cognito paritur notitia. Et dicitur, notitia, similitudo naturalis obiecti, non quod habeat similia lineamenta, sicut imago picta est simili regis: sed dicitur intentionaliter similis, propterea quod suapte natura repræsentat obiectum. Et quanquam in priori additione plura de hoc diximus, non tamen sunt capaces iuuenes, quibus maiores quæstiones proponantur. Nec aliud verbum addatur de speciebus, hoc enim non potuimus excusare ut introduceremus rudes iuuenes ad crassam notitiam terminorum mentalium.

No. 3. *Primum ergo diuiditur notitia in*

Notitia intuitiua.

intuitiuam, quæ est rei præsentis: abstractiuam, quæ est rei absentis. Vbi notandum rem illam esse præsentem potentiam, quæ obiectiuè potentiam actu mouet. Vt color qui est in prospectu nostro, & præsens visui, & sonus, dum auditur, est præsens auditui. Quo fit ut nec color sit vnquam præsens color, nec sonus furdus. Notitia ergo intuitiua est notitia rei præsentis. i. notitia quæ per se dependet ex rei præsentia: nempe quæ sit & conseruatur ex obiecto se ipso mouente: sicut notitia intuitiua huius papyri, quæ nunc multiplicat speciem usque ad oculum ut iam modo declarauimus. Et pari ratione notitia intuitiua est in intellectu. Notitia verò abstractiua est notitia rei absentis opposito modo. i. quæ non dependet ex rei præsentia (sed sit & conseruatur à speciebus relictis in absentia obiecti: quemadmodum notitia qua recordor patris mei. Sed sunt argumenta duo quibus hoc magis explicatur: Arguitur sic. Si dum ego habeo notitiam abstractiuam imperatoris fieret ipse mihi præsens, deo conseruante abstractiuam simul cum intuitiua, illa prior maneret abstractiua quia à natura habet ut sit abstractiua, & tamen esset notitia rei præsentis: ergo vtraque definitio mala. Et opposito modo arguitur. Si deus se solo miraculosè crearet in intellectu meo notitiam intuitiuam Antichristi: quod apparet possibile (Nam quicquid deus potest facere cum alia causa efficiente, potest facere se solo) tunc illa esset intuitiua, & tamen esset notitia rei absentis: ergo. Propter primum argumentum addunt nonnulli prio-

Notitia abstractiua.

ri definitioni, præsentis ut præsens est. Sed tamen non est necessariū: si intelligatur, rei præsentis, de per se id est, quod notitia ut sit intuitiua requirit quod quantum est ex natura sua dependeat ex præsentia obiecti. Et in priori casu licet illa abstractiua sit rei præsentis, tamen non dependet ex illa præsentia. Et in secundo casu licet illa notitia intuitiua sit rei absentis: tamen quantum est ex natura sua, dependet ex præsentia obiecti: eò quod deus speciali concursu supplet vicem obiecti.

Ex dictis colligitur inter notitiam No. 4.

intuitiuam & abstractiuam quatuor modis differre. Primum ex parte causæ efficientis. Nam notitia intuitiua producit ab obiecto per se producente tunc vel conseruante species: abstractiua verò fit à speciebus, quæ in absentia obiecti reseruantur in memoria. Ex hac sequitur secunda differentia ex parte effectus. Nam intuitiua quemadmodum dependet ex præsentia obiecti, ita suapte natura repræsentat clarè & distinctè obiectum esse præsens. Hoc est virtute illius possumus iudicare euidenter de existentia obiecti, ceterisq; accidentibus præsentibus rei. De quibus non possumus fieri certi per notitiam abstractiuam. Quod si arguas contra, Astrologus cæcus tempore eclipsis lunæ certus est lunam eclipsari modo, intenta quantitate, & tali puncto cœli, &c. Et non habet notitiam intuitiuam, ergo per abstractiuam sit certus de præsentia rei. Ad hoc negatur consequentia. Notitia nanque abstractiua quam habet astrologus in absentia lunæ, non facit eiusmodi certitudinem sed certè scientia astrologi, qua ex principiis deducuntur illæ conclusiones. Tertia differentia est ex parte ordinis. Nam quantum attinet ad naturam notitiæ abstractiuam præcedit semper intuitiua vel eiusdem obiecti vel alterius. Vt post notitiam intuitiuam parentis relictæ sunt species quibus producit abstractiua. Et per notitiam intuitiuam creaturarum conseruamus aliquam notitiam bonitatis & omnipotentia dei: Potest tamen deus infundere notitiæ abstractiuam sine præuia intuitiua. Quarta differentia est ex parte subiecti, quia notitia abstractiua non potest esse in sensibus exterioribus, sed solum in intellectu, & in sensu interiori. Sed intuitiua potest esse in omni potentia tam interiori quam exteriori. Sed tunc est argumentum. Sequitur quod non omnis nota est terminus mentalis. Nam notitia sensus exterioris non potest conficere propositionem

Notitia intuiti. & abstractiua quatuor modis differunt.

tionem cum sensus exterior non possit formare propositiones: ut alibi videbitur. Respondeatur quod satis est, ut sit terminus mentalis, quod mediante sibi synonyma, puta interiori: possit conficere propositionem. Intelligitur enim illa particula definitiones termini, quod quantum est ex modo significandi, non repugnet termino conficere propositionem. Sed si repugnat alia via, puta ex natura & ratione subiecti, vel si deus faceret, quod nulla posset fieri propositio, nihilominus dictiones simplices essent termini, ut dictum est.

No. 5.

Notitia visionis.

Sed tandem notandum. Primum circa nomina hæc, quod apud sanctum Thomam, ceterosque antiquos non sunt in usu ista nomina, notitia intuitiua, & abstractiua: sed notitia visionis & simplicis intelligentia. Quia enim visus est dignissimus omnium sensuum exteriorum: nomen visionis transfertur ad omnes notitias rerum præsentium, siue sint in intellectu, siue in alia potentia. Et quia idem pollet, video, & intueor, idem est notitia visionis, & notitia intuitiua. Notitia verò abstractiua dicitur simplicis intelligentia, quia non ponit existentiam in obiecto, sed solum quod intelligitur. Notandum tandem bifariam contingere, ut notitia sit abstractiua: vno modo quia abstrahit solum præsentia rei: ut notitia singularis, quam habeo parentis defuncti. Alio modo, quia abstrahit ab omnibus conditionibus singularibus, ut notitia communis, homo.

No. 6. Notitia & conceptus multiplex

Altera diuisio textus est, qua diuiditur conceptus in vltimatum, qui est conceptus rei: & non vltimatum, qui est conceptus termini: quæ quidem definitiones ex nominum etymologiis colliguntur. Adnotauimus enim supra, ut signum significet instrumentaliter, duas concurrere notitias, primam ipsius signi, & alteram rei significata. Primam vocamus non vltimatam, quia ordinatur tamquam via ad secundam: & secundam vltimatam, quia est finis prioris: ut per notitiam huius scripturæ, homo, ducimur in notitiam hominis. Ponitur in definitione, conceptus termini, quia non est in usu dialecticorum, conceptum aliorum signorum vocare non vltimatum. Licet enim per notitiam v.g. vestigij veniam in notitiam animalis, & per notitiam gemitus, in notitiam infirmitatis: non tamen conceptus vestigij aut gemitus dicitur non vltimatus, sed vltimatus. Ex quo sequitur, quod nec conceptus huius vo-

cis blitiri, est non vltimatus, sed vltimatus: licet sit via ad formandum notitiam prolatoris. Et ratio nulla est alia, nisi quia dialectici solum considerant de vocibus, in quantum sunt signa conceptuum. Et ideo solum vocant non vltimatos, conceptus terminorum. De notitiis autem sensitiuis exterioribus terminorum problema est, an dicantur conceptus non vltimati, postquam sunt notitiæ terminorum, quæ ordinatur ad conceptus vltimatos. Sed tamen non est in usu vocare tales notitias: quatenus sint in sensu, conceptus non vltimatos: quia visus per notitiam scripturæ, homo, non format notitiam hominis: sed illa producit in intellectu. Et ideo illa visiuua non est via ad alium conceptum eiusdem potentia. Et propterea, non diuisimus in hac diuisione, notitiam, quod est nomen commune ad sensitiuas, sed conceptum, qui solum dicitur de notitia intellectiua.

Sed argumentum est contra defini-

No. 7.

initiones. Conceptus vniuersalissimus entis, est conceptus termini, nam est conceptus omnium rerum: tamen est conceptus vltimatus, quia est conceptus rei, ergo definitiones non sunt bonæ. Si dicas, quod non est conceptus adæquatus termini, quia est etiam aliarum rerum, accipio conceptum cui subordinetur ly, terminus, qui est adæquatus terminorum. Propter hoc argumentum, adieciimus definitioni in priori additione, conceptus distinctus termini. Quam particulam missam hic fecimus, ne obscuram redderemus definitionem. Intelligatur ergo definitio in hoc sensu. Conceptus non vltimatus, est conceptus singularis termini, quem formamus, viso ipso vel audito, antequam formemus conceptum significati: vel quem habemus abstractiuum, dum recordamur terminorum, quatenus sunt significatiui, id est, ille conceptus termini, qui prærequiritur ad hoc, quod terminus significet suum significatum instrumentaliter: debet enim definitio esse breuis, & postea est exponenda. Et conceptus vltimatus opposito modo, est conceptus rei vel termini, in quantum est quædam res significata. Nec est flagitanda exactissima explicatio: ubi res melius intelligitur: quæ explicatur.

Superuacaneum est hic disputare,

No. 8.

quid sit significare vltimatè, & quid significare non vltimatè. Dixeram enim in priori additione

Liber primus.

æditione, q̄ cōceptus non vltimatus. v.g. hu- ius scripturæ. homo p̄ter quā quōd significat naturaliter propriè terminum ipsum, signifi- cat etiam ad placitum, homines, sicut scriptu- ra ipsa. Opinabar enim cum aliis, quōd cum vox imponitur ad significandum, imponun- tur non solūm similes voces & scripturæ, sed cōceptus non vltimati: propterea quōd sunt similes vocibus. Quod iam modō censemus esse falsum. Nam non imponuntur nisi voces & scripturæ, quæ sunt similes in prolotione vel lineatione: cōceptus autem est solūm si- milis intentionaliter obiectiue: & non sicut vox voci. Et ideo cōceptus non vltimatus solūm significat formaliter ipsum terminū: Et illa significatio dicitur non vltimata: non respectu alterius significationis eiusdem con- ceptus non vltimati, sed respectu signifiatio- nis cōceptus vltimati.

eiusdem cognoscentis. Et non dixi, eiusdem potentia, quia fortè cum intelligo me vedere colorem, notitia illa intellectiua est reflexa: licet non se reflectat nisi supra visionem ex- teriorē. Intellectus enim & voluntas propter suam immaterialitatem, reflectūtur supra se, & supra alias potentias: potentia verò mate- riales non habent actus flexos.

At verò dubiū est, an cōceptus reflexus dicatur non vltimatus: quando qui- dem est cōceptus termini. Parūm refert, sic aut aliter loqui: sed fortè melius est negare se se non vltimatū, quia non ordinatur ad vlti- riorem cōceptū producendū: nec est conce- ptus prærequiritus ad hoc, quōd cōceptus di- rectus significet nobis aliquid. Nec videtur recipere vsus dialecticorum, tanquā cōceptū non vltimatum, nisi cōceptū termini signi- ficantis ad placitum: vt puta, vocalis aut scri- pti, nisi inter angelos. Et si hoc placet ita, in- tellige definitionem cōceptus non vltimati: quanquā sit disputatio de nomine.

Super sedendum est hic ab aliis tri- cis, quibus solent iuuenes implicari: nempe an cōceptus reflexus significet idem quod significat directus: & à similibus quæstiun- culis. Quōd si quis confinxerit molitiosa il- la argumenta contra dictas diuisiones: puta vnum copulatum, cuius vna pars sit in scri- pto, & alia in voce: arguens quod non est vo- calis terminus nec scriptus: item si vna pars sit notitia intuitiua & alia abstractiua, tunc totum nec est notitia intuitiua, nec abstracti- ua. Ad hæc & similia respōdet, diuisiones il- las intelligi in terminis simplicibus: illa au- tem sunt termini mixti, vel monstra potius terminorum.

Caput quartum.

HEr minorū, alius vni- uocus, & alius equi- uocus. Vniuocus ter- minus est, qui sua si- gnificata eodem con- ceptu representat, vt homo. Terminus æquiouocus est, qui sua significata di- uersis cōceptibus representat. & est duplex, æquiouocus à casu: q̄ fortè & ex æquo sua significata representat.

No. 10. Dubium

No. 11.

No. 9. *Vltima diuisio conceptuum est in* Cōceptus cōceptum directum, & cōceptum reflexū. Et definitiones horum conceptuum, nomi- reflexus. na ipsa præ seferunt. Enimuerò, quemadmo- dum res aliqua tunc realiter reflectitur, quā- do eodēm regreditur vnde proficiscitur: vt pila proiecta & repercutta & virga in orbem reuoluta, ita intellectus, quando cognoscit res extrā, dicitur cognoscere directè, sed quā- do reuertitur ad se cognoscat se cognosce- re: tunc dicitur reflecti supra se, & ille conce- ptus dicitur reflexus. Et ideo intelligendæ sunt istæ definitiones ad modum, quo expo- suimus definitiones cōceptus vltimati & non vltimati. Nam cōceptus vniuersalis re- rum: & cōceptus cui subordinatur iste ter- minus cōceptus: sunt cōceptus significan- tes alios cōceptus, & tamen non sunt reflexi. Ille ergo solūm cōceptus est reflexus, qui obiectiue suapte natura, dependet ex præsen- tia alterius cōceptus: vt sit quodam modo cōceptus intuitiuis alterius. Restat verum- tamen paruum dubium. Si angelus Michael intueretur cōceptum qui est in Gabriele, vt fiunt loquutiones angelorum, ille cōceptus Michaelis, est cōceptus alterius cōceptus, & tamen non est reflexus, quia non reflecti- tur supra se: magis quā si intueretur personā ipsius Gabrielis. Respondetur illum conce- ptum esse directum. Intelligitur enim defi- nitio cōceptus reflexi, vt sit cōceptus alte- rius notitiæ eiusdē cognoscentis. Et ideo non diximus generaliter, q̄ cōceptus reflexus est cōceptus qui est alterius cōceptus, sed, cōceptus qui reflectitur in alium cōceptū

Dubium.

dominicus. Et æquiouocus à consilio seu analogus, qui cōsultō & propor- tione quādam sua significata repræ- sentat, vt sanum de animalidictum, & de medicina.

LECTIO vniua.

No. 1. *Nō est hic ratio vniuoci, equiuo- ci, & analogi ad vnguem exigenda, sanè quæ si exactè traderetur, esset rudibus iuuenibus terrori magis quā comodo & eruditioni. Satis est perfunctoriè adnotare, quōd voces significant sua significata mediantibus con- ceptibus, quibus in mente subordinātur, vt cum audio vocem, homo, concipio in mente notitiam hominum, per quam vox illa repræ- sentat confusè homines. Et si vox significat plura in quantum conueniunt in vna ratio- ne, vt puta in vna natura, vel vno accidente, tunc significat illa mediante eodem cōceptu vniuocè, sicut ly homo, significat homines, in quantum conueniunt in vna natura huma- na, & ly album omnia corpora, quæ habent eandem speciem coloris, & eodem modo ly animal, & ly coloratum, sunt termini vniuoci. At verò si vna vox significat plura non si- gnificando aliquid commune illis, tunc signi- ficat illa æquiouocè pluribus cōceptibus, si- cut hæc vox, canis significans canem latrabi- lem & piscem. Nam latrabilem canem, & sy- dus eodem cōceptu significat vniuocè a- pud poet̄as. Est in fabulis, caniculum Icarī in sydus fuisse versam. Ita animal significat vniuocè canem latrabilem & piscem, quia si significant vnam naturam sensibilem commu- nem in illis, sed ly canis, quia significat duas naturas specificas illorum, alio cōceptu si- gnificat vnum animal, & alio aliud. Diuer- sos cōceptus vocamus illos, qui non sunt sy- nonymi, nec faciunt vnum. Nam ly homo, non subordinatur diuersis cōceptibus, pro- pterea quōd alium ego formem, & alium sy- nonymum Petrus: nec ly Petrus, & Paulus subordinatur diuersis cōceptibus. Et ter- mini dicuntur vniuoca vniuocantia, aut æ- quiuoca æquiouocantia, res verò significa- tæ dicuntur vniuoca vniuocata, vel æquiouo- ca æquiouocata. Vnde res in se absolutæ non dicuntur vniuocæ, nec æquiouocæ, sed quate- nus significantur per nomen vniuocum, vel per nomen æquiouocum. Verbi gratia, canis latrabilis, & piscis, quatenus significātur per ly animal sunt vniuoca vniuocata, & quate-*

Vniuocan- tia æqui- uocantia.

nus significantur per ly canis, sunt æquiouoca æquiouocata, & vniuoca Græcè dicuntur ho- monyma. id est, res eiusdem nominis. Vnde in singulari numero res non dicitur vniuoca vel æquiouoca, sed solum in plurali quemad- modum Aristotel. definiuit ea in fronte præ- dicamentorum, de quibus nulla fiet hic men- tio vsq; ad illum locum.

Suppartiti sumus æquiouocum termi- num, in æquiouocum à casu & æquiouocum à consilio. Aequiuocum à casu est quando for- tē & non propter aliquam similitudinem im- ponitur ad significandum plura, sicut dictū est de ly canis. Et hoc modo nomine propria sunt æquiouoca, quia fortè, & casu datum est mihi nomen diui Dominici. Sed æquiouocū à consilio est quando nomē significat vnam rem propter habitudinem, quam habet ad aliam. Diximus enim supra bifariam termi- num significare ad placitum, vel ex formali institutione, vel consequutiue. Quando ergo vox vnum significat ex impositione for- mali, & aliud consequutiue, est æquiouoca à concilio, vt ly Nero, significat Neronem, & crudelem hominem propter similitudinem. Similiter, ly homo, significat hominem vi- uum & mortuum, & pictum. Et potest ef- se hæc analogia, vel in similitudine, & dictū est: vel in proportione, vt propterea quōd si cut ridere se habet ad hominem, quæ est in- teriectio latitiæ, ita floriditas se habet ad pra- tum: ridere, dicitur analogicè de prato, & de homine. Vel tertio consistit in attributione, vt sanum ex impositione formali significat animal, in quo formaliter est sanitas, sed ana- logicè dicitur de pomo, quod est causa, & de vrina quæ est signum sanitatis. Vnde, licet analogia, idem sit quod latinè, proportio, vt vertit Quintilianus, vel conuenientia, vt vertit Cicero: tamē apud philosophos sunt mul- tæ species analogiæ, quas cōsultō missas fe- cimus, sanè quōd eas præter captum inuenū tractaueram in priori æditione. At verò quā- do confundimus analogum cum æquiouoco à consilio, non loquimur exactè de analogo, sed sermonē potius accommodamus summū- ftis. Nam vt in antepredicamentis, & latius in Metaphysica explicabitur, non omne ana- logū est æquiouocum. Imò analogia est me- dium inter puram vniuocationem, & puram æquiouocationem. Ad eò vt sit analogus ter- minus, qui sua significata eodem cōceptu representat. Vt ens, respectu decem prædi- camentorum, respectu Dei, & creature, quod

No. 2.

Aequiuo- cum à ca- su, & à con- silio.

Analogia,

B modō

modò esset difficile declarare.

No.3.

Iam nunc subnotandæ sunt duæ re-

gulæ, quæ de Analogis solent constitui. Prima, Analogum per se sumptum stat pro famosiori significato. Id est, Analogum, quod non restringitur à membro minùs principali, nec subiicitur respectu illius, stat pro eo, quod principaliter significat ly homo, stat pro homine viuo in subiecto huius propositionis, homo, est animal, & in prædicato huius, homo pictus est homo. Secunda, talia sunt subiecta qualia permittuntur ab eorum prædicatis. Id est, Analogum, quod subiicitur respectu membri minùs principalis, alienato à prædicato, vt accipitur pro significato ipsius prædicati. Vt subiectum huius, homo est pictus, supponit pro pictura. Intelligitur quando membrum minus principale, est totale prædicatum, aut præcipua pars. Vt in hac, homo est pictus color. Sed in hac homo est viuus vel pictus, subiectum accipitur pro homine viuo. Intelligitur deinde nisi restringatur aliunde. In hac enim, homo viuus est pictus, subiectum accipitur pro homine viuo. Hæ regulæ non aliter, quàm vniuersali vsu loquendi stabiliuntur. Concedimus enim, quod omnis homo intelligit, & negam⁹ quòd homo pictus est homo. Quod non esset verum, nisi ly homo, iuxta primam regulam, acciperetur illic pro solo homine viuo. Rursus, visa imagine hominis, affirmamus, hic homo graphicè pictus est. Quod tamen esset falsum, nisi subiectum iuxta secundam regulam acciperetur pro pictura. At verò postquam huiusmodi regulæ solo vsu loquendi innituntur, cõsulendæ sunt aures, nec latius sunt extendendæ, quàm homines plurimum concipiunt. Et ideo quando analogum distribuitur, forsan non habet verum secundam regulam. Forfan inquam subiectum huius omnis homo est pictus, non distribuitur solùm pro pictis. Nam ad sensum apparet falsa. Et fortè ly omnis impedit, nè alienetur subiectum, sed distribuat pro viuus, quanquam ex alia parte videtur vera. Nam concedimus, quòd omnes Reges Hispaniæ sunt sculpti in arce Segobiensi. Et sic videtur quòd distribuat solùm pro sculptis. Nichilo minùs tamen licet secunda regula habeat verum vniuersaliter, quando analogum significat diuersis conceptibus sua significata, tamen quando significat illa, mediante eodem conceptu, tunc si distribuat, certè pro omnibus significatis distribuit. Sunt fal-

Regu.2.

se huiusmodi propositiones, omne ens est qualitas, omne ens est creatura, vbi ly ens, in prima distribuitur pro substantia, & pro accidente, & in secunda pro Deo, & pro creatura. Si concedatur, quòd omnis homo est pictus, tunc non sequitur, omnis homo est pictus, ergo homo pictus est homo. Sed concludendum est ergo homo pictus, est homo pictus. Nec sequitur, omnis homo est homo viuus, & omnis homo est pictus, ergo homo pictus, est homo viuus. Imo præmissæ sunt inhabiles propter æquiocationem medij. Nec sequitur, nullus homo viuus est pictus, omnis homo est pictus, ergo nullus homo est homo viuus. Sed concludendum est, nullus homo pictus est homo.

Ex his quæ dicta sunt soluitur vul

garis illa quæstio, An in mente vltimata possit esse æquiocatio. Manifestum enim est esse impossibile. Nam tunc solùm esset talis æquiocatio, si conceptus quispiam significaret plura per modum plurimum, id est, nõ vt conueniunt in vna ratione, quod inuoluit contradictionem. Nam si conceptus significat plura formaliter, est naturalis similitudo illorum, at nõ potest esse vna similitudo plurimum nisi in quantum illa plura inter se conueniunt. Siquidem quæcunq; sunt similia vni tertio sunt similia inter se. Quare non potest vnus conceptus significare plura formaliter nisi vniocè, formaliter inq; quia conceptus repræsentat se, & suum obiectum æqui uocè. Se autem non repræsentat formaliter, sed mediante conceptu sui, sicut albedo repræsentat se. Conceptus tamen analogicus, vt conceptus entis, repræsentat plura formaliter, & analogicè, sed de hoc alias.

Contra hanc vltimam conclusionem

arguitur, conceptus hominum significat homines viuos, atq; pictos, & non potest illos significare vniocè, magis quàm vox ipsa: ergo in mente vltimata est æquiocatio. Probat ma. Ille conceptus est naturalis similitudo hominum viuorum, & picti sunt similes viuus, ergo est naturalis similitudo pictorum, quia quæcunq; sunt similia vni tertio sunt similia inter se. Ad argumentum negatur maior, & negatur conceptum hominum esse naturalem similitudinè pictorum. Quia picti non sunt similes viuus in natura humana, quæ significat cõceptus homo. Et ideo falsit maxima illa, quæcunq; sunt similia &c. si vt ia cet intelligat. Imò credo qd ille cõcept⁹ nullo modo

No.4.

Dubium.

Argu.1.

modo significat pictos, quia conceptus non est similis intentionaliter, nisi rei habenti formam, quam conceptus significat, & conceptus solùm significat formaliter naturam humanam, quæ non est in pictura. Si autem cõtenderis, quòd significat pictos, tunc non significabit illos formaliter seipos, sed mediã te naturali similitudine pictorum. Quare nec inde sequitur æquiocatio in mente vltimata. Nam licet sit æquiocatus tamen non significat illa duo significata formaliter mediante se, quod requiritur ad æquiocationem, quæ negatur in mète. Sed melius est dicere, quòd nullo modo significat pictos. Vnde illa vox homo diuersis conceptibus significat viuos, & pictos.

Argu.2.

Secundò arguitur contra diffini-

tionem termini æquiocati. Sequitur ex illa, quemcunq; terminum esse æquiocatum, quia quicumq; habet duos conceptus, scilicet, non vltimatum sui, & vltimatum significati. Item contra diffinitionem vniocati. Siquitur quemcunq; æquiocatum esse vniocatum secundum aliquam significationem. Ad primum membrum argumenti respondetur, quòd non dicitur terminus simpliciter æquiocatus, nisi secundum cõceptus vltimos. Nam (vt supra diximus) terminum repræsentare, non est propriè significare. Ad secundum membrum conceditur, quòd omne æquiocatum secundum aliquam significationem est vniocatum, vt ly canis, secundum quod significat latrabilem.

Argu.3.

Tertiò arguitur. Si ly homo signi-

cat veros homines, & pictos, ly angelus, pari ratione, significaret veros angelos, & pictos: sed tamen nulla videtur similitudo inter angelum, qua pingitur corporeus, & substantiã ipsam spirituale. Respondetur, quòd quæquã non sit similitudo in lineamentis secundum verum esse, quod habet angelus, est tamen secundum conceptum, quem nos habemus de angelo. Exprimimus enim perpetuitatẽ eius, effigie iuuenis, aliis verò subitaneum eius motum.

Caput quintum.

Terminus categorematici. & syncate.

Terminorũ alius categorematicus, & alius syncategorematicus. Quod est (vt Græca latine reddamus) alius significatiuus, & alius consignificatiuus: vel alius prædicatiuus, & alius com-

prædicatiuus. Terminus categorematicus est terminus aliquid per se significans, vt homo. Terminus syncategorematicus est terminus aliquo modo significans, vt omnis.

Lectio vnica.

Subsequitur tertia diuisio termi-

norũ in categorematicum & syncategorematicum. Quæ nomina, vt alia quàm plurima à Græcis mutuant Latini. Nam, καθ' ἑαυτῶν, apud philosophos duo significat, scilicet, significare, & prædicare, & ab vtraq; significatione deducitur categorematicus terminus, & syncategorematicus. Dicitur ergo terminus categorematicus, quia per se significat, propterea enim diximus per se, vt excluderemus syncategorema, quod dicitur consignificatiuus terminus, quia suum significare est circa categoremata, quemadmodum cifra, 0, in algorismo, quæ, cum per se nihil valeat, cæteris tamen characteribus adiuncta, eorum auget valorem. Vnde per se significare, & aliquid, vel aliqua significare idem sunt in propositione, sicut cõsignificare, & significare aliquo modo. Et pari ratione terminus syncategorematicus dicitur prædicatiuus, quia potest esse prædicatum propositionis categoricæ, quæ perinde dicitur categorica, id est, prædicatoria. Et syncategorematicus dicitur com prædicatiuus, quia cum per se nõ prædicetur: modificat tamen extrema, vel verbum propositionis.

Partiuntur moderni terminum ca-

tegorematicum in categorematicum officio tantum, significatione tantum: officio, & si significatione simul. Et pariter secant terminum syncategorematicum. Categorematicus officio tantum, vt dicunt, est terminus, qui cum non significet aliquid exercet tamẽ officium præcipuum in propositione, vt verbum est. Et idem vocat syncategorema significatione tantum. Categorematicus significatione tantum, è conuerso, est terminus, qui cum significet aliquid, non tamẽ potest exercere officium præcipuum in propositione, id est, esse extremum, vel copula, vt obliqui, & aduerbia temporalia, & adiectiuum adiectiuè tantum, &c. Et illa sunt syncategoremata officio tantum. Terminus purè categorematicus est terminus, qui & significat aliquid, & potest esse extremum propositionis, vt ly homo, atq; purè syncategorematicus est, qui

Solū significat aliquo modo, nec potest esse extremum, nec copula verbalis, ut ly omnis. At verò diuisio hæc, & præter veritatem confingitur, & sine autoritate. Primū ly est, nō dicitur categorema, officio, eō q̄ possit esse copula. Nā categorema, ut nomē præfert, idē est, quod prædicatum. Quare ly, est tertium adiacens deberet dici syncategorema simpliciter secundū illos, quia nec significat aliquid, nec habet officiū categorematis, quod est esse prædicatum, sed quando est secundum adiacēs dicitur categorema sicut omnia alia verba, quia possunt esse prædicatum. De quo latius videbimus in capit. de verbo. Præterea obliqui sunt omnino categoremata, etiam officio, nam secundū suos rectos possent prædicari. Et adiectiuū per se potest prædicari, ut videbimus capi. 7. Et aduerbia, cras, ubi & c. sunt syncategoremata, etiam significatione sicut officio. Igitur nullum est categorema significatione, quin sit etiam officio, nec ē diuerso. Imò verò terminum esse per se significatiuum, quod est esse categorema significatione, est causa, ut sit per se prædicatiuum, quod est esse categorema officio. Atque adeo terminum esse significatiuum est causa, ut sit prædicatiuum.

Argu. 1.

Contra diuisionē huius capituli arguitur. Si quispiam esset terminus syncategorematicus esset. Verbi gratia, ly omnis, sed ille significat aliquid, ergo nullus est. Probat̄ur minor. Ly omnis mentale, immutat intellectum ad cognoscendum, postquam est actus intelligēdi, ergo formaliter mouet ipsum, ut tendat in aliquod obiectum, cuius est naturalis similitudo, ac perinde significat aliquid. Et confir. ly omnis significat aliquo modo, ergo aliquo modo est significatum per ly, omnis, & ideo aliquo modo est eius significatum. Ad argumentum negatur minor. Et ad probationem negatur illa consequentia, ly omnis immutat intellectum: ergo ut tendat in aliquod obiectum, cuius est naturalis similitudo. Non enim mouet ad cognoscendum aliquid, quod sine ipso nō cognosceretur, sed ad cognoscendum alio modo, & recipiendū terminos, quibus additur vniuersaliter, iuxta illud Aristote. 1. Perihet. cap. De enuntiatione, ly omnis non vniuersale est, sed vniuersaliter significat. Ad consequentiam confirmationis distinguitur consequens. Aut enim est sensus quod aliquo modo est aliquo modo ens, si significatū per ly omnis, & tunc negatur consequentia. Non enim sequitur ab actiua ad pas-

suam, nisi quando vis verbi actiui cadit in aliquem accusatiuum, & ly aliquo modo, nō est nisi aduerbiū. Si verò sensus consequentis sit, q̄ aliquo modo significat per ly omnis, ut ly significatur, nō sit nomē, tūc bona est cōsequētia.

Queritur tamen exactius, quid sit Argu. 2.

hoc, aliquo modo significare. Et arguitur sic. Vel significare de ly omnis, in hac propositione, omnis homo est animal, est facere, quod intellectus cognoscat homines aliter, quam cognosceret sine illo, vel est facere, quod subiectum aliter accipiatur cum syncategoremate, quam sine illo: Non primum. Videmus enim eodem modo concipere homines per illum terminum, homo, sine syncategoremate, atq; cum illo: Nec secundum. Nam si omnis facit, ut subiectū sic, vel aliter accipiatur, ergo facit ut cognoscat, nam aliter non videtur, quomodo id faciat, & tunc ly omnis significaret aliquid. Huic quæstioni videtur respondendum, quod ly omnis vrunque facit, & quod accipiatur subiectum copulatiuē & quod homines quodā modo cognoscantur copulatiuē, tamen si hoc secundum negauerimus in priori æditione. Nec sequitur ex primo membro, quod ly omnis moueat intellectum ad cognoscendum subiectū. Nam accipere subiectum copulatiuē, non est cognoscere ipsum, sed vnire illud prædicato, pro quocunq; suo significato. Et propter ea dicimus secundū, quod aliter cognoscuntur homines per illam notitiam distributā. Quia sine illo signo vniuersali concipiuntur homines absolute, sed cum distribuitur notitia, concipiuntur virtualiter copulatiuē. Non quod expressē singuli numerentur, sicut in singularibus, sed cognoscuntur distributiue, nec inde sequitur illam notitiam mutare significationē aliquam, aut acquirere. At replicatur argumentum aduersus hanc solutionem, si significare illius syncategoremat̄is est per respectum ad categorema, vel eius significatū, sequitur inde, ut nihil significet, quando est extra propositionē. Sunt qui concedunt consequentiam istam, consequens. Sed re vera hoc est inopinabile. Imò est manifestum, ly omnis, & ly non, cum per se proferuntur aliquo modo significare. Primum, quia visa scriptura omnis, præter cōceptū non vltimatū eius, quē concipit rusticus, latinus homo format cōceptum vltimatū suæ significationis. Nec satis est dicere, q̄ tūc ly omnis accipit categoremate, ut valeat, sicut omne ens, nam modū etiam distribuendi intelligit latinus, cum au-

Argu. 2.

Significat
re aliquo modo
ter.

dit illam vocem. Item quia si illa mentalis, omnis homo est animal, corrumpatur manente ly omnis, non mutabit ille actus significationem, quam habet naturalem. Igitur, negamus consequentiam, quæ fit in replica. Vnde quemadmodum terminus syncategorematicus significat quidem extra propositionem, tamen non supponit, nisi in propositione, ita terminus syncategorematicus significat quidem extra propositionem, sed non exercet officium nisi in propositione, & ideo significatio eius non intelligitur nisi in ordine ad categoremata, ut significare de ly, omnis, est significare vniuersaliter, id est, facere quod significatum termini, cui additur concipiatur copulatiuē. Et eodem modo loquendum est de ly, non, & de aliis syncategorematibus, quæ, ut supra diximus, significant aliquo modo, exercendo officium in propositione. Nam ly velociter, & similia, modum realem significant ex parte obiecti. Et in mente ly omnis, & huiusmodi syncategoremata, saltem quæ exercent officium in propositione, non solent vocari notitiæ, nec conceptus, sed actus syncategorematici. Ita loquuntur moderni, sed tamen philosophi omnem notitiam, vocant actum intelligendi, & syncategoremata possunt vocari conceptus, sed dicuntur actus ad differentiam categorematū.

Argu. 3.

Sed aliter arguitur ad idem ly omnis

metale nō producit̄ur à solo intellectu, ergo vel producit̄ur à termino, quem modificat, vel ab eius significato, & ab utrolibet producat̄ur, videtur repræsentare ipsum, tanquā suum obiectum. Ad hoc argumentum, qui opinantur syncategorema per se, extra propositionem nihil significare, dicunt proinde intellectum non posse concipere illum actū, omnis, nisi prius conceperit categorema, à quo producat̄ur. Isti tamen, modō vt dicebam, manifestæ experientia reluctantur. Nam si sola illa vox, omnis, audiatur, latinus intelligit significationem eius. Et secundū arguitur, consequitur ad opinionem istorum, quod quantumuis morosē quispiam audiat proferre hanc propositionem, omnis homo est animal, nunquam concipiet actum, omnis, quoad prius habuerit cōceptum hominis, quod isti concedunt. Imò concedunt quod non concipitur ly omnis, quoad prius concipiatur prædicatum, quod est obiectum, quod confunditur ab illo signo. Atque adeo subinferunt, vsque adeo depēdere, ly omnis, ab illo subiecto, ut non possit manere, subie-

cto corrupto, nec potest idem actus distribuere aliam notitiam. Sed tamen est experientia contra istos. Dum enim audio, omnis homo est animal, ita successiuē concipio significationē, sicut audio voces, & postquā concipio actum distributiuum, omnis, quemcunq; terminum sequentem distribuere, siue esset ly homo, siue ly equus. Et præterea non soluunt argumentum principale, concluditur enim contra illos, quod ly omnis, significat aliquid, puta obiectum, à quo producit̄ur. Igitur, ad argumentum negatur consequentia. Neq; enim producit̄ur, ly omnis, termino, quem determinat, nec ab eius significato. Primus enim actus omnis, quem, verbi gratia, habuit Adam, productus fuit à rebus. Vt videns, hunc ignem calefacere, & illum, & illum, concepit, omnis ignis calefacit. Et tunc imposuit nomen, cuius significationem expressit nutibus, & signis. Et pari modo in aliis idiomatibus. Sed nunc, impositis terminis, ab illa sola voce, omnis, producit̄ur actus, sicut notitia hominis à voce, homo. At restat adhuc dubium. Post notitias enim intuitiuas rerum, relinquūtur species ipsarum rerum, à quibus in absentia obiectorum producantur notitiæ abstractiue. Queritur ergo, quid relinquitur ad producendū actum, omnis. Verbi gratia, Quando ego in lecto sine voce, vel scriptura mecum cogito, omnem ignem calefacere, à quo producit̄ur ly omnis. Respondetur, quod etiam relinquuntur species illorum actuum, licet, non sint propriæ imagines rerum.

Dubium.

Caput. vi.

Terminorum categorematicorum, alius communis, & alius singularis. Qui aliàs dicūtur diuiduæ, & indiuiduæ significationis. Terminus communis est, terminus plura diuisim significans, ut homo. Terminus verò singularis est terminus, vnum tantum significans, ut Petrus.

Lectio vnica.

Hic nō diuiditur terminus in vniuersum, quemadmodum superioribus diuisionibus, sed terminus, duntaxat categoremata & singularis. Nam syncategoremata, quippe quæ non sunt nomina rerum, nec singularia sunt, nec communia subinde dicuntur. Et defini-

No. 1.

Terminus

tiones quidē perspicuæ sunt, præter illā particulam diuisim, quæ ponitur in definitione termini communis, ad differentiam termini singularis collectiui, vt Salmantica, si accipitur pro populo. Et opposito modo in secunda definitione ponitur, vnum tantum, id est non plura diuisim. Quare ly Salmantica, quis significet plura collectiue, est nihilominus terminus singularis, significans vnum collectiue. Quid autem sit, significare plura diuisim, in capite de significare planè expositum est. Cognoscitur em̄ à posteriori, hoc signo. Si termino virtute significationis non repugnet supponere diuisiue pro pluribus, tunc significat plura diuisim, vt ly homo, qui supponit in vna singulari pro Petro, & in alia pro Paulo. Significare autem plura collectiue aut copulam, est, quod significet taliter plura, vt repugnet supponere pro illis diuisiue, vt ly Salmantica. Hinc colligitur alia diuisio termini in collectiuū, & diuisiuū. Collectiuus est terminus, qui in singulari numero significat plura copulatiuim, vt ly Salmantica, ly populus. Diuisiuus verò est terminus, qui in singulari numero significat vnum, aut plura diuisim, vt ly Petrus, ly homo, Dixerim, in singulari numero, quia natura termini collectiui, vel diuisiu pluralis, pensanda est penes singularem numerum, vt ly homines, est terminus diuisiuus, licet in plurali significet collectionem, & ly populi, est terminus collectiuus. Et eodē modo quando plurale accipitur pro singulari collectiuo, ipsum est collectiuū, vt Parisij, Burgi. Ex hoc sequitur primò, quod ly Petrus, est terminus singularis, licet significet plura æquiuocè. Nam genus harum definitionū est terminus vniuocus. Vbicunq; enim fit absolutè mentio de termino, intelligitur de vniuoco, nam æquiuocus, qui est potius termini, ab arte relinquitur. Nec est terminus collectiuus, licet videatur significare plures partes Petri collectiue. Nam, vt diximus, capite de significare, non significat illas per se, sed solum Petrū. Sequitur secundo, quod hoc copulatum, Petrus & Paulus, complexiue est terminus singularis & collectiuus: hoc verò distinctū, Petrus vel Paulus, est communis & diuisiuus. Sicut illud copulatum diuisiue sumptum. Sequitur tertio, ly sol, ly mūdus, esse terminos communes, licet naturaliter non possint supponere, nisi pro vno, quia ex modo suæ significationis nõ repugnat supponere pro pluribus. Non enim impositi sunt singulariter sed communiter ad significandum omnes soles & mūdus, qui

Terminus diuisiuus, & collectiuus.

essent. Sed ly, Phœbus, est terminus singularis. Eodē modo ly, omnis homo, est terminus communis, quia successiue potest supponere pro pluribus diuisiue. Huic diuisioni addit alij tertium membrum, scilicet, quod alius sit terminus partim collectiuus, & partim diuisiuus, qui, scilicet, aliquid, & aliqua significat vt ly ens, cū absoluitur à numero. Sed huius consideratio non multū spectat ad logicum.

Dubium esset hic præcipuum de hoc termino, essentia diuina, esset ne communis, an singularis. De quo latius disputabimus in quinto libro, prouectionibus iam tunc auditoribus. Sed quantum ad præsens attinet, manifestum est ly, essentia diuina, esse nomē commune, sicut ly sol & ly Deus. Nam licet ex parte rei repugnet esse plures Deos, tamē ex parte significationis non repugnat supponere pro pluribus, si essent, significat em̄ communiter essentiam diuinam. Sed dubium, est si sit nomen singulare huius essentia, vt si dicas incomplexè, hæc essentia. Videtur enim tunc nomē singulare, quia significat vnicam essentiam, & ex alia parte videtur cōmune, quia non repugnat ei supponere pro pluribus suppositis. Sed respondetur, quod tunc est nomen singulare, & licet verificetur de pluribus suppositis diuisiue, non tamen propriè supponit pro illis, quia non sunt eius per se significata mediata, vt illic explicabitur. Alterum dubium est de hoc nomine Petrus, quod supponebat pro Petro iuvene, & nunc pro sene. Item supponit pro toto Petro, & pro toto, abscissa manu, vnde videtur esse nomen cōmune. Sed ad hoc respondemus libro sequenti, capit. De quantitate propositionis.

No. 1.
Essentia diuina.

No. 3.

Sunt qui diuidant terminum cōmunem in communem in significando tantum, vt ly sol, ly ens, quod est Petrus, qui significant plura, & nõ possunt supponere pro pluribus, & terminum cōmunē in significando, & supponendo simul, vt ly homo. Sed tamen non est necessaria diuisio hæc. Nullus enim est terminus communis significatione, qui non sit pariter communis suppositione. Adeo, vt Petrus Hispanus nõ aliter explicauerit suppositionem communem, quàm dicendo suppositio cōmunis est, quæ fit per terminum cōmunē. Et loquebatur de cōmuni in significando, aliàs peteret principiū. Quare ly, sol est commune, etiam in supponendo, quia sufficit, q̄ ex parte sua non repugnet

gnet supponere pro pluribus. Et ly, ens quod est Petrus, sicut non est commune in supponendo, ita nec in significando significatione totali.

No. 4. Circa terminum communem ad huc

Terminus transcēdēns est notandum, esse aliquos terminos vniuersalissimos, quos dialectici vocant, transcēdentes, quia omnia significant, qui nimirum sunt sex: designati his dictionibus, reu, bau, videlicet, res, ens, vnum, bonum, aliquid, verum. Quorum duo primi, sunt termini absoluti, reliqui verò connotatiui, significantes passiones entis. Connotat enim ly vnum, q̄ fit ens indiuisum, id est, integrum, non diuisum in partes. Aliquid, vt sit diuisum à quolibet alio, id est, aliud quid. Verum dicit ordinem ad intellectum, est enim quod mouet intellectum ad formandū tale iudicium quale est ipsum ens. Et ly bonum dicit ordinem ad voluntatem, quod fit ipsius attractiuum: vt dicit Aristote. in exordio Ethi. Bonum est quod omnia appetunt. Sunt etiam alij termini qui dicuntur supratranscēdentes, qui ad plura se extendunt quàm transcēdentes, vt imaginabile &c.

Singulare duplex. Tandem circa terminū singularem

est adnotandum, duplex esse singulare, nempe singulare determinatum, quod grammatici dicunt nomen proprium, vt ly Petrus: & singulare vagum, quod est nomē commune cum signo demonstratiuo, vt hic homo, hoc ens &c. Est enim differentia inter hæc singularem, quod per singulare determinatum certificamur plenè de indiuiduo, id est, iudicamus sufficienter de accidentibus per quæ distinguitur à quocunq; alio indiuiduo: at per singulare vagum: non ita. Verbi gratia, cū à remotis video aliquid, formo notitiam singularem, sed confusissimā: puta, hoc ens, nec discerno: an sit animal, nec ne. Et cū video ipsum moueri, formo distinctus, hoc animal: postea cū video ipsum erectum, concipio, hic homo, & tandem Petrus, per quod distinguitur iam à quocunq; alio homine. Additur tertium membrum à Porphyrio in capit. de specie, singulare ex suppositione, vt Sophronisci filius, si solus Socrates sit ei filius. Sed hoc non est simpliciter singulare. magis quàm nomen Phœnix. Percontaris forsā circa hoc, an nomini discreto possit addi singulare pronomen, Respondetur qd̄ in voce potest quidem addi, ad tollendam æquiuocationem, vt si dicas: interest inter

hunc & illum Petrum, quemadmodum potest distribui, vt si dicas: omnis Petrus habet patronum diuum Petrum: in mente verò, vbi conceptus non est æquiuocus, nõ potest congruè nomen proprium distribui, aut determinari pronomine demonstratiuo.

Caput septimum.

Terminorū categorematicorū aliq̄ absoluti, & alius cōnotatiui. Termin⁹ absolut⁹ est termin⁹ significans aliqd̄ p̄ modū p̄ se stātis, vt homo, albedo. Termin⁹ cōnotatiui est termin⁹ significans accidens per modum alteri adiacentis, vel non adiacentis: vt album, cæcum.

lectio vnica.

No. 1.

In hac diuisione, perinde atq; in superioribus, non diuiditur terminus vniuersaliter dictus, sed solum categorematicus. Nam syn- terminus absolutus categorematici, quia nõ significant aliquid & cōnotatiui, nec absoluti. In his definitionibus aliquo modo dissentimus, non solum ab aliis, sed à nostra priori ædificatione. Solet enim defini terminus connotatiuus, quod sit terminus, qui præter suum principale significatum, significat aliud, vel rem aliquam se habere. Est tamen sub iudice, quod si principale significatum: imò secundum antiquos materiale, non est principale significatum: definitio autem debet esse breuis, & quam omnes recipiant, & ideo non debet expressè continere omnes solutiones omnium quæstionū. Et maxime, quia isti ponunt definitum in definitione, quando dicunt, terminum connotatiuū esse qui connotat &c. cū tamen hoc deberet explicare definitio, quid sit cōnotare. Sūt ergo definitiones nre sumptæ ex significationibus nominū, quibus antiqui philosophi vtuntur. Nam cōnotare, idem est, q̄ consignificare, nõ quo modo syn categorema consignificat: sed in proposito, connotare, est significare vnum, consignificando aliud, & hoc est propriū terminorum significatiuum formaliter accidentia, nam solum accidentium est adiacere alteri. Et ideo optimè definitur terminus connotatiuus q̄ sit terminus significans accidens per modū alteri adiacentis, vt magnū, significat de formali quantitate: album, qualitatem: pater,

habitudinem ad filium: creator, habitudinē ad creaturam: sedens, situm, id est, dispositio- nem partium, & cæte. Næc suspicamur hæc omnia accidentia distingui realiter à subie- cto, sed licet sint modi se habendi substantiæ, verè dicuntur accidentia, sicut vocauit illa Aristot. Et cæcum, significat priuationem vi- sus. Et obscurum, priuationem luminis, & propter hos terminos priuatiuos adiecimus, non adiacentis. Et terminus absolutus, vt nomen sonat, est qui significat aliquid, non concernendo aliud, sed per modū per se stan- tis, siue sit accidens, siue substantia, vt homo, albedo, quantitas,

connotando aliud de formali, quanquam cer- tē res naturalis non recipit esse nisi à forma, & eodem modo præcipua significatio ter- mini est à significato formali, à quo proinde habet, vt sit absolutum, vel cōnotatiuum: Sed qui tenuerit significatum materiale esse prin- cipalius, non propterea negabit definitio- nem nostram. Nam terminum significare ac- cidens per modum alteri adiacentis, est signi- ficare accidens de formali, vel modum se ha- bendi rei.

No. 2.

Significa- tum for- male, & materiale.

Ex his sequitur, termini connotati- ui esse duo significata, scilicet, materiale, & formale. Formale est accidens, quod denota- tur adiacere: materiale est illud, cui denota- tur adiacere. Et moderni Summulistæ, quia terminus cōnotatiuus solū supponit pro ma- teriali, consueuerunt appellare illud, signifi- catum principale. Sed apud antiquos pro comperto erat, significatum principale esse, quod significatur de formali. Et ratio est, quia album, & albedo idem significant, sed diuersimodè vnus concretiuè, & alter abstra- ctiuè. Manifestum enim est, quod ly, album, non significaret corpus, nisi ratione albedi- nis: sicut domus, non significat lapides, & li- gna, nisi ratione formæ, quam habet, & vt est regula Aristotelis. r. Poster. propter quod v- numquodque tale, & illud magis. Imò vt re- fert. S. Thomas in. r. d. 18. art. 2. ad. 3. commen- tator. 5. Metaphy. tenet nomen cōnotatiuum non significare propriè naturale, licet Aui- cenna dixerit oppositum. Et eadem est sen- tentia Aristotelis in prædicamentis, inter- prete Boëtio. Album nihil aliud, quam qua- litatem significat, quanquam Argyro. trans- ferat, Nihil aliud quam quale. Et in Græco non habetur, ποιήσε, quod est, qualitatem sed ποιόν, quod est quale. Itaque secundum antiquos, ly, album, non supponit pro corpo- re, quia est eius principale significatum, sed quia conuenit ei principale eius significatū: puta, albedo, quam significat in concreto. Et certè nomen connotatiuum hoc sonat, est enim nomen accidentis concernens subiectū, & sic potiùs significat accidens connotando subiectū, quam è cōuerso. Sed tamē postquā constat de veritate, parum refert, quod nam sit principale significatum. Et ideo admitta- mus illum modū loquendi, quod terminus connotatiuus significat vnum de materiali,

Sequitur secundo non esse idem a- pud Dialecticos nomen connotatiuum, & ad- iectiuum, nam ly album, etiam substantiuè est terminus connotatiuus, sicut ly pater, ly crea- tor, & non sunt adiectiua. Et eadem ratione non est idem nomen absolutum & substanti- uum. Quod si arguas in contrarium, quod grammatici easdem definitiones accommo- dant substantiuo, & adiectiuo, quas nos se- cundum antiquos Dialecticos constituimus absoluto termino, & connotatiuo. Responde- tur, quod grāmatici solū considerant con- uenientiam, & cohærentiam vocum: Diale- ctici verò significationem. Quare secundum grammaticos solum adiectiuum, vt albus, cē- setur significare accidens per modum alteri adiacentis, album verò substantiuè: & patet per modum per se stantis, cum reuera albū substantiuè, etiam significet accidens per mo- dum adiacentis subiecto. Et forsan incon- sideratio huius fuit neotericis in causa, vt re- lictis antiquis nouas confingerent definitio- nes termini connotatiui & absoluti. Sed per- contaris circa hoc, an sit idem nomen conno- tatiuum & concretum: Videntur enim equi- pollere, sed ex alia parte est argumentum. Nam isti termini, sapientia, quæ est cognitio rerum altissimarum, & prudentia, quæ est ra- tio rerum agibilibus videntur nomina con- notatiua, & tamen non sunt concretia, imò significant in abstracto. Et hinc sumi- tur argumentum contra definitionem termi- ni absoluti. Nam illa nomina significant per modum per se stantis, & sunt connotatiua.

Ad hoc, quantum mea fert opinio, illa no- mina sunt absoluta. Vt enim videmus in prædicamen. significant absolutè qualitates mentis, quarum natura est, vt sint tales cogni- tiones, licet, significatio illarum non possit exprimi, nisi in ordine ad obiectum. Qui ve- rò reputauerint illa cōnotatiua: dicant quod adhuc significant de formali illam habitu- dinem ad obiectum per modum adiacentis quali-

No. 3.

Connota- tiuum, & adiectiuū.

No. 4.

qualitati: licet de materiali significet qualita- tem per modū per se stantis: & sic sunt quo- dāmodo concretia: sicut sunt connotatiua.

Sequitur tertio q. ly, homo, est ter- minus absolutus: licet secundum reales signi- ficet humanitatem in supposito: quia non si- gnificat illam per modum adiacentis, sed per modum per se stantis in supposito. Natura, enim substantiæ non adiacet alicui: sed per se stat in supposito. Et eadem ratione secun- dum quod significat Christum, est terminus absolutus. Nam vniuoce significat nos & Christum. Vnde generaliter nullum nomen est connotatiuum, nisi de formali significet accidens. vt diximus in definitione: aut ali- quid per modum accidētis seu adiacētis sub- iecto. Nam ly, rationale, non cōnotat animā, sed habere vsum rationis, & ly, materiale, cō- positionem ex materia, & ly, pater, non signi- ficat filium, sed habitudinem ad filium. Et ita in omnibus.

No. 5.

Terminus connotati- uus multi- plex.

Terminorum connotatiuorum alius connotat essentialiter, & alius accidentaliter. Ille connotat essentialiter, qui significat de formali aliquid essentialiter, vt, rationale, ma- teriale. Ille verò connotat accidentaliter, qui significat de formali aliquid accidens: vel in- trinsecum & proprium nature, vt, risibile: aut extrinsecum & commune, vt, album: Item ter- minorum connotatiuorum alius positiuus, vt clarum: & alius priuatiuus, vt obscurum. Et alius negatiuus vt non videns.

No. 6.

Termini connot. re- gula.

Solent constitui duæ regulæ quibus terminus connotatiuus dinoscatur. Prima, quādo modus significandi termini exprimi- tur per ly, habens, aut quodammodo se ha- bens: vt album, exprimitur per ly, habens al- bedinem, terminus est connotatiuus. Sed hæc non est omnino certa. Nam ly, homo, probè resoluitur per ly, habens humanita- tem: & ly, Deus, per ly, habens deitatem. Se- cunda: quādo terminus supponit pro aliqua re: & eadem manente potest desinere suppo- nere pro illa: vt illuminatum, supponit in die pro aëre: & ipso manente in nocte desinit sup- ponere pro illo. Sed hæc solū tenet in con- notatiuis accidentibus transmutabilibus. Nā ly risibile, manente homine, non potest de- sinere supponere: pro illo. Et ideo non sequi- tur si est nomen connotatiuum, quod pos- sit desinere supponere pro eo quo supponit. E conuerso tamen valet. Sed arguitur contra hoc vltimum. Hoc nomen, Franciscus, sup-

ponebat antea pro me sæculari, pro quo iam modò non supponit: ergo regula falsa. Re- spondetur ad hoc, quod conditio nominis vocalis vel scripti, in hac parte, debet pensari penes conceptum. Et quia idem cōceptus cui subordinabatur prius ly, Franciscus, semper supponit pro me: ideo illa vox est nomen abso- lutum, sed si nunc non supponit pro me, est quæ cecidit à sua significatione. Debet ergo in- telligi regula quod manente eadem significa- tione termini, & re pro qua supponit, possit desinere supponere.

Contra ea, quæ proximè dicta sunt Regu. 1.

arguitur sic. Hic terminus homo dictus de fi- lio dei manente eodem supposito, potest sup- ponere & etiam non supponere pro illo, er- go vel est terminus connotatiuus vel regula est insufficientis. Consequentia est nota. Et p- batur antecedens: quia modo supponit pro filio dei. Et deposita humanitate nullo modo supponeret pro illo, cum tamen semper ma- nere idē suppositum, id est, filius dei pro quo ante supponebat. Tametsi propter hoc ar- gumētum communiter dicatur à iunioribus etiam theologis, illum terminum homo di- ctum de Christo esse connotatiuum: tamen omnino tenendum est oppositum vt supra diximus. No. 4. Nam supponendum est in præsentiarum tanquam verissimum: hunc terminum homo, eodem conceptu & vniuo- cè significare Christum & alios homines, ali- ter Christus esset æquiuoce homo, & alia ra- tione, quam nos. Et per consequens nō esset homo simpliciter vt nos sumus, sed tantū se- cundum quid. Si ergo eodem cōceptu signi- ficat Christum & alios homines, & idem cō- ceptus non potest habere duas significatio- nes, alteram absolutam qua significet vnum & alteram connotatiuā qua significet aliud, quia esset æquiuocatio in mente, & ille conceptus homo secundum omnes signifi- cat absolutè alios homines: sequitur manife- stè quod significet etiam absolutè Christum hominem & nullo modo connotatiuè. Qua- re ad argumētū dicitur primò, quod sicut hic terminus rationale est connotatiuus & ha- bet proprietatem termini absoluti, quia non potest supponere & non supponere pro suo significato, illo existente: ita ille terminus homo dictus de filio dei est terminus absolu- tus: esto habeat hanc proprietatem termini connotatiui quod possit supponere & non supponere pro filio dei, illo semper manen- te. Et sic in his deficit regula terminorum cō-

notatiuorum. Nec est mirum, nam hoc est peculiare isti termino, homo dicto de Christo ut cum significet naturam subsistentem, illa fit in alieno supposito, cui potest adesse, & abesse, sicut accidentia quæ significantur de formali per terminos connotatiuos. &c. Secundò potest dici, quod regula illa in vniuersum est vera, & non conuenit illi termino dicto de Christo, si rectè intelligitur. Pro quo est primò notandum quòd sicut hic terminus, homo & suus cõceptus cui subordinatur dictus de Petro propriè, & per se loquendo significat Petrum & nõ partes illius, esto petrus sit suæ partis ita dictus de Christo absolute, & per se loquendo significat Christum & non deum, quantum Christus fit deus. Et hoc facilliter probatur, quia à principio ille terminus homo non fuit impositus ad significandum deum vel partes sed hominem, nec acquisiuit nouam significationem per hoc quod deus factus est homo, vel partes hominis sunt unitæ. Et amplius probatur, quia ille conceptus homo qui modò dicitur de Christo & significat illum: ante incarnationem filij dei non significat deum, aliter modò omnis fere conceptus & terminus significaret deum propter eandem rationem, quòd est absurdum, ergo nec modò ille conceptus significat deum: quia conceptus cū significet naturaliter propriè nec potest acquirere nouam significationem nec nouum significatum. Secundò est notandum, quod sicut ly, homo non significat simpliciter deum sed Christum, ita non supponit simpliciter loquendo pro deo sed pro Christo, sicut dicimus quod simpliciter supponit pro homine & nõ, p partibus illius: quia terminus non dicitur simpliciter & per se supponere nisi pro illo quod significat. Sed hæc forsitan non prohibent dicamus, illud terminum homo de per accidens significare deum, & etiã partes hominis & de per accidens supponere pro illis propter identitatem illorum. Ex his tertio sequitur solutio argumenti. Nam si cut illa regula connotatiuorum secundum oēs non conuenit illi termino homo, dicto de Petro, quia existente Petro, quem verè & per se significat, nõ potest ille terminus supponere & non supponere pro illo, esto existentibus suis partibus quas de per accidens significat possit de per accidens supponere & non supponere pro illis: ita nec conuenit illi termino dicto de filio dei. Nam manente Christo qui simpliciter significatur per illum terminum, non potest ly, homo supponere & non supponere pro illo, bene tamen manente Deo

quem de per accidens significat ille terminus homo. &c. Vnde regula habet sic intelligi quãdo terminus potest supponere & potest non supponere, manente eadem re quã propriè significat, & pro qua propriè supponit est terminus connotatiuus. Sicut ly, album, quia potest supponere & non supponere manente suo significato materiali: pro quo propriè simè, & per se supponit secundum omnes, & terminus connotatiuus.

Contra definitionem tamẽ termini

connotatiui arguitur sic, ly albus adiectiuè Argu.2. tentum, vt si dicas, Petrus albus, est terminus connotatiuus: & tamen non significat accidens per modum alteri adiacentis: ergo. Probatur Minor. Quia vel significat albedinem de formali, per modum adiacentis significato substantiui: puta Petro: vel per modum adiacentis significato materiali in communi. i. corpori: vel (sub verbis aliorum) aut significat de materiali Petrum, connotando albedinem, vel significat de materiali corpus. Primum est falsum: quia ly albus non fuit impositus ad significandum Petrum, aliàs esset terminus singularis. Et si dederis secundum, nõ videtur quomodo possit esse adiectiuum de ly Petrus: nam tunc perinde valeret ac si diceres, Petrus corpus album. Circa hoc argumentum breuiter notato, terminum connotatiuum dupliciter accipi, scilicet, substantiuè, vt album, & adiectiuè: vt animal album, vel Petrus albus. Et quantum ego credo, non differunt ex parte significationis, sed idem significant, & eodem modo dialecticè scilicet albedinem de formali & de materiali, omne illud quod potest denominari ab illa: vt puta corpus in communi. Primò quia si non significarent idem vel ly albus, adiectiuè, significaret solam albedinem, & tunc nõ differret à ly, albedo: vel significaret albedinè in ordine ad significatũ substantiui, itaq; habitudo illa includeretur in significatione adiectiui: & tunc, vt modò arguebamus significaret, idem particulariter, quod significat substantiuum: & sic in his propositionibus, homo est albus. equus est albus, prædicatũ quod tenetur adiectiuè (vt videbimus in secundo libro) diuersa significaret de materiali. Item, quia idem conceptus, vt puto, potest teneri nunc substantiuè, & postea adiectiuè: vt si illi conceptui, album substantiuè tento, apponatur conceptus animal, non video quare non possit adiectiuè teneri. Dicendum ergo quod adiectiuum & substantiuum, præter

præter grammaticam differentiam, differunt dialecticè penes appellationem, vt latius explicabimus libro secundo capitu. de appellatione: quia videlicet adiectiuum appellat, id est, applicat suum significatum ad significatum substantiui: vt hic, Petrus est bonus latro, de notatur bonitas adiaceri latroni, & in hac, Petrus est albus, denotatur conuenire Petro: non quod hoc pertineat ad significationem de ly albus, in se: nam si per se poneretur, nõ magis denotaret conuenire Petro, quàm Paulo: sed illa appellatio prouenit ex conuenientia adiectiui cum substantiuo. Sed substantiuum nõ applicat alteri suum formale. Et hoc erat proverbium antiquorum, quod refert S. Thomas. i. Parte. q. 39. articu. 5. quod nomen substantiuum, affert secum suum suppositum, adiectiuum verò non, sed applicat suum significatum significato substantiui. Et per hæc facile soluitur argumentum principale. Negatur enim minor. Et ad probationem respondetur, dando secundum membrum, quòd adiectiuum significat accidens de formali, per modum adiacentis materiali in vniuersum, id est, ly albus significat corpus connotando albedinem, sicut ly album: sed tamen appellat supra suum substantiuum: quod non conuenit illi termino, album, substantiuè tento: in hac enim, honor est bonum fortunæ, ly bonum nõ appellat supra subiectum.

Argu.3.

Sed alter arguitur contra eãdem

definitionem ly chimæra est terminus connotatiuus, & tamen nihil significat: ergo definitio nulla. Probatur minor, ly chimæra significat chimæram, & chimæra nihil est quia imaginatur esse monstrum ex rebus impossibilibus: ergo chimæra nihil significat. Propterea quod ly chimæra est tam frequens in vsu philosopharũ, facimus hoc argumentum. Vbi notato, illud esse nomẽ motis cuiusdã in Lycia: & quia mos ille in vertice est frequentissimus leonibus & in pede abudat serpētibus, & in medio est aptissimus pascēdis capris: fingitur à Poëtis, Ouidio narrante, monstrũ esse ex capite leonis & cauda serpētis & dorso capræ. Et hæc est definitio chimære. Quare male definitur, quod sit ens cõpositũ ex impossibilibus vt cõponant: nõ tũc in sua cõnotatione inuoluet contradictionem: & sic ex modo suæ significationis, repugnaret supponere. Sed si dicas, cõpositũ ex capite leonis. &c. tũc nõ est repugnãtia ex parte significationis, sed ex parte rei significatæ, quæ nõ est possibilis, & sic accipitur tanquã nomen cõmune. Et, vt ego credo, ac-

Definitio chimære.

cipitur tanquã nomen absolutũ illius speciei animalis, sicut est ly homo. Sæpe enim cõtingit quod significatio nomini: absoluti nõ potest exprimi nisi per circuloquiũ. Nec quantum opinor subordinatur cõceptui cõplexo definitionis: licet in principio ita fuit confictum, quia iã possumus abstrahere vnũ cõceptum simplicè illius speciei. Et hoc videtur monstrare experiẽtia. Cũ. n. primũ summulista audit illã interpretationem, format plures conceptus sed post modũ cū audit illã vocẽ nõ concipit nisi vnũ. Sed esto sit nomẽ cõnotatiuũ, arguitur quod significat de materiali. Dicunt aliqui quod significat omne ens mudi, cõnotãdo illã cõpositionem impossibilẽ: itaq; significat angelos & homines de materiali & quicquid imaginatur esse chimæra: pro quibus tamẽ nõ supponit quia nõ cõuenit eis sua cõnotatio. Hoc tamẽ est mihi inopinabile. Cõtra quos est cõclusio terminus cõnotatiuus nullò modo significat de materiali, nisi illud cui non repugnat denominari à suo significato formali: nisi forsitan hic terminus angelus albus, homo irrationalis & similes. Quare li albũ significat omne ens de materiali: quia angelus, non potest esse albus: etiã si admitteretur quod posset si bi inhærere albedo: quia non potest recipere extẽsiuè vt denominetur albus: sed solũ significat corpus cui nõ repugnat esse albũ: nec ly alterabile vel generabile significat omne ens de materiali cõnotãdo quod possit generari: quia nõ significat cõlũ: & irrideret Aristoteli dicentẽ oppositũ. Et ita dico quod ly chimæra nec de materiali significat verũ ens: sed illud quod fingit esse ens: sicut, è cõuerso, ly ens non significat chimæram sed solũ vera entia. Et si cõtra arguas. Si chimæra esset ens: ergo ly chimæra significat ens. Nego cõsequentiã, si cõsequens intelligatur de vero ente: sed solũ sequitur, ergo tũc chimæra significaret verũ ens: sed quia chimæra, re vera, nõ potest esse, ly chimæra non significat modò verum ens. Quare nõ exprimitur eius significatio, quod significet quicquid imaginatur esse chimæra: sed significat chimæram, quæ imaginatur esse.

Vltimò arguitur, ly non intelligibi

le est nomen cõnotatiuũ, & tamẽ nihil significat: ergo. Probatur minor. Vel significat omne illud quod est intelligibile, vel illud quod non est intelligibile: nullum istorũ ergo. Probatur primum membrum. Si significat omne intelligibile: ergo supponit pro illo, & sic, hæc est vera, aliquod intelligibile, est non intelligibile, & cum omne intelligibile sit etiam

Argu.4. Intelligibile le Crux di alesticorũ

etiam intelligibile: ergo duo termini contradictorij verificantur de eodē: ex quo possunt inferri duæ cōtradictoriae. Nā iā illa est vera, omne intelligibile est intelligibile: & pbatur altera, aliquod intelligibile est nō intelligibile: ergo aliquod intelligibile nō est intelligibile, ab affirmatiua ad negatiua de cōtradictorio prædicato. Si detur secundum membrum, q̄ significat illud quod non est intelligibile: arguitur q̄ inuoluat contradictionem. Nam sequitur bene, Ly, non intelligibile, significat rem non intelligibilem: ergo res non intelligibilis significatur: rursus, ergo est intelligibilis, & sic res non intelligibilis est intelligibilis. Quod certē videtur implicare. Hanc crucem placuit opponere sophistis, qua se se excruciet, nisi quis mihi responderit, quod Pedianus Virgilio, at mihi non opposuisti, quia si non reperero, id est, si non casu se obtulerit, nec quæram quidem. Et re vera quicquid responderis vix te poteris extricare adeo simplex est sophisma. Sed in primis male negaretur, ly non intelligibile, esse terminum significatiuum, tum quia partes sunt verè significatiue, tum etiam quia subordinatur conceptui qui non potest esse non significatiuus. Quare ad argumentum respondetur negādo quod significet intelligibilia aut non intelligibilia, propter reflexionem quæ ibi inuoluitur. Sed dico tantum significare negationem intelligibilis, sicut non homo significata negationem hominis. Et si vrgeas si ly, non intelligibile, significat negationem intelligibilis: ergo significat non intelligibile. Sicut valet ly, non homo, significat negationem hominis: ergo significat non hominem, negatur consequentia: nam propter amplissimam significationem de ly, intelligibile, quam negat ly, non intelligibile, conceditur quod significet negationem intelligibilis & negatur quod significet non intelligibile, propter reflexionē. Nam ex hoc sequeretur quod non intelligibile esset significabile & per consequens intelligibile, quod est aperte falsum, cum sensus sit quod illud, quod non imaginatur intelligi, imaginatur intelligi. &c. Sed conceditur q̄ ly, non homo, significat non hominem sicut negationē hominis, quia ibi nulla est reflexio. Sicut in ly, nō intelligibile. Et quo sequitur q̄ illi termino nō intelligibile, repugnat supponere pro aliquo siue intelligibili siue non intelligibili, postquā nullum tale significat vt diximus.

Caput. viij

Terminorum categorematicorum alius est primæ intentionis: & alius secundæ intentionis. Terminus primæ intentionis est terminus significans aliquid, secundū illud quod habet in re: vt homo, albū. Terminus secundæ intentionis est terminus significans aliquid secundū id quod habet per ordinem ad conceptum mentis: vt ly species, ly nomen.

Lectio vnica.

Definitioes istæ, quæ ex sancto No. 1. Thoma, opus. 42. c. 12. habentur prouectiores auditores postulant, vt intelligantur, saltē in via realium: sunt tamen optimæ, etiam in via nominalium. Hoc enim debet habere definitio, vt sit omnibus cōmunis: propterea ^{chm} dicitur cōmunis animi conceptio. Et sumuntur istæ definitiones iuxta propriam significationem nominum. Vbi notandum, quod saltem in præsentiarum, idem est intentio, & conceptus. Sunt ergo in rebus aliqua quæ conueniunt rei in se, id est, seclusa quacunque operatione intellectus: vt esse substantiam, esse hominem: esse accidens, esse album. &c. Et nomina, quæ significant ista, naturas vel qualitates: dicuntur primæ intentionis. Sunt alia qualitates quæ conueniunt rebus per ordinem ad conceptum mentis. v. g. homo est species: tamen quod sit species non habet à se, sed in quantum concipitur per istum conceptum communem, homo: per quem concipitur homo: tanquam communis pluribus indiuiduis. Et ideo ly, species, quia significat hominem sub illa ratione, dicitur nomen secundæ intentionis. Et eodem modo, illa vox homo habet quod sit nomen, non secundū id quod habet in se: puta secundū quod est vox, vel sonus, vel ens. sed in quantum exprimit conceptum mentis, vel in quantum significat. Propterea ly nomen, significans illam vocem secundū illud quod habet per ordinem ad conceptum, est nomen secundæ intentionis. Et ideo dicitur nomen primæ intentionis: quia est nomen significans primū conceptum, id est, conceptum, qui non præsupponit alium, & nomen secundæ intentionis, quia exprimit secundum conceptum, id est, cōceptū

conceptum præsupponentem alium. Nā ille conceptus homo, vel vox, nullum alium conceptum præsupponit: sed ille conceptus species, quia significat rem in quantum concipitur conceptu communi, præsupponit alium conceptum. Et ille conceptus nomen, quia significat vocem in quantum est significatiua, puta expressiua cōceptus, præsupponit aliū conceptum. Et dicuntur nomina intentionū, ad modum quo dicit Aristote. Voces sunt signa conceptuum. Vnde malè dicuntur termini ita, quod solum termini mentales dicuntur primæ intentionis vel secundæ, & q̄ vocales vel scripti dicuntur primæ vel secundæ impositionis. Imò voces sunt nomina intentionum. De primis & secundis intentionibus nō addatur hic amplius verbum, vsq; ad principium prædicabilium: vbi erunt auditores capaces illius disputationis.

No. 2. **Alij terminis ita aliter definiūt terminum** secundæ intentionis, scilicet, q̄ sit terminus significans aliquid ea ratione qua est signum vel significatū, vt ly definitio, ly diffinitum. Nam ly, definitio, significat aliquid in quantum est signū: sicut nomen: & ly diffinitum, significat aliquid in quantum est significatum per diffinitionē: & terminus primæ intentionis per oppositū, videlicet qui significat aliquid, nō ea ratione, qua est signū vel significatū. Sed isti restringunt diffinitiones ad suas proprias opiniones nominaliū. Cum tamen diffinitiones deberēt esse omnibus cōmunes. Et præterea arguitur contra illos: ly species, significat naturam humanā, vel hominē (quod idē est pro nunc) nō ea ratione qua est signum vel significatū, sed ea ratione qua est prædicabilis de pluribus, vt dicit Porphyrius. Sed ipsi ad hoc dicunt q̄ ly species, significat terminos, puta ly homo, equus &c. Connotando q̄ prædicentur de pluribus, sed de hoc aliās. Alij dicunt, terminus secundæ intentionis est qui significat aliquam proprietatē grammaticam, logicam, vel Rhetoricam. Sed ista diffinitio non datur iuxta etymologiam nominis.

Contra diffinitiones arguitur. Illa Argu. 1. vox, conceptus, est terminus secundæ intentionis, vt videtur: quia significat aliquid tāquā signū: & tamē nō significat illud secundū proprietatē quā habet per ordinē ad intellectū: ergo diffinitio mala: minor probatur: nā illa vox significat cōceptus oēs, & cōceptus quāquā p̄ducatur ab intellectu, tamē nō habet q̄ sit li-

gnificatiuus per ordinē ad intellectum, sicut vox: sed habet hoc ex natura sua, sicut vestigiū repræsentat animal. Ex natura sua. Ad hoc argumentum dupliciter potest dici. Primò negādo maiorē. Nam forsitan huiusmodi termini significantes signa naturalia, vt ly notitia, signū naturaliter significans. &c. potius sunt primæ quā secundæ intentionis, quia illud q̄ significant conuenit rebus ex natura sua, & nō solum per operationē intellectus: cū significare & esse signū ex natura rei cōueniat notitiæ, & fumo, & similibus signis sicut homini conuenit esse rationale. Termini autē significantes ad placitum, vt ly, terminus vocalis, oratio scripta. &c. sunt termini secundæ intentionis, ppter oppositā rationē, quia suis significatis cōuenit significare aut esse terminū in ordine intellectus, & nō ex natura rei. Sed termini significantes signa naturalia & ad placitū in cōmuni, vt ly, signa, terminus. &c. debent dici secundæ intentionis quia significant proprietatē conuenientē aliquibus rebus in ordinē ad intellectum, & nō ex natura rei. Sed quibus ista nō placuerunt, respondeant ad argumentum concedendo maiorē, & negādo minorē. Et ad probationē illius dicitur q̄ ad hoc q̄ similes termini dicantur secundæ intentionis: sufficit quod significet aliquid, quod euenit rebus in ordine ad intellectū, siue illud sit illis ex natura sua, siue non. Nā videtur certē q̄ parū facit quod signum significet naturaliter, aut ad placitum: ad hoc quod dicat ordinem ad intellectū: quia non minus dicunt ordinem ad intellectum signa naturalia quā ad placitum.

Accipio tandem Sophisma. Illa Argu. 2. vox terminus primæ intentionis, significat aliquid per ordinem ad intellectum, id est ea ratione qua est terminus, & tamē nō est nomen secundæ intentionis: ergo definitio nulla. Probatur minor. Terminus primæ intentionis est terminus primæ intentionis ergo terminus primæ intentionis non est terminus secundæ intentionis: quia nullus terminus secundum eandē significationem potest simul esse terminus primæ & secundæ intentionis. Ad argumentum concessa Maiori, negatur minor, & ad consequentiam qua probatur, dicitur q̄ si subiectum in antecedenti & consequenti capiatur eodē modo, consequentia est bona, sed nil probatur cōtra ea quæ diximus. Nā si vtrobiq; capiatur p̄sonaliter antecedēs & cōsequēs sunt vera: & est sensus q̄ illi termini q̄ significantur per ly, terminus primæ intentionis,

nis, scilicet, ly homo, animal. &c. sunt primæ & nō secundæ intentionis. Et si vtrobiq; subiectū capiatur materialiter, sicut consequens est falsū ita & ātecedēs. Quia est sensus q̄ hęc dictio terminus primæ intentionis sit primæ, & nō scđæ intētiōis. Sed si subiectū capiatur diuersimodē, scilicet, in antecedēti personaliter, & in consequēti materialiter aut ē diuerso, nullā habet apparentiā illa consequentia.

Caput nonum.

Terminorum alius incomplexus, & alius complexus. Terminus in complexus, est terminus cuius partes non sunt per se significatiuæ: vt ly homo, ly equiferus. Terminus cōplexus, est terminus cuius partes sunt per se significatiuæ, vt equus ferus.

Lectio vnica.

No. 1.

Pars per se significati

Post diuisiones terminorū simpliciu, sequitur diuisio termini in incōplexū, & complexum, quorum definitiones perspicuæ sunt. Vbi solum animaduertendum est, quid sit partes per se esse significatiuas. Et enim q̄ partes significant iuxta significationem totius: vel (& redit in idem) q̄ significatione totius resultat ex significationibus partium. Quod duobus signis cognoscitur. Primum est, si exprimendo significationem totius, exprimamus significationes partium: & secundum, quando si aliqua pars deponeretur significatione, mutaretur significatio totius. v.g. hoc nomen, equus ferus, est complexum: quia explicando significationem eius dicimus significare equum qui est ferus vbi exprimuntur significationes partiū: itē quia si ly equus deponeretur à sua significatione, totū complexū non significaret, quod modō significat. Sed ly dñs, est nomē incōplexum; quia explicando eius significationem nō dicimus quod significaret, dare min⁹, quæ sunt significationes partium: sed significat possidentem feruum. Item quia licet ly do, non significaret, dare totum significaret dominū. Et intelligitur in definitione nominis complexi, q̄ partes formaliter vel virtualiter sint significatiuæ. Nam conditio vocis debet cognosci per conceptum. Vnde si illa litera. a. imponeretur ad significandum sicut Petrus & Paulus: esset terminus complexus: quia in mentes subordinaretur cōceptū composito

expluribus conceptus. Sed dixerint virtualiter, quia non sufficit q̄ æquiualeat in consequendo: vt ly album, licet æquiualeat illi cōplexo, habens albedinem, & nihilominus in complexum: quia subordinatur conceptui in complexo.

Subsecatur terminus complexus in complexum distantem: vt puta cuius partes iunguntur atq; distant aliqua coniunctione, vt ly Petrus & paulus animal si est homo, Petrus qui est iustus. &c. Et incomplexum indistantem: puta cuius partes non iunguntur aliqua cōiunctione: vt ly, animal homo, animal pulchrum, filius hominis. &c. Nec inde sequitur, propositionem esse terminū cōplexum: quia non est terminus.

Contra definitionem termini complexi arguitur. Eadem ferē diffinitio, qua dialectici diffiniunt terminum complexum, diffiniunt grammatici dictionem compositæ figuræ, ergo omnes dictiones compositæ figuræ sunt termini complexi, vt ly armiger, equiferus, suburbanus. Antecedens est notum cū consequentia, & consequens contra omnes dialecticos. Et augetur difficultas: si deponeretur à sua significatione, ly equus, & significaret asinum, ly equiferus variaret significationem. Et etiam exprimendo significationem totius exprimuntur significationes partium: ergo sunt termini complexi. Antecedens videtur manifestū, & consequentia probatur, quia per illa duo signa diximus no. 1. cognosci, quis terminus habeat plures partes significantes iuxta significationem totius. Ad hoc argumentum quod potissimum est in hac materia, dicitur q̄ tam dictiones cōpositæ figuræ quàm simplicis sunt termini incōplexi apud omnes dialecticos, vt expresse habetur ex Aristotele primo libr. perih. cap. 2. de nomine. Et ratio est quia tam nomina compositæ quàm simplicis figuræ exprimunt conceptus incomplextos quibus subordinantur. Nam vel ad maiorem copiam sermonis, vel certē quia sæpe caremus simplicibus dictionibus, exprimimus conceptus incomplextos per terminos compositæ figuræ. Sed ista signa, equus ferus, homo albus, quia significant cōceptus complexos, & partes illorum exprimūt partes conceptus quibus subordinatur, dicuntur termini complexi: & si significare complexē & habere plures partes significantes iuxta significationem totius, quæ non conueniunt terminis compositæ figuræ: nam ly equiferus nec subordinatur cōceptus

No. 2.

Argu. 2.

ceptui complexo, nec partes illius exprimūt partes conceptus cui subordinatur, & ideo vt diximus sunt termini incomplexti, nec habēt partes significantes iuxta significationem totius. Grammatici tamen quia non habent rationem conceptus, quibus voces subordinantur, dicunt dictiones compositæ figuræ habere plures partes significantes iuxta significationem totius. Et certē vel hoc argumento cōvincitur esse verum, quod diximus: nā secundum grammaticos, equus ferus, nec est vnū nomen, nec vna dicitio, sed duo: tamē ly equiferus, dicitur apud illos vnicum nomen, & dicitio sicut ly equus, & non est alia ratio nisi quia, ly equus ferus est oratio seu complexū, & nō est ly equiferus, esto sit compositæ figuræ. Et per hoc patet solutio argumenti principalis. Ad confirmationem posset quis dicere q̄ illa duo signa vel regulæ, quæ alsignantur à dialecticis ad cognoscendū terminos cōplexos habent instantiam in terminis compositæ figuræ, quia ferē eadem signa dantur à grammaticis ad cognoscendum compositā figuram. Sed aliter respondetur, & magis ad mentem philosophi loco citato q̄ de ratione signi cōplexi est, quod habeat partes p̄ significatiuas, taliter quod si vna deponatur variatur significatio totius: Sed hoc non est de ratione nominis compositæ figuræ, cū plura illorum sint, quorum nulla pars est significatiua vt sunt omnia, quæ cōponuntur ex duobus factis, sicut ly armiger, vbi armi, & ger, nil significant & licet in aliis quæ componuntur ex fracto & integro, vel ex duobus integris aliqua pars videatur significare, illud est de per accidens, & nō de ratione termini compositæ figuræ, aliter omnes termini compositæ figuræ haberent illud. Secundō dicitur q̄ licet in compositione nominis habeatur ratio significationū partium: tamen nulla pars nominis compositæ figuræ significat intra ipsum nomen, etiā si significet extra. v.g. nulla pars horū armiger, equiferus, respública, significat intra illos terminos, sicut partes horum, gerens arma, equus ferus. &c. significant intra ipsa complexa. Quare si dictiones vnde veniunt nomina compositæ figuræ retinerent suas significationes, semper nomina cōpositæ figuræ significarent idē quantumuis partes illorū deponerentur intra ipsos terminos, quos componunt. Imō dato q̄ partes illorum nominum cōpositæ figuræ deponerentur à sua significatione simpliciter illi termini compositæ figuræ significarent, idē quod antea: quia satis est ad retinēdum suam signi-

ficationem veniant à dictionibus, quæ modō vel olim significabant iuxta significationem quā modo habent. Ex quibus manifestē colligitur q̄ terminis cōpositæ figuræ nō quadrat illud signū terminorum cōplexorū q̄ deposita vna parte varietur significatio totius. Nec etiā aliud, q̄ exprimendo significationē partium. &c. nam si dicimus quod equiferus significat equum ferum, seu syluētrē: est quia caremus termino incomplextio quo explicemus significationem illius.

Arguitur secundo contra illam de

clarationem partium significantium iuxta significationem totius. Hęc propositio. b. non est. c. est complexum propriè significatiuum & tamen partes non significant iuxta significationē totius: ergo. Maior est nota, quia est vera propositio, & consueta: Et minor itē est manifesta: quia illæ literæ non sunt significatiuæ. Ad argumentum respondetur, quod illud est de propositione cōposita ex propriis nominibus literarū: vt si scriberes be, est be, be nō est ce, nā hęc propriissimè est propositio cōstās ex nominibus significatiuis, & per hanc debet exprimi vnā literā esse aliā vel nō esse aliā. Et aliud est de propositione cōposita ex characteribus ipsis: vt est illa quæ sumitur in argumento: & de illa dicendum est, sicut supra diximus de illa, blitiri non est terminus significatiuus, q̄ licet literæ non sunt termini, aliquando accipiuntur pro nominibus propriis ipsarum, & tunc reputantur tãquam termini significatiui. Et ideo ad argumentum negatur minor.

Caput decimum.

Perminorū alij impertinentes nēpe quorū neuter, aut alterū infert aut alteri repugnat: vt, doctus, & iustus. Alij verò pertinentes, quorū alter, aut alterū infert, aut alteri repugnat. Qui subinde subsecantur in pertinentes sequela, id est, qui sese subsequuntur: vt, homo, & risibile: homo, & animal: & pertinentes repugnantia, & disparatos, id est, qui sibi repugnant: vt videns, & non videns: videns, & cæcum; calidum, & frigidum

dum. Qui in alia multa membra distribuitur.

Lectio unica.

No.1. *Præter diuisiones termini in singulari,*

sunt postremo multa diuisiones terminorum in plurali numero, vel in duali. Primò diuiduntur in impertinentes, & pertinentes: & secundò pertinentes in pertinentes sequela, & pertinentes repugnantia: quorum definitioes in textu sunt manifestæ. Subnotatur verò illic pluribus adhuc modis distribui istos terminos. Nam terminorum pertinentium sequela, alij sunt conuertibiles, qui sese mutuo inferunt vt homo, & risibile: & alij se habent vt superior, & inferior, quorum alter alterum infert, & non è conuerso, vt homo, & animal. Et conuertibilium alij sunt synonymi & sunt termini eiusdem significationis, vt mucro, & ensis, & gladius, & alij nõ synonymi, vt homo, risibile. Et nota qd vt termini sint synonymi, debent esse duo nomina distincta quo ad conceptus non vltimos: nam homo, & homo non sunt synonymi, sed idem terminus. Et est hic abusus terministarum vocare eundem terminum, synonymum: nam synonyma, idem sunt qd simul nomina, id est, duo nomina eiusdem rei sicuti è conuerso. Homonyma sunt duæ res eiusdem nominis, vt ego, & alius Dominicus. Verum est qd solent iam vocari synonymi apud dialecticos, vox ipsa, & conceptus vltimatus, cui sub ordinatur. Et rectus solet vocari non synonymus (grammaticaliter suis obliquis) vt homo hominis, licet sint synonymi essentialiter. Sed præstat, omnes casus reputari idem, nomen. Atqui, etiam termini syncategorematici: vt, nec, & neque sunt synonymi, licet non dicantur conuertibiles: nam synonymitas est in significatione, conuertibilitas in prædicatione.

No.2. *Rursus terminorũ repugnantium*

seu disparatorum, alij sunt disparati oppositi, & alij disparati non proprie, oppositi, sed diuersi. Et oppositi sunt in quadruplici differentia. Alij opponuntur contradictorie, quando alter explicitè significat negationem alterius: vt, videns, & non videns. Alij opponuntur priuatiuè, quando alter connotat negationem alterius in subiecto apto, nato, vt videns, & cæcus: Alij opponuntur contrarie, sanè qui significant qualitates suapte natura incompatibiles: vt, album, nigrum. Alij op-

ponuntur relatiuè, scilicet, qui oppositos invicem respectus significant, vt pater & filius. Alij sunt repugnantes non proprie oppositi vt puta termini significantes diuersas species substantiæ: vt homo, & equus, quos non vocamus omnino oppositos, quia maximè opponerentur contrarie: & Aristotel. dicit qd substantiæ nihil est contrariu. Et nota qd vt termini sint oppositi, vel repugnantes sufficit quòd significant naturas, quæ ex natura sua non possunt esse in eodem supposito. Nã deus & homo, virgo & mater, absolutè sunt dicendi disparati, licet supernaturaliter verificentur de eodem. Omnibus his terminis disparatis conuenit vt non possint simul de eodem verificari copulatiuè: licet successiuè mediante copula de futuro non repugnet, vel mediante alia copula de extrinseco tempore: & copulatum stat qd aliquid sit album & nigrum, & album & non album.

Sed tamè contra hoc arguitur. Hi Argu.1.

duo termini, viuens, & mortuum, sunt priuatiuè oppositi, & tamen possunt verificari de eodem naturaliter. Ad hoc potest, concessa maiori, negari minor. Primò quia non verificatur ly mortuum, de eodem manè, de quo verificatur viuens. Item quia illa verificatio de ly mortuum, fit per ampliationem. Et hoc magis placet, quanquam alij negent esse terminos oppositos.

Secundò arguitur illo sophismate Argu.2.

communi: Admissò quòd totum non distinguatur à suis partibus, & quòd ex materiis & formis Petri & Pauli videntium fiant per transpositionem Ioannes & Thomas, quorum vterq; sit cæcus: tunc Petrus & Paulus sunt videntes: quia videns, & videns, & sunt non videntes: quia sunt cæcus & cæcus: ergo termini contradictorij, & pariter priuatiui verificantur de eodem. Ad hoc negatur in illo casu, Petrum & Paulum esse nõ videntes: Nã terminus pluralis numeri positius resoluitur per copulatum singularis numeri. Vnde quando negatio additur termino plurali, tunc fertur vnica acceptatione in totum copulatum, quare non videntes, non æquipollet huic, nõ videns & non videns: sed huic non videns & videns. Et quia Petrus & Paulus sunt videns & videns, falsum est quòd sint non videntes. Sed tamen sunt simul & videntes & cæci. Quia ly, cæci, est terminus simplex non habens expressam negationem. Et ideo æquipollet huic cæcus & cæcus. Et quia Petrus,

Resolutio termini pluralis numeri.

Petrus & Paulus sunt Ioannes & Thomas, qui sunt cæcus & cæcus, fit vt Petrus & Paulus sint cæci. Vnde licet termini contradictorij, non verificentur in plurali de eodem, priuatiui verò verificantur in plurali. Imo verò termini contrarij in plurali verificantur naturaliter de eodem copulatiuè. Vt si facias scutum cuius altera medietas sit alba, & altera nigra: & intellexeris quòd album absolutè dicitur illud, cuius maior pars est alba, tunc totum scutum est albū: nam est hoc album, & hoc albū: primo pronomine demonstrante medietatem albam cum vna quarta nigra, & alio demonstrante eandem medietatem cum altera quarta nigra: & eadem ratione probabitur quòd totum est nigra: vt puta, hoc nigrum & hoc nigrum, primo pronomine demonstrante medietatem nigram cum vna quarta alba, & secundo demonstrante eandem medietatem cum altera quarta.

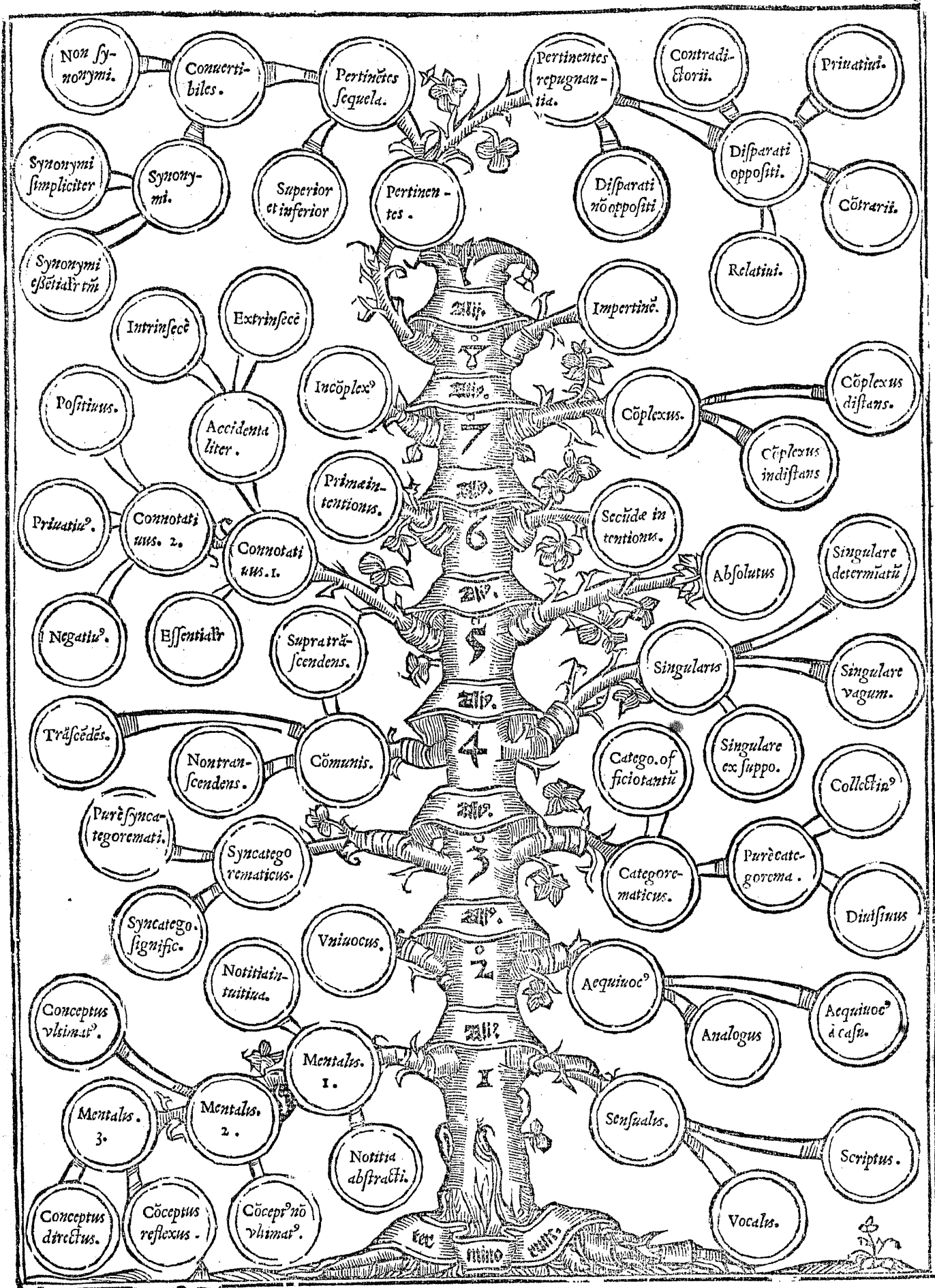
No.3. *Hæc de terminis satis sunt. Nam*

maiora inferiùs suis locis habent disputari. At verò, vt omnia quæ dicta sunt in epilogum complectamur, post definitionem termini, octo præcipuas diuisiones explanauimus. Primo partiti sumus terminum, in mentalem, vocalem & scriptum: Et mentalem, in notitiam intuitiuam & abstractiuam, mox in conceptum vltimatum & non vltimatum: & postremò, in conceptum directum & reflexum. Secundò diuisimus terminum, in vniuocum & æquiuocum, & rursus æquiuocum, in æquiuocum à casu & analogum.

Epilogus terminorũ

Tertiò secimus terminum vniuocum, in categorematicum, & syncategorematicum: & deinde secundum aliquos, categorematicum, in purè categorematicum, & categorematicum officio, & pariter syncategorematicum secimus. Quarto terminus categorematicus distributus est in communem & singularem. Item in diuisiuum & collectiuum; & cõmunis, in transcendentem & non transcendentem. Quintò diuisus est terminus categorematicus, in cõnotatiuum & absolutu: mox connotatiuus, in connotatiuum essentialiter, & connotatiuum accidentaliter: deinde connotatiuus accidentaliter, in extrinsecè & intrinsecè connotatiuum: postremò connotatiuus, in positiuum, priuatiuum, & negatiuum. Sextò terminum categorematicum partiti sumus in terminum primæ intentionis, & terminum secundæ intentionis. Septimo terminum in incomplexum & complexum: & rursus, complexum in complexu distantem & complexum indistantem. Octa uò itaq; termini in plurali numero distincti sunt in pertinentes: & in impertinentes: mox pertinentes in pertinentes sequela, & pertinentes repugnantia: deinde pertinentes sequela in conuertibiles, & habentes se sicut superior & inferior. Præterea conuertibiles in synonymos & non synonymos. Postremò repugnantes in non oppositos, seu diuersos: & oppositos, aut contradictorie, aut contrarie, aut priuatiuè, aut relatiuè. Quas diuisiones vniuersas ob oculos tibi obiicit hæc arbor.

C

EDITIONIS TERTIAE
SVMMLARVM FRATRIS DO-
minici Soto Segobienfis, ordinis Prædicatorum.
artium, ac Sacræ Theologiæ
Magistri.

LIBER SECVNDVS DE
ENVTIATIONE.

Lectio vntca.

TERMINORUM rationibus utcumque præfinitis: subsequitur, ut altero hoc libro de categorica enuntiatione dicamus, quæ nomine constat & verbo. Atque adeo quid nomen quid verbum, quid denique sit oratio, primum constituamus oportet. Nomen igitur, est vox significatiua ad placitum sine tempore: cuius nulla pars per se est significatiua separata, finita & recta, ut vox, homo. Vox ponitur vice generis. Significatiua, ad differentiam vocis non significatiuæ: ut blitiri. Ad placitum, ad differentiam vocis significantis naturaliter: ut interlectiones: sine tempore, ad differentiam verbi, quod significat cum tempore: cuius nulla pars per se est significatiua, ad differentiam orationis: cuius partes per se significant: finita, ad differentiam nominis infiniti: ut non homo, quod dialecticis non est nomen, sed nomen infinitum. Recta, ad differentiam nominis obliqui: ut Catonis, quod non est nomen: sed casus nominis: solus enim nominatiuus est dialecticis nomen.

Secundus hic liber respondet libro No. i. Peri her. Aristotelis, qui apud ipsum non est primus: sed secundus post prædicamenta, & à prædicabilibus porphirij, tertius. At Petrus Hispanus primum hunc tractatum constituit: vel quia facilius: vel certe, quia formidatis atque introducendis iuuenibus sit aptissimus. Nos vero non solum hac ratione, sed quia de prædicabilibus & prædicamentis nullum summulistis molimur sermonem facere: hunc post librum terminorum mox locauimus. Titulus libri apud Aristotelem est de interpretatione. Hoc enim Latine pollent duæ illæ dictiones Interpretationes Græcæ, Περὶ ἑρμηνείας. Atque (interpretatio Boëtio) interpretatio, est vox quæcumque per se significatiua, siue complexa, siue incomplexa: nempe demptis syncategorematicis, omne nomen & verbum atque propositio, dicitur interpretatio: de quibus omnibus tractatur in hoc libro. Tametsi Sanctus Thomas, nomen (inquit) & verbum magis sunt interpretationis partes, quam interpretatio: ille enim proprie interpretari dicitur, qui verum aut falsum enuntiat. Ob idque apud Sanctum Thomam perinde sonat, De interpretatione, atque de enuntiatione. Nos vero librum illum in duos distribuimus: nam cum necessarium existimarem de suppositionibus & ampliationibus, & reliquis paruis logicalibus, quæ Petrus Hispanus in calce Summularum tractauit: hic ante oppositiones disputare veritatis iustum volumen vnius libri excedere. Igitur in hoc primo: qui nobis secundus est de categorica propositione & de proprietatibus extremorum eius disputabimus: & in tertio de oppositionibus & conuersionibus, & de propositione hypothetica & ideoliter hic habet duas partes: quarum prima continet

tinet nouem capita. Et eū Petrus Hispanus à sono & voce exordium sumpserit, nos vt supra diximus, sermonē illū tanq̄ philosopho naturali congruentē missum fecimus. Dialecticū etenim à voce significatiua: vnde orfus est Aristo. librū istum, operā pretium est proficisci. At de voce superiori libro abūdē diximus. Et boni consulito, si textū præter exemplar Petri Hispani: tantillum poliuimus.

No. 2.

Ad textum igitur descendentes animaduertendum est, q̄ quemadmodū res naturalis constat primum duabus partibus essentialibus materia & forma: cui subinde multa adiacent accidentia, quæ sunt illi ornamēto, ita propositio constat primum nomine & verbo, cui mox accidunt aliqua propria accidentia: vt quantitas & qualitas. Et ideò à nomine & verbo tanquam à simplicioribus exordimur: mox de propositione ipsa: ac demū de quantitate & qualitate, & reliquis eius accidentibus prosequemur sermonē. Sed quia significatio verbi nō intelligitur sine nomine (significat enim compositionē, quam sine extremis non est intelligere) sit, vt consideratio nominis, quod est vt materia, antecedit considerationem verbi, quod est velut forma propositionis.

Duæ enū-
tiationis
partes.

No. 3.

Igitur in definitione nominis sunt particulae septem: quarū trium ratio eadem est, quæ in definitione termini. Ponitur vox loco generis. Quòd si arguas scripta nomina atq; mentalia non comprehendit definitione, responsum est q̄ cum Dialectica sit scientia sermocinalis: sanè quæ sermones considerat quatenus signa conceptuū, cōsuevit Aristoteles definitiones designare de vocibus. Hanc verū tamē definitionē facillè accommodabis ad nomē scriptū & mentale. Vt si dixeris, Nomē scriptū, est scriptura significatiua. &c. Nomē mentale est notitia formaliter significatiua sine tempore. &c. Significatiua, separat illam vocem blitiri, & alias non significatiuas à ratione nominis. Nomen enim est notamē, quo aliquid designamus. Ad placitum, fecernit interiectiones animalium à ratione nominis: vt est risus hominis, hinnitus equi, mugitus bouis: quos Aristote. vocat illiteratos sonos: quia nullum est à natura nomen. Sine tempore, distinguit inter nomen & verbum, quod, vt capite sequenti videbimus, significat cum tempore.

No. 4.

Cuius partes. &c. Excludit orationem nē à ratione nominis. Quare vt vtamur exem-

plo Aristotelis iuxta translationem Boëtij, ly equiferus, nomē quidem est: Sed ly, equus ferus, nō est nomē. Quod in capitulo determino complexo exposuimus: nam ly equiferus, subordinatur simplici cōceptui. Et ideò significatio illius non dependet ex significationibus partium. Quare nec partes significant iuxta significationē totius, sed ly, equus ferus: quia est in mente complexum: constat ex partibus per se separatim significantibus iuxta significationem totius. Et ideò non est nomen. Quòd si quis interrogauerit quare ly, equus ferus, vel ly, homo albus, non sit nomen: cum sit verè terminus significatiuus, reddens suppositum verbo? Aliqui respondent quòd aliter accepit Aristo. hic nomen, quàm grammatici. Sed quantum ego opinor, Aristo. supposuit significationem nominis & verbi ex grammatica. Nec grammaticicenterent, homo albus, esse nomen: sed duo nomina sicut Petrus & Paulus. Nec ideò q̄ congruè iungantur, reputantur facere vnum nomen: sed vnum congruum complexum. Et Petrus Hispanus. omne complexum appellauit orationem sicut Aristoteles, qui illud cōplexum, equus ferus, vocauit orationem. Et ita dixit q̄ ly non homo: non est oratio: reputans illum terminum incomplexum.

Finita ponitur ad differentiam nominis infiniti, vt non homo. Vbi notandum quòd ly, non, accipitur dupliciter, vno modo neganter, quando fertur in verbum aut in copulā propositionis hypotheticæ: & infinitanter: quando vis eius alligatur termino, qui dicitur terminus infinitatus. Et terminum infinitum excludit Aristo. à ratione nominis: propterea quòd nomen debet significare rem aliquam certam: est enim velut rei alicuius notamen. At ly, non homo, non habet circumscriptam & finitam significationem, & ideò vocatum est nomen infinitum. Significat enim, vt dicit Aristo. & quod est: & quod non est, id est, vera entia & fictitia. Adnotauimus enim. C. De termino connotatiuo, quòd omne nomen positiuum significat aliquid limitatum, vt ly, homo, homines, & non equos: ly, animal, animalia, & non lapides: ly, ens, entia vera: sed non fictitia: chimæra, è cōuerso significat ens fictitium: sed non verum. At ly non homo: & vera entia significat, puta lapides: significatione totali, & fictitia: puta chimæram: hircoceruum, &c. Ita que potius explicat quid non significet: quàm quid significet.

No. 5.

Ecce

No. 6.

Ecce secundum illos, qui dicunt q̄

terminus connotatiuus significat entia vera & imaginaria, vt puta, quod ly album, significat omne, cui imaginatur cōuenire albedo: ly, chimæra, omne illud, cui imaginatur conuenire illa mōstruosa cōpositio, secūdū istos, inquam, non sunt illa magis nomina q̄ ly nō homo. Et ex hoc sequitur sensus verbōrū Aristotelis. s. non homo, non est nomen: quia si militer in quolibet est, & quod est, & quod non est. Non enim est sensus q̄ ly, nō homo, verificatur de chimæra in hac, chimæra est nō homo: nam expressè Aristo. vltimo. c. i. Priorum asserit propositionem negatiuam nihil ponere: sed affirmatiuam de prædicato infinito aliquid ponere. Quare non sequitur inquit lignum non est album: ergo lignum est non album: nisi forsan extremis naturaliter supponentibus: in quo sensu visus est eam concedere. S. Thomas sicut hanc, chimæra est chimæra: sed intelligit Aristo. quod ly nō homo, similiter significat entia vera & entia fictitia. Et vera Græca significatiuus Latinè redduntur hoc modo similiter habet circa quod libet, & quod est & quod non est. Ex his sequitur omnia nomina positiua posse infinitari, quantumcunq; transcendentia & vniuersalissima, vt si dicas, non ens est causa per accidens, non intelligibile significat aliquid & cetera. Syncategoremata verò nō possunt infinitari.

No. 7.

Recta ponitur in definitione ad

excludendum casus nominum. Qui ideò nō sunt nomina: quia solo nominatiuo nomina mus. Et ideò dicuntur casus nominis: quia descendunt à nomine: desinientes à ratione nominis. Quo fit vt nominatiuus non dicatur casus apud Aristo. licet notet hic. S. Thom. q̄ grammatici vocāt nominatiuū casum sequuti stoicos. Sequitur secūdò quòd non excluditur obliquus à ratione nominis eo quod nō potest reddere suppositum verbo, sed ratione significationis: quia non significat per modum: vt quid, licet inde proueniat quod non possit reddere suppositum verbo: quare adiectiuum adiectiuè tentū, licet nō possit reddere suppositū verbo, est nomen. Imò obliquus per se potest reddere suppositum verbo, vt me disputare est vtile: & verbo impersonali, vt me poenitet vitæ: & tamen illic nō est nomen. Sed arguitur quod obliquus sit nomē, In his propositionibus, lapidē quē reprobauerunt, hic factus est. &c. Vrbem quā statuo

vestra est, vbi illi accusatiui reddunt suppositum verbo personali indicatiui, ac subinde videtur illic esse nomina. Respondetur quod illic accipiuntur loco nominatiui: & ideò habent vicem nominum.

Contra particulam sextam definiti-

tionis arguitur. Nomen infinitum satis excluditur à ratione nominis particula præcedenti, cuius nulla pars separata. &c. Ergo illa particula, finita, redundat. Circa hoc certatur inter Dialecticos, an nomen infinitum sit complexum. Et Aristote. videtur intelligere: esse incomplexum: nam dixit non esse orationem, cum dixisset ly, equus ferus, esse orationem. Et ita exponit S. Tho. Nisi quis dixerit quod non vocauit illud orationem, id est, terminū complexum, propterea quod non constat ex duobus nominibus, sed ex nomine & syncategoremate. Sed confir. hæc sententia Aristo. Nam quemadmodum ly, album, subordinatur vni simplici conceptui significatiui de materiali omnia quibus potest conuenire albedo, italy, non homo: subordinatur conceptui simplici significanti illa quibus nō repugnat illa negatio hominis. Nā sicut illa cōueniunt positiuè in ratione albedinis, ita hæc conueniunt in vna ratione negatiua. Est verū tamen argumentum contra hoc, quo probatur esse complexum. Nam huic cōceptui homo, potest apponi negatio, non, & tunc restabit vnum complexum. Quòd si responderis, vt nos aliàs diximus quod potest vtroque modo reperiri in mente, cōplexè & incomplexè: replicatur argumentum, si ly, non homo, cōplexè significaret formaliter negationem hominis in concreto: ergo superfluus esset terminus incomplexus: idem formaliter significans & cū natura nihil faciat superflud, fit vt nunquā ille produceretur. Dicēdū ergo puto ad mentē Aristo. q̄ quanq̄, nō homo reperiat in mēte & cōplexè & incomplexè, tamē non significat infinitanter, nisi quādo est incomplexū: itaq; ly, nō homo, cōplexè nō significat significatione totali idē quod ly, nō homo, incomplexè puta negationem hoīs in cōcreto, nec significat lapidē, v.g. de materiali. Et ideò, ly, non, in mente nunquā reperitur nisi neganter quantum est ex virtute sua. Itaq; si post ly, nō homo: adiceretur verbum negaretur: sed si post ly, non homo, incomplexū adderetur verbum, non negaretur. In voce autem accipitur cōplexum infinitanter: quia nō habemus vocem incomplexam, qua explicetur ille conceptus incomplexus.

Argu. 1.
An nomen infinitum sit cōplexū.

Argu. 2.

Secundò arguitur contra ultimã

Accidètia grāmātia.

particulam. Ly cato, & ly catonis, eidem numero conceptui subordinantur, ergo si primum est nomen, secundum etiam est nomē. Probatur antecedens: quia idem & eodem modo essentialiter significant: & illa differentia grammaticalis non facit diuersos conceptus. Hoc argumentum eò tendit, vt inquirat, sint ne accidentia grammaticalia in mente. Vbi animaduertendum, triplicia esse huiusmodi accidentia. Quædam enim sunt, quæ variant logicalem significationem: vt qualitas & species. Nomen enim commune: homo, aliud significat quàm proprium Petrus, & deriuatiuum aliud quàm primitiuum: vt fortis fortior fortitudo. Et hæc nomina per spicuū est, diuersis subordinari conceptibus. Alia sunt in alio extremo, quæ nec variant significationem logicalem, nec eorum modi significationis vt figura & declinatio. Nam si nomen simplicis figuræ, significaret illud quod ly, equiferus, idem esset dicere, equiferus currit, & a. currit, & idem est dicere, Petrus est domi, & est domus, in genitiuo secundæ aut quartæ declinationis: & petrus moritur, & Petrus moritur: in tertia & quarta coniugatione. Et hæc manifestum est e conuerso omnia subordinari eidem conceptui. Tertium genus accidentium est: quod cum non mutet significationem logicam & essentialem, mutat tamen veritatem propositionis: vt casus & numerus in nomine: persona, numerus, tempus & modus in verbo. Etenim ens, entis, entia, idem logicaliter significant, sicut intelligo intelligerent &c. Refert tamen dicere, Michael est deus, est dei: est ens, est entia. Michael intelligo: michael intelligit. &c. Et cum illæ differentie in mente ultimata non possint attendi penes diuersas terminationes, vbi re vera nulla est talis varietas figuræ in lineatione vel prolatione, contenditur inter doctores quid ibi tandem efficiat illam diuersitatem. Fuit in primis in opinione antiquorum cato, catonis, subordinari conceptibus omnino diuersis: puta significantibus diuersa & diuersimodè: ita q̄ genitiuus subordinatur notitiæ connotatiuè significati de materiali quodcunq; ens, connotando quod possideatur à catone. Potissima eorum ratio erat quia ly, Catonis verificatur de re possessa à catone: vt si dicas, hic liber est catonis: ergo significat illam. Secundò illud complexum, liber catonis, significat præter librū &

catonem, habitudinem vtriusq; vt puta possessione: & talis habitudo nō significatur per nominatiuum: ergo per genitiuū: & cum terminus (inquiunt) nō possit significare habitudinem quin significant ambo extrema, sit vt ly, catonis, significet & rem possessam & possidētē. Postremò aut ly catonis, si significat solum catonē: significat ipsum eodē mō sicut ly cato: & tunc idē esset dicere, liber est catonis: & liber est cato: vel significat catonem connotando possessionem & tunc significabit pariter rem possessam, vt modò probatū est. At opinio hæc iure deserta est à successoribus: est enim in primis inopinabile q̄ ly catonis, vel ly hominis sit nomē connotatiuū & solū differat declinatione à suis rectis quæ sunt nomina absoluta, & maxime quia, vt ipsi fatētur, datiuus & ceteri obliqui nō sunt connotatiui: quia nō verificatur per se de alio sicut genitiuus: quāq; & hoc gratis negāt. Nā si ut cōcedimus, liber est catonis, cōcedimus filius est catoni, filius est à catone, Et arguitur secundò: sequeretur q̄ liber catonis, tātum valeret sicut liber, ens catonis: & in hoc syllogismo, hominis liber est optimus, cato est homo: ergo catonis liber est optimus, medium æquiuocè teneretur: cū in maiori sit connotatiuū, & in minori absolutū. Alij moderni qui fuerūt nobis socij, declinātes in aliud extremū dicūt oēs casus eiusdē noīs eidē cōceptui omnino subordinari: sed diuersos ac synkategorematicos adiūctos tali cōceptui efficere vt significet per modū cuius, aut per modum cui. &c. Itaq; sicut hæc vox hō idiomate hispano p̄ oēs casus eadē, sed solum p̄ additionē horū articulorū, la, dela, ala (q̄ sunt sicut in græco ὁ τὸ λέ) exprimimus modum significandi diuersorū casuū: ita in mēte est idē cōceptus cū diuersis articulis. Rationes huius opiniois sūt huiusmodi. Illæ duæ notitiæ cato, catonis, sunt synonymæ de significatione essentiali: ergo sunt eiusdē speciei ac subinde possunt se se intēdere: & esse vna numero. Secundò ille modus significandi per modum vt cuius, vt cui, & c. est accidentalis: ergo potest abesse à tali notitia. Et iō ablato tali accidente genitiuus & rectus sunt eadē notitia: & si sunt eadē notitia nō pōt meliùs explicari ille varius modus significandi nisi per articulos sicut apud græcos vel apud hispanos. Hæc opinio non est omnino impprobabilis. Est tñ in primis contra Aristotelē dicere q̄ ly catonis, & ly cato, sint eadē notitia, qui dicit ly catonis & ly cato non esse oia: & certè si catonis: & cato sunt eadē notitia, nō videtur quare ly, catōis non

Casus reperitur in mente.

nō sit nomē. Et. s. Thomas quod li. 4. ar. 17. exponens Aristotelem in hac parte inquit: Diuersitas connotationis. i. per modum vt quid, vel vt cuius, tollit nominis identitatem: quare casus diuersi nō sunt vnum nomē simpliciter sed vnum ordine declinationis. Et ideo semper ego sum in opinōe q̄ casus eiusdem nominis subordinatur in mente diuersis conceptibus significantibus idem & eodem modo essentialiter, id est, absolute vel connotatiuè, sed tamen diuersimodè grammaticaliter per modum vt quid, vel cuius. Nā cum notitiæ significant naturaliter, quomodo cunq; varietur modus significandi est alia notitia & certè nomen, casus, hoc sonat, q̄ cadat ab alio: & ideo genitiuus in mente, est alius à nominatiuo. Et confir. hæc sententia. Quemadmodum alius est conceptus significans albedinem abstractiuè, vt albedo: & alius qui significat concretiuè, vt album: ita alius est qui significat per modum vt quid & alius per modum vt cuius. Nec est idem conceptus cū audio seruus catonis, & seruus cato. Et ideo ad primam rationē primæ opinio nis antiquorum, negatur q̄ lycatonis, in hac, liber est catonis, sit totale prædicatū: sed vel est propositio de est, secundo adiacente: vel prædicatum est ly, est catonis: nam verbū etiā prædicatur: vt statim. c. de verbo declarabimus. Ad secundam respondetur q̄ in illo cōplexo: liber catonis, ly catonis in mente significat per modum vt cuius: & ideo totum cōplexum significat habitudinem libri ad catonem, licet ly catonis, non significet librum. Et per hoc responsum est ad postremam rationem: q̄ ly catonis, licet significet idē quod cato: non tamē eodem modo. Ad primam rationem secundæ opiniois, cōcesso antecedente, q̄ cato & catonis, significant idē essentialiter negatur q̄ sint eiusdem speciei: est enim fallacia: nam in antecedente accipitur ly, essentialiter, pro logicaliter, quia significant idem absolute, ex quo nō sequitur q̄ sint eiusdem speciei naturalis nā ille modus diuersus significandi arguit diuersas naturas. Et eadē ratione respondetur ad secundā: q̄ ille modus significandi per modū vt cuius, nō dicitur accidentalis: eo q̄ nō sit de intrinseca ratione notitiæ, & separabilis ab illa: sed quia cōsueuerūt dialectici proprietatem grāmaticale vocare accidentalem, respectu illius, q̄ est dialectica. Sed est vltimū argumentum contra hanc opinio nē. Sequeretur inde, in hac consequentia, cuiuslibet hominis equus est animal, Petrus est homo, ergo petri equus est animal: medium

teneri æquiuocè post q̄ subordinatur diuersis conceptibus. Negatur tamē sequela. Nam quando nomē est idem declinatione: est simpliciter vniuocum.

No. 8.

Vt verò de genere restat dubium:

an reperiatur diuersitas generis in mente, an sint diuersæ notitiæ albus, alba. Et pro parte affirmatiua est argumentum: quia nō est idē dicere, homo est albus, homo est alba: masculis enim solis existentibus albis, prima est vera, & secunda falsa: quod non potest esse, nisi quia prædicatum primæ supponit, & non secundæ, ac subinde sunt diuersæ notitiæ: nam si esset eadem, cum in mente non sit determinatio in, vs, vel in, a, nulla est ratio quare accipiat in vna solum pro masculis, & in alia solum pro foeminis. Pro parte negatiua arguitur quod non sint diuersæ notitiæ. Primo in substantiuis, lapis, & petra, subordinatur eidem conceptui: nam certè (supposito quod voces sint synonymæ) non videtur, quomodo sint diuersi cōceptus: ergo pariter in adiectiuis. Secundò in his mentalibus, lapis est albus, petra est alba, idem est omnino subiectum: putà naturalis similitudo lapidis, qui non est alicuius generis: ergo eodem modo erit idem prædicatum. Item arguitur. Conceptus intuitiuus rei albæ qui producit nō per voces vel scripturas, sed per visionem parietis nullius generis est: ergo idem est conceptus prædicati, si dicas, hic paries est albus, vel hoc ens est album, vel hæc res est alba, demonstrando idem. Item vltimò, quia nō albus, & alba sunt diuersi conceptus: sequeretur quod in diuersis idiomatibus formarētur diuersi conceptus per hoc quod illa res significaretur nomine masculino, vel foeminino: & sic ex placito nostro dependeret mutare naturas conceptuum, Propter hæc argumenta credo genus non reperiri in mente: Nec est idem quod de casibus, qui ex natura sua significant diuersimodè. Et ad argumentum in contrarium respondemus, quod negamus hanc vocalem, homo est alba, solis masculis existentibus albis, quia non concipimus proprium conceptum subiecti, communem masculis & foeminis: sed cōcepimus hanc mentalem, mulier est alba: sed si formarēmus hanc, homo est alba, certè esset vera. Et quod formemus primam causa est, quia prædicatum in voce est foeminini generis. Et tūc vel prædicatum restringit subiectum quo ad genus, vt vult Petrus hispa. 7. tractatu, ca. de restrictione: vel ex consuetudine puenit:

An genus sit in mēte.

quod cum audiuimus predicatum foeminini generis, coepimus subiectum foeminini generis, vel est validissimum argumentum quod propositio est simplex qualitas. Si enim haec propositio, homo est albus, homo est alba, subordinatur diuersis mentalibus: & predicatum non restringit subiectum, necesse est dicere quod sunt illae propositiones duae simplices qualitates diuerse significantes, sed de hoc aliam. Si tamen dicas, Petrus est alba, illa nec significat verè nec false: quia non est congrua: licet ex bonitate intelligentis quis concipiat verè vel false. Ex quo sequitur, in hoc syllogismo, omnis homo est iustus, Maria est homo: ergo Maria est iustus, maiorem extremitatè vniuocè teneri, sed negatur consequentia solum quia consequens propter incongruitatè non significat verè vel false.

No. 6.

Solet hic disputari an nomen dicatur logicè de mentali, vocali, & scripto. Et primum si nomē dicatur propriè à nominando videtur quod principaliter dicatur de vocali & scripto, & metaphoricè de mentali: non enim nominamus propriè, nisi per voces, per coepit autem metaphoricè: quia loqui mentaliter, est cognoscere. Er ita cepit nomen. Aristoteles cum dixit, æqui uoca dicuntur, quorum solum nomē est commune, & ratio substantiæ diuersa. Vnde distinxit inter nomē & conceptum. Sed si accipiatur nomen ut dicat significare sine tēpore, &c. tunc est videre an significare, dicat vniuocè de voce & coceptu. Et tunc si significare, sit exprimere conceptū nō est vniuocum. Imo nullo modo conuenit conceptibus, nec analogicè. Si autem, significare accipiatur pro hoc quod est facere cognoscere rem, tūc vniuocè dicitur de voce & conceptu: & nō analogicè, licet nobiliori modo conueniat conceptibus: sicut animal licet nobiliori modo conueniat homini tamē vniuocè dicitur de illo & cæteris animalibus.

Caput secundum.

Verbū est vox significatiua ad placitū cū tēpore: cuius nulla pars, p se est significatiua, separata: finita & recta. Cū tēpore, ponitur ad differentiā nominis. Finita, ad differentiā verbi infiniti: vt nō disputat: q̄ dialecticis nō est verbū sed verbū infinitū. Recta, ad differē-

tiam verbi obliqui, quod non est verbum. Solum enim verbum indicatiui modi, presentis temporis, est verbum apud dialecticum: cætera verò sunt obliqua verba. Atq; adeo dialecticis, nomen & verbum, sunt partes duae operationis præcipuae: cæteras verò appellat syncategorematicas: id est, cō significatiuas.

Lectio vnica:

Post definitionē nominis subsequitur in hoc altero capite definitio verbi: i qua perinde atq; definitione nominis, septē sunt particulae. Et quidem tres priores eadem ratione ponuntur: nempe, ly vox, loco generis: significatiua, ad differentiam vocis non significatiua: & ad placitum, ad differentiam interiectionum animalium: sed, cum tempore, ponitur ad differentiam nominis.

Vbi explicandum est: quid nam sit, si. No. 2.

significare cum tempore: quod nō tam facile, explicatur, quā mente concipitur. Ob idque Aristoteles non aliter quā exemplo exposuit dicens, dico quoniam verbum significat tempus: vt valetudo, nomen quidem est, valet verò verbum: vel (interprete Boetio) cursus nomen est: currit, verò verbum. At moderni summulistæ, claritatis nimum amatores, dicunt significare cum tempore, esse vnire extrema in ordine ad differentiam temporis. Sed quid rogo attinet, ad significare cum tēpore, hoc quod est vnire? Nam Aristoteles duas distinctas condiciones verbi posuit: consignificare tempus, & vnire prædicatum cum subiecto: Et certè verò verbum: lego quanquā nunquam vniret extrema, per se significaret cum tempore. Et postremò participium significat cum tempore licet nō vniret. Igitur animaduertendum est inter hæc tria longè differre, significare tempus, connotare tempus, & significare cum tempore. Exempli gratia. Hi termini, tempus, mensis, dies, significant tempus pro quo supponunt, sicut ly locus, significat locum: & hi termini prandium, coena, significant actiones comedendi, connotando certam differentiam temporis: puta horam meridianam vel serotinam: hæc autem non significant

No. 1.

No. 2.

Significare cū tempore.

cum tempore. At significare cum tempore est significare actionem vel passionem in ordine ad aliquam durationem tēporis, quod est significare illam per modum quo est fieri, vel in fluxu temporis. Verbi gratia, ly, curro, significat cursum, vt est in fieri de presentis: & ly cucurrit, vt fuit in fieri: & ly curret, vt erit in fieri. sed ly cursus significat cursum, vt rem quandam, non vt in fieri. Quo fit vt participium significet cum tempore, nec in hoc differat à verbo, vt amans, amaturus: significat enim actionem, vt in fieri, ac proinde modificatur eiusdem aduerbiis quibus verbum, vt velociter currit, velociter currens: diu disputat, diu disputans: sed non dicimus, velociter cursus, nec diu disputatio. Sequitur secundo, quod non consistit significare cum tempore in hoc, quod est importare differentiam temporis presentis, vel futuri, sed in hoc quod verbum, & participium significant actionem, vt in fieri & motu, & motus mensuratur, & cognoscitur per tempus, vt habetur. 4. Physico. & hoc vocat Aristoteles. consignificare tempus. Inde tamen conuenit verbo consignificare varias differentias temporis. Sequitur tertio, quod verbum non significat tempus, nec connotat illud: quicquid sit illud tempus, siue sit cælum siue accidens. nihil ad Terministas, sed solum significat actionem, vel motum, vt est in induratione, quæ mensuratur per tēpus, vel instans. Et in hoc sensu intelligito, quoties audieris verbū includere tempus vel instans, vt cum dicitur hanc propositionem, Antichristus prædicabit, æquipollere huic, Antichristus in aliquo tempore prædicabit: & hanc, Deus est, æquipollere huic, Deus in hoc instanti est. Intelligito in quā, quod æquipollent in consequendo, non in significando.

No. 3.

Significare cū tempore.

Sed tunc restat dubium, Si participium significat cum tempore, sequitur de finitionem verbi esse diuinutam, cum nullo membro excludat participium à ratione verbi. Circa definitionem Aristotelis cessaret huiusmodi dubitatio: Subiungit enim de verbo, quod est nota eorum, quæ prædicantur, id est, copula, & per hoc excludit participiū. Sed quia Petrus Hispanus non adiecit illam particulam, glossatur quod significare cum tempore contigit dupliciter, scilicet, cum tempore determinato, & cum tempore indeterminato. Cum tempore indeterminato, est significare in ordine ad aliquam differentiam temporis, taliter, vt possit accipi in ordine ad

aliam, & hoc conuenit participio: nam ly amans, licet sit participium presentis, ampliat tamen ad illud, quod erit presentis, in hac, Petrus erit amans. Sed significare cum tempore determinato, est ita significare in ordine ad vnā differentiam, vt non possit accipi in ordine ad aliam quod est proprium verbi. Nam ly, amat, non potest accipi nisi pro presentis, & ly, amauit pro præterito. Sed tamen ista distinctio non satisficit: nam certè ly, amans, vbicunq; importat tempus presentis, etiam si dicas, Petrus erit amans: & ly amaturus, semper consignificat tempus futurum: etiā si dicas, Petrus fuit amaturus. Nec satisficit dicere, quod licet non mutetur significatio participij, tamen ampliat: nam pariter poterit ampliari verbum, vt si dicas, Petrus possibiliter est, Petrus possibiliter amat, imò vnū verbum potest ampliari aliud, vt petrus potest amare. Et ideo ad sustinendum Petrum Hispanum explicanda est differentia hoc modo: verbum non potest ampliari nisi à ly, potest, vel imaginariò: participium autem ampliatur à differentiis verbi, sum, es, fui. Ego tamen fateor, quod ma- luisse addere particulam Aristotelis in definitione verbi, vt distingueretur à participio, nisi vt non violarem textum Petri Hispani.

No. 4.

Aliæ tres particulae eadem ratione ponuntur, qua in definitione nominis, scilicet, cuius nulla pars separata &c. Ad excludendum complexa verba, vt dormit, vel vigilat, est vel erit, quod non est verbū, sed verbū complexum, vel aggregatum ex verbis. Finita, ad differentiam verbi infiniti, quod eadem ratione excluditur à ratione verbi, sicut nomen infinitum: quia est illimitate significatio nis: vt si dicas, nō currit, vt sit vnū verbum, non significat aliquam actionem certam, sed quancunq; quæ non est cursus: etiam imaginariam, sicut, non homo, quicquid nō est homo. Recta etiam ponitur eodem modo, sicut in definitione nominis: quia verba obliqua non sunt verba sed casus verbi, vt cucurrit, curret &c. Sed est notandum, vt bene notat hic sanctus Thomas, quod variatio verbi per personas & numeros temporis presentis indicatiui, vt amas, amant, non tollit rationem verbi, sed variatio per tempora & modos. Et ratio est optima, quia verbum de ratione sua habet significare agere vel pati, & simpliciter agere vel pati, solum est in actu presentis, & ideo solum verbū presentis indicatiui est

Illimitate

absolutè verbū, sed cucurrit in præterito, vel curret in futuro: & similiter, currem, disputassem, est agere secundū quid, & non simpliciter, & ideo non sunt illa verba, sed casus verbi. Sed tamen diuersæ personæ eiusdem indicatiui: omnes significant agere in actu præsentis, & ideo non sunt verba obliqua, sed simpliciter verba. Et hæc est melior ratio huius particule, quā illa, quæ data est in prior editione in solutione ad quintum.

Argu. 1.

At sunt multa alia explicanda in

hoc capite, & ideo arguitur primò contra quartā particulā. Verbū harū propositionū, homo est animal rationale, quatuor & tria sunt septem, & similia, non significat cum tempore: ergo illa particula redundat. Probatur antecedens. Illæ propositiones sunt necessariae, vt videbimus capitulo de suppositione: & essent veræ, etiam si nec mundus nec tempus fuisset, & tamen si ly est, significat cum tempore, essent falsæ in tali casu: nam restringerentur extrema ad tēpus præsens: ergo nō significat illic verbum cum tempore. Hoc argumentum inquit, an verbū possit absolui à tempore. Ad quod respondemus, verbū ab

solui à tempore, potest vno modo intelligi, quod non significet in ordine ad aliquam durationem vel differentiam temporis, & hoc est impossibile: nam essentialis, & inseparabilis est verbo ille modus significandi. Alio modo, vt dicunt ferè summulisti moderni: verbum absolui à tēpore est importare omnē differentia tēporis. Et in hoc sensu dicūt verbū absolui à tēpore: in eodē concedunt huiusmodi propositiones doctrinales, scilicet, quatuor & tria sunt septē, omnis triangulus habet tres angulos æquales duobus rectis &c. Id est, omnis triangulus est, vel fuit, vel erit, vel potest esse habēs tres angulos &c. At re vera hoc nō est verbū absolui à tempore, sed mutare omnino significationem, & re vera, vt illic videbimus, Arist. & Augusti, & philosophi nō fingebāt ampliaciones de ly, est. Nec ly est, significat, nisi tēpus præsens, nec fuit vnquā aliter impositū. Et ideo nos tandem dicimus, quod verbum absolui à tēpore non est, quod mutet aliquo modo significationē: sed quod impediatur, nē restringat extrema in ordine ad differentiam tēporis quam con significat. Verbi gratia, in hac propositione, omnis homo est animal rationale, ly est, non restringit extrema ad supponendū pro rebus, quæ sunt, sed solū importat connexionē prædicati ad subiectū, & ideo absolutè vt iacent conceduntur neces-

sariæ à sapientibus. Et pcedit illud, nē restringantur extrema ex ipsa connexionē extremorum. Quando enim prædicatum est de intrinseca ratione subiecti, non restringitur. Et per hoc habes solum argumentū. Quare in his propositionibus, dies est, annus est, ly est, nō vnit, nisi in ordine ad instans præsens, & sufficit ad veritatem illarū, quod sit instans continuatiuū illius tēporis. Si autē impofueris quod ly est, importet tempus vnus diei, vel vnus anni, illa erit itā noua impositio verbi.

Argu. 2.

Secundò arguitur contra quintam

particulā definitionis. Partes verbi sunt per se significatiuæ separatæ: ergo illa particula redundat. Probatur antecedens: Omne verbū adiectiuum est complexū: nam hæc propositio, Petrus amat, subordinatur huic, Petrus est amans. Et eadem ratione verbū substantiuum secundū adiacens est complexū: quia hæc propositio, Petrus est, subordinatur in mente huic, Petrus est ens. Circa materiam huius argumenti animaduertendum est, duplex esse verbū, scilicet, substantiuū & adiectiuū. Verbum, sum, es, fui, est substantiuū, quia significat esse, quod grammatici appellāt substantiam, seu subsistentiam rei. Cætera verò sunt verba adiectiua, eò, quod significant actiones, seu passiones, quæ accidunt rei iam subsistenti. At qui, verbum substantiuum, aliquando est secundū adiacens: aliquando verò tertium adiacens. Secundū adiacens est, quādo nullum aliud exprimitur prædicatum, vt in hac, Petrus est. Tertium adiacens est, quādo exprimitur aliud prædicatum: vt Petrus est iustus. Ratio horum nominū est, quia subiectū est, vt materia de qua dicitur prædicatum: & prædicatū, vt forma respectu subiecti: sed respectu amborū extremorū, vt supra diximus, verbū est forma, quæ facit esse propositionē. Quādo ergo nullū est prædicatū, tunc verbū substantiuū est, vt prædicatū, & ideo adiacet secundo loco post subiectū. Quādo verò est aliquod prædicatū, quod reputatur secundū respectu subiecti: tunc verbū adiacet tertio loco, tanquā copulans extrema. Vnde quādo dicitur propositio, de, est secundo, aut tertio adiacente: ly secundo, vel tertio, nō est datiuus: quia verbū nulli tertio adiacet, sed potest esse aduerbiū, quasi tertio in ordine adiacente, sed potius est substantiuū de ly, adiacente, vt exponit sanctus Thomas. 2. Periher.

His prædictis opinantur ferè moderni summulisti, nullū esse verbū adiectiuum in mente, nec ly est secundum adiacens, sed

sed ly amat, subordinari illi complexo, est amans, & ly est, complexo est ens: itaq; omne verbum subordinatur participio cum verbo substantiuo. Miror tamen hanc opinionem tam breui in vsum abiisse summulisti: sanè quæ sine apparentia cum Aristot. totaq; schola antiquorum, atq; adeò cū ipsa veritate tā apertè pugnet. Primū Aristot. in Antepæ. inter terminos incōplexos ponit exemplū de ly homo, & de ly currit. Nec fatis est respōdere, quod explorū nō requiritur veritas, nā cum illic ex professo distinguebat inter cōplexū, quod nō ponitur in coordinatione prædicamenti & incōplexū, quod ponitur in illa: nō posuisset nisi verū exemplū. Secundò in ipsa definitione verbi: postquā dixit, verbū esse cuius pars separata nihil significat, subiūgit exemplū de verbo adiectiuo, valet, ergo expressè docuit esse incōplexū in mente, aliās nō esset incōplexū in voce. Nam, vt diximus in cap. de ter. complexo: penes conceptus consideramus cōplexionem vocis. Tertio definitio verbi, quā dat Aristot. nullo modo cōueniret verbo adiectiuo: nam dicit quod verbū est nota eorum, quæ prædicantur id est, copula extremorum, quod secundum istos nō potest contingere verbo adiectiuo in mente: cum ibi non reperiatur. Et ratione arguitur. Nulla est repugnantia quo minus sit vna notitia simplex in mente significans, sicut illa vox, amat: ergo illa est in mente postquā voces sunt signa conceptuum. Sed quid in re non dubia vtimur testibus non necessariis? Concludimus verbū adiectiuum esse in mente incōplexum sicut in voce. Vnde inquit Petrus Hispanus in calce textus, nomen & verbum sunt duæ partes præcipuæ propositionis: vt nomine verbi, & substantiuum intelligas, & adiectiuum verbum. Igitur ad argumentum negamus quod illa propositio Petrus amat: subordinatur illi, Petrus est amans: sed illi, Petrus amat: cuius prædicatum est incōplexum: & illa, Petrus est, alteri simili ex duab; notitiis, vbi ly, est, prædicatur de subiecto.

No. 6.

Sed arguunt fautores alterius opinionis primò. Si verbum adiectiuū est in mente incōplexum, idē conceptus significaret aliquid & aliquid, scilicet, actionē, & vnitivē, essetq; proinde æquiocatio in mente. Negamus tamen consequentiam. Non enim verbū significat aliquid & aliquid diuisivē, sed actionē vt est in fieri & motu, vnica significatione: sicut ly album, albedinē in concreto. Secundò arguunt, quia tunc idem vni-

ret sese alteri: cū tamē vniens deberet præsupponere extrema quæ vniuntur. Ad quod argumentū cōcedimus consequentiā quod prædicatū seipso vnitur subiecto. Non enim vnio in mente est sicut quādo fillū vnit duo frustra panni: sed vniuntur duo conceptus propter congruentiam grammaticalem. Mirū est cōcedant isti formam seipso vniri materiæ, & accidens subiecto, & negent prædicatum vniri subiecto. Respondemus ergo, quod sicut ly homo albus, congruè iunguntur tanquā adiectiuum substantiuo, ita ly, Petrus amat, in mente. Tertium argumentū istorum est: quia tunc illa propositio, Petrus amat, non posset conuerti: quia ly amat, non potest esse subiectum, nec posset fieri descensus sub illo verbo, cum tamen secundū nos verè supponat. Ad quod respondemus, quod licet illa vocalis, Petrus amat, subordinetur illi de verbo adiectiuo: resoluitur tamen per suum participiū ad conuersionē & ad ascensum, & alios vsus. Vt Petrus amat conuertitur in hanc, amans est Petrus, & sub illo participio potest fieri descensus & syllogismus &c. Sed quando ly, amans, est subiectum, non tenetur, adiectiuē. Vltimum argumentum est, quod sequeretur ex nostra opinione, ista verba, amo, pluit &c. esse incōplexa in mente & tunc vna notitia significaret sicut propositio. At quod primum possemus negare consequentiā dicēdo, quod ly, amo, subordinatur huic, ego amo. Sed verisimilius est: illa verba subordinare simplici notitiæ. Nam certè cū rustici audiunt, pluit, nec concipiunt, Deus pluit, nec nubes pluit, sed simpliciter pluit. Quare ly pluit, alia ratione est verbum, & alia propositio &c. Et illud quod adducitur in contrarium, scilicet, quod in mente omnia debent esse explicata, intelligitur quod nulla debet esse illic esse illic æquiocatio. Et ideo non est contra nos: quia ly, amo, vnica significatione significat me amare. Et hæc de verbo adiectiuo & de ly, est, secundo adiacente.

Sed de ly, est, tertio adiacente du- No. 7.

bium est quid significat in hac propositione, Petrus est albus, vtrum significet esse sicut quando est secundum adiacens. Vel vtrum solum significet aliquid vnitiuē. Ad quod licet aliter nobis visum fuerit olim, respōdet quod ly est, vbi cūq; sit significat esse cōmune ad esse substantiale & accidentale, sicut ly amat, signat amare: nā si postquā cōcepi hō est, audiā alb; certè idem verbū manet, vt experientia docet: quare ly est secundū adiacens, idē significat, puta

puta esse vel existere, nisi quod quando absolute dicitur, homo est, absolute concipimus quod homo existit. Et quando dicitur homo est albus, concipimus quod existit albus. Diximus ly, est esse commune ad esse substantiale, & accidentale, quia loquimur Summulistis, quibus nec insinuandum est esse analogicum. Vnde colligimus contra istos ly est, secundum & tertium adiacens semper significare idem & subordinari eidem conceptui: & esse idem verbum, & per consequens esse categorēma, sicut quodcumque aliud verbum adiectiuum.

Regu. 3. *Postremo arguitur contra sextam particulam.* Nullū est verbum infinitū: ergo illa particula supponit falsum. Probatur antecedens. Quando dicitur, Petrus nō est, aut Petrus non disputat, vel negatio cadit in verbū, aut solū in participium, vt valeant, est non ens, est non disputans. Si primū, est verbum negatiuum: si secundum, tunc solū participium est infinitū: ergo nullū est verbum infinitum. Ad hoc argumentum qui negant esse in mente verbum adiectiuum, negant subinde aliquod esse ibi verbum infinitum. Sed dicunt hanc vocalem, Petrus non disputat, si verbum accipiatur infinitanter: subordinari huic, Petrus est non disputans. Et hanc, Petrus non est, subordinari huic. Petrus est non ens. Sed quā ista repugnent Aristoteli. ipsi viderint. Primū negatio, quā in voce antecedit verbum, quomodo in mente postponitur verbo. Deinde illo gratis admissio, certē illa mētalis nō est de verbo infinito: sed solū de participio infinito. Igitur quāquā in prior editione diximus verbum infinitum in mente esse nunc cōplexum: nunc incomplexū, si cut nomē: non tamen consonat Aristoteli. Et idē perinde ac de nomine: dicimus de verbo infinito, quod nō est in mente nisi incomplexum sicut enim in mente vnica simplex notitia, nō homo significat quicquid non est homo: ita vna notitia simplex significat negationem disputationis, id est, quicquid non est disputare: quā exprimitur per hanc vocem, non disputat. Et pariter ly, non est, infinitanter est incomplexum in mente. Et idē excluditur à ratione verbi sicut nomen infinitum à ratione nominis, quia non est certā, & limitatā significationis. Et est fortius certē argumentum, quod verbū infinitū sit incomplexum in mente quā de nomine: nam vix potest intelligi, quod exprimitur illic negatio, & non neget verbum. Ex quo sequitur quod

in mente quotiescūque exprimitur ly, nō, tenetur neganter. Sequitur secundō, verbum infinitum subordinari in mente verbo infinito, & non aggregato ex verbo substantiuo, & participio infinito. Verbi gratia, ly non currit, subordinatur in mente verbo infinito incomplexo, & nō huic aggregato, est non currens: quāuis per illud complexum possit resolui. Sed est dubium, an verbum infinitum reperiatur in propositione, pro vtraque parte est difficultas. Nam Boētius, Albertus magnus, Sanctus Thomas, & alij antiqui, primo & secundo Periher. tenent, quod non possit verbum infinitari in propositione, & inter alia probant hoc ex Philosopho dicente in principio secundi periher. quod omnis affirmatio constat ex nomine & verbo, vel ex nomine infinito: vbi expressē insinuat, quod nulla possit esse propositio sine verbo: bene tamen sine nomine, quia potest esse cum nomine infinito. Et etiam quia cum in propositione hac Petrus nō currit, verbum negetur de subiecto, non potest intelligi, quod sit affirmatiua de verbo infinito. Sed pro alia parte arguitur ex philosopho primo periher. capit. de verbo, dicente, quod verbum infinitū quāquā significet cū tēpore, & sit nota &c. nō est verbum, quia dicitur tam de eo quod est, quā de eo quod non est. Sed verbum infinitum nō potest esse nota eorum, quā prædicantur: nec potest dici tam de eo quod est, quā de eo quod nō est, nisi in propositione: ergo &c. Et confirmatur, quia Philosophus primo Post. facit hūc syllogismum, stellæ nō scintillantes sunt prope nos, planetæ nō scintillant: ergo sunt prope nos: quā consequentia nil valeret, nisi minor esset affirmatiua de verbo infinito, taliter vt esset sensus, planetæ sunt stellæ nō scintillantes: ergo verbū infinitū est in propositione. Et secundō arguitur, quia nomē infinitū *requiritur* in propositione: ergo & verbum infinitum, quia de vtroque est eadem ratio. Et confirmatur, quia si non posset reperiri in propositione verbum infinitū, non esset terminus, & esset superfluum, cum nō sit signum constitutum propositionis. Vltimō arguitur, quia si huic verbo mentali infinito, & incomplexo, non currit, addatur conceptus Petri, nō est verisimile, quod non conficiat propositionem. Sed illa propositio esset de verbo infinito: aliter illud verbū mutaret naturam & significationē: ergo. Et confirmatur, quia hoc complexum mentale, nō homo: non ob aliud, non est nomen infinitum, nisi quia si ponatur in propositione illa negatio

reperitur

negatio negabit totū & faciet propositionē negatiuam: ergo à simili nullum erit verbum infinitum extra propositionē postquā in propositione positū negat totū & facit propositionem negatiuam &c. Ad hoc dubium, vtranque partē vnusquisque pro ingenio suo poterit defendere: vel affirmatiuam cum iunioribus, vel negatiuam cum antiquis quorum certē maxima autoritas est: Aut si libuerit poterit vtroque concordare dicendo sicut in prima editione, quod antiqui solū voluerunt dicere quod verbo in propositione nulla potest addi negatio infinitans quin faciat propositionē negatiuā, quod nos libenter concedimus. Aut sicut alij volunt, in verbo sunt duo consideranda. Vnum quod cōuenit illi in quantū verbū. s. vnire extrema. i. esse copulā quā vnum de alio affirmatur. Et secundū hoc quod habet in propositione nō potest infinitari: aliud habet secundū quod cōuenit cum nomine: nam secundum philosophum verba per se dicta nomina sunt, & significant aliquid: & secundū hoc possunt infinitari etiā in propositione. Nam sicut cursus, currens, possunt infinitari, etiam currit, secundū quod significat idem cum illis &c.

Capitulum tertium.

No. 1.

Ratio est vox significatiua ad placitū, cuius partes separatae aliquid significant:

Hoc ad differentiam ponitur nominis & verbi. Atque orationū alia perfecta, alia imperfecta. Perfecta est, quæ perfectū sensum generat in animo auditoris, vt homo disputat. Imperfecta est illa: quæ imperfectū sensum generat in animo auditoris. vt homo disputans: In quarum numero sunt duæ primæ species modi sciendi, vt definitio & diuisio: nam argumentatio, oratio perfecta est. Orationū perfectarum, alia indicatiua, vt, homo disputat: Alia imperatiua: vt, Petre disputa: alia optatiua, vt, vtinam disputassem. Alia coniuunctiua, vt, si disputaueris, eris dialecticus. Alia deprecatiua, vt, miserere mei Deus. Harum autem orationum so-

la indicatiua est propositio.

Lectio vnica.

Subiectū, vt diximus, circa quod versatur hic liber, est propositio. Vnde post cognitionē partiū ex quibus constat, oportet cognoscere genus propositionis: quod est oratio in cuius definitione sunt quatuor mēbra. Tria, eadē ratione qua in definitionibus nominis & verbi: vltimū verō, vt separetur oratio nō solū à nomine & verbo: verū ab aliis partibus synkategorematicis. Hoc est mē orationis propriū, vt, habeat partes per se separatim significantes: quod ab idē in superioribus expositū est. Et vt notauimus in ca. de nomine, omnis terminus cōplexus est oratio, vt patet in exēplo huius textus vbi dicit Petrus Hisp. quod homo disputans, est oratio. Et debet considerari cōplexio penes cōceptus. Nā si dicas Marcus Tul. Cice. nō est oratio, quia subordinatur simplici cōceptui sed si. a. significaret sicut, hō est animal, ly. a. esset oratio. Quare ly Pater familias, & si sit composita figura, nō est oratio: sed ly, pater familiarū, est oratio. Itē vt vox sit cōplexa, debet subordinari notitiæ cōplexæ virtute impositionis, nō em̄ sufficit quod subordinetur ex bonitate intelligētis. Nā si rogatus quispiā, vellet ne esse felix: responderet, sic illa vox nō esset oratio licet virtute præcedentis interrogationis subordinetur propositioni. Nō ponit in definitione orationis, significans cū tempore, nec sine tempore, quia in aliqua oratione est verbum significans cum tempore, & in aliqua nullum est verbum. At post tractatum de termino complexo, nihil restat dicendum de oratione.

Subiungitur in textu diuisio orationis

in perfectā, quæ generat perfectū sensum, & in imperfectā, quæ generat imperfectū sensum. Vbi, nomine perfecti sensus non intelligitur quod audiens assentiat: nam, Papa dormit, est perfecta oratio, licet nullū assensum mihi generet. Nec intelligitur quod significet verē vel falsē: nam orationes aliorum modorū ab indicatiua non significant verē vel falsē, & sunt perfectæ, vt habetur in textu. Illa ergo oratio dicitur in præsentiarum perfectum sensum facere, quæ perfectam sententiam generat, vt puta, quæ explicat, vel aliquem assensum loquentis, vt alius assentiat: sicut oratio indicatiua: vel aliquem affectum animi, sicut oratio optatiua explicat desiderium, & oratio imperatiua voluntatem, vt audiens aliquid faciat: vt exponit sanctus Thomas. i. Periher. capit. de enuntiatione. Ex quo sequitur

tur clara intelligentia secundæ diuisionis orationum perfectarum: Nam imperatiua generat perfectum sensum: quia audiens non expectat aliud, vt moueatur ad operandū, vel ad respondendum, si sit interrogatiua oratio. Subiungit tandem Petrus Hispanus in calce textus, quod sola oratio indicatiui est propositio, quod capite. 5. monstrabimus.

Caput quartum.

A prius quā de propositione dicamus conuenit, species modi sciendi, quas partim inter orationes imperfectas, partim inter perfectas anumerauimus: definire. Est ergo modus sciendi, oratio alicuius ignoti manifestatiua. Qui triplex est: definitio diuisio, & argumentatio. Definitio est oratio, naturā rei, aut termini significationem exponens. Et est duplex: Quid rei, vt animal rationale, respectu hominis: & quod nominis, vt corpus, quod habet albedinē respectu albi. Diuisio, est oratio, re ipsas partes, aut terminum per suas significationes distribuēs, vt animalium, aliud rationale, aliud irrationale: animalium aliud animal viuū, aliud aīal pīctū. Argumentatio, est oratio in qua vno dato, alterū cōsequitur, vt si homo est, animal est. Petrus est animal, & Petrus est homo: ergo homo est animal.

Lectio prima.

Necessarium est summuhstis: quid sit definitio, quid diuisio & argumentatio, quos modos sciendi vocant, vel summis labiis attingere. Nam vt colligitur ex Aristo. 2. Metaphysic. tex. 17. necesse est antequā tradat sciētia præcognosci modum sciendi. Quem sermo nē hucusq; distulimus, vt à simplicissimis sumeremus exordium, & de modo sciendi, qui est oratio, in materia de oratione diceremus. Est ergo modus sciendi oratio alicuius igno-

ti manifestatiua, qui tres habet species. Vbi animaduertendum, quod duplici via possumus aliquid docere. Vno modo illud quod est ignotum explicādo per aliquid notius, si cut illud, quod est in tenebris manifestamus lumine candelæ. Et illud fit definitione & diuisione. Secundo modo, illud quod est dubium, persuadendo per aliquid certius, & illud fit argumentatione. Omne ignotū, quod est incomplexum, docetur primo modo, & dubia propositio docetur secundo modo. Exempli gratia. Interrogas quid est homo, quod est tibi ignotum: Respondeo, animal rationale. Hęc oratio, quia distinctus repræsentat quā ly homo, est manifestatiua illius. Rursum interrogas, quotuplex est animal: respondeo, aliud rationale, aliud irrationale. Postremō dubitas, studiosam vitam delectabiliorem esse quā voluptuosam, hoc tibi persuadebo hac argumentatione: quod est cōuenientius naturæ hominis, est ei delectabilius, sed vita studiosa est homini conuenientior quā voluptuosa, ergo delectabilior. Est ergo triplex modus sciendi: definitio, diuisio, & argumentio.

Definitio est oratio naturam rei No. 2. aut termini significationē exponens. In quibus duobus membris duplex definitio insinuatur: quid rei, quæ explicat naturam rei: & quid nominis, quæ explicat nominis significationē. Verbi gratia, cum quæris quid est homo: non quæris, quid significet illud nomen: nā illud iam præsupponitur: sed quæ est natura rei, quæ est homo, & illam explicat, qui respondet, quod est animal rationale. Sed cum dico, quod albu est res, quæ habet albedinem, nec explico naturā subiecti, nec naturam albedinis: sed explico quid significat illud nomen album: nam tunc restat explicare naturam subiecti, vt puta, quod est substantia corporea, & naturam albedinis, puta quæ est color disgregatiuus visus.

Definitioni vt bona sit, tria de- No. 3. bent conuenire. Primō quo ad eius partes, definitio constat ex genere & differentia. Et, vt pro captu summuhstis loquamur, genus definitionis est terminus ille superior ad definitum, qui ponitur in fronte definitionis, vt ly vox, in definitione nominis, & ly oratio, in hac definitione definitionis. Et genus debet esse terminus, qui est superior, & proxim⁹, & vt dicunt, immediatissimus de finito, vt corpus non est genus in definitione

Modus sciendi.

Definitio

Cōditiones bonæ definitionis.

ne

ne hoīs, sed aīal: nec sonus est genus in definitione noīs, sed vox. Differentia est illud, per quod definitū differt ab aliis cōtentis sub eodē genere. Et terminus, si cōnotatiuē significet propriā formā, tunc est propria differentia, vt ly, ratione respectu hoīs. Si autē significet aliquod accidēs, tūc dicitur se habere per modū differentia. Secunda conditio est quod ad formā definitionis. Definitio clari⁹, distinctiusq; significat, quā definitū. Est ergo contra formā definitionis, qd definitū intret definitionē nam tunc nō clari⁹ significaret, quā definitū, ac p̄inde nec explicaret ipsum. Tertia conditio. Definitio nō est redūdans nec diuina. Id est, nō continet plus min⁹ve quā requiritur ad explicationem definiti. Dicitur enim logica definitio ad similitudinē definitionis realis. Et res illa dicitur aliam definire seu circumscribere: quæ cōtinet eius oēs partes, & nihil ampli⁹: vt vas ad summū plenu, dicitur aquā definire. Et ita definitio logica debet ambire naturā definiti, vt nihil cōtineat, nisi quod requiritur ad explicationē definiti. v. g. Quia soli homines sunt aīalia rationalia, hæc oratio, animal rationale mortale, est redūdās definitio hominis, sanē vbi superfluit, mortale. Sed si dij (quod ait Prophyrius) essent animalia rationalia, hæc oratio, animal rationale, esset diminuta definitio hominis. Addendū enim esset, mortale, quod separaret nos à diis. Et ob hanc conditionē Aristo. 1. Topi. appellat definitionē terminū definiti. Ex hoc sequitur, definitum & definitionē esse terminos conuertibiles: vt de quocunq; dicatur definitio, dicatur & definitum, & e conuerso, dummodò seruentur proprietates dialecticæ. Vt si Petrus est homo, Petrus est animal rationale. Alia solet adscribi proprietates definitionis: quod verbum illic positum non dicit actum, sed aptitudinem in potentia propinqua, quod superiori libro cap. de termino, explicuimus.

No. 4. **Definitionis multiplex est species.**

Primo, vt dictū est, alia est quid rei, & alia quid nominis. Quid rei est triplex: quid dicitatiua, de scriptura, & causalis: secundum quod natura rei potest explicari: aut per partes essentielles, aut per eius accidētia, aut per causas circūstantes. Definitio quidditatiua, est definitio rei per eius partes essentielles. Et est duplex scilicet, Metaphysica, quæ datur per proprium genus, & propriā differentia, vt animal rationale, respectu hominis: Et physica, quæ datur per materiam & formam: vt compositum ex

Definitio multiplex

corpore & anima rationali. Definitio descriptiua est definitio rei per eius accidētia: quæ possunt esse aut propria, aut communia, vt si dicas, homo est animal risibile, politicum, disciplinabile, Et rursus, homo est animal bipes pulchrum, magni cerebri, &c. Et prima dicitur propriē descriptiua: Nam secunda, signifi cantius dicitur accidentalis. Definitio causalis, est definitio p̄ eius causas extrinsecas: Vt anima est forma à Deo creata ad beatitudinem. Nam si detur per materiam & formam: quæ sunt causæ intrinsecæ, iam diximus esse physicam definitionem.

Notandū tamen: cuiuscunq; definitiois No. 5. **quid rei, duplex esse definitū, scilicet, re, cuius natura exprimitur per definitionē, & nomē ipsius. Sed quæritur, quod nā illorū dicatur definitum propinquū, quodue remotū? Respondetur, qd quancūq; res ipsa fit quæ principaliter definitur: & non nomē: nā ideo dicitur definitio, quid rei, quia per illam explicatur natura rei, & non nomen illius. Et si nomen dicitur aliquādo defini, est ratio rei significatæ, & nō è diuerso: tamen nomen quod min⁹ principaliter definitur: congruē ti⁹ dicitur, definitur propinquū, quia est de propinqua & immediata consideratione logica, & nō res ipsa. Sicut in propositionibus, esto, termini ponantur & prædicentur pro rebus. Tamen termini ipsi sunt, qui propinquè prædicantur, & immediati⁹ quā res ipsa.**

Vnde definitum propinquū, est terminus, cuius significatū aut significatio exprimitur p̄ definitionē, primum ponitur propter definitum definitionis quid rei: & secundū propter definitum definitionis quid nominis. Sed definitum remotum, est res, cuius natura adæquatè exprimitur per definitionem. Quo fit, vt in definitione quæ tantum est quid noīs, tantū sit vnicū definitū. Et terminus ipse, cuius significatio exprimitur: postquā sui significati per talē definitionem nō exprimaturnatura. Secundō sequitur idem esse definitum propinquum & remotum eiusdem definitionis, diuersis tamen rationibus: vt patet in definitione definiti propinqui, quod sape verificabitur in sequentibus.

Arguitur verò cōtra has definitio- Argumēt. **nes.** Hęc oratio, aīal rationale, exponit significationē illius nominis, homo: quia distinctius significat, quod illud nomē significat cōfusē & tñ nō est definitio quid noīs, vt habet vsus dialecticorum: ergo definitio non est bona. Secundō

Argu. 1.

No. 1.

Definitio
quid rei, &
quid nois,

Secundò arguitur, illa oratio, corpus habens albedinem, explicat quodam modo naturam corporis albi per accidentia, & tamen non est definitio quid rei, vt supra diximus: ergo definitio non est bona. Notandum est hic, notiones nominum ex eorum etymologiis sumendas esse, & potissimum ex vsu sapientum. Et maximè in dialectica ex Aristo. Igitur definitio quid rei, est illa quæ explicat quidditatem rei. Et quia quidditas proprie explicatur per partes essentielles, solam definitionem quidditatiuam appellauit Aristo. quid rei. 7. Meta. tex. 10. Sed iam vsus philosophorum obtinuit, vt quæcunque definitio exponens naturam aut conditionem rei, etiam per accidentia, dicatur quid rei. Rursus definitio quid nominis, est illa quæ explicat quidditatem nominis, & quidditas nominis est eius significatio: illa ergo definitio, quæ explicat quid nomen significet, est quid nominis. Quæ (vt auctor est Aristo. 1. post.) præsupponitur in initio cuiusque scientiæ: vt aggreddenti inuestigare scientiam de homine, supponendum est quod significat, ly, homo, Et illa oratio qua declaratur quid significat, est definitio quid nominis, licet nullam naturam nominis explicaret. Vt si diceres, homo significat illud animal, quo nullum est præstantius. Et ideo nescio vnde collegerunt iuniores, quod nomen absolutum non potest definiri definitione quid nominis, postquam ita bene explicatur, quid significat nomen absolutum, elephas, sicut nomen Album. Verum est, quod vix possumus explicare significationem nominis absoluti, nisi explicando aliquod accidens rei: sed hoc est accidentale definitionis quid nominis. Nec è conuerso potest dari definitio quid rei, quin per accidens explicet significationem nominis. Sed differunt ex fine, quia finis definitionis qui nominis, per se, est ducere nos in notitiam rei significatæ, vt sciamus quæ est illa pars quæ significatur. Sed finis definitionis quid rei per se, est ducere nos in notitiam naturæ rei, vt sciamus quid vel qualis est illa res. Vnde ad primum argumentum, negamus ly, animal rationale, esse definitionem, quid nominis, sed est quid rei, licet per accidens explicet significationem nominis. Et ad secundum, negamus ly, corpus habens albedinem, esse definitionem quid rei: quia nullam naturam corporis nec albedinis explicat. Sed si diceres, album est corpus habens colorem segregatum visus, esset definitio quid rei. Nam termini connotatiui possunt definiri definitione quid rei in concre-

to, sicut in ablatto: eo modo quo accidens habet quidditatem. Sicut enim simitas est nasi curuitas, ita finis, habens nasum curuum, quæ sunt definitiones quid rei: sed si diceres, finis est habens simitatem, illa est definitio quid nominis: quia nihil explicat de natura simitatis. At verò orationes illæ quæ exponunt etymologias nominum: vt si dicas, lapis est ledens pedem, homo est animal ex humo conditum: tamen si possint dici definitiones quid nominis, habent tamè nomen proprium, vt dicantur etymologiæ, quod est veriloquium, vel Cicero trāsferat notatio, quod rem notā faciat. Nec interpretationes vnius linguæ per aliam, dicuntur definitiones: vt si dicas, philosophus est amator sapientiæ sed sunt interpretationes. Rursus notandum quod definitiones terminorum non habentium reale significatū, vt vacui, chimeræ, &c. etiam suo modo dicuntur quid rei, imaginariè. Atque adeo syncategoremata possunt definiri definitione quid nominis, explicante significationem. Vt si dicas, cras, id est, die sequenti: olim, id est, tempore antiquo.

Etymologia.

Postremò tamen notanda sunt propria interrogatiua singularū definitionum. Quæ definitio est hæc: querit sitne quid nominis, an quid rei: quidditatiua, an discretiua. Qualis est, querit sitne bona an mala. Nam definitio, quia non est propositiua, nec est vera nec falsa. Item etiam sunt interrogatiua circa rem ipsam definitam. v.g. Quæ est significatio huius nominis, querit definitionem quid nominis, Quid est hoc, querit definitionem quidditatiuam essentialem. Quale: de definitionem discretiuam. A quo, definitionem per causam efficientem. Ex quo, per causam materialem. Per quid, querit causam formalem. Propter quid, causam finalē. Vt si queratur, quid est homo? animal rationale. Qualis? animal politicum. A quo? à Deo. Ex quo? ex materia. Per quid? per animam rationalem. Propter quid? propter beatitudinem, qui est Deus in sæcula benedictus.

No. 6.

No. 11.

Lectio secunda.

Diuisio est oratio re per suas partes: aut terminum per suas significationes distribuens. Vbi quemadmodum de definitione diximus, duplex diuisio insinuat: scilicet rei, & significationis multiplicis nominis. Enimuerò, sicut ex cumulo triticum & hordei separamus

separamus hordeum seorsum & triticum, vt eius confusio fiat manifesta. Sic animal secatur in rationale & irrationale, vt quod est commune explicetur per partes. Sed diuisio nominis, non est nisi quādo est æquiuocum. Tunc enim distinguuntur plures significationes, vt animalium aliud viuū aliud pictum. Vbi non diuiditur vnum genus animalium, sed multiplex significatio nominis. Et vocamus diuisionem quādoque totam orationem compositam ex diuiso, & membris diuidentibus: quādoque solūm disiectum membrorum diuidentium, vt quando statim dixerimus diuisionem conuerti cum diuiso.

No. 2.

Conditio
nes bonæ
diuisionis

Cuius bonæ diuisioni rei, perindeque definitioni, tres sunt conditiones. Prima, singula membra sunt inferiora diuiso. Secunda. Omnia simul sumpta adæquatè exhauriunt totam confusionem diuisi: instar diuisionis continui, vbi singulæ partes sunt minores & omnes simul adæquant totum. Tertia. Membra diuidentia sunt inter se opposita suis rationibus formalibus, aliās non explicarent confessionem diuisi. Tres istæ conditiones manifestantur in hac diuisione, animalium aliud rationale, aliud irrationale. Dixerim: opposita formaliter, quia realiter possent idem conuenire: vt hic, Bonorum aliud honestum, aliud vtile, & aliud delectabile. Nullum enim est honestum, quod non sit delectabile, sed honestū dicitur, quia per se est expetibile, & delectabile, quia voluptate nos afficit. At verò: vt inquit Boëtius, non est bona diuisio, animalium aliud rationale, & aliud bipes, licet ratio bipedis non includat rationale: exigitur enim vt neutrum includat alterum, & tamen rationale, includit bipes. Solet à neotericis superaddi quarta conditio, vt videlicet diuisio sit bimens, vel saltē reducibilis ad duo membra. Sed quāquā omnis diuisio sit reducibilis ad duo membra, vt puta per terminos contradictorios, hoc tamè nullam explicat bonitatem diuisionis. Imo per spicacior est diuisio bonorum, in bonum, honestum, vtile, & delectabile, quā si dicas, bonorum aliud honestum, aliud non honestum. Vnde quādo genus habet multas species, ex æquo sibi proximas, significatiū diuiditur per omnes illas immediatè, vt animalium aliud rationale, aliud hinnibile, aliud rudibile: sed quia non possumus illas omnes numerare diuidimus per ly, rationale & irrationale. Sed quādo species nō sunt æquè proximæ: tunc est seruanda regula, vt fiat diuisio per mē

bra quā paucissima: Vt non diuiditur substantia in hominē, angelū, & lapidem, sed in substantiam corpoream, & spiritualem: & corpus, in cœlū elementū, & mixtum: & elementū in ignē, aerē, aquā, & terrā: & mixtū in sensibile & insensibile &c. At quādo diuiditur multiplex significatio nominis, non est necesse quod membra diuidentia sint inferiora: vt si dicas, animalium aliud verum aliud pictum: vel canum aliud latrabilis, aliud marinus: sed sunt quodā modo inferiora secundum vocem: licet in mente non sit vnicus conceptus genericus communis illis membris. Et nō solūm termini simplices: sed oratio potest hoc modo diuidi, vt hæc amphibologia, Aio Troianos Romanos vincere posse: explicatur, quia aut significat quod Troiani possunt vincere Romanos, aut è diuerso.

Diuisio
multiplex

Multiplex etiam est species diuisio nis. Iam habemus quod est alia diuisio rei, & alia nominis. Sed diuisio rei alia est generis per suas species, vt animalium aliud homo, aliud equus: & hæc fit per membra quidditatiuè inferiora ad diuisum. Alia est generis per suas differentias: & hæc est propriissima diuisio: vt animalium aliud rationale, aliud irrationale, quāquā ly irrationale, non accipitur proprie tanquā differentia, tum quia differentia non est quid priuatiuum, vt exprimitur per hoc nomen, tum quia nulla est, vt credo; differentia cōmunis omnibus & solis brutis, sed accipitur loco vnius differentiæ contrariæ ad rationale. Sed de hoc in prædicabilibus. Tertiam diuisionem adiciunt accidentalem, quæ tripliciter fit. Primo quādo diuiditur subiectum in sua accidentia, vt animalium aliud album, aliud nigrum, aliud medium. Secundo quādo diuiditur accidens in sua subiecta, vt alborū aliud nix, aliud lac, aliud papyrus &c. Et tertio quādo diuiditur vnum accidens per alia accidentia ei impertinentia, vt alborum aliud dulce aliud amarum: & dulcium aliud album, aliud flauum, aliud nigrum: in quibus diuisionibus membra non sunt essentialiter inferiora ad diuisum, sed accidentaliter. Sed tamen istæ non sunt diuisiones, nisi abusiue, quia res nō diuiditur nisi per ea, quæ sibi per se conueniunt.

Contra conditiones bonæ diuisio nis arguitur. Hæc est bona diuisio, corporum aliud sensibile, aliud insensibile: & tamen nec secundum membrum est inferius ad diuisum nec subinde totum disiectum conuertitur cum

D cum

cum diuiso: nam angelus est insensibilis, qui tamen non est corpus: ergo conditiones illæ non sunt necessariæ. Ad hoc argumentum negatur minor. Est enim hic obseruanda regula, quod vtrumque membrorum diuidendum debet includere diuisum. Et ideo secundum membrum est corpus insensibile quod non conuenit angelo.

Argu. 2. *Secundò arguitur contra tertiam conditionem.* Hæc est bona diuisio, actionū alia bona: alia mala, & alia indifferens (nam sunt qui putant aliquam esse indifferentem) & tamen membra diuidentia non sunt opposita: nam coenare in die vetito est bonum appetitus, & malum rationis. Negatur minor: Nam bonum, & malum dicuntur respectiue, & ideo vt diuidant actionem, debent accipi respectu eiusdem, vt dicas, alia bona, id est, conformis rationi: & alia mala, id est, difformis rationi: quæ duo membra nulli simul conueniunt.

No. 4. *Ex secunda conditione bonæ diuisionis sequuntur aliquot loci arguendi, secundum Petrum Hispanum capi. de diuisionibus.* Primus à conuertibilibus, à diuiso ad diuisionem, & è conuerso, affirmatiue, & negatiue, vt hoc est animal: ergo rationale vel irrationale, & è conuerso, & pariter negatiue.

Loci arguendi. Secundus. A toto diuiso cum negatione vnius membri, si diuisio est bimembris, ad positionem alterius, vel (si diuisio fuerit trimembris) cum negatione duorum ad positionem tertij, & sic in reliquis: vt si equus est animal, & non est rationalis, est irrationalis: & si medicina est bona, & non est honesta nec delectabilis, est vtilis. Tertius locus sequitur ex tertia conditione, vbi membra opponuntur realiter à positione vnius membri ad negationem alterius, vt si homo est rationalis, non est irrationalis. Intelliguntur regulæ naturaliter contra importunitatem eorum, qui ponunt idem in duobus locis, in quorum vno sit album, & in alio nigrum: non enim tunc sequitur, hoc est album ergo non est nigrum. Sed de huiusmodi quisquiliis fatis.

Lectio tertia.

No. 1. *De argumentatione meminit Pe*

De argumentatione. trus Hispanus tractatu de locis, dicens, Argumentum est ratio rei dubiæ faciens fidem. Vbi notant differentiam summulistæ inter hæc tria nomina, medium, argumentum, & argumentatio. Vt medium sit quodcumque antecedens, quod adducitur ad probandum conclusionem, siue probet, siue non: argumentum verò, illud solum antecedens quod reuera probat conclusionem: & argumentatio sit tota oratio composita ex argumento, vel medio & conclusione. At rhetores argumenta vocant quæcumque media, quæ adducuntur in confirmationem conclusionis. Iam verò non tam anxie distinguit vsus Dialecticorum, inter hæc nomina, sed promiscuè vocant totam argumentationem argumentum, & medium, & consequentiam. Igitur argumentatio est oratio in qua vno dato, alterum consequitur. Vbi ponitur, oratio loco generis. Et quanquam propositio sit genus proximum, est enim omnis argumentatio propositio: tamen vt omnes species modi sciendi definirentur sub eodem genere orationis, posuimus illud genus. Nam & Petrus Hispanus, Syllogismus, inquit, est oratio in qua quibusdam positis, & cætera. Et reliquimus illam definitionem terministarum, argumentatio est oratio in qua vnum denotatur sequi ex altero, vt præcideremus mille argutias pullulantes ex illo verbo amphibologico, denotatur: & illam rursus, argumentatio est aggregatum ex antecedente, & consequente & nota illationis: quia illa solum continet partes materiales. Sicut si diceres, domus constat ex lapidibus, & lignis, vbi non exprimitur forma domus. Sed non diximus, in qua ex vno sequitur alterum, nè solum bonam consequentiam definiremus: sed, in qua vno dato, id est, si vnum concedatur, bene vel male alterum consequitur. Et sic comprehendimus generaliter etiam malas consequentias, sub forma, qua Petrus Hispanus definiuit syllogismum. Vno dato, id est, dato toto antecedente, quod quandoque habet vnam partem, quandoque duas.

Vnde omnis argumentatio constat ex tribus membris: antecedente, & consequente, & nota illationis. Antecedens est oratio ex qua altera sequitur. Et quandoque est propositio categorica, vt, si homo est, animal est. Et quandoque hypothetica, vt, si Petrus disputat, & Petrus est homo, homo

No. 2.

Antecedens & consequens.

homo disputat: quædoque non est propositio, sed oratio subiunctiui, quæ dicitur complexum propositionale. Consequens, est oratio, quæ sequitur ex alia. Nota illationis, est coniunctio antecedentis, & consequentis, denotans illationem.

No. 3.

Argumentum multiplex.

Quo fit vt iuxta numerum notarum illationis triplex sit argumentatio. Conditionalis, in qua illatio denotatur fieri per ly, si, vt si homo est, animal est. Rationalis, in qua illatio denotatur fieri per ly, ergo, vt homo est, ergo animal est. Causalis, in qua illatio denotatur fieri per ly, quia: vt quia homo est animal rationale, homo est risibilis. Atqui cum omnis argumentatio sit propositio hypothetica: fit vt omnis sit vera, vel falsa propositio: licet non dicatur vera, vel falsa consequentia: sed bona vel mala. Igitur ad veritatem propositionis conditionalis, sufficit esse bonam consequentiam. Ad veritatem rationalis, requiritur vltra hoc quod antecedens, & consequens sint vera. Et ad veritatem causalis, quod supra hæc, antecedens sit causa consequentis. Vt hæc conditionalis est vera, si homo volat, homo habet alas: tamen esset falsa rationalis. Et hæc est vera, homo est risibilis: ergo est animal rationale, sed esset falsa causalis: conuertens tamen est vera causalis, quia homo est animal rationale, homo est risibilis. Rursus notandum quod in conditionali, & causali illa oratio est antecedens, quæ est proxima nota illationis: alia verò siue præcedat siue sequatur, est consequens: vt siue dicas, Si Petrus disputat Petrus loquitur: siue, Petrus loquitur si Petrus disputat: ly Petrus disputat est antecedens, & eodem modo in causali. Sed in rationali, propositio quæ antecedit notam illationis est antecedens, & quæ sequitur est consequens.

No. 4.

Argumentum multiplex.

Et sunt quatuor species argumentationis, quas notat Petrus Hispanus tractatu de locis, scilicet, syllogismus, inductio, enthymema, exemplum. De quibus videndum est in sequentibus. Terministæ vocant consequentiam categoricam, quando antecedens habet vnicam solummodò partem: & hypotheticam, quando habet plures: & si sit forma syllogistica, prima vocatur maior & secunda minor, vt omnis homo est animal, Petrus est homo: ergo Petrus est animal. Atque adeo adnotabunt terministæ for

Forma respondendi.

mam respondendi. Proposita quauis consequentia, tota semel resumatur, vt inter respondentem conueniat, & arguentem. Et iterum resumpta maiore, si fuerit neganda, negetur sine resumptione minoris, & ibi cessabit responsio. Si verò maior fuerit vera aut distinguenda, concedatur aut distingatur. Et si fuerit impertinens, dicatur, transeat: Et resumpta minori fiat sicut diximus de maiori. Et si negatur ibi cessat responsio: sine resumptione conclusionis. Quod si totum antecedens fuerit verum, resumatur consequens, nunquam tamen concedatur, vel negetur consequens, sed consequentia. Si tamen consequens est distinguendum distinguatur: Itaque antecedens conceditur, distinguitur, vel negatur: consequens nec conceditur, nec negatur, quia cum conceditur antecedens & consequentia, iam censetur consequens concessum: potest tamè distingui. Consequentia verò non distinguitur, sed conceditur vel negatur.

No. 5.

Distinguitur rursus consequentia in bonam, & malam. Consequentia bona est, cuius antecedens infert consequens, id est, cuius antecedens non potest esse verum, quin virtute illius, consequens sit verum, vt si homo est, animal est. Addiderim, virtute illius, quia consequentias, quas dicunt tenere per modum extrinsecum: vt si homo volat, homo dormit, re vera nullo modo censeo bonas consequentias, nec in illis antecedens infert consequens. Consequentia mala est, cuius antecedens non infert consequens. id est, quod quantum est ex virtute illationis: non repugnat antecedens esse verum sine consequente, vt si animal est, homo est: si homo non est animal, Deus est bonus: & mala est duplex, apparens, quæ dicitur rhetorica, vt si Petrus disputaret, Petrus esset doctus: & non apparens. quæ ad nullam scientiam est vtilis, vt si Petrus disputaret, esset pulcher. Non placet multis, consequentiam malam vocare absolutè consequentiam. At, cum huiusmodi disputatio de nomine sit, consentiendum est cum communi modo loquendi. Solemus enim, cum respondemus ad malam consequentiam, negare consequentiam. Vbi non negamus esse consequentiam, sed esse bonam consequentiam. Item, cum nota illationis teneatur illic significatiue: videtur constituere consequentiam. Vocentur igitur consequentiæ, tam malæ consequentiæ quàm bonæ. Regulæ

Consequentia bona & mala

Regula consequentiæ

consequentiarum sunt sex. Prima, si consequentia est bona, & antecedens est verum, consequens est verum. Ex qua sequitur secunda. Si consequentia est bona & consequens est falsum, antecedens est falsum: & quando antecedens habet duas partes, si consequens est falsum, & altera pars antecedentis vera, altera est falsa. Tertia. Si consequentia est bona, & antecedens est possibile, consequens est possibile. Ex qua sequitur quarta. Si consequentia est bona & consequens est impossibile, antecedens est impossibile. Quinto. Si consequentia est bona & antecedens est necessarium: consequens est necessarium. Ex qua sequitur sexta. Si consequentia est bona, & consequens est contingens, antecedens non est necessarium. Quæ omnes regulæ in sequentibus commonstrabuntur.

No.6.
Exempli
positio.

Addunt nonnulli quartam speciem modi sciendi, id est, manifestandi aliquod ignotum, quæ dicitur exempli positio: ut quando superius definiens aliquem terminum, subiungimus exemplum, hoc modo, nomen est vox significatiua &c. ut homo: Nam per illam orationem etiam manifestatur illud, quod est ignotum. Sed non opus est tot species multiplicare: nam eadem ratione, autoritas esset modus sciendi. Reducuntur ergo isti modi sciendi ad speciem argumentationis, licet non sint propriæ argumentationes: sunt tamen quædam media ad confirmandum, vel ad declarandum aliquam propositionem. Sed de argumentatione in quarto libro latius dicemus.

Caput quintum.

Propositio, est oratio verum vel falsum significans indicando, ut homo est animal.

No.5.

Lectio unica.

Propositio problematis enuntiatio.

Post notitiam partium ac generis propositionis, tandem videndum est, quid sit propositio, quod est subiectum, circa quod versatur hic secundus liber. Propositio apud rhetores, est pars illa orationis, quæ summatim ostendit orator, quid est quod vult

probare: & apud Dialecticos vno modo accipitur pro illo quod Græci dicunt problema: quod est quæstio habens aliquid disputatione soluendum. Sed Aristoteles primo Priorum propositiones vocat præmissas quæ adducuntur ad probandum conclusionem, & sic propositio videtur differre à conclusionem sicut causa, & effectus. Vsu tamen receptum est, ut propositio dicatur illud, quod vocat hic Aristoteles enuntiationem, quæ est oratio, qua exprimitur iudicium intellectus, in quo est verum vel falsum. Etenim quemadmodum oratio optatiui exprimit desiderium, & oratio imperatiui voluntatem, ut seruus aliquid faciat, ita oratio indicatiui explicat iudicium seu assensum verum vel falsum. Et propterea dicitur enuntiativa, id est, demonstrativa. Est ergo propositio, oratio verum vel falsum significans indicando. Et quidem oratio vocalis propterea dicitur significare verum vel falsum, quia est signum iudicij vel assensus veri vel falsi. Sed tamen ut significare verè vel falsè est commune mentali & vocali definitur in ordine ad obiectum. Unde significare verum est significare rem esse qualiter res se habet, ut homo est animal, homo non est lapis. Et significare falsum est significare rem esse aliter quam res se habet: Ut homo est lapis, homo non est animal.

Significare verè vel falsè.

Haud dubito sexcentas argutias obiiciendas fore contra has definitiones. Primum hæc propositio negatiua, homo non est lapis, non significat rem esse qualiter res se habet, Sed rem non esse qualiter non se habet. Secundò quia hæc propositio, Adam fuit, non significat rem esse sed fuisse. Et illa, homo potest esse beatus, non significat esse, sed posse. Et hæc, Petrus scribit, non significat rem esse sed rem scribere. Propter has argutias solent explicare significare verè vel falsè, per decem, & eo plures particulas, ut putà significare vere, est significare ita esse, sicut est: vel ita non esse sicut non est, vel ita fore &c. Quæ adhuc non sufficiunt soluere omnia huiusmodi argumenta. Et tamen per illa verba, quæ breuissima nos diximus omnia diluuntur: Nam quando dicimus, quod significare verum, est significare rem esse qualiter res se habet: non intelligimus quod sit solum significare affirmatiuè, aut de præsentibus: Sed quod sit significare talem modum habendæ rei, qualis est in re. Et cum dico, homo non est lapis, certè significo talem modum habendi, qualiter res se habet. Nam ita res se habet quod homo non est lapis. Et qui me audiret,

ret, non responderet, ita non est ut dicis non esse, sed responderet, ita est ut dicis. Et quando dico Adam fuit, significo esse rei, quale est in re, puta quod Adam fuit. Et audiens responderet, ita res habet ut tu dicis habere. Et Aristotele in prædic. cap. de substantia solum dixit, ab eo quod res est vel non est propositio dicitur vera vel falsa, vbi primum membrum posuit pro veris cuiuscumque qualitatis, & temporis, & secundum pro falsis. Ex quo sequitur quod ly verum vel falsum in hac definitione possunt esse nomina, non quæ significant rem veram, aut rem falsam. Sicut hæc nomina aurum verum aurum falsum, sed quæ significant esse rei, quod est verum vel falsum. Attamen ad tollendam hanc amphibologiam, explicamus illa nomina aduerbialiter, ut significare verum vel falsum, sit significare verè vel falsè.

No.2.
Indicatio.

Ad dubium restat, utrum sit necessarium addere in definitione, indicando, id est, per verbum indicatiui: nam si orationes aliorum modorum significant verè vel falsè, tunc quærenda est ratio, quare excludantur à ratione propositionis. Et si sola oratio indicatiui significat verè vel falsè, tunc per hoc excluduntur orationes aliorum modorum, ac subinde non est necessarium addere, indicando. Respondetur, quod absque dubio sola oratio indicatiui significat verè vel falsè. Vbi aduertendum est, quod sicut omnes casus eiusdem nominis censentur idem nomē, quia idem, & eodem modo significant, præter modum significandi grammaticalem, ut petrus, Petri, Petro: ita omnes casus eiusdem verbi significant idem, ut disputo, disputares, disputassent. Quo fit, has propositiones, Petrus disputat, Petrus disputaret. Petre disputa, idem significare, scilicet, Petrum disputare, postquam partes idem significant: & nihilominus sola prima, propter modum significandi indicatiui significat verè vel falsè. Hoc probatur primò ex Aristotele. Nam orationes aliorum modorum solum per hoc excluduntur à ratione enuntiationis. quia non significant verè vel falsè. Et deinde probatur ratione. Nam significare verè vel falsè, est aliquid asserere, est enim exprimere iudicium vel assensum, & similem generare in mente audientis. Et clarum est cum ego dico, Petre disputa, aut utinam essem doctus, nullus assentitur vel dissentitur, tanquam verum vel falsum dicenti: nec aliquis responderet, quod verum dico, nec mentior, sed solum exprimo

Verbi casus idem significant.

affectus voluntatis, nempe quod volo aut desidero illud fieri. Cum autem assero quod Petrus disputat, vel disputauit, vel disputabit, tunc assero verum vel falsum, & audiens aut assentitur vel dissentitur, vbi dubitat, si est dubia propositio. Et ideo Aristoteles non addidit, in dicendo, in definitione enuntiationis, sed solum quod sit oratio quæ significat, verè vel falsè. Sed Petrus Hispanus addidit ad maiorem declarationem non ad excludendum orationes aliorum modorum: quasi quod alia significant verè, vel falsè, sed ad explicandum quid est significare verè vel falsè: nam est significare rem esse per modum indicatiui. Sed est argumentum quod oratio optatiui, ut Petrus disputaret, vel infinitiui, ut Petrum disputare, significet verè vel falsè: nam significat rem esse qualiter est, aut aliter quam est, postquam significat idem quod Petrus disputat. Respondetur quod non significat eodem modo. Nam significare verè est significare rem esse qualiter est in re asserendo, & hoc vocauit Aristoteles enuntiationem, & hic Petrus Hispanus indicando.

Sed restat dubium de propositioni No.3.

bus hypotheticis, & maxime de ista, si Petrus disputaret, esset doctus, quæ significat verè vel falsè, & tamen non significat indicando. Dupliciter respondetur. Vel quod Petrus Hispanus loquebatur de categorica, per quam debet regulari hypothetica, vel melius quod accipit indicando, generaliter, id est, asserendo, ut includeret hypotheticas.

No.4.

Multæ sunt differentiæ propositionis.

Primò ut innotuit in definitione, Propositio alia est propositio vera, id est, quæ significat rem esse qualiter est in re: alia falsa, quæ significat rem esse aliter quam est. Et pari proportionem, propositio possibilis est propositio significans rem esse qualiter in re potest esse, ut homo videbit Deum. Et impossibilis significans rem qualiter in re non potest esse, ut homo est lapis, Et necessaria, quæ significat rem esse qualiter est necesse ut sit, ut deus est. Et propositio contingens, est propositio significans rem esse qualiter potest esse & potest non esse, ut Petrus erit doctus. Et eodem modo loquendum est in modalibus, ut Petrus possibiliter est doctus, Petrus necessariò est animal, significant etiam rem esse qualiter est possibile esse, vel qualiter necesse est esse.

In singulis harum definitionum adiciuntur sophistæ illam particulam, non se falsificans, aut non se impossibilitas, aut non destruens

No. 5.

Vna propo-
tio an sit
magis ve-
ra quàm
alia.

suam necessitatem, vel suam contingentiam sed hæc potius est subintelligenda in definitione quàm explicanda, nē definiti ones barbaræ tradantur.

Dubium est hic utrum vna propositio sit magis vera quàm alia. Et videtur quod non. Nam veritas videtur consistere in indivisibili, si res ita se habet est vera: sin autē falsa. Omnes ita censent quod verum necessarium, possibile &c. non recipiunt magis & minus ita ut nihil sit verius quàm aliud, nec magis necessarium. Nihilominus oppositum est valde probabile. Nam quāquam veritas consistat in indivisibili ad hūc sensum quod nō sit dare medium inter verum & falsum, nihilominus illud potest dici verius quod habet plures causas veritatis. Et illud habet plures causas veritatis quod habet plures causas entitatis, puta quod est perfectius: Et sic verius est Deum esse trinū, quàm me loqui. Et hoc confirmatur ex modo loquendi: Nam dicimus hoc esse verum, aliud verius, aliud verissimum, & Deum vocamus summam veritatem. Et ad extollendam aliquam veritatem dicimus hoc esse verum, sicut Deum esse est verum. Et eadem ratione, Deum esse est magis necessarium quàm hominem esse animal, quia illud est causa huius. Et in hoc sensu intellexit (credo) Aristot. illud. i. Post. Propter quod vnumquodq; tale, & illud magis. Id est, si conclusio est vera propter præmissas, præmissæ sunt magis veræ.

Vnde propositio se falsificans est illa, quæ ex hoc quod ita sit sicut per illam significatur, vel adiuncto alio quod est verum, sequitur illam esse falsam, ut si dicas hæc propositio est falsa, quæ se demonstrat. Sequitur enim, hæc est vera: ergo ita est in re sicut significat, & significat se esse falsam: ergo est falsa. Et ideo illa propositio, quāquam significet ita esse ut est in re: est nihilominus falsa. Et pari modo propositio se impossibilitans, est quando ad esse possibilem, sequitur esse impossibilem. Et propositio destruens suam necessitatem est quando ad esse necessariam sequitur non esse necessariam. Et destruens suam contingentiam est quando ad esse contingentem, sequitur non esse contingentem, ut hæc est impossibilis, hæc nō est necessaria, hæc non est contingens. Quanquam hæc vltima non solum non est contingens, quia destruit suam contingentiam, sed quia non est contingens, ut ita sit sicut significat, nō enim

No. 6.
Propositio falsificans & se impossibilitans &c.

significat sicut potest esse, & potest non esse, imò est necesse ut ita sit quod non sit contingens, & in hoc differt à præcedentibus. Nam in illa hæc est falsa, ita est sicut per illam significatur & est falsa solum, quia se falsificat. Et in illa, hæc non est necessaria, necesse est ita esse sicut significat, & nihilominus nō est necessaria: ex hoc enim quod non est necessaria, sequitur quod necessario ita sit sicut illa significat, nam significat quod non sit necessaria. Sed de his in insolubilibus.

Contra definitionem propositio- Argu. 1.

nis arguitur primò. Definitio non debet consistui per opposita, quia opposita non possunt eidem convenire: ergo definitio non est bona, vbi dicitur significans verum vel falsum, distinguitur antecedens. Per opposita copulativam quæ denotantur simul convenire, conceditur. Sed tamen per opposita diiunctim benelicet, & copulativam pro diuersis temporibus, ut accidens: inquit Porphyrius est quod potest adesse & abesse: & liberū arbitrium est, quod positus requisitis potest agere, & potest non agere.

Secundò arguitur, propositio nec Argu. 2.

significat aliquid nec aliqua nec aliquam significatione totali: ergo non significat verè vel falsè. Primæ duæ particule sunt notæ quia propositio nō est categorēma. Et quod non significet solum aliquam significationem: Nam, Petrus est albus, significat Petrum esse album, vbi exprimitur, quod significat Petrum & significat album. Ad hoc omnes respondent, quod propositio significat non aliquid illorum membrorum, sed aliqua aliquam significationem. Arguitur tamen quod simpliciter significet aliquid. Petrus est albus significat Petrum esse album, & Petrum esse album, est aliquid: ergo significat aliquid. Negant istam consequentiam, dicentes quod medium accipitur æquiocè, in maiore syncategorematicè, & in minori categorēmaticè: nam sensus maioris est, quod illa oratio significat de Petro quod est albus, & hoc non est significare aliquam rem: & in minori est sensus, quod Petrum esse album, est aliqua res. Nescio tamen quare timent concedere quod propositio significat aliquid: nam certè, significare Petrum esse album, est significare aliquid à parte rei. Quod est verum vel falsum: nec video defectum, quem isti assignant illi consequentiæ. Et ita

Propo. qd significat.

ita concedo quod significat aliquid ut puta Petrum esse album quicquid sit illud: siue sit Petrus siue non, hoc est alterius disputationis. Nec inde sequitur, quod sit categorēma, Nam categorēma, idem est quod prædicatū, sed si categorēma valeat tantū sicut per se significatiū, dico quod propositio nō est categorēma: sed est oratio categorica, significat enim aliquid, non tanq̄ terminus: sed tanq̄ propo.

Regu. 3.

Tertiò arguitur. Hæc propositio

canis est substantia, significat verè, vel falsè: & tamen non est propositio, quia non subordinatur vni propositioni sed pluribus: ergo definitio nō est bona. Hic digladiantur summulista an propositio plures sit propositio. Vocatur propositio plures illa cuius aliquis terminus est æquiuocus. Et de re nulla est cōtrouersia. Nā clarū est propositio nē æquiuocā in voce esse vna orōne & in mēte subordinari pluribus seorsum, Nec est dubiū quin talis propositio secundū quamlibet significationem per se sit propositio. Ut canis est substantia: secundū quod significat canē latrabile esse substantiā, est propositio. Quæstio ergo solū est de nomine, an secundū quod subordinatur pluribus, sit dicenda propositio an propositiones. Et melius est dicere quod absolutè non est propositio sed secundū quid, propositio plures. Dicit enim Aristot. i. Elench. eandem esse rationem propositionis & vnius propositionis. Et. i. Periher. idem dicit Boëtius. Et ratio est, quia propositio sortitur suā formam à significatione. Cum ergo significat æquiocè mediatis pluribus mentalibus, sequitur quod sit propositio plures. Vnde ad argumentum dato antecedente, negatur consequentia. Nam deficit genus definiti, puta quod non est oratio sed orationes, quanq̄ possumus dicere ad maiorem quod non significat illa oratio verè vel falsè in singulari, sed in plurali, scilicet, vnum verè vel falsè, & aliud verè vel falsè.

Argu. 4.

Quartò arguitur, omnis pars pro-

positionis quæ per se sumpta esset propositio, significat verè vel falsè: & tamē quādo est pars nō est propositio, ut ly, homo est animal, in hac, homo est animal, est propositio: ergo definitio non est bona. Hic queritur an propositionis pars, quæ per se sumpta esset propositio, sit propositio. Et quod vna propositio sit pars alterius potest contingere tripliciter. Vno modo quādo categorica est pars hypotheticæ. Et hanc manifestū est esse propositio-

Propositio-
nis ps,
an sit pro-
positio.

tionem, quia nō perdit significationem. Secundo modo quando categorica includit totalia extrema vel partes principales alterius categoricæ. Ut ly homo est animal, in his propositionibus, omnis homo est animal, homo est animal rationale, & etiam notum est quod illic est propositio, quia retinet suam significationem. Tertio modo quando propositio est totale extremum ut hic homo est animal, est propositio. Et de ista est disputatio, an sit illic propositio. Et credo esse propositionem quanquam teneatur materialiter. Nam hæc oratio, homo est animal, est propositio, certè est vera: ergo ita est, quod subiectum est propositio postquam prædicatum verificatur de illo. Sed arguitur contra hoc ly, homo est animal, tenetur illic materialiter: ergo ly, est, tenetur materialiter, & ideo non vnit extrema. Responderetur, solum probare argumentum ly, est, secundum significationem qua ibi tenetur non vnit extrema, nihilominus verè vnit, quia licet teneatur materialiter, non perdit suam significationem. Sicut ly homo, in hac, homo est nomen, non perdit suam significationem: licet teneatur materialiter. Sed replicatur secundò. Sequeretur Psalmistam falsum protulisse illic, dixit insipiens in corde suo non est Deus: nam ly, non est Deus, est illic propositio. Concedimus quod falsum protulit, sed non est falsum asseruit, qui non asseruit nisi quod insipiens illud dixit.

Quintò arguitur: Istæ vniuersales,

omnis propositio est particularis: Nulla propositio est negatiua, se falsificans, quia nō possunt esse veræ quin sequat eas esse falsas. Nam si sunt, iā sunt falsæ, & tamen ex ita esse nō sequit illas esse falsas: ergo definitio propositionis se falsificantis nō est bona. Ad hoc argumentū negatur maior, imò nō se falsificant, licet ex hoc quod sint veræ, sequatur ut sint falsæ. Non enim hoc sufficit ut si falsificent. Sed requiritur, quod ex ita esse, sequatur esse falsas. v. g. si hæc oratio, omnis propositio est particularis, est vera, iam illa est; & ideo nō omnis est particularis, quare ex hoc quod sit vera sequitur esse falsam, sed tamen potest esse ita sicut per illam modò significatur & quod ex hoc non sequatur esse falsam ut puta si illa non esset. Et esset in mundo solum hæc, aliquis homo est animal. Et idem dicendum de illa, nulla est negatiua. Propositio ergo se falsificans est, quādo ex ita esse sicut per illam significatur, sequitur illius falsitas.

Argo6.

Vltimò arguitur. Tota propositio

An propositio mentalis sit simplex qualitas.

vocalis nõ subordinatur vni simplici qualitati, nec mentali compositæ ex pluribus notitiis ergo nullo modo significat. Probatur prima pars antecedentis, quia subiectũ vocalis subordinatur vni notitiæ, & prædicatum alteri. Nam eo ordine concipio sicut audio: ergo tota non subordinatur simplici qualitati. Secunda pars probatur. Nã dato q̄ subordinatã compositã, vix potest intelligi, quò differant subiectũ & prædicatũ in hac propositione: homo est homo. Hoc argumẽtũ est metaphysicũ, & quod in primo lib. Periher. solet tractari. Sed quia non est in animo illũ librũ interpretari, necessariũ duximus, paucis exponere hãc cõtrouersia dialecticorũ. Opinio cõmunis est, propositionẽ in mente esse cõpositã perinde atq; in voce, quæ multis nititur argumentis. Primo Aristot. 3. de anima text. 21. ponit duas operationes intellectus simplicium intellectiõnem & cõpositiõnem intellectiõnũ, in qua est verũ vel falsum: & primo Periher. dicit, orationẽ esse cuius partes separatæ significant & nos annotauimus q̄ cõplexio vocis debet considerari penes cõceptus. Secunda est ratio facta in argumẽto. Nã quæadmodum successiue audimus, homo est animal, formam cõceptũ prius subiecti, mox verbi, postremò prædicati: ergo resultauit cõposita propositio. Et confir. Postq̄ habeo notitias seorsum, hõ est animal, nihil vetat quominus formẽ verbũ iũ gensillas. Tertia dato propositionẽ categoricam esse simplicẽ qualitã, eadẽ ratione esset simplex om̃is hypothetica etiã si mille haberet partes: quod apparet præter opinionem. Quarta sequeretur, q̄ eadẽ qualitas significaret cõtradiçtorio modo, vt illa cui subordinatã hæc categorica, homo est nõ hõ, & illa maxime cui subordinatã hæc copulatiua, Petrus est hõ & nõ est hõ: atq; adeo eadẽ qualitas esset propositio vera & falsa cõplexiue. Quinta eadẽ qualitas esset notitia intuitiua, & abstractiua: vt in cõspectu Petri formarẽ hãc propositionẽ, petrũ nõ est angelus, vbi eadẽ qualitas significaret Petrũ intuitiue, & angelũ abstractiue. Postremò arguit q̄ ex opinione illa sequeret æquocatio in mẽte: nam cũ hõ & lapis nõ cõueniãt illa qualitas quæ significaret hominẽ nõ esse lapidẽ, æquiucocẽ significaret hominẽ & lapidẽ. Multaq; alia id genũ argumenta sunt p̄ hac opinione. Sunt nihilominũ qui opinant, mẽtalẽ propositionẽ esse simplicẽ qualitã, vt quæadmodum diximũ vocẽ illã cõplexã, nõ hõ, subordinari vni simplici qualitati:

ita existimẽt, hãc propositionẽ, hõ est animal, subordinari simplici qualitati significanti hominẽ esse animal, qui re vera, nec paucis, nec infirmis rationibus adducunt. Prima est illa facta in argumẽto principali quia non est facile distinguere inter subiectum & prædicatũ in mẽte. Et accipio, vt euidẽtiũs agamus hãc mẽtalem, homo est animal, nulla est ratio quare magis significet hominẽ esse animal, q̄ animal esse hominẽ, & nõ significat secũdũ, ergo nec primũ p̄bo maiorẽ. Nulla est ratio quare ly, homo, sit subiectũ magis q̄ ly, animal, ergo. Probo antecedens. Ordo localis nõ est in causa, quia nullus est in mẽte, nec ordo cõceptiõnis puta q̄ prius cõcipiat ly, homo, nam suppono q̄ simul fuerint cõcepti, naturaliter, vt supernaturaliter, vel fac ambos fuisse formatos, anteq̄ formare verbũ, tunc nõ est quare vnum potius sit subiectũ quàm aliud. & tunc nulla est ratio quare hæc propositio, omne rationale est animal, significet magis omne rationale esse animal, quam omne animal, esse rationale. Nã si anteq̄ formare ly omẽ, erãt arbiõ cõceptus, quare potius distribuit vnus q̄ alius & tamen vna illarũ est vera & alia falsa. Nõ vido aliam solutionẽ quare vnus cõceptus sit subiectũ & non alius nisi ex parte significationis ipsorũ grammatialis, quia vnus significat, vt de quo aliud dicitur, & alius vt quod de alio dicitur, sicut diximus de diuersis casibus nominis vt insinuat. S. Tho. 1. p. q. 12. ar. 3. vbi dicit q̄ subiectũ & prædicatũ significant diuersa secũdũ rationem. Et idẽ insinuat Pet. Hisp. c. sequen. Sed tũc videor mihi peiũs dubitare. Primò, quia si illi cõceptus diuersi modo dẽ significãt, sunt diuersi, vt diximus de obliquis nominũ, & ideo si ambo sint seorsum in mẽte, vbi neutrũ significat per modũ subiecti, nec per modũ prædicati, nõ video, adueniẽte verbo, quomodo mutabũt significationes, vt alter sit subiectũ, & alter prædicatum. Et potissimũ arguitur. Sequeretur eadẽ categoricam non posse conuerti, nam si in hac propositione, homo est animal, prædicatum significat vt quod de alio, non poterit ipsum significare, de quo aliud. Imò, licet teneres quòd significant eodem modo subiectum & prædicatum, non video quid possit facere Deus ad transmütandum illa extrema in mẽte, nisi sinxeris quòd debet mutari verbum: sed re vera verbum significat esse, & ideo quantum est de se, quæcunque extrema potest idem verbũ vnire. Et est certẽ dubium de propositione assumpta in argumẽto principali, puta, homo est homo, vbi nescio quomodo

modò distinguatur subiectum & prædicatũ maxime secundum illos qui dicunt q̄ sese intendunt & faciunt vnicam notitiam. Secundum argumentum meum est, quod fecimus in de nomine, supposito qd non sit genus in mente: quod abundẽ illic cõmonstrauimus. Tunc istæ vocales, homo est albus, homo est alba, non æquipollent: ergo subordinantur diuersis mentalibus: & conceptus extremorum seorsum sunt, idem: ergo diuersitas non potest esse nisi quia prima subordinatur simplici qualitati significanti hominem masculinum esse album, & secunda subordinatur sub inde qualitati significanti hominem foeminaẽ esse albam. Et tertio arguitur, omnes concedunt propositionem indicatiuam esse simplicem qualitatem: postquam enim apprehendo, Petrum currere: simplici qualitate iudico esse verũ vel falsum: ergo eadem ratione propositio apprehẽsiua debet cõferri simplex qualitas. Et vltimò confir. Quia hæc verba, amo, pluit, & similia, subordinantur simplicibus qualitibus, quæ sunt propositiones. Certẽ est mihi probabilissima ista 2. opi. Et ad Aristote. potest responderi quòd propositio non est composita: sed significat compositiõnem rei significatã per prædicatum: vel dicitur composita, quia præsupponit plures conceptus. Vnde ad primam rationẽ oppositã opinionis respondemus, q̄ licet successiue formemus plures conceptus cũ audimus homo est animal: illi tamen plures non significant hominem esse animal, vnica significatione totali: sed in fine producit vna simplex qualitas quæ hoc significat: sicut ipsi dicunt de propositione indicatiua. Nec inde sequitur quod propositio hypothetica sit simplex qualitas: nam postquam vna qualitas significat hominem esse animal, potest cõiungi cum alia qualitate significante nullum hominem esse animal. Reliqua quæ inferuntur non habentur pro inconuenienti: nam eadẽ habent ipsi concedere de propositione indicatiua. Ad vltimum argumentum negatur se qui æquiucocationem ex opinione: nam quæadmodum ly album, vniucocẽ significat corpus & albedinem: quia significat illa per modum vnus: vt puta vnũ per modum materiæ, & aliud per modum formæ: ita vna qualitas significat hominem non esse lapidẽ per modũ vnus: nam prædicatum est forma subiecti. Qui tenent primam opinionem necesse habent dicere q̄ subiectum & prædicatum differunt, ex modo significandi diuerso grammaticali, vel ex diuersa copula: sed non

prorsus infringuntur replicationes nostræ. Sit ergo problẽma hoc licet ad vsum summum listarum perspicacior sit prima opinio, & ita loquendũ est illius. S. Tho. neutram opinionẽ expressẽ determinat: quicquid dicat Thomista. Et in loco citato prima parte videtur sentire primam opinionem. Vbi dicit quòd subiectum & prædicatum differunt ratione. Et in quæsti. 58. etiam loquitur nunc in fauorem vnus in fauorem alterius.

nunc

Caput sextum.

Propositionũ autẽ alia categorica, alia hypothetica. Categorica est illa, quæ habet subiectum, prædicatum, & copulam tanquã partes principales sui: vt homo disputat. Vbi homo, est subiectum, disputat verò prædicatũ, & q̄ iungit vtrunq; est copula. Vt patet resoluendo, homo disputat, id est homo est disputans. Et dicitur categorica à κατηγορέω q̄ latinẽ est prædico. Vnde categorica, id est, prædicatoriã propositio. Subiectum est illud de quo aliquid dicitur, scilicet, prædicatum. Prædicatum est quod dicitur de altero, scilicet, de subiecto.

Lectio vnica.

Post definitionẽ propositionis subsequitur multiplex eius diuisio: quo ad substantiam: quo ad quantitatem, & qualitatem. Et prima hæc diuisio in propositionem categoricam & hypotheticam est substantialis: quia diuiditur genus propositio, in suas species. definit ergo Petrus Hispa. propositionẽ categoricam per partes materiales ex quibus componitur. Sicut si diceret q̄ domus est cõpositum ex parietibus & tecto. Sed ad exprimendũ eius formam melius definiretur iuxta eius nomen: quod propositio categorica sit oratio in qua vnũ de altero prædicatur: forma nanq; propositionis categoricæ, vt nomen sonat, est esse prædicatoriã. Et vt appareant tres partes propositionis: resoluit Pet. hispa. illam de verbo adiectiuo in suum participium. Non tamen ita intelligatur: vt subordinetur illi in significando: sed solũ æqui-

No. 1.

De propositione categorica.

ualet illi in consequendo: vt adnotauimus in capit. de verbo. Et ponitur, tanquam partes principales, ad differentiã propositionis hypotheticæ, quæ habet subiectum & prædicatum. Non quidem tanquam partes principales sui: sed tanquam principales suarum categoriarum. Principales enim partes hypotheticæ sunt ipsæ categoricæ. Vt si dicas Petrus arguit, & Paulus respondet.

No.2. *Et dicitur categorica à categorico.*
Textus antiquus Pe. hispa. habeat à categorico, illud tamen verbum nusquam est græcè. Sed est à *ὑποτινω* quod est prædico. Et inde cum cata, verba. a. in. e. & expuncto y, fit categorico. A quo authore Lucerino cæterisq; græcorum grāmaticis deducitur categoria: quod est prædicatum seu prædicamentum, & inde propositio categorica. i. prædicatoria, vel vt dicunt summulistæ prædicatiua. Nec debet scribi per aspirationem: nam aliud. a. in *ὑποτινω* tenui spiritu profertur.

No.3. *In calce textus definiuntur subiectum & prædicatum, quæ relatiuè inuicè dicuntur.* Non enim dicitur terminus subiecti, nisi respectu prædicati, nec prædicatum nisi respectu subiecti. Quare extra propositionem nullum est subiectum nec prædicatum. Subiectum ergo est de quo aliquid dicitur, & prædicatum quod dicitur de alio. Nec tam exactè definiuntur si quis dicitur, prædicatum est quod alteri denotatur conuenire. Et subiectum cui denotatur aliud conuenire: nam in hoc complexo, Petrus albus, adiectiuũ conuenit substantiuo & neutrum est prædicatũ nec subiectum. Et prædicari accipitur generaliter pro affirmari vel negari in propositione vera vel falsa: quomodocunq; fiat prædicatio. At propter necessitatem quantitatis propositionum distinguitur duplex subiectum, scilicet subiectum enuntiationis quod modo definitum est: & subiectum distributionis quod est terminus in fronte propositionis distributus: vt ly, hominis, in hac, cuiuslibet hominis equus est animal.

No.4. *At dubium est, an omnis categorica propositio debeat expressè habere subiectum & prædicatum in recto.* Nam sunt qui opinantur hoc esse necessarium: eò quod credunt non posse commodè fieri aliter prædicatorem vnus de alio: & licet in voce non vniuersaliter hoc appareat nihilominus in mente dicunt, omnia debent esse explicita: & ita dicunt, hanc propositionem, tædet animã meã vite mee, subordinari huic, anima mea habet tedium de vita mea: & hanc, vrbem quam statuo vestra est, subordinari huic, vrbs quam statuo vestra est: imò alias monstruosas propositiones confingunt, vt defendant omnia esse explicita in mente. Nihilominus est conclusio, quod omnis propositio vocalis congrua subordinatur mentali ex tot conceptibus & sub eadem forma sicut est in voce. Supposito quod propositio sit complexa qualitas secundum communem opinionem. Et probatur hoc: quia voces sunt signa conceptuum & quemadmodum vocaliter loquimur, ita loquimur & mentaliter per casus & modos & tempora. Nam licet non differant illic casus per terminationes sicut in voce: differunt, vt diximus, aut per actus syncategorematicos aut certè per diuersos modos significandi. Vnde illa propositio, tædet animã meã vite mee, ita est in mente sicut in voce: & ille accusatiuus tenetur à parte ante tanquam reddens suppositum verbo, & genitiuus à parte post, & hoc ex natura verbi. Quod confir. Nam certè Cicero dũ audiebat tædet me vite, non concipiebat illam quem isti dicunt: sed hanc sub eadem forma. Et quando diximus obliquum casum non posse reddere suppositum verbo, intelligitur, de verbo personali: Et secunda etiam est im mente sub eadẽ forma. Et ille accusatiuus, vrbem, accipitur per nominatiuũ: nõ quod subordinetur nominatiuo: sed ille accusatiuus in mente, habet vicem nominatiui per antiptosim, sicut illic, lapidẽ quem reprobauerunt. &c. Pari ratione propositio de ablatiuo absoluto: vt sole existente supra nos, dies est. Et temporalis, vt quando homo disputat loquitur, sunt propositiones categoricæ in mente, vt iacent, licet æquiualeant in consequendo huiusmodi consequentiis, quia sol est supra nos, dies est: si Petrus disputat loquitur: quia aliud est æquiuale in consequendo, aliud subordinari. Hæc enim exclusiua, tantum homo est animal, æquiualeat copulatiuæ suarum partium, & tamẽ subordinatur categoricæ exclusiue. Simili modo hæc, homo est animal & e conuerso, est categorica: & ly, e conuerso, reperitur formaliter in mente, licet exponatur per conuertentem propositionis cui additur. Isti enim omnia hæc negant dicentes, quod in mente nec reperitur ablatiuus absolutus nec ly, e conuerso. Et tamen hæc oratio, animalium aliud rationale, aliud irrationale, reperitur in mente sine verbo vt est in voce. Hæc omnia grāmaticis

cunt, hanc propositionem, tædet animã meã vite mee, subordinari huic, anima mea habet tedium de vita mea: & hanc, vrbem quam statuo vestra est, subordinari huic, vrbs quam statuo vestra est: imò alias monstruosas propositiones confingunt, vt defendant omnia esse explicita in mente. Nihilominus est conclusio, quod omnis propositio vocalis congrua subordinatur mentali ex tot conceptibus & sub eadem forma sicut est in voce. Supposito quod propositio sit complexa qualitas secundum communem opinionem. Et probatur hoc: quia voces sunt signa conceptuum & quemadmodum vocaliter loquimur, ita loquimur & mentaliter per casus & modos & tempora. Nam licet non differant illic casus per terminationes sicut in voce: differunt, vt diximus, aut per actus syncategorematicos aut certè per diuersos modos significandi. Vnde illa propositio, tædet animã meã vite mee, ita est in mente sicut in voce: & ille accusatiuus tenetur à parte ante tanquam reddens suppositum verbo, & genitiuus à parte post, & hoc ex natura verbi. Quod confir. Nam certè Cicero dũ audiebat tædet me vite, non concipiebat illam quem isti dicunt: sed hanc sub eadem forma. Et quando diximus obliquum casum non posse reddere suppositum verbo, intelligitur, de verbo personali: Et secunda etiam est im mente sub eadẽ forma. Et ille accusatiuus, vrbem, accipitur per nominatiuũ: nõ quod subordinetur nominatiuo: sed ille accusatiuus in mente, habet vicem nominatiui per antiptosim, sicut illic, lapidẽ quem reprobauerunt. &c. Pari ratione propositio de ablatiuo absoluto: vt sole existente supra nos, dies est. Et temporalis, vt quando homo disputat loquitur, sunt propositiones categoricæ in mente, vt iacent, licet æquiualeant in consequendo huiusmodi consequentiis, quia sol est supra nos, dies est: si Petrus disputat loquitur: quia aliud est æquiuale in consequendo, aliud subordinari. Hæc enim exclusiua, tantum homo est animal, æquiualeat copulatiuæ suarum partium, & tamẽ subordinatur categoricæ exclusiue. Simili modo hæc, homo est animal & e conuerso, est categorica: & ly, e conuerso, reperitur formaliter in mente, licet exponatur per conuertentem propositionis cui additur. Isti enim omnia hæc negant dicentes, quod in mente nec reperitur ablatiuus absolutus nec ly, e conuerso. Et tamen hæc oratio, animalium aliud rationale, aliud irrationale, reperitur in mente sine verbo vt est in voce. Hæc omnia grāmaticis

No.5. Dubium.

maticis sunt peruia: sed operæ pretiũ fuit ea admoueri nõ existiment summulistæ dialecticam repugnare regulis grāmaticis.

Alterum dubiũ est, quò sit dignoscendum quando syncategorema modificas extremum efficitur pars illius. Regula est, quod quando virtus eius non transit vltra terminũ cui additur tunc efficitur pars: si autem transit vltra, tunc non est pars: vt in hac propositione, nõ homo est animal, si negatio accipitur infinitanter, efficitur pars subiecti: si vero neganter non est pars subiecti. Quod intelligo quãdo est syncategorema cuius virtus potest transire vltra. Nam in istis propositionibus aliquis homo est animal, illa, signa non sunt partes subiecti. Hæc regula, quanquam sit vera, indiget tamen alio signo, quo cognoscatur quando virtus transit vel non transit vltra. Et signum est, quando syncategorema ponitur post copulam à parte prædicati: vel mediat inter partes complexi accepti vnica acceptione tunc efficitur pars: vt hic, verus deus, est omnis deus, forma cuiuslibet hominis est anima rationalis, aliquid quod est omnis sol, est planeta. Extra hos casus regulariter non est pars extremi, vt omnis homo est animal: hominis quodlibet membrum viuunt. Aliud membrum diuisionis: puta propositio hypothetica, tractabitur in tertio libro.

Caput septimum.

Propositionũ categoricarũ alia vniuersalis, alia particularis, alia indefinita, & alia singularis. *Propositio vniuersalis est illa, in qua subiicitur terminus communis signo vniuersali determinatus vt omnis hõ disputat. Terminus communis est qui aptus natus est predicari de pluribus: vt homo, de Petro & Paulo. Signa vniuersalia sunt hæc, omnis, nullus, quilibet, neuter, & similia. propositio particularis est illa: qua subiicitur terminus communis signo particulari determinatus: vt quidã homo disputat. Signa particularia sunt hæc: quidã, aliquid, alter, & similia. Propositio inde*

finita est illa in qua subiicitur terminus communis sine signo, vt homo disputat. Propositio singularis est illa: in qua subiicitur terminus discretus: vel terminus communis cum pronomine demonstratiuo primitiuæ speciei vt Petr⁹ disputat, hic homo disputat. Terminus singularis vel discretus est: qui aptus natus est predicari de vno solo: vt, Petrus.

lectio vnica.

Dictũ à nobis iam fuerat propositio in, instar rei naturalis, ex materia & forma essentialiter constare, vt puta nomine & verbo: Ob idq; sicut rei naturali duo accidunt, scilicet, quantitas ratione materiæ & qualitas ratione formæ, ita in propositione dispositio subiecti quo ad suppositionem dicitur quantitas, & dispositio verbi quo ad affirmari vel negari vocatur qualitas. Quantitas aliquando summulistæ loquuntur de quantitate respectu suppositionis omniũ terminorũ propositionis: vt quando dicunt, ad similitudinẽ formæ requiri similitudinẽ quantitatis, hic verò consideratur ratio subiecti, à quo tota propositio denominatur quantitas. Et quemadmodum in prædicamentis prius tractat Aristo. de quantitate quam de qualitate: ita hic Petrus Hispanus. Vbi diuidit propositio nem categoricam, in vniuersalem particularem, indefinitam, singularem, quæ sunt. 4. species quantitatis: nam hypothetica non est quantitas. Et quia vniuersalis est, vbi subiicitur terminus communis cum signo vniuersali, declarat quid est terminus communis & quid signum vniuersale. At determino communi in primo libro dictum est.

Signum vniuersale vt in de opposi- No.2.
tionibus exactiũs patebit, est illud, quod copulatiuè resoluitur, siue sit nomẽ, siue aduerbiũ: vt, omnis, nullus, tantũ, necessario, & quicunq;: pro quo summulistæ vtuntur hoc signo, quilibet, quanq; re vera latinè multũ differant. Et signum particulare est quod resoluitur disiuctiuè, vt, aliquis, possibiliter. &c. Quorum aliqua modificant verbum: vt, necessario, possibiliter: & alia nomen: vt omnis, tantũ. Sed istorũ q̄ modificant nomẽ, aliqua dicuntur signa quantificantia, vt illa q̄ distribuunt subiectũ

No.1.

No.2.

Signũ vniuersale & particularis.

Signũ quantificans.

subiectum, vt omnis: sed ly, tantum, quia nō distribuit subiectum: non est signum quantificans. Est ergo signum quantificans illud, q̄ facit propositionem quantam: vt, omnis, aliquis, & nomen, hic. Quo fit, vt quando signū efficitur pars extremi, non est signum quantificans: vt hæc propositio, quod est omne bonum est deus, non est vniuersalis. Sed modus quantificans debet esse pars totius propositionis. Et illa propositio quæ restat, dempto signo dicitur præiciens: vt ly homo est animal, in hac omnis homo est animal.

Vnde si quis arguat, illam præiacentem esse vniuersalem, quia subiectum eius distribuitur: respondendum est illud non sufficere vt sit vniuersalis, nisi distribuatur à signo, quod fit pars ipsius propositionis, & ly, omnis, non est pars præiacentis, sed totius vniuersalis.

No. 3. *Igitur, vt exemplis textus innotescat, omnis propositio aut est de subiecto singulari, & tunc est singularis: vt Petrus fuit apostolus, Paulus est doctus: aut de subiecto cōmuni, & tūc aut nullo signo determinatur, & illa est indefinita, vt, homo disputat: aut distribuitur signo vniuersali, & tunc est vniuersalis: vt omnis homo est animal, nullus homo est leo: aut determinatur signo particulari, & tunc est particularis: vt aliquis homo est iustus: aut signo singulari, & tūc est singularis: vt hic homo est dialecticus. Quare in particulari & singulari, illa signa non sunt partes extremorum, vt diximus in capite præcedenti: quia faciunt totam propositionē quantam. Nec est necesse signū antepōi subiecto: potest enim ornatus gratia postponi: vt homo nullus disputat, homo hic doctus est.*

No. 4. *Sunt nomina quædam media inter vniuersalia & particularia, quæ dicuntur signa incompleta: sanè quæ partim resoluuntur copulatiuè & partim disiunctiuè, vt videbimus in tertio libro: vt vterque, neuter, alter. Quorum duo prima censet hic Petrus hispa. vniuersalia, quia distribuuntur p̄ quolibet duorum: tertium verò particulare. Ly qualislibet & ly omne, pro generibus singulorum, licet non sint purè vniuersalia, cōsentur tamen vniuersalia, nisi cum in propriis eorum materiis tractantur. Sed ly, omnis, collectiuè non facit propriè vniuersalem propositionem, sicut nec ly tantum, nec ly incipit, licet copulatiuè resoluantur. At verò percontaris tunc: quantæ sunt istæ propositiones, tantum homo est risibilis, incipit sol lucere, omnes apo-*

stoli Dei sunt duodecim. Possent appellari indefinitè, sed præstat vocare illas propriis nominibus: vt puta exclusiuam, propositionem de incipit, & de signo collectiuo. Alterum dubium est, quid facit signum particulare ad variandum quantitatem, postquam non variat suppositionem subiecti: eodem enim modo supponit, sicut indefinita. Respondetur quod fortè hoc habuit originem ex eo: quòd apud philosophos propositiones indefinitæ, necessariæ, aut doctrinales cōsentur vniuersales: vt homo est animal politicum, mater diligit filium suum, totum est maius sua parte. Et quando modificatur illis signis particularibus, non faciunt illū sensum: & ideo dicuntur particulares, vel fortè quod Petrus hispa. vocat subiectum particulare, vocabant antiqui singulare vagū. Et ita loquuntur nonnulli philosophi.

Contra definitionem propositionis vniuersalis arguitur. Hæc propositio, cuiuslibet hominis equus est animal, est vniuersalis, cum possit esse præmissa in barbara: & tamen subiectum quod est ly, equus, non determinatur signo vniuersali: ergo definitio non est bona. Iam supra diximus, quòd propter vsum artis syllogisticæ distinguitur duplex subiectum scilicet, subiectum enuntiationis, & est illud de quo dicitur prædicatū, & subiectum distributionis, & est terminus qui in fronte propositionis distribuitur. Vbi notanda est regula, quod quando subiectum est complexum, si signum feratur in totum vnica acceptione, totum distribuitur, vt si dicas omne quod est Deus vel creatura, est ens: sed quando accipitur pluribus acceptionibus, vt vna pars sola distribuatur, tunc dicuntur alii qui q̄ est propositio mixtæ quantitatis: sed potius existimo respiciendum esse ad primam partem: nam inde propositio habet formam vniuersalem vel indefinitam. Quare ad argumentum, concedo illam esse vniuersalem licet subiectum enuntiationis nō distribuatur: sed hæc, hominis quilibet equus est animal, non est censenda vniuersalis simpliciter. Et non solum illa propositio argumenti est vniuersalis quantum attinet ad artem syllogisticam, sed ista, quotiescunque fui Romæ vidi pontificem: vbicunq; est Deus, semper est deus: nam licet sic syllogizare, vbicunq; est deus: sed hic est locus, ergo hic est deus.

Secundò arguitur contra definitionem termini singularis. Hic terminus, Petrus,

Id est tripliciter.

trus, est singularis, vt habetur in textu, & tamen potest prædicari de pluribus: ergo definitio nulla. Pro. mi. Verificabatur prius de Petro iuvene & nunc verificatur de ipso senex, & senex non est idem qui fuerat iuuenis, nam materia fuit per nutritionem mutata: ergo verificatur de pluribus. Inter respondendum ad hoc argumentum distinguunt fere summulista quod ly, idem, accipitur tripliciter. Primo modo pro re cuius nulla essentialis pars est variata: vt deus, cœlum. Secundo modo pro re cuius forma essentiali inuariata: partes corporis alia & alia succedunt in eodem situ & figura: vt, Petrus, cui partes corporis per nutritionem iugiter mutantur. Tertio deniq; pro re cuius partes secundum materiam & formam mutantur in eodem situ & figura: vt Tormes dicitur nunc idem fluvius, qui fuit ante centum annos. Vnde dicunt, q̄ solus terminus singularis significans eandem rem primo modo est propriissimè terminus singularis: nam alij significant rem, quæ fuit & quæ est æquiocè, tanquam plura, Et ideo ly petrus, secundum quod significat iuuenē & senem, nec est cōmunis nec singularis: quia est æquiococus. At verò quam gradus isti idētitatis meritò distinguantur tamen negare, quod identitas inter Petrum iuuenem & ipsum postea senem nō sufficiat: vt ly petrus, vniocè & singulariter significet ipsum in vtraque ætate est negare, communem modum loquendi & communem sensum sapientum: à quibus sumendæ nobis sunt rationes nominum. Primò de Petro senem affirmamus, hic fuit iuuenis, hic fuit baptizatus, hic debilis etiam est ille qui olim fuit robustissimus: tamen isti non recipiunt istos sermones nisi improprie in hoc sensu, hic successit illi qui fuit iuuenis, qui fuit baptizatus, &c. Item Aristote. 4. meta. textu xxij. irridet. Eraclitum & Cratitum, dicentes non posse hominem aut equum bis intrare eundem fluvium, propter iugam aquæ cursum. Quinimò tenentur isti dicere, non esse possibile: vt quis verè dicat: hic homo augeatur, hic homo sedet, hic homo erit, hic homo ambulat, hic homo loquitur: quia in diuersis partibus temporis illius motus iam est alius Petrus: Quæ fuit opinio illorum philosophorum, quos commemorauimus, qui hac de causa docebant non esse loquendum ore, sed citissimo digito: nè interim dum loquimur res ipsa labatur, & propositio antequam proferatur fiat falsa. Et postremò arguitur, omnes Theologi, qui non semper perseue-

rant summulista, consentiunt in. 4. sentent. dist. 44. eundem ipsum petrum resurrecturum in die iudicij, qui natus & mortuus est, non obstante perpetuo fluxu materiae. Nisi quis sinistrè glossaret illud Iob. Quem visurus sum ego ipse & non alius. Igitur, sub aliorum censura, quanquam Petrus senex & iuuenis non sunt tam idem sicut idem angelus: sunt tamen tam idem, vt vnus conceptus singularis dicatur de ipso vniocè in vtraque ætate. Nec solum est idem ratione animæ, quæ est omnino eadem, sed corpus etiam est idem. Non enim solum inquit Iob, Ego ipse & non alius: sed præmiserat, Et rursum circundabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum. Sed quæris, quomodo stat idem corpus esse per totam vitam, cum materia perpetuò fluat per nutritionem. Aristoteles, primo, de gene. tex. 36. id docet, dicens quòd semper perseverat eadem caro & ossa secundum speciem: non autem secundum materiam. Id est, manet idem corpus secundum situm & figuram & naturam, licet non omnino maneat eadē materia, vt dicit alteram partem compositi. Nam vt declarabitur in secundo de anima, corpus physicum plus dicit quàm materiam primam.

Sed replicant ad argumentum auctoritatis. Si tota illa materia Petri, quæ corrupta fuit minutatim in. 30. annis, reproduceretur modò, & informaretur eadem anima Petri, ille homo compositus esset alius à Petro: nam haberent omnino distinctas materias: ergo pari ratione Petrus qui nunc est, est alius ab illo qui fuit ante. 30. annos. Et quòd illud compositum sit aliud quàm petrus, patet, quia idem compositum, dicit eandem materiam & eandem formam, nec sufficit identitas formæ, vt autor est sanctus Thomas in prima parte quæstionē vltima. Vel sit argumentum, quod aliud est corpus illius compositi quàm corp⁹ Petri. Et eadem ratione quòd Petrus nō habet nunc idē corpus, quod habebat puer, cuius oppositū diximus. Fateor esse bonam replicā: sed tamē Aristoteles Respondet eodē primo de Generatione, textu vigesimo nono, dicens quòd si ignis augeatur paulatim per applicationem combustibilium, idem ignis augeatur: sed si totam materiam subito mutaret: esset alius ignis. A fortiori hoc est verum in homine vbi manet eadem anima: nam igne etiam forma mutatur. Dicimus ergo quòd propterea quæ variatio corporis p̄ nutritionē fit insensibiliter ita

ita q̄ in nullo instanti fit additio sensibilis illi, quod fuerat immediatè ante illud instans dicitur semper idem manere. Et in hoc differt argumētatio à generatione, quòd in argumētatione manet idem suppositū: & in ḡnratione producit nouum. Et ideo negamus cum Aristotele illam consequentiam, si tota materia re, p̄duceretur & informaretur forma Petri, Petrus nō esset illud compositū: ergo Petrus nō est idem qui fuit senex: quia non est par ratio. Nec solum in homine loquendum est hoc modo vbi manet anima eadē: sed certè est idē equus, q̄ modò est, & qui fuit ante decem annos: & eadem arbor, nisi iā fuerit sicca: & idē fluuius. Et sic Sequana & Tormes sunt termini singulares.

Argu. 3. *Tertiò arguitur contra eandem definitionem, Ly, Petrus, supponit pro toto Petro, & si abscindatur manus supponit p̄ residuo, & illa sunt plura, ergo supponit pro pluribus: imò si nō abscindatur, simul supponit pro toto & pro parte: eodem modo respōdēt ad hoc argumentum quod ly, Petrus, supponit pro toto Petro & pro parte: quam vocat Petrum partialem, equiuocè tamen: sicut pro sene & iuvene. Et subsequenter distinguunt q̄ ly, homo, accipitur dupliciter. Vno modo absolute, pro cōposito ex materia & anima rationali, & sic supponit pro qualibet parte integrali hominis: alio modo vt est nomen suppositi, & tunc dicunt quod est terminus connotatiuus: supponēs pro composito ex materia & anima rationali, connotando q̄ non sit pars alterius. Et etiam terminus singularis, Petrus, debet accipi illis duobus modis. Isti tamen loquuntur in summulis, qualiter in nulla alia scientia possunt loqui. Et cū dialectica sit ancilla aliarum scientiarum, constituant illam omnium hostem.*

Igitur ly, homo, nullo modo accipitur, nisi absolute: & absolute acceptum, solum est nomen totius suppositi humanæ naturæ: & ideo pars, quæ per se non viueret, nullo modo est homo: sed pars hominis. Et ita loquitur Aristoteles in predicamentis vbi dicit q̄ pars suppositi non ponitur directè in linea predicamentali. Quare manus mea, nec est homo nec animal nec substantia: sed pars hominis aut substantiæ: & idē est de brachio, capite & ceteris, quæ per se non viuerent. Sed tamen ly, Petrus, sicut ly, homo, rectè supponit pro toto dempta manu, vel aure: quia per se viuit. i. non dependet à manu vt viuat, potest enim homo viuere sine manu. Et ad argumentum

respondemus tunc quòd totum est idem suppositum cum manu & sine manu, ad minus physicè idem: sicut diximus de sene & puero, licet mathematicè non sint idem, volo dicere quòd sint idem suppositum naturale, licet nō sit eadem quantitas: nam tota quantitas est maior sua parte. Et ideo Petrus est nomen singulare vniucum.

Vltimum dubium est circa definitionem propositionis singularis: vbi subiicitur nomen commune cum pronomine demonstratiuo: vt, iste homo est doctus: vtrum illud pronomen habeat significationem communem, an solum significet illum hominem demonstratum. Ad quod respondetur per distinctionem. Nempe si consideretur pronomen: vt per se profertur non demonstrando aliquod indiuiduum: tunc habet significationem communem etiam si ponatur in propositione: nam cum legeris istam singularem, iste homo disputat, certè formas conceptus communes: & si in mente loco de ly, homo, ponatur ly, equus, idem pronomen maneret. Sed cum digito demonstrans Petrum, dicitis, hic homo est doctus, tunc formo conceptum singularem Petri, vel singulare vagum, quod incomplexè significat solum illud quod demonstratur.

Caput octauum

Repositionum categoricarū alia affirmatiua, & alia negatiua: Affirmatiua est illa in qua prædicatum affirmatur de subiecto, vt homo disputat. Negatiua est illa in qua prædicatū negatur de subiecto, vt homo nō disputat. Diuisa propositione tripliciter. Sciendū est q̄ triplex est quæstiuū p̄ q̄ q̄rim⁹ de ipsa propositione. s. quæ, qualis, & quantita. Quæ, querit de substantia propositionis. Vnde ad questionem factā per, quæ, respondendum est, categorica: vel, hypothetica. Qualis, querit de qualitate propositionis. Vnde ad questionem factam per qualis, respondendum est, affirmatiua, vel negatiua.

Quanta,

Quanta: querit de quantitate. Vnde ad questionem factam per, quanta, respondendum est, vniuersalis, vel particularis, vel indefinita, vel singularis. Vnde versus: Quæ, ca. vel hyp. Qualis, ne. vel, aff. quata. u. par. in. sin.

No. 1.

lectio vnica.

Alterū accidens propositionis categoricæ est qualitas. Et ideo tertiò diuiditur propositio penes qualitatem, in affirmatiua & negatiua. Et vt definitiones essent vniuersales & comprehenderent hypotheticas, hoc modo essent constituendæ. Propositio affirmatiua est cuius copula principalis affirmatur: & negatiua, cuius copula principalis negatur, siue esset verbum, siue alia coniunctio. Verum: quia nulla hic ratio habetur propositionis hypotheticæ, statuuntur definitiones, quæ sunt propriæ categoricis. Et definitiones sunt in textu clarissimæ. Vbi prædicatum affirmari vel negari, non accipitur solum pro hoc, quod est verè affirmari vel verè negari: sed generaliter, affirmari, pro eo quod est, prædicari in propositione affirmatiua: & negari, pro eo quod est prædicari in negatiua: siue vera sit, siue falsa. Nec requiritur, vt negatio anteponatur prædicato, dum modò anteponatur verbo. Est enim negatiua si dicas, homo lapis non est.

No. 2.

Sed ad maiorem intelligentiam notato, copulam categoricè esse, aut principalem, aut minus principalem. Copula principalis, est, qua prædicatum iungitur subiecto, & prædicatur de illo, & minus principalis, est illa quæ est pars extremi: & quando reduplicatur cum relatiuo, dicitur copula implicationis: vt si dicas, Petrus qui est doctus est vehemens quando disputat, ly est, secundo loco est copula principalis, & alia sunt minus principales: Quarum, quæ ponitur à parte subiecti est copula implicationis. Et solum penes copulam principalem consideratur qualitas propositionis. Rursus, copula principalis quandoque est simplex: vt homo est animal, quādoq; complexa quam dicunt mixtam: vt, Adam est vel fuit. Et aliquando est cum modo, & aliquādo sine modo: vt homo possibiliter est iustus, homo est

Copula duplex.

iustus. Et qualitas debet attendi simpliciter penes verbum & non penes modum, vt homo possibiliter non est iustus, est simpliciter negatiua. At quando copula est complexa tunc dicunt nonnulli, quòd si plures partes affirmantur, & maximè si affirmatur coniunctio verborum, propositio est simpliciter affirmatiua: vt homo est vel non fuit. Si verò plures negentur, tunc est negatiua: vt si barbarè dicas, homo est non vel fuit. Sed tamen opinor, in categoricis solum habendam esse rationem verborum, & non coniunctionis ipsorum. Et ideo si vnum verbum negatur & aliud affirmatur, tota propositio est formaliter mixtæ qualitatis, id est, nec affirmatiua nec negatiua: sed complexiue affirmatiua & negatiua. Dixerim formaliter, quia duplex est propositio affirmatiua, & similiter negatiua, scilicet, formaliter & virtualiter. Formaliter est illa, quæ iam modò definita est. Sed virtualiter affirmatiua est illa, quæ insert ex text. se purè affirmatiua: vt Petrus est & non fuit albus, quæ infert hanc Petrus est albus, Et virtualiter negatiua est illa, quæ infertur ex purè negatiua: vt Petrus est vel non fuit albus, quæ infertur ex hac, Petrus non fuit albus: nam prima aliquid ponit in esse, & secunda nihil ponit. Et probatur primum membrum huius regulæ: quia in bona consequentia non potest antecedens esse verum quin consequens sit verum: & consequens, quia est affirmatiuum, non potest esse verum quin extrema supponant, & extrema sunt eadem antecedentis & consequentis: ergo de primo ad vltimum antecedens non potest esse verum nisi extrema supponant, & per consequens est virtualiter affirmatiua. Eodem modo probatur secundum membrum: quia in bona consequentia si antecedens est verum, consequens est verum: & quia antecedens est negatiuum, potest esse verum sine suppositione extremorum, & eadem sunt extrema antecedentis & consequentis: ergo de primo ad vltimum, consequens potest esse verum sine suppositione extremorum, & per consequens est virtualiter negatiuum. Alii vocant primam affirmatiuam prægnantem: quia parit affirmatiuam, & secundam negatiuam prægnantem. Sed melius est vocare virtualiter affirmatiuam & virtualiter negatiuam. Quare hæc, Petrus contingenter non disputat, est virtualiter affirmatiua, seu affirmatiua prægnans: quia infert hanc, Petrus possibiliter disputat. Ex his, quæ dicta sunt subsequitur, has propositiones, necis nec in bello

bello nec in pace vivere, nolo malè agere, nego consequentiam, cætera; id genus, esse affirmatiuas, quippe in quibus verba affirmantur: puta, es nescies nec in bello. &c. Sum nolo, sum negans. &c. Sed non scis, non volo. & sunt negatiua. At verò nonnumquam vtitur loquutionibus negatiuis vice affirmatiuarum & e conuerso, vt non parum conducit, nihil refert, pro hoc quod est, multum cõducit, idẽ est, &c. Rursum, peritiorem te vidi neminem: quia est affirmatiua: vtitur loco huius, neminem vidi peritiorem te. Fuit Paulus Venetus qui negauit negationem aliquam reperiri in mente, opinatus verba negatiua esse in mente simplicia, quemadmodum supra diximus de verbo infinito. Hanc tamen opinionẽ nullus recepit: quia certè videtur contra experientiam. Et maximè quia præter necessitatẽ negandi verbũ, sunt negationes distributiua, vt nõ homo est lapis, nõ omne animal, est hõ.

No. 3. *Post triplicem diuisionem propositionis, docet Petrus Hispanus tria interrogatoria, singula singulis diuisionibus accommodata: quæ quanta, qualis. Primum quærit de substantia: an sit categorica vel hypothetica: secundum de quantitate, sit ne vniversalis, an particularis &c. tertium de qualitate, sit ne affirmatiua, an negatiua.*

Argu. i. *Contra definitiones arguitur. Hęc propositio, nemo non appetit bonum, est affirmatiua, & tamen prædicatum negatur de subiecto: ergo definitiones minus bonæ. Maior est nota in Dialectica, quæ docet duas negationes constituere affirmationem. Et probatur minor: Vt alibetillarum negationum per se negaret copulam: ergo à fortiori ambę simul: nam duo agentia eiusdem speciei se inuicem iuuare solent. Circa hoc argumentum adnotanda est celebris regula dialecticorum, negatio est malignantis naturæ, quæ quicquid post se inuenit, destruit, & eius oppositũ ponit. Ex qua inferunt secundam, quicquid mobilitat immobilitatum immobilitatem mobilitatum, id est, si aliquod signum affirmatiuum vel negatiuum, quando non impeditur, distribuit aliquem terminum vel negat copulam, tunc quando impeditur, nec distribuit, nec negat quod antea distribuerebat aut negabat. v. g. in hac propositione, omnis homo nõ est lapis, ly omnis, non impeditur distribuerebat subiectum: & negatio negabat copulam, distribuerebatque prædicatum, & ideo in hac, non omnis homo non est lapis: ly, omnis, &*

secunda negatio impediuntur à prima negatione, quare nec subiectum distribuitur, nec prædicatum nec copula negatur. Ex his duabus sequitur tertia. Paritas negationum eonstituit propositionem affirmatiuam, & imparitas negatiuam. Et ideo ad argumentum, cõcessa maiori, negatur Minor. Nec est simile de duobus agentibus naturalibus eiusdem speciei: & de negationibus duabus. In hoc enim solum negationes sunt eiusdem speciei: quod quæcunq; destruit totum illud in quod fertur: & sic vna negatio, destruit effectum alterius sicut ignis frigiditatem.

No. 4. *Sed restat dubium: quomodo paritas negationum facit affirmationem, vtrum neutro neget, sed ambæ simul affirmet quod quælibet per se negaret, eo qd ambæ sese mutuo impediunt, an potius vna verè neget, & alia affirmet destruyendo effectum alterius. Respondetur quod forsan disputatio est de nomine. Verisimilius tamen est qd neutra negat illud in quod ambæ cadit: vt in hac, nullus homo non est animal, neutra negat copulam, nec distribuit prædicatum: sed mutuo sese impediunt. Et ideo verbum manet affirmatum ac si nulla negatio illic esset. Dico mutuo sese impedire: quia non est maior ratio qd prima impediatur secundam, quàm e conuerso. Impertinens enim est qd prius fuerit conceptum ly, nullus, aut ly non, aut qd ambo simul fuerint concepta. Quod si exinde inferas, secundam negationem agere ante se: negatur consequentia: quia vna negatio nõ impedit aliam quasi agendo in illam: sed agendo in obiectum eius: Et sic secunda negatio per hoc qd ipsa sola negaret copulam: impedit nõ prima neget. Et eadem ratione, prima impedit secundam. Pari modo quando sunt tres negationes, omnes simul negant, siue simul sint conceptæ, siue successiua. Et ratio est, quia quælibet per se sola negasset, & dux simul non impediunt tertiã. Alij dicunt, quod quando est imparitas negationum: non oēs negant, sed vna sola: nec est illa signanda, sed respondendum est obligatorie. Vt si dicas, nunquam nullus homo non est lapis: & quæ ras an ly nunquam, neget, respondendum est negatiue: sed cum proponitur tertio loco an ly, non, neget, respondendum est affirmatiue. Quod si vice versa, tertio loco proponatur ly, nunquam, aut ly nullus, illa negatio, quæ interrogatur tertio loco, negat. Sed certè ridiculus est modus iste dicendi. Nam cum negatio in mente ex natura sua neget: nihil refert*

No. 5.

fert quomodo varietur interrogatio, vt hæc aut illa negatio neget, ob idq; oēs, vt dixi, negat.

Ex hac solutione sequitur: primò negationem non nisi vnicam significationẽ habere. Sunt enim qui assererent: triplicem significationem habere, scilicet distribuere, negare, & impedire. Vnde inferunt, negationem mentalem æquiuoceteneri secundum illas significationes: & posse cessare vnam significationem, aliis manentibus. Est tamen inopinabile, vt supra probauimus, æquiuocationem esse in mente vltimata: sed eadem omnino significatione ly nullus, in hac propositione, nullus homo est animal, distribuit subiectum & negat copulam, & impediret aliam negationem, si adesset: sunt enim diuersi effectus ab eadem significatione. sicut sol eadem actione exiccatur lutum & liquefacit ceram. Sequitur secundò, quod quancunq; consideres duas partes negationis in hac propositione, homo non est animal: non tamen se impediunt: quia non habent formam duarum negationum. Sed si e conuerso eadem negatio numero adderetur subiecto & copulæ sub hac forma, non homo non est lapis, forsan esset negatiua. Sed istæ naniã sunt iam puerorum. At percontatur sophista, quid si infinitæ negationes apponerentur verbo in aliquo intellectu infinitæ capacitatis? Respondent nonnulli, in arbitrio concipientis positum esse, talem propositionem esse affirmatiuam aut negatiuam. Itaq; si intellectus concipiat omnes illas se impedire, erit affirmatiua: sed si concipiat omnes se impedire, præter vnam, tunc erit negatiua. Illud tamen est ridiculum, quod ex arbitrio meo dependeat, esse affirmatiuam aut negatiuam, postquam propositio mētalis ex natura sua habet, vt sit huius vel alterius qualitatis. Et ideo, vel committenda esset argumenti solutio, illi qui supponitur in argumento habere intellectum infinitum: vel certè respondendum est, quod illa sit negatiua, cum infinitæ negationes non possunt commodè apponi alicui verbo quin neget illud. Imò quantò plures negationes addimus insinuamus magis nos negare aliquid: vt quando petent an velimus facere aliquid, dicimus non non &c. Nam si illæ negationes addantur taliter quod vna destruat aliam (vt isti volunt) certè erit ineptum aggregatum. Et ibi implicatur illam propositionem esse affirmatiuam postquam ibi non est negatio, quæ non impediatur. Et quod sit negatiua

postquam dempta prima non est negatio, quæ non impediatur ab alia, & cætera. Et sic dato illo casu esset potius chimæra. Sequitur vtrunq; & quod sit affirmatiua & etiam quod sit negatiua, cum non sit maior ratio quod sequatur vnum quàm aliud, Postquam ibi nec est paritas nec imparitas negationum. Et sic prima solutio mihi magis placet. &c.

Caput nonum.

Post proprietates categoricæ propositionis, operæ præcipue est proprietates subiecti extre morũ eius explicare: sane qd terminis in propositione cõtigunt: vt sunt, suppositio, apellatio, restrictio, alieatio, & apellatio. Suppositio est acceptio termini p aliquo, de quo verificatur: vt ly, homo, supponit p homine in hac propositione, homo est animal.

Lectio vnica.

Quancunq; Petrus hispa tractatum, qui de paruis logicalibus inscribitur postremo omnium summularum collocauerit, necessarium tamen duximus hic inferere fanè qui sit penitus necessarius ad negotiũ oppositionũ, & modalium exponibiliumq; & maximè ad opus syllogismorum. Nec textum petri hispani, vt est in septimo tractatu ad litteram imitabimur: nam multa intermiscer, quæ iam summulisti non sunt in vsu. Sed tamen quoad maximè fieri poterit, imitabimur eius definitiones.

Suppositio ergo, est acceptio termini pro aliquo de quo verificatur. Exempli gratia. Subiectum huius propositionis, homo est animal, supponit pro homine: quia accipitur pro illo, id est, ponitur vice hominis de quo affirmamus qd est animal. Ponitur, acceptio, loco generis: vt rectè posuit Petrus Hispanus. Nec diximus cum nominalibus, suppositio est terminus acceptus pro suo significato. &c. Nec cū realibus, suppositio est respectus, &c. quia definitio (quod sæpissimè repetam) debet esse communis animi conceptio. Et ideo, quod est in controuersia, non debet inculcari in definitione. Est autem dubiũ, an acceptio termini distinguatur à termi

no, an sit ipse terminus. Et quicquid illud sit hoc tamen est manifestum, quod suppositio termini est acceptio termini: atque adeo hoc solum attinet ad dialecticum, scire quod terminum supponere pro aliquo sit accipi pro illo. An vero acceptio illa termini distinguatur a termino nec ne permittendum est metaphysico: quod nos deo dante tractabimus in prædicatione. Acceptio termini pro aliquo, id est, pro se vel suo significato. Nam suppositione materiali, supponit terminus pro se, tanquam proprium nomen sui: ut in hac, homo est nomen: sicut declarauimus capite de termino, & suppositione personali, supponit pro suo significato. De quo verificatur, adiectum est, ad explicandum, quod ut terminus supponat in ordine ad aliquod verbum, requiritur rem illam pro qua accipitur existere iuxta exigentiam illius verbi. Nam cum terminum verificari de aliquo idem sit quod, verè affirmari de illo, per hoc cognoscimus an res illa existat. v.g. subiectum huius propositionis, Adā est, non supponit: quia res illa pro qua accipitur, non est: quod cognoscimus per hoc quod subiectum non verificatur de illa mediante illo verbo: demonstrato enim Adā, falsum est dicere, hoc est Adā. Sed subiectum huius, Adam fuit, supponit quidem: quia res illa existit in ordine ad illud verbum, nam hæc est vera, hoc est vel fuit Adam.

No.3.

Sed absurdum duximus multiplicare sexcetas particulas, quas multiplicat summulistæ. Puta quod sit verificabilis mediante copula suæ propositionis, vel alia, quod seruetur eadem appellatio, a platio. &c. quando quidem in vno verbo intelliguntur hæc omnia. Nam expositiones definitionis debent esse extra definitionem. Imò verò Petrus Hispanus nihil dixit de verificari: sed solum, suppositio est acceptio termini pro aliquo. Et certè per hoc sufficienter explicatur subiectum huius propositionis, Adam est, non supponere: nam in rigore non accipitur illic pro aliquo: accipitur enim solum pro Adam præfenti qui nullus est: sed ad maiorem claritatem & ad rescindendas importunitates summulistarum dedimus illud tempori. Hoc tamen est plurimum obseruandum, quod terminum supponere non est verificari. Subiectum enim huius, homo disputat, supponere pro Petro, non est verificari de illo, sed poni vel substitui pro illo, id est, vice illius, iuxta sententiam Aristote. primo Elencho. Quia res nobiscum ducere non possumus vt mur

Nota.

terminis pro rebus. Supponere enim significat primò sub alio ponere. Et secundum hæc significationem grammaticam vocat suppositum illud, quod supponitur verbo: quod nos dicimus subiectum. Significat secundò, pro alio ponere, id est, substituere: & secundum hanc significationem Dialecticus dicit terminum supponere: quod significantius alij dicunt, terminus supponitur, id est, ponitur vice rei. Quia enim volumus affirmare re quæ est hominè esse animal: loco rerum vt mur his terminis, homo est animal. Et in materia de terminis diuinis constabit quantum referat scire, quod ut terminus supponat pro aliquo non sufficit verificari de illo, quãquam id requiritur.

Sed postquam requiritur verificatio termini: vt supponat pro illa, Notaandum est: ita faciendam esse verificationem: vt non varietur significatio nec aliqua proprietates termini. v.g. ad cognoscendum an subiectum huius propositionis, homo est pius, supponat, verificandum est hoc modo: hoc est homo pius, demonstrata pieta. Nam si dicas, hoc est homo, non tenetur secundum eandem significationem: eadem ratione verificatur subiectum huius, homo est nomen, hoc modo, hoc est ly homo, vt teneatur materialiter. Et subiectum huius, Adam fuit, hoc modo: hoc est vel fuit Adam, vt seruetur eadem ampliatio: & subiectum huius, quilibet homo disputat, hoc modo, hoc est aliquis homo vt seruetur restrictio pro masculis: sed non requiritur quod seruetur eadem suppositio.

No.4.

At dubium est, quid est terminum accipi pro aliquo. Dubium inquam est, an extra propositionem accipitur pro aliquo. Sunt qui opinentur partem affirmatiuam: quod habet probabilitatem ex nostra expositione: nam terminum accipi pro re, est substitui vice illius, id est, quod vtamur termino loco rei: & notum est quod vt mur etiam terminis extra propositionem. Nihilominus opinor propriè terminum non supponere nisi in propositione, vel saltem in ordine ad verbum, quia non accipimus terminos in vsum, nisi ad prædicationem, & ad insinuandam veritatem rerum. Cum enim dico, homo, non accipio nomen pro re: sed significo rem. Quare terminum accipi pro re, est substitui aut prædicari loco rei, aut verbo vniri: sicut in hac conditionali, si Petrus disputaret, esset doctus. Subiici inquam aut prædicari

No.5.

Suppositio extra propo.

ri, saltem partialiter: nam genitiuus huius propositionis, forma hominis est anima rationalis, supponit quidem & debet verificari mediante suo recto. Et vt conicio: termini harum orationum, homo qui disputat, homo si est animal, supponunt: quia quodam modo subiiciuntur aut prædicantur, licet imperfectè: quia illæ non sunt propositiones: cum non generent assensum aut dissensum.

No.6.

Ex his sequitur primò, quod terminum accipi (etiam secundum reales) non est ipsum cognosci ab intellectu: quod aliqui falso illis imponunt, dicentes, quod extrema huius propositionis, homo disputat, secundum reales non supponunt: nisi intellectus cognoscat illa extrema in ordine ad sua significata, vt resultet ille respectus rationis, qui dicitur acceptio termini. Hoc (inquam) est falsum: intellectum enim accipere terminos pro rebus non est illos cognoscere, sed vt illis, subiiciendo aut prædicando, loco rerum. Et ille vsus passiuus terminorum est acceptio termini: quicquid illud sit, & vocatur respectus rationis. Ridiculum enim est dicere, requiri ad hoc vt extrema propositionis mentalis supponant, quod intellectus reflexiue cognoscat illa. Sequitur secundò, quod significatio & suppositio, vt notat Petrus Hispanus longe differunt. Primò, quod significatio prior est suppositione: imponitur enim prius vox non significatiua ad significandum, & postmodum significatiua accipitur pro suo significato. Secundò, quod significatio est: superior suppositione, non enim omnis terminus significatiuus supponit: vt si dicas, chimæra est, nec vbi supponit, supponit semper pro omnibus significatis: vt subiectum huius, aliquis homo disputat, solum supponit pro masculis: Superior, inquam, non adeo propriè: quia hoc quod est supponere, non est significare: sed est significatio quodammodo superior: quia non omnis terminus qui significat supponit & tamen omnis qui supponit significat: nam etiam quando terminus supponit materialiter prose accipitur tanquam nomen proprium significatiuum sui.

Argu.1.

Ad verò contra definitionem suppositionis arguitur. Illud adiectiuum, albus, in hac propositione, petrus albus disputat: aut in hac, petrus est albus, accipitur pro suo significato: nam verificatur de Petro albo: & tamen non supponit, vt dicit Petrus hispanus, ergo definitio non est bona. Circa hoc ar-

gumentum notato, omnes antiquos pro coperto habuisse adiectiuum adiectiue tentum non supponere: sed solum copulare suum significatum ad substantiuum. Supponere enim est quod per se habeat suum suppositum: & copulare, est applicare suum significatum ad aliud suppositum. Et per hanc regulam. S. Tho. prima par. q. 39. argu. 5. docet falsitatem illius propositionis essentia generat: quia illud verbum adiectiuum non habet per se suppositum: vt sit sensus, essentia est res generans: sed applicat actum generandi ad essentiam: & certè hoc sonat nomen ipsum, adiectiuum. Et ideo Petrus hispanus definiens suppositionem, dixit, suppositio est acceptio termini substantiui pro aliquo, ad excludendum adiectiuum, quod non supponit sed copulat. Et ideo secundum antiquos argumentum concludit, definitionem nostram non esse bonam. Et fateor ita esse loquendum: vt loquebatur antiqui: Nec possumus differre ab illis: nisi solo nomine, vt videbimus cap. de appella. Et hæc est causa qua adiectiuum adiectiue tentum non potest reddere suppositum verbo: ac subinde nec potest esse subiectum: quia cum dicis, albus est Petrus: non est sensus, quod res alba est Petrus, sed albedo denotatur adiacere Petro. Potest tamen esse prædicatum etiam si præcedat copulam: idem enim est, Petrus est albus, & albus est Petrus, Et in hoc etiam habet instantiã quod verificari sit supponere: nam ly, albus, verificatur de petro & non supponit: sed copulat. At quia tam receptum est apud modernos, quod adiectiuum supponat, ex eo quod verificatur: statimus definitionem, quæ etiam conueniret adiectiuis. Et sic ad argumentum secundum hanc opinionem negatur Mi. Imò ly, album, supponit pro Petro quem significat de materiali, licet antiqui negarent quod, ly, albus, significet nisi solam albedinem in concreto. At quando tenetur substantiue nullum est dubium quin supponat.

Secundò arguitur. Prædicatum hu-

Argu.2.

ius propositionis, aurum est non demonstratum supponit: & tamen non verificatur, ergo verificatio non requiritur ad suppositionem. Maior est nota, quia supponit pro auro existente in visceribus terræ: quod non demonstratur: & probatur minor: quia si verificaretur maximè dicendo, hoc est non demonstratum: sed tunc illa esset falsa: postquam demonstraretur. Hoc argumentum nullum est contra expositionem nostram: quia non

diximus requiri, terminum verificari ad hoc quod supponat, nisi quatenus est signū existentie illius rei pro qua terminus accipitur. Et ideo sufficit ad hoc quod illud prædicatū supponat, quod res significata verè existat, vel quod ita est nūc sicut significaretur per illam propositionem, hoc est non demonstratum. Nunc inquam, quando non est illa propositio nec demonstratur aurū: licet illa propositio quando existit nunquā potest esse vera: quia se falsificat. Et ideo si verificari accipiat pro prædicari in propositione, quæ existit vera, illud prædicatū supponit & non verificatur: quia habet non verificationem annexam. Et è conuerso (vt hoc concedamus lusui puerorum) datur terminus qui verificatur & non supponit: quia habet non suppositionem annexā: vt prædicatum huius propositionis, termini non supponentes sunt plures quam supponentes, casu, quo præter hanc propositionem, solum sit in mundo alius terminus supponens: vt ly, Deus: & alij duo non supponentes, vt ly, chimæra, & ly, vacuum. Nam vel illud prædicatum supponit vel non: si non supponit, ergo sunt tres termini non supponentes, scilicet illud prædicatum, & ly chimæra, & ly, vocum: & duo tantum supponentes, vt subiectum, & ly Deus: ex quo sequitur quod illa propositio est vera: nam ita est quod termini non supponentes sunt plures quam supponentes: & sic habetur, quod illud prædicatum verificatur & non supponit. Si detur quod supponit: ergo vel supponit pro terminis supponentibus, & hoc non: quia falsum est dicere, quod termini supponentes sunt plures quam supponentes, si pro non supponentibus: ergo ita est sicut per illam propositionem significatur, termini non supponentes sunt plures quam supponentes. Et cum præter prædicatum non sint nisi alij duo termini non supponentes, & duo supponentes, sequitur quod ipsum non supponat, ad hoc quod non supponentes sint plures: & sic ex hoc quod supponat, sequitur quod non supponat. Ita solent ineptire sophistæ.

Caput decimum.

Suppositionū alia propria, alia impropria. Suppositio propria, est acceptio termini pro aliquo, quod propriè significat: vt quando leo accipitur pro vero leone. Suppositio impropria, est acceptio termini

pro aliquo, quod impropriè significat, vt quando leo accipitur pro feroci homine. Mox suppositionum, quæ propriè sunt alia materialis, alia simplex & alia personalis. Suppositio materialis, est acceptio termini pro se: vt accipitur subiectum huius, homo est nomē. Suppositio simplex, est acceptio termini pro aliquo quod primò per se: & formaliter significat: vt accipitur subiectum huius, homo est species. Suppositio personalis, est acceptio termini pro indiuiduis, quæ velut materialiter significat, vt accipitur subiectum huius, homo est animal. Deinde suppositionum personalium, alia naturalis: & alia accidentalis, Suppositio naturalis est acceptio termini per omnibus his, pro quibus aptus natus est accipi: vt accipitur subiectum huius, homo est animal rationale. Suppositio accidentalis, est acceptio termini pro his solum de quibus verificatur secundum exigentiam adiuncti verbi: vt accipitur subiectum huius, homo disputat. Præterea suppositionum accidentalium, alia communis & alia discreta. Suppositio communis, est acceptio termini communis: vt homo: Suppositio discreta, aut singularis, est acceptio termini discreti, aut communis cum per nomine demonstratiuo: vt Petrus, hic homo. Ad hæc suppositionum communium, alia determinata & alia confusa. Suppositio determinata, est acceptio termini communis indefinite aut cum signo particulari: vt homo disputat, aliquis homo disputat. Suppositio confusa est acceptio termini

com

communis cum signo vniuersali: vt extrema istarum, omnis homo est animal tantum animal est homo. Atque adeo postremò, suppositionum confusarum alia distributiua, quæ est acceptio termini distributi: vt subiectum vniuersalis & prædicatū exclusiue: & alia confusa tantum, quæ est acceptio termini confusi & non distributi: vt subiectum exclusiue & prædicatum vniuersalis.

Lectio prima.

No. I.

Post definitionē suppositionis subsequuntur sex præcipuæ diuisiones. Vbi notandum terminum supponentem habere respectum, & ad significatum pro quo supponit, & ad verbum, & ad signum quo modificatur: & penes huiusmodi respectus diuersimodè diuiditur suppositio. Igitur respectu significati, diuiditur primò in suppositionem propriam & impropriam. Cuius definitiones clarissimæ sunt in textu ex his, quæ dicta sunt in cap. de significare. Nam quando terminus accipitur pro re, quam propriè significat, suppositio est propria: quando verò accipitur pro re, quam impropriè significat: tunc suppositio est impropria. Exempli gratia, subiectum huius: leo est animal rugibile, supponit propriè: quia illud animal pro quo accipitur, propriè est leo: sed illic, vicit leo de tribu Iuda, supponit impropriè: quia Christus pro quo accipitur, impropriè est leo. Ex quo sequitur quod non conuertuntur suppositio impropria & suppositio figuratiua, quam grammatici vocantropum, & dialectici suppositionem tropologicam. Primo, quia non omnis suppositio impropria est figuratiua. Nulla enim est figura quod homo accipiat pro imagine hominis, aut Venus pro imagine Veneris: & tamen illa est impropria suppositio: licet oppositum dixerimus in priori editione, quia imago hominis impropriè est homo. Dicatur ergo illa suppositio analogica. Rursus, neque è conuerso omnis figurata suppositio est impropria: quia Onomatopœia: quod est nomen de sono factum: vt clamor; virum, clangor; tubarum, non est impropria suppositio: sonitus enim tubæ propriè est clangor: & tamen est figurata loquutio. Imò Antonomasia non est impropria suppositio: vt iam nunc constabit.

Subdiuidunt suppositionem impropriam per omnes species figuratæ loquutionis. Prima species suppositionis improprie est metaphorica suppositio, quæ est acceptio termini pro aliquo: ad quod ex vsu trāsfertur propter aliquam similitudinem: vt cum ly auriga, quod significat gubernatorē curus, accipitur pro naua: aut ly leo, pro feroci homine. Ex vsu, inquam, quia vt sit metaphorica requiritur, quod sit quasi noua impositio & translatio termini ad aliud significatum: metaphora enim idem est quod translatio. Quare ly leo, quando supponit pro leone picto non est metaphora: quia ex sua prima impositione consequitur vt significet picturam & non est noua significatio, sicut quando accipitur pro homine feroci. Secunda species est suppositio catachrestica, quæ est acceptio termini pro aliquo ad quod contra vsum vsurpatur: est enim catachrestis, latinè, contra vsum, seu vsurpatio nominis alieni: vt quando parricida accipitur pro occisore fratris: quia illius non est nomen proprium. Tertia species est suppositio metaleptica, quæ est acceptio termini pro aliquo ad quod trāsfertur ex præcedentibus & consequentibus: est enim metalepsis, transumptio, vt, post aliquot mea regna vidēs mirabor aristas: vbi aristas accipitur pro anno. Quarta species est metonymica suppositio: quæ est acceptio termini pro aliquo propter affinitatem cum suo significato: est enim metonymia, latinè transnominatio, vt cum nomen continentis accipitur pro contento: vt patera pro vino: aut nomen inuentoris pro re inuenta, vt Ceres pro fruge: & Bacchus pro vino: vt sine Cerere & Baccho friget Venus. Quinta species est synecdoche, quæ est acceptio termini pro aliquo quod comprehendit illo nomine intelligitur: est enim synecdoche, comprehensoria intellectio: quando nomen plus minusue significat eo pro quo accipitur, vt ibi, ingens à vertice pontus. In puppim ferit: vbi pōtus, quod est nomen maris accipitur pro aqua, quæ est pars: & è diuerso nomen puppis pro tora nauis. Sextam speciem addunt Antonomasiam: (quæ latinè sonat pronominatio) quando nomen commune accipitur tanquam proprium. Vnde suppositio antonomastica est acceptio termini communis pro digniori significato, virtute subsequenti orationis: vt subiectum huius, Philosophus credidit mundum fuisse ab æterno, accipitur pro Aristotele. Vnde duo requiruntur, vt terminus supponat anto

No. 2.

Suppositio impropria multiplex.

nomaticè. Primum, quod habeat formam nominis communis, quia si diceres, hic philosophus credidit mundum fuisse ab eterno, demonstrato Aristote. non supponeret antonomasticè. Secundò, requiritur quòd ex usu ratione sequentis orationis accipiat solùm pro digniori: quia subiectum huius, philosophus non patitur animi perturbationes, nõ accipitur antonomasticè, supponit enim communiter pro omnibus philosophis. Sed tamen suppositio antonomastica non est impropria, quia non est translatio ad nouum significatum: imò Aristote. propriè est philosophus, sed est usurpatio nominis communis pro singulari. Sed hæc ad grammaticum attinent.

No. 3.

Dubium.

Dubium autem, quod potest dialectico suboriri, hoc potissimum est: vtrum huiusmodi improprie suppositiones solùm sint in voce, & non eodem modo in mente. Et præcipuum argumentum ex vtraque parte est varius modus concipiendi. Sunt enim qui quando legunt, verbi gratia, vicit leo de tribu Iuda, videntur sibi concipere, non conceptum leonis: sed proprium conceptum Christi. Et quando audiunt, sanctus Petrus est in coelo, formant conceptum animæ sancti Petri. Et quãdo audiunt, philosophus dixit mundum fuisse ab eterno, formant proprium conceptum Aristote. Et secundùm istos non reperiuntur in mente suppositiones improprie.

Sunt autem qui aliter sibi videntur concipere quando audiunt illas propositiones. Et quanquam possit hoc ad vtrumlibet problematicè sustineri, prout quilibet sibi videbitur concipere: tamen verisimilius est mihi quòd sunt in mente huiusmodi improprie suppositiones. Nam certè quando lego, vicit leo de tribu Iuda, videor mihi formare conceptum proprium leonis. Et quando audio, sanctus Petrus est in coelo, videor mihi formare conceptum sancti Petri, licet postea per discursum aliquandò formem conceptum Christi. Et maximè apparet quando lego, post aliquot mea regna videns mirabor aristas. Certè formo conceptum aristæ & non anni. Quare in mente conceptus leonis accipitur pro Christo: & conceptus sancti Petri pro anima. &c.

No. 4.

Sed est argumentum contra hoc Conceptus leonis nullo modo significat Christum: quia solùm est naturalis similitudo leonis: & dato quòd leo habeat similitudinem

cum Christo in fortitudine: tamen conceptus ille non significat leonem sub illa ratione: qua est similis Christo: sicut diximus in capit. de termino vniuo. & æquiuo. quòd conceptus hominis non significat hominem pictum: vel aliàs ille conceptus deberet significare æquiuocè: quod est impossibile: vt supra probauimus. Et si ille conceptus non significat Christum, nõ potest accipi pro illo. Et sic sequitur, quòd ly leo, non accipitur pro Christo, nisi mediante conceptu Christi, & idem est de aliis. Et confir. Istæ propositiones, philosophus dicit mundum fuisse ab eterno, philosophus non dixit &c. sunt contradictoriæ: ergo subiectum est conceptus singularis Aristote. Ad argumentum concedo quòd conceptus leonis non significat Christum, sed nihilominus accipitur pro illo improprie propter similitudinem quã habet cù suo significato. Et eodè modo conceptus sancti Petri accipitur pro anima improprie: quia est pars sui significati. Eodè modo respondetur ad confirmationem: quòd subiectum illarum contra dictoriarum est communis conceptus philosophorum: sed ex usu accipitur singulariter pro Aristote. At si quis maluerit sequi contrariam opinionem, non veto.

lectio secunda.

Secundò diuiditur suppositio pro

nomina itidem ex parte significati, in materialè, simplicem, & personalem. Suppositio materialis est acceptio termini pro se vt homo est nomen, blitiri est trisyllabum. Pro se inquam aut pro sibi similibus terminis: nam subiectum huius, homo est nomè, supponit etiam communiter pro similibus vocibus & scripturis. Et suppositio materialis est quidè propria, licet alicui videatur terminum non significare se proprie: adnotauimus enim in c. de significare, quòd licet res, quæ non sunt termini nullo modo significant se: quia non sunt signa nec nomina sui: tamen voces, & scripturæ, etiam non significatiuæ, hoc habent proprium, quòd quando supponunt pro se, tunc accipiuntur tanquam propria nomina imposita ad significandum se, quia non habent alia nomina propria. Vt cum dicimus. b. non est. c. accipimus pro hac oratione. be. non est ce, quæ constat ex nominibus literarum. Et vocatur hæc suppositio materialis, eo quòd forma termini est significatio. Et ideo quando non tenetur significatiuè, non tenetur formaliter: sed materialiter.

Et

No. 2.

Regulæ suppositiois materialis.

Et solent constitui tres regulæ ad

cognoscendum, quãdo terminus supponit materialiter. Prima. Omnis terminus non si gnificatiuus supponit materialiter: vt subiectum huius, blitiri est trisyllabum, Sed contra: In illo articulo temporis antequam Adã daret nomina rebus, vel antequam ipse vocaretur Adam, ly Adam, erat vox non significatiua, & tamen in hac propositione, hoc erit Adam, demonstrato primo parente, supponebat personaliter. quia in futuro erat significatiua illum hominem: ergo regulæ falsa. Ad argumentum negatur, quòd ly, Adã, tunc supponeret personaliter: quia illa non erat vera, tunc nisi in hoc sensu, hoc vocabitur Adam: vbi ly, Adam, stat materialiter. Secunda regula. Terminus determinatus signo materialitatis stat materialiter. Signa materialitatis sunt, hic terminus, hæc dictio, cæteraquæ id genus. Et hoc signum, ly. Et est notandum quòd qui audit ly homo, est vox, non necesse habet in mente concipere illam syllabã ly, sed illa syllaba vocalis facit quòd audiens formet conceptum non vltimum illius vocis, homo. Est nihilominus aliquando actus illius particulæ in mente, faciens conceptum supponere materialiter pro se: vt si materialiter dicas, ly, homo, est conceptus. Nec inde sequitur, vt aliqui putant, conceptum cadere à sua significatione: sicut nec in voce, propterea quòd ly. homo, teneatur materialiter, definit significare: sed solùm sequitur quòd tunc non accipitur pro suo significato. Tertia regula est. Omnis terminus qui subiicitur respectu prædicati secundæ intentionis supponit materialiter: vt homo est nomen, homo est terminus. &c. Sed hæc sepiissime deficit. In primis ponendo suppositionem simplicem, subiectum huius, homo est species, non supponit materialiter. Et extra suppositionem simplicem: subiecta istarum, homo est definitum remotum, canis labialis & marinus sunt æquiuoca æquiuocata, supponunt personaliter: & tamen prædicata sunt secundæ intentionis. Et subiecta istarum, omne nomen est terminus, omnis syllogismus est propositio, qualitas mentis est terminus mentalis, omnia supponunt personaliter, & prædicata sunt secundæ intentionis. Et in negatiuis etiam deficit regula: vt nomen non est verbum, propositio non est terminus, in quibus subiecta supponunt personaliter. Et è conuerso, licet prædicatum nõ sit secundæ intentionis, facit aliquandò subiectum supponere materialiter: vt si dicas,

homo est vox, homo est atramentum, homo profertur. &c. Et ideo non est certa regula. Sed exactiùs statueretur hoc modo. Quando prædicatũ significat terminum solum & non res, tunc vt plurimum subiectum supponit materialiter: vt, homo est vox, homo est nomen, homo est atramentum: quia prædicata non prædicantur de re, quæ est homo, sed de voce aut scriptura. Sed si dicas: sonus est vox, illic subiectum supponit personaliter: quia prædicatum est commune ad ly, sonus, & ad suũ significatum: vel potest vtroque modo supponere: sicut in hac, vox est nomè. Nõ est ergo de hoc exacta regula. Et ideo in dubiis meliùs est designare suppositionem materialem per signum materialitatis.

Argu. 2

Sed contra definitionem suppositionis materialis arguitur. Subiectum huius propositionis, Petrus & Paulus sunt termini discreti, supponit materialiter: quia prædicatum est secundæ intentionis: & tamen non supponit pro se: quia ly, & non supponit pro se: ergo definitio nulla. Negatur maior argumenti. Imo ly, &, non stat materialiter quia prædicatum non supponit pro toto aggregato: sed solùm pro partibus duabus coniunctis per ly, &: illi enim sunt termini discreti, & ly &, vnit illas partes. Sed si dicas Petrus & Paulus sunt terminus complexus, vbi prædicatum supponit pro toto complexo: tunc totum subiectum supponit materialiter, etiam ly &. Sed tunc est argumentum: Si ly &, tenetur materialiter, non vnit illas partes, & ideo nec faciunt vnum complexum. Negatur ly, &, non vnire illas partes, licet tenetur materialiter: sed solùm sequitur, quòd non vnit secundum quòd materialiter tenetur: Quemadmodum si dicas, homo est animal, est propositio, ly est, in primo loco materialiter tenetur: sed nõ sequitur inde quòd non vniat illa extrema: quia non perdit suã significationem, sicut ly. homo, in hac, homo non est nomen, verè significat, licet non accipitur pro suo significato.

No. 3.

Suppositio simplex. &c. Petrus hispanus suppositionem simplicem dixit esse acceptionem termini communis pro re vniuersali. Hæc tamen definitio non conuenit suppositioni simplici termini singularis, vt supponit subiectum huius, Petrus est indiuiduum. Et ideo iuxta etymologiam nominis, suppositio simplex est acceptio termini pro eo, quòd primò, per se, & formaliter si-

Suppositio simplex,

gnificat: hoc enim sonat simpliciter. Vbi ad notandum est quod ly. homo, primò & per se & formaliter non significat Petrum aut Paulum: sed hominem in vniuersali: indiuiduam verò, vt Petrum & Paulū significat quasi secundariò & materialiter tamquam supposita naturæ humanæ quodammodo: vt ly album, significat formaliter albedinem, & materialiter corpus quod habet albedinem. Et ideo subiectum huius, homo est species, quia accipitur pro homine in vniuersali, vt est communis plurib⁹, accipitur simpliciter: Sed in hac, homo disputat: quia accipitur p indiuiduis accipitur personaliter. Vnde suppositio personalis est acceptio termini pro indiuiduis. Et hoc sonat nomen personalis, id est, pro personis.

Argu. 2.

At contra istam suppositionem simplicem arguitur, Nulla est natura humana communis Petro & Paulo, & cæteris indiuiduis: ergo nulla est suppositio simplex: Antecedens est manifestum & oppositum est figmentum Platoniorum. Et consequentia probatur, quia si natura nõ distinguitur à suppositis: non est differentia inter suppositionem simplicem & personalem. Non facimus hoc argumentum, vt disputemus an sit aliqua natura specifica aliquo modo distincta à suppositis. In prædicabilibus enim latius videbitur hoc: sed vt videamus quòd siue distinguatur, siue non, nõ est suppositio simplex pro quorundam libito à scholis excludenda. Dicunt enim non nulli Nominalium in hac propositione, homo est species, subiectum accipi materialiter, pro seipso. Itaq; termini ipsi sunt species & genera & indiuidua. Nam genus est, quod prædicatur de pluribus differentibus specie, Et species, quod prædicatur de pluribus differentibus numero.

Et termini, ipsi dicunt, sunt qui prædicantur non res. Sed contra istorum opinionem arguitur: Quando dicimus, homo est species dignissima animalium, animal est genus viuentium, reubarbum est species herbæ, quæ purgat choleram: reuera non intelligimus illum terminum homo, esse dignissimam speciem, nec ly animal, esse genus viuentium, nec quòd ly, reubarbum, purgat choleram, sed illud de rebus manifestè intelligimus. Secundo, quamquam termini prædicantur (q non est negandum) tamen prædicantur loco rerum, nam diximus accipi pro rebus: vt dicit Aristote. i. Elencho. ergo quãquam ly homo, prædicatur de petro in hac, Petrus est ho-

mo, non tamen est sensus, quod ly, Petrus, est ly, homo, sed quòd res quæ est Petrus, est res quæ est homo: & ita res ipsæ pro quibus termini accipiuntur sunt genera, species & indiuidua. Sed termini potiùs dicuntur termini generici aut specifici, vt latius videbimus in prædicabilibus: quãquam aliquãdo sum mulistæ terminum appellant genus: vt quãdo diximus in definitione nominis ly, vox, ponitur loco generis. Vnde ad argumentum concedimus quòd nulla est natura communis pluribus (vt dicebat Plato) nihilominus differunt suppositio simplex & personalis hoc modo: quod licet subiecta istarum, homo est species, omnis homo est animal, supponat pro eodem, tamen subiectum primæ supponit pro homine in quantum cognoscitur actu vel aptitudine per illum conceptum homo, ideo illud subiectum supponit imobiler: quia nec licet sub illo descendere nec syllogizare. Non enim sequitur, homo est species, Petrus est homo: ergo Petrus est species. Nec sequitur, animal est genus, homo est animal: ergo homo est genus. Nam prædicatum species, significat hominem appellando proprium conceptum hominis: quod est dicere, Non verificatur de illo nisi mediante illo conceptu homo. Eodem modo sub subiecto huius, Petrus est indiuiduum, non licet subsumere, Petrus est homo: ergo homo est indiuiduum: nam etiam, ly, Petrus, accipitur pro suo formali significato. i. pro Petro in quantum cognoscitur illo conceptu, Petrus. Vnde in omnibus illis consequentiis variatur appellatio. Sed in ista, omnis homo est animal, nulla est talis appellatio: sed licet descendere ad indiuidua. An verò liceat descendere sub termino supponente simpliciter, seruãdo eãdem appellationem, videbitur in capit. de ascensu: & in de appellatione.

Lectio tertia.

Tertio diuiditur suppositio personalis respectu verbi in naturalem, & accidentalem. Suppositio naturalis, est acceptio termini pro his omnibus pro quibus aptus naturalis est accipi: & ita definit Petrus hispanus sicut accipitur subiectum huius, homo est animal rationale. Non enim accipitur solum pro presentibus, præteritis, aut futuris: sed p omnibus suis significatis. Quocunq; enim homine ad intellectum demonstrato: est necessarium, quòd sit animal rationale: etiam ante mundi creationem, quando nullus erat

Not.

Suppositio naturalis.

Suppò accidentalis.

homo. Suppositio accidentalis est acceptio termini, pro his solum, de quibus verificatur secundum exigentiam verbi, vt accipitur subiectum huius, homo disputat, solum pro presentibus: & subiectum huius, homo disputauit, pro presentibus & præteritis. Et subiectum huius, homo disputabit, pro presentibus & futuris. Et vocatur illa naturalis, quia à propria significatione termini procedit: & hæc accidentalis, quia conuenit ei ab extrinseco, id est, ratione verbi,

No. 2.

Sed dubium est quænam sit necessitas asserendi istam suppositionem naturalem. Arguitur sic, verbum con significat tempus, aut presens aut præteritum &c. Ergo extrema huius propositionis, homo est animal rationale, solum supponunt pro rebus, quæ sunt sicut extrema huius, omnis homo fuit animal rationale, pro rebus quæ fuerunt, Sūt qui propter hoc argumentum gratis negant suppositionem naturalem, sicut simplicem, contra communem modum loquendi omnium antiquorum. Contra quos arguitur: illæ propositiones doctrinales ab omnibus antiquis conceduntur necessariè, etiã si nullus esset mundus: scilicet omnis homo est animal rationale, omnis triangulus habet tres angulos &c. Bonum est quod omnia appetunt. Et in hyeme ab omnibus conceditur, rosa est pulcherimus flos, quando nulla existit rosa. Quæ non possunt esse verè nisi terminus supponentibus naturaliter pro rebus non existentibus. Et Augustinus secundo de libe. arbit. capit. 8. Quicquid (inquit) corporis sensu veluti est hoc cœlum, & terra hæc, & quæcunq; in eis alia corpora sentio, quandiu futura sunt nescio: septem autem & tria decem sunt, & non solum nunc, sed etiam semper, nec aliquando septem & tria non fuerunt decem, nec aliquando septem & tria non erunt decem. Et quarto super Genesim ad literam cap. 7. Facilius (inquit) cœlum & terra transire possunt, quæ secundum numerum senarium fabricata sunt, quàm effici possit, vt senarius numerus suis partibus non compleatur. Et inferius: Si ista non essent, perfectus ille esset: nisi autem ille perfectus esset, ista secundum eum perfecta non fierent. Ecce septem & tria sunt decem, & numerus senarius est perfectus, sunt perpetuè veritatis, etiam si mundus non esset: sed illa, cœlum est, terra est non essent veræ, nisi existente mundo. Et Albertus Magnus in postprædicamentis, capit. 9. Secundum inquit Auicênã, & Alga. & Alpha. & veri-

tatem, quando prædicatum concipitur in ratione subiecti, talis propositio vera est, siue re existente, siue non existente: siue enim homo sit & animal, siue nec homo sit nec animal, semper ista est vera, homo est animal. Hæc ille. Idem latè probat sanctus Thomas: Et Lynco. primo Post. &, quotquot nomine philosophorum censentur.

Sed dicunt moderni ad hoc, quòd il-

No. 4.

læ propositiones non sunt veræ, vt iacent, sed accipiuntur, ac si haberent signum ampliatiuum: Vt omnis homo est animal rationale, accipitur loco huius, omnis homo possibiliter est animal rationale: aut in sensu conditionali, id est, si homo est homo est animal rationale. Ita solent pro libito permutare sensus propositionum. Et tamen Augustinus & omnes antiqui, vt iacent, concedunt illas in sensu categorico, & de simplici copula. Igitur resolutotie dicendum est, quòd quando prædicatum est de intrinseca ratione subiecti, verbum impeditur ratione illius habitudinis extremorum, nè restringat extremorum secundum exigentiam illius temporis. Quare tunc verbum solum dicit vnionem prædicati ad subiectum, sine ordine ad aliquam differentiam temporis. Et in hoc sensu potest concedi, quòd verbum absoluitur tunc à tempore: nõ quòd ly est, subordinatur illi, possibiliter est, vt alij dicunt: nec quòd ly est, desinat con significare tempus, quia in mente naturaliter con significat illud: sed quòd extrema non supponunt in ordine ad differentiam temporis. Et hoc fortassè innuit Aristotel. 4. Physico. textu. 120. Illa quæ aliter se habere non possunt in tempore non sunt. Et. 7. Metaphys. text. 59. Quærere quare homo est homo, nihil est quærere, quia est per se necessarium. Nec solum termini communes supponunt naturaliter, sed etiam singulares, vt Petrus est animal rationale, quamquam Petrus Hispanus solum de finiuit suppositionem naturalem in terminis communibus. Ex quo sequitur quòd terminum supponere naturaliter non est terminum supponere pro natura, vt Nominales imponunt Realibus, sed est supponere personaliter pro omnibus indiuiduis, Nec ista suppositio est realium magis quàm nominalium, sed debet esse omnium philosophorum & dialecticorum. Et hæc suppositio naturalis confirmatur ex eo quòd qui illam negat, destruunt totã artem demonstrandi. Procedit em demonstratio, vt auctor est Aristote. in Post. ex propositionibus necessariis

perpetueq; veritatis. Et tamen demonstrationes non fiunt per propositiones modales, sed per de inesse. Ut omne animal rationale est risibile, homo est animal rationale: ergo homo est risibilis. Et ita in mathematicis. Sed iuniores terministæ, ut defendant quod semel imberberunt dicunt demonstrationes non fieri nisi per modales: contra Aristotelem & auctores omnium scientiarum. Sunt qui aliter sentiant de suppositione naturali: videlicet quod terminus per se sumptus sine verbo supponit naturaliter. Ut si dicas, homo, supponit pro omnibus significatis, & non potius pro presentibus quam pro prateritis aut futuris. Sed quando accipitur in ordine ad verbum, supponit accidentaliter pro suppositis respondentibus in ordine ad illud verbum. Nescio tamen an sit omnino verum quod terminus per se extra propositionem, & sine verbo supponat, ut supra diximus: & illo dato, quod est probabile: nihilominus non est negandum terminos in propositionibus ubi prædicatum est de intrinseca ratione subiecti supponere naturaliter.

Suppositio accidentalis contingit vbicunq; prædicatum non est de intrinseca ratione subiecti. Et primo in propositionibus de, est, secundo adiacente, ut coelum est, terra est, homo est &c. Nam omnis creatura contingenter est: Quo fit, ut illæ non sint necessariæ: Aliud est de illa, Deus est: Et secundo in omnibus prædicationibus accidentalibus, homo disputat, homo est albus &c.

Lectio quarta.

Quarto diuiditur suppositio ex parte significationis. Nam alia est communis, ut homo disputat: Et alia singularis, quæ contingit dupliciter, aut quando est terminus discretus, ut Petrus disputat: aut communis cum pronome demonstratiua, ut hic homo disputat. Et circa huiusmodi suppositiones id solum est notandum quod notauimus lib. 1. cap. d. termini. com. Quod idem est terminum esse communem, aut singularem in significatione totali, & in supponendo. Quare omnis communis non restrictus pronome, si supponit, supponit communiter: & omnis singularis si supponit, supponit singulariter. Et ita, in definitione quando dicimus suppositio communis est acceptio termini communis: accipitur pro termino communi in significatione. Et eodem modo terminus singularis Verbi gratia: subiecta harum propositionum,

Deus regnat, Phoenix volat, Sol lucet, Chimæra imaginatur esse, omnia supponunt communiter, quia sufficit terminis sic acceptis non repugnare accipi pro pluribus. Sed si dicas: hic sol, vel hæc phoenix, vel hæc chimæra supponunt singulariter. Eodem modo subiectum huius, omne ens, quod est Petrus, est: supponit singulariter: & non solum totum subiectum, sed ly ens, quod restringitur, etiam supponit singulariter: sicut ly homo, in hac, hic homo disputat.

Vnum potest tamen hic dubium suboriri, vtrum ad cognoscendum suppositionem communem aut discretam, debeat præari acceptio termini respectu verbi, Exempli gratia: Hic terminus, omnis homo, aut omnes homines, collectiuè, est terminus simpliciter communis, cui videlicet non repugnat supponere pro pluribus successiuè ut si nunc Petrus sit solus in mundo, & cras sit solus Paulus, & tamè secundum acceptionem quæ habet in hac modali, omnis homo possibiliter est iustus, aut omnes homines possibiliter sunt, repugnat supponere pro pluribus. Repugnat enim, hos esse modò omnes posibles, & postea esse alios posibles. Est ergo dubium vtrum subiecta istarum modalium supponunt communiter, an solum singulariter. Et credo quod supponunt communiter iuxta notabile supra positum. Nam illa subiecta sunt termini communes in significatione, & ideo ex parte significationis non repugnat illis supponere pro pluribus: quod sufficit ad suppositionem communem: licet repugnet ad extrinsecam rationem copulæ.

Solent hic multiplicari nescio quæ regulæ ad cognoscendum suppositiones terminorum complexorum, ut puta: Omne copulatum complexiuè tantum, cuius partes sunt singulares, est singulare, & supponit singulariter: ut Petrus & Paulus. Et omne disiunctum seu copulatum diuisiuè sumptum, cuius vna pars est communis, vel ambæ non sunt synonymæ, est commune: ut homo vel Petrus: Petrus vel Paulus &c. Istæ tamè regulæ sunt plures, quam quæ possint certo numero comprehendere. Et ideo satis sit, omnem terminum, siue simplicem siue complexum, cui ratione sue significationis non repugnat supponere pro pluribus diuisiuè esse communem, aliàs esse singularem.

Suppositio communis ex parte signorum, quibus terminus modificatur, diuiditur quinto

quinto in determinatam & confusam tantum, & confusa tantum adhuc pluribus modis subdiuiditur. Et quia huiusmodi suppositiones sunt potissimum à terministis considerandæ: notanda sunt signa, quæ huiusmodi suppositiones efficiunt. Quæ primò sunt quadruplicia. scilicet, purè vniuersalia, purè particularia, & media, scilicet, includentia vniuersalitatem & particularitatem, & quartò signa specialia confusionis. Et vniuersalia, alia sunt purè negatiua, alia purè affirmatiua & alia mixta, quæ includunt affirmationem & negationem. Purè affirmatiua & purè vniuersalia sunt, omnes, singuli, cunctus, totus, quicunq; pro quo vtuntur summulistæ signo, quilibet: vtuntur enim illo tanquam signo purè vniuersali & restrictiuo pro masculis, licet Oratores aliter vtuntur illo. Purè vniuersalia & purè negatiua partim sunt aduerbia, vt non, nec partim nomina, vt nullus, nemo &c. Signa partim vniuersalia & partim particularia sunt, vtterq; alter, neuter: omne, pro generibus singulorum. &c. Signa partim affirmatiua & partim negatiua sunt, contingenter, tantum: & alia signa exponibilia, quæ exponuntur per copulatiuam, vbi ly, & affirmatur, & includunt aliquam exponentem negatiuam. Quorum singula in tractatu exponibilium peculiare habent considerationes. Purè particularia, aliquis, quidam, quispiam &c. Signa specialia confusionis sunt, quæ cum non habeant vim distribuendi, faciunt tamen terminos supponere confusè, vt ly, & diuisiuè: ly omnes, collectiuè: ly promitto, ly requiritur &c. Addunt summulistæ ly. a. quod facit suppositionem confusam, & ly. b. quod facit determinatam. Sed in tertio libro videbimus, hæc esse mera commenta.

Igitur his sex regulis subsequenti-

bus dignoscuntur suppositiones terminorum communium. Prima, Terminus communis aut nullo signo, aut signo particulari determinatus supponit determinatè, vt hō disputat, aliquis homo disputat. Et quando est sine signo dicitur status suppositionis, Et vocatur suppositio determinata, vt dicit Petrus Hispan. quia licet terminus supponat pro omnibus suppositis respondentibus in ordine ad verbum, tamen ad veritatem propositionis sufficit prædicatum conuenire vni determinato supposito. Secunda. Omnis terminus

communis immediatè determinatus signo vniuersali affirmatiuo, aut signo vniuersali negatiuo mediatè vel immediatè, in eadem categorica supponit distributiue, vt subiectum huius, omnis homo disputat: & ambo extrema huius, nullus homo disputat. Et loquimur de purè vniuersali, & purè negatiuo, non impedito. Nam de mixtis, quæ sunt vel partim vniuersalia, & partim particularia: vel partim affirmatiua, & partim negatiua, non possumus certas regulas constituerè, sed in suis cuiusq; locis peculiare statuendum, vt puta cum disputauimus de ly, vterq; de ly neuter, de ly tantum. Vnum tamen possumus pro nunc dicere, quod quando propositio de signo: exponibili conuertitur cum aliqua propositione simplici categorica, tunc extrema exponibilis supponunt sicut in illa categorica: vt quia hæc exclusiua, tantum animal est homo, conuertitur cum hac, omnis homo est animal, subiectum exclusiue supponit confusè tantum, & prædicatum distributiue. Tertia regula. Omnis terminus, qui sequitur mediatè signum vniuersale affirmatiuum, in eadem categorica supponit confusè tantum disiunctim, vt prædicatum in his propositionibus, omnis homo est animal, Petrus & Paulus est animal, ly & diuisiuè: Et ideo ly & dicitur speciale signum confusionis. Sed subiectum secundæ categoricæ huius copulatiuæ, omnis homo est risibilis & equus est hinnibilis, non supponit confusè, quia signum vniuersale categoricæ. Hæc tamen regula potest sic latius extendi: Omnis terminus communis non distributus, cuius resolutio dependet ex alia priori vniuersalitate supponit confusè tantum disiunctim, vt ad equitandum requiritur equus, debeo tibi equum, bis cantauit missam &c. Ly, equus supponit confusè, quia non licet descendere sub illo, & ita de aliis: imò hoc est terminum supponere confusè tantum, quod non liceat descendere sub illo disiunctiuè, quo ad usque tollatur vniuersalitas, vt non sequitur, omnis homo est hoc animal. Dixerim confusè disiunctim, quia solum licet descendere per disiunctum, & non per disiunctiuam: vt sequitur, omnis homo est animal, ergo omnis homo est hoc animal, vel hoc animal, & cæt. Et ad equitandum requiritur equus: ergo requiritur iste equus vel iste equus, & cætera: vt totum disiunctum stet confusè, vt latius explicabimus in ca. de ascensu. Quartæ regula. Omnis terminus immediatè determinatus signo collectiuo supponit confusè tantum copulatiuè, vt

No. 1.

Suppositio
comis & singularis

No. 2.

Dubium.

No. 3.

Regulæ
suppositionum.

No. 5.

vt subiectum huius, omnes apostoli dei sunt duodecim. Copulatum inquam quia solum licet ascendere per copulatum complexiue sumptum & non copulatiue, vt videbimus in cap. de ascensu. Quinta regula. Terminus communis duobus signis vniuersalibus determinatus si dempta vna negatione distribuitur in ordine ad terminum stantem determinate tunc supponit confusè tantum, vt prædicatum huius, nullus homo non est animal. Si autè dempta negatione distribuitur in ordine ad terminum stantem confusè, tunc supponit determinatè vt subiectum huius: non omnis homo est animal. Sexta regula. Omnis pars complexi accepti vnica acceptione dependens à resolutione totius: supponit immobiliter, vt in his, quilibet equus hominis est animal: Petrus sciens omnem scientiam est doctus: ille determinatus supponunt immobiliter, id est, non licet descendere sub illis quoad usque; totum complexum resoluitur in singulares: Sed si dicas hominis quilibet equus est animal, qualibet pars supponit per se mobiliter. Omnes regulas intelligimus conditionaliter si tales termini supponant. Per quas regulas restant expostæ definitiones, quæ sunt in textu.

Regule. 4. *Solent hic tadem constitui quatuor regulæ ad cognoscendum veritates propositionum per suppositiones extremorum. Prima propositio affirmatiua, cuius extrema supponunt pro eodem, est vera. Secunda, propositio negatiua, cuius extrema supponunt pro eodem, est falsa. Tertia, propositio affirmatiua cuius extrema non supponunt pro eodem, est falsa. Quarta, propositio negatiua cuius extrema non supponunt pro eodem, est vera. Sed prima & secunda patiuntur instantias plurimas. Primum, in propositionibus non purè affirmatiuis, aut negatiuis, vt tantum homo est animal. Omne animal præter hominem est substantia. Deus contingenter est substantia. Secundò, ratione quantitatatis, vt quado inferius prædicatur de superiori distributo, vel alterum extremum supponit determinatè, vt omne animal est homo, omnis homo est. Tertio, ex parte vniuersalitatis copule, vt, Deus necessariò est creans: homo, essentialiter est albus, & sic de aliis innumeris. Quarto quando propositio se falsificat. Et in relatiuis, Vt aliquis homo est suus filius. Nam prædicatum supponit pro homine, quia verificatur sic, Hoc est, filius hominis, & tamen illa particularis est, falsa. Sunt denique alie innumerabiles instantie. Et in eisdem in quibus prima re-*

gula est falsa eadem ratione secunda est falsa: Quocirca nescio unde habuerunt originem illæ duæ regulæ tam deficientes: præsertim cum ex Aristotele. non eliciatur: solum enim vtitur Aristoteles. i. Pri. hac consequentia, si a. est b. aliquod vnum est a. & b. quod est dicere si propositio affirmatiua est vera, subiectum & prædicatum supponunt pro eodem, nusquam tamen infertur è diuerso. si subiectum & prædicatum supponunt pro eodem, est vera. Igitur vt vniuersaliter verum habeant restringendè de sunt ad solas propositiones purè affirmatiuas aut purè negatiuas, de simplicibus in herentia, non exponibiles. &c. At verò tertia & quarta regulæ vniuersaliter sunt veræ, & eliciuntur ex Aristotele. Vbi dicit quod si affirmatiua est vera, extrema supponunt pro eodem. Requiritur ergo suppositio extremorum pro eodem vt affirmatiua sit vera, licet non sufficiat. Quare si est purè affirmatiua, & extrema non supponunt pro eodem, est falsa, & si est purè negatiua, est vera.

Caput vndecimum.

Relatiuorum autè grammaticorum, peculiaris habetur ratio in suppositionibus. Relatiuum ergo, est rei antè late recordatiuum. Quod aliud est relatiuum substantie & aliud accidentis. Relatiuum substantie est, quod refert suum antecedens per modum substantiui, vt homo est animal, quod est rationale. Relatiuum accidentis est, quod refert suum antecedens per modum denominatiui, vt est animal politicum, quale est homo. Mox relatiuorum substantie, aliud identitatis, & aliud diuersitatis. Relatiuum identitatis est, quod pro eodem accipitur pro quo suum antecedens, vt in primo exemplo. Relatiuum diuersitatis, est quod pro alio accipitur, quam suum antecedens, vt alius pater, alius filius. Et pari ratione, relatiuorum accidentis aliud est identitatis, seu similitudinis. Et est quod idem accidens cõsignificat, quod

iuum

suum antecedens, vt in secundo exemplo. Aliud est diuersitatis, quod aliud accidens cõsignificat, quam suum antecedens: vt est animal politicum, & alterum est leo. Postremò, relatiuorum substantie identitatis, aliud est reciprocum, & aliud non reciprocum.

Relatiuum reciprocum est, quod regressione quandam in suum antecedens cõsignificat, vt homo diligit se, Cain occidit fratrem suum. Et est duplex: primitiue, aut deriuatiue speciei. Relatiuum non reciprocum est, quod regressione in suum antecedens non cõsignificat: vt in primo exemplo Quatuor statuuntur regulæ relatiuorum. Prima. Relatiuum, qui generat sensum copulatiuum, vt animal quod est risibile est rationale, & illud est risibile. Secunda. Relatiuum in altera categorica copulatiue, referens antecedens in altera, refert restrictè, pro eo pro quo antecedentis categorica verificatur: vt animal est rationale, & illud est risibile, & qui pollet huic, animal est rationale, & illud animal, quod est rationale est risibile.

Tertia. Relatiuum reciprocum supponit sicut suum antecedens sigillatim vt omnis homo diligit se: relatiuum supponit distributiue sigillatim, vt singulis suppositis subiecti respondeant singula supposita relatiui, vt Petrus diligit Petrum, Paulus diligit Paulum & cetera. Et in hac, homo non est ipsemet, relatiuum supponit determinatè sigillatim. Quarta regula. Relatiuum non reciprocum supponit ea-

dem suppositione, qua supponeret suum antecedens in illo situ: vt si dicas, omnis homo disputat & ille doctè loquitur: relatiuum supponit determinatè pro homine qui disputat.

Lectio prima.

Relatiuorum inquam, grammaticorum peculiaris habetur ratio in suppositionibus. Vbi notandum duplex esse relatiuum. Aliud logicum vt pater filius, quod eisdem legibus suppositionis tenetur quibus reliqui termini absoluti. Et aliud est grammaticum, quod habet regulas peculiarias. Vt prædicatum huius, omnis homo est ipsemet, non supponit confusè tantum ac si diceret, omnis homo est homo Nec si diceret, homo tacet & ille loquitur, illud relatiuum supponit pro omni homine præfati: sicut supponere ly, homo in illo situ. Sed restrictè pro illo qui tacet: est enim illa copulatiua impossibilis. Ob idque Petrus hispa. tracta. de suppositionibus specialem considerationem fecit de relatiuis: cuius textum non sumus ad litteram sequuti: Sed totum negotium relatiuorum reduximus ad quatuor diuisiones & quatuor regulas. Vbi quatuor puncta explicauimus. Primum quid & quotuplex sit relatiuum. Secundum quomodo resoluitur. Tertium quomodo referat restrictè: Et quartò quomodo supponat. Circa primum, Relatiuum est rei antè late recordatiuum. Id est, est terminus reuocans in memoriam notitiam rei significatæ per terminum antecedentem. Vt homo disputat, & ille doctè loquitur. Nec est necessarium antecedens præcedere, vt quas credis esse has non sunt veræ nuptiæ.

Et diuiditur relatiuum quatuor di-

uisionibus. Prima. Relatiuum aliud substantie, & aliud accidentis. Vbi notandum, quod grammatici qui solum voces considerant, dicunt relatiuum substantie esse quod refert antecedens substantiuum. Et relatiuum accidentis, quod refert antecedens adiectiuum. Et ita diximus priori editione. At nunc visum est mihi, quod dialectici considerantes significationes potius quam voces, habent dicere quod relatiuum substantie est, quod refert suum antecedens per modum substantiui, id est, est terminus significans eandem rem per modum substantiui: quam significat terminus antecedens

No. 2.

Relatiuum duplex.

No. 2.

Relatiuum substantie accidentis.

antecedens. Itaq; ly. antecedens, in definitione non accipitur pro termino antecedente, sed pro re significata. Et relatiuum accidens est, quod refert suum antecedens per modum denominatiui. Id est terminus significans eandem rem per modum denominationis quā significat terminus aūs. Ex quo sequitur qd nō dicitur relatiuū substantiæ: quia significat substantiā: nec accidētis, quia significat accidens, quia relatiuū substantiæ quandoq; refert accidens. Vt albedo est color qui desegregat visum. Et e contra relatiuum accidentis refert substantiam: vt nix est alba, & talis desegregat visum. Nec dicitur relatiuum substantiæ, propterea qd referat terminum absolutum: nam potest relatiuum substantiæ referre terminum cōnotatiuum, vt album est coloratum quod desegregat visum. Sed relatiuū substantiæ consistit in hoc qd referat per modum substantiui: & relatiuum accidentis in hoc quod referat per modum denominatiui seu adiectiui. Diximus enim in. c. de termino connotatio, non esse idem, terminum esse absolutum & substantiuum. Imò stat terminum cōnotatiuum esse substantiuum: vt album. Et hoc sonat relatiuum substantiæ id est referens aliquid per modum substantiæ, vt puta per modum per se stantis. Et relatiuum accidentis: id est referens aliquid per modum accidentis hoc est denominatiuè.

Secundò relatiuum substantiæ aliud est identitatis & aliud diuersitatis. Relatiuum substantiæ identitatis est, quod accipitur pro eo pro quo accipitur suum antecedens. Vt homo disputat, & ille optimè loquitur. Et aliud est diuersitatis, puta quod accipitur pro alio quàm suum antecedens. Vt Petrus arguit & alius respondet, Et ob hanc causam Mantuanus opinatus est relatiuum diuersitatis non esse relatiuum: quia non significat rem sui antecedentis, sed aliam pro qua accipitur. Sed respondetur Mantuano, quod relatiuum diuersitatis optimè refert & significat suum antecedens in obliquo. Vt si dicas Petrus arguit, & alius respondet. Sensus est, alius à Petro respondet. Quare relatiuum identitatis & diuersitatis non differunt in formali significatione. Sed qd relatiuum diuersitatis significat aliud de materiali & pro alio accipitur quàm antecedēs: relatiuum verò substantiæ accipitur pro eodem: nisi teneatur in ordine ad aliud verbum: nam tūc stat antecedens supponere relatiuo non supponente, vt fuit illium quod modò non est. & è diuerso,

vt nondum est Antichristus qui tamen erit. Et relatiua substantiæ diuersitatis sunt tria, scilicet, alius, reliquus, cætera, quod non reperitur in singulari: nam alter potest esse diuersitatis substantiæ & accidentis, & simili modo alius, & diuersus.

Et pari ratione relatiuum accidentis aliud est identitatis, & aliud diuersitatis. No. 4.

Relatiuum accidentis identitatis est quod refert suum antecedens consignificando idē accidens, vt qualis, talis. Relatiuum accidentis diuersitatis est, qd refert suum antecedens cōsignificando aliud accidēs, vt alter. Ex quo sequitur differentia inter relatiuum substantiæ identitatis, & relatiuum accidentis identitatis: qd relatiuum substantiæ accipitur pro eodem supposito: vt homo est doctus & ille disputat, sed relatiuum accidentis licet accipiat pro alio supposito à suo antecedenti, cōsignificat tamen idem accidens, vt si dicas, est homo diuinus: qualis fuit Plato. Hieronymus fuit homo doctissimus: & talis fuit Augustinus. Et relatiua accidentis identitatis alia sunt de prædicamento qualitatis: vt talis qualis. Et alia de prædicamento quantitatis: vel continuè vt tantus, quantus: vel discretè, vt quot, quotus, quotuplex, quotennis. Et relatiua diuersitatis eodem modo. Ly, alter, potest esse diuersitatis substantiæ, vt vnus homo arguit & alter respōdet. Er potest esse accidentis solum vt Augustinus fuit catholicus & alter fuit Manichæus id est, hæreticus. Et aliquando accipitur pro eodem supposito connotando aliud accidens: vt Petrus longè alter est quàm fuit. Imò ly, alius, aliquando est relatiuum accidentis & accipitur pro eodem supposito sicut ly, alter. Dicunt moderni, ly dissimile & ly, inæquale, esse relatiua diuersitatis. Et fortè possunt accipi, vt relatiua: quemadmodum maior & minor fortè accipiuntur relatiuè. Vt Petrus est bicubitus & minor fuit pater eius.

Quartò, diuiditur relatiuum identitatis, in reciprocum & non reciprocum. No. 5. Reciprocum est quod regressione quandam in suum antecedens consignificat: vt omnis homo est ipsemet. Et relatiuum identitatis in reciproco non reciprocum est, quod non significat illā regressione. Vt qui, ille is: & hic, quandoq; reciprocū, accipitur relatiuè, vt, duo deinceps reges, ille bello, hic verò pace, ciuitatem auxerūt, quod ait Liuius: sicut è conuerso, ille, quandoq; accipitur demonstratiuè: vt quando ostenso homine

mine à longè dicimus, ille est rex: sed relatiuum reciprocum, aliud est primitiue speciei, vt ipsemet, idem, sui. Et aliud deriuatiue speciei vt meus, tuus, suus, noster, vester. Et certè relatiuum reciprocum primitiue speciei, nusquā est congruè in alia categorica q̄ suū antecedens: & si aliquando reperitur, accipitur tanq̄ non reciprocum. Non. n. est latinum aliquis est homo doctus, & Petrus est ipsemet, vt referat hominem: Sed latinè dicitur Christus est homo & ipse est deus: vbi ly, ipse, non est reciprocum. Quod si crediderint summuliste mille barbaras nœnias recident.

Argu.

Contra definitionem relatiui arguitur. Hoc relatiuum, qui, solitariè prolatū, absq; alio antecedente, significat aliquid, & id non significatur per terminum antecedentem: ergo definitio non est bona. Minor nota est ex hypothesi: & maiorem itidem videtur experientia comprobare: nam audita illa voce, qui, & à rustico & à latino, præter conceptum non vltimatum illius scripturæ, quæ vterq; concipit, aliquem vltimatum format latinus, quem non format rusticus. Ad hoc argumentum respondent ferè summuliste, relatiuum sic dependere à suo antecedenti in significando, vt nihil aliud significet q̄ illud adæquatè, quod per suum antecedens significatur. Itaq; in hac, homo disputat, qui doctè loquitur, ly, qui, subordinatur cōceptui adæquato hominis: & in hac, equus currit, qui bene volat, subordinatur conceptui adæquato equi: vnde certè subsequitur, relatiuum per se sumptum nulli conceptui vltimato subordinari. Et tunc nituntur ad argumentum nostrum respondere hac distinctione. Relatiuū accipitur dupliciter: categorematicè, & syncategorematicè. Categorematicè, quādo per se refert solum antecedēs: vt Petrus disputat, & ille bene loquitur: subordinatur enim tūc conceptui Petri. Syncategorematicè, quando solum significat aliquāter relatiuè. Quod cōtingit dupliciter: primò, quando est per se: vt in casu argumenti: & secundò quando antecedens adiungitur relatiuo: vt, Petrus arguit & ille Petrus bene loquitur: tunc inquit, relatiuum non significat aliquid: sed solum aliquāter: nam si ly, ille, subordinaretur cōceptui Petri, tunc tantundè esset, ille Petrus, sicut Petrus Petrus: quæ est oratio nugatoria.

No. 6.

Sed contra istos est conclusio, opinio nostra: qd relatiuum non habet signi-

ficationem dependentem ab antecedenti: sed in dependentem. i. communem ad omnia antecedētia quæ referre potest. Et probatur potissimum ex modo concipiendi, qui plurimum valet in dialectica. Primò ly, qui apud omnes latinos idem censetur significare extra propositionem quod in propositione. Et si præceptor grammatices hispanus rogaretur, quid significat, non diceret hominem, aut equum: sed, el qual, & ly ille, a quel. Et re vera sub illa forma fuerunt relatiua imposita ad significandū, nec impositor recordabatur hominis aut equi: ergo extra propositionem significat aliquid. Secundò, quia extra propositionē, est verum nomē declinabile, & redēs suppositum verbo: vt si dicas, qui disputat: ergo non est syncategorema, imò significat aliquid. Et re vera est præter opinionem quod ly, qui, in propositione sit categorēma, & extra sit syncategorema. Et tertio arguit. Postq; in mente concepi, Petrus disputat & ille bene loquitur, possum apponere antecedens ad relatiuum dicendo, ille Petrus (certè nescio quid vetat) ergo relatiuum idem significat quando apponitur antecedens, & quādo nō apponitur: & si ita est, non significat adæquatè idem quod suum antecedens: nam aliās esset negatio, vt dictum est. Et vltimò arguitur, si quis audiat prius relatiuū, vt quas credis esse has non sunt veræ nuptiæ: re vera prius formauit conceptum relatiui, tunc vel adueniente antecedenti corrumpitur conceptus relatiui, quod est ridiculū: vel si maner, non significat adæquatè, quod suum antecedens sed cōmuniter quod significabat prius.

Hæc argumenta nos conuincebant olim, & nos modò compellunt in hanc sententiā, qd relatiuum non significat adæquatè illud, quod suum antecedens: sed habet significationem communem, id est, nō significat pūc homines, postea equos adæquatè: sed vbi cunq; significat transcendenter ens relatiuè. Et hoc vocaueram in priori editione, significare absolutè: quod aliqui intellexerunt, quia si non relatiuè, cum tamen ego non intellexeram per absolutè, nisi, non restrictè & non dependenter, id est, qd relatiuum non dependet in significando ab antecedente, sed solum in acceptione. Itaq; sicut ly, homo, omnes homines significat: sed si dicas, hic homo disputat, solum accipitur pro hoc: ita ly, qui, significat ens in communi relatiuè: sed si antecedit ly, homo, accipitur pro homine: & si antecedit ly, equus, accipitur pro equo. Ex quo sequitur qd ille conceptus mentalis, qui, idem inuari-

inuariatius refert primò hominem, postea equum, & quicquid antecesserit. Vnde ad argumentum: concessa maiori, quod ly, qui per se significat aliquid: & minori quod illud actu non significatur per antecedens: negatur consequi, definitionem non esse bonam. Est enim sensus definitionis, quod relatiuum actu vel aptitudine significat rem antecedentis in adæquate: nam significat relatiue omnia entia, virtute cuius accipitur pro significato cuiuscumque antecedentis. Quod si arguas contra hoc, si quis audiat hanc orationem, qui disputat, est suspensus intellectu quoad usque audiat antecedens, & non alia de causa, nisi quia non potest aliter formare conceptum ultimatum relatiui: ergo significatio eius est dependens. Respondetur quod suspensio illa intellectus, non est quia expectat audire antecedens ad formandum conceptum relatiui: sed quia sine antecedente non constat pro quo accipitur.

Argu. 2.

Secundo, contra definitionem relatiui identitatis arguitur. In his propositionibus, per hominem redempti sumus per quem eramus captiui, in ligno vicimus in quo peccauimus, illud relatiuum identitatis non accipitur pro illo pro quo suum antecedens: ergo definitio non est bona. Ad hoc secundum Alexandrum grammaticum dicendum est, quod relatiuum aliquando refert simpliciter: & tunc refert pro eadem specie, & non pro eodem indiuiduo: ut in dictis propositionibus ubi antecedens accipitur pro ligno vitæ & pro Adam, & relatiuum pro cruce, & pro Christo: & in hac, mulier clausit vitæ portam quæ referauit, antecedens pro Eua & relatiuum pro virgine. Hoc tamen non est adeo latinè receptum. At quandoque relatiuum non accipitur pro eodem omnino: ut quando antecedens accipitur personaliter, & relatiuum refert ipsum materialiter: ut inuenimus Messiam, quod interpretatur Christus: vel è diuerso: ut Iesus interpretatur saluator, per quem saluus est: vel quando antecedens analogicum accipitur pro significato minùs principali, & relatiuum refert pro principali: ut si ostensa imagine crucifixi, hic est Christus qui est in cælo.

Argu. 3.

Tertio contra definitionem relatiui diuersitatis arguitur. In hac propositione, vnus homo arguit & alius respondet, relatiuum accipitur pro homine, sicut antecedens: quia debet fieri verificatio illius, hoc est ab homine alius, aliàs relatiuum non supponeret pro

homine: cuius oppositum denotatur in illa copulatiua. Item in hac propositione symboli: alius pater, alius filius, relatiua supponunt pro eadem essentia: ergo definitio non est bona. Ad primum negatur, quod relatiuum supponat pro eodem, imò sic debet fieri verificatio relatiui, hoc est homo alius ab illo qui arguit, refert enim relatiuum illic restrictè: ut dicimus in tertio puncto. Item quia facto defectu sub antecedenti, hic homo arguit, constat, relatiuum accipi pro alio. Cæterum relatiuum, alius, masculini generis, quando non exprimitur substantiuum: dicit aliam personam. Quare conceditur quod filius est alius à patre. Sed in neutro genere ubi non exprimitur substantiuum: dicit aliam essentiam. Quare negatur, quod filius sit aliud à patre: sed conceditur quod sit aliud suppositum.

Lectio secunda.

Post diuisionem relatiui sequuntur No. 1. quatuor regulæ. Quarum prima est de resolutione relatiui, qui, quod fuit secundum punctum propositum. Vbi notato quod alia relatiua à ly, qui, non indigent resolutione. Nam relatiua accidentis perspicuum habent sensum ex suis definitionibus: ut tale idem est quod eiusdem qualitatis. Et, tantum, idem quod eiusdem quantitatis. De quibus adhuc disputabimus in exponibilibus. Et relatiua alienitatis manifesta sunt per hæc quæ modò dicebamus.

No. 2.

Sed ly, qui, in vniuersum vbicumque fuerit resoluitur per ly, & ille. Vbi secundò notandum est, quod aliquando constituit vnum extremum cum suo antecedenti, ut tota propositio sit vna categorica. Et aliquando est subiectum alterius categoricæ. v. g. Quando ponitur ante primam copulam, ut si dicas, homo qui loquitur disputat: tunc vniuersaliter est pars subiecti & illa prima copula dicitur implicationis. Sed si ponatur inter duas copulas & referat subiectum, tunc tota propositio est formaliter hypothetica, & virtualiter copulatiua: ut si dicas, homo est animal qui est rationalis. Eodem modo si referat predicatum: non tamen faciat vnum extremum cum illo sed sint ambæ copulæ principales: ut si dicas, homo est animal quod est rationale. Et tunc relatiuum est subiectum secundæ categoricæ, & simul coniunctio categoricarum. Et æquipollet copulatiuæ, mutato solo relatiuo, cæteris inuariatis. Ut prima æquipollet huic, homo est animal, & ille est

rationalis,

rationalis: & secunda huic, homo est animal, & illud est rationale. Si autem referat predicatum & faciat vnum extremum cum illo, ita ut secunda sit copula implicationis, tunc est categorica. Et pro illis est regula. Propositio, vbi ly, qui, accipitur cum copula implicationis tanquam pars extremi, resoluitur per copulatiuam in cuius prima categorica predicatur principale predicatum de subiecto mediante copula principali, & in secunda predicatum copulæ implicationis, mediante eadem de ly ille: ut animal quod est risibile est rationale, animal est rationale & illud est risibile. Nec opus est restringere relatiuum descendendo, illud animal quod est rationale: nam ipsum relatiuum refert restrictè: ut videbimus in tertio puncto. Et homo est animal quod non est irrationale, resoluitur sic, homo est animal & illud non est irrationale. Antichristus erit, qui non est: Antichristus erit. & ille Antichristus qui erit non est, ut semper seruetur eadem ampliatio. Et intelligitur regula hæc, quando illud extremum est immediatè resolubile ratione relatiui: nam si totum complexum distribuatur, prius debet fieri descensus: ut omne animal quod est risibile est rationale, si resolueretur immediatè ratione relatiui, esset falsa ratio primæ exponentis: sed est descendendum sub subiecto: puta, hoc animal quod est risibile est rationale: & omnes singulares sunt veræ, & eodem modo sua contradictoria, aliquod animal quod est risibile non est rationale, non est immediatè exponenda disiunctiue ratione relatiui: aliàs prima exponentis esset vera, & sic duæ contradictoriæ essent veræ, sed est immediatè descendendum sub subiecto includente relatiuum & omnes singulares sunt falsæ. Ex hoc sequitur hæc categoricam esse veram, omnis propositio cuius contradictoria est vera, est falsa: ut patet per descensum sub toto subiecto. Sed si dicas, omnis propositio est falsa cuius contradictoria est vera, hæc est falsa: quia habet multas singulares falsas sub subiecto. Habeto ergo regulam vniuersalem, ne te sophismata decipiant, ut quantum fieri poterit fiat descensus sub complexo includente relatiuum, ante quod propositio exponatur ratione relatiui. Item quod quando affirmatiua potest immediatè resolui ratione relatiui, tunc contradictoria negatiua potest immediatè resolui per disiunctiuam contradictoriã, ut quia hæc, animal quod est risibile est rationale, potest resolui immediatè sua contradictoria: nullum animal quod est risibile est rationale, poterit resolui sic, nullum animal est rationale: vel nullum animal

quod est rationale est risibile, seruata restrictio ne relatiui quæ erat in contradictoria. Sed melius est prius facere descensum, & tunc non opus est addere restrictionem: & enim quando antecedens accipitur singulariter, idem est referre restrictè aut non restrictè, tam in copulatiua quam in disiunctiua. Idem enim est dicere, Petrus non est rationalis, vel ille non est risibilis, ac si dicas, vñ ille Petrus qui est rationalis. Et ideo ad tollendas istas tricas restrictionum: vniuersaliter est prius descendendum sub toto complexo. Per hæc quæ dicta sunt patet sensus illius triti sophismatis, Petrus est differens ab animali quod non differt ab equo. Nam relatiuo referente ly differens, est falsum: & referente, ly animal, est verum, & in vtroque sensu est propositio categorica affirmatiua & in primo sensu tantum valet sicut, Petrus est differens ab animali & illud differens ab animali, quod est Petrus non differt ab equo: & in secundo tantum, sicut Petrus est differens ab equo.

Subsequitur in textu secunda re- No. 3.

Regula. 2. regula circa tertium punctum de restrictione relatiui: videlicet quod relatiuum in altera categorica copulatiue, referens antecedens in altera, refert restrictè, id est pro eo pro quo verificatur sua categorica: ut, animal est rationale & illud est risibile. i. illud animal quod est rationale est risibile. Vbi notato quid est relatiuum referre restrictè, fuit enim opinio Entis veri quod referre restrictè est referre ante omnes terminos sue categoricæ, etiã vniuersalibus, quæ quidè opinio iure à nullo recipitur: nec deberet in scholas reuocari: nam tunc ista copulatiua esset concedenda, omnis homo est risibilis & ille non est rationalis: nam subiectum secundæ tantum valet sicut, ille omnis homo, quod non supponit. Et eadem ratione, omnes homines sunt mortales, & nullus eorum potest mori: quia subiectum secundæ non supponit si ly omnes, accipiatur distributiue. Et multæ aliæ propositiones essent concedendæ: præter communem hominum sensum. Et ideo dicendum est quod referre restrictè, est referre suum antecedens pro illo supposito pro quo verificatur sua categorica: ut sensus huius, omnis homo est rationalis & ille est risibilis, est, omnis homo est rationalis: & ille homo qui est rationalis est risibilis. Nam prima categorica non verificatur pro aliquo quod sit omnis homo: sed pro aliquo homine qui est rationalis. Et hæc, tantum animal est rationale & illud est risibile, æquipollet huic, tantum animal est rationale, & illud animal quod est rationale est risibile. Et hæc, animal non est leo, & illud est rationale,

F 1c,

le, æquipollet huic, aīal non est leo, & illud aīal quod nō est leo est rationale. Et in hac, oēs Apostoli Dei sunt duodecim, & illi sunt decē, vbi signū accipitur collectiue, relatiuū refert pro tota collectione: nā solū pro illa verificatur propositio antecedentis. Quare illa propositio est falsa. Alii dicunt q̄ referre restrictē est referre suū aīal cum oībus terminis suæ categoricæ dēpto signo vniuersali, quod ponitur in principio. Sed hoc præbet ansam multis argutiis. Et ideo melius est dicere primo modo. Et est hic notandū, idē esse iudiciū hic de copulatiua formali & virtuali. Et enim in tēporali, vt si dicas, homo loquitur q̄n̄ ille disputat, relatiuū refert restrictē. Est enim sensus q̄ homo aliq̄n̄ loquitur & tunc ille disputat. Et idem de ablatiuo absoluto, vt hoīe disputante ille loquitur. Aliter tamen in cōditionali, vt si aliqua propositio est vera sua cōtradietoria est falsa. Vel si ē cōuerfo relatiuū situetur in antecedēti, aliqua propositio est vera si sua cōtradietoria est falsa. Vt robiq; , ly sua, refert absolutē Et nō solū relatiuū idētatis refert restrictē, sed etiā relatiuū aletatis. Vt paulō antē dicebamus, vnus homo arguit & alius respōdet: Sensus est, alius ab illo qui arguit. Et parī ratione relatiuū accidētis, vt aīal est politicū quale est homo. Id est, quale est illud aīal politicū. Extra istos casus relatiuum nō refert restrictē. Vt si dicas aīal est homo vel illud est leo. Sensus est vel aīal absolutē est leo. Quare licet nullus esset hō, illa dīfūctiua esset vera. Itaq; generaliter omne relatiuū in copulatiua formali vel virtuali in vniuersum refert restrictē: aliās non.

Argumentum. Sed cōtra istā secundā regulā est argumentū. In mēte vltimata non potest esse esse diuersus modus referēdi restrictē vel absolutē, ergō nec in voce. Probatur aīal. Formata hac mentali, aīal est rationale vel illud est leo, vbi relatiuum referat pro aīali absolutē, potest ly vel, mutari in ly &, ceteris oībus manentibus inuariatis. Tunc arguitur. Illud relatiuū retinet eandē significationē, quæ est illi naturalis: ergō vel ī copulatiua refert absolutē sicut prius in dīfūctiua, vel prius referebat restrictē in dīfūctiua, sicut postea in copulatiua. Ad hoc: qui dicūt, relatiuū significare adæquatē illud, quod suū aīal, partim cogūtur negare casum: debēt enim dicere nō esse possibile, manēte eodē relatiuo in mēte, mutari ly vel, in ly &: quia per hoc mutaretur significatio relatiui: nā in illa dīfūctiua significat solū aīal, & in copulatiua aīal qd̄

est rationale. Partim admittūt casum: & dicunt argumentū cōcludere, q̄ relatiuū eodē modo refert in dīfūctiua: sicut in copulatiua. Ita solet paruus error in principio fieri maximus in fine: nā primi negāt experientia, & secundi negāt verā dialecticā. Nos vero, admissio casu, dicimus q̄ relatiuū nō mutat significationē, sed solū acceptionē ppter diuersas cōiunctiones. Nam ly &, coniungit sensus categoricarū, & ideo denotat prædicata ambarū conuenire eidē supposito: & ideo facit quod relatiuū accipiatur pro eodē aīali, quod est rationale, sed ly vel, dīfūngit sensus: & ideo nō facit q̄ accipiatur relatiuū pro eodē: sicut ly, homo, in hac mētali, hō disputat, accipitur pro oī hoīe: & idē terminus si addat ly aliquis, accipitur p masculis solis.

Lectio tertia.

Circa vltimū punctum, putā circa modū supponēdi relatiuorū statuuntur due vltimæ regulæ. Tertia ergō regula in ordine textus est: Relatiuū reciproū primitiue speciei supponit eo modo, quo suum aīal sigillatim. Vt oīs hō diligit se. Relatiuum supponit distributiue sigillatim. Et si dicas, homo nō est ipsemet, prædicatū supponit determinatē sigillatim. Vnde suppositio sigillata est acceptio termini, cuius resolutio fit per resolutionē alterius, a quo dependet. v.g. prædicatū huius, oīs hō est ipsemet, supponit sigillatim: quia descendēdo sub subiecto, descenditur sub prædicato: nā Petrus est ipsemet, idē est q̄ Petrus est Petrus. Et si supponeret absolutē distributiue, illa propositio esset falsa: nā singularis subiecti esset, Petrus oīs homo est. Nec illud prædicatū supponit cōfusē, sicut si diceres, oīs hō est hō: nā tūc, hæc esset vera, oīs hō odit se, casu quo singuli diligant se, & odio habeāt inimicos: esset. n. sensus singularis subiecti, Petrus odit se, Petr⁹ odit hominē: vel singularis illius deberet esse hæc, Petrus odit hominē. Sed dubiū est de relatiuo reciproco deriuatiue speciei an supponat si cut suū aīal sigillatim. Et videtur q̄ nō. Nam si descendas sub subiecto huius, oīs mater diligit filiū suū, dicendo, Maria diligit filiū suū, adhuc relatiuū supponit cōiter pro oībus filiis Mariæ. Et cōfir. quia cū relatiuū deriuatiue speciei nō accipiatur pro illo, p quo suū aīal, non resoluitur simul q̄n̄ resoluitur aīal. Ex alia parte est argumentū: quia in singulari data particularius supponit relatiuū, q̄ in vniuersali: putā pro solis filiis Mariæ: ergō cū fit descēsus sub antecedēte quodā modo sit

fit sub relatiuo. Respōdetur q̄ simpliciter relatiuū reciproū deriuatiue speciei non supponit sicut suum aīal sigillatim, postq̄ nō accipit pro illo: sed tñ secundū quid, quātum ad formale supponit sigillatim. i. quātum ad cōnotationē, vel quātum ad genitiuū inclusum in illo, scilicet, filiū matris aut filium Mariæ.

Vltima regula est. Omne aliud re

No. 2. latiuū nō reciproū, supponit secundū exigentiā signorum sicut supponeret aīal in illo situ: vt in hac, oīs homo disputat, & ille doctē loquitur, relatiuum supponit determinatē p hoīe qui disputat: nā signū vnus categoricæ nihil facit in terminos alterius. Et in hac, aliquod aīal est rationale, & oīs homo est illud, relatiuū supponit cōfusē tm̄. Itaq; q̄n̄ nō est relatiuū reciproū cū fit descēsus sub antecedēte, nō fit descēsus sub relatiuo: sed manet cōmune: vt descendendo sub antecedente in hac copulatiua, omne aīal est, & Petrus est illud: dicendū est, hoc aīal est, & Petrus est animal quod est: quare illa copulatiua est vera,

Ex illa tertia regula de suppositi

Regula. 4. **No. 3.** tione relatiui reciproci inferūt Summulitæ multa corrolaria, videlicet q̄ detur aliqua cōditionalis cōtingens: cum tamē sit regula q̄ oīs cōditionalis si est bona cōsequentiā, est necessaria propositio: & si mala, est impossibilis. Probāt in hac copulatiua, aliquod animal est, & si homo est ipsemet, homo est leo: nam rebus vt nūc, demonstrato leone sub ly animal, illa cōditionalis est bona cōsequentiā: & si soli hoīes essent in mundo illa esset mala: vt patet descendendo sub ly animal. Sed nos dicimus, casum esse barbarum: nec admittimus quod relatiuum reciproū sit in alia categorica, q̄ suum antecedens: nec q̄ detur conditionalis contingens: sed loco de ly ipsemet, dicendum est ipsum vel illud: vt non sit relatiuum reciprocum.

Caput. xij.

Inductio, quā dicūt ascensum, est à singularibus sufficienter enumeratis ad vniuersale progressio: vt, iste ignis calefacit, & iste sic singuli: ergō oīs ignis calefacit. Descensus est ab vniuersali ad singularia sufficienter enumerata progressio: vt, quidā ignis calefacit: ergō iste ignis calefacit: vel

iste ignis calefacit. &c. Atqui sub termino distributiue supponēte ascensus descensusq; fit copulatiuus: sub termino verò determinatē supponēte dīfūctiuus: sed sub termino supponente cōfusē tantū, nullus est qui veritatem propositionis manifestet.

Lectio prima.

Habitā notitia suppositionum: dicere restat de inductione: quæ diuersis speciebus suppositionū diuersa accōmodatur. De qua meminit Arist. i. Top. & Petrus Hispanus in quinto tract. Vbi ponit quatuor genera argumentorū, quæ sunt fillogismus, inductio, enthymēma, & exēplū. Et inductio inter alia est per quā fit vltima resolutio vsq; ad sensum, Vbi notandū q̄ cū dialectica sit veritatis propositionū indagatrix, tradit diuersos modos probādi propositiones, iuxta cuiusq; naturā. v.g. si quis tibi negasset hæc propositionē, tantū creatura cōringenter est subltātia: quæ signis illis obuoluta est: docet dialectica primō exponere ratione de ly tantū, mox singulas exponētes ratione de ly cōtingenter, & tandē propositiones de inesse probare per singulare. Itē si quis negasset q̄ ignis rarefacit: quod nō est tā notū ad sensum: id persuaderes per causam à priori, hoc syllogismo, quidquid calefacit rarefacit, oīs ignis calefacit: ergo oīs rarefacit. Quod si rursus negaretur minor, illa ad sensum manifestaretur inductione, iste ignis calefacit & iste & sic singuli, ergō. Ex quo sequitur quod inductio solū valet ad probandū propositiones per sensum, sicut probat philosophus naturalis sua principia & medicus: vt q̄ reubarbarū purget cholera experientia cognouerūt: quæ viderūt hoc purgare & hoc purgare. &c. Sed mathematic⁹ aut metaphysicus nō probāt sua principia per inductionē. Tam ignotū em̄ est, hæc substantiā spiritalē esse intelligibile, sicut quod substantia spiritalis est intelligibilis. Vnde Arist. i. Top. inductio, inquit, est clarior & notior ad sensum, q̄ syllogismus. Et inductio accipitur secundū Græcam significationem: quæ est, ordinū series in exercitū: vbi alii post alios procedunt. Et inductio est quasi per singula inductio: cum quis ex concessis, sensum irretitur & captatur, vt cogatur concedere vniuersale propter singularia concessa.

Est ergo inductio, ut inquit Aristoteles, à singularibus ad vniuersale accessio vel secundum Petrum Hispanū à singularibus sufficienter enumeratis ad vniuersale progressio: ut mōstratur in exēplo textus. At iuniores, & nomen, & diffinitionē gratis mutarunt. Inductionē enim vocāt ascensum: credo ut esset correlatiuū ad descensum: cuius non est nomē apud antiquos. Et dicunt q̄ ascensum est consequentia formalis à singularibus cum cōstantia, ad terminū cōmunem. Sed isti nullā rationē habent Aristotelis, nec dū Petri Hispani. Sunt enim definitiones Aristotelis, nō mutā. Iā: sed interpretandæ. Igitur si quæritur quid est ascensus, vel descensus, respondendū est per definitiones textus: quæ sunt claræ. Sed si vis ampliùs explicare: Ascensus est argumētatio, à singularibus alicuius termini cōmunis ad terminum ipsum cōmunem, vel ab inferioribus ad superiorem. Accipitur em̄ illic, vniuersale, correlatiuē ad singulare, vel ad inferius pro termino cōmuni: etiam si nō distribuatur. Et descensus opposito modo est argumētatio à termino cōmuni ad eius singulares vel inferiores. Dixerim vel inferiores: quia antiqui, sicut sub termino specifico faciebant inductionem per singularem, ut iste ignis calefacit, & iste & singuli: ergo oīs ignis calefacit: ita sub termino generico faciebant per específicos: ut omnis homo est sensibilis, & omnis equus est sensibilis, & oīs leo. &c. ergo omne animal est sensibilis. Et maximē vbi est distributio pro generibus singulorum: ut aliquis homo fuit in arca Noe, & aliquis leo. &c. ergo omne animal fuit in arca Noe. Et quando dicimus à singularibus, &c. nō distinguiū inter singulares in supponēdo & significādo nam ut suprā diximus idem est. Quare, etiam in terminis non actu supponentibus potest fieri ascensus: ista chimæra est monstrum, & ista. &c. ergo omnis chimæra est monstrum. Et est sciendum, ascensum conducere ad manifestandam veritatem propositionis de termino vniuersali: descensum verò ad manifestandū falsitatē eius. Probamus enim ignem calefacere: quia iste calefacit, vel iste. &c. Sed probamus falsum esse, ignē frigefacere: quia inde sequeret, vel istū frigefacere vel istū. &c. Quod est falsum. Digladiantur Summulistæ: an ad bonum ascensum requiratur è cōtrario valere descensum. Sed disputatio est de nihilo: & credo illud non esse necessarium, quia nihil vetat hunc esse bonum ascensum, omnis homo est hoc animal, vel omnis homo est hoc animal. &c. ergo oīs homo est animal

quanquam è conuerso non valeat descensus.

Sed circa illa, quæ hac tempestate Dubia. disputatur in scholis, sunt tria dubia. Primū. An (ut sit bonus ascensus vel descensus) sit necessarium q̄ sit cōsequentia formalis. Secundum, an debeat addi in descēdētib; illa particula, & sic de singulis. Et tertium, an debeat superaddi constantia.

No. 3.

Circa primū. Notandum hic perfunctoriè consequentiā esse duplicē: materialem & formalem. Materialis est, quæ tenet solum in talibus terminis: & tali materia: ut hō est animal, ergo oīs homo est animal: quæ tenet solū in materia naturali à non distributo ad distributū, homo nō est lapis: ergo nullus homo est lapis: quæ tenet solū in materia remota. Formalis est, quæ tenet in oībus terminis similis formæ: ut omne animal est substantia, omnis homo est animal: ergo oīs homo est substantia, quæ tenet in omni materia. Vbi notādum est obiter: quænam consequentiæ dicantur similis formæ: nam de similitudine formæ in legibus oppositionum, & in syllogismis exactior habebitur sermo. Sed quatenus attinet ad hoc propositum, ut vna consequentiā sit similis formæ alteri: requiritur antecedens esse simile antecedenti alterius, & consequens cōsequenti: nempe, ut sint eiusdē qualitatis & quantitatis, & seruetur eādē ampliatio & appellatio. &c. Et deinde q̄ si qua fuerit synonymitas vel idētitas inter terminos antecedentis & terminos consequentis in vna consequentiā, eadem synonymitas seruetur in altera consequentiā. Exēpli gratia, hæc duæ cōsequentia, iste homo disputat, & iste homo disputat. &c. ergo oīs homo disputat: iste equus currit, & iste equus currit. &c. ergo omnis leo currit, non sunt similis formæ, licet antecedens primæ sit simile antecedenti secundæ, & consequens consequenti quia in prima consequentiā subiecta singularium antecedentis, & subiectum consequentis sunt idem, & in secunda non est illa idētitas.

Dicunt ergo omnes Summulistæ, tria. Primū, q̄ ascensus ac descensus debēt esse cōsequentia formalis. Quare ista consequentiā, iste ignis calefacit, & iste ignis calefacit: ergo omnis calefacit, non est bonus ascensus si nihil addas antecedenti: sed solum nūmeres duo singularia: nam quanq̄ est bona de materia, non tamen tenet in simili forma, iste homo disputat & iste homo disputat: ergo

omnis homo disputat. Et ideo dicunt secundò, q̄ vel sunt connumeranda omnia singularia illius vniuersalis: vel quando illud non est possibile, addenda est antecedenti illa particula, & sic de singulis, ut teneat formaliter in omnibus. Sed adhuc hoc non sufficit ut sit formalis consequentia: nam si descendas sub vniuersalia affirmatiua: ut puta omnis homo viuit: ergo iste homo viuit, & iste homo viuit, & sic de singulis, consequentia nō est formalis: nam si demonstraueris in vna singulari Antichristum ad intellectum, consequentia nō valet. Et ideo dicunt tertio, q̄ addenda est constantia antecedenti: puta isti homines sunt omnes homines: nec licet demonstrare in consequenti nisi illa singularia quæ demonstrantur in constantia, & sic consequentia est optima. Eodem modo ascendendo sub particulari negatiua, iste homo non viuit, vel iste homo non viuit, vel sic de singulis: ergo aliquis homo non viuit, nisi addas constantiam in antecedente, consequentia non valet, ut patet si demonstras in aliqua singulari Antichristum ad intellectum. Vnde constantia est propositio affirmatiua, vbi prædicatur terminus communis sub quo fit ascensus in plurali numero, cum signo collectiuo de omnibus eius suppositis collectiuè sumptis: ut isti homines sunt omnes homines. Ex his eliciunt definitionem ascensus quod sit consequentia formalis à singularibus sufficienter enumeratis cum constantia ad terminum cōmunem. Et ita nos diximus in priorī editione. Sed certè hæc definitio præterquam quod non est Aristotelis, nec Petri Hispani. inuoluit multas tricas, cum tamen definitio debet esse perspicua.

Argu. 1.

Primò arguitur inquirendo quid valeat particula, & sic de singulis: nā vel equi ualet huic negatiua, nullus est alius ignis qui calefaciat, vel æquiualeat omnibus alijs singularibus non enumeratis. Si primum: ergo erit processus in infinitum, quia illa vniuersalis rursus est probanda per ascensum, imò est obscurior quàm ipsa vniuersalis sub qua ascenditur. Si secundum: ergo sæpissimè non possemus comprehendere significationem illius: ut quando sunt innumera supposita. Ad hoc argumētum sunt qui concedant primum inconueniens: alijs qui concedant secundum. Dicunt enim primi quod ly, & sic de singulis, subordinatur vniuersali negatiuæ. Sed certè tunc obscurior esset ascensus, & esset processus in infinitum. Alij dicunt quod

subordinatur copulatiuæ ex omnibus particulis non numeratis. Sed re vera esset maxima capacitas intellectus: qui tot propositiones comprehenderet. Dicendum est ergo quod illa particula nō subordinatur nisi similibus quatuor notitijs, quales sunt in voce, & sic de singulis: quæ significat ita esse in singulis alijs suppositis sicut in illis, quæ numerata sunt: licet in cōsequēdo tātū valeat sicut si cætera omnia singularia numerarētur. Nec ita securè dixeris, & sic de alijs: quia hæc particula non est distributiua sicut alia. Quare si quatuor solum homines disputassent, alijs non disputantibus: antecedens esset verum & cōsequens falsum, in hac consequentiā, iste homo disputat, & iste homo disputat, & sic de alijs: ergo omnis homo disputat. Et notandum hic primò, q̄ in descēsu copulatiuo sub vniuersali negatiua, nec in ascēsu disiunctiuo sub particulari affirmatiua, non est necessaria illa particula. Item vniuersaliter quando cōnumerātur omnia supposita: quare si addas in singularibus illam particulam, & non sunt plura, tunc non est necessaria illa particula. Et secundò notato, q̄ in ascensu copulatiuo debet addi particula mediante ly, & in disiunctiuo mediante vel, & pariter in descensu ut sub eadem forma intelligantur singulares, quæ non numerantur, quæ alia numerata exprimentur.

Contra illum modum ponendi con Argu. 2.

stantiam, sunt argumenta inextricabilia. Dicam vnum aut duo exempla, ut appareat quàm sit obscurus, ille modus arguendi cum constantia. Primum, vix potest poni constantia ad ascendendum sub hac vniuersali: omnes fratres diligunt se. Ascendendum enim est, isti fratres diligunt se, & isti fratres diligunt se, & isti fratres, sunt omnes fratres ergo & cætera. Sed demonstrando filios Petri & filios Pauli, & sic omnes homines qui habent fratres: certè constantia esset falsa. Nam esset sensus quod illi omnes sunt inter se fratres.

Respondent quod ille terminus pluralis constantiæ debet resolui per vnum copulatum, quod habeat innumeras partes: scilicet isti (demonstrata tota collectione) sunt omnes isti fratres (demonstrando filios vnius patris) & isti fratres (demonstrando filios alterius. &c.) Ut ly omnes, feratur in totum copulatum: Et si ascendas sub subiecto huius, omne non album est nigrum, casu quo non sint colorata nisi alba, & nigra: non est ponēda sic constantia, ista non alba sunt omnia

non alba: quia tunc deberes demonstrare totam collectionem alborum & nigrorum, quæ omnia simul sunt non alba, ut vidimus in capite ultimo terminorum: sed constantia debet accipi in hoc sensu, hæc, non album, & non album, & non album. &c. Sunt omnia, non album, & non album. &c. Ut tam subiectum quod prædicatum solum accipiantur pro nigris. Et tertium argumentum est a duobus particulam, & non sunt plura, quam diximus supplere vicem alterius, & sic de singulis: casu quo sint solum illæ quatuor propositiones in mundo, Deus est, nullus Deus est, homo est animal, nullus homo est animal, non sequitur. Istæ propositiones non sunt veræ (demonstratis primis contradictoriis,) & iste non sunt veræ (demonstratis secundis) & non sunt plures propositiones: ergo nullæ propositiones sunt veræ: quia antecedens est verum & consequens falsum, pro alijs duabus negatiuis.

Respondetur quod sensus illius particulæ non est ille, quem facit in rigore: sed debet accipi in hoc sensu: ut sit bona consequentia, non sunt plura supposita illius termini vniuersalis, quam illa duo demonstrata in singularibus: & tunc constantia est falsa.

Argu. 3.

At suppositis huiusmodi expositionibus, arguitur contra istum modum arguendi per ascensum vel descensum. Inductio sicut quævis argumentatio dialectica, debet esse probatiua conclusionis: sed modus iste arguendi per inductionem; nullo modo est probatiuus conclusionis: ergo non est dialecticus. Probo minorem: quia ut argumentatio sit probatiua non sufficit ut isti putant, quod sit bona consequentia: sed potius requiritur quod antecedens sit notius quam consequens, sed in ista consequentia, v.g. Ille ignis est calefactiuus, & iste est calefactiuus, & sic de singulis, & isti ignes sunt omnes ignes: ergo omnis ignis est calefactiuus, tam dubium est antecedens, sicut consequens: imò longè obscurius, maximè in casibus supra expressis, & in plurimis alijs, qui solent afferri: ergo illa consequentia non est probatiua nec ostensua. Imò verò cum Aristoteles dixerit quod inductio est verisimilior, & manifestior ad sensum quam syllogismus, fecerunt iam illam Summulistæ non modò obscuriorem: sed prorsus inutilem ad quemvis usum & scientiam.

No. 4.

Igitur quod manifestum est apud Aristotelem & Petrum Hispanum, & omnes antiquos non est necesse, ut inductio sit con-

sequentia formalis, quinimo secundum aliquos tantum est consequentia topica, & probabilis, & non adeò rigorosa, ut communiter iuniores Summulistæ volunt. Nam officium dialecticæ non solum est argumentari demonstrando, ut in mathematicis: sed est ars quæ probabiliter disputat. Et ideo sicut aliquando assumit propositiones non necessarias sed probabiles: ita nec semper utitur consequentiis euidètib; sed sepe utitur probabilibus: & talis est inductio. Et vis inductionis est hæc, ut ex singularibus omnibus quæ experimur: inferat vniuersalem, tanquam sit verisimile & probabile, quæ resita se habet in alijs quæ non experimur. Ut si ille ignis calefacit, & iste, & ita singuli quos experimur, omnes ignes calefacit: nec opus est addere, & sic de singulis in vniuersum: nec quod isti sunt omnes ignes: nam tunc nihil esset dicere. Nec opus est addere, ut alij dicunt, & non est maior ratio de istis quam de alijs: quia hoc ipsum restaret probandum: sed satis est, ex his quæ cadunt sub experientia inferre vniuersalem. Quo fit, ut inductione non vtantur omnes scientiæ: ut metaphysica non probat quod omnis homo est animal rationale per inductionem: quia non probatur illa per sensum. Sed illa est immediata, quia prædicatum explicat naturam subiecti: Physicus autem probat motum esse per inductionem: ut habetur tertio Physicorum. Et medicus probat naturas herbarum per experientiam. Quare perperam isti faciunt confundendo inductionem tot particulis & nempe ut faciant illam formalem, nam præter hoc quod sit contra usum antiquorum reddunt illam penè intelligibilem & nullius utilitatis ad probandum aliquid in omnibus alijs scientijs extra suas Summulas. Vtinam hoc recipiant omnes Summulistæ, & non reuertantur ad allia & cæpas Aegypti.

Sed concessio illis, inductionem esse No. 5.

consequentiam formalem, & adeò rigorosam ut cauillari minimè possit: Dico primò quod ad hoc quod sit bona consequentia logica: non requiritur quod ponatur semper constantia nisi in ascensu negatiuo disiunctiuo, & in descensu copulatiuo affirmatiuo. Et etiam illæ particulæ, sic de singulis, non sunt plura: non est necesse ponitur in ascensu affirmatiuo disiunctiuo: nec in descensu negatiuo copulatiuo: imò si ponatur constantia non sunt necessaria in descensu affirmatiuo copulatiuo: nec in ascensu negatiuo disiunctiuo. Ex quo sequitur, quod

acc

Lectio secunda.

T Am ascensus quam descensus No. 1.

iuxta numerum specierum suppositionis quadruplex est, scilicet copulatiua, disiunctiuus, copulatus, & disiunctus. Ascensus aut descensus copulatiuus est, quando singulares numerantur copulatiue, id est, per hypotheticam copulatiuam. Et disiunctiuus, quando singulares numerantur disiunctiue: id est, per hypotheticam disiunctiuam: ut superiori lectione exemplis monstratum est. Sed ascensus copulatus est, quando terminus pluralis numeri, resoluitur in copulatum complexiue sumptum suarum singularium: ut si subiectum huius, omnes Apostoli Dei sunt duodecim, sic resoluas, omnes illi Apostoli & isti Apostoli. &c. sunt duodecim. Ascensus autem aut descensus disiunctus est, quando terminus communis resoluitur in disiunctum suarum singularium: ut si prædicatum huius, omnis homo est animal, resoluas sic, omnis homo est hoc animal vel hoc animal. &c. Ut totum disiunctum sit vnicum prædicatum.

Tunc sequitur in secunda parte text. No. 2.

tus regula trimembris. Ascensus descensusque copulatiuus debetur termino supponenti distributiue, disiunctiuus verò debetur termino supponenti determinatè. Sed addendum est, quod ascensus descensusque copulatus debetur termino sumpto cum signo collectiuo disiunctus autem cuiusque termino communi potest contingere, quomodo cumque supponat, dummodò disiunctum eodem modo supponat, sicut terminus ipse sub quo descenditur sub utroque; enim extremo huius propositionis, omnis homo est animal, potens immediate ascendere & descendere disiunctim, dum tamen disiunctum à parte subiecti supponat distributiue, & à parte prædicati confuse. Sed hoc videtur esse contra regulam ubi habetur quod sub termino confuse tantum supponente nullus potest fieri aut ascensus aut descensus: Respondetur quod non habetur absolute quod non potest fieri ascensus: sed quod non potest fieri aliquis manifestatorius veritatis aut falsitatis. Nam siue descendas per copulatum siue per disiunctum, totum copulatum aut disiunctum supponit eodem modo, sicut ipse terminus communis, imò verò sub termino collectiue sumpto, non congruè fit resolutio per copulatum, Barbarè enim dicitur, omnes isti Apostoli, & isti Apostoli. &c. Sed fiunt aliquando isti ascensus copulatus aut disiunctus

F 4 ctus

Etus ad demonstrandum pro quibus suppositis accipiuntur illi termini communes: vt quando nullo modo potest fieri alius ascensus sub illo termino: quod contingit in huiusmodi propositionibus, promitto tibi equum, ad equitandum requiritur equus. &c.

Ex his sequitur omnem terminum distributum mediatè vel immediatè, eadem resoluendum esse copulatiuè, & omnem non distributum, tandem resoluendum esse disiunctiuè: nisi supponat confusè tantum à signo speciali cõsulationis: qualia sunt ly omnes collectiuè ly promitto, ly requiritur. &c. Mediatè inquam vel immediatè: quia ordo resolutionis exigit, nunc inchoandum esse ab vno & postea ab alio. v.g. licet in hac propositione, omnis homo est animal, non liceat immediatè descendere disiunctiuè sub prædicato, tamen facta resolutione subiecti licebit. Et licet in hac, omne animal quod est homo est rationale, non liceat immediatè disiunctiuè ascendere sub ly homo, tamen facta resolutione sub toto complexo licebit. Et eodem modo sub ly hominis, in hac, quilibet equus cuiuslibet hominis est animal, facta resolutione sub toto, licebit ascendere & descendere copulatiuè. Volo dicere quòd nullus terminus: quatumcunq; sit determinatio accepta, vnica, supponit adeo immobiliter, quin facta resolutione totius complexi, liceat illum resolvere iuxta naturam sui signi copulatiuè aut disiunctiuè: nisi sint illa signa specialia confusionis.

No. 4.

At verò circa ordinem ascendendi

Regulæ. 3. di aut descendendi sub terminis vnus cuiusq; propositionis, sunt notandæ tres regulæ pro terminis absolutis: & duæ pro relatiuis. Prima. Sub termino supponente distributiue in ordine ad terminum supponentem determinatè, vel in ordine ad aliam particularitatem syncategorematicam præcedentem non licet ascensus priusquam fiat resolutio sub termino supponente determinatè: nam aliàs argueretur à pluribus determinatis ad vnica determinatam respectu multitudinis, qui est defectus in inductione. Vt non sequitur, homo non est hoc rationale, & homo non est hoc rationale. &c. ergò homo non est rationalis. Vnde arguere à pluribus determinatis. &c. est arguere à termino supponente determinatè, copulatiuè accepto in ordine ad singularia termini distributi, ad ipsum determinatè supponentem in ordine ad talem ter-

minum distributum. Denotatur enim tunc in antecedente, singulis suppositis termini distributi aliquod suppositum indefinitè illius particularitatis respondere, & in consequente denotatur respondere vnum singulare illius particularitatis omnibus suppositis termini distributi. Pariter non sequitur, Petrus vel Paulus non est hic homo, & Petrus vel Paulus non est hic homo. &c. ergò Petrus vel Paulus non est homo: sed prius est resoluenda hæc propositio in disiunctiuam ratione de ly vel, Petrus non est homo, vel Paulus non est homo. Descensus tamen sub tali termino distributo licet quidè: quia ascensus huiusmodi ædificat falsitatè & descensus ædificat veritatem. Vt bene sequitur è conuerso, homo non est rationale: ergò homo nō est hoc rationale, & homo non est hoc rationale. &c. Et eadem est ratio in affirmatiuis, quæ valet descensus & non ascensus. Sunt qui excogitent modum ascendendi prius sub termino distributo, addendo relatiuū identitatis termino supponenti determinatè. v.g. homo non est Petrus & idem homo non est Paulus & sic de singulis: ergò homo non est homo. Nam si nō sint. v.g. nisi tres homines, vltimà singularis est falsa: puta homo quinec est Petrus nec Paulus, non est Plato. Sed certè modus hic ascendendi nō tenet, nec in affirmatiuis, nec in negatiuis, saltem vbi sunt infinita supposita: vt si imaginem: ut continuum diuisum per partes proportionales minoribus terminatis versus. b. extremum: non sequitur, aliqua pars nō est hæc pars (demonstrata prima versus. a.) & eadem non est hæc pars (demonstrata secunda) nam tertia nec est prima nec secunda, & eadem non est hæc pars (demonstrando tertiam) nam sub ly eadem, demonstrando quartam, & sic de singulis: ergò aliqua pars continui (secundū hanc diuisionem) non est pars continui. Nec sequitur affirmatiuè, aliquam partem hæc pars præcedit (demonstrando primam) & eadem hæc pars præcedit (demonstrando secundam) nam sub ly eadem, demonstrabo tertiam: ergò aliquam partem omnis pars præcedit. Secunda regula. Sub termino supponente confusè tantum disiunctim, in ordine ad vniuersalitatem non licet descensus disiunctiuus priusquam illa vniuersalitas resoluitur: nam aliàs argueretur ab vnica distributione ad plures, respectu partium particularitatis: qui est defectus oppositus defectui primæ regulæ: vt non sequitur, omnis homo est rationale: ergò omnis homo est hoc rationale, vel omnis homo

homo est hoc rationale. &c. Denotatur enim in antecedente, singulis suppositis subiecti aliquod indefinitè suppositū prædicati conuenire, & in consequenti quod vnum prædicati conueniat omnibus subiecti. Dixerim, respectu vniuersalitatis, quia etiam si illa vniuersalitas sit syncategorematica est prius resoluenda, quæ descendatur sub termino stante confusè: vt non sequitur Petrus & Paulus est homo, diuisiue: ergò Petrus & Paulus est hic homo, vel Petrus & Paulus est hic homo. &c. Sed prius est resoluenda hæc propositio in copulatiuā, Petrus est homo, & Paulus est homo. Ascensus tamen sub tali termino confusè tantum supponente est licitus: vt bene sequitur, omnis homo est hoc animal, vel omnis homo est hoc animal, ergò omnis homo est animal. Nam huiusmodi ascensus ædificat veritatem, & descensus ædificat falsitatè, Tertia regula. Quando omnes termini aliquis propositionis supponunt distributiue vel omnes supponunt determinatè, vt si dicas, nullus homo disputat, homo disputat, indifferens est, à quocunq; incipias, siue à subiecto siue à prædicato, quantum attinet ad suppositionem nisi aliunde proveniat impedimentum: nam in hac, à quolibet homine quilibet homo differens est ens, si incipias resolutionem ab ablatiuo, illa est vera: & si à nominatiuo, est falsa: quod provenit ratione de ly differens: nam à quolibet homine Petrus differens, non supponit: & ideo inchoandum est à primo termino. Ex his omnibus sequitur quod vniuersaliter incipiendū est à termino supponente determinatè: deinde sub termino supponente distributiue, & vltimò sub termino qui supponebat confusè tantum. Vt si dicas, hominis quilibet equus est animal, prius ascendendum est sub genitiuo: & postea sub ly equus, deinde disiunctiuè sub prædicato, quod tandem restabit determinatè.

Not. 5.

Est veruntamen obseruandum in ascensu & descensu, ne varietur genus suppositionis, vel alia proprietas Logicalis. Quare non sequitur, omnis homo est totum in quantitate: ergò iste homo est totum in quantitate, & iste homo. &c. Nam subiectum antecedentis supponit materialiter & subiectum consequentis supponit personaliter. Nec sequitur, Petrus nō est species, vel Paulus non est species. &c. ergò homo nō est species: quia variatur suppositio personalis in simplicem. Nec sequitur, non cognosco Petrum, & non

cognosco Paulum. &c. ergò non cognosco hominem: variatur enim appellatio. Item est obseruandum: vt alij termini sub quibus non fit ascensus, maneant omninò inuariati in sua significatione, & acceptione: vt non sequitur hic homo est animal & è conuerso, & hic homo est animal & è conuerso: ergò omnis homo est animal, & è conuerso: nam ly è conuerso mutat acceptionem. At quando terminus supponebat confusè in ordine ad distributiua in singularibus illius distributiue potest manere determinatè: vt sequitur, omnis homo est animal: ergò Petrus est animal & Paulus est animal. &c. Hæc autem regulæ, quæ positæ sunt intelliguntur quantum ad ordinem resolutionis ratione suppositionis terminorum: nam aliunde potest impediri iste ordo: puta ratione restrictionis aut relationis vel alia ratione: aliquando enim terminus quispianam habet tam essentialem dependentiā à resolutione alterius, quod nullo modo licet ipsum resolvere ante alium, quomodocunq; supponat: si enim dicas, cuiuslibet hominis. b. equus non currit, vt fingamus ly equus, stare determinatè, illa determinata equiualeat confusè in ordine ad suam determinationem: quia nequaquam licet resolvere illud determinabile ante determinationem: sed non equiualeat confusè in ordine ad prædicatum. Et pari ratione si dicas exempli gratia, a, hominis quilibet equus est animal, illa confusa determinationis æquiualeat determinatè: quia inde est necessariò inchoanda resolutio.

Sed pro relatiuis sunt aliæ duæ re- Not. 6.

gulæ. Prima. Sub relatiuo reciproco non licet aliquo modo descendere, priusquam sub antecedente: ratio est quia supponit sigillatim vt relatiuis. diximus: ita vt descendendo sub antecedente, simul descenditur sub relatiuo. Et idem est censendum de relatiuo alietatis, licet alia ratione. Nam relatiuum alietatis, nō supponit sigillatim sicut suū antecedens, vt si dicas, vnus homo arguit & alius responder, ly alius, supponit determinatè, pro homine alio ab arguente. Sed tamen relatiuum alietatis non refert congruè nisi pro distincto supposito sub eadem specie, vel pro distincta specie sub eodem genere. Est enim barbarum dicere, omnis homo disputat, vel homo disputat & alius sedet, sed congruè dicitur vnus homo disputat & alius sedet: vt ly vnus homo, accipitur pro aliquo singulari distincto ab alio. Item congruè dicitur, aliud animal est homo & aliud animal est leo. Quare licet non fit o-

minimò necessariū prius resolvere antecedēs, sicut in relatiuo reciproco: facilius tamen & magis manifesta est resolutio, si incipiamus ab antecedente. Et intelligitur regula quomodocunque supponat antecedens, & quomodocunque supponat relatiuum reciprocum. Et idem dico de termino includente relatiuum. Vt si dicas, videns se omnis homo est, & admittas ly se, referre prædicatum, illa determinata subiecti æquualet confusæ: nam necessariario resoluendum est prius prædicatum. Et eadem ratione si dicas, omne videns se est homo, confusa antecedentis æquualet determinatæ. Secunda regula. Relatiuum non reciprocum quaecumq; sit, non habet necessariam dependentiam a suo antecedente in ascensu & descensu: sed potest prius resolui q̄ suum antecedens: vt si dicas, omnis homo est animal & illud est rationale, potest fieri immediatè resolutio sub illo relatiuo, scilicet, omnis homo est animal, & hoc animal quod est homo est rationale &c. Et ita in relatiuis accidentis & in aliis.

Ex his demum sequuntur alie tres regulae quādo loco relatiui licet ponere suū antecedens. Prima. Loco relatiui reciproci quod est totale extremum, si distribuatur in affirmatiua, licet ponere suū antecedens supponēs confusæ tantum: & in negatiua si aut determinatè, aut distributiue supponat: licet ponere suū antecedens distributū. Exempli gratia, omnis homo est ipsemet, & equipollet huic, omnis homo est homo: & hæc, homo non est ipsemet, æquualet huic, homo non est homo: & hæc, nullus homo est ipsemet, huic, nullus homo est homo. Secunda. Loco relatiui reciproci, siue primitiui, siue deriuatiui: quod non est totale extremum: nūquā licet ponere suum antecedens quoad usq; singularizetur. v.g. non æquualet, aliquis hō videt se, aliquis homo videt hominem: aliquis homo est suus filius, aliquis homo est hominis filius, licet ly suus filius, mediante ly hominis filius, debeat verificari, vt cognoscatur pro quo supponit. Non enim satis est ad veritatem illius q̄ extrema supponant pro eodem: æquualet tamen, Petrus videt se, & Petrus videt Petrum. Tertia. Loco relatiui identitatis non reciproci semper licet ponere suum antecedens, aut absolutū aut restrictum, secundum exigentiam superiorum regularum. Quinimo cauendum est, nec cum descenditur sub antecedente relatiui non reciproci, simul descendatur sub relati-

uo nō reciproco. Et vt obuietur huic errori, in singularibus antecedentis exprimendum est cum relatiuo ipsum antecedens communiter supponēs. v.g. non sequitur, aliquis homo est, & quilibet homo est ille: ergo Petrus est, & quilibet homo est ille: sed debes inferre: ergo Petrus est & quilibet homo est ille homo qui est, vt non referat Petrum singulariter: sed hominem communiter. De ordine ascendendi descendēdiq; sub terminis conditionaliū, cæterarūq; hypotheticarū & exponibiliū: suis cuiusq; locis habebitur sermo.

Caput. xiiij.

Ampliatio, est extensio termini à minori ad maiorem suppositionem: vt, homo potest esse iustus. Restrictio est coarctatio termini à maiori ad minorem suppositionem: vt, homo qui est iustus est sapiens. Alienatio, est distractio termini à propria ad impropiam suppositionem: vt, homo est animal pictum.

Lectio prima.

Post tractatū de suppositione subsequitur vt dicamus, de ampliacione, restrictione, & alienatione. Est ergo ampliatio (vt habetur in textu) extensio termini à minori ad maiorem suppositionem. Et restrictio, coarctatio à maiori ad minorem. Vbi, extensio, & coarctatio, idem est quod acceptio termini pro pluribus suppositis, aut pro paucioribus, aut in ordine ad plures differentias temporis, aut in ordine ad pauciores instar ampliacionis aut restrictionis realis, vt quando cera rarefit aut condensatur. Vbi notandum q̄ quādo terminus accipitur pro suis omnibus significatis, quæ illi respondēt respectu verbi presentis, habet quodammodò statū, vt nec amplietur, nec restringatur: vt si dicas, homo disputat. Quando verò accipitur non solum pro presentibus: sed in ordine ad aliam differentiam temporis, tunc ampliatur: quia extenditur acceptio illius ad plura, vt si dicas homo est vel fuit iustus, ly homo, accipitur nō solum pro presentibus: sed etiam pro præteritis. Sed si accipiat pro paucioribus, tunc restringitur: vt si dicas, homo qui est iustus est sapiens, non accipiat ly homo, pro omni

No. 1.

No. 2.

hominem: sed solum pro iusto. Et est secundò notandum, q̄ terminus ampliatur dupliciter vno modo ad supponendum pro pluribus suppositis, quæ appellatur ampliatio suppositorum: & hoc modo solus terminus communis suppositione accidentali, personali, aut fortè materiali, ampliatur. Et hanc solam ampliacionem definiuit Petrus Hispanus dicēs. Ampliatio, est extensio termini communis à minori ad maiorem suppositionem. Nā terminus singularis: respectu nullius verbi, potest supponere: nisi pro vnicò supposito. Nec terminus supponens naturaliter, potest hoc modo ampliari: vt in hac, homo est animal: nam supponunt illa extrema pro omnibus suis significatis absolutè. Nec terminus supponens simpliciter: vt subiectum huius, homo est species: nam supponit pro suo per se significato: quod non est nisi vnum. Sed alio modo accipitur ampliatio termini: non tam proprie, quādo potest pluribus temporibus supponere, quæ dicitur ampliatio temporum: & isto modo etiam terminus singularis potest ampliari. Et ideo nos statuimus definitionem, quæ comprehenderet terminum singularem. Sunt qui dicant, terminum nec ampliari nec restringi nisi actu supponat: sed tamen cum disputatio sit de nomine, melius forsan diceretur q̄ termini etiam non supponentes ampliatur: dummodò ex parte suæ significationis non repugnet supponere secundum talem acceptionem.

At verò notandum est rursus: non satis est, vt terminus amplietur, q̄ accipiat in ordine ad differentiam temporis præteriti vel futuri: nisi teneatur disiunctim in ordine ad duas: vt prædicatum huius, homo fuit iustus, quia solum stat pro præterito, non ampliatur: impertinens enim est q̄ plura fuerint supposita præterita illius termini, quādo modo sint: sed requirit q̄ accipiat pro suppositis in ordine ad plures differentias temporis. Nec satis est, q̄ teneatur in ordine ad plures, sed requiritur q̄ teneatur disiunctim in ordine ad illas. Nam si dicas, omnis creatura, quæ est & fuit, erit ly creatura, non ampliatur: sed potius restringitur: nā pro paucioribus supponit, quā si diceres, creatura est. Quia in hac, ly creatura, supponit pro instanti presentis quod non fuit: & in prima non supponit pro illo, imò in primo instanti creationis rerum ly creatura, supponebat in hac, creatura est, & non in illa: quod est signum restrictionis illius. Nec satis est vt terminus amplietur: q̄

disiunctiue supponat pro illo quod est: vel pro illo quod fuit: nam tunc subiectum huius, homo est, ampliaret: sed requiritur quòd disiunctim supponat pro omni illo quod est vel fuit: id est, indifferenter pro suppositis presentibus & pro præteritis, & simili modo dicas respectu de ly erit, aut de ly possibiliter.

Igitur, vt præ oculis habeatur omnia ampliacionum genera, notandum quòd licet tantum sint tres differentie temporis Phisici: scilicet præsens, præteritum, & futurum: nihilominus Dialectici dicunt esse quinque differentias ampliacionum, scilicet, est, fuit, erit, potest, & imaginatur esse: quamuis verbum presentis, vt diximus, non proprie ampliet nec restringat. Et possunt, ampliari primum verba, vt fuit: & participia, vt futurus: & aduerbia, vt possibiliter: & nomina, vt imaginabile: quorum aliqua ampliant ad duas differentias, aliqua ad tres, vel plures: item alia ampliant: solum ante se, & alia solum post se: & alia utroq; modo: quod his octo regulis subsequentibus manifestum erit.

Supposito verbum presentis tem- poris nec ampliari proprie nec restringi, sit prima regula. Verbum præteriti temporis ampliat ante se ad illud quod est vel fuit: & post restringit ad illud quod fuit: verbum autem futuri ampliat ante se ad illud quod est vel erit: & post se restringit ad illud quod erit. Idem est censum de participio quod de suo verbo, dummodò sit totale extremum, aut pars principalis aut adiectiuum ipsius extremi: vt homo est præteritus, Antichristus est peccator futurus, equus est futurus Petri: subiectum ampliatur in prima ad illud, quod est vel fuit, & in alijs duabus ad illud, quod est vel erit: sed si dicas Petrus sepelit mortuum, nullus terminus ampliatur. Ex quo sequitur, in his propositionibus, Antichristus fuit futurus, Adam erit præteritus, subiectum utrobique ampliari ad illud quod est vel fuit vel erit. Per hanc primam regulam concedunt Summulistæ mirabiles propositiones, videlicet iuuenis fuit senex: nam Mathusalem fuit senex & ille fuit iuuenis: ergo. Itē aliquis homo in ventre matris fuit maior matre, Sāon in ventre matris occidit Philisteos (determinationibus determinantibus subiectū) Nam hic occidit Philisteos, & hic est vel fuit Samson in ventre matris: ergo. Item carnes comedende sunt digestæ, homo sine miraculo videtur est mortuus. Et per secundam partem regulæ senex erit iuuenis. Aliqua mater sine miraculo

Not. 3.

Not. 4.

Regula. 8.

miraculo erit virgo: nam hæc erit virgo, de monstrata puella, & hæc est vel erit mater: ergo. Item iustus iustè dānabitur in inferno, panis comestus est comedendus, corruptum sine miraculo est generandum. &c. Secunda regula. Terminus significans inceptionem ampliat omnes terminos ad id quod est, vel immeditatè post hoc erit, vt motus incipit esse. Et significans defitionē ad illud quod est vel immeditatè ante hoc fuit: vt motus definit esse. Vñ sequitur veritas istarum, incipit esse instans futurū & illud nec est nec fuit nec erit: definit esse instans præteritum, quod nec est nec fuit nec erit. Nam non potest signari suppositum sub illo relatiuo cum nullum sit instans immeditatè post hoc vel immeditate ante hoc. Tertia regula. Terminus significans actionem per quā incipit esse aliqua res ampliat terminum rectum ab illo post se ad illud quod est vel erit: & terminus significans corruptionem ampliat ad illud quod est vel fuit. Vt Martinus edificat basilicam: ille accusatiuus ampliat ad aliud quod est vel erit. Et si dicas Martinus destruit domum, ampliat ad illud quod est vel fuit: sed subiectum nullo modo ampliat. Si verò dicas, Petrus legit librum, nulla est ampliatio, quia perlectionem nō incipit esse liber. Quarta regula. terminus significans prioritatem ampliat terminū rectū ab illo post se ad illud, quod est vel erit: & significans posterioritatem, ad illud quod est vel fuit. Vt si dicas, Adam fuit prior Antichristo, ly Antichristus, stat p illo quod erit ratione cōparatiui. Et si dicas Antichristus erit posterior q̄ Adā, ly Adā, ampliat ad præteritū. Quare dictę propositiones sunt veræ. At non diximus, vt dici solet, q̄ terminus significans prioritatem ampliat ante se ad præteritum, & terminus significans posterioritatem ampliat ante se ad futurum: nam ampliationes sumuntur ex modo concipiendi: & tamen tunc sequeretur esse concedendum q̄ Adā modò est prior Antichristo: nam ampliaretur ly Adam, ad præteritum; imò verò q̄ Adam erit prior Antichristo: quæ propositiones sunt manifestè falsę: & pariter sequeretur q̄ Antichristus modò est posterior q̄ Adā quod est manifestè falsum. Quinta regula. Verbum potest, & modus, possibiliter, ampliant omnes terminos tam præcedentes q̄ sequentes ad supposita, quæ possunt esse. Sed de alijs modis includentibus vniuersalitatem vt contingenter, impossibiliter, & necessariò, certum est ampliare ante se ad possibilia. Sed tamen an eòdem modo ampliant post se du-

biū est, quod determinabitur in modalibus: dubiū inq̄ est, an in hac, Deus necessariò est creans; prædicatum restringatur solum pro creante necessariò, an amplietur ad possibile: sed parum refert, quia siue prædicatum supponat, siue non, illa modalis est falsa: vt patet per suam de inesse, quæ non est necessaria. Et intelligitur regula, quando isti modi accipiuntur aduerbialiter, aut nominaliter in modalis composita: nam si dicas Deus est ens necessarium, Petrus est homo contingens, non videtur esse aliqua ampliatio. Ex hac quiata regula sequuntur huiusmodi propositiones concedendę, prædestinatus potest esse reprobus, cōdemnatus potest esse beatus, licet in inferno nulla sit redemptio. Sexta regula. Nomina verbalia terminata in bile, vel in tiuum, vel si quę sunt alia aptitudinem significantia, ampliant sua substantiua ad possibilia. Vt Antichristus est generabilis & corruptibilis, domus est edificabilis. &c. Sed intelligitur, dum modò dicat aptitudinē quantum ad existētiā subiecti, vt in exemplis positus. Nam si solum dicant actionem, quæ præsupponit esse subiecti: non ampliant, nisi solum quantum ad formale: vt in hac, Petrus est disputatiuus, non ampliat subiectū, nec in hac, Petrus est risibilis: sed solum est ampliatio quoad actum ridendi, imò in rigore nulla est ampliatio: quia illi termini solum significant potentiam. Et ideo non accipiuntur nisi pro re, quæ actu habet talem potentiam. Quamq̄ illa, homo est risibilis, ratione suppositionis naturalis extremorum est necessaria. Ex hac sexta regula sequuntur istę concedendę quod nec generatum est nec generabitur est generabile, quod nec annihilatum est nec annihilabitur est annihilabile. Septima regula: ly imaginariò, & verbū imaginatur, ampliant terminos tam præcedentes q̄ sequentes: vt sonant ad imaginabilia: vt si dicas, chimera imaginario peperit sphingē aut imaginatur peperisse sphingem, omnes termini ampliat. Octaua & vltima regula. Terminus denotans actum animi interiorē: vt intelligo, volo, &c. & ly significo, ampliant terminos, qui reguntur ab illis post se vsq; ad imaginabilia: vt si dicas, Petrus intelligit chimera, accusatiuus ampliat, sed non nominatiuus quæ admodum si dicas, ly chimera significat chimera. Vbi cautè exprimito ampliationem verbi, significat: nam ly homo. v.g. non significat quicquid imaginatur esse homo, quia tunc significaret equos & lapides & omnia entia mundi: quod est manifestè falsum:

falsum: cum non fuerit impositus ad significandū nisi hoīes, nec subordinetur nisi naturali similitudini hominū: sed ly homo, significat omnes homines qui imaginantur esse.

No. 5.

Istę omnes regulę nō aliter probantur, q̄ ex modo concipiendi, & ex significatione vocum: ad hoc em̄ inuentę sunt regulę ampliationum à Dialecticis, vt explicetur veritates & falsitates, propositionū, iuxta suas proprias significationes. Et quamq̄ fortasse sint alii termini ampliatiui, non tamen oēs possunt certis regulis perstringi. v.g. ly præscitus, & prædestinatus, non ampliāt solum sicut cætera participia præteriti ad præteritum: nam cōcedimus q̄ Antichristus est præscitus, sed nec ampliāt tam latè sicut ly cognitus, quia non ampliāt nisi ad id quod est vel fuit vel erit: nō enim prædestinatur, nisi illi qui erunt in aliquo tempore. Itē ly promitto, ly requiritur, ampliāt: sed huiusmodi ampliationes ex ipsis significatis terminorum debent considerari. Sunt qui dicant ly video, audio, & cæteros terminos significantes actum animæ exteriorē perinde ampliare, atque ly cognosco, hoc tñ dependet ex alia quaestione Physica, an notitiæ intuitiue possint conferuari à Deo, in absentia rerum: nam illo concessio ampliāt, aliās non.

Lectio secunda,

Argu. 1.

An verbū importat latū tēpus ampliet.

PRO maioritelligētia istarum regularum arguitur: primo, contra primum fundamentum, si ly est, vñiat pro tēpore totius anni præsentis, tunc extrema huius, album est nigrū, ampliantur: Et si Petrus vna die sit albus & alia niger, illa conceditur sicut Petrus erit album: ergo verbum præsentis temporis ampliat. Et confir. In Euangelio cōceditur, cæci vident, claudi ambulant &c. quod non potest concedi: nisi illis verbis ampliantib⁹: puta, qui antè erat cæcus, modò videt: ergo. Ad argumentum, admissa illa significatione verbi, forsan est disputare de nomine, an ampliet: nam solum intelligimus verbum præsentis non ampliare, quando vnit pro instanti præsentis: sed potest nihilominus responderi q̄ non ampliat, quia non importat plures differentias temporis, cum totum tēpus importet per modum præsentis: sed habet amplum modum significandi. Ad confirmationem dicendum est, illas propositiones in cōmuni vsu loquentium accipi in alio sensu, q̄ faciunt in rigore: nam quādo iunguntur termini repugnantes pro eodē

tēpore: tunc ratione cōnexionis significatur q̄ id quod erat cæcū iam videt &c. & q̄nq; imperceptibile moram tēporis futuri exprimitur per verbū præsentis: vt q̄n sol est prope ortum, concedimus q̄ Soliam oritur.

Secundò contra primam regulam

arguitur. Verbum præteriti non magis importat differentiam temporis præsentis, q̄ verbū præsentis differentiam temporis præteriti: sed verbū præsentis non ampliat ante se ad præsens, & maximè quia gratis conceditur post se restringere ad præteritum, & ante se ad præsens & præteritum ampliare. Et confir. Sequeretur inde, hanc propositionē esse verā, Petrus homo albus fuit, casu quo nunc Petrus incipiat esse per primū sui esse, & sit albus: nam tantum valeret, sicut Petrus est vel fuit albus: cōsequens est falsum, quia Petrus nunquam antehac fuit: & proinde nec illa propositio habuit aliquam de inesse veram. Propter hoc argumentum aliqui antiqui negarunt verbum præteriti aut futuri aliter ampliare ante se q̄ post se: sed verbū præteriti vtrinq; ampliare solum ad præteritum, & verbū futuri vtrinq; ad futurum. Sed tamen hoc est contra modum concipiendi: vnde sumuntur regulę ampliationum: nam casu quo Petrus fuit niger & modò sit primò albus, concedimus hoc album quandoque fuit nigrum, & similiter hic senex quadoq; fuit iuuenis, hic infirmus fuit herifanus, quas tamē illi negat: nam secundum illos idē est, fuit album nigrum, & album fuit nigrum. Item quia pari ratione in hac, creans necessariò est Deus, ly necessariò, deberet restringere subiectum sicut prædicatum: & sic illa esset falsa: nam creans necessariò, nō supponit: Et hæc pariter esset falsa, Deus contingenter est creans: nam ly Deus, stare pro illo quod contingenter est Deus. Item tertio eadem ratione istę essent equiuales, Christus incipit esse Deus, & incipit Christus esse Deus: nam ly incipit eodem modo deberet ampliare à parte antè & à parte post: & tamen prima est heretica, & secunda est catholica, vt videbimus in materia de incipit. Vnde ad argumentum negatur, q̄ verbum præteriti non ampliet magis ad præsens, q̄ verbum præsentis ad præteritū: imò ex sua significatione habet ly fuit, & ly erit, aliter ampliare ante se & aliter post se. Ad confirmationem negatur veritas illius, Petrus homo alb⁹ fuit, casu quo nūc primò incipiat esse homo. Nam quamq̄ ly fuit, ampliet ante

Argu. 2.
An verba eadem ampliant à parte antè & à parte post

te se, tamen semper denotat vnionē prædica-
ti ad subiectum in præteritū. Quare semper
requirit suam de inesse fuisse veram: & ly er-
rit, suam de inesse fore veram. Sed tamen di-
cāta propositio esset vera casu quo antē Petr^o
fuisset hō, & nūc primō inciperet esse albus.
Nā seq̄retur, Petrus hoc fuit, & hoc est: vel
fuit hōmo albus: ergo &c. Ex quo sequitur
in terminis irresolubilibus, idē esse prædica-
tum & subiectum poni ante ly fuit, vel post:
æquipollent enim de materia, Michaēl Mi-
chaēl fuit, Michaēl fuit Michaēl, fuit Micha-
ēl, Michaēl. Alii dicūt q̄ in illa propositione,
Petrus hō albus fuit, prædicatum nō ampliatur
quo ad materiale: sed solū quo ad formale
ita q̄ stat p̄ illo quod fuit ens vel entia, siue
sit, siue fuerit albū, & est probabile: sed tunc
debet cōcedi ista, Adā oīs hō fuit, casu quo
ante hac solus fuisset Adam, & nunc sint alii
hōes: nam prædicatum non distribuitur, ni-
si pro homine qui fuit. Et ideo verisimilius
est negare istam, & dicere q̄ prædicatū etiā
ampliatur, iuxta primū modū respondendi.

Argu. 3. *Tertio, arguitur contra eandem re-*
gulam de ampliatione participiorū. Si parti-
cipium præteriti ampliatur sicut verbum præ-
teriti, quæritur ly mortuus, quem sensum fa-
cit. Nā vel ista, Petr^o est mortuus, facit hunc
sensum, Petrus vixit & modō non viuuit: &
hoc non, quia tūc articulus fidei esset falsus,
puta Christus est mortuus: vel facit hunc sen-
sum, Petrus aliquā vixit, & postea non vixit,
& tunc sequeretur q̄ viuuum & mortuum
non opponeretur, nam staret simul, aliquid
esse modō viuū & mortuum vt est Christus.
Ad argumentum sunt qui dicant ly mortuum,
non accipi proprie mediante copula de
p̄senti nisi pro illo quod non viuuit. Vnde in-
ferunt hanc propositionē. Christus est mor-
tuus, non esse veram in sensu proprio: sed q̄
Ecclesia concedens illam vtitur translatione
tēporis. i. q̄ loquitur ac si essemus in illo tri-
duo quādo fuit mortuus, vt valeat tantū si-
cut Christus in triduo fuit mortuus. Sed ta-
men maiorem honorē debemus deferre arti-
culis fidei: nō em̄ Ecclesia cōcederet q̄ Chri-
stus est mortuus, crucifixus &c. nisi illę duę
proposōnes essent veræ in sensu proprio. Et
ideo notandum hic primō, q̄ viuēs, vno mo-
do accipitur pro corpore cōnotādo extrin-
secē habere animam, & alio modo pro toto
cōposito: quod intrinsecē includit animā: tā
q̄ partem sui. Et his duobus modis etiā acci-
pitur ly mortuum: & pro corpore, & pro to-

to composito. Et vtroque modo accipitur
dupliciter. s. participaliter, & nominaliter.
Participaliter tantū valet ly mortuus, sicut
quod obiit, vel quod pro aliquo tēpore ami-
sit vitam, siue modō viuat, siue nō (Et in hoc
sensu propriissimē cōfitē Ecclesia q̄ Chri-
stus est mortuus) sicut moriēs est id, quod
modō amittit vitam: & moriturus est quod
obibit vel amittet vitā. Et hoc modo nō re-
pugnat q̄ aliquis sit modō mortu^o, & simul
viuens, sicut Christ^o: sicut nō repugnat q̄ sit
moritur^o postea & victurus: sicut re vera ho-
mines morituri post hoc, sunt postea resur-
recturi in die iudicii. Alio modo accipit ly
mortuū, nominaliter: & tūc respectu copulæ de
p̄senti tm̄ valet sicut, quod vixit & modō
nō viuuit: & sic mortuum, & viuū respectu e-
iusdē copulæ repugnāt pro eodem tēpore.
Ex quo sequitur q̄ sicut nunc Christus est
mortuus, ita semper posthac erit mortuus
participaliter, sed tamen sicut non est mor-
tuus nominaliter, ita nec erit posthac mor-
tuus nominaliter. Quia nominaliter idem
est dicere, erit mortuus: & pro aliquo in stan-
tī futuro, nō viuēt: Sed solum in triduo fuit
mortuus nominaliter. Et per hoc responsum
est ad argumentum. Ex quo sequitur quod
quando ly mortuum, accipitur nominaliter
non ampliatur: quia solum est proprium parti-
cipiorum ampliari. Quare nullo modo ly
mortuū, potest proprie verificari de aliquo
animali: quia quādo viuuit non est mortuū,
& quando non viuuit iam non est: sed tamen
verificatur pro cadauere proprie: vel si veri-
ficatur pro animali non viuento, accipitur
tunc participaliter: vel si accipitur nomina-
liter, tunc animal accipitur analogicē pro ca-
dauere: & in isto sensu concedimus q̄ Chri-
stus fuit mortuus in triduo nominaliter.

Sunt qui ex significatione de ly
mortuum: vt inferant propositiones mirabi-
les: inferunt illas, quæ principiis Dialecticis,
& omni modo concipiendi repugnant. In-
ferūt enim q̄ Petrus existēs Pariliis est mor-
tuus Romæ: nam Petrus aliquādo vixit Ro-
mæ, & nūc no viuuit Romæ: ergo est mortu^o
Romæ. Itē existens nunc in peccato, qui an-
teā fuit in gratia est mortuus in gratia: nam
aliquando vixit in gratia & nunc non est in
gratia, ergo. Item existēs nunc viginti anno-
rū mortuus est decimo nono anno: quia vi-
xit in decimonono: & nunc non viuuit in de-
cimonono, ergo est mortuus in decimonono
Et certē eādē ratione fierent hæretici con-

cedētes q̄ Deus est præteritus tempore. Noe:
nā fuit in tēpore Noe, & nunc nō est in tem-
pore Noe: ergo fuit præteritus tēpore Noe,
imō q̄ fuit mortuus tēpore Noe. Igit̄ nullo
modo sunt cōcedendę hmōi propositiones
q̄ sunt falsę per regulas Dialecticas, Est em̄
dicendū q̄ si a liq̄ determinatio addat̄ illi par-
ticipio mortu^o, nō cadit supra ly viuere, in-
clusum in participio: sed supra ly obiit, aut
desiuit viuere: includit. n. ly mortuū, vtrūq;
s. q̄ vixit & p̄ alq̄ tēpore desiuit viuere. Vñ
ista propositio, Petrus est mortuus Romæ,
tantū valet sicut Petrus est mortuus, & q̄
obiit aut desiuit viuere erat Romæ. Itaq; sic
exponit, Petr^o fuit Romę, & dū erat Romæ
obiit: Petrus est mortuus in decimo anno,
Petrus obiit dum erat in decimo anno: itaq;
desiuit viuere in decimo anno. Er par ratio
ne dicendum est de aliis.

Argu. 4. *Quarto arguitur cōtra modū am-*
pliandi participiorū. Verbū p̄senti in mente
vltimata ex natura sua significat essentialiter
per modū p̄sentialitatis: ergo per nullū p̄ di-
catū pōt impediri, quin vniat in ordine ad
p̄senti. Vñ sequit̄, in subiectū huius, Adam
est p̄teritus, stare pro Adā p̄senti: ac pro in-
de p̄dicatū nō ampliari subiectū. Et confir-
An verbū ampliatur Esto prædicatū ampliatur subiectū: tñ p̄dicatū
ipsum nō habet vnde ampliatur: ergo solū ac-
cipitur pro illo quod modō est, & est p̄teri-
tū. Circa hoc argumētū antiqui fuerunt sine
causa malē vexati: Nō enim poterant intelli-
gere quomodō ly est, vniat pro p̄senti, & ni-
hilomin^o subiectū ampliatur. Et ideo aliqui di-
xerūt, q̄ copula istius propositionis, Adam
est p̄terit^o, nō est ly est, sed ly est p̄teritus: &
tota illa ampliatur subiectū & cōcedunt nullū
illic esse p̄dicatū. Itē q̄ verbū pōt esse fœmi-
nini ḡnis, vt si dicas, Eva est p̄terita. Hoc est
tñ ridiculū: nā sicut in hac, Petrus est amās,
ly est, solū est copula, & participiū est p̄ dica-
tum: ita in hac, Petr^o est amatus. Itē quia ea-
dē est copula si dicas, Petrus est albus, & Pe-
trus est p̄teritus vel amatus. Sed esto solū ly
est, sit copula in illa p̄positione, adhuc sunt
duo modi dicendi. Primus est Pauli V. qui
tenet, ly est, in illa propositione distrahi à
p̄dicato, & ideo ly est, adiunctum p̄dica-
to ampliatur subiectum: vel vt alii dicūt, ly est,
ampliatur à p̄dicato. Sed contra hoc pri-
mum est modus concipiendi: qui plurimū
valet in Dialectica. Nā, vt arguebamus in ar-
gumento principali, illud verbum in mente
ex natura sua habet: vniat in ordine ad tem-

pus p̄senti: ergo vbiq; sit, respectu cuius-
cunq; prædicati vniat illo modo. Item quia
secundū istos idem esset dicere, Adā est mor-
tuus, & Adam est vel fuit mortuus, & tamē
aliter concipimus per vnam q̄ per aliā: nam
per illam de p̄senti solū concipimus q̄ re-
spectu huius istātis solius illud prædicatum
cōuenit subiecto, & per illam cōcipimus q̄
respectu hui^o vel respectu alterius præteriti.
Et ideo dicendum est indubiē cū Buridano,
licet olim dubitauim^o de sua opinione: dice-
dū, inq; q̄ in illa ly est, vniat pro instanti præ-
senti, sicut in hac, Petrus est alb^o, & prædica-
tum ampliatur solū subiectū: nam verbū nec
ampliatur illic, nec ampliatur: sed respectu huius
instantis verū est dicere q̄ Adam est præte-
ritus: nā esse præteritum, nō est esse simplici-
ter, sed fuisse. Ad cōfirmationem responde-
tur, q̄ licet ly præteritū, aut ly futurum, non
ampliatur, nihilomin^o ex intrinseco suo mo-
do significandi habet, vt ly præteritū, accipia-
tur p̄ illo quod fuit in ordine, ad quodcūq;
verbū ponat̄: etiam si dicas, Adā erit præte-
ritus: & ly futurum, accipiat̄ pro futuro
etiā si dicas, Antichristus fuit futur^o: & ideo
istę propositiones sunt veræ. Et hac de cau-
sa Dialectici solēt vocare ampliationē intrin-
secā, illā, quæ prouenit ratione participii:
nam tunc extremū ipsum ex sua intrinseca
significatione habet vt ampliatur. Et illam
quæ venit à verbo vocant extrinsecam.

Argu. 5. *Quinto, arguitur contra septi-*
mam & octauam regulas. Nulla est amplia-
tio ad quinq; ergo regulæ supponūt falsum.
Probat. Si esset ponēda illa ampliatio, ma-
ximē quia intellectus potest cognoscere im-
possibilia, puta chimæram, hircoceruū &c.
Sed hoc non, ergo nō est ponēda. Probat̄
Minor. Ens est obiectum ad equatū intelle-
ctus: nam vt author est Auicēna, qui nō in-
telligit ens nihil intelligit. Quemadmodum
enim color est quod primū obiicitur visu:
ita ens est quod primū obiicitur intellectui:
& entia ficta non sunt entia: ergo non sunt
intelligibilia. Et confirmatur. Quia si ly si-
gnificat, ampliaret ad quinq; sequeretur q̄
ly homo, significaret omne quod imagina-
tur esse homo, & sic significaret lapidem.
Propter hæc argumenta, vt existimo, Buri-
danus & alii antiqui negarunt ampliationē
ad quinq;. Sed re vera vix potest huiusmo-
di ampliatio negari. Primō Aristote. 3. Ethic^o.
dicit quod voluntas est impossibile: &
cum doctore Augustino, nihil sit voli-
tum

tum nisi præcognitū, fit vt impossibile pos-
sim⁹ & intelligere & velle. saltē velleitate cō-
ditionali. Itē cōcedimus q̄ chimera imagina-
tur esse, licet sit impossibilis, vbi subiectū ac-
cipiē pro illo ficto ente, quod respondet illi
termino mediāte illa copula: ergo supponit
pro illo ac subinde ampliatur. Et ideo ad ar-
gumentū, cōcesso q̄ ens sit obiectū adæqua-
tū intellectus, negat cōsequētia, quia infert,
nō posse intelligi nisi vera entia: sed solū se-
quit̄ q̄ quicquid intellect⁹ cognoscit, cognō-
scit sub ratione entis. Et ita res habet: quia
nō cognosceremus chimera, nisi quia fingi-
mus esse quoddā ens, licet illud non sit pos-
sibile. Et ad cōfirmationē iam suprā respon-
sum est, q̄ ly homo, non significat quicquid
imaginat̄ esse homo, vt ampliatio ferať in ly
esse homo, sed significat omnē hominē qui
imaginatur esse. Vnde non sequitur ly ho-
mo, significat hominem, & lapis imaginari⁹
est homo: ergo ly homo, significat lapidem:
nec si inferas, ergo ly homo, lapidem signifi-
cat: nam medium in maiori nō tenetur tam
amplē sicut in minori. In minori enim ly ho-
mo, stat pro illo quod imaginat̄ esse homo:
sed in maiori solū pro homine qui imagi-
natur esse: & ideo in Minori accipitur p̄ la-
pide, pro quo non accipitur in Maiori. Sed
subsumendo, homo imaginatur esse lapis,
optimē sequitur: ergo ly homo, significat ali-
quid quod imaginatur esse lapis.

No. 2.

Sed concessa ista ampliatione ad

An omne
impossi-
bile sit intelli-
gibile.

quinq; eō q̄ impossibilia sunt intelligibilia,
disputat Summuliste, an omne impossibile
sit intelligibile. Et videtur q̄ non, propter il-
lud argumentum quod fecimus in. c. de ter-
mino cōnotatiuo: quia nō intelligibile, non
est intelligibile, & tamen illud non intelli-
gibile, est aliquod impossibile. Et ideo distin-
guūt q̄ duplex est impossibile: scilicet expli-
cans contradictionem, & implicans cōtradi-
ctionē. Explicans est quando formaliter ex-
plicantur duæ contradictoria: vt Petrus est
& non est: vel qñ ad ipsum non intelligibile
esse intelligibile, sequitur nō esse non intelli-
gibile: vt ipsummet non intelligibile. Cæte-
ra sunt impossibilia implicata, vt vacuum,
chimera &c. Tūc dicūt, q̄ impossibile primi
generis nō est intelligibile sed solū impossi-
bile secundi gñis. At certē ista distinctio est
voluntaria: Nā impossibile explicans: puta
Petrū esse & nō esse, est intelligibile: quia licet
nō assentiam⁹ illi, intelligimus tñ, qd signifi-
cat hoc, sicut intelligimus chimera: & tan-

ta repugnantia est q̄ sit chimera, sicut q̄ Pe-
trus sit & non sit. Et ideo nos dicimus quōd
omne illud est intelligibile, quod potest ca-
dere sub cōceptu entis tanq̄ obiectū intelec-
tus, siue verum, siue fictum: siue implicet, si-
ue explicet contradictionem. Sed ad illud
argumentum non intelligibile non est intel-
ligibile: non intelligibile est aliquod impos-
sibile &c. concessa maiori negatur Minor:
nam ille terminus nō intelligibile, habet nō
suppositionem annexam, nisi forsā respec-
tu copulæ de imaginario. Ex hoc em̄ q̄ ly
nō intelligibile, supponat pro aliquo, sequi-
tur q̄ verificat̄ de illo: dicēdo, hoc est nō in-
telligibile: & si est non intelligibile, sequitur
q̄ non est intelligibile, ab affirmatiua ad ne-
gatiuam variato prædicato, & si nō est intel-
ligibile nō est significabile & ideo nō est si-
gnificatū de ly non intelligibile, ac subinde
ly nō intelligibile, nō supponit pro illo. Sed
si quæras quid significat ly nō intelligibile,
Iam respōdimus suprā, q̄ significat non in-
telligibile, quod imaginatur esse: nam possu-
mus nos fingere posse esse aliquā rē: q̄ non
sit intelligibilis, siue hoc implicet, siue non.

No. 3.

Superest statuere regulas arguē-

Regulæ.

di in ampliationibus, vt puta locos arguēdi,
& defectus. Vbi fundamentum sit q̄ amplū
respectu min⁹ ampli se habet sicut superi⁹
ad inferius. Ex quo eliciūtur sex regulæ. Pri-
ma. Ab amplo ad non amplum affirmatiuē
cum distributione ampli, & posita constan-
tia nō ampli bene sequitur: vt, omnis homo
pōt disputare, & homo est: ergo omnis ho-
mo qui est potest disputare. Sed sine constā-
tia non sequitur: nam si nullus homo esset,
antecedens esset verum sine consequente.
Secunda. A non amplo ad amplum negati-
uē, sine distributione ampli & cum constan-
tia non ampli optimē sequitur: vt homo q̄
est nō potest disputare, & homo est: ergo a-
liquis homo nō potest disputare. Tertia re-
gula. Ab amplo ad non amplum negatiuē
cum distributione ampli, etiam sine constā-
tia bene sequit̄: vt, nullus homo potest esse
lapis, ergo nullus homo est lapis. Quarta.
A non amplo ad amplum affirmatiuē: sine
distributione ampli, etiam sine constantia,
bene sequit̄: vt, aliquis homo est albus, ergo
aliquis hō potest esse albus. Quinta regula.
Ab amplo ad non amplū sine distributione
ampli, nusq̄ sequitur, nec affirmatiuē, nec ne-
gatiuē: nec cum constātia, nec sine illa: vt nō
sequitur, Aliqua substātia potest esse creatu-
ra

ra, aliqua substātia impossibiliter est Deus,
substātia est: ergo aliqua substātia quæ est
impossibiliter, est Deus: nam ante creationē
mūdi, ita erat sicut significatur per antecede-
tia, & aliter quā per consequentia. Et à for-
tiori non sequitur sine constantia. Sexta. A
non amplo ad amplum, cum distributione
ampli, nullo modo sequitur: vt non sequitur
omnis substātia quæ est impossibiliter est
creatura: ergo omnis substātia impossibili-
ter est creatura, omnis substātia quæ est pos-
sibiliter est Deus: ergo omnis substātia pos-
sibiliter est Deus: vt patet ante creationem
mundi.

Not. 4.

Istæ regulæ sunt intelligendæ dua-
bus limitationibus. Prima, quod solū sunt
veræ, quantum attinet ad locum arguēdi ab
amplo ad non amplum, vel è contrario: nam
possunt aliæ consequentiæ tenere per alium
locum: vt bene sequitur: homo necessari⁹ dis-
putat: ergo homo disputat sine constantia,
contra primam regulam, & sine distribu-
tione, cōtra quintam: quia arguitur à modali de
signo vniuersali, ad suam de inesse. Secunda,
quod vt istæ regulæ teneant, debet caueri nē
committatur alius defectus ex parte aliorum
terminorum: vt non sequitur iuxta primam
regulam, omnis homo est vel fuit albus, & ho-
mo est, ergo omnis homo est albus: quia ex
parte prædicati arguitur ab amplo ad nō am-
plum sine distributione. Sed de istis plura in
modalibus.

Lectio tertia.

Secunda definitio textus fuit restri-

Not. 1.

ctionis, quæ est coarctatio termini à maiori
ad minorem suppositionem, vt iam superius
expositum est. Et potest pariter esse quantū
ad pauciora supposita, vt in terminis commu-
nibus: vel solū quantum ad tempus: vt in
singularibus.

Not. 2.

Notandum est hic primò: vt adno-
tauimus circa ampliationem, quot modis cō-
tingat terminum aliquem restringi quos Pe-
trus Hispanus assignat in septimo tractatu.
Potest enim restringi quoad tempus per co-
pulam implicationis: vt, nullam instās quod
est, erit: ly, instans, supponit solū pro præ-
senti. Secundò potest restringi terminus
quoad genus: vt si dicas aliquis homo dispu-
tat, ly, aliquis homo supponit pro solis ma-
sculis. Et quoad supposita. Quod potest
contingere, aut per appositionem inferioris
ad superius, vel adiectiuū ad substantiuū,

vel determinationis ad determinabile: vt si di-
cas, animal homo est rationale, animal albū
est album, animal hominis est irrationale: in
prima non solū totum subiectum: sed ly,
animal, ratione restrictionis solū supponit
pro homine, & in secunda solū pro animali
albo, & in tertia solū pro animali possesso
ab homine. Sed tamen adiectiuum à parte
vnius extremi non restringit substantiuum
in alio extremo: aliās hæc esset vera, omnis
homo est alb⁹, quæ equivaleret huic, omnis
homo albus est albus. Et quanquā dicat illic
Petrus Hispanus, quod saltē restringit sub-
stantiuum quoad genus pro solis masculis: il-
lud iam nō recipitur, tametsi valde probabi-
le sit vt adnotauimus in cap. de nomine.

Sed sunt aliqua parua dubia circa

Not. 3.
Dubiu. 1.

istas restrictiones. Et primò circa modum re-
stringendi copulæ implicationis est notandū
quod illa copula semper restringit terminum
ad, sola supposita quibus conuenit illa habitu-
do implicationis. Itaque si est implicatio affir-
matiua restringit in ordine ad tempus illius
copulæ: vt homo qui est erit, accipitur ly, ho-
mo solū pro homine præsentis: sed si dicas,
Antichristus qui non est, erit: non restringi-
tur Antichristus, ab illo verbo est, pro Anti-
christo præsentis: nam aliās illa propositio es-
set falsa: sed restringitur pro Antichristo qui
non est, & non pro præsentis. Quare non dixi-
mus quod copula implicationis semper re-
stringit in ordine ad suum tempus: sed quod
restringit ad supposita quibus conuenit illa
habitus, siue affirmatiua siue negatiua. Et
secundo notandū quod quādo diximus, ter-
minum restringi à copula implicationis, non
intelligimus quod supponit semper pro sup-
positis quibus conuenit illa copula, sed quod
requiritur vt supponat pro aliquo quod con-
ueniat illi habitudine illius copulæ: quod tamē
aliquando non sufficit, vt supponat, vt si di-
cas, instans quod fuit est, ly, instans, non sup-
ponit pro instāti præterito: quia totum com-
plexum tenetur in ordine ad verbum præ-
sentis: & ideo accipitur p̄ re quæ est, instans
quod fuit. Sed in hac, instans quod est fuit,
ly, instans, bene supponit pro instāti præ-
senti: nam stat pro re quæ est vel fuit instans
quod est: sed tamen illa propositio est falsa:
quia nō habuit aliquam de præterito veram:
sicut hæc est falsa, instans p̄sens fuit, licet sub-
iectum supponat.

Secundum dubium est particulare,
vtrum hæc sit concedenda, omne quod fuit
est,

Not. 4.
Dubiu. 2.

G

est, vbi notandum est quod relatiuum cum copula implicationis accipitur dupliciter. Vno modo participialiter, & alio modo restrictiue seu verbaliter. Primo modo, homo qui est, tantum valet, sicut homo existens: homo qui fuit, homo praeteritus: homo qui erit, homo futurus: nam verbum sum es sui caret participiis. praeterito, & futuro: & ideo primum mutuat a verbo praeterito, & secundum a verbo suo. Et re vera Latine loquendo, praeteritum solum supponit pro eo quod iam non est: & futurum, pro illo quod nondum est: imò ipsum verbum praeteriti, fuit, hoc proprie significat: quod fuerit & non sit: vt diximus fuit Ilion. fuerunt Troes, id est, iam non sunt. Sed tamen Dialectici non usurpant verba in hoc significatione: sed concedunt quod ego fui & ero: licet modo sim. Et eadem ratione si ly: praeteritus, & ly, futurum, sunt participia de ly, fuit, & erit, concedunt quod sum praeteritus & sum futurus vt haec participia non dicant negationem praesentis. Hoc notato respondetur ad dubium. quod si subiectum huius, omne quod fuit est accipiat participialiter, vt aequipolleat huic, omne praeteritum est, manifeste est falsa: nam si ly, praeteritum accipiat proprie a praeterito. solum accipitur subiectum pro illis quae iam defuerunt essentiam participium vbiunq; ponatur, habet amplum modum significandi intrinsecè: quare illic supponit pro Adā & pro Noe. &c. Sed non pro aliquo praesenti. Et si sit participium de ly, fuit, etiam est falsa propter distributionem: quia Adā praeteritus non est, licet ego qui sum, praeteritus sim: nā distribuitur pro omni illo quod fuit, siue sit, siue non. Sed si illa copula implicationis accipiat restrictiue, illa propositio est vera: nā (vt diximus in superiori notabili) subiectum supponit solum pro re quae est & fuit. Ex isto notabili sequitur has propositiones esse falsas. omne futurum est, omne possibile est, omne generabile est. &c. Nam subiectum distribuitur pro omni re futura vel possibili. &c. Sed si dicas, omne quod erit est, restrictiue haec propositio est vera: nam subiectum non distribuitur nisi pro rebus quae sunt praesentes & erunt, & pari modo, omne quod potest esse est. &c. Sed tamen communiter negantur, quia absolute videntur illae copulae accipi participialiter. Vnde si accipiantur restrictiue non sequitur, omne quod erit est, Antichristus erit: ergo Antichristus est. Sed dicendum est in minori, Antichristus est aliquid quod erit, vt indium teneatur aequè restrictè. Alij opinantur quod subiecta istarum accipiuntur solum pro

suppositis respondentibus in ordine ad copulam implicationis, & non in ordine ad copulam principalem, & tunc omnes illae propositiones sunt falsae. Sed certè hoc est falsum, vt patet per resolutionem iuxta regulas relatiuorum: nam, homo qui erit est, resoluitur, homo est, & ille erit: & ideo solum accipitur subiectum pro illo quod est & erit copulatiue.

Tertium dubium est, an determinabile restringat suam determinationem: sicut restringitur ab illa. Ad quod breuiter respondetur quod adiectiuum restringitur a suo substantiuo sicut restringit ipsum: vt si dicas, homo albus disputat: sicut ly, homo, solum supponit pro homine qui est albus, ita ly, albus, solum supponit pro albo quod est homo. Sed tamen determinatio est alterius casus a determinabili, non restringitur ab ipso: vt siue dicas, equus hominis est animal, siue hominis equus, vtrobique ly, equus: restringitur pro equo hominis: sed in neutra restringitur ly, hominis, pro homine possidente equum. Et hoc non aliter probatur quam ex ipso nomine determinationis: hoc enim est, determinare nempe restringere, & non restringi: adiectiuum vero non solum est determinatio: sed quia applicat suum formale ad substantiuum, per hoc etiam determinatur ad supponendum solum pro illo.

Vltimo tandem adnotanda sint regulae arguendi in restrictionibus. Vbi fundamentum sit idem esse restrictum respectu non restricti: quod minus amplum respectu magis amplii: quare similes regulae ponuntur hic, quae in ampliationibus. Prima. A non restricto ad restrictum affirmatiue cum distributione non restricti & cum constantia restricti est bona consequentia: vt, omnis homo disputat, homo qui est doctus est, ergo omnis homo doctus disputat. Secunda e converso. A restricto ad non restrictum negatiue sine distributione non restricti & cum constantia restricti est bona consequentia: vt homo doctus non disputat, & homo doctus est: ergo aliquis homo non disputat. Tertia regula. A non restricto ad restrictum negatiue cum distributione non restricti, etiam sine constantia est bona consequentia: vt nullus homo disputabit: ergo nullus homo qui est disputabit. Quarta. A restricto ad non restrictum affirmatiue sine distributione non restricti: etiam sine constantia est bona consequentia: vt, aliquis homo qui est disputabit: ergo aliquis homo disputabit. Quinta. Nullo modo sequitur a non restricto ad restrictum

No. 5.
Dubium.

No. 6.
Regula.

restrictum sine distributione non restricti, nec negatiue, nec affirmatiue: vt non sequitur, homo est foemina: ergo aliquis homo est foemina: nec sequitur, homo non est masculus: ergo aliquis homo non est masculus. Sexta. A restricto ad non restrictum cum distributione non restricti, nullo modo sequitur: vt, nullus homo est foemina: ergo omnis homo non est foemina: quilibet homo est masculus, ergo omnis homo est masculus.

Tertia definitio textus fuit alienationis: quae est distractio termini a propria ad impropria significatione. Vnde quot modis contingit aliquem terminum supponere improprie, alienatur. Et alienatio fit aliquando a praedicto alienante subiectum, vt diximus in regulis analogorum. V. g. homo est pictus, subiectum alienatur a praedicto. Aliquando terminus, siue subiectum siue praedictum alienatur ratione totius orationis ex vsu loquendi, vt si dicas, Petrus est quidam leo, ly leo, alienatur vt accipiat pro homine crudeli. Sed est dubium quare adiectiuum positum a parte praedicti potest alienare subiectum & non potest ipsum restringere, & tamen si adiungatur suo substantiuo restringit ipsum. Respondetur causam esse: quia alienatio provenit ratione significationis. Ex eo enim quod terminus, pictus, significat picturam, alienat subiectum. Sed restrictio provenit ratione acceptionis. Et ideo adiectiuum non restringit substantiuum nisi quando adiungit illi, & fit vnus terminus cum illo. Quare in hac, homo est hoc animal pictum, licet subiectum alienetur ad statum pro animali picto, non tamen restringitur vt accipitur solum pro demonstrato.

Praeter ista nomina, sunt etiam alia quibus vtuntur dialectici: vt sunt diminutio & remotio. Vnde secundum Petrum Hispanum tracta. 7. diminutio est detractio significati, ratione termini adiecti: vt cum dicimus, homo est mortuus, domus est destructa, &c. praedicta destruunt rationem subiecti. Et cum dicimus, Aethiops est albus secundum dentes, illic diminuitur significatum de ly, albus. Remotio est detractio termini vt non supponat ratione alicuius modi repugnantis, vt si dicas, homo irrationalis. Sed haec & alia (si qua sunt) omnia reducuntur ad genus restrictionis.

Caput vltimum.

Appellatio est applicatio significati

ti formalis vnus termini ad significatum formale alterius. Que est duplex, realis, & rationis. Appellatio realis, est applicatio accidentis realis: vt, Petrus est magnus logicus. Appellatio rationis, est applicatio accidentis rationis: vt, homo est species. De appellatione reali constituuntur duae regulae. Prima. Quando adiectiuum ponitur a parte praedicti: & substantiuum a parte subiecti: adiectiuum non appellat supra formale substantiuum: sed applicat suum significatum ad suppositum substantiuum: vt, Petrus logicus est magnus, magnitudo denotatur conuenire Petro non secundum Logicam. Secunda. Quando adiectiuum & substantiuum situatur a parte eiusdem extremi: tunc adiectiuum appellat supra formale substantiuum: vt, Petrus est magnus Logicus. De appellatione rationis sunt aliae duae. Prima. Praedictum secundae intentionis, quando illa intentio conuenit rebus, appellat illam supra primum significatum subiecti: vt, homo est species. Vltima regula. Terminus significans actum anime interiore, appellat proprium conceptum termini in quem fertur: vt, cognosco venientem, denotatur quod cognosco eum per conceptum venientis.

Lectio prima.

Cognitio appellationum admodum est inter cetera dialecticis necessaria: sanè quae omnibus scientiis plurimum ancillantur. No. 1. Quam Petrus Hispanus fateor, nescio quem ad modum definiuit dicēs, appellatio est acceptio termini pro re existenti. Sed non est iam in vsu haec sua definitio. Quare nos rem totam appellationis tribus membris comprehendimus. Est enim in textu primo definitio

tio appellationis, mox diuisio, postremò qua-
tuor regulæ. Appellatio, inquit, est applica-
tio significati formalis vnius termini ad si-
gnificatum formale alterius: vt cum dicitur,
Petrus est magnus Logicus, denotatur ma-
gnitudo adiacere logicæ seu Petro ratione lo-
gicæ, vt puta, quod Petrus sit egregie peritus
logicæ. Et reuera illa applicatio magnitudi-
nis ad Logicam est appellatio passiuæ, tamet-
si Dialectici dicant ly, Logicus, esse appella-
tionem passiuam: quia est terminus super
quem fit appellatio: & ly magnus, esse appella-
tionem formalem. Et congruè vocatur hu-
iusmodi applicatio, appellatio: quia, appella-
re, apud Latinos præter alias significaciones
idem est, quod appellere seu applicare. Et
dicitur in definitione, applicatio significati
formalis ad significatum formale: quia quan-
do solùm est applicatio formalis vnius ad
materiale vel suppositum alterius, non est
appellatio, vt videbimus in expositione pri-
mæ regulæ. In hac enim propositione, ho-
mo est albus, nulla est appellatio. At non
diximus significati formalis vnius termini
connotati ad formale alterius connotati-
ui: nam appellatio rationis fertur etiam su-
pra formale termini absoluti: vt, homo est
species: imò & appellatio realis nonnun-
quàm: vt si dicas Christus est æternus homo,
æternitas denotatur adiacere Christo ratio-
ne humanitas, quare illa propositio est falsa.
Sed dicitur applicatio significati vnius ter-
mini ad significatum alterius, vt distingue-
remus inter appellationem termini & con-
notationem, vel significationem. Nam ter-
minus connotatiuus quando tenetur sub-
stantiuè, vt, albus, significat quidem suum
formale: per modum adiacentis suo materia-
li non tamen appellat: sed connotat. Appel-
latio enim non est, nisi inter duos terminos.
Quæ quidem variat aliquando veritatem
propositionis. Enimuero, vt hæc sit vera, Pe-
trus est magnus Logicus, non satis est, Petru
esse magnum: & esse Logicum: sed requiritur
quod habeat magnitudinem Logicæ. Et
quemadmodum diximus de ampliacione,
ita sentiendum est de appellatione, nempe
quod non requiritur terminus actu suppo-
nere: ad hoc vt appellat: sed satis est quod
non repugnet eis supponere ratione suæ
significationis.

humanitas

dentis realis: vt Petrus est magnus Logicus,
Petrus est albus monachus. Accidens reale,
est illud, quod habet esse præter operatione
intellectus. Appellatio rationis est applicatio
accidentis rationis: vt, homo est species. Ac-
cidens rationis est quod habet esse solùm per
operationem intellectus: vt ratio speciei, quæ
est esse commune pluribus. Nulla enim res
est in se communis pluribus, nisi per ordi-
nem ad intellectum.

Appella-
tio realis.
& rationis

Postremò, statuuntur in textu

regulæ quatuor appellationum. Prima. Not.3.

Quando adiectiuum ponitur a parte prædica-
ti & substantiuum a parte subiecti tunc
adiectiuum non appellat supra formale sub-
stantiuum: sed solùm applicat suum significa-
tum ad suppositum substantiuum: verbi gratia:
in hac propositione, hic Medicus est magnus:
vt ly Medicus sit subiectum non denotatur
magnitudo adiacere supposito subiecti ratio-
ne Medicinæ, id est, quod sit valde peritus:
sed denotatur quod sit magnus corpore. Et
in hac, hic monachus est albus: non denota-
tur quod habeat habitum album: sed quod
fit albus homo. Sed est notandū quod quan-
ly Medicus, & ly, monachus, ponantur ante
copulam, possunt tamen accipi tanquàm præ-
dicata, vt si dicas, hic Medicus est magnus, vt
solùm pronomen sit subiectum & tunc est
appellatio magnitudinis ad Medicinam. Mo-
derna tamen Terministæ non vtuntur ista pri-
ma regula quia putant adiectiuum non pos-
se esse totale prædicatum: sed dicunt antedi-
ctas propositiones subordinari his, hic Logi-
cus est Logicus magnus, hic monachus est mo-
nachus albus. Et ideo negant, prædicatum ap-
plicare suum significatum ad suppositū sub-
stantiuum, sed solùm applicat ad suppositum seu
materiale substantiuum secum positi. Sed con-
tra istos primum est argumentum, quia merè
gratis negant, nos posse concipere adiectiuum
tanquàm totale prædicatum. Nulla enim po-
test fingi ratio nisi quia adiectiuum non potest
esse subiectum, & per consequens inferunt
quod non potest esse prædicatum. Sed certè
nulla est consequentia: Nam ratio quare non
potest esse subiectum, vt declarauimus capite
de suppositione, est quia non habet per se sup-
positum, sed applicat suum significatum ad
substantiuum: sed hoc non obstat quin pos-
sit esse prædicatum: nam prædicatum est for-
ma subiecti, & subiectum non est forma præ-
dicati. Quare si dicas, iustus est Petrus, iu-
stus, habet vicem prædicati. Secundò argui-
tur.

Regula.1.
examina-
tur.

Adiectiuū
& prædica-
tum.

Subsequitur in textu diuisio ap-
pellationis in appellationem realem & ra-
tionis. Appellatio realis est applicatio acci-

Not.2

tur. Voces sunt signa cōceptuum: ergo sicut
tribus simplicibus vocibus dico, homo est al-
bus, ita tribus simplicibus notitiis concipio
illam propositionē. Tertiò, quia si hæc, ho-
mo est albus, subordinatur huic, homo est
homo albus, eadem ratione hæc exclusiua,
tātum homo est albus, æquiualeret huic, tā-
tūm homo est homo albus, & tamen in com-
muni modo loquendi prima est falsa, & se-
cunda vera. Quartò. Tunc sequeretur quod
in hac cōsequentiā, omne animal est album,
omnis homo est animal: ergo omnis homo
est albus, & in omnibus huius formæ argue-
retur in quatuor terminis, nam prædicatum
Maioris est animal album, & prædicatum
conclusionis, homo albus. Et ideo nos dici-
mus q adiectiuum potest esse totale prædica-
tum, & per consequens quod prædicatum
applicat suum significatum, ad suppositum
subiecti. Et hæc regula fuit celebris apud an-
tiquos: Quam ponit S. Thomas. 3.p.q.16.
articu.7.& articu.9. sub his verbis. Subiectum
in propositione stat materialiter, & prædica-
tum formaliter. Et subiectum stare materia-
liter, vt antiquorum verbis vtatur, est subicere
prædicato solum suum suppositum & non
suam formam. Vnde conceditur de Christo,
hic homo est eternus, sed negatur, hic est æter-
nus homo: quia in prima nō denotatur æter-
nitate adiacere supposito subiecti ratione
humanitatis: & dē cōuerso negatur, hic homo
est factus, & conceditur, hic est factus homo.
Habemus ergo primam regulam q prædica-
tum non appellat supra subiectum: sed est
tanquàm forma respectu suppositi seu signi-
ficati materialis subiecti.

Sed ad maiorem intelligentiam hu-

ius regulæ arguitur. Primmò, in hac proposi-
tione, albū est disgregatiuū visus, prædicatū
appellat supra significatum formale subiecti:
nam denotatur q res alba ratione albedinis
disgregat visum. Responddetur q quando præ-
dicatum importat definitionem seu passio-
nem accidentis subiecti, tunc posset quis for-
tè dicere q prædicatum appellat supra for-
male subiecti. Sed certè melius est negare in
vniuersum, talē appellationem. Sed illa pro-
positio est vera sicut hæc, albū est dulce, quia
subiectum & prædicatum supponunt pro eō-
dem: in qua tamen non denotatur, q album
sit dulce inquantūm album. Et hoc confir-
matur: quia certè cōceditur q nix est disgre-
gatiua visus & q aliqua papyrus est disgre-
giua visus, licet non habeat papyrus facere

hoc in quantum papyrus, sed in quantum alba.

Secundò arguitur contra eandem

Argum.2

regulam. In hac propositione, essentia diui-
na est generans, prædicatum appellat supra
formale subiecti: ergo regula falsa. Probatur
antecedens. Si prædicatum solum applicaret
actum generandi ad suppositum subiecti,
tunc illa propositio esset vera: nam sensus es-
set, aliqua res quæ est essentia diuina est ge-
nerans, & tamen est condemnata in de sum.
Trin. & fide cath. damnamus, ergo sensus il-
lius est, essentia ratione essentia est generans.
Ad hoc argumentum moderni Summulistæ
distingunt propositionē assumptam, dicen-
tes q prædicatum potest accipi substantiuè:
vt si sensus, essentia est res generans: & tunc
illa propositio est vera. Vel potest accipi adie-
ctiuè, vt sit sensus, essentia est essentia gene-
rans, & sic illa propositio est falsa. Sed tamen
certè sancti patres non distinxerunt illam pro-
positionem: sed absolutè condemnarunt illā
tanquàm hæreticam: & tamē si posset habere sen-
sum verum distinxisset illam. Dicendum er-
go q illud prædicatū in rigore accipitur adie-
ctiuè, æquiualeat enim huic, essentia generans:
quæ est de verbo adiectiuo. Sed restat respon-
dere ad argumentum principale: nam quan-
quæ accipiatur adiectiuè, sensus illi est, q aliquod
suppositum de ly, essentia, generat: & hoc est
verum, quia pater generat. Respondent mo-
derna q non est ille sensus, sed iste, essentia est
essentia generans, sed certè non plenè soluūt
argumentum. Arguitur enim q etiam ista sit
vera, essentia est essentia generans: nam quan-
do substantiuum est terminus absolutus: vt
videbimus in secunda regula, nulla est appel-
latio realis: imò secundum illos, quādo sub-
stantiuum præcedit, etiam si sit connotatiuum
nulla est appellatio: ergo in hac, essentia est
essentia generans, nulla est appellatio, magis
q̄ in ista sua æquiualeti, essentia est generans:
ergo solùm denotatur actus generandi adia-
cere supposito de ly, essentia, siue rōne essen-
tiæ, siue ratione personæ, & sic isti nō possunt
sustinere quomodo sit falsa. Igitur dicendum
ad argumentum, q̄ illa propositio, essentia
est generans, est in mente formaliter, sicut in
voce, ex solis tribus notitiis: vbi ly, generans,
vt habetur in regula, non appellat supra for-
male subiecti quia est terminus absolutus: sed
solùm applicat actum generandi ad supposi-
tum immediatum subiecti: quod non est nisi
solū essentia, & non persona: imò, vt videbi-
mus li.5. personæ nullo modo sunt supposita

de ly, essentia. Sed pro nunc, satis est q non sunt supposita immediata. Quare non est sensus, q aliqua res, quæ est essentia, sit generans: sed q essentia ipsa generet, seu illud pro quo immediatè supponit essentia. Vnde non sequitur hic pater est generans, & hic pater est essentia: ergo essentia generat: nam, vt videbimus li. 5. arguit ex puris particularibus, quia ly, pater, non perfectè singularizatur: sed dicendum est in maiori, quicquid est hic pater, est generans: & illa est falsa: quãquam etiam variatur appellatio, vt iam iam videbimus.

Tertiò arguitur contra regulam.

Argum. 3. Hęc consequentia non valet, hæc albedo est intensa: & hæc albedo est hæc similitudo: ergo hæc similitudo est intensa, supposito, similitudinem non distingui ab albedine, & supposito q Petr⁹ sit albus vt sex, & Paulus vt duo, vt sint parum similes, & tamen non potest assignari alius defectus nisi quia variatur appellatio: quia, v.g. in maiori prædicatum, intensa, appellat supra formale de ly, albedo, & in conclusione supra formale de ly, similitudo. Moderni dicunt q arguitur in quatuor terminis: quia prædicatū Maioris, est in mēte ly, albedo intensa, & in conclusione ly, similitudo intensa. Sed iam illud supra impugnavimus. Nos ergo respōdemus, q licet regula nostra sit vera (nempe q prædicatum nō appellat supra formale subiecti) nihilominus sunt aliqua consequentiæ peccantes in appellatione: quia variatur suppositū subiecti. Exempli gratia. In dicta consequentia variatur appellatio: quia in Maiori ly, intensa, appellat supra suppositum de ly albedo, & in conclusione supra suppositum de ly, similitudo: & albedo & similitudo licet sint idem re, differunt tamen ratione: sed ad seruandū eādem appellationem concludendum est, hæc similitudo est albedo intensa. Et q in dicta consequentia non varietur appellatio supra formale subiecti, sed solum supra materiale suppositum, est argumētum: quia subiectum est terminus absolutus. Eadem ratione non sequitur, hæc opinio est intensa, & hæc opinio est hæc formido: ergo hæc formido est intensa. Nec sequitur, hæc consequentia est bona, hæc cōsequentia est propositio, ergo propositio est bona. Ex quo sequitur, q illæ cōsequentia non sunt eiusdē forme cum hac, hic homo est albus: hic homo est animal, ergo animal est albus: quia in hac non variatur appellatio, sicut in illis: nam suppositum de ly, homo, & de ly, animal, non differunt ratione.

Istæ defectus appellationis super diu erfa supposita differentia ratione, est plurimum obseruandus, vt videbimus in prædicabilibus & prædicamentis.

Secūda regula. Quando adiectiuū **Not. 4.**

& substantiuum situantur à parte eiusdem extremi, tunc adiectiuum appellat supra formale substantiuū, v.g. Petrus est magnus Logicus, denotatur q Petrus ratione logicæ sit magnus, id est egregie peritus. Hęc regula non aliter comprobatur quam ex communi modo concipiendi: vnde dimānant omnes regulæ, & ampliacionis & appellationis. Moderni restringunt hanc regulam, q intelligatur solum quando adiectiuum præcedit. Dicunt enim in his, Petrus est Logic⁹ magnus, Petrus est monachus albus, adiectiuum non appellare supra formale substantiuū. Sed certè gratis isti deuiant à communi modo concipiendi, quo innituntur regulæ appellationum. Idem enim sonant, Petrus est monachus albus, & Petrus est albus monachus. Et (vt coniector) illud inferunt ex eo quod putant hanc propositionem, Petrus monachus est albus, subordinari huic Petrus monachus est monachus albus, & ideo non esse in secunda aliam appellationem, q̄ in prima. Sed primo inconuenienti dato, plura cōtingunt. Verum est q S. Thom. 3. sen. d. nar. 2. ad. 3. non idem cenfet de istis, Christus est factus homo, & Christus est homo factus: nam primam sine distinctione concedit, propter appellationē factionis ad naturam humanam: secundam tamen distinguit, quia factio potest appellare supra naturam, & tunc est vera, sicut prima: vel supra suppositum de ly, homo, & sic est falsa. Sed tamen in. 3. p. non est vsus hac distinctione. Ej ideo, licet in istis propositionibus fidei, tutius sit distinguere: tamen in aliis certè idem est, Petrus est monachus albus, & est albus monachus: est Logicus magnus, est magnus Logicus: imò in Symbolo cōceditur q Christus homo factus est: sicut ista, est factus homo.

Aligua sunt notabilia circa istam **No. 5.**

regulam. Primum q quando substantiuū est terminus absolutus, non est supra ipsum appellatio realis, nisi solū supra ly homo, quando dicitur de Christo: quod quidem nomen, licet sit absolutum: quando tamen dicitur de Christo habet conditionem connotatiui: de Christo enim concedimus, hic homo est æternus, & negamus, hic est æternus homo, propter appellationem æternitatis secundum naturam

Not. 4.

Regula. 2. examina- tur.

No. 5.

Triavalde notanda.

naturā humanā. Item negamus, hic homo est factus: & concedimus, hic est factus homo. Sed si dicas, hic est homo æternus, vel negetur absolutè, vel distinguatur sicut illa, Christus est homo factus. Secundò notandum quando substantiuum & adiectiuum ponuntur ambo à parte subiecti licet non sit tã certum appellare sicut à parte prædicati, tamen consulendæ sunt aures. Videtur enim mihi eadem ratio appelladi: vt si dicas monachus albus loquitur. Logicus magnus disputat, certè denotatur magnitudo Logica: vel candor habitus &c. Sed in materia incarnationis forsitan non tam liberè quis diceret, homo factus redemit mūdum, quanquã & illa potest concedi, & hæc negari, hō æternus redemit mūdum: videtur enim, ly factus, & ly etern⁹ appellare supra humanitatem. Tertiò notandum q quando adiectiuum & substantiuum significant accidentia omninò disparata, quorum vnum non potest inherere ratione alterius, tunc non denotatur appellatio secundum regulam. Cōcedimus. n. q Petrus est albus Musicus & q est niger Logicus: quæ tamē negarentur si albus, appellaret supra Musicum: quia albedo nō potest adiacere ratione Musicæ. Sed tñ in hac, Christus est factus Deus, ly factus, appellat supra naturam diuinam licet non possit Deus esse factus, & ideo negatur. Et in his, Petrus facit domum, facit calceum &c. semper ly facit, appellat supra formale de ly domus, de ly calceus, &c. Et ideo conceduntur istæ copulatiuæ, Petrus facit calceum, qui nihil facit: Petrus destruit domum, qui nihil destruit: & q Petrus quando facit calceum nihil faciat, probatur: nam maximè hoc faceret demonstrando calceum, sed illud non: nam sequitur bene, Petrus hoc facit, & hoc est corium, ergo corium facit. Et eadem ratione nec domum destruit: nam domus est lapides & ligna: & illa non destruit. Et e conuerso Deus peccatum facit, & tamen non facit peccatum.

Not. 6. *Hęc secunda regula quanquã se-*

cialiter constituatur de appellatione adiectiuū supra substantiuum, extenditur tamen ad determinationem respectu determinabilis, quando accipiuntur vnica acceptione, id est, quando determinatio subsequitur determinabile, vel ambo ponuntur à parte prædicati, vt libro. 3. ampliùs explicabitur. Exempli gratia. Si dicas, ego vidi Papam, significas te vidisse illum quando erat Papa, & idem est si dicas, ego fui Papā vidēs. Sed si dicas, ego Pa-

pam vidi, significas te vidisse hominē illū, siue cū esset Papa siue prius. Et si dicas, equus pulcherrimus Regis currebat velociter, denotetur quod equus erat pulcherrimus quando possidebatur à Rege. Et idē denotatur si dicas equus fuit Regis pulcherrimus. Sed si dicas, Regis pulcherrimus equus currebat velociter, denotat q est vel fuit pulcher, siue quando possidebatur à Rege siue alio tēpore. Vnde nō sequitur, Petrus Papā vidit, ergo vidit Papā, sicut stat q Petrus carnes crudas comedit, nunq̄ tamen comedit carnes crudas: nam has carnes comedit, quæ fuerunt aliquando crudæ, licet non quando tunc comestæ. Et in hac propositione, Petrus scripsit papyrum albam, denotatur q quādo cœpit scribere erat alba. Et ita pro qualitate aliorum verborū: vt Petrus construxit domum, &c. Secundò etiā extenditur ista regula ad syncategoremata, quæ sunt modi verborū includentes vniuersalitatem. Ex æpligratia. In hac, Deus necessariò est creans: ly, necessariò, appellat necessitatem supra prædicatum. Et in hac, Deus cōtingenter est creans, ly cōtingenter, appellat cōtingentiā. Et in hac, Petrus est & fuit albus, etiā est appellatio copulæ supra prædicatum: sed ly possibiliter, & ly est, vel fuit, quæ sunt copulæ particulares, non appellant. Est tamen adnotādum in huiusmodi appellationibus, q determinatio appellans supra determinabile, non subinde restringit ipsum quo ad suppositionem, vt adnotauimus. c. d. restrictione: Prædicatum enim huius, Deus necessariò est creans, non est necesse vt restringatur ad supponendum solum pro creante necessariò: sed satis est q non prædicaretur de subiecto nisi mediātely necessariò. Nam si restringeretur prædicatum, tunc ly creans, non supponeret. Item hæc esset vera, Deus necessariò est omne ens, nam prædicatum solum supponeret pro ente necessario, & ideo illud prædicatū verificatur mediante ly possibiliter, nec est idem appellare & restringere. Sed forsitan est hæc disputatio de nomine, vt videbim⁹ lib. 3.

Contra hanc secundam regulā, vt

melius intelligatur, arguitur primò, Sequere- **Argu. 4.**
tur inde, hæc propositionē, Petrus est bonus pater, esse veram, casu q haberet bonos filios ipse tamen esset pessimus: nam denotatur bonitas adiacere formali de ly pater, quod est filius: sed illa est manifestè falsa, ergo regula non est vera. Sunt qui sinistrè intelligētēs hæc regulā cōcedunt i illo casu dictā propositionē: & cōcedunt q Petrus est percussus carnifex,

si Petrus à nullo percutiatur sed ipse percutiat alium: ite concedunt qd Petr^o est coctus pistor, casu quo decoquat panem: imò qd Deus est creator rudibilis, casu quo creet asinum & breuiter concedunt plures alias quas recedere pudet. Sed tamen manifestu est, quòd secundum regulam non sunt illæ concedendæ. Nam regula non est qd formale adiectiuu adiaceat formali substantiu: sed qd adiaceat supposito substantiu, ratione formalis ipsius substantiu. v.g. in hac, Petrus est bonus pater, denotatur bonitas adiacere non filio, sed patri inquatu pater, id est, quia bene educat filios. Et in hac ineptissima, Petrus est coctus pistor, denotatur qd pistor ipse decoquitur. Et in hac, Deus est creator rudibilis, denotatur rudibilitas adiacere, nõ creaturæ sed Deo ratione creationis. Quare omnes sunt falsæ & absurda.

Argum. 5. *Secundo arguitur, cõtra regulam*

sequeretur ex illa hanc propositione esse veram, pater & filius &c. sunt tres Dij: quia si ly tres, nõ appellat supra formale de ly Dij, post qd est terminus absolutus: ergo solum appellat supra supposita: sed sunt tria supposita diuina, ergo illa est vera. Circa hoc argumetum notato primò terminum numeralem posse accipi aut nominaliter, vt ly duo: aut aduerbialiter, vt ly bis. Et nominalitè, aut absolutè: vt ly duo: aut relatiuè, vt ly duplum. Rursus absolutè, aut primitiuæ speciei aut denominationis, vt trinus, triplex. Vnde sunt duæ regulæ. Prima. Nomen numerale absolutum primitiuæ speciei, adiectum termino substantiali appellat vnitatem, aut pluralitatem suppositorum ratione formæ substantialis substantiu: sed si addatur adiectiuo, tunc non denotat pluralitatem ratione formæ accidentalis. v.g. in hac propositione, Pater Fili^o & Spiritus sanctus sunt tres Dij, denotatur tria supposita in tribus naturis substantia. Quare illa est hæretica. Nec sunt audiendi quidam Neoterici concedentes illam in hoc sensu, qd sunt tres personæ quaru quælibet est Deus: nam nullo modo potest facere talem sensum. Et propter hos dixit Hieronimus: Ex verbis inordinatè prolatis incurritur hæresis. Pari ratione in hac, pater & fili^o & spiritus sanctus sunt tres æterni, aut tres omnipotentes (vbi ly æterni, & ly omnipotentes, accipiantur substantiuè) denotatur tria supposita substantia in tribus æternitatibus aut omnipotentiis. Et in hoc sensu negat eas Athanasius in Symbolo: nam in Deo nõ est nisi vna æternitas & vna omnipotentia. Ac si accipiantur adiecti-

uè, solum denotantur tria supposita, quorum singula sunt æterna, siue vna æternitate, siue tribus. Et in hoc sensu illæ propositiones sunt veræ. Rationem huius regulæ pulchrè docet S. Thom. 1. p. q. 39. arti. 3. sub hoc tenore: Substantia sicut per se habet subsistere, ita & vnitatem aut pluralitatem: sed accidens sicut à subiecto habet esse, ita à subiecto suscipit vnitatem aut pluralitatem. Ergo nomen numerale adiectum substantiuo, numerat (vt sic loquar) formam substantialem, & addit adiectiuo, numerat solum supposita.

At verò de ly homo, vt dicitur de Christo, est specialis difficultas: nam licet sit termin^o absolutus, quia significat suppositu subsistens in humanitate absolutè: habet tamen similitudinem connotati, quia supponit pro supposito cui extrinsecè aduenit humanitas. Et ideo si filius Dei assumeret duas humanitates, nõ esset duo homines: sed vnus hõ sicut si Petrus haberet duas albedines, esset vnus albus, & nõ duo alba, vt docet S. Thom. 3. p. q. 3. ar. 7. licet oppositum dixerat. 3. sen. d. 1. q. 2. ar. 5. Itaq; Christus est vnus homo, denotat qd sit vnum suppositum humanu, siue vna humanitate siue pluribus: & Christus est duo homines, qd sit plura supposita humana. Sed maius dubium est si tres personæ assumerent eadem humanitatè, vtrum omnes essent tres homines, an vnus homo. Ex vna parte videtur qd essent vnus homo, sicut sunt vn^o Deus: nam post qd ly, homo, est terminus substantiuus, ly vnus, dicit vnitatem naturæ humanæ, sicut ly Deus, vnitatem naturæ diuinæ. Et ita concedit S. Thom. in ambobus locis citatis, qd tunc tres personæ essent vnus homo. Sed profectò ex alia parte sunt argumeta maiora qd pro captu Summulistarum. Primò Quanq; ly homo, sit terminus absolutus, habet tamen similitudinem termini connotati: sed si tres homines haberent eandem albedinem, essent tria alba, iuxta tenorem regulæ, ergo eadem ratione in illo casu tria supposita erunt tres homines. Secundo si tria supposita in illo casu sunt vnus homo, quæro descendèdo sub prædicato quid demonstrabitur? In priori additione diximus qd debent demonstrari omnes tres personæ simul ac si ly vnus homo, sit terminus collectiuus. Et ita videtur insinuare S. Tho. in 3. p. Sed postea in lectura sup. 3. par. mutauimus sententiam: quia non solum omnes tres simul sunt hõ in illo casu, sed qui libet per se est homo diuini. Et ideo qui voluerit sustinere opinionem S. Thom. debet omnino

Not. 7.

Regula.

omnino cedere de illa, tres personæ sunt vnus homo: sicut de hac, tres personæ sunt vnus Deus. Et vt videbimus lib. 5. quicquid demonstrat sub prædicato est verum, quod tres personæ sunt hic Deus, etiã si demonstrat patrem: imò filius est hic Deus demonstrando patrem, licet non sit pater: quia non est nisi vnus Deus, licet sint tres personæ relatiuæ. Eodem modo tres personæ sunt hic homo, demonstrando patrem. Sed fateor semper mihi restat scrupulus: quia nõ eodem modo se habent personæ ad naturam humanam sicut ad diuinam, quia omnino quælibet persona identificatur cum natura diuina, & non cum humana. Et ideo est probabilis opposita opinio, qd in illo casu tres personæ essent tres homines.

No. 8. *Secunda regula. Nomen numerale*

denominatiuum, siue adiciatur substantiuo absoluto, siue connotatiuo, appellat numerum, solum supra concretum sui substantiu. Concedimus enim qd Deus est vnus, quia est vnum concretum de ly Deus, abstrahens à singulis personis. Item concedimus quòd Deus est trinus: quia est tria supposita personalia. Possent hic multiplicari plures regulæ, sed credo quòd appellationes terminorum numeralium facilius ex ipsa eorum significatione intelligentur, quam vt possint certis regulis comprehendi. Dicunt, aduerbium temporale denotare interruptionem temporis: vt Petrus bis cõtauit missam, bis comedit: denotat quòd fuit interruptum tempus inter vnam & aliam missam vel comestionem. Sed certè nõ est necesse: nam concedimus quòd sol tricies in mense circuit terram, & tamen nulla est interruptio temporis inter vnam circuitiõnem & aliam: sed satis est qd fuerint triginta circuitiõnes. Et concedimus qd filius Dei bis natus est: semel in æternitate, & semel in tempore. Sed verum est quòd nõ conceditur Petrum fuisse bis Parisiis, nisi postquã semel inde egressus est, iterum eodem fuerit regressus. Hæc autè & similia significatio nominum manifestat.

No. 9.

Tertiò arguitur contra secundam

regulam principalem, sequeretur inde quod terminus mentalis mutaret suam significationem. Nam si postquam ego concepi in mente, Petrus est bonus, addatur ad prædicatum ly fur, tunc ly bonus, mutat suam significationem, nam prius significabat probitatem morum, & postea appellat astutiam furandi. Et cõfirmatur. Si quis concipiat, Petrus facit li-

gnum, & postea addatur ad prædicatum ly album, prius ly facit, significat factionem simpliciter & postea factionem secundum quid. Respondetur quòd propter huiusmodi appellationes non variatur significatio terminorum: nam ly bonus, vniuocè significat quamcunq; bonitatem, siue sit in bonam, siue in malam partem, & ly factio, quamcunq; factionem, siue simpliciter, siue secundum quid. Quod est mihi manifestum ex hoc qd si succelsiuè concipio, Petrus est bonus, non mutatur conceptus propterea quòd addas homo, vel musicus, vel latro, & cetera. Significat enim ly bonus, quamcunq; perfectionem, licet quando ponitur absolutè accipiatur pro probitate morum.

Lectio secunda,

Pro appellatione rationis sunt alia No. 1.

duæ regulæ. Prima prædicatum secundæ intentionis (quando illa intentio conuenit rebus) appellat eam supra primarium significatum subiecti. v.g. in hac propositione, homo est species, prædicatū est terminus secundæ intentionis: quia significat intentionem speciei: quæ habet esse solum per operationem intellectus, & illa conuenit rebus: nam homo ad extrã est species humana. Dicit ergo regula quòd denotatur in illa propositione rationem speciei conuenire primario significato hominis. Id est, homini in communi: abstrahendo à Petro & Paulo. Et quia nullus est homo in rei veritate communis, vt dicebat Plato, vocamus hominem communem, hominem in quantum concipitur per istum conceptum homo. Itaq; homo in quantum sic concipitur est species, quia secundum talem rationem prædicatur de pluribus differentibus specie: & ideo, vt supra diximus, illud subiectum supponit simpliciter ita qd nõ licet descendere ad supposita. Et idem est de hac, animal est genus, & similibus. Sed in his, homo est nomen, amo est verbum, prædicata non appellant supra primarium significatū subiecti, licet sint prædicata secundæ intentionis: quia illa intentio vel ratio nominis vel verbi non conuenit rebus sed terminis ipsis.

Secunda regula est. Terminus si- No. 2.

gnificans actum animæ interiore appellat proprium conceptum termini in quem fertur. Vt cognosco hominem, denotatur qd cognosco hominem per illum conceptu homo. Hæc regulã posuimus inter regulas appellationis

Regula. 1.

Regula. 2.

tionis rationis: quia ita loquuntur iam dialectici, & loquendum est ut plures. Quanquam re vera potius hoc pertinet ad appellationem realem. Nam appellatio rationis non est nisi quando est appellatio alicuius proprietatis, quæ solū habet esse obiectiuum per operationem intellectus sicut proprietas speciei. Modò ly, cognosco, non est terminus secundæ intentionis: nec cognoscere est ens rationis, licet cognitio producatur à ratione: sed certè est proprietas realis, sicut videre & loqui. Et in hac, cognosco hominem, denotatur quod cognosco hominem sub ratione hominis. Sed quia cognoscere hominem sub ratione hominis, est cognoscere illum per illum conceptum, homo, dicitur quod ly cognosco, appellat propriū conceptum termini sequentis. Et quia in sensibus exterioribus non formantur notitiæ communes, ut videbitur in libris de anima: non conceditur de terminis significatibus actum animæ exteriorē, quod appellent propriū conceptum: ut si quis dicat video hominē, ly video, non appellat propriū conceptum communem hominis. Sed certè, ut est mihi in opinione, eodem modo appellat ly cognosco, & ly video, & ceteri termini importantes actum animæ exteriorē. Ut cum dico, video hominem, significo quod per visionē formo iudicium in intellectu quod ille est homo. Et quando dico, audio patrem, significo quod per auditionem formo iudicium quod ille qui loquitur est pater, licet illa iudicia non sint in sensibus: nam sensus exterior solū format notitias singulares proprii obiecti: ut visus colorati, auditus soni, &c. Quando tamen accusatiuus præcedit, non est appellatio proprii conceptus. Quare non sequitur, venientem cognosco: ergo cognosco venientem: ut patet si videam animal à remotis, quod venit, & tamen non percipiam an moueatur. Et contra hanc regulam peccat fallacia Arist. 1. Elench. cognosco corruscum, corruscus est veniens, ergo cognosco venientem: variatur enim appellatio: sed concludendum est, ergo cognosco corruscū qui venit. Et pariter in hac, scio hominem esse animal, ly scio, appellat propriū assensum illius propositionis euidentem. Et proportionabiliter in his: credo Deū esse trinum, opinor quantitatem distinguere quanta, &c. Eodem modo ly significo, appellat propriū conceptum termini sequentis, ut si dicas, ly homo, significat hominē, denotatur quod significat hominem mediante illo conceptu homō. Quare certè in rigore falsum est dicere quod ly homo, significat Petrum: quia

primarium eius significatum nō est nisi homo in cōmuni: sed significat Petrum secundariō, vel inadæquate, vel cū simili determinatione. Sed contra hoc est argumentum. Nam tunc sequeretur has propositiones esse falsas, ly hō, significat aliquid: ly homines, significat aliqua: ly omnis, significat aliqualiter: quia, ly homo, non significat mediante illo conceptu aliquid, nec ly omnis, mediante illo conceptu aliqualiter. Respondetur quod in illis propositionibus non exprimitur proprium significatum, sed modus significandi: & ideo, ly significo, non appellat tibi propriū conceptum. Pari modo terminus significans actum voluntatis appellat propriam rationem termini sequentis: falsum enim est quod peccator vult malum: nam denotatur quod vult malum sub ratione, mali: quod est impossibile: sed tamen malum vult, quia hoc vult, demonstrando furtū, & hoc est malum. Et eodem modo concedimus quod Deus peccatum vult, sed non vult peccatum.

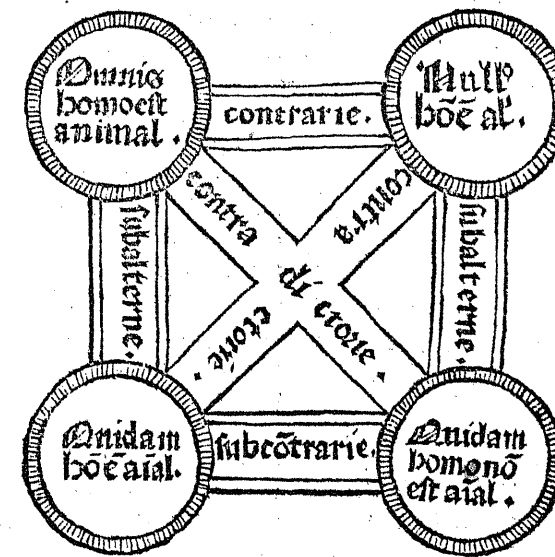
De appellationibus non possunt No. 3.

constitui certæ regulæ, sicut de ampliationibus. Sit nihilominus prima regula. Vbi variatur appellatio realis non valet consequentia, siue arguatur à non appellante ad appellantē, siue è conuerso: ut non sequitur, Petrus est magnus & est logicus, ergo est magnus logicus: nec è conuerso, est magnus logicus, ergo est magnus & est logicus: nisi cōsequentiæ teneant per alium locum: ut puta à modali de signo vniuersali ad suam subalternatā, vel ad suam de inesse: sequitur enim Deus necessariō est creans, ergo Deus possibiliter est creans: itē Deus necessariō est creans, ergo Deus est creans. Secunda. In appellatione rationis propriæ, vbi est secunda intentio conueniens rebus, quomodocunq; variatur appellatio, non valet consequentia: ut nō sequitur, homo est species, oīs homo est, animal, ergo animal est species. Nec sequitur, homo est species, ergo species est homo, ab appellante ad nō appellantē: quia cum appellatione variatur suppositio. Tertia: in appellatione, quæ prouenit à termino significante actum animæ vel aliam actionem licet nō valet argumentum à non appellante ad appellantem: valet tamen è conuerso ab appellante ad non appellantem. v.g. nō sequitur, venientem cognosco: ergo cognosco venientem. Nec sequitur, Papam vidi: ergo vidi Papam. Valet tamen è conuerso cognosco venientē: ergo venientē cognosco. Vidi Papam: ergo Papam

Papam vidi. Sed arguitur quod non valet ab appellante ad non appellantem. Non enim sequitur, odio interfectorem patris mei ergo interfectorem patris mei odio. Nam siamicus meus interfecisset patrem meū, & ego ignorassem interfectorem, antecedens est verum & consequens falsum. Respondetur quod cōsequens etiam est verum: nam hunc amicū meum odi sub ratione communi interfectoris, licet in particulari diligo. Sed respectu de ly promitto, & de ly teneor alia est ratio.

Non enim sequitur ab appellante ad non appellantem: sequitur tamen à non appellante ad appellantem. Ut non sequitur promitto tibi equum, ergo equum tibi promitto: sequitur tamen è conuerso, equum tibi promitto, ergo promitto tibi equum: quia in prima consequentia arguitur à confusa ad determinatam, & in secunda à determinata ad cōfusam. Et hæc de appellationibus, atq; adeo de secundo libro.

Figura oppositionum

LIBER TERTIVS,
DE OPPOSITIONIBVS.

ROPOSITIONUM categoricarum, quædam participat vtroq; termino, vt homo est animal, homo nō est animal; aliæ participat vno tantum, vt homo est animal, homo non est lapis; aliæ verò nullo, vt homo est animal, equus non est lapis. Item propositionum participantium vtroq; termino, aliæ participat secundum eundem ordinē, vt hō est animal, homo nō est animal; aliæ verò ordine conuerso, vt homo est animal, animal est homo. Item propositionum participantium vtroq; termino secundum eundē ordinē, aliæ sunt cōtradictoriæ, aliæ cōtrariæ, aliæ subcontrariæ, & aliæ subalternæ Cōtradictoriæ sunt, vniuersalis affirmatiua, & particularis negatiua: vel vniuersalis negatiua, & particularis affirmatiua eiusdem subiecti & eiusdem prædicati, vt oīs homo est animal, quidam homo nō est animal; nullus homo est animal, quidā homo est aīal. Cōtrariæ sunt, vniuersalis affirmatiua, & vniuersalis negatiua eiusdem subiecti & eiusdem prædicati, vt oīs homo est aīal, nullus homo est animal. Subcontrariæ sunt, particularis affirmatiua, & particularis negatiua eiusdem subiecti, & eiusdem prædicati, vt quidā homo est aīal, quidā homo non est animal. Subalternæ sunt, vniuersalis affirmatiua, & particularis affirmatiua, aut vniuersalis negatiua, & particularis negatiua eiusdem subiecti & eiusdem prædicati, vt oīs homo est aīal, quidam homo non est animal. Et hoc totum patet in figura præcedenti.

tina eiusdem subiecti & eiusdem prædicati, vt oīs homo est animal, quidam homo est animal; nullus homo est aīal, quidam homo non est animal. Et hoc totum patet in figura præcedenti.

Lectio vnica.

Postquam in superiori libro tractauimus proprietates propositionis, quæ vni per se contingere possunt, subsequitur vt in hoc tertio dicamus de aliis proprietatibus, quæ inter duas propositiones contingunt: quæ sunt oppositio, æquipollentia & conuersio. Vbi præter hæc, de modalibus etiā, & hypotheticis disputabimus quo in libro textū sequimur Petri Hispani.

In hoc ergo primo textu ad inueniendū tres habitudines duarū inuicem propositionū quæ sunt, oppositio, æquipollentia & cōuersio, vtitur Petrus Hispanus huiusmodi diuisione. Propositionū categoricarū, quædā participat vtroq; termino, aliæ vno tantum, aliæ nullo. Et loquitur de propositionibus in numero duali. Et accipit, participare non pro hoc quod est, partem capere: sicut terra participat virtutē solis, & filius naturam patris: sed pro hoc quod est cōuenire. Et vocat terminum, extremum propositionis, putā subiectum & prædicatum. At illæ propositiones quæ nullo termino participat: vt homo est risibilis, equus est hinnibilis, relinquuntur modō, & illæ pariter quæ vno tantum extremo participat: vt homo est animal, equus est animal. Illæ vero quæ participat vtroq; extremo, aliæ participat eodē ordine, & aliæ ordine conuerso. De illis quæ participat ordine conuerso: vt homo est animal, animal est homo, dicemus in cōuersionibus. Sed illæ quæ participat ordine eodem aliæ sunt cōtradictoriæ, aliæ cōtrariæ, aliæ subcontrariæ, & aliæ subalternæ: quarum definitiones, & exempla sunt in textu perspicua. At verò Summulistæ hoc loco cœperūt per abstracta sophismatū præcipitari. Inter quos: nos quoq; in priori editione multa temporididimus, quæ modō in animo est rescindere.

Petrus Hispanus nō constituit definitionē oppositiois in genere, sed singulas per se species. At sequitur in hoc Aristotelem primo Perihier. quia nulla est ratio cōmunis oppositiois omnibus speciebus. Nihilominus possumus definire sub distinctione: quæ

ne: quæ oppositio est affirmatio & negatio eiusdem de eodem, veritate & falsitate, aut sola veritate, aut sola falsitate formaliter repugnantes. Primum pro contradictoriis, secundum pro contrariis, & tertium pro subcontrariis. Sunt enim tres tantum species oppositiois: nam subalternæ non opponuntur. Et vt duæ propositiones opponantur quacunq; specie oppositiois, requiruntur quinque conditiones: tres generales quæ in omni oppositioe sunt necessariae, & duæ speciales in quibus differunt inter se species oppositiois

No. 3.
1. Cōditio.

Prima conditio generalis est quod participat vtroq; extremo ordine eodem, id est, quod consent ex eodem subiecto & eodem prædicato, vt homo est animal, homo non est animal. Nec sufficit quod sit idem in voce, sed requiritur vniocatio rei. Nō enim opponuntur, canis est latrabilis, omnis canis nō est latrabilis, si subiectum pro diuersis accipiatur. Nec opponuntur, ego sum Dominicus, ego non sum Dominicus: quarum prima profertur à me, & secunda à Petro. Nec istæ, Petrus est ultra flumen, Petrus non est ultra flumen: quarum vna profertur in vrbe, & altera in facello diui Lazari, eadem ratione. Dubium fit tamen vtrum è cōuerso sufficiat eadē significatio: licet nō sit eadem vox, nempe vtrum contradicant, Marcus orat, Tullius non orat: & videtur quod sic: quia mentales earum contradicunt. Respondetur quod non sufficit, sed requiritur idēitas vocis, Hoc expressè dicit Aristotel. primo Elencho. cap. quarto. Ait enim, contradictio est vnius & eiusdem non nominis sed rei: non nominis synonymi, sed eiusdem. Et, vt diximus in primo libro, synonyma sunt duo nomina diuersa in voce, & eiusdem significationis. Et ratio huius est, quia oppositio non solum debet esse in voce: sed etiam in apparentia. Et illæ propositiones non habent apparentiam contradictionis. Quare non sequitur, si mentales contradicunt, quod ipsæ vocales contradicant. Quanquam possumus dicere quod illæ sunt oppositæ secundum rem, & non secundum apparentiam: qualis requiritur ad verū Elenchum. Est enim Elenchus argumentum conuincens, & ad conuincendum requiritur, quod etiam secundum apparentiam vocis concludamus oppositum. Et pari modo dicendum est, quod inter mentalem & vocalem est oppositio secundum rem, licet non secundum apparentiam. Et requiritur identitas, non solum quoad synonymitatem essen-

Elenchus.

tialem, sed etiam accidentalem. Non enim opponuntur, equus est homo, equus non est hominis. Alij addunt in hac conditione, quod etiam propositiones participent in copulis: sed hoc in secunda conditione comprehenditur. Nihilominus tamen intelligitur in hac cōditione, quod etiam participent in modis, si qui sunt determinantes copulam. Nō enim opponuntur, Petrus tardè currit, Petrus non currit velociter. Et loquitur de modis qui non faciunt propriè modales, nec dicuntur vniuersales, nec particulares: vt velociter, benè, doctè, &c. Nam de his quæ faciunt modales: vt sunt, necessariò, possibiliter. &c. alia est ratio.

Secunda conditio generalis est, quod extrema eodem modo accipiatur quoad quatuor, scilicet, genus suppositionis, ampliationem, restrictionem, & appellationem. Et hoc expressit Aristote. dicens primo Perihier. quod oppositio est eiusdem de eodem. non æquiocè, & quæcunq; cætera determinantur contra sophistas. Et primo Elencho. illud explicat, quod sit affirmatio & negatio eiusdem de eodem similiter, in eodem tempore, & cætera. Quare in his homo est animal, homo est species, non seruetur eadem acceptio subiecti: sed benè seruetur in his: quidā homo disputat, nullus homo disputat. Nam in oppositis non est necessarium: vt seruetur eadem species suppositionis. Nec in his, homo est mortuus, homo non est moriturus, subiectum accipitur eodem modo: nec in his Antichristus erit, Antichristus non est, propter ampliationē. Nec in his, quilibet homo est animal, nullus homo est animal, propter restrictionem. Nec in his, vidi Papam, nullū Papam vidi: propter defectum appellationis. Istæ autē optimè contradicunt, omnis homo necessariò est animal, homo possibiliter non est animal: sicut istæ, omnis homo possibiliter est iustus, homo impossibiliter est iustus: nam in istis modis, qui faciunt modales non requiritur participatio: sed satis est quod nō varietur ampliatio & appellatio. Hæc secunda conditio examinabitur inferiùs: nō enim requiritur omninò in contrariis, & in subcontrariis, vt seruetur eadem acceptio terminorum.

Tertia conditio, quod sint oppositæ qualitatis. Et intelligitur respectu copulæ principalis: nam copula implicationis potius pertinet ad primam conditionem, quia efficitur pars extremi. De qualitate modorum quæ

Not. 4.
2. Cōditio.

Nois.
3. Cōditio.

quæ faciunt modales, nõ potest certa regula cõstitui: nam in cõtradiçtoris si manet idem modus, debet negari in vna & affirmari in altera: vt Petrus necessariò disputat, Petrus nõ necessariò disputat. Sed tamen potest dari cõtradiçtoria per modum particularem affirmatum: vt Petrus possibiliter non disputat. Et in contrariis si modus est vniuersalis, potest vtrobiq; affirmari, & in subcontrariis vtrobiq; negari: vt, Petrus necessariò disputat, Petrus necessariò non disputat, sunt contrariæ: & contradiçtoriæ istarum sunt subcontrariæ. Et opposito modo se habet modus particularis: nam in subcontrariis potest manere vtrobiq; affirmatus & in cõtrariis vtrobiq; negatus. Sed de his latius in modalibus. Nec sufficit quòd in apparentia sint oppositæ qualitatibus: sed requiritur quòd sint tales in virtute. Non enim opponuntur: Petrus contingenter disputat, Petrus contingenter non disputat, imò sunt æquiuales.

Not. 6.

At conditiones istæ generales non sufficiunt constituere genus aliquod oppositionis. His enim oppositionibus, homo omne animal est, homo non est animal, cõueniunt omnes & tamen nullo modo opponuntur cum sint ambæ falsæ, & in simili istæ sunt veræ: substantia omnis deus est, aliqua substantia non est deus, sed sunt generales: quia requiruntur in omni oppositione. Præter has autem requiruntur aliæ duæ speciales ad contradiçtionem & duæ ad contrarietatem, & totidem ad subcontrarietatem.

4. Cõditio cõtradiçtoriarum.

Quarta ergo conditio contradiçtoriarum est. Omnis vniuersalitas vnus debet mutari in altera in particularitatem: & omnis particularitas in vniuersalitatem.

5. Cõditio

Quinta deniq; conditio est. Omnis vniuersalitas vnus in ordine ad terminũ stantem confusè tantum: debet in altera stare determinatè in ordine ad illum: & omnis vniuersalitas in ordine ad terminum stantem determinatè, debet in altera stare confusè tantum in ordine ad illum

4. Cõditio contrariarum.

Quarta conditio contrariarum est. Omnis particularitas vnus debet mutari in altera in vniuersalitatem: debetq; manere eadem vniuersalitas in vtraq; nisi aliunde committatur defectus veritatis.

5. Cõditio.

Quinta. Nulla vniuersalitas vnus in ordine ad terminum stantem confusè tan-

tum, debet in altera manere confusè tantum in ordine ad illum.

Quarta conditio subcontrariarum. Omnis vniuersalitas vnus debet mutari in altera in particularitatem, debetq; manere eadem particularitas in vtraq; nisi aliunde committatur defectus falsitatis.

Quinta. Nulla vniuersalitas vnus in ordine ad terminum stantem determinatè debet in altera manere determinatè in ordine ad illum.

Ad subalternas autem, quia non opponuntur: imò subalternans infert subalternatum, non requiritur tertia conditio generalis: imò potius quòd sint eiusdem qualitatis quæ sit tertia conditio subalternarum.

Quarta conditio est. Nulla particularitas subalternantis debet in subalternata mutari in vniuersalitatem: sed aliqua vniuersalitas debet potius mutari in particularitatem. Et cum natura subalternarum sit, vt subalternans inferat subalternatam, caueantur alij defectus logicales, videlicet nõ arguantur à confusa ad terminatam, &c.

Pro declaratione harum specialium No. 7.

conditionum notato, quòd in singulis speciebus oppositionum vna specialis conditio designat mutationem quantitatis vnus in quantitatem alterius, & altera designat ordinem resolutionis terminorum. v. g. ad cõtradiçtionem huic propositioni, omnis homo est animal, requiritur primum qd subiectum quod hic distribuitur, non distribuat in altera: & prædicatum quod hic non distribuitur, distribuat in altera. Et hoc præcipit quarta conditio contradiçtoriarum. Secundo requiritur quòd sicut in hac affirmatiua prius resoluitur subiectum quàm prædicatum, ita fiat in negatiua. Quare hæc, a, homo non est animal, non est sua contradiçtoria: si fingas ly, a, denotare prius esse resoluendum prædicatum: nõ ambæ sunt veræ. Et ideo præcipit quarta conditio cõtradiçtoriarum, quòd illud subiectum distributum in ordine ad prædicatum, suppones confusè, maneat in negatiua determinatè in ordine ad illud: vt prius descendatur sub ipso subiecto. Itẽ præcipit quòd cõtrario asignando contradiçtoriam huic negatiuæ, homo nõ est animal, illud prædicatum distributum, maneat in affirmatiua confusè. Sed dubitas. Nõne facilius esset dicere quòd requi-

requiritur vt termini ambarum eodem ordine resoluantur? Respondetur quòd non: nam tunc quicunq; posset pro libito inchoare à quocunq; termino vellet: vt proposita ista propositione, omnis homo est animal, posset admittere resolutionem prius sub prædicato: & contendere eundem ordinem esse seruandum in contradiçtoria, homo nõ est animal: & sic peruertendo regulas dialecticas, faceret affirmatiuam falsam, & negatiuam veram.

No. 8. Secundo notandum est circa eas-

dem conditiones: quòd est duplex vniuersalitas: scilicet, categorematica & syncategorematica: & pari modo duplex particularitas. Vniuersalitas categorematica est terminus communis, qui ratione suæ suppositionis est disiunctiuè resoluendus, vel mediatè, vel immediatè: vt prædicatum eiusdem vniuersalis. Vniuersalitas syncategorematica est syncategorema copulatiuè resoluendum, vel modus faciès modalem subalternantem: vt ly tantum, ly incipit, ly necessariò, ly impossibiliter. Particularitas syncategorematica est syncategorema disiunctiuè resoluendum, vel modus faciès modalem subalternantem: vt ly, vel, diuisiuè sumptum: ly, possibiliter. Ex quo sequitur primo quòd aduerbia, quæ non faciunt modales, nec dicuntur vniuersalitas, nec particularitas: vt velociter, subtiliter, &c. imò ista aduerbia potius sunt determinationes prædicati, quàm copulæ: nec tã propriè determinant verbum substantiuum quàm adiectiuum. Et tamen modi faciès modales, propriissimè determinant verbum substantiuum. Sequitur secundo quòd termini supponentes immobiliter, nec sunt vniuersalitas, nec particularitas: vt subiectũ huius, homo est species, & ly, equũ, in hoc, promitto tibi equum. Et eadẽ ratione nec ly, & nec ly, vel, quando tenentur complexiuè: quia tunc non debent resolui, nec copulatiuè, nec diuisiuè. Sequitur tertio quòd quando aliqua vniuersalitas efficitur pars extremi, tunc dicitur vniuersalitas, non vniuersaliter tenta: vt, ly, homo, in hac, quicquid est omnis homo, est animal. Quarto sequitur quòd quando aliquod syncategorema partim resoluitur disiunctiuè, & partim copulatiuè, tunc est vniuersalitas incompleta & particularitas incompleta: vt ly vterq;, ly omne, pro generibus singulorum, ly, contingenter, quòd resol-

uitur per ly, & per ly possibiliter. Vltimò tandem sequitur quòd conditiones quarta & quinta sunt obseruandæ, tam in vniuersalitatibus categorematicis, quàm in syncategorematicis. Et ideo in conditionibus non diximus, terminus vniuersaliter supponens, in ordine ad terminum confusè supponentem, debet in altera supponere determinatè sed vsi sumus verbo stare, vt comprehenderemus etiã vniuersalitates & particularitates syncategorematicas.

Tertio notandũ est specialiter circa No. 9.

conditiones contrariarum & subcontrariarum, oppositiones contrariarum & subcontrariarum esse oppositiones defectiuas deficientes à ratione contradiçtionis. Nam in cõtradiçtoris ex veritate vnus sequitur falsitas alterius, & ex falsitate vnus sequitur veritas alterius: sed tamen in contrariis ex veritate vnus sequitur falsitas alteri: sed ex falsitate vnus non sequitur veritas alterius: quia possunt ambæ esse falsæ. Et in subcontrariis ex falsitate vnus sequitur veritas alterius: sed tamen ex veritate vnus non sequitur falsitas alterius: quia possunt ambæ esse veræ. Et quia argumentatio perspicacior est in affirmatiuis, quàm in negatiuis: vtendum est his duabus regulis ad cognoscendum propositiones contrarias & subcontrarias. Prima. Regula. 1. Propositis duabus propositionibus oppositæ qualitatis, participatibus in extremis, ordine eodem, si affirmatiua inferat cõtradiçtoriam negatiuè, & non inferatur ex illa, illæ sunt contrariæ. v. g. Omnis homo disputat, omnis homo non disputat, cognoscuntur esse contrariæ: quia affirmatiua inferat cõtradiçtoriam negatiuè, & non inferatur ex illa. Probatur regula si affirmatiua inferat cõtradiçtoriam negatiuè, sequitur quòd si affirmatiua est vera, contradiçtoria negatiuè est vera, per regulam bonæ consequentiæ, & per consequens negatiua est falsa: quare de primo ad vltimum, ex veritate affirmatiuæ sequitur falsitas negatiuæ: & per consequens non possunt simul esse veræ. Item si ex contradiçtoria negatiuè non sequitur affirmatiua, tunc contradiçtoria negatiuè potest esse vera, affirmatiua existente falsa: per legem malæ consequentiæ & tunc pariter negatiua erit falsa: quia sua contradiçtoria est vera: ergo stant ambæ simul falsæ: & per consequens habent legem contrariarum. Regula. 2. Secunda regula. Propositis duabus propositionibus oppositæ qualitatis, participatibus in extremis ordine eodẽ, si ex contradiçtoria negatiuè

negatiuē inferatur affirmatiua, sed si ex affirmatiua non inferatur contradictoria negatiue, tales propositiones sunt subcontrariæ. Exempli gratia. Homo disputat, homo non disputat cognoscuntur esse subcontrariæ, in hoc, quod ex contradictoria negatiuē inferatur affirmatiua, & tamen ex affirmatiua non inferatur contradictoria negatiuē. Et probatur regula. Si ex contradictoria negatiuē inferatur affirmatiua: sequitur quod si affirmatiua est falsa, contradictoria negatiuē est falsa. Nam in bona consequentia si consequens est falsum, antecedens est falsum: & si contradictoria negatiuē est falsa, negatiua erit vera: quare, de primo ad vltimum, ex falsitate affirmatiuæ sequitur veritas negatiuæ: per consequens non possunt simul esse falsæ. Item si ex affirmatiua non inferatur contradictoria negatiuē Sequitur per legem malæ consequentiæ, quod potest affirmatiua esse vera, contradictoria negatiuē existente falsa: & eodem casu negatiua erit vera: ergo ambæ possunt esse simul veræ, & per consequens participant legem subcontrariarum. Ex quo sequitur quod si affirmatiua inferat contradictoriam negatiuē & inferatur ex illa, sunt contradictoriæ: vt omnis homo est animal, homo non est animal. Sed si nec affirmatiua inferat contradictoriam negatiuē, nec inferatur ex illa, tunc nullam legem participant: vt, homo omne album est, homo non est albus.

No.9.

Per has regulas intelliguntur conditiones contrariarum, subcontrariarum & subalternarum. Et primum quo ad secundam conditionem generalem, licitum est in contrariis, terminum distributum in negatiua pro pluribus accipi quam in affirmatiua. Exempli gratia. Admisso, ista signa, quidem, quilibet, nullus, restringere pro solis masculis (licet Latini non utatur illis tanquam restrictiuis) tunc istæ sunt contrariæ, quilibet homo disputat, omnis homo non disputat, vbi subiectum negatiuē stat minus restrictè: quia affirmatiua inferat contradictoriam negatiuē arguendo à restricto ad non restrictum, sine distributione non restricti, & tamen è contrario non sequitur. Eadem ratione in subcontrariis licitum est, terminum non distributum in affirmatiua, p pluribus accipi quam in negatiua. v.g. Istæ sunt subcontrariæ, homo disputat, quidam homo non disputat: quia ex contradictoria negatiuē inferatur affirmatiua, arguendo eodem modo, à restricto ad non restrictum sine distributione non restricti: & non sequitur

è conuerso. Pari modo in subalternis affirmatiuis licitum est terminum non distributum in subalternata pro pluribus accipi, quâ in subalternate. Extra hos casus debet seruari eadē ampliatio & restrictio in aliis speciebus oppositionis: sicut in contradictoriis.

Per easdem regulas elucescit prima No.10.

conditio contrariarum, & prima subcontrariarum quæ est quarta in ordine. Habetur enim primo in quarta conditione contrariarum, quod omnis particularitas vnius mutetur in alia in vniuersalitate: aliâs manente eadē particularitate, essent veræ. Quare istæ non sunt contrariæ, aliqua substantia omnis Deus est, aliqua substantia non est Deus: vbi manet eadem particularitas categorematica. Nec istæ sunt contrariæ. Omnis homo possibiliter est albus: omnis homo possibiliter non est albus: vbi manet eadē particularitas syncategorematica. Secundum membrum illius conditionis est, quod maneat eadem vniuersalitas in vtraque: vt, omnis homo est iustus, omnis homo non est iustus: vt ratione illius possint esse falsæ. Sed fit inde exceptio quæ quando committitur aliunde defectus veritatis, non est necesse manere eandem vniuersalitate. Vocamus defectum veritatis, illum ratione cuius datur falsæ. Et est quando ratione talis defectus ex contradictoria negatiuē non inferatur affirmatiua. v.g. istæ sunt contrariæ, aliquis homo disputat, omnis homo non disputat: vbi terminus non distributus in affirmatiua, magis restringitur: quia affirmatiua inferat contradictoriam negatiuē, à restricto ad non restrictum sine distributione, & contrario non sequitur. Quare ambæ sunt falsæ si solæ mulieres disputent.

Pari ratione intelligitur quarta No.11.

conditio subcontrariarum. Habetur enim primo, quod omnis vniuersalitas mutetur in particularitatem aliâs manente eadem vniuersalitate possent esse falsæ. Quare istæ non sunt subcontrariæ, omnis substantia est deus, omnis substantia deus non est, vbi manet eadem vniuersalitas categorematica: nec istæ, omnis homo necessariò est iustus, aliquis homo impossibiliter est iustus, vbi manet eadem vniuersalitas syncategorematica. Secundum membrum est, quod maneat eadem particularitas in vtraque, vt ratione illius ambæ possint esse veræ. Sed fit inde exceptio, quæ quando committitur aliunde defectus falsitatis non est necesse manere eandē particularitatem. Et vocamus defectum falsitatis ratione cuius ambæ sunt veræ. Et est quando

quando ratione illius affirmatiua non inferatur contradictoriam negatiuē. v.g. Istæ sunt subcontrariæ, homo disputat, nullus homo disputat, datur enim veræ si solæ mulieres disputent, & non possunt esse falsæ.

Not.12.

Ex his sequitur quæ quando est aliquod signum includens particularitatem & vniuersalitate, si vtrobiq; affirmetur vel vtrobiq; negetur. tales propositiones nullam legem participant, Vt istæ, omnis homo contingenter est iustus, aliquis homo contingenter non est iustus, nullam legem participant: quia ly, contingenter includit ly, & quod est vniuersalitas: & ly, possibiliter, quod est particularitas, imò sunt æquiuales. Intelligitur hoc corollarium, quando non includunt exponentes participantes, aliquam legem. Nam, vt dicitur sumus in exponibilibus, istæ sunt contrariæ, tantum homo est animal, tantum homo non est animal, ratione secundarum exponentium, dato, ratione primarum maneat eadem particularitas subiecti.

Not.13.

Pari ratione exponuntur quintæ conditiones. Habetur enim in quinta conditione contrarium quod nulla vniuersalitas in ordine ad terminum stantem confusè ratur, potest manere in altera confusè in ordine ad illud: Nam aliâs ratione illius daretur veræ, sed debet manere determinatè, aut distributiue. Quare istæ non sunt contrariæ, cuiuslibet hominis quilibet oculus videt, cuiuslibet hominis a. oculus non videt, vt fingamus ly, a, confidere in ordine ad predicatum.

Not.14.

Et in quinta subcontrariarum habetur quod nulla vniuersalitas vnius in ordine ad terminum stantem determinatè, potest in alia manere determinatè in ordine ad illum: aliâs darentur falsæ. Quare istæ non sunt subcontrariæ, hominis oculus non videt, hominis quilibet oculus. b. videns est, vt fingas ly, b. facere determinatè: Si tamen in negatiua diceret, hominis oculus videns non est, optimè essent subcontrariæ: quia determinata predicati non tenetur in ordine ad terminum distributum qui in alia stabat determinatè.

Not.15.

Ex quo sequitur quæ propositiones in quibus nullus alius defectus committitur ad contradictionem, nisi quod terminus qui deberet stare confusè in ordine ad vniuersalitate stat determinatè, efficiuntur contrariæ. Et propositiones in quibus terminus qui deberet stare determinatè stat confusè, efficiuntur sub

contrariæ. v.g. istæ sunt contrariæ, omnis homo animal est, homo non est animal: & istæ subcontrariæ, omnis homo est animal, a. homo non est animal

Not.16.

Verum tamē distingui solet duplex

oppositio, scilicet, quæ aliquando propositiones opponuntur de modo enunciandi, & de lege simul, & aliquando opponuntur de lege tantum. v.g. quædo vna est vniuersalis & alia particularis ex parte subiecti: aut ex parte termini qui ponitur in fronte propositionis, & habet cæteras conditiones tunc sunt contrariæ de modo enunciandi & de lege. Si autem ambæ sint vniuersales: sunt contrariæ, & si particulares, subcontrariæ, dummodò habeant cæteras conditiones, Et dicuntur de modo enunciandi opponi, id est, ex forma enunciandi quo ad quantitatem & qualitatem, Vt istæ sunt contradictoriæ de modo enunciandi & de lege, omnis homo est animal, homo non est animal. & istæ contrariæ, cuiuslibet hominis oculus videt, nullius hominis oculus videt: & istæ subcontrariæ, alicuius hominis oculus videt, alicuius hominis nullus oculus videt. At quando propositiones participant aliquam legem, non ratione quantitatis subiecti, sed ratione alterius defectus iuxta regulas iam expositas, tunc dicuntur opponi de lege tantum. Vt illæ supra posite, aliquis homo disputat, omnis homo non disputat, sunt contrariæ: solum de lege, quia opponuntur solum ratione maioris restrictionis affirmatiuæ, Et istæ sunt solum subcontrariæ, de lege, omnis homo est animal, a. homo non est animal. Et placet nobis iste modus loquendi: Sed tamen sit infallibilis regula quæ omnes propositiones quibus conueniunt conditiones nostre participant legem talis oppositionis, & solum illæ: Itaque sit bona consequentia. Istæ propositiones habent omnes conditiones contrariarum: ergo habent legem contrariarum: & è conuerso, habent legem, ergo habent conditiones: vt conditiones & lex se habeant tanquam causa & effectus, aliâs frustra essent conditiones: & pariter in cæteris speciebus.

Omnes istæ conditiones intelliguntur

conditionaliter. Vt quædo dicitur quod in contradictoriis vniuersalitas debet mutari in particularitatem & è conuerso, intelligitur, nisi omnes sint termini singulares: vt Petrus est Paulus, Petrus non est Paulus. Et pari modo in cæteris. Et in contrariis possunt omnes termini vniuersaliter supponere: imò tunc maxime sunt contrariæ: vt omnis homo est animal est, omnis homo non est animal. Et in subcontrariis possunt

Not.17.

H manere

Liber tertius

manere omnes particulariter: vt: hō est animal, homo animal nō est. Circa subalternas nihil est adnotandum. Est enim lex subalter naturā, vt videbimus: q̄ subalternans inferat subalternatam. Quare omnis defectus consequentia est defectus subalternarum.

Not. 18.

Ex his quæ dicta sunt elicitur primo: omnem propositionem in qua est aliqua vniuersalitas vniuersaliter tenta, posse habere contrariam, per hoc solum q̄ maneat illa vniuersalitas, ceteris omnibus obseruatis ad oppositionem. Imo verò si sit aliqua appellatio aut restrictio in propositione affirmatiua, ratione illius potest habere contrarium si ne aliqua vniuersalitate: vt noui Paulum pōtificem, Paulum pontificem non noui. Eadem ratione omnis propositio in qua est aliqua particularitas potest habere subcontrariam, vel vbi in affirmatiua sit minor appellatio: vt Paulum pōtificem vidi, nō vidi Paulum pontificem.

Not. 19.

Solent hic multiplicari aliæ conditiones. Et illa potissimum qua tangit suppositionem mixtam: sed infra nos aperte mōstrabimus, hanc esse merū cōmentum atq; adeo nullam aliam esse necessariam, quæ nō comprehendatur his quas assignauimus.

Caput secundum.

Propositionum triplex est materia: naturalis, contingens, & remota. Naturalis est illa in qua prædicatum est de essentia subiecti vel propriū eius. vt, homo est animal, homo est rationalis, homo est risibilis. Cōtingens est illa in qua prædicatum potest adesse: & abesse subiecto præter subiecti corruptionem, vt homo est iustus. Remota est illa in qua prædicatum non potest cōuenire subiecto: vt homo est lapis.

Lectio vnica,

Not. 1.

Disputatio hæc de materia propositionū nō est in sūmulus exactè tradenda sanè quæ pertinet ad exordiū prædicabiliū: vbi illam explicabimus. At verò Petrus hispanus eō hic inferuit: vt planè cōstitueret leges oppositionum, Nam oppositiones, saltē

contrariæ & subcontrariæ, aliam legem feruant in materia naturali aut remota, & aliam in materia contingenti: Igitur pro captu summularum notandum primò quòd materia propositionis est habitudo prædicati ad subiectum. Cum enim prædicatum sit vt forma subiecti, potest tripliciter se habere respectu illius. Aut enim est de eius essentia, & tunc constituit materiam naturalem: aut est accidens eius, & tunc constituit materiam contingentem: aut est illi repugnans, & tunc constituit materiam remotā: vt in exemplis textus dilucidum est.

Materia p positionis

Notandum est secundò q̄ duplex est

predicatio: alia identica, in qua idem de eodem prædicatur, vel synonymum de synonymo: vt homo est homo, Marcus est Tullius. alia disparata in qua prædicatur vnum distinctū de alio: vt, homo est lapis: alia est nec idētica nec disparata: vt, homo est animal. In primo libro expositum habes, qui termini sunt identici, quæ synonymi, & qui dicantur disparati. Prædicatio identica aut disparata non dicitur propriè directa, nec indirecta: quia in illis neutrum extremum se habet propriè vt forma alterius. Etenim nec idem propriè est forma sui ipsius, nec quod repugnat alicui potest se habere vt forma illius. At predicatio, quæ nec est identica nec disparata: secatur in predicationem directam, & indirectam. Prædicatio directa est, quando prædicatur definitio aut pars definitionis de definito, vel accidens de subiecto, vt homo est animal rationale, homo est animal, homo est risibilis, homo est iustus: album est coloratum: nam coloratum, est genus ad album, Prædicatio indirecta est, in qua e cōuerso prædicatur definitum de definitione, vel parte ipsius, aut subiectum de accidente: vt animal est homo, album est homo, & similes. Dicitur prædicatio directa, quia prædicatum verè significat formā subiecti: & indirecta, quia e cōuerso subiectum significat formam prædicati. Directus enim modus prædicandi est, quòd forma prædicatur de supposito aut de subiecto. Alii definiunt prædicationem directam quòd sit illa in qua prædicatur superius de inferiori, vel connotatiuum de absoluto. Sed vt videbitur loco citato, nostræ definitiones sunt perspicuiores, & quæ significantius explicant naturam rei. Ex quo sequitur hanc propositionem, comedēs est cœnans, esse directā: quia prædicatū est accidens subiecti, nā cœnare includit comedere: & addit

Not. 2.

Predicatio ic idētica & nō idētica

Predicatio di recta & in directa

aliquid

aliquid aliud, puta q̄ fiat tali tēpore: sed è cōuerso, cœnās est comedens, est indirecta quia comedere non accidit cœnāti. Forsan posset cenferi directa, alia ratione, scilicet, quia prædicatur genus de specie. Sed de hoc videbim⁹ loco citatio: quātū ad terministas parū refert

Notandum est tertio quòd prædi

cationis indirectæ propriè nec decūtur essentialis, nec accidentalis: quia in illis prædicatum non significat formā subiecti. Sed prædicatio directa diuiditur in essentialē & accidentalem. Vnde in textu Petrus Hispanus cōsulit, nō dixit q̄ prædicatio naturalis est, in qua vnum extremum est de essentia alterius, sed in qua prædicatum est de essentia subiecti: & contingens, in qua prædicatum est accidens subiecti. Quare iste animal rationale est homo, coloratum est album: nō dicuntur essentialis: nec ista album est homo, est contingens seu accidentalis, deficit enim genus definiti, quia non sunt directæ. Et prædicatio proprii cōnumeratur à Petro hispano in materia naturali: quia licet prædicatum non significet essentiam subiecti, significat tamen occidens inseparabile. Vnde naturam accidentis expressit per hoc q̄d possit adesse & abesse præter subiecti corruptionē. Quod potest exponi quantū ad res: videlicet q̄d re existēte potest modò inherere, modò non inherere, sicut album respectu hominis. Sed secūdū intentionem, est, q̄ prædicatū possit, affirmari & negari de subiecto supponente mediāte copula de presenti seclusa ampliatione, quod est accidentaliter & trāsmutabiliter prædicari, vt hō ē albus

Nota. 3. predicatio essentialis & accidentalis.

Nota. 4.

At verò notandū est quartò, quod quantū modo prædicto loquendū est de predicatione naturali, tamē quantum attinet ad summularum, & ad leges oppositionum: connumerabimus in materia naturali omnes propositiones ex terminis synonymis, aut idēticis: imò aliquas indirectas. Breuiter omnes, quæ constant ex terminis conuertibilibus, aut in quibus prædicatur superius de inferiori: vt homo est hō, Marcus est Cicero, rationale est homo: risibile est hō, homo est animal: sed tamē, animal est homo, nō cœsetur in materia naturali: quia prædicatū non prædicatur verè de subiecto distributo per verbū presentis temporis. Item omnes propositiones extremorum impertinentium, puta, quæ nec se inferunt nec inter se repugnant, censentur in materia contingenti, siue fuerint directæ, siue indirectæ: vt album est dulce, comedēs

est cœnans, cœnans est comedēs: coloratū est album, quantū illa, album est coloratū, sit in materia naturalissimo animal est homo, censentur in materia contingenti: nam satis est q̄d prædicato nō repugnat abesse subiecto præter subiecti corruptionē: vt si null⁹ sit homo sint tamen animalia bruta. Item omnes propositiones, quæ constat extremis repugnantibus, sunt in materia remota: vt homo est lapis, lapis est homo.

Ex dictis subsequitur, q̄ omnes pro

positiones quæ constant ex eodem subiecto & eodem prædicato, sūt in eadē materia, quomodocūq; varientur ratione quantitatis, aut qualitatis, etiam si vna sit exponibilis, & non alia: siue vna sit vera & alia falsa, aut vna necessaria & alia impossibilis, aut contingens, siue termini supponant siue non. Exempli gratia. Omnes istæ sunt in materia naturali, homo est animal, nullus homo est animal, tantum homo est animal, chimera est animal si est homo, &c. nam materia propositionis est habitudo sola extremorū, quomodocūq; varietur qualitas aut quantitas. Item hæc sunt in materia cōtingenti, homo est albus, hō necessariò est albus, homo impossibiliter est albus, homo possibiliter est albus: quantū prima sit contingens, & 2. & 3. impossibilis, & 4. necessaria. Item omnes istæ sunt in materia remota, homo est lapis, homo impossibiliter est lapis, hō imaginariò est lapis, album erit nigrum, prædestinatus potest esse reprobus. Ex quo sequitur hæc propositionē. Petrus omnis hō est, esse in materia naturali vbi ly, omnis, nō est pars prædicati. Hæc verò, Petrus est omnis homo, in materia contingenti, vbi ly, omnis, est pars: nam totum prædicatum nō est genus subiecti: sed potest adesse & abesse. sed hæc petrus & Paulus est omnis homo, est in materia remota: nam subiecto supponente, prædicatum non potest conuenire subiecto. De hac autem propositione, hæc est falsa, problema est in qua materia sit: nam si teneas q̄d prædicatum adesse subiecto est ita esse sicut significatur per propositionem, illa est in materia naturali: sed si teneas quòd est prædicatū in propositione vera: illa est in materia remota. Et pari ratione dicendū est de hac, omnis propositio est particularis: nam si prædicatū, ad esse, est prædicari in propositione vera, illa est in materia contingenti: si autem sit ita esse, illa est in materia cōtingenti: nam potest ita esse & aliter esse q̄ per illā modò significatur. Sed de ista, hæc propositio est in materia remota

Nota. 5.

dicendum est quod est in materia remota, quamquam non possit esse falsa, nam ex hoc quod non sit in materia remota, sequitur illam esse in materia remota. Si enim est in materia naturali: ergo est vera: & significat, se esse in materia remota, ergo ita est. Et si est in materia contingenti: ergo potest esse vera: detur ergo quod sit vera, & sequitur idem. Sed de his satis.

Argu. 1. *Contra hec autem arguitur facile.* Nulla materia est triplex: ergo diuisio supponit falsum. Probatur antecedes per descensum sub subiecto: quia nec hæc materia est triplex, nec hæc. &c. Respondetur concessio antecedente, negando consequentiã. Et hoc dupliciter. Vno modo: tenendo quod dicitur triplex, facit suppositionem simplicem, concedimus hanc propositionem, materia propositionum est triplex, & sub subiecto non licet descendere, sicut nec sub subiecto huius, homo est species: Sed in hac, nulla materia est triplex, ly nulla, facit suppositionem personalem: quare non est contradictoria alterius: sed ambæ sunt veræ, sicut illæ, homo est species, nullus homo est species. Secundo modo etiam negamus consequentiã (& fere redit in idem) tenendo quod ly, triplex, facit terminum post se supponere immobiliter: tunc enim hæc est vera, triplex est materia propositionum: & in illo sensu accipitur diuisio. Sed hæc est falsa materia propositionum: est triplex. Sed melior est prima solutio: nam communiter conceditur quod materia propositionum est triplex, sicut quod triplex est materia. Et hoc generaliter adnotandum est in omnibus diuisionibus similibus.

Argu. 2. *Secundò arguitur: Si definitio materię cõtingentis esset bona, sequeretur, hanc non esse in materia contingenti, homo est mortuus: consequens est falsum: ergo nõ est bona.* Maior probatur, quia prædicatum nõ potest adesse subiecto supponenti: repugnat enim quod homo sit & sit mortuus. Sed minor probatur, quia stat hominem eundem nunc non esse mortuum & postea esse mortuum: ergo illa est in materia contingenti. Nonnulli cõcedunt, illam esse in materia cõtingenti: propter hanc probationem minoris. Et ad rationem maioris respondent, satis esse quod prædicatum potest adesse subiecto mediante copula de presenti, seclusa ampliatione extrinseca: in hac enim, homo est mor-

tuus, solum est ampliatio intrinseca prædicati. Alij dicunt quod est in materia remota, propter probationem Maioris. Et hoc est mihi verisimilius postquam illa duo extrema non possunt eidem existenti conuenire sine ampliatione: nihil enim refert, quod illa ampliatio sit intrinseca vel extrinseca. Et cõfirmatur: quia certè illi duo termini sunt disparati: nam habent significationes repugnantes. Quare ad argumentum concessa maiori negatur minor. & solum illic probatur quod illa propositio, homo est mortuus, est contingens: Unde non sequitur quod sit in materia cõtingenti. Et instantia est in ista, album fuit nigrum.

Tertiò arguitur contra tertiam definitionem, hæc propositio. Angelus est homo, est in materia remota: quia componitur ex extremis disparatis & tamen prædicatum potest conuenire subiecto seclusa ampliatione: ergo definitio nulla. Probatur minor: nam si Christus nunc assumeret naturam angelicam, illa esset vera. Ad argumentum omnes moderni respondent, quod si extrema illius propositionis accipiuntur absolute, illa est in materia remota & illo modo non prædicantur de Christo in illo casu. Si autem accipiantur connotatiue, tunc illa est in materia contingenti. Non est presentis speculationis disputare an ly, homo, dictus de Christo sit absolutus vel connotatiuus. Credo tamen, quod est absolutus: nam vniuersè dicitur de nobis & de Christo. Sed quomodo cum quod dicitur: responderetur ad argumentum simpliciter quod illa est in materia remota, nam sufficit quod naturaliter non possunt illa extrema eidem conuenire. Sed si Christus assumeret naturam angelicam, illa mutaretur in materiam naturalem. Nec inconuenit quod supranaturaliter vna propositio transeat de materia in materiam. Nam ante incarnationem hæc erat in materia remota, deus est homo, & nunc est in materia naturali ratione suppositi subiecti, sed hoc nihil attinet ad sumulistas.

Argu. 3.

Caput Tertium.

Ex siue natura cõtradiçtoriarum talis est, qd si vna est vera reliqua est falsa, & è cõtrario. In nulla enĩ materia possunt esse simul verę, aut simul falsę: vt omnis hõ est animal, quidã hõ nõ est animal

mal. Lex siue natura cõtrariarũ talis est, qd si vna est vera, reliqua est falsa, & nõ è cõtrario. Possunt enim ambę simul esse falsę in cõtingenti materia: vt omnis homo est albus, nullus homo est albus: omnis homodisputat, nullus homo disputat. In naturali verò materia & remota, sep vna est vera & reliqua falsa, Vt ois hõ est animal, nullus hõ est aial: ois hõ est lapis, nullus hõ est lapis. Et in materia cõtingenti accidẽti inseparabili: vt quilibet coruus est nigre, nullus coruus est niger. Sed ille qd sũt de accidente separabili possunt ambæ esse falsę: vt ois hõ est iustus, nullus hõ est iustus. le x siue natura subcõtrariarũ talis est, qd si vna est falsa, reliqua est vera, & nõ è cõtrario: possũt enĩ ambæ simul eẽ verę in cõtingenti materia: vt quidã hõ est iustus quidã hõ nõ est iustus: vnde lex subcõtrariarũ cõtrario mõ se habet legi cõtrariarũ. Lex siue natura subalternarũ talis est: qd si vniuersalis est vera, particularis erit vera, & nõ è cõtrario. Pot enĩ particularis esse vera vniuersali existẽte falsa. Sed si particularis est falsa, vniuersalis est falsa: vt ois homo est iustus, quidã hõ est iustus.

Lectio prima.

Post cõditões quę ad singulas propositionis species requirũtur, subsequuntur leges ipsarum: quę in testu manifestę sunt cum suis exemplis. Est enim lex siue natura contradictoriarum, qd si vna est vera, reliqua sit falsa, & cõtrario, id est, si vna est falsa altera est vera. Hoc enim sonat nomen, contradicere, qd quicquid vna affirmet, altera neget, & quicquid vna neget altera affirmet. Lex vero contrariarum est, vt si vna sit vera, altera sit falsa: sed non è cõtrario, id est, non si vna est falsa, altera est vera: quia possunt esse

ambæ falsę in materia contingenti. Lex subcontrariarum est quod si vna sit falsa, altera est vera: sed non è cõtrario, id est non si vna est vera, altera est falsa: nam possunt ambę simul esse verę in materia contingenti. Sed in materia naturali nec remota non possunt esse verę, nec contrarię falsę: quia in illis materiis particularis, & vniuersalis conuertuntur. Quare si iste essent verę, quidam homo est animal, quidam homo non est animal tunc contradictorię essent verę. Et eadem ratione si contrarię essent falsę: contradictorię essent falsę. Lex subalternarum est, quod si vniuersalis est vera, particularis est vera, & non è cõtrario: nam licet in materia naturali & remota æquiualeant subalternans & subalternata, tamen in materia contingenti potest subalternata esse vera, subalternante existente falsa: exempla omnium sunt in textu. Aliis verbis constituuntur istę legis (& redit eodem) videlicet lex contradictoriarum est, vt repugnet illis formaliter simul esse veras, & simul esse falsas. Lex contrariarum est, vt repugnet illis formaliter, simul esse veras, non tamen simul esse falsas. Lex subcontrariarum est, vt repugnet illis formaliter simul esse falsas.

Vbi exponendus est terminus ille No. 2.

formaliter. Est enim sensus quod propositiones cõtradiçtorię nec ipsę, nec alię similis formę possunt esse verę nec falsę: cõtrarię verò aut ipsę aut alię similis formę possunt esse falsę & subcõtrarię verę. v.g. iste, omnis homo est animal, nullus homo est animal, habent legem cõtrariarum: nam licet ipsę non possint esse falsę, tamen in simili forma, istę sunt simul falsę, omnis homo est iustus, nullus homo est iustus. Et eadem ratione istę, quidam homo est animal, quidã homo nõ est animal habet legem subcõtrariarum: quia licet ipsę nõ possint esse verę, possunt tamen esse in simili forma, quidam hõ est iustus, quidã homo nõ est iustus. Videndum ergo est, quid requiratur: vt aliquę propositiones sint similis formę. Et primò est notandum, quod similitudo formę potest dupliciter cõsiderari. Vno modo inter vnã categoricã & alterã categoricã. Alio modo inter duas aut plures ex vna parte. & duas aut plures ex altera. Si comparatur vna categorica ad alterã categoricã, ad similitudinẽ formę requirũtur quatuor: scilicet, quod sint similis qualitatis, similis quantitatis, & similis si tus & acceptionis terminorũ: vt sunt iste duę, omnis hõ liber è agit, ois leo velociter

do formę Similitu-

currit. Similis in q̄ qualitatis quo ad copulas principales: nam quo ad copulas implicatio nis id nō requiritur: vt homo qui est doctus disputat, homo qui non est doctus tacet, eiusdem formę sunt: quia totum subiectum repu tatur vnicus terminus ac si esset simplex. Sed quantum ad modos copularum statim vide bitur. Similis quantitas, Hoc nomine intelli ge omnes suppositiones omnium termino rum, tam subiecti q̄ predicati. Quare hęc non sunt eiusdem formę, homo est species, homo currit: quia subiectū vnus supponit simpli ceter, & alteri^o personaliter. Neq; ista animal quod est homo currit animal, quod est Pe trus currit: quia subiectum vnus supponit communiter, & alterius discretē. Nec ista, in cipit motus esse, motus incipit esse, nec ista, omnis homo est animal, homo omne ani mal est. Requiritur enim, q̄ in eodē situ quo distribuitur terminus in vna distribuatur in alia, siue sit à parte subiecti, siue à parte predi cati. Similis situs, intelligitur quātum ad nu merum terminorum siue categorematici, siue syncategorematici, saltim illi qui variant proprietates dialecticas. Quare ista nō sunt eiusdem formę, homo disputat, hominis e quus currit. quia plures termini ponūtur in secunda. Sed tamen quādo est complexum acceptum vnica acceptiōe, reputatur vnicus terminus. Quare ista, homo disputat, equus hominis currit, animal quod est homo est ra tionale: sunt eiusdem formę: sed, si accipiatur pluribus, etiam si sint termini identici, repu tantur vt plures: vt ista nō sunt eiusdem for mę, hō disputat, hominis hō disputat. Et istę sunt eiusdē formę, homo est animal, homo est homo. Sed quātum ad copulas requiri tur similitudo. Item quātum ad illos modos facientes modales requiritur quōd sint simi les, vel equiuales, vt istę nō sunt eiusdē for mę homo possibiliter est animal, homo nec cessario est animal: sed ista reputantur eius dem formę, homo necessario nō est animal, homo impossibiliter est animal, hō nō possi biliter est animal. Et per hoc intelligitur qua liter debet seruari eadem qualitas modi. Nā quando vnus modus negatus æquiualeat alte ri affirmato, non requiritur. In illis syncate gorematicis variatibus proprietatem diale cticam, requiritur omnimoda idētitas. Qua re ista nō sunt eiusdem formę: homo est ani mal, tantum homo est animal, homo incipit esse animal: nec iste, homo & equus currit (di uer siue) homo vel equus currit: si tamē acci perentur illa cōiunctiones cōplexiue, essent

similis formę: quia totum complexum repu tatur vnicus simplex terminus. Imō nec ista sunt eiusdem formę, homo & equus currit homo & equus currunt, in prima diuisiue, & in secūda complexiue: Sed in aliis aduerbiis quæ nec faciūt modales, nec variant proprie tates dialecticas, non est necesse seruare simi litudinem. Sicut enim ista similis formę, ho mo disputat, ceru^o velociter currit, homo tar de mouetur: nam illa aduerbia reputantur facere vnicum terminum cum predicato. Tā dē quartō requiritur similis acceptio termi norum, id est, similis ampliatio, appellatio & restrictio: & in hoc etiam includitur similitu do copularum, vt ista non sunt eiusdem for mę, homo disputat, homo disputauit, homo disputauit: vidi Papam, papam vidi. &c. Ecce quid requiritur ad similitudinē formę inter vnā categoricā & alteram categoricam.

Ad verò ad considerandum simili tudinē formę inter duas categoricas, aut tres ex vna parte & totidem ex altera distinguen dum est: quia aut solūm considerātur in quā tū sunt hypothetica, & tūc nihil aliud requi ritur: nisi quod quelibet categorica vnus sit similis formę cū categorica alterius & q̄ con iunctiones sint similes. Quare hęc copulati ua, hō disputat, & homo non disputat, est ei^o dem formę cum hac, equus currit & leo non dormit. Si autē considerentur primę categori cę in quantum inter se habent aliquā habi tudinē, puta q̄ sint oppositę aut dispositę in aliquo mō arguēdi: tūc requiritur q̄ singule ca tegoricę vni^o binarij aut ternarij sit similesca tegoricis alteri^o: & vltra hoc q̄ synonymitas vel habitu do intrinseca inter primas catego ricas seruetur inter alias. Voco synonymita tem intrinsecam illam quę exprimitur in de finitione illius materię. Exempli gratia. Si cōsideres has duas propositiones, omnis ho mo est homo, nullus homo est homo, vt op positas, tunc quia in definitione & conditio nibus oppositionis præcipitur, quōd partici pent subiectis prædicatis & copulis, sed non præcipitur, quōd subiecta sint synonyma cum prædicatis, illa idētitas quæ est inter subiectum vnus & subiectum alterius, & inter copulam, & copulam, & inter prædica tum est intrinseca: sed synonymitas subiecto rum cum prædicatis nō est intrinseca, sed ex trinseca. Quare secūdam hanc consideratio nem hęc sunt similis formę cum illis, omnis homo est iustus, nullus hō est iustus: sed non ista, omnis hō est equus, nullus hō est lapis:

Verū

Verum est quod moderni summulistę distin gunt inter similitudinē formę, & similitu dinē formę acceptionis terminorum. Et dicūt, q̄ ad similitudinē formę requiritur, vt ser uetur vtraq; synonymitas in trinfeca & extri feca. Sed ad similitudinē formę acceptionis terminorū sufficit, vt seruetur synonymitas intrinseca, Sed tamē hęc distinctio ad nihil cō ducit. Et ideo quam ipsi vocant similitudinē formę acceptionis terminorum nos absolute vocabimus similitudinē formę. Si verò cō siderentur tanq̄ secūda sit cōtradietoria con uertentur primę, tūc ista sunt similis formę cū illis, omnis homo est animal, nullum ani mal est homo: quia synonymitas intrinseca solūm est inter subiectum vnus & prædica tum alterius. Rursus si cōsiderētur tanq̄ dis positę in prima figura, tunc synonymitas in trinfeca solūm est inter subiectum primę, & predicatum secundę. Quare ista sunt eiusdē formę, omnis homo est animal, nullus lapis est homo. Et ita si in singulis figuris & modis, secundum variam cuiusq; dispositionem: vt videbimus in quinto libro: vbi tractabimus particulariores difficultates spectantes ad illum locū. Videlicet an terminus in diuinis sit eiusdem formę cum terminis in creaturis: & relatiuum cum absoluto. &c.

Sed contra leges contrariarum ar guitur, hęc ppositiones, omnis homo est vel non est animal, nullus homo est, vel nō est a nimal sunt cōtrarię, vt patet per omnes cōdi tiones: & tamen nullo modo possunt esse fal sę, nec in se, nec in simili forma, quia in qui buscunq; terminis prima est necessaria & se cunda impossibilis: ergo maledictum est qd' omnes propositiones habentes conditiones alicuius oppositionis participant subinde le gem illius. Respondetur, Concedimus illas esse cōtrarię, dato quod illis repugnet simul esse falsas: quia nō repugnat in trinfecē ratio ne cōtrarietatis: sed extrinsecē propter neces sitatem affirmatiuę. Quare licet non partici passent, in extremis etiam repugnassent in falsitate & veritate. Vt omnis homo est vel non est animal, nullus equus est vel non est lapis. Eadem ratione ista sunt subcontrarię quidam homo est ipsemet, quidā homo nō est ipsemet: licet repugnet illis esse simul veras: quia repugnantia non est habitudine op positionis: sed quia negatiua est impossibilis subiecto supponente: quanquam virtualiter sunt cōtradietorie, quia particularis cōuer titur cum vniuersali.

Secūdo & principaliter arguitur Argu. 2.

E contrario hęc propositiones, tantum ho mo est animal, tantum homo non est animal habent legem contrariarum, & tamē non ha bent conditiones: ergo malē dictum est q̄ so lę illa quæ habent conditiones habēt legē. Maior est nota, quia sunt ambæ falsæ & non possunt ambæ simul esse veræ. Et minor iti dem est manifesta, quia subiectum vtriusque non distribuitur: vt patet in primis exponē tibus. Notandum est hic, aliquas propositio nes, dupliciter opponi aliqua specie opposi tionis: vno modo formaliter, de quibus iā di ctum est, & alio modo virtualiter. Vnde sunt duę regulę: Prima, Omnes propositiones quæ inferunt formaliter duas contrarias, sūt virtualiter contrarię: vt distę exclusiue sunt cōtrarię, quia inferunt secundas exponentes contrarias: puta, nihil non homo est animal omne non homo est animal. Et probatur re gula. Nam si iste propositiones inferūt duas contrarias, ergo per regulam bonæ cōsequē tię, si istę sunt veræ, contrarię sunt vere, & ea dem ratione si contrarię sunt falsæ, iste sunt falsę: nam in bona cōsequentiā si cōsequens est falsum, antecedens est falsum. Secunda re gula. Omnes ppositiones q̄ inferūtur ex dua bus sub contrariis sunt subcontrarię: vt con tradietorie illarum exclusiuarum, non tantū homo est animal, non tantū homo nō est ani mal, sunt sub cōtrarię: nam cum exponatur distęctiue inferuntur ex secundis exponē tibus, quæ sunt sub contrarię, putā aliquod non homo est animal, aliquod non homo non est animal. Et probatur regula. Nam si ista inferuntur ex duabus sub cōtrariis, sequi tur quōd si sub contrarię sunt veræ, ista sunt veræ: nam in bona cōsequentiā si antecede s est verum, consequens est verum: & si conse quens est falsum, antecedens est falsum.

Lectio secunda.

Constitutis iā cōditionibus & le Not. 1.
gibus oppositionum, superest vt cuncta quę dicta sunt nonnullis argumētis aperiamus. Nec circa singulas seorsum species disputabi mus: sed per mixtim: nā qui vnā speciē intellexerit, facile alias poterit cognoscere. Est enim notāda regula: qd' si aliq̄que propositio nes sunt cōtradietorie, tunc subalternas re spectu particularis, est contraria ad vniuersa lem: & subalternata respectu vniuersalis est subcontraria ad particularem. Ex qua se quitur quōd si aliq̄que propositiones sunt cō

traria, contradictoria illarum sunt subcontra-
ria, & si aliqua sunt subcontraria. & contra-
dictoria illarum sunt contraria: vt facile quisq;
exemplo experiri potest Sequitur secundò
quòd propositis duabus contradictoriis faci-
le quis potest constituere contrarias, faciendo
quòd maneat eadem vniuersalitas in vtraq;
& subcontrarias, faciendo quòd maneat ea-
dem particularitas, in vtraq;. Nec multiplica-
bimus argumenta nisi singula circa singulas
difficultates formabimus, Nec præposterè
disputabimus quæ ex subsequentiis de-
pendent. Quare de copulatis, disiunctis, & cõ-
ditionatis, dicemus suis cuiusq; locis: nunc
autem solùm disputabimus de tribus. Nempe
in hac lectione, de signis incompletis: in
sequenti de signis specialis confusionis, & in
ultima de obliquis.

Argu. 1.

*Sed primò arguitur contra condi-
tiones supra propositas, q non sint sufficien-
tes. In hac propositione, equum omnis ho-
mo habet, ly, homo distribuitur in ordine ad
ly, habens, stans confusè tantum: & tamen in
sua contradictoria non habet supponere de-
terminatè. ergo vltima conditio contradicto-
riarum nõ rectè posita est. Probatur minor.
Si contradictoria eius esset hæc, omnè equũ
b-homo nõ habet, ambè essent falsè, si singu-
li homines, singulos equos possiderent. Item
ly, homo in eadem propositione distribuitur
in ordine ad accusatiuum supponetè deter-
minatè: & tamen in sua contradictoria nõ ha-
bet supponere confusè, ergo dicta cõditio est
malè posita. Probatur minor. Si contradicto-
ria eius esset hæc omnè equũ homo nõ habet
ambè essent verè, si omnes homines eundem
equũ possideret: nam affirmatiua clara est, &
negatiua probatur per ascensum: quia hunc
equũ. a. homo non habet, vt patet ascendèdo
prius sub ly, habens distributè, & postea de-
monstrado alium hominè: restabit nãq; hæc
vera, hunc equum Petrus nõ est hoc habes,
demonstrando Paulum: quia sensus est, q Pe-
trus habens hunc equum, non est Paulus ha-
bens eundem. Hoc fuit initium summulisti
erroris atq; turbarum: cum non intelligeret,
quid est signum vniuersale confundere ter-
minum distatè, seu mediatum. V. g. In hac
propositione omnem equum homo non ha-
bet, ly, homo, confunditur à signo vniuersa-
li existimant ergo moderni summulista, q
confunditur etiam in ordine ad prædicatum:
Vnde inferunt quod quado fit descensus sub
prima distributione, debet manere ly, homo*

confusè, scilicet, istum equum. a. homo nõ ha-
bet: vt quòs descèdatur sub prædicato. Aper-
tius mōstratur in hac, cuiuslibet hominis o-
culus non est oculus, Dicunt enim quòd in sin-
gularibus sub prima distributione dicèdum
est, istius hominis. a. oculus non est oculus,
vt prius descèdatur sub prædicato, Quare ca-
su quo quilibet homo habeat duos oculos,
concedunt illam propositionem. Et hoc infe-
runt has propositiones non esse contradicto-
rias. Equũ omnis homo habet, omnè equũ
homo nõ habet: nam sunt simul verè vt pro-
batum est in argumento. Nec istæ pari ratio-
ne, hominis quilibet oculus est oculus, cuius-
libet hominis oculus non est oculus: nã sunt
ambæ veræ casu, quo quilibet homo habeat
duos oculos. Propter ergo has & similes pro-
positiones, addunt isti duas novas conditio-
nes ad contradictionem. Prima. Quando ali-
quis terminus distribuitur in ordine ad duos
terminos, quorum primus supponit determi-
natè, & secundus confusè: ille distributus de-
bet in altera supponere mixtim, cõfusè in or-
dine ad primũ, & determinatè in ordine ad
secundum: quæ quidem suppositio designatur
per ly. c. Secundò quando aliquis terminus
distribuitur in ordine ad duos terminos
quorum primus stat confusè & secundus de-
terminatè: ille distributus debet in altera sup-
ponere mixtim: determinatè in ordine ad pri-
mum, & confusè in ordine ad secundum: quæ
quidè suppositio designatur per ly. d. Quòd
si distribuatur in ordine ad tres vel quatuor
& c. diuersimodè supponetes, talis terminus
in sua contradictoria debet supponere mix-
tim, alia & alia specie suppositionis: q suppo-
sitiones designantur per literas. e. f. & c. Quo
circa dicunt contradictoriam huius propo-
sitionis, equũ quilibet homo habet, esse hanc,
omnem equum, c. homo non habet, & deno-
tat ly. c. quòd factò descèsu sub prima distri-
butione, maneat ly, hõ, determinatè: puta istũ
equũ homo non habet. Et contradictoria hu-
ius, hominis quilibet oculus est oculus, hæc,
cuiuslibet hominis. c. oculus non est oculus.

*Alij existimant & quidem optime
huiusmodi mixtas suppositiones esse vera fi-
gmèta. At verò dicunt q quado in aliqua pro-
positione aliquis terminus distributus in or-
dine ad duos, quorũ vnus stat determinatè &
alter confusè, tunc illa propositio nõ potest
habere cõtradiçtoriam, nisi solùm per præpo-
sitionè negationis: vt cõtradiçtoria huius ho-
minis quilibet equus est animal, non potest
esse*

Not. 3.

esse nisi hæc, non hominis quilibet equus est
animal. Et cum queritur, quomodo suppo-
nit ly, equus. respondet q distributiue, sicut
in prima: taliter tamen quòd factò descensu
sub genitiuo manet determinatè. Sed tamen
isti gratis negant posse dari contradictoriam
alia via quã per præpositionem negationis,
& gratis asserunt quòd ille terminus maneat
distributiue in vtraq; contradictoriarũ, post
quam factò descèsu sub determinatione, ma-
net determinatè.

No. 4.
Notandũ.

*Igitur ad rescindendum cetera sex-
centa sophismata & hæc figmenta moderno-
rum, quæ antiquis nunq; fuerunt in opinione,
notandum est q nunquã signum vniuersale
cõfundit aliquè terminum, nisi in ordine ad
terminum quem distribuit, vel in ordine ad
se. V. g. In hac propositione, cuiuslibet homi-
nis equus non est animal, ly equus, solùm cõ-
funditur in ordine ad genitiuum, & non in
ordine ad prædicatum: & in hac, Petrus &
Paulus est homo, prædicatum confunditur
in ordine ad ly, & c. Probatur: quia signum cõ-
fundere aliquem terminum, nihil aliud est
quã denotare q talis terminus dependeat à
termino quem distribuit, quãtum ad resolu-
tionem. Vt in hac cuiuslibet hominis equus
nõ est animal, solũ ly cuiuslibet, exigit ordi-
nem inter ly, hominis, & ly, equus: nõ tamen
inter ly, equus, & prædicatũ: quia ly, cuiusli-
bet, nullũ denotat ordinem respectu prædi-
cati. Quare dempta prima distributione ly,
equus, non debet manere confusè, sed deter-
minatè: puta istius hominis equus nõ est ani-
mal. Ex hoc fundamento colligitur prima
conclusio. Ad assignandum quodvis genus
oppositionis cuiusq; propositio de mo-
do loquedi consueto, id est, in qua non poni-
tur. a. vel. b. quanquã ex mille terminis con-
stet, nõ opus est mixta suppositione, neq; li-
teris. a. & b. V. g. cõtradiçtoria prædicte pro-
positionis, equũ omnis homo habet, est hæc
omnem equum homo nõ habet, Et casu quo
omnes homines eundem equum possideant
est falsa: vt patet per suas singulares, istum
equum homo non habet. Et eadem ratione,
contradiçtoria huius hominis quilibet o-
culus est oculus, est hæc, cuiuslibet hominis o-
culus non est oculus. Et casu quo quilibet ho-
mo habeat duos oculos, est falsa, vt patet per
hanc singularem, Petri oculus non est o-
culus, Et certè ridiculum est concedere quòd
quilibet oculus est oculus, & cum hoc con-
cedere q cuiuslibet hominis oculus non est*

1. Conclu.

oculus: quare non licet descendere prius sub
prædicato quã sub subiecto. Et eadem ratioe
cõtradiçtoria huius, homo & quilibet equus
sunt animalia, est hæc, omnis homo & equus
non sunt animalia. Et est falsa, rebus vt nunc.
Et breuiter, in vniuersum habet verum cõclu-
sio. Secunda est, q ad missis in aliqua propo-
sitione. a. vel. b. necesse est aliquando ad assi-
gnandum contradictoriã vel contrariam, vt
suppositione mixta. v. g. si barbarè dicas, ho-
mo & a. equus nõ sunt animalia, necesse est
contradicere per hæc, omnis homo & omnis
equus. c. animalia sunt: & denotetur quòd re-
soluta prima distributione, restat prædicatũ
determinate in ordine ad secundam. Nam si
contradiceres per hæc omnis homo & omnis
equus sunt animalia, ambè essent verè, rebus
vt nunc: & si contradiceres per hanc, omnis
homo & omnis equus. b. animalia sunt, am-
bæ essent falsæ, si esset duntaxat vnus equus
cum multis hominibus. Eadem ratione huic
a. homo & equus non sunt animalia, contra-
dicendũ est per hanc, omnis homo & omnis
equus. d. animalia sunt. Sequitur ex his con-
clusionibus, quòd huiusmodi suppositiones
mixtæ, sunt commentitiæ, & sine aliqua ne-
cessitate introductæ: & pullulãrunt ex duo-
bus erroribus. Primò ex illo, quòd in hac, cu-
iuslibet hominis equus non est animal, putã-
runt ly equus, supponere confusè in ordine
ad prædicatum: vnde intulerunt, non esse cõ-
tradiçtoriam huius, hominis quilibet equus
est animal. Et secundò ex hoc, quia præter ar-
tem omnium antiquorum voluerunt cõuer-
tere vniuersalem affirmatiuam & particula-
rem negatiuam conuersione mutua Et ideo
ad primam conuersionem finxerunt ly. a, &
ad secundam confinxerunt ly. b. Cõuertuntur
enim mutuo, omnis homo est animal. a.
animal omnis homo est: homo nõ est animal
omne animal. b. homo nõ est. Hæc dicta sint,
vt ostendam barbarum vsu harum litera-
rum, tamen si quandoq; nos vsi fuerimus eo
solùm vt exempla ponamus ad declaradum
aliquas regulas. At exempla ponimus, non
vt ita sint.

Conclu. 2.

Secundò principaliter arguitur.

*Hæ propositiones, Petrus disputat, Paulus
non disputat, sunt contradictoria, & tamen
neq; in veritate repugnãt neq; in falsitate.
Probatur maior: quia sunt cõtradiçtorie ista-
rum, Petrus nõ disputat, Paulus disputat: si
cut Petrus & Paulus dicuntur videtes, licet nõ
videant se inuicem sed alios. Notandum est*

Argu. 2.

hic quod isti termini cōtradictorie, cōtrarie, &c: sunt relatiui, sicut ly, fratres: & ideo cū asseritur aliquas propositiones esse cōtradictorias, intelligitur q̄ inuicem cōtradictari. Aliud est de ly, vidētes, aut pcutiētes, q̄ nō denotāt relationē mutuā: & ideo maior est falsa. Sed cōtra, saltem ista, Petrus disputat, Petrus nō disputat, sunt cōtradictorie, & tamē possunt simul esse veræ: ergo lex nulla. Probatur minor. Prima nūc pōt esse vera, & secunda nunc pōt esse vera, ergo vtraq; habet nunc potestā tē vt sit vera & p̄ cōsequens possunt simul esse veræ. Respondetur ad minores: si ly, simul determinet verbū potest, cōceditur quod simul possunt, id est simul habent potestatem vt sint veræ: sed si determinet verbū, esse, illa est falsa: est enim sensus qd̄ possunt esse pro eodem instanti veræ. Et quanquā sit communis solutio, absolutē tamen potest negari qd̄ illa propositiones simul possint esse veræ, quicquid determinet ly, simul: nam sine illo aduerbio ista modalis est falsa, ista possunt esse veræ, vt patet per suam de inesse, scilicet ista sunt veræ. Et ideo illa cōsequentia non valet, ista potest esse nunc vera, & ista potest esse nunc vera: ergo simul possunt esse veræ: sed solum sequitur quod simul habēt potestatem vt vtraq; per se sit vera. Lex ergo cōtradictoriarum debet accipi in hoc sensu. Si aliqua cōtradictoriarum pro aliquo instanti sit vera: repugnat vt altera pro eodem instanti sit vera secundum sensum quo sunt cōtradictoria. Et pari ratione intelligitur lex cōtrariarum & subcontrariarum.

Argu. 3.

Tertio principaliter arguitur ista sunt cōtradictorie, in Sequana sunt pisces, in Sequana nō sunt pisces, & tamen sunt veræ. Maior nota est: quia omnes termini affirmati in vna, negantur in alia præter ly, Sequana, qui est terminus singularis suuij. Parisiensis. Et probatur minor, affirmatiua enim nota est: & probatur negatiua, in sequana aliqua entia non sunt pisces: vt puta lapides: ergo in Sequana nō sunt pisces. Respondet ferē sum multistē huius temporis negādo has propositiones esse cōtradictorias, & concedendo illas esse veras. Sed re vera nihil deest, quomodo nō sunt cōtradictoria: nā iste sunt cōtradictorie, in Sequana sūt pisces: nō in Sequana sūt pisces: & nihil refert, negationē āteponi termino singulari aut postponi. Et ideo negam⁹ illas esse veras. Nec valet illa cōsequentia, in sequana aliqua entia nō sūt pisces, ergo in Sequana nō sunt pisces, arguitur enim ā non distribu-

to ad distributum ex parte de ly, entia: nam participium, entia, non includitur vt ipsi putāt, in determinatōe, Sequana: sed includitur in verbo, sunt: quod negatur in cōsequenti & affirmatur in antecedenti. Et ideo tantū valet, in Sequana non sunt pisces, sicut in Sequana nulla entia sunt pisces. Et eadem ratione ista cōsequentia non valet in sequana sunt non pisces: ergo in sequana non sunt pisces: nec ista cōsequentia valet, Iste lapides non sunt pisces & isti lapides sunt in sequana, ergo in sequana non sunt pisces: nā ly entia inclusum in ly, sunt, nō distribuit in predicato minoris & distribuit in cōclusiōe. Sed contra saltem hæc cōsequentia esset bona: in his animalibus non sunt pisces (demonstro pisces ipsos) & hæc animalia sunt nata in sequana: ergo nata in sequana nō sūt pisces: tunc enim non arguitur ā non distributo ad distributum, & tamen antecedēs est verum & cōsequēs falsum, si nulla animalia natēt in sequana nisi pisces. Respondetur q̄ committitur ibi alius defectus: nam minor extremitas debet concludi in eodem casu in quo assumitur medium in maiori, quare cōcludendum est, in natantibus in sequana nō sunt pisces: Sed de hoc in syllogismis. Eadē ratione respondendum est ad hoc sophisma, inter hanc & hanc diem erit Petrus: inter hanc & hanc diem non erit Petrus (primo pro nomine demonstrante diem Dominicam & secundo diem Mercurij) Sunt enim cōtradictoria: & in casu quo Petrus erit die Lunæ & nō die Martis, negatiua est falsa. Nec sequitur, aliquo tempore inter hanc & hanc diem non erit Petrus: ergo inter hanc & hanc diem non erit Petrus, arguitur enim ā nō distributo ad distributum ex parte de ly, tempore: nam in consequente determinatio, tempore, non includitur in ly, inter (vt isti putāt) sed in verbo, erit, quod negatur. Nec sequitur inter cœlum & terram aliquod ens non est aer: ergo inter cœlum & terram, nō est aer. Imō sunt cōtradictorie, inter cœlum & terram est aer, inter cœlum & terram non est aer: Et hæc dicta sunt si ly, inter, accipiatur præpositionaliter vt accipitur in rigore. Nā si accipiatur (quod aliqui sinistrē putant) ad uerbialiter, vt ly, inter, includat in aliquo loco, tunc non essent cōtradictoria: nam æquiualerent istis, in aliquo loco inter cœlum & terram est aer, in aliquo loco inter cœlum & terram non est aer. Idem dicendum de istis, ultra pontem est Petrus, ultra pontem nō est Petrus: Sunt enim omnes in rigore cōtradictoria.

dictoria.

Argu. 4.

Quarto, principaliter arguitur. Iste propositiones, omnis homo est animal, non omnis homo est animal, sunt cōtradictoria, tamen sunt ambæ veræ, ergo lex nulla. Maior est nota. Et minor probatur, Affirmatiua manifesta est, & negatiua sequitur per cōuersionem simplicem, nullum animal omnis homo est, ergo non omnis homo est animal. Et veritas antecedētis constat per ascensum sub subiecto & per falsitatem suæ cōtradictoria. Hic notandum est primò, pro uerbium illud dialecticum, nō est verius cōtradictoria quā toti propositioni negationē præponere, solent excipere duos casus. Primus est quando sunt infinita negationes. Sed iste casus est impossibilis. Alter est quādo relatiuum reciprocum vni⁹ categoricæ referat antecedens in alia, vt ista non sunt cōtradictoria, aliquis homo est ipsummet, non aliquis est homo ipsummet, si relatiuum referat subiectum huius, aliquod animal est. Sed tamen hoc est barbarum & ineptum, vt diximus in capi. de relatiuis, q̄ relatiuum in vna categorica referat antecedens in altera. Notandum est secūdò, quòd ad cognoscendum suppositionem terminorum vbi præponitur negatio in fronte propositionis, considerandum est quomodo supponunt, dempta illa prima negatione & cōtradictorio modo supponunt cum illa negatione: verbi gratia. Subiectum huius, non omnis homo est animal, supponit determinatē: quia dempta negatione distribuitur in ordine ad terminum stantem confusē. Quare ad argumentum, concessa maiore, negatur veritas negatiua. Et in illa conuersione arguitur ā confusa ad determinatam ex parte de ly, homo: nam in antecedenti, nullum animal omnis homo est, prædicatum supponit confusē: quia dempta negatione distribuitur in ordine ad terminum stantem determinatē: & in consequenti, non omnis homo est animal, supponit determinatē. Eadem ratione in hac, non homo omne animal est, prædicatum supponit confusē, quia dempta negatione, distribuitur ordine ad terminum stantem determinatē. Et secūda pars subiecti huius, nullus homo & omnis homo sunt animalia, supponit cōfusē in ordine ad primā partem, & determinatē in ordine ad prædicatum. Et prædicatū huius, hominis null⁹ equus nō est animal, supponit cōfusē: quia dempta negatione in hac, hominis equus non est animal, distribuitur in ordine ad ter-

minū stantem determinatē. Itaq; non est accipienda cōtradictoria ne petatur principium sed solum demenda prima negatio.

Argu. 5. Omne.

Quinto, principaliter arguitur. Iste sunt cōtradictoria, omne animal fuit in arca Noe, aliquod animal nō fuit in arca Noe. Et tamen sunt simul veræ, ergo lex nulla. Maior videtur nota ex forma terminorum. Et probatur Mi. Nam casu quo cuiuslibet speciei animalis aliquod animal fuisset in arca Noe, affirmatiua est vera, & negatiua sequitur expositorie hoc modo. Aristoteles nō fuit in arca Noe, & Aristoteles est vlt fuit aliquod animal ergo aliquod animal nō fuit in arca Noe. Prima difficultas in oppositionibus est circa signa incompletē distribuentia. Et primum est ly, omne, quod dupliciter distribuit, scilicet pro singulis generum, & pro generibus singularum. Prima distributio est completa: & secūda incompleta. Distributio pro singulis generum, est distributio pro singulis indiuiduis cuiuscūq; speciei: vt omnis homo est animal Distributio pro generibus singularum, est distributio pro speciebus tñ, id est, pro cuiuscūq; speciei aliquo indiuiduo, vt omne animal fuit in arca Noe. Opposito modo ly, aliquod, potest dupliciter particularizare aut cōpletē, id est, p̄ aliquo indiuiduo: vt, alicui⁹ speciei: aut incōpletē solū, p̄ speciem, i. p̄ alicui⁹ speciei quocūq; indiuiduo: vt, aliquod animal non fuit in arca Noe. Et fortē ly, omne, æquiuocē accipitur quando distribuit primo modo & quā distribuit secūdo modo: licet oppositū sit probabile. Ex quo sequitur q̄ ly, omne, non distribuit pro generibus singularum, nisi terminū genericū, q̄ potest habere plures species.

Distributio pro generibus singularum.

Not. 4.

Secundò notandum est: propositio- nem de ly, omne, incompletē distribuēte, dupliciter posse resolui: aut per exponentem, aut per ascensum immediatum. Exponēs est illa categorica quæ explicat sensum distributionis, vt illa vniuersalis exponitur per hanc cuiuscūq; speciei animalis aliquod animal fuit in arca Noe. Nec te sollicitet an sit cōsequentia formalis ab exponibili ad exponētē. Satis est enim quòd materialiter exponit sensum illius. Et exponēs illius particularis negatiua est, alicui⁹ speciei animalis nullū animal fuit in arca Noe. Iste exponēs non aliter probantur: quā ex significatione ipsarum propositionum. Nam omne animal fuit in arca Noe, tātū dem sonat, ac si dicas, omnes species fuerunt illic.

Et

Et aliquod animal non fuit in arca Noe, per inde valet, ac si dicas, aliqua species non fuit illic.

Nota. 5.

Sed est argumentum contra istas expositiones. Ex ista collectione quæ modò est, nullum animal fuit in arca Noe, & hæc collectio est aliqua species: ergo alicuius speciei nullum animal fuit illic, & tamen falsum est dicere, quod aliquod animal non fuit in arca Noe: loquimur enim de animalibus perfectis quæ omnia fuerunt in arca Noe: ergo hæc non est bona expositio. Nominales vix constituunt pro quosupponat species humana. Alij dicunt quod supponit pro tota collectione quæ fuit à principio usque ad finem mundi. Alij quod nunc supponit pro collectione hominum præsentium: & tẽpore Noe pro collectione hominum, qui tunc erant. Et ita erunt multæ species humanae. Et secundum istos in rigore illa est falsa, omne animal fuit in arca Noe, ut probatum est modò. His tamen ommissis secundum nominales qui tenent quod species humana supponit pro illo termino, homo, sensus huius cuiuslibet speciei animalis aliquod animal fuit in arca Noe, est iste, cuiuscunq; termini specifici aliquod suppositum fuit in arca Noe. Sed secundum rei veritatem, ut diximus. 2. lib. in de suppositione simplici, ly, species animalis, supponit pro homine, pro equo. &c. secundum rationem communem qua conveniunt omnia individua: & sic sub ly, speciei, licet demonstrare quodcunq; individuum. Et me demonstrato, verum est dicere, huius speciei animalis aliquod animal fuit in arca Noe: Et huius (demonstrando istum equum) aliquod fuit in arca Noe &c. & sic ad argumentum distinguitur maior, ex illa collectione nullum animal fuit in arca Noe. Nam si sit sensus quod ex specie huius collectionis nullum suppositum fuit illic, illa est falsa: si autem sit sensus quod ex materiali collectione nullum individuum fuit illic, maior est vera, sed minor in illo sensu est falsa. Quia ista collectio non est una species distincta à collectione quæ fuit in arca Noe. Et si minor accipiat in hoc sensu quod ista collectio est species, quæ tunc fuit, tunc minor etiam est vera & illa consequentia nihil valet, nam licet de ista collectione nullum animal fuit illic, tamen de ista specie fuit aliquod.

Species humana.

Not. 6.

Secundo modo potest resolvi illa propositio, omne animal fuit in arca Noe, per ascensum immediatum. Et solet assignari tri-

plex modus ascendendi & descendendi sub termino distributo pro generibus singularium. Primus est communis, copulatiue sub disunctione, ut omnia individua eiusdem speciei demonstrantur disunctiue: & cum transitur ad individuum alterius speciei transeatur copulatiue. v. g. Hoc animal fuit in arca Noe (demonstratis hominibus) & hoc animal fuit in arca Noe (demonstrando equum) & sic de singulis: ergo omne animal fuit in arca Noe. Nec requiritur quod ascensus sit consequentia formalis, ut diximus. c. de inductione. Vnde si demonstrares individua diversarum specierum sub disunctione, & individua eiusdem speciei sub copulatione, consequentia esset eiusdem formæ, & nihil valeret. Secundus modus ascendendi est pure, copulatiue per terminos específicos illius termini distributi: ut homo fuit in arca Noe, & sic singulæ species, ergo omne animal fuit in arca Noe. Et iste modus fuit in usu apud antiquos & est accommodatus naturæ illius distributionis. Et moderni sine causa abijciunt illum, eo quod non sit consequentia formalis. Dicunt enim hanc consequentiam, album fuit in arca Noe, & nigrum fuit in arca Noe: & istæ sũt omnes qualitates animalis: ergo omne animal fuit in arca Noe esse eiusdem formæ cum prima, quæ tamen nihil valet, nam si cuiuslibet speciei colorati aliquod coloratum fuisset in arca Noe, & aliqua species animalis non fuisset illic: antecedens esset verum & consequens falsum. Respondetur nihilominus primò quod non requiritur inductionem esse consequentiam formalem ut suo loco monstrauimus. Secundò, quod fortè ille primus ascensus est consequentia formalis, nec iste secundus est eiusdem formæ cum illo. Nam illa habitudo generis ad species est intrinseca, & seruanda ad similitudinem formæ. Et idèd iste secundus modus ascendendi est sufficientissimus. Nihilominus est alius tertius modus ascendendi pure, copulatiue per singularia singularizantia incomplete pro specie, & non pro individuo: puta hoc animal fuit in arca Noe: & hoc animal &c. (demonstrando singularia individua cuiuscunque speciei) ergo omne animal fuit in arca Noe. Sed sensus cuiuscunq; singularis est, huius speciei animalis aliquod animal fuit in arca Noe. Et hic modus est formalis, & qui optime explicat naturam illius distributionis.

Habita ergo natura distributionis pro generibus singularium, facile quis poterit omnem speciem oppositionis inter huius-

Triplex
inductio
sub ly cu

Nota.

iusmodi propositiones constituere. Exempli gratia: Subiectum huius, omne animal fuit in arca Noe, includit vniuersalitem & particularitatem: & pariter subiectum illius aliquod animal non fuit in arca Noe. Et ideo hæc, omne animal fuit in arca Noe, subiecto complete distributo est subalternans ipsiusmet, subiecto incomplete distributo: & est contradictoria illius negatiue, subiecto incomplete distributo: & est contraria illius negatiue, subiecto incomplete particularizato: & hæc, aliquod animal fuit in arca Noe, subiecto complete particularizato est subalternata illius vniuersalis de subiecto incomplete distributo & subcontraria illius negatiue, de subiecto incomplete particularizato. Vnde ad argumentum principale respondetur quod si subiectum affirmatiue distribuatur complete, & subiectum negatiue particularizetur complete, aut subiectum affirmatiue distribuatur incomplete & subiectum negatiue particularizetur incomplete, utroque modo sunt contradictoria: at si subiectum affirmatiue distribuatur complete & subiectum negatiue particularizetur incomplete, tunc sunt contraria: quia manet eadem vniuersalitas. Sed si subiectum affirmatiue distribuatur incomplete, & subiectum negatiue particularizetur complete, tunc sunt subcontraria: quia manet eadem particularitas. Ex quo sequitur quod istæ propositiones, omne animal fuit in arca Noe: omne animal non fuit in arca Noe: utrobique subiecto incomplete distributo nullam legem participant: quia manet eadem vniuersalitas & eadem particularitas: & casu principalis argumenti sunt vere: & casu quo omnia in diuidua vnius speciei fuissent in arca Noe, & omnia alterius non fuissent, ambæ essent falsæ. Et eadem ratione istæ nullam legem participant, aliquod animal fuit in arca Noe, aliquod animal non fuit in arca Noe: utrobique subiecto incomplete particularizato.

Argu. 6.

Contra hæc autem quæ dicta sunt arguitur. Concessum est, has esse contrarias, omne animal est coloratum, omne animal non est coloratum, subiecto affirmatiue distributo complete, & subiecto negatiue incomplete. sed probatur quod sint veræ, rebus ut nunc, supposito quod sint de quilibet specie animalis multa supposita & omnia colorata. Affirmatiua enim nota est, & probatur negatiua per suam exponentem, cuiuslibet speciei animalis aliquod animal non est coloratum, ubi ly, animal à parte subiecti supponit confuse, & per con-

sequens descendendum est prius sub predicato cuius omnes singulares sunt veræ: ut facile potest constare. Hoc argumentum non est contra nos: concedimus enim illas esse contrarias: & negamus negatiuam in illo casu. Nam in illa exponente, cuiuslibet speciei animalis aliquod animal non est coloratum, ly animal, supponit determinatè in ordine ad predicatum. Quare prius est descendendum sub determinatione & determinabili, quæ sub predicato. Sed fecimus argumentum ad ostendendum quod in omni opinione debet obseruari quod illud determinabile in exponente supponat determinatè in ordine ad predicatum si predicatum distribuitur. Quare secundum vulgarem opinionem, exponens illius negatiue est cuiuslibet speciei animalis. c. animal non est coloratum. Et hoc est maximum argumentum contra illos, qui non possunt exponere propositionem consuetissimam, nisi per. c. literam ignotam antiquis. Ex hoc sequitur hanc consequentiam non valere, omne animal omne coloratum est, ergo omne coloratum omne animal est: neque, & uerso utrobique extremo incomplete distributo: nam utrobique arguitur à confusa ad determinatam, quia signum positum à patre subiecti confundit particularitatem, quæ includitur in predicato.

Per hæc quæ dicta sunt de ly, omne intelligitur natura horum signorum, qualislibet, quatuorlibet. Enimvero quemadmodum ly, omne, distribuit pro generibus singularium, ita & hæc signa suo modo. v. g. ly, omne, si addatur termino absolute, distribuit pro speciebus substantialibus: ut omne animal fuit in arca Noe. Sed si addatur termino connotatiuo, distribuit pro speciebus significati formalis: ut omne coloratum est corpus, distribuit pro speciebus coloris. Sed ly qualislibet, distribuit semper pro speciebus qualitatis: & ly quantumlibet pro speciebus quantitatis. Et ita resoluntur per exponentem & per ascensum quemadmodum ly, omne, pro generibus singularium. Ut sensus huius, qualislibet homo disputat, est cuiuslibet speciei qualitatis, aliquis homo qualificatus disputat. Et sensus huius, quantumlibet homo disputat, est cuiuslibet speciei quantitatis, aliquis homo quantificatus disputat. Et ita descendendum est per terminos específicos: ut homo albus disputat, homo niger disputat &c. ergo qualislibet homo disputat. Itè homo bicubitus disputat, & homo tricubitus disputat ergo quantumlibet homo disputat. Et

Nota. 8.
Qualislibet

opposita

opposita signa, aliqualis, aliquantum: opposito modo exponuntur & resoluntur: ut aliqualis homo disputat, facit hunc sensum, aliquis speciei qualitatis quilibet homo disputat, & sic exponitur alia. Et ideo eodem modo constituuntur omnes species oppositionis inter huiusmodi propositiones, sicut dictum est de ly, omne. Ut si ly, qualislibet, accipitur complete loco huius quilibet homo qualis disputat, tunc illa vniuersalis est subalter nas ipsiusmet: vbi ly, qualislibet, distribuit in complete. Et est contraria huius negatiue aliquis homo non disputat: vbi ly, aliquale, particularizat incomp. etc. Et hæc, aliqualis homo disputat, vbi signum particularizat complete est sub contraria eiusdem negatiue & per hanc partem poteris cetera inuestigare.

Argu, 7.
Quasi quilibet.

Tertium signum in completum est quasi quilibet. Arguitur ergo si propositiones quasi quilibet hominis disputat, quasi quilibet homo non disputat, sunt subcontrarie: & tñ sunt simul falsæ, casu quo medietas hominū disputaret: & medietas non disputaret, ergo lex subcontrariarum nulla. Maior videtur nota: quia cum ly quilibet, sit signum vniuersale, ly, quasi quilibet videtur particulare: & sic manet eadem particularitas in vtraque. Ad hoc argumentum negatur illas esse subcontrarias: imò sunt contrarie: quia sunt falsæ in casu argumenti, & nullo modo possunt esse veræ. Vbi notandum quod ly, quasi quilibet, nō distribuit pro omnibus suppositis nec pro certo numero illorū, sed distribuit quasi pro omnibus ultra medietatem ut nomen sonat secundum iudicium sapientum. Itaque si sint duodecim sufficiunt decem singulares, & si sunt triginta sufficiunt viginti quinque. Sed sunt tercentum nō sufficiunt biscentum. Et ideo descendendum est sub illo signo pure, copulatiue proponendo ly, quasi ante omnes singulares: Ut quasi iste homo disputat, & iste homo disputat. &c. vbi ly quasi, denotat quod requiritur veritas ferè omnium singularium. Sed magis nota est eniuersalis quæ illa copulatiua ex singularibus. Vnde licet ly, quasi quilibet: non sit tam vniuersale signum sicut ly, quilibet est tamen sufficiens ad constituendum contrarias si maneat in vtraque.

8^{ns} 17

Sexto probabiliter arguitur. Iste propositiones, vterque homo disputat, alter homo non disputat, sunt contradictorie: & tamen non repugnant in veritate, ergo lex nulla. Maior videtur vera ex forma terminorū,

& probatur minor. Si duo tantum homines disputarent, aliis nō disputantibus, affirmatiua esset vera ut notum est, quia aliquorum duorum hominum quilibet homo disputaret. Et eadem ratione negatiua videtur tunc vera, quia aliquorum duorum hominum aliquis homo non disputaret. Quartum signum incompletum est ly vterque, cum suis circumstantibus, alter, neuter. Vbi notandum primo aliquos antiquos nō admittere quod hæc signa possent congrue accipi, nisi cum genitiuo plurali duorum expresso: ut, vterque duorum disputat, vterque oculorum videt, &c. Verum tamen vsus iam dialecticorū oppositū recipit, admittendo hanc, vterque homo disputat, & similes: nihilominus dicunt talia signa restringere pro supposito duorum: ita ut si non esset nisi vnus homo, hæc esset falsa, vterque homo viuit. Secundo notandum quod hæc signa dupliciter accipiuntur, scilicet complete & incomplete. Complete ly, vterque, tantum valet sicut, quilibet duorum. Et ly alter sicut, sicut, nullus duorum. Et ly alter sicut, aliquis duorum. Itaque nullo modo differunt ab his signis, quilibet, nullus, aliquis, nisi quod restringunt pro supposito duorum. Virtute cuius non valet illa consequentia, quilibet homo disputat, ergo vterque homo disputat: quia arguitur anō restricto an restrictum affirmatiue, & casu quo ex hominibus solus Petrus esset in mundo & disputaret. antecedens esset verum & consequens falsum.

Tertio notandum quod ly, vterque in complete sumptum, potest manifestari sicut cetera signa incompleta, & per categoricam exponem, & per inductionem. v.g. ly vterque, exponitur per hanc categoricam, aliquorum duorum quilibet: & ly, alter, opposito modo omnium duorum aliquis, & ly, neuter aliquorum duorum nullus: nā idem est, neuter homo disputat, & vterque homo nō disputat. At verò iam summuliste fecerunt exponentes obscuriores ipsa vniuersali. Fingunt enim nescio quos monstruosos casus, scilicet quod Petrus & Paulus disputet, & ex materia vnus & forma alterius fiat Cicero nō disputans, & ex alia forma vnus & materia alterius fiat Ioannes itidem nō disputans: & supposito quod totum sit suæ partes: tunc illa est vera, vterque homo disputat, & exponens est falsa, quia nō quilibet illorum duorum disputat. Quare dicunt exponentem debere esse hanc, aliquorum duorum hominum vnus disputat & alius disputat, vt verificetur pro duobus

Not. 6.

duobus solum suppositis. Nec ad huc hæc sufficiunt, nam si Petrus & Paulus sint in illo casu nigri, & alii duo albi, hæc est vera, vterque non album disputat, & hæc est falsa, aliquorum duorum non alborum vnum non album &c. nam duo non alba, non supponit pro Petro & Paulo licet quilibet sit nō albus quia ambo simul sunt albi. His tamen figuris abiectis, dicendum quod illa expositio est sufficiens, si accipitur ad bonum sensum. Vel fortè melius est dicere quod non indiget expositione: nam clarus est sensus huius, vterque homo disputat, scilicet, ex duobus hominibus vterque disputat.

Not. II.

Quarto notandum: est quod propositiones istorum signorum possunt secundo resolui per inductionem. Vnde sub termino distributo incompletè à ly, vterque ascendendum & descendendum est disiunctiue sub copulatione id est, per vnā disiunctiuam compositam ex pluribus copulatiuis vbi singulæ copulatiue habeat tantum duas partes. v.g. vterque homo disputat, ergo iste homo disputat & iste homo disputat: vel iste homo disputat, & iste homo disputat: vel iste homo &c. Et dicitur descendendum sub copulatione: quia ly, vel est copula principalis, & sufficit ad eius veritatem quod vna pars, id est vna copulatiua sit vera: & eodem modo descendendum est sub ista, neuter homo disputat, præterquam quod in negatiuis necesse est in descensu addere in singularibus restrictionem duorum, aliās casu quo solus esset vnus homo, vniuersalis esset vera, neuter homo viuit, & consequens esset falsum, iste homo nō viuit. Sed si in consequenti diceret, iste homo duorum non viuit, esset consequens verum: quia subiectum non supponeret. Et in affirmatiuis de extrinseco tempore dicunt nonnulli itidem esse necessarium vt addatur eadem restrictio in singularibus: quia aliās non sequitur, Petrus fuit & Paulus fuit, ergo vterque homo fuit nam si Petrus & Paulus duntaxat fuissent, in diuersis tamen temporibus, antecedens dicunt esset verum & consequens falsum: quia nullus, illorum fuit homo duorum. Credo tamen esse bonam consequentiam sine restrictione & consequens esse verum in illo casu: quia subiectum huius, vterque homo fuit, non restringitur pro supposito duorum: ad hunc sensum, vt requiratur simul ambo supposita fuisse. Et sub termino particularizato incompletè à ly, alter, opposito modo ascendendum

est copulatiue sub disiunctione, id est per vnā copulatiuam compositam ex pluribus disiunctiuis, vbi quælibet disiunctiua habeat tantum duas partes. Verbi gratia Petrus disputat vel Paulus disputat, & Cicero disputat, vel Ioannes disputat, & Plato. &c. ergo alter homo disputat: & pariter est descendendum. Et ad veritatem illius copulatiue requiritur quod quælibet pars, id est quælibet disiunctiua sit vera. Not. 12.

Ex his quæ dicta sunt subsequitur ad veritatem propositionis de ly, vterque, incomplete, sufficere, duas singulares esse veras. Et idem etiam requiritur nisi fuerit negatiua quæ verificatur per hoc quod subiectum nō supponat: & ad veritatem propositionis de ly alter, incomplete, sufficit & requiritur quod omnes singulares sint veræ, aut omnes dempta vna. Sequitur secundo quod termino habente tria tantum supposita, idem est, ipsum distribui à ly, vterque, vel à ly, alter equiualent enim tunc, vterque homo disputat, alter homo disputat, Tertio sequitur quod omnis propositio affirmatiua de totali extremo distributo à ly, vterque, vltimo probabilis, est impossibilis in creaturis: Et omnis propositio negatiua de ly alter, proportionabiliter, se hñs est necessaria v.g. hæc est impossibilis formaliter, hō vterque animal est: & hæc necessaria, hō alterū animal non est. Indiuisis tamen hæc est vera, essentia diuina vtraque, persona est. Quod si arguas, hanc esse veram, Petrus vterque numerus est: si totum sit suæ partes: quia Petrus est binarius suarum medietatū, & ternarius suarum tertiarum. Respondetur in primis quod Petrus nec est binarius nec ternarius, quia numerus non supponit nisi pro pluribus vnitate, quæ non faciunt vnum. Et secundo illo dato, tunc prædicatum nō verificatur pro distinctis suppositis: nā tunc binarius & ternarius sunt in re idem suppositum.

Per hæc facile quis potest omnem speciem oppositionis inter huiusmodi propositiones constituere, eadē arte qua in superioribus signis incompletis. Nam ly, vterque, includit vniuersalitatē & particularitatem similiter ly, alter. Vñ ista vniuersalis, vterque homo disputat, signo complete distribuente, est sub alternans ipsiusmet, vbi signum incomplete distribuit: & per consequens est contraria illius, neuter homo disputat, quomodocumque signum distribuat: & pariter est contraria illius alter homo non disputat, vbi ly alter, particularizet

larizet incompletè. Et hæc particularis, alter homo disputat, vbi signū particularizat completè, est sub contraria illius, alter homo non disputat: quomodocunq; particularicet & pariter subcontraria illius, neuter homo disputat, si ly neuter, distribuat incompletè: sed est contradictoria illius, si distribuat completè: Ex his sequitur primò solutio argumenti principalis. Nam si in illis propositionib⁹, vterq; homo disputat, alter homo non disputat, ambo signa accipiātur completè: aut ambo in completè, sunt contradictoria: Si verò subiectum affirmatiuæ distribuat complete, & subiectum negatiuæ particularicetur in completè, sunt contraria: quia manet eadem vniuersalitas, quòd si subiectum affirmatiuæ distribuat incompletè, & subiectū negatiuæ particularizetur completè, sunt subcontraria: quia manet eadem particularitas. Sequitur secundò qd̄ propositiones vbi manet in vtraq; ly, vterque: aut in vtraq; ly, alter incompletè, nullam legem participant: quia manet eadem vniuersalitas & eadem particularitas. Vt istæ nullam legem participant, vterq; homo disputat, vterq; homo non disputat, aut (qd̄ idē est) neuter hō disputat. Et casu quo duo disputarent & duo nō disputarēt, ambæ essent veræ. Et casu quo solū essēt duo hoies & vn⁹ disputaret & alter nō, ambæ essent falsæ. Nec iste participat aliquā legem, alter homo disputat, alter homo non disputat. Et in hoc vltimo casu ambæ sunt veræ: & in priori ambæ sunt falsæ.

Not. 14.

Atqui quemadmodum adnotauimus do ly, omne, ita obseruandum est in proposito. Videlicet q̄ in exponente huius, alter homo non disputat, debet ly, homo supponere determinatè in ordine ad prædicatū, scilicet, omnium duorum hominum aliquis homo non disputat. Quare ista consequentia non valet, alterum animal alter homo est: ergo alter homo alterum animal est. Et si sint ex animalibus solū duo homines cum vno bruto, antecedens est verum & consequens falsum. Et in eodem casu antecedens est verū & consequens falsum in hac consequentia, ab vtroq; homine vtrunq; animal differt: ergo vtrunq; animal ab vtroq; homine differt. Nec sequitur, vterq; polus alter polus est: ergo alter polus vterq; polus est: nam arguitur in omnibus his consequentiis à confusa ad determinatam. Est enim notanda regula qd̄ signum positum à parte subiecti confundit particularitatem inclusam à parte prædicati,

in ordine ad se. Et per has regulas quæ posite sunt, facile cui libuerit non nihil ingenium exercere, poterit argumenta multiplicari.

LECTIO tertia.

Septimò particulariter arguitur hæc duæ ppositiones, omnes apostoli dei sunt duodecim, aliqui apostoli dei non sunt duodecim (signo collectiuè tento) sunt contradictoria, vt apparet ex forma terminorum, & tamē sunt veræ: ergo lex nulla. Probatur minor. Existentibus nunc omnibus apostolis affirmatiua esset vera, & in eodem casu probatur negatiua. Petrus & Ioanes non sunt duodecim, & sunt apostoli: ergo aliqui apostoli non sunt duodecim. Secunda difficultas post signa incompleta est de signis specialibus confusionis. Dicuntur signa specialia confusionis, ad differentiam signorum vniuersalium: nam signa vniuersalia distribuendo terminum proximum confundunt distantem, hæc verò non distribuunt sed solū confundunt. Vel fortè dicenda sunt signa specialis confusionis: quia sub terminis confusis ab illis nunquam licet descendere disiunctiuè, nec mediatè nec immediatè: cum tamen sub termino confuso à signo vniuersali licet descendere disiunctiuè, postq̄ resoluta est distributio. Et sunt in duplici differentia. Nā ly, omnes facit terminum supponere confusè tantū copulatiuè. Sed ly, requiritur, & alia quæ tractabimus argumento sequenti faciunt supponere confusè tantū disiunctiuè.

Not. 1.

Not. 2.

Igitur notandum est primo qd̄ ly omnes accipitur dupliciter. Vno modo distributiue: de quo hæc tenus dictū est: & alio modo collectiue: quod est facere, terminum cui additur, teneri pro tota collectione suppositorum, vt illic, omnes apostoli dei sunt duodecim. Quare maior apparentia est, q̄ ly omnes distributiue, & collectiue accipitur, æquiocè, q̄ cum distribuit pro singulis generū & pro generibus singulorum. Nam distribuere pro generibus singulorum, est verè distribuere. Et non solū in plurali, sed in singulari numero, post aliquando teneri collectiue, vt si dicas, omnis populus Salmantinus est in concione: Verum est quod, significatiuè accipitur collectiue ly, cunctus aut ly, vniuersus, quā ly, omnis. Secundò notandum, q̄ propositio de ly, omnes, collectiue, potest sicut alia manifestari per categoriam exponentem vel per inductionem. Vnde de propositio

Omnes collectiue, & distributiue.

de propositio argumenti facit hunc sensum, tota collectio: aut totus numerus Apostolorū est duodecim. Quāq; fateor tam lucidam esse vniuersalem, q̄ exponentem: saltem si dicas, omnes simul Apostoli sunt duodecim. Secundò resoluitur per ascensum, aut descensum copulatiuè: vt omnes isti Apostoli & isti Apostoli &c. sunt duodecim, vt ly omnes, feratur in totum copulatum. Sed, vt diximus in secundo libro, iste non est propriè ascensus, licet sit consequentia formalis: quia manet signum ipsum collectiuum in singularibus, sicut in vniuersali: imò obscurior est propositio per quam ascenditur: sed solū valet huiusmodi ascensus contra proteruum, ad manifestandum supposita illius termini. Sunt qui ascendant disiunctiuè, sub toto cōplexo includente signum collectiuum, sci licet, isti omnes Apostoli sunt duodecim, vel isti omnes Apostoli sunt duodecim &c. Sed ascensus iste nihil ad rem: nam quærimus ascensum qui ratione illius signi debetur termino supra quem fertur.

No. 3.

Vnde ad argumentum negatur, illas propositiones esse contradictorias. Ratio est quia ly omnes: collectiue nec est vniuersalitas nec particularitas. Imò potius terminus supra quem fertur reputatur terminus singularis. Quare subiectū quod in negatiua est particulare non plene distribuitur in affirmatiua. Ex quo sequitur primò quòd contradictoria illius affirmatiuæ non potest constitui nisi per idem signum collectiuū, scilicet: omnes Apostoli Dei non sunt duodecim. Vt vtrouique subiectum gerat vicem termini singularis. Sequitur secundò quòd ratione subiecti nō potest illa propositio, oēs Apostoli Dei sunt duodecim, habere contrariam, nec subcontrariam: verbi gratia illa propositio potest habere subcontrariam ratione prædicati, vt omnes Apostoli Dei aliqua duodecim non sunt, & sunt ambæ veræ. Et hæc, oēs Apostoli Dei omnia duodecim sunt, potest habere contrariam ratione prædicati distributi, puta, oēs Apostoli Dei nō sunt duodecim, & sunt ambæ falsæ. Sed si prædicatum in vna distribuat & nō in alia tunc illa affirmatiua ratione subiecti nō potest habere contrariam nec subcontrariam. Nam in cōtraria, vel subiectū accipitur cum signo collectiuo, & hoc non, quia erunt cōtradietoria: vel cum signo distributo, scilicet nulli Apostoli Dei sunt duodecim, & hoc nō, quia sunt ambæ veræ in simili: oēs duo

Apostoli Dei sunt duodecim, nulli duo Apostoli Dei sunt duodecim. Eadem ratione non potest illa affirmatiua habere subcontrariam: quia maximè illam negatiuam argumenti principalis. Sed illæ sunt simul falsæ, in simili omnes duo Apostoli sunt duo, aliqua duo Apostoli non sunt duo.

Argu. 1.

Sed contra hæc que dicta sunt arguitur. Istæ propositiones sunt cōtrariæ, oēs duo Apostoli sunt duodecim. oēs duo Apostoli nō sunt duodecim, vtrouique signo collectiuo: ergo male dictū est q̄ sunt cōtradietoria. Probat antecedens. Illæ nō possunt simul esse veræ & q̄ sint simul falsæ probat. Negatiua enim est falsa. s. tota collectio duorum Apostolorū non est duodecim. Et q̄ affirmatiua sit falsa probatur. Sequit̄ bene, omnes duo Apostoli sunt duodecim: ergo duo Apostoli sunt duodecim, ab vniuersali ad suam præiacentem cōsequens est falsum: ergo & antecedens. Respondetur q̄ sunt contradictoriæ & affirmatiua est vera. Nā sensus est q̄ tota collectio suppositorū illius termini duo Apostoli est duodecim. Et patet etiā per ascensum omnes isti duo: & isti duo &c. sunt duodecim. Sed negat consequentia ab illa de signo collectiuo ad suam præiacentem, nō enim est eadem ratio signi collectiui & distributiui. Et eodem defectu nō sequitur, omnes Apostoli pauciores duodecim sunt duodecim: ergo Apostoli pauciores duodecim sunt duodecim. Nec sequitur, oēs partes minores toto sunt totū: ergo partes minores toto sunt totū, admissio q̄ totum non distingatur à suis partibus. Antecedens em̄ est verū, quia tota collectio suppositorum illius termini, partes minores toto adæquat totum, sed tamen partes minores toto non sunt totum. Nec sequitur omnia compossibilia sunt quatuor: ergo compossibilia sunt quatuor. Casu em̄ quo sint tantū istæ quatuor propositiones, Petrus disputat, Paulus disputat. Petrus non disputat, Paulus nō disputat, cōsequens est manifestè falsum, & antecedens est verū quia tota collectio suppositorum illius termini, compossibilia est quatuor.

No. 4.

Dubium est in ista materia de ista propositione omnes oculi hois sunt quatuor. Casu quo sint tantū duo homines quorū quilibet habeat duos oculos. Et videt̄ q̄ sit falsa: Nam primò præiacens est falsa oculi hominis sunt quatuor: quia illi quatuor nō sunt, hominis, sed hominū. Itē quia singulares vident̄ falsæ: puta omnes isti oculi & isti oculi

li hominis (vt determinatio feratur in totū) sunt quatuor. Respōdetur nihilominus illā esse veram, quāq̄ praeiacens sit falsa. vt dictū est in superioribus. Quod praeiacēs sit falsa nō est dubium: nam dictum est libro. i. cap. vltimo, q̄ si determinatio ferat in terminū pluralis numeri, debet pariter ferri vnica acceptione in copulatū illic inclusum. f. iste oculus & iste oculus &c. quare oculi hoīs nō supponūt pro omnibus quatuor: sed solum pro duob⁹ vnus, & pro aliis duob⁹ alterius. Et ideo ille termin⁹, oculi hoīs, habet tantū duo supposita. Et q̄ propositio de signo collectiuo sit vera, scilicet, omnes oculi hominis sunt quatuor, patet per exponentem, scilicet, tata collectio suppositorum huius terminis: oculi hominis sunt quatuor quia ambo binarij simul sunt quatuor. Quare ita est descendendum, omnes isti oculi hominis, & isti oculi hominis &c. sunt quatuor, vt determinatio resumatur cum quolibet supposito termini pluralis, & non feratur in totum

No. 5.

Aliud dubium est: si in vno tempore omnes Apostoli Dei fuissent solū sex, & in alio tempore fuissent alij sex, qui tūc fuissent omnes, vtrū hęc sit vera, omnes Apostoli Dei fuerūt duodecim. Er videt q̄ nō: quia tota collectio Apostolorū non fuit duodecim: patet per suam de inesse, tota collectio. Apostolorū est duodecim: quæ nūq̄ fuit vera. Item patet ex modo loquendi: quia in tali casu cōcederemus q̄ Christus nūq̄ habuit nisi sex Apostolos: quia in nullo instāti habuit nisi sex. De hoc latius dicem⁹ in modalib⁹. Sed pro nūc credo q̄ in illo casu verum est dicere. oēs Apostoli fuerunt duodecim. Et tota collectio Apostolorum fuit duodecim. Nec denotatur q̄ omnia supposita fuerint in eodem instāti, quādo subiectum est terminus pluralis numeri vel collectiuus. Concedimus enim q̄ omnes Patriarchæ genealogiæ Christi fuerunt quatuordecim, & omnes Reges fuerūt quatuordecim licet nō in eodem instāti. Quare verbum in sua de inesse non debet vnice pro vno solo instāti, sed pro pluribus.

Octauo principaliter arguitur. Hæ duæ propositiones, ad videndū requirūt oculus, nullus ocul⁹ requirit ad videndum, sunt cōtradietoriae & tamen sunt ambæ veræ: ergo lex nulla. Maior patet per illam regulam non est verius contradicere q̄ negationem, propositioni præponere. Et minor

probat. Affirmatiua in primis nota est: a visio fieri non potest sine oculo: & negatiua infertur per inductionem: quia nec iste oculus requiritur ad videndum, nec iste oculus requiritur, &c: ergo nullus ocul⁹ requiritur ad videndum. Idem argumentum potest fieri de istis, promitto tibi librum, nullū librū tibi promitto: bis cantauī missam, nullam missam bis cantauī. Secundum genus signorum specialis confusionis est ly requiritur, indigeo, promitto, teneo, & alia id genus atq; adeo aduerbia numeralia. Itē ly &, diuisiue sumptum, ly incipit &c. Et signa dicuntur specialis confusionis ratione iam dicta: quia non distribuunt, sed solum confundūt taliter quod nec mediātē nec immediātē licet ascendere disiunctiue sub tali termino. Hęc tamē differunt à ly omnes, collectiue, quia faciunt terminum supponere cōfuse tātum disiunctim: terminum inq̄, aut illum qui reddit suppositū verbo: aut qui regitur ab illo.

Igitur in propositione de ly requiritur, sunt tres termini notādi. f. verbū ipsum, & nominatiuus reddens illi suppositum, & gerundium. Et quātum ad verbum notandum primò quod licet fortē faciat perspicaciorē sensum, quā vt indigeat expositio ne, nihilominus solet exponi per huiusmodi conditionalem, id est, si visio sit, oculo fit. Et requiritur q̄ cōsequētia teneat per modum intrinsecum. Nam falsum est dicere, vt homo fiat equus, requiritur oculus licet conditionalis hęc, si homo sit equus, oculo fit: sit bona cōsequētia per modū extrinsecum. Hęc tamē est vera, vt chimera videat requiritur oculus: quāq̄ olim negauerimus illam.

No. 6.

Opinabamur enim ad veritatem huiusmodi propositionum requiri veritatem antecedentis illius conditionalis: puta possibile esse chimeram videre, & id non posse fieri sine oculo. Sed iam nunc censeo iuxta significationem vocum, illud non esse necessarium. Sed omnes istæ sunt veræ: vt homo volet indiget alis, vt lapis videat requiritur oculus, & similes. Sed hæc est falsa, vt homo volet indiget auribus. Quantum ad terminum qui reddit suppositum verbo, vel regitur ab illo, notandum est secundò quod si præponatur verbo: tunc supponit secundum exigentiam signorum: vt in hac, oculus requiritur ad videndum, supponit determinatē: & in hac, nullus oculus requiritur ad videndum supponit distributiue. Sed tamen si post ponatur verbo, tunc supponit

ponit confusē tantum: vt in his, ad videndū requiritur oculus lapis ad ambulādum requiritur pedes. Vnde sub illo termino nunquam valet ascensus negatiuus, nec descensus affirmatiuus, nisi solum disiunctus, puta, ad videndum requiritur iste oculus vel iste oculus &c. Sed iste non est propriē descensus: quia totum disiunctum etiam supponit confusē, sed valet ad manifestandum supposita illius termini. Hanc suppositionem vocat antiqui, indeterminatam. Et re vera ita loquimur. Decimus enim quod ad equitādum indeterminatē requiritur equus, & non determinatē iste vel ille. Et Buridanus existimat esse appellationem. Putat enim q̄ sicut in hac, cognosco hominem, ly cognosco, appellat proprium conceptū hominis: quia denotatur me cognoscere hominē sub cōceptu communi: ita in hac, ad videndum requiritur oculus, denotatur quod requiritur oculus in communi, nec iste, nec ille: Et in re omnes sentiūt idem. Et placet etiā modus loquēdi Buridani. Sed quātum ad gerūdium notādum est tertio quod illud gerūdium, verbi gratia, vidēdum, includit nomē verbale. f. visio. Tātūdem enim est, ad vidēdum requiritur oculus, ac si dicas, ad visionem requiritur oculus. Omnes ergo cōueniūt, quod quādo gerūdium postponitur verbo, requiritur: tunc nomē verbale distribuitur virtualiter: equipollent enim istæ, requiritur ad vidēdum oculus, & requiritur ad omnem visionem oculus. Sed tamē quādo gerūdium præcedit dicunt quod supponit determinatē: ita vt istæ equipolleant, ad vidēdum requiritur oculus: ad aliquam visionem requiritur oculus. Sed tamen contra hoc secundum arguitur primò. Sine ratione conceditur verbum requiritur, distribuere gerūdium sequēs. Ergo si gerūdium sequēs includit distributionem, non est ratione de ly requiritur, præcedentis, sed hoc habet ex se: & per cōsequēs quāq̄ præcedat, virtualiter includit distributionem. Secundò arguitur, si in hac, ad videndum requiritur oculus, nomen inclusum in gerundio supponit determinatē: tunc istæ oēs propositiones essent cōcedendæ, ad vidēdū requiritur iste oculus: quia ad hanc visionē q̄ fit isto oculo, requiritur iste oculus: itē ad equitādum requiritur iste equus, & inde sequeretur q̄ liceret ascendere & descendere immediātē disiunctiue sub termino confuso à ly requiritur. Et (quod est inopinabile) istæ essent cōcedendæ, ad sentiēdum requiritur oculus, ad operandum re-

quiritur calamus, ad bibendū requiritur potio amara, quia ad hęc sensationem, puta visionem, requiritur oculus, & ad hanc operationem, puta scriptionem, requiritur calamus, & ad hanc potationem potiois requiritur: &c. quæ omnia malè concedentur. Igitur vt mea saltem fert opinio, idem est dictū, ad videndum requiritur oculus, & requiritur ad videndum oculus. Et certē idem proferus cōcipiūt quotquot audiunt ambas propositiones. Nec est idem dicere, ad cognoscēdum requiritur oculus, & ad aliquam cognitionem requiritur oculus. Sed dicēdum est altero illorum modorū: primo vt dicunt antiqui, quod ista gerūdium faciūt suppositio nē simplicem: nec licet sub illis quoquo modo descendere, vel, vt dicunt Moderni (& in re idem est proferus) quod illud gerūdium, accipitur in rigore syncategorematicæ & exponibiliter: itaque non licet illud resolvere per inductionem: sed immediatē per expositionem, siue ponatur in principio siue post verbum. Verum est quod in affirmatiuis virtualiter equipollent distributioni, siue præponatur verbo, siue postponatur. Idem em̄ est dicere, ad sentiēdum requiritur oculus (si immediatē exponatur) & ad omnem sensationem requiritur oculus.

Per notabilia respondetur ad argumentum principale. Negatur enim illas esse contradictorias: imò sunt ambæ veræ. Defectus solet assignari: quia terminus confusus post signum specialis confusionis debet eodem modo confundi in vtraque cōtradietoria. Sed nē multiplicentur tot conditiones dicimus quodammodo deficere vltimam conditionem: quia ly requiritur, includēs vniuersalitatē in affirmatiua in ordine ad ly oculus, stans confusē, quodammodo manet confusē in negatiua: quia non potest resolui antequam resoluatur ly oculus, & ly requiritur, censetur includere vniuersalitatē: quia exponitur conditionaliter. Vel dicito cū Buridano, quod variatur appellatio. Quare illi affirmatiue, ad videndum requiritur oculus, nō potest assignari cōtradietoria, nisi per præpositionem negationis: vel saltem vbi ly oculus, semper postponatur verbo: vt nō requiritur oculus ad vidēdum, vel ad videndum non requiritur oculus. Creao enim facere sensum contradictorium, ad vidēdum requiritur oculus, ad vidēdum non requiritur oculus. Nam vtrobiq; gerūdium accipitur exponibiliter &

syncategorematicè. Quòd si contra arguas has esse simul falsas, ad sentiendum requiritur oculus: ad sentiendum non requiritur oculus: nam affirmatiua iam supra negauimus, scilicet, si sensatio fit, oculo fit: & negatiua æquiualeat huic, ad nullam sensationem requiritur oculus: quæ est manifestè falsa: & quòd æquiualeat huic probatur, quia affirmatiua æquiualeat huic, ad omnem sensationem requiritur oculus: ergo eadem ratio in negatiua gerundium includit virtualiter distributionem. Respondetur negando illas esse falsas: imò negatiua est vera, vt verba manifestè sonant. Quare illud gerundium in negatiua nō includit vniuersalitem sicut in affirmatiua, sed accipitur secundum exigentiam cōtradictionis: sicut si diceres, non requiritur ad videndum oculus, Sed pro aliis speciebus oppositionis utendum est regulis supra positis, si affirmatiua infert cōtradictoriam negatiua, aut infertur ex illa &c. Ex quo sequitur primò, dictas propositiones argumenti esse subcōtrarias: quia ex cōtradictoria negatiua infert affirmatiua, scilicet, aliquis oculus requiritur ad videndum: ergo ad videndum requiritur oculus, & non sequitur e contrario. Quare ex falsitate vnus sequitur veritas alterius: tamen ex veritate non sequitur falsitas. Sequitur secundò has esse cōtrarias, oculus requiritur ad videndum, non requiritur ad videndum oculus: quia ex affirmatiua sequitur cōtradictoria negatiua & non e contrario.

No. 8.

Pari modo dicendum est de istis, promitto tibi librum, nullum librum tibi promitto: quæ non sunt cōtradictoriae ex eodem defectu, variatur enim appellatio iuxta sententiam Buridani. Et quicquid sit de ly requiritur, certè hic vix potest assignari ali⁹ defectus nisi iste (quod idem est) quia ly librum, non manet in vtraque confusè post signum specialis confusionis: nam ly promitto, non videtur quomodo includat vniuersalitem. Est argumentum quòd ly promitto, appellet: nam etiam interminis singularibus non est idem dicere, promitto tibi hunc equum sanum, & hunc equum sanum tibi promitto. Nam in prima denotatur quod quādo traditurus sum equum sit sanus, & in secunda solum denotatur, quòd nunc quando promitto est sanus: sed non teneor dare sanum. Sed est argumentum quòd ly promitto, non appellet: nam si ap-

pellaret, tunc hæc cōsequencia valeret, promitto tibi equum: ergo equum tibi promitto, imò quemlibet equum tibi promitto: quem admodum sequitur, cognosco hominem: ergo quemlibet hominem cognosco: consequens est falsum: quia nullum particulariter teneor dare. Respondetur, quòd in rigore nec ista nec illa valet, ab appellato ad non appellatum: nam quando cognosco elephantem conceptus communi, tunc propriè loquendo nullum elephantem cognosco: sed solum sequitur si cognosco elephantem, quemlibet elephantem cognosco cognitione cōfusa. Et eodem modo sequitur, promitto tibi librum: ergo quemlibet cōfusè promitto. Et eodem modo: ergo oculus in communi & in cōfuso requiritur ad videndum: sed si non addas ly, in communi, aut ly in cōfuso, consequentia non valet: saltem in ly requiritur, & in ly promitto, quia in ly cognosco, aliquando intelligitur ex bonitate intelligentis. Et dato, quod quemlibet equum in cōfuso promiserim, non sequitur, quòd teneor dare aliquem determinatè. Ex quo sequitur, quòd cōtradictoria huius, promitto tibi equum. Ista tamen, promitto tibi equum, nullum equum tibi promitto, sunt subcōtrariae: quia ex cōtradictoria negatiua sequitur affirmatiua, & non e conuerso. Et istæ sunt cōtrariae, equum tibi promitto, non promitto tibi equum: quia ex affirmatiua sequitur cōtradictoria negatiua & non e conuerso.

No. 9.

Adnotandum est hic tandem ly

promitto, ly requirit &c. ampliare ad quinque, nam possumus promittere impossibilia: licet vanè. Quare hæc est vera, promitto tibi mōtes aureos: item, vt chimæra videat requiritur oculus chimære. Sed tamen ly teneor, (dicunt) non ampliat nisi ad possibilia: quia nullus tenetur ad impossibile. Et amplia ly promitto, sicut ly significo. Cum enim dico promitto tibi equum, non est sensus, quod promitto tibi quicquid imaginatur equus, quia non promitto leonem, sed oem equum in cōfuso, qui imaginatur esse.

Per easdē ferè regulas loquendum

est de istis, bis cātai missam, nullā missam bis cātai, nam pariter ly bis, ly ter, & similia aduerbia numeralia, confundunt terminos sequētes, vt nō liceat sub illis ascēdere & descēdere disiunctiue, quoad usq; ipsa aduerbia resol-

No. 10.

resoluantur. Resoluuntur autem per ly &, diuisiue sumptū, Vtter cātai missam, resoluitur sic, semel cātai missam, & iterum cātai & iterum. Nec requiritur, vt aliqui putant, vniuersaliter interruptio temporis inter illas vices. Cōcedim⁹ enim, quod Sol in hebdomada. 7. circuit orbem, licet non intercipiatur tempus. Sed satis est, quod numerantur vices. s. semel circuit, & iterum circuit &c. Ex quo sequitur, quod ista aduerbia manifestè includunt vniuersalitem: puta ly &, diuisiue sumptū. Quare post resolutionē aduerbij ille terminus qui stabat confusè, manet purè determinatè: & in singularibus copulatiue licet illum resolvere disiunctiue. Vnde defectus in istis, bis cātai missam, nullā missam bis cātai, non est defectus appellationis: sed quia vniuersalitas de ly bis, quæ in affirmatiua tenebatur in ordine ad cōfusam manet in negatiua confusè: nam illic manet virtualiter particularitas, vel, quæ non est res solubilis anteq̄ resoluitur ly missam. Sequitur secundò, quod istæ sunt subcōtrariae, bis cātai missam, nullā missam bis cātai: & istæ cōtrariae, missam bis cātai, non cātai bis missam: quia in primis ex cōtradictoria negatiue sequitur affirmatiua, & non e conuerso: & in secundis ex affirmatiua sequitur cōtradictoria negatiua & non e conuerso.

lectio quarta.

No. 5.
Cōplexū duplex.

Nonò principaliter aguntur.

Istæ duæ propositiones, quilibet equus hominis est animal: equus hominis nō est animal, sunt cōtradictoriae: vt notū est, & tamē sunt ambæ veræ: ergo lex nulla proba. minor casu, vt res modò habet, quod aliqui hoies possidēt equos, alij verò nō: nam tunc affirmatiua est vera, vt notum est: & negatiua sequitur expositoriè, equus Petri non est animal, Petrus est homo: ergo equus hominis nō est animal. Post terminos incomplexos, sequitur de complexis constantibus ex determinatione & determinabili: nā de copulatis alijsq; complexis suis cuiusq; locis disputabimus. Notandum est ergo primò quod complexum ex determinabili, & determinatione diuerforum casuum dupliciter accipitur. s. vnica acceptione & pluribus. Accipi vnica, est accipi tāquam vnicum terminum simplicem, cui toti vnica resolutio debetur, vt equus hominis Accipi pluribus, est accipi tanq̄ plures terminos, quibus plures resolutiones sigillatim debentur: vt hoies equus.

Tunc complexum accipitur vnica, quando determinabile præcedit determinationē: & tunc accipitur pluribus, quādo determinatio præcedit determinabile, nisi forsā adiectiuum determinabilis ponatur in fronte propositionis: nam tunc perinde est ac si determinabile præcederet. Idem enim pollet, quilibet hominis equus est animal, & quilibet equus hominis est animal: sicut e conuerso si adiectiuū determinationis ponatur in fronte propositionis accipitur pluribus quāuis determinabile antecedit determinationem. Idem enim est dicere, cuiuslibet equus hominis est animal, cuiuslibet hominis equus est animal.

Secundò notādum est circa resti-

ctionem determinationis & determinabilis, quod determinatio alterius casus à determinabili in vniuersum restringit suū determinabile, siue accipiat vnica siue pluribus. Determinabile verò nūq̄ restringit determinationem. Exēpli gratia. Siue dicas, equus hominis, siue hominis equus: ly equus solum supponit pro equo possesso ab homine: sed ly hominis, pro quocunq; homine supponit etiam nullum possidete equum. Hæc regula primò probatur ex quid nominis. Nā de terminatio, quod est nomē actionis: hoc sonat, quod restringat determinabile. Et determinabile illud sonat, quod restringatur. Et quidē quod determinatio vbiq; restringat suū determinabile, omnes habet pro comperto. Item quod determinabile non restringat suam determinationem quādo accipitur pluribus, nullus potest negare: nam aliās in casu argumēti, puta, quod multi homines careant equis, hæc esset vera: cuiuslibet hominis equus est animal: nam sensus esset, cuiuslibet hominis habentis equum equus est animal, quæ tamen propositio manifestè est falsa. Sed, quod determinabile restringat determinationem, quādo accipitur vnica est dubium nihilominus probatur quod non: nam aliās hæc propositio esset vera, brunellus cuiuslibet hominis est animal, casu quo ab vno solo possideret. Petrus est differēs ab hoie: nā ly hoie, acciperetur solū pro illo à quo Petrus differt. Petrus est videns omne astrum (casu quo solus Sol esset visus à Petro) nam ly astrum, solum acciperetur pro astro viso à Petro, & Petrus est sciens omnem sciētiam, casu quo solum sciat Logicam, & multæ aliæ quæ sunt manifestè falsæ. Adde circa huiusmodi restrictiones, quòd quando determinabile est termi-

No. 6.
Restrictio partium cōplexi.

atho m. 8.

nus connotatiuus, determinatio restringit cum illa connotatione: verbi gratia, siue dicas, equus albus Petri fuit animal, siue, Petri equus albus fuit animal, denotatur quod fuit possessus à Petro quado erat albus. Quare si equus fuisset albus in vno tempore, & alio quado erat niger fuisset possessus à Petro, illæ propositiones essent falsæ. At verò quado determinatio est terminus connotatiuus, tunc si accipiat vnicam restringit secundum exigentiam illius connotationis: sed si accipiat pluribus, non verbi gratia in hac, equus Regis fuit pulcher, denotatur quod equus fuit possessus à Rege quado erat Rex: sed in hac, Regis equus fuit pulcher, non denotatur illud. Et ratio differentie est: quia quando accipitur non vnica, valet syllogismus sub determinatione, puta, huius hominis equus fuit pulcher, & hic homo est, vel fuit Rex: ergo Regis equus fuit pulcher: & tamen non valet quando accipitur vnica. Vnde si ille homo ante quam esset Rex, possidet equum, & non quando erat Rex, prima esset falsa. & secunda vera.

Not. 3.
Suppositio
partium
complexi.

Tertio notandum est circa suppositiones partium huiusmodi complexorum, quod si accipiat pluribus acceptionibus, tunc nulla est difficultas: sed supponit partes secundum exigentiam signorum cuiusque, ut cuiuslibet hominis equus est animal, ly hominis, supponit distributiue, & ly equus, confuse. Sed id solum est obseruandum: quod in vniuersum determinatio accepta non vnica habet resolui prius quam determinabile. Ratio est: quia cum determinatio restringat determinabile, non possumus ad singularia determinabilis descendere, nisi prius simus certi pro quibus restringitur. Vnde quatenus que determinabile supponat determinate, illius determinata æquualet confuse in ordine ad suam determinationem. Vt, quanquam admittas fictionem de ly. b. cuiuslibet hominis. b. equus est animal, æquualet huic, cuiuslibet hominis equus est animal. Et eadem ratione, confusa determinationis respectu determinabilis æquualet determinate, vt. a. hominis quilibet equus est animal, æquualet huic, hominis quilibet equus est animal. At verò, quando totum accipitur vnica, est maior difficultas. Et primo notandum est quod totum complexum habet vnica suppositionem secundum exigentiam signi determinantis totum. Itaque totum supponit illa suppositione qua supponit determinabi-

le, quomodo cumque; supponat determinatio: vt in hac, quilibet equus hominis est animal, totum supponit distributiue: & in hac, aliquis equus cuiuslibet hominis est animal, totum supponit determinate. Et sub toto debet fieri vnicus descensus sic, iste equus cuiuslibet hominis est animal. Nec licet prius resolvere determinationem.

Veruntamen post resolutionem to

tius licet resolvere determinationem. Et ideo dubium est de suppositione determinationis acceptæ vnice. Ad quod aliqui respondet, quod debet supponere eodem modo in vtraque; contradictoriarum. Alij quod debet supponere diuersimodè. Sed omisis opinionibus: que hic vanè multiplicatur respondetur per tres regulas. Prima. Ad cognoscendum suppositionem determinationis acceptæ vnice prius est totum vnica resolutione resoluedum in suas singulares. Secunda. Determinatio accepta vnice supponit in negatiua secundum exigentiam contradictionis ad affirmatiua. Tertia. suppositio determinationis acceptæ vnice in affirmatiua debet cognosci per suppositionem eiusdem, si acciperetur non vnica: verbi gratia, Iste propositiones sunt contradictoriae, quilibet equus hominis currit, aliquis equus hominis non currit. Et ideo ad cognoscendum quomodo supponit illæ determinationes: resoluedæ sunt illæ propositiones in suas singulares, scilicet, brunellus hominis currit. Et in negatiua, licet determinatio formaliter stet determinate, tamen virtualiter distribuitur: quia in affirmatiua stat determinate. Et cognoscitur: quia æquualet huic, hominis brunellus currit, vbi ly hominis, stat determinate. Sed contra hoc est argumentum. Videtur enim petitio principij, quod istæ contradicant, quilibet equus hominis currit, aliquis equus hominis non currit. Nam posset quis dicere, quod postquam determinatio non distribuitur formaliter in affirmatiua, debet distribui in negatiua: vt dicamus, aliquis equus cuiuslibet hominis non currit. Respondetur, quod non petimus principium, imò est manifesta ratio: nam cum complexum acceptum vnica habeatur pro simplici termino, debet solum variari quantitas totius, determinatione manente sub eadem forma. Et confirmatur hæc ratio, nam sensus istarum propositionum, quilibet equus hominis currit, aliquis equus hominis

Not. 4.

Tres regulæ.

hominis non currit, sunt contradictoriae, scilicet quilibet equus possessus ab homine currit, aliquis equus possessus ab homine non currit: ergo ipsæ sunt contradictoriae. Et confirmata secundo. Quia si in negatiua diceres, aliquis equus, cuiuslibet hominis non currit, determinabile illic magis restringeretur quam in affirmatiua: staret enim pro equo possesso à quolibet homine. Et ideo si singuli homines singulos possideret equos currentes, & nullus equus à quolibet homine possideretur, ambæ essent veræ. Cum ergo illæ sint contradictoriae sequitur quod istæ singulares ipsarum sint contradictoriae. scilicet brunellus hominis currit, brunellus hominis non currit: & per consequens ly hominis, in negatiua virtualiter distribuitur. Quod adhuc confirmatur per exponentes illarum: nam sensus affirmatiuæ est, brunellus currit: & ille ab aliquo homine possidetur: & sensus negatiuæ, brunellus non currit: vel ille à nullo homine possidetur. Eadem arte istæ contradicant, equus cuiuslibet hominis currit, quilibet equus cuiuslibet hominis non currit. Et singulares illarum sunt istæ, hic equus cuiuslibet hominis currit, hic equus cuiuslibet hominis non currit: vbi determinabile eodem modo restringitur pro equo possesso à quolibet homine: sed quantum ad sensum illarum, virtualiter non distribuitur determinatio in negatiua. Primo quia distribuitur simpliciter in affirmatiua: nam æquualet huic, cuiuslibet hominis iste equus currit. Secundo, hoc patet per exponentes: nam sensus affirmatiuæ est, iste equus currit, & ille possidetur à quolibet homine: & sensus negatiuæ est, iste equus non currit, vel ille non à quolibet homine possidetur.

No. 5.

Ex his que dicta sunt, sequitur primo solutio noni argumenti principalis. Conceditur enim illas esse contradictorias, & in illo casu quo aliqui homines habeant equos, aliqui verò non, negatiua est falsa: & negatur illa consequentia equus Petri non est animal, & Petrus est homo: ergo equus hominis non est animal: arguitur enim ex parte de ly homo, virtualiter à non distributo ad distributum: quanquam posset assignari alius defectus à magis ad minus restrictum negatiuæ respectu determinabilis quod in antecedente stat pro equo Petri & in consequente pro equo hominis. Nec est idem defectus si accipiat complexum non vnica: nam tunc licet ly illo gizzare sub determinatione. Petri equus non

est animal, & Petrus est homo, ergo hominis equus non est animal. Sequitur secundo quod istæ non æquualet, brunellus hominis non currit, brunellus cuiuslibet hominis non currit, licet ly hominis virtualiter distribuat etiam in prima: quia determinabile non restringitur eodem modo: sed bene prima æquualet huic, cuiuslibet hominis brunellus non currit. Nec ista æquualet huic, brunellus cuiuslibet hominis non currit: nam si brunellus possideat ab vno homine & non ab omnibus & currat, hæc vbi determinatio accipit vnica est vera: quia subiectum non supponit, & vbi accipitur non vnica est falsa. Et in eodem casu ista consequentia non valet, hominis brunellus non currit: ergo brunellus hominis non currit.

At verò contra hanc determinationem replicatur. Iste propositiones sunt contradictoriae, quilibet equus hominis quilibet equus ipsiusmet est: aliquis equus hominis aliquis equus ipsiusmet non est, vbi relatiuum refert ly hominis, in sua categorica: & tamen sunt simul veræ: ergo lex nulla. Maior est nota per regulas nunc positas. Et probatur minor: casu quo Ioannes possideat duos equos: quorum solum brunellus possideat Petrus & solum fauellum Paulus. Nam tunc affirmatiua est vera: vt patet per singulares, brunellus hominis quilibet equus ipsiusmet est: quia sub ly hominis, signatur vna singularis vera. scilicet brunellus Petri quilibet equus ipsiusmet est. Et si demonstraueris fauellum, dabitur vna vera sub ly hominis, demonstrando Paulum. Et probatur negatiua, etiam per suas singulares, scilicet, brunellus hominis aliquis equus ipsiusmet non est: nam brunellus Ioannis aliquis equus ipsiusmet non est: nam fauellus ipsiusmet non est, & Ioannes est homo, ergo. Ad hoc argumentum communiter respondent negando illas esse contradictorias. Nam cum ly hominis, sit antecedens relatiui, est necessarium ascendere & descendere sub illo, vt tandem constet pro quo singulariter accipiat relatiuum: & ideo illa determinatio virtualiter accipitur non vnica: & per consequens postquam non distribuit formaliter in affirmatiua: debet distribui formaliter in negatiua. Sed re vera hoc est falsum. Nam casu quo quilibet homo haberet suum proprium equum & nullus possideret à quolibet homine, istæ sunt veræ, quilibet equus hominis quilibet equus ipsiusmet est aliquis equus cuiuslibet hominis aliquis equus ipsiusmet non est: nam subie-

No. 6.

atum negatiue non supponit: & tamen sunt contradictoriae secundum eos. Nos igitur respodemus iuxta regulas positas, q̄ illae propositiones sunt contradictoriae, vbi determinatio formaliter manet eodem modo. Et in casu argumenti negatiua est falsa. Nec valet illa consequentia, brunellus Ioannis aliquis equus ipsiusmet nō est. Ioannes est homo ergo brunellus hominis aliquis equus ipsiusmet non est: arguit enim à nō distributo ad distributū ex parte de ly homo: Imò sub ly hominis, licet descendere copulatiue & demonstrando Petri illa singularis est falsa. Per hæc, vt puto oīa argumenta in obliquis vbi determinatio accipit vnica, facillè diluentur.

No. 7.

Circa complexum acceptum pluribus acceptionibus nihil ferè adnotandum est, præter illa quæ supra dicta sunt. Est em̄ regula illa iam nūc posita in vniuersum obseruanda, quòd determinabile nunq̄ est ante determinationem resoluendum, quomodo cunq; vt trunq; supponat. Nam dependentia illa & ordo non prouenit ratione suppositionis: sed ratione restrictionis. Ex qua sequitur secunda regula, q̄ ad assignandum quoduis genus oppositionis, non est habendus respectus, qualiter determinabile supponat in ordine ad determinationem, aut determinationem in ordine ad determinabile, sed qualiter vtrūq; supponat in ordine ad alios terminos, vt a. & b. quia aliter exemplam ponere non possumus. Contradictoria huius, cuiuslibet hoīe equus. b. equus est, nō debet dari per mixtam: sed erit hæc, a. hominis quilibet equus non est equus. vbi. a. facit confusam in ordine ad prædicatum: & prædicato resoluta, illa cōfusa æquiualeat determinatæ in ordine ad suū determinabile. Eadem ratione, contradictoria huius, a. hominis equus nō est animal, non debet dari per mixtam in prædicato, sed per confusam, scilicet cuiuslibet hominis quilibet equus est animal. Est enim alia regula, q̄ quando determinabile stat determinate in ordine ad aliquam distributionem, cōfusa determinationis æquiualeat determinatæ in ordine ad eadem distributionem. Et hæc sequitur ex prima, quia determinatio necessariò est resoluenda ante determinabile. Et ideo si aliqua distributiua dependet à determinabili, cum determinabile dependeat à determinatione, fit de primo ad vltimū vt illa distributiua dependeat à determinatione. Vnde prædicatū illius negatiuæ virtualiter distribue-

batur in ordine ad duas determinatas: quare in cōtradictoria debet stare merè cōfusa: & in ambabus incipienda est resolutio à determinatione. At verò istius propositionis, hominis. a. equus non est animal, necessarium est vt contradictoria detur per mixtam in prædicato, scilicet, cuiuslibet hominis quilibet equus. c. animal est, vt resoluta determinatione maneat prædicatum determinatæ in ordine ad determinabile: sed de his satis, cōsultò enim missa facimus quæ in priori editione plurima multiplicauimus. Enimuerò cui libuerit ingenium plurib⁹ argumentis exercere, regulæ iam positæ facere possunt satis. Et qui istis fuerit cōtentus, melius sibi consulat.

Decimò principaliter arguitur Argum. 1.

istæ duæ propositiones, omnis pater habens filium diligit illum: aliquis pater habens filium non diligit illum, sunt contradictoriae, & tamen sunt simul veræ: ergo lex nulla. Maior est nota. Et probatur minor. Casu quo fit solus Ioānes habēs duos filios quorum Petrum diligit, Paulum verò non, affirmatiua est vera, vt notum est: nam Ioannes habens Petrum filium, diligit illum. Et probatur negatiua per singularem. Ioannes habens filium non diligit illum, nam sub ly filium, datur vna singularis vera: demonstrando Paulum. Respondetur concessio illas esse contradictorias. Et negatur falsitas negatiuæ. Et negatur primum quòd sufficiat vna singularis vera sub ly filium: nam virtualiter distribuitur, vt dictum est in superiori argumento, scilicet, aliquis equus hominis aliquis equus ipsiusmet non est. Et præter illum defectum est alter hic vbi non est relatiuum reciprocum. Nam vt habetur in capite de ascensu & descensu quando fit indutio sub antecedente relatiui non reciproci, non fit simul sub relatiuo, sed debet relatiuum manere cōmuniter supponens: Et ideo sub determinatione huius, Ioannes habens filium nō diligit illum, debet sic fieri ascensus, Ioannes habēs Petrum nō diligit filium Ioannis, & Ioannes habens Paulum non diligit filium Ioannis, & vtraque est falsa: sed si loco de ly illum, diceres ipsummet, vt esset relatiuum reciprocum, tūc solus est primus defectus vt dictum est superius.

Tandem circa hæc relatiua arguitur Argum. 2.
Istæ sunt cōtrariæ, quemlibet filium suū quilibet pater diligit, quemlibet filium suū pater

pater non diligit (relatiuo referente terminū, pater, suæ categoricæ) tamen sunt simul veræ: ergo lex cōtrariarum nulla. Maior est nota. Et probatur. mi. Casu quò sint duo patres habentes singulos filios: & vterq; diligit filium suū, & odio habeat alienū, affirmatiua est vera. Et probatur negatiua descendendo sub accusatiuo distributo in ordine ad ly pater, stans confusè. sicutum filium suū aliquis pater nō diligit: nam filium Petri Paulus nō diligit. Argumentum hoc formauimus ad manifestandum hanc regulam. Nunquam licitū est resoluere prius relatiuū reciprocu, nec terminum includentem relatiuū, anteq̄ resoluatur antecedens. Ratio est quia suppositio relatiui est sigillata: dependens ex antecedente. Et ideo concedimus, dictas propositiones esse cōtrarias. Et negamus negatiuam esse veram: nam descendendum est prius sub ly pater, quod est subiectum. s. quemlibet filium suum hic pater nō diligit: & postea sub ly filium, non licet demonstrare nisi filium huius patris. Ex quo sequitur primò quòd confusa antecedentis æquiualeat determinatæ in ordine ad distributiuum relatiui: vt patet in illa negatiua. Et eadē ratione determinata relatiui æquiualeat confusè in ordine ad antecedens: vt in hac, aliquem filium suū quilibet pater diligit, prius descendendū est sub ly pater. Sequitur secundo q̄ si incomplexo accepto pluribus acceptionibus determinabile sit antecedens & determinatio includat relatiuum illius, prius descendendum est sub determinabili quomodo cunq; vt trunq; supponat, non obstantibus regulis superioribus: vt in hac, equum suum quilibet homo vidēs est animal. Prius ascendendū & descendendū est sub determinabili, quàm sub determinatione. Et illa suppositio determinata determinationis, æquiualeat confusè. Et in sua contradictoria, putà, quemlibet equum suum aliquis homo vidēs nō est animal, confusa determinabilis æquiualeat determinatæ: nam illud est prius resoluendum. Semper tamen est etiam hic verum, q̄ determinatio restringit suum determinabile ad supponendum solum pro homine habente equum. Sequitur tandem tertio hanc consequentiā non valere, filium suum quilibet pater diligit: ergo filium hominis quilibet pater diligit, Et in casu argumenti antecedēs est verū & cōsequens falsum. Arguitur enim virtualiter ex parte de ly filium, à cōfusa ad determinatā. Nec sequitur, quemlibet equum suum quilibet homo videt, ergo equū quilibet ho-

mo videt. Arguitur enim à distributione sigillata ad determinatā: & casu quo quilibet homo videat equum suū & nullus videatur ab oībus hoībus, antecedēs est verū & cōsequens falsum. Et hæc de oppositionibus.

Caput quartum.

De oppositionibus dimanant æquipollentiæ per has tres regulas. Prima. Si alicui signo vniuersali vel particulari præponatur negatio, æquipollet suo contradictorio. Vt hæc æquipollent: non omnis homo disputat, quidam homo nō disputat: omnis homo disputat, non quidam homo non disputat. Secunda. Si alicui signo vniuersali postponatur negatio æquipollet suo contrario. Vt hæc æquipollent omnis homo non disputat, nullus homo disputat: omnis homo disputat nullus hō non disputat. Tertia. Si alicui signo vniuersali vel particulari præponatur & postponatur negatio æquipollet suo subalterno. Vt hæc æquipollent, nō oīs homo non disputat, quidā hō disputat: omnis homo disputat, nō quidā homo nō disputat. Regule istæ his versibus cōtinentur, Præ: cōtradictio. Post: cōtra. Præ postq; subalter. Ex his regulis subsequitur: q̄ si duo signa vniuersalia negatiua ponantur in eadem loquutione: vt vnū sit in subiecto & alterum in prædicato: primū æquipollet suo cōtrario: per secundam regulam: & secundum suo cōtradictorio, per primā. Vt nihil est nihil, æquipollet huic, quodlibet est aliquid. Nam per secundam regulam, nihil non, & quodlibet

libet, æquipollent: sicut omnis nō, & nullus: & per primam regulā, nonnihil, & aliquid, æquipollent: sicut non nullus, & quidā. Vnde versus: Non omnis, quidā non, omnis non, quasi nullus. Nonnullus quidā: sed nullus nō valet omnis. Non aliquis, nullus: non quidam nō valet, omnis. Non alter, neuter: neuter non, præstat vterq;.

Lectio vnicā.

No. 1. **Equipollentia.** **In hoc quarto capite docetur: quē-** admodum ex duabus oppositis propositionibus constituantur æquipollentes ex eisdē extremis: per præpositionem aut postpositionem negationis. Vnde æquipollentia generaliter dicta: accipitur pro quibuscunque propositionibus: quæ sub varia terminorū forma, mutuō sese inferunt: vt exclusiua aut quæuis alia exponibilis æquipollēt suis exponentibus. Et hæc, homo est albus, huic, albi est hō. Sed si congemines, homo est animal, homo est animal, potius sunt identicæ q̄ æquipollentes: quia sunt eadem propositio. At verō specialius accipitur hic æquipollentia, p̄ duabus categoricis participatibus vtroq; extremo secundum eundē ordinem: quæ se mutuō inferunt per additionem negationis: vt per exempla textus constat.

No. 2. **Regula. 1.** **Sunt ergo tres regulæ. Quarum** prima est de æquipollentia quæ sic expropositionibus cōtradiētoris per præpositionē negationis in altera illarum. Et est sensus regulæ. Datis duabus propositionibus cōtradiētoris vt sunt istæ, ois homo disputat, quidam homo nō disputat, si vni illarū præponatur negatio, æquiualet alteri. Id est, si præponatur vniuersali æquiualet particulari: vt, non ois homo disputat, quidam homo non disputat. Et si præponatur particulari, æquiualet vniuersali: vt, nō quidam homo nō disputat, ois homo disputat. Et regula fundatur in hoc, q̄ negatio est malignātis naturæ, quæ quicquid post se inuenit destruit, & eius oppositū ponit. Quare sicut datis duabus identicis propositionibus si alteri proponatur negatio, efficiuntur cōtradiētoris: ita datis duabus cōtradiētoris, si alteri præponatur, efficiuntur æquipollentes. Regula intelligitur quando negatio accipitur neganter, & fertur in totam propositionem.

Nam si acceperis has propositiones, Petrum esse album esse possibile, Petrum esse album non est possibile, quæ, vt videbimus in modalibus sunt cōtradiētoris: & si præposueris affirmatiuæ negationem, scilicet: non Petrum esse album esse possibile, tunc si negatio feratur in totam modalem, æquipollēt cōtradiētoris: sed si accipiat in infinitanter, vel solum feratur in dictum: vt, sit sensus Petrum non esse album esse possibile: non sunt æquipollentes.

No. 3. **Regula. 2.** **Secunda regula est de æquipollentia: quæ fit ex propositionibus cōtrariis per postpositionē negationis. Et est sensus illius. Datis duabus propositionibus cōtrariis, si postponatur negatio subiecto distributo, ita vt feratur in copulā & prædicatum vtrilibet addatur, æquiualet alteri: vt datis istis cōtrariis, ois homo est animal, nullus homo est animal, istæ æquipollēt, ois homo non est animal, nullus homo est animal: ois homo est animal, nullus homo non est animal. Regula clara est. Sed nō est tam vniuersalis q̄ prima. Nam prima tenet in quibuscunq; propositionibus: ista autē non tenet: nisi vbi totum subiectum distribuitur cōpletē, & propositiones sunt de modo loquendi consueto. Nam istæ sunt cōtrariæ cuiuslibet hōis equus currit, nullus hōis equus currit: similiter, vterq; homo disputat: nullus homo disputat: & tamē si postponas negationē toti subiecto, immediatē ante verbū, nō resultabūt æquipollentes: quia in vna restabit particularitas a parte subiecti, quæ nō erit in alia. Similiter istæ sunt cōtrariæ, ois homo omne animal est, nullus homo est animal: & tamē si ponas negationem immediatē ante verbū, non restabunt æquipollentes: quia prædicatum in vna distribuitur & non in alia. Quod si admiseris illas fisiones literarū. a. & b. tunc possunt dari duæ cōtrariæ, in quibus nō erit indifferens postponere negationem vni vel alteri: vt æquipollēt. v. g. istæ sunt cōtrariæ, ois homo est. b. animal, nullus homo est animal, & si postponas negationem subiecto affirmatiuæ æquiualet negatiuæ: & tamen si postponas subiecto negatiuæ nō æquiualet affirmatiuæ: nā tunc prædicatum in vna supponet confusē: & in altera determinatē. Et eadem ratione datur duæ propositiones, æquiualetes, quæ cōtrariatur vni tertiæ: & prima per postpositionē negationis æquipollēt illi tertiæ secunda vero nō. Vt istæ æquiualet, nullus hō est animal**

mal. non. a. homo est animal, & vtraq; cōtrariatur huic tertiæ, quilibet homo est animal: & si postponas negationē subiecto primæ. dicendo nullus homo non est animal, æquiualet huic quilibet homo est animal: si verō postponas subiecto secundæ dicendo, nō. a. homo non est animal, non æquiualet illi: quia in hac prædicatum supponit determinatē & in aliis duabus confusē.

Nota. 4. **Dubita-** **tio.** **Dubitas fortē quare Petrus Hispanus non addit regulam de æquipollentia subcontrariarū. Respondetur quia subcōtrariæ debent æquipollere per postpositionē negationis, sicut cōtrariæ: & si postponeretur in affirmatiua esset omnino eadem cum negatiua: & si postponeretur in negatiua esset inepta nugatio duarum negationum. Exempli gratia. Istæ sunt subcontrariæ, quidam homo est animal, quidam homo nō est animal. Si in prima postponas negationem, constitues formaliter secundam: & si postponas in negatiua, conficies hanc, quidam homo non non est animal: quæ est inepta.**

Nota. 5. **Regula. 3.** **Tertia ergo regula est de æquipollentia subalternarū. Quæ explicatur hoc modo. Datis duabus subalternis, subiecto vniuersalis præponatur & postponatur negatio, æquipollēt particulari: & si præponatur & postponatur subiecto particularis æquipollēt vniuersali. v. g. Istæ sunt subalternæ, quilibet homo disputat: quidam homo disputat. Et ideo hæc, non quilibet homo non disputat, æquipollēt huic, quidam homo disputat: & hæc, non quidam homo nō disputat, æquipollēt huic, quilibet homo disputat. Ratio huius regulæ est quia prima negatio constituit subiectum eiusdem quantitatis cū subiecto alterius: & copula & prædicatū manent eodem modo postquam ambæ negationes sese impediūt. In hac regula nulla est specialis difficultas, præter illas: quæ determinatæ sunt.**

Nota. 6. **Ex tribus regulis Petrus Hispanus infert corollarium. q̄ si duo signa vniuersalia negatiua ponantur in eadem locutione, primum æquipollēt suo contrario, & secundū suo cōtradiētorio: vt, nihil, est nihil æquipollēt huic, quodlibet est aliquid. Adde verō, ita vt vnū sit in subiecto & reliquū in prædicato: illud tamē nō est restrictio regulæ sed exemplū: quia loquebatur in propositionibus de simplicibus extremis. Regula em̄ vniuersaliter est vera quomodocunq; multipli-**

centur negationes. Et ideo extendenda est sic regula. Quando in aliqua propositione multiplicatur signa negatiua sub quouis numero tunc loco primi ponatur signū vniuersale affirmatiuū, & loco secundi particulare, & loco tertij vniuersale, & sic alternatim manente qualitate secundū numerū negationū, vt videlicet si fuerit numerus par, maneat affirmatiua: & si impar negatiua. Et isto modo explicabitur eius sensus. Exempli gratia. Hæc propositio, nullus homo in nullo instanti nō est animal, resoluitur in hanc, Omnis homo in aliquo instanti omne animal nō est. Et hæc nullus homo in nullo instanti nullū hominē nē videt, resoluitur in hanc, ois homo in aliquo instanti quilibet hominē videt. Intelligitur regula dummodo nō sunt alia: nam in hac, nō ois homo nō est animal subiectū, non distribuitur: sed manet determinatē. Ex hoc sequitur primō intelligentia illorum verficulorū, nō ois, quidā nō. &c. Est enim sensus, q̄ nō ois, tantum valet sicut, quidam nō: & omnis, nō, tantum sicut nullus, & pari ratione in ceteris. Sequitur secundo in his duabus propositionibus, omnis homo est animal, nullus homo non est animal, reperiri omnes æquipollentias secundū omnes quatuor regulas. Si enim consideres illas dempta per intellectū prima negatione considerabis illas, vt cōtradiētorias, quare eadem postea adiuncta æquipollēt per primam regulā. Et si consideres eas dempta secunda negatione considerabis illas vt cōtrarias, quare ea postea adiuncta æquipollēt per secundam regulam. Et si eas consideres demptis ambabus negationibus remanēt subalternæ, quare ipsis adiunctis æquipollēt per tertiam. Et si secundam propositionem solam consideres, tunc per corollarium æquipollēt huic, omnis homo est animal.

Caput quintum.

Item propositionum categoricarū verōq; termino participantium ordine cōuerso: triplex est cōuersio scilicet, simplex, per accidens, & per cōtradiētoriam. Cōuersio simplex est quando fit de subiecto prædicatū: & de prædicato subiectū: manente eadē qualitate & quantitate. Et hoc modo

do cōuertitur vniuersalis negatiua in seipsam, & particularis affirmatiua in seipsam: vt nullus homo est lapis, ergo nullus lapis est homo: quidā homo est aīal, ergo quoddā aīal est homo. Conuersio per accidēs est facere de subiecto predicatū: & de predicato subiectū manēte eadē qualitate: sed mutata quantitate, & hoc modo cōuertitur in particularē affirmatiuā vniuersalis affirmatiua: vt oīs homo est aīal, ergo aliquod aīal est homo: & vniuersalis negatiua in particularē negatiuā: vt nullus homo est lapis, ergo quidā lapis non est homo. Conuersio per contrapositionē est facere de subiecto predicatū & de predicato subiectū: manente eadē qualitate, & quātitate: sed mutatis terminis finitis in terminos infinitos. Et hoc modo cōuertitur vniuersalis affirmatiua in vniuersalē affirmatiuā: & particularis negatiua in seipsam: vt omnis homo est animal, ergo omne nō animal est non homo: quidā homo nō est lapis, ergo quoddā non lapis non est non homo: Vnde versus, Simpliciter, feci, conuertitur Eua, per accidens. Ast o, per cōtra: sic fit conuersio tota. Afferit. A. negat. E. sunt vniuersaliter ambæ. Afferit. I. negat O. sunt particulariter ambæ. Et sciendum est qd signum positū in subiecto propositionis quę debet conuerti: quęcunq; sit illud: debet poni supra totū predicatum & totum reduci ad subiectum in cōuertentem. Præterea, eadem est cōuersio propositionis particularis, indefinitæ, & singularis.

Lectio prima.

Postquam disputatum est de propositionibus participantibus utroque termino secundum eundem ordinem quemadmodum opponantur & equipollean: reuertitur Petrus Hispanus ad propositiones participantibus utroque termino, ordine conuerso, distinguens triplicem conuersionis speciem: de quo loco arguendi meminit Aristoteles primo Priorum cap. 2. At vetò quanquam Petrus Hispanus non definiat conuersionem in communi (eò fortè, quia nulla est exacta definitio quæ conueniat omnibus speciebus) nihilominus solet à Summulistis cōuersio sic de finiri. Conuersio est duarum propositionū categoricarum alterius ad alteram cōsequentiā formalis: per transpositionem extremorum: vt homo est animal, ergo animal est homo: instat physica cōuersio: in qua ex inferiori sit superior, & ex superiori inferior Et vocatur huiusmodi consequentiā conuersio in terminis: ad differentiam cōuersiois in oppositam qualitatem: de qua loquitur Aristoteles primo Priorum. Sicut Petrus contingenter disputat, conuertitur in hanc, Petrus contingenter non disputat. Et adhuc latius Summulistæ vocant propositiones cōuertentes, omnes propositiones equipollescentes. Sed in præsentia solum accipitur conuersio primo modo. Vnde tota consequentiā dicitur conuersio, & antecedens appellatur propositio conuersa, & consequens propositio cōuertens. quia antecedens conuertitur in consequens. Et debet intelligi sano modo, transpositio extremorum, vt comprehendatur conuersio per transpositionem: vbi non transmutantur extrema: sed potius contradictorium cōuersæ, efficitur predicatum in conuertente, & contradictorium predicati efficitur subiectum: vt omnis homo est animal, ergo omne non aīal est nō homo. Superius cap. 3. habes expositas cōditiones quæ requiruntur ad similitudinē formæ. Vnde sequitur hanc consequentiā esse formalem, homo est aīal, ergo aīal est homo: quia quæcunq; similis formæ est bona. Et illa vocatur similis formæ, quæ ita se habet, vt antecedens sit similis formæ cum antecedente huius, & cōsequens cum consequente: & in qua præter hoc seruetur identitas inter predicatū antecedentis & subiectū cōsequētis, & inter subiectū antecedētis & predicatū cōsequētis. Nā hæc identitas est intrinseca in hac materia, postq̄ exprimitur in definitione cōuersiois.

Nota. 1.

Cōuersio

Est

Argu. 2. Cōuersio triplex.

Est ergo triplex species conuersionis. scilicet simplex, per accidens, & contrapositionem: quarum definitiones, cum suis exemplis, sunt in textu perspicuæ. Appellatur cōuersio simplex: quia nullum accidens mutatur, scilicet, nec quantitas, nec qualitas: nec mutantur extrema, nisi solo situ: vt homo est animal: ergo animal est homo. Et cōuersio per accidens, quia mutatur quantitas: quæ est accidens propositionis. Et conuersio per contrapositionem: quia extrema mutantur in sua contradictoria. Exempla sunt in textu.

No. 3.

Cōuersio mutua & nō mutua

Ex hac diuisione subinferunt di-

lectici alias diuisiones conuersionis: in conuersionem mutuam, & conuersionem non mutuam: Conuersio mutua est, quando vna propositio infert alteram, & e cōuerso. Conuersio non mutua est, quando vna infert alteram & non e cōuerso. Ex quo sequitur, quod omnis conuersio simplex in propositionibus simplicium extremorum est mutua: oīs verò conuersio per accidens est non mutua. Sequitur enim, homo est animal: ergo animal est homo: & e cōuerso. At verò quanquam sequitur, omnis homo est albus: ergo album est homo: non tamen sequitur e cōuerso. Sed de conuersione per contrapositionem dicemus suo loco.

No. 4.

Exponit deinde, Petrus Hispanus

quæque propositio qua specie conuersio nis conuertatur per illos versiculos: simplici ter feci. &c. Vbi adnotandæ sunt significationes illarum. a. e. i. o. quæ sunt notæ quantitas & qualitatis propositionum. Enimverò a. designat vniuersalem affirmatiuam. e. vniuersalem negatiuam, i. particularem affirmatiuam, & o. particularem negatiuam. Sunt ergo tres regulæ secundum tres species oppositionis. Prima, quæ exprimitur illo verbo, simpliciter feci: vniuersalis negatiua & particularis affirmatiua conuertuntur simpliciter: vt nullus homo est lapis, ergo nullus lapis est homo: homo est animal, ergo animal est homo, & vtraque est conuersio mutua. Secunda quæ exprimitur illo verbo, conuertitur, Eua, per accidens. vniuersalis negatiua, & vniuersalis affirmatiua, conuertuntur per accidens, vt nullus homo est albus, ergo aliquod album nō est homo: omnis homo est albus, ergo album est homo, & neutra est mutua. Tertia regula, quæ notatur in illo verbo, Ast o per contra: vniuersalis affirmatiua

Regulæ. 3.

& particularis negatiua conuertuntur per contrapositionem: vt, omnis homo est animal, ergo omne non animal est non homo: homo non est lapis, ergo aliquid non lapis non est non homo: & de hac erit inferius specialis sermo an sit mutua. Ex quo sequitur quod vniuersalis negatiua conuertitur duplici conuersione: quemadmodum & vniuersalis affirmatiua: particulares verò non nisi singulis.

At verò moderni Summulistæ No. 5.

his non cōtenti, sustinent in vniuersum omnem propositionem posse conuerti conuersione mutua. Et ratio eorum est: quia quæcunq; propositiones ex eisdem terminis cōpositæ, eodem modo acceptis, easdē omnino causas veritatis habent, iuxta illud Aristoteles secundo Peri her. Nomina. & verba transposita idē significant. Et re vera si cōmodè & congrue fieri possent, vt extrema transposita eodem modo acciperentur, nemini esset dubia dicta cōclusio. Sed tamen id fieri nequit, nisi admissis fictionibus illarū literarum. a. & b. & aliis barbarissimis locutionibus. Nihilominus pro iuuenibus qui sese voluerint vexare statum quatuor regulas sine argumentis. Prima, Quantum ad suppositionem. Omnis propositio de præsentia conuertitur, mutuo transpositis extremis eodem modo supponentibus. Et de vniuersali negatiua & particulari affirmatiua exempla sunt in textu. Sed hæc,

Regulæ. 4.

omnis homo est albus, cōuertitur mutuo in hanc. a. album omnis homo est. Et hæc, homo non est animal, in hanc, omne animal. b. homo non est. Non tamen istæ cōuersiones sunt censendæ simplices, quāquam seruetur eadem quantitas: puta eadem suppositio terminorum. Nam ad cōuersionem simplicem requiritur eadem quātitas ex parte subiecti à qua propositio denominatur quanta. Potest tamen vniuersalis affirmatiua conuerti simpliciter: vt, omnis homo omne animal est in hanc, omne animal omnis homo est: & particularis negatiua, homo animal non est, in hanc, animal homo nō est: quæ omnes sunt mutue conuersiones.

No. 6.

Secunda regula quātum ad ampliationem. Omnis propositio de extrinseco tempore aut modalis, in qua ambo extrema præcedunt, aut ambo sequuntur copulā & modū, cōuertitur mutuo transpositis extremis in eodē situ: vt vel ambo sint ante copulā vel ambo post copulā sine aliqua reduplicatione. v. g. Erit album nigrū, cōuertitur in hanc, erit nigrum

nigrum album: album nigrum est & fuit, cōuertitur in hanc, nigrū album est & fuit: contingenter Deus est creās, cōuertitur in hanc, cōtingenter creans est Deus. Omnis homo album necessariō est, conuertitur in hanc tuō, a, album omnis homo necessariō est.

No. 7. *Tertia regula itidem quantum ad ampliationem:* Omnis propositio affirmatiua de extrinseco tempore aut modalis, vbi subiectum præcedit, & prædicatum sequitur copulam, si copula aliter ampliat vel appellat à parte post quàm à parte antè, cōuertitur per reduplicationem eiusdem copulæ in subiecto conuertentis, prædicato ampliato sicut erat in conuersa: vt album erit nigrū, cōuertitur in hanc, nigrum quod erit nigrū, album est vel erit: nam si diceret, nigrum erit album, nou seruetur eadem ampliatio: & casu quo id quod modò est album semper post hac esset nigrū, antecedens esset verū & consequens falsum. Et obseruato, vt prædicatum in conuertente semper præcedat copulam propter duo. Primò, ne quādo distribuitur signum, efficiatur pars extremi, si sequatur copulam: vt hic, omne album erit nigrum: ergo, a, nigrum quod erit nigrū est vel erit omne album, secundò ne determinatio accepta pluribus mutetur in determinationem acceptam vnicam vt hominis equus erit albus: ergò albū quod erit album est vel erit hominis equus: nam quādo determinatio sequitur copulam: accipitur vnica. Eadem ratione Deus necessariō est creans, cōuertitur in hanc, creās quod necessariō est creās, Deus possibiliter est: nam ly necessariō, à parte ante dicit possibilitatem, & à parte post necessitatem. Possit etiam conuerti in hanc, creās quod necessariō est creans, Deus necessariō est: quia quando signū vniuersale reduplicatur cum altero extremorum, indifferens est vt copula vniuersalis, an sua subalterna reduplicetur dummodò ambo extrema præcedant: nam aliās nō equiualent, Deus qui necessariō est Deus, possibiliter est creās, & necessariō est creans. Eadem ratione, Deus cōtingenter est creans, conuertitur in hanc, creās quod contingenter est creās Deus possibiliter est: nam ly contingenter, dicit post se cōtingentiam & ante se possibilitatē. Sed non conuertitur in hanc, creans quod contingenter est creans Deus cōtingenter est: quia contingenter, nō est signum pure vniuersale: sicut necessariō. Diximus in regula opus esse reduplicatione copulæ quando diuersimo-

dè ampliat vel appellat post se & antese: nā aliās non est necessarium: vt album possibiliter est nigrum: cōuertitur in hanc, nigrum possibiliter est album: & album est vel fuit nigrum, conuertitur in hanc, nigrum est vel fuit album: sed album est & fuit nigrum, indiget reduplicatione, scilicet, nigrum quod est & fuit nigrum, album est vel fuit.

No. 8. *Quarta regula Propositio de extrinseco tempore, aut modalis negatiua, cuius prædicatum sequitur copulam, & subiectum præcedit, conuertitur per reduplicationem copulæ suæ contradictoriæ. Itaq; cōuertenda est prius contradictoria negatiua, & in contradictoriam suam conuertentis conuertitur negatiua: vt si vis conuertere hanc, omnis Deus possibiliter nō est creans, cōuerte suam cōtradictoriam, scilicet, Deus necessariō est creās, in hanc, creans quod necessariō est creās, Deus possibiliter est: & cōtradictoria huius, scilicet, omne creās quod necessariō est creās omnis Deus impossibiliter est, erit conuertentis illius negatiua. Itaq; eadem copula debet reduplicari in conuertentibus ambarum contradictoriarum: quādo opus est reduplicatione. Nam hæc, nullū album possibiliter est nigrum, sine reduplicatione cōuertitur in hanc, nullum nigrū possibiliter est album. Et est hic adnotanda distinctio illa propositionis affirmatiuæ & negatiuæ: quam posuimus præcedentibus. c. de qualitate. Omnis enim propositio quæ infert ex se purè affirmatiuam est virtualiter affirmatiua: vt Petrus est & nō fuit albus, quæ infert hanc, Petrus est albus: Petrus contingenter nō est albus, quæ infert hanc, Petrus possibiliter est albus. Et omnis propositio quæ infertur ex negatiua est virtualiter negatiua vt Petrus est, vel non fuit albus, quæ infertur ex hac, Petrus non fuit albus, cuius rationem habes illic appositam. Has tamen regulas dedimus exercitio inueniunt. Nam reuera parū vtilis sunt aliis scientiis. Constituuntur enim per huiusmodi conuersiones intricabiles propositiones.*

Lectio secunda.

No. 1. *A D exercitiū igitur huiusmodi conuersionum descenduntibus, Primū considerandum est quod nam sit subiectū: & quod prædicatum. Non enim est verum in vniuersum: vt id quod præcedit sit subiectum, & id quod sequitur prædicatum. In quo multi decipiuntur. Imo notandum est illud esse sub*

subiectum quod reddit suppositum verbo, siue præcedat siue sequatur: & illud esse prædicatū, quod de alio dicitur. v. g. in hac propositione, caput habet homo, ly homo, est subiectum: nam cum verbum, habet, sit adiectiuum, non potest esse subiectum: sed affirmatur de ly homo, quod reddit illi suppositum. Quare non conuertitur in hanc, vt aliqui putant, homo est habens caput, imò hæc est potius resoluens illius quàm conuertens. Et ideo conuertitur in hanc, caput habens, est homo. Et hæc, in celo est Deus, resoluitur Deus est in celo, & conuertitur in hanc, in celo ens est Deus.

No. 2. *Secundò obseruandum est ne in conuersione extremorum mutetur genus suppositiois. Quare nō sequitur, homo est pictus: ergò homo pictus est homo: nam subiectū cōuertē stat pro homine picto, & prædicatū conuertētis pro homine vero. Nec sequitur homo est nomen: ergò nomen est homo: quia subiectum conuertē stat materialiter, & prædicatū conuertentis, personaliter. Nec sequitur, homo est species: ergò species est homo: quia (vt dicitur) subiectū cōuertē supponit simpliciter, prædicatū conuertentis personaliter. Sed prima conuertitur in hanc, homo pictus est homo pictus: & secunda in hanc, nomen est ly homo: & tertia in hanc, species est homo in vniuersali, id est, in quantū cognoscitur, conceptu cōmuni. Pari ratione, dicunt Summulistæ, hanc propositionem, ad equitandum requiritur equus, conuerti in hanc, a, equus requiritur ad equitandū. Sed re vera non respiciūt, quod in hac, ad equitandū requiritur equus, subiectum est ly equus, & prædicatū est ly requiritur, vel requisitum, quod tenetur adiectiuè. Et ideo potius illa a, equus requiritur ad equitandū, est resoluens illius, quod conuertens. Quamquam certè, nec propriè est resoluens: quia non est propria, nec est admittenda fictio illius literæ, a. Adde quod lucidior est hæc, ad equitandum requiritur equus, quàm illa resoluens. Eadem ratione, nec propriè habet conuertē. Nam si in aliquam deberet conuerti, maximè in hanc, requisitum ad equitandum est equus: quia ly requisitum, à parte subiecti accipitur in rigore nominaliter, & ens, requisitum ad equitandum non supponit. Eadem ratione nec ista propositio, incipit esse homo, conuertitur in hanc, a, homo incipit esse: sed potius resoluatur per illam, si esset propria: nam ly homo, est subiectum vtriusque. Nec propriè cō-*

uertitur: nam deberet maximè conuerti in hanc, incipiēs esse est homo, vbi ly incipiēs, in rigore accipitur categoricè. Et ideo non sequitur in simili, incipit esse instans futurum: ergò aliquid incipiens esse est instans futurum: nam antecedens est verum, vt patet per exponentes, nūc non est instans futurū & immediatè post hoc erit instans futurū, & consequens est falsum, quia ly incipiēs esse, non supponit pro aliquo instanti futuro, cū nullum erit immediatè post hoc. Hæc adnotauimus, vt cōstet non omnem propositionē categoricam posse commodè cōuerti: nisi in illa vbi est expressum subiectum, & prædicatū. Quare hæc, equus requiritur ad equitandū, optimè conuertitur in hanc, requisitū ad equitandū est equus, Et, homo incipit esse, in hanc, incipiens esse hō est vel immediatè post hoc erit: iuxta tertiam regulam. Et hæc, incipit homo esse albus, in hanc, incipit albū esse homo, iuxta tenorem secundæ regulæ.

No. 3. *Tertiò obseruandum semper est iuxta tenorem tertie regulæ quod seruetur eadē ampliatio: vt hæc, Adā est mortuus, non conuertitur in hanc, aliquod mortuū est Adam, sed in hanc, aliquod mortuū quod est mortuū est vel fuit Adam. Antichristus est futurus, conuertitur in hanc, aliquod futurū quod est futurū est vel erit Antichristus. Dixirim in subiecto conuertentis, aliquod, in neutro genere: nam si acciperetur ly mortuus, aut ly futurus, adiectiuè, non esset conuersio: æquiualeat enim, Adam est mortuus, & mortuus est Adam. Et vtriusque ly mortuus est prædicatum, & ampliat eodem modo. Consulto missam fecimus syluam inextricabiliū sophismatum: quæ circa secundam, tertiam, & quartam regulas in priori editione cum lauimus.*

No. 4. *Solent hic tamen fieri minutiora quædam argumenta hoc modo. Non sequitur. Nullum a, est lapis: ergò nullus lapis est a, si ly a, quādiu est in subiecto significet homines, & quādiu in prædicato significet lapides, & accipiatur conuersio in voce, vel in scripto: nam in mēte nō potest cōceptus mutare significationem. Respondetur tamen quod illa, nullum a, est lapis, debet conuerti in hanc, nullus lapis est homo, vbi ly homo, in illo situ est synonymum cum li, a, à parte subiecti.*

Argu. 1. *At verò contra conuersionem per conuersio contra positonē arguitur, Non sequitur, oīs per contra homo pōnem.*

homo est ens: ergo omne non ens est non homo: nec sequitur, chimera non est homo: ergo non homo non est non chimera, & arguitur per conuersionem per contrapositionem: ergo ille locus arguendi est nullus. Notandum est hic quod conuersio per contrapositionem non est in uniuersum bona consequentia, ut probat argumentum: nisi ponatur constantia contradictionis praedicti uniuersalis affirmatiuae: & pariter constantia subiecti particularis negatiuae. Fundatur enim huiusmodi conuersio duabus regulis Aristot. secundo Peri herme. Prima. Ab affirmatiua ad negatiuam, variato praedicto penes finitum & infinitum, est bona consequentia: ut homo est animal: ergo non est non animal. Na alias duo termini contradictionis verificarentur de eodem. Secunda. A negatiua cum constantia subiecti ad affirmatiua, variato praedicto penes finitum & infinitum, est bona consequentia: ut bene sequitur, homo non est lapis, & homo est: ergo homo est non lapis: nam alias duo termini contradictionis falsificarentur de eodem termino supponente. His enim regulis suppositis sequitur quod uniuersalis affirmatiua conuertitur in uniuersalem affirmatiuam, per contrapositionem. Nam sequitur bene, omnis homo est animal, ergo omnis homo non est non animal, per primam regulam: rursus ergo omne non animal non est homo, per conuersionem simplicem: rursus, omne non animal non est homo, & aliquod non animal est: ergo omne non animal est non homo, per secundam regulam. Igitur de primo ad ultimum sequitur, omnis homo non animal, & aliquod non animal est: ergo omne non animal est non homo, posita constantia illius termini infiniti: quae ponebatur iuxta tenorem secundae regulae: sed sine illa constantia non valeret consequentia. Et per hoc respondetur ad primam consequentiam argumenti principalis. Non enim sequitur, omnis homo est ens: ergo omne non ens, est non homo: sed arguendum est cum constantia contradictionis praedicti, scilicet, omnis homo est ens & aliquod non ens est: ergo omne non ens est non homo. Eadem arte sequitur quod particularis negatiua conuertitur per contrapositionem. Nam bene sequitur homo non est lapis, & homo est: ergo homo est non lapis, per secundam regulam: rursus ergo non lapis est homo, per conuersionem simplicem: rursus ergo non lapis non est non homo, per primam regulam. Igitur de primo ad ultimum sequitur bene, homo non est lapis, & homo est: ergo aliquid non lapis non est non homo: sed

si non poneretur constantia subiecti, consequentia non valeret. Et per hoc respondetur ad secundam consequentiam argumenti principalis. Non enim sequitur, chimera non est homo: ergo aliquid non homo non est non chimera: sed arguendum est cum constantia subiecti: scilicet, chimera non est homo, & chimera est, ergo aliquid non homo non est non chimera.

Ex hac ratione huius regulae diluuntur sophismata multa circa modum arguendi ab affirmatiua ad negatiua vel e conuerso. No. 6. Primò non sequitur, homo animal non est, & homo est: ergo homo est non animal: quia praedictum negatiuae non distribuitur. Et eodem defectu non sequitur per contrapositionem, homo animal non est, & homo est: ergo aliquid non animal non est non homo. Pari ratione non sequitur, hominis equus non est animal: & hominis equus est: ergo hominis equus est non animal: nam rebus ut nunc antecedens est verum, & consequens falsum: nisi poneres constantiam cum relatiuo identitatis: scilicet, & idem hominis equus qui non est animal est. Nec sequitur, in aliquo loco, Petrus non est albus (demonstrato loco ubi non existit,) ergo Petrus in aliquo loco est non albus: sed debes ponere constantiam, id est, Petrus in eodem loco scilicet, in quo non est albus est. In summa ut valeat consequentia a negatiua ad affirmatiuam ponenda est constantia subiecti negatiuae pro eodem supposito de quo negatur praedictum: alias nec valebit consequentia a negatiua ad affirmatiuam, nec per conuersionem per contrapositionem.

At difficilius est conuertere propositiones de extrinseco tempore, aut modales per contrapositionem. No. 7. Debet enim obseruari ut termini infiniti accipiantur secundum exigentiam contradictionis. Verbi gratia. Non sequitur Petrus erit albus: ergo Petrus non erit non albus: nam si cras erit albus & postridie, niger, antecedens est verum & consequens falsum. Opinor enim, ut videbimus capit. sequenti, duos terminos contradictionis verificari de eodem, mediante copula de extrinseco tempore, pro diuersis temporibus. Sensus enim istarum, Petrus erit albus: Petrus erit non albus, est, Petrus aliquo tempore erit albus: & Petrus aliquo tempore erit non albus. Quare non infinitatur praedictum secundum exigentiam contradictionis. Et ideo: ut debite arguatur ab affirmatiua ad negatiuam,

uam, debet infinitari secundum exigentiam contradictionis, scilicet, Petrus erit albus: ergo Petrus non erit illud quod nunquam erit album. Et eodem ratione ad inferendum per contrapositionem arguendum est, omne album erit nigrum: ergo omne non quod erit nigrum est, vel erit non quod est, vel erit album. Et eadem ratione non sequitur, Deus possibiliter est creans, ergo Deus non possibiliter est non creans. Imò puto has ambas esse veras, Deus possibiliter est creans, & Deus possibiliter est non creans. Nec infinitatur praedictum secundum exigentiam contradictionis, ut videbitur capitu. sequenti. Quare, ut arguatur ab affirmatiua ad negatiuam, infinitandum est praedictum secundum exigentiam contradictionis, hoc modo: Deus possibiliter est creans, ergo Deus impossibiliter est quod non possibiliter est creans. Et eadem ratione, haec uniuersalis, omne album possibiliter est nigrum, conuertenda est per contrapositionem hoc modo: omne quod non possibiliter est nigrum, potest esse illud quod non possibiliter est album. Ex quo sequitur quod huiusmodi propositiones de extrinseco tempore modales vix possunt intelligibiliter conuerti per contrapositionem. A quibus proinde abstinentum est. Sufficit enim vnum exemplum pro iuuenum exercitio.

Caput sextum.

MODUS est adiacens rei determinatio: & habet fieri per adiectiuum. Vnde cum duplex sit adiectiuum, quoddam, scilicet, nominis, ut album: aliud verbi, ut aduerbia: (etenim secundum Priscianum aduerbium ut verbi adiectiuum est) fit ut duplex sit modus, alter nominalis, qui fit per adiectiuum nominis: alter adverbialis, qui fit per aduerbium: ut, doctus homo docte disputat. Item adverbiorum quaedam determinant verbum gratia compositionis, ut haec sex, nec essario, contin-

genter, possibiliter, impossibiliter, verum & falsum: alia gratia rei verbi: ut argute disputat: alia vero ratione temporis: ut, hodie, & caetera aduerbia temporalia: alia ratione modi: ut, aduerbia hortandi, & optandi. Et secundum hoc sumitur multiplex modus per aduerbia. Sed omnibus aliis omissis, solum de illis nunc dicendum est: quae compositionem determinant: ut sunt illi sex, necessario contingenter, &c. Cum enim dicitur homo necessario disputat, designatur quod compositio disputationis cum homine sit necessaria: sed cum dicitur: homo disputat bene, vel argute: significatur quod disputatio sit bona, vel arguta, Et in hac determinatur res verbi: in prima vero compositio. Vnde solum illi modi, qui compositionem determinant: constituantur propositionem modalem. Ideo de talibus solummodo hic intendimus. Et sumuntur quandoque praedicti modi nominaliter: ut, possibile, impossibile, contingens, necessarium, verum, & falsum: quandoque adverbialiter: ut, possibiliter, impossibiliter, necessario, contingenter, vero, & falso.

Propositio modalis est illa, quae determinatur aliquo horum sex modorum, possibile, impossibile, contingens, necesse, verum, & falsum: ut, Petrum disputare est possibile, & sic de aliis. Et in his modalibus verbum subijcitur, modus autem praedictatur. Omnes autem aliae propositiones, quae non determinantur per illos

K sex,

sex, dicuntur de inesse. At verò propositiones, quæ modificantur his modis, verum, falsum: ad præsens relinquuntur: quia in illis eodem modo sumitur oppositio & equipollentia, sicut in aliis de inesse. In illis autem de his quatuor modis, possibile, impossibile, contingens, & necesse, alio modo sumuntur oppositio, & equipollentia, vel consequentia, ut postea patebit. Sciendum autem quod unusquisque horum quatuor modorum, quatuor constituit propositiones modales. Ob idque cum modi sint quatuor: quater quatuor sunt propositiones. Et sic erunt sexdecim. v. g. hic modus, possibile, si ponatur sine negatione constituit unam modalem: ut Petrum disputare est possibile. Si autem sumatur cum negatione posita ad verbum: constituit secundam, scilicet, Petrum non disputare est possibile. Si vero cum negatione posita ad modum constituit tertiam: ut puta Petrum disputare non est possibile. Si vero cum negatione posita ad verbum & ad modum, constituit quartam, videlicet Petrum non disputare non est possibile. Et hoc modo secundum nunquamque aliorum modorum sumuntur quatuor propositiones modales.

Part. 3. Harum autem propositionum modalium equipollentia, sine consequentia quatuor regulis cognoscuntur significatis per has dictiones, Amabimus, Edentuli, Illiace, Purpurea. Itaque ubi sit. A nulla negatio debet poni: ubi .E. negatio debet poni ad verbum, seu dictum: ubi, I. ad modum:

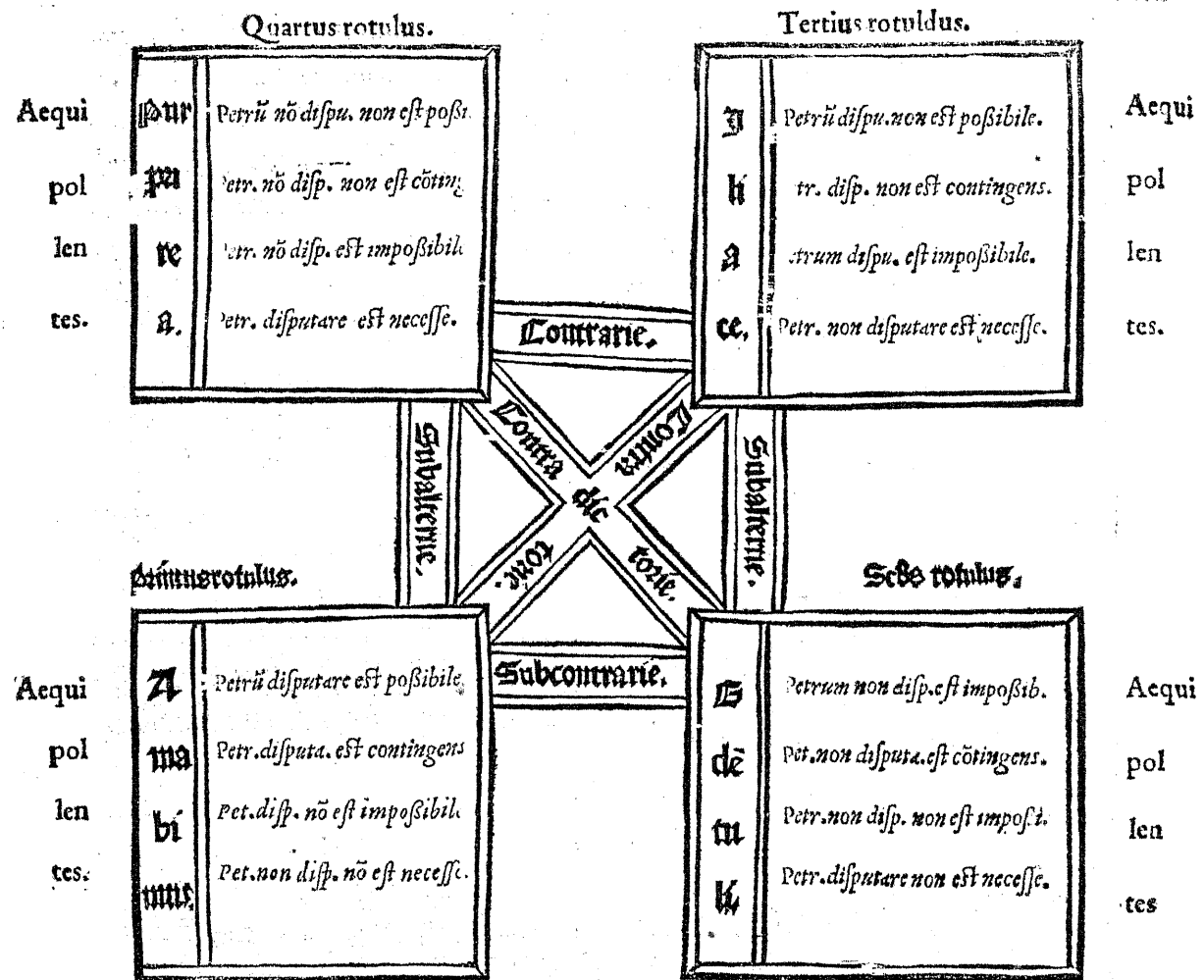
ubi, V. ponatur ad verbum & ad modum. Unde versus: E. dictum negatio. I. q. modum: nihil. A. sed. V. totum. Item prima propositio erit de possibili: secunda de contingenti: tertia de impossibili: quarta de necesse. Unde versus: possibile contingens, impossibile necesse. Item, omne necesse valet, impossibile nullus, possibile quidam: quidam non, possibile non. Amabimus. Prima regula. Cuiusque dicto affirmatiuo tribuitur possibile: eidem tribuitur contingens: & ab eodem dicto remouetur impossibile: & ab eius contradictoriae opposito remouetur necesse: ut, Petrum disputare est possibile, Petrum disputare est contingens, Petrum disputare non est impossibile, Petrum non disputare non est necesse. Edentuli, secunda regula. Cuiusque dicto negato attribuitur possibile, eidem attribuitur contingens: & ab eodem remouetur impossibile, & ab eius contradictoriae opposito remouetur necesse: ut, Petrum non disputare est possibile, Petrum non disputare est contingens, Petrum non disputare non est impossibile, Petrum disputare non est necesse. Illiace. Tertia regula. A quocunque dicto affirmatore remouetur possibile ab eodem remouetur contingens: & eidem attribuitur impossibile: & eius contradictoriae opposito attribuitur necesse: ut Petrum disputare non est possibile, Petrum disputare non est contingens, Petrum disputare est impossibile, Petrum non disputare, est necesse. Purpurea, quarta regula. A

quocunque dicto negato remouetur possibile, ab eodem remouetur & contingens: & eidem attribuitur impossibile: & eius contradictoriae opposito attribuitur necesse: ut, Petrum non disputare non est possibile, Petrum non disputare non est contingens, Petrum non disputare est impossibile, Petrum disputare est necesse. Item equipollentia siue consequentia modalium possunt haberi per has regulas.

Prima, Omnes propositiones de possibili & impossibili equipollent verbo seu dicto similiter se habente: & modo dissimiliter. Secunda: omnes propositiones de possibili & necessario equipollent verbo & modo, dissimiliter se habentibus. Tertia, omnes propositiones de impossibili, & necesse equipollent verbo dissimiliter se habente, & modo similiter. Et intelligitur modus similiter aut dissimiliter se habere quantum ad affirmationem & negationem: ut dicatur se habere similiter cum affirmatur in utraque vel negatur: dissimiliter autem cum affirmatur in una & negatur in alia. Et eodem modo intelligendum est de verbo, sicut dictum est de mo-

do. Et sciendum quod in predictis regulis non fecimus mentionem de contingenti: ideo quia contingens, conuertitur cum possibili. Unde idem est iudicium de propositionibus utriusque, Item propositionum modalium, alia sunt contrariae, alia subcontrariae, alia contradictoriae, alia subalternæ. Unde omnes propositiones, quæ sunt in quarta linea de Purpurea contrariantur omnibus illis, quæ sunt in tertia linea de Illiace. Et omnes propositiones, quæ sunt in prima linea de Amabimus subcontrariantur illis, quæ sunt in secunda linea de Edentuli. Item primus ordo & tertius contradicunt: similiter secundus & quartus. Item primus ordo subalternatur quarto: & similiter secundus tertio. Unde versus: Tertius est quarto semper contrarius ordo. Sit tibi linea subcontraria prima secundæ. Tertius est primo contradictorius ordo. Pugnat cum quarto contradicendo secundus. Prima subest quartæ, vice particularis habens se. Hæc habet ad seriem se lege secunda sequentem. Quarum omnium regularum exempla patent in figura sequenti.

K 2 Quar-

Lectio prima.

Nota.1.

Dest oppositio, & equipollentia in propositionibus de inesse, subsequitur ut dicamus de aequipollentibus, & oppositioibus modalium: nempe quæ aliam rationem sequuntur, quam propositiones de inesse. Et quanquam sint, qui tractatū hypotheticarum tractatui modalium anteponant, congruentius est fortasse, ut totum negotiū categoricarum expediamus priusquam aggrediamur hypotheticas. Textus ergo modalium, qui longissimus est in quatuor partes distinguitur. Primum enim exponitur quid, & quotuplex est modus. In secunda definitur propositio modalis. Et in tertia constituuntur regulæ aequipollentiarum in modalibus. Et tandem quartò inferuntur rotuli oppositionum.

Circa primū notandum est, qd propositio categorica diuiditur inter cæteras diuisiones in propositionē de inesse, & propositionē modale. Propositio modalis dicitur à modo. Et est illa, quæ determinatur aliquo modo: ut Petrum disputare est possibile, Petrus possibiliter disputat. Et propositio de inesse est propositio de simplici inhaerentia verbi, quæ nullo determinatur modo: ut Petrus est, Adā fuit. Quare propositio de inesse dupliciter accipitur. Vno modo, ut distinguitur cōtra modale: alio modo, ut distinguitur contra propositionē de extrinseco tēpore, ut Adā fuit, est de inesse primo modo, nō autē secundo modo. Et quia modalis speciales fortitur regulas oppositionum & aequipollentiarū, necesse est, ut inter cæteras categoricas specialis habeatur de modalibus consideratio. Vnde postq̄ modalis dicitur à modo, de finitur primò quid sit modus: est em̄ adiacēs rei determinatio. i. est terminus alteri adiacens, ipsum determinans, atq; restringens.

Nota.2. Differentia modalis, & de inesse.

Modus quid.

Vi si

Ut si dicas, hō iustus delectabiliter operatur iustū, ly iustus est modus noīs, & ly delectabiliter modus verbi. Et dicitur mod⁹ eo qd fit quasi mēsurā alterius. Nam cū ly homo, absolutē, accipiat̄ p̄ quolibet hoīe, ly iustus adueniēs modificat ipsum & restringit, ut accipiat̄ solū pro hoīe iusto: & ly delectabiliter, restringit ut verbū accipiat̄ pro operatione delectabili. Et quanq̄ generaliter terminus etiā absolutus quandoq; sit modus alterius: ut ly hō in hac, aīal homo est rationale: & ly hoīs, in hac, equus hoīs est aīal: attamen vtiur hic restrictiūs noīe modus: ut idē fit apud dialecticum, modus: quod apud grāmaticum adiectiuum nominis aut verbi.

No.3. Mod⁹ multiplex, est.

Subiunguntur statim in textu tres diuisiones modi. Habetur enim primò qd modus est duplex .s. nominalis & adverbialis. Nam secundū Priscianū adverbium est sicut adiectiuum & modus verbi & per cōsequens participij. Sed omisso modo noīali, tanq̄ alie no ab hac disputatione, subdiuiditur secundus modus verbi. Nam alij sunt qui determināt verbū gratiā cōpositionis: ut illa sex, necessariò, cōtingens. & c. & alij qui determināt verbū gratiā reiverbi. Vbi notandum est qd verbo quinq; accidit, ratione quorū quintuplex potest ei adverbium adiacere. v.g. ly disputat, significat primò actionē cōnotatiuē ratione cuius potest modificari, adverbio de notate aliquā qualitatē bonā, vel malam ipsius actionis: ut Petrus bene legit, male ambulat, velociter currit, argutē disputat. & c. Secundò significat illā actionē: ut est in quodam fluxu & duratione ratione cuius potest modificari adverbio talē durationem metiente: ut Mathusalem diu vixit; Magister parū legit. & c. Tertio significat illam per modum præsens aut futuri: ratione cuius potest modificari adverbio designatiuo talis differentie temporis: ut Magister heri non, sed modò legit. Quartò ex modo significandi verbali, significat compositionem quandam subiecti cum predicato: ratione cuius modificatur adverbio aut nomine determinante totam compositionē: ut Petrus possibiliter disputat, Petrū disputare est possibile. Vbi ly possibile non dicit absolute qualitatē actionis, sed quod compositio disputationis, cum Petro est possibilis. Quintò deniq; verbum ex modo significandi grammatico significat per modū indicatiui, aut optatiui, aut alterius modi, virtute cuius determinatur alio & alio adverbio: ut, vtiā Pe-

trus esset doctus. Sed omisis alijs adverbij seu modis, aliter verbo adiacentibus soli modi quarti generis qui determinant compositionem prædicati cum subiecto, constituunt propositiones modales, quæ sunt præsentis speculatiōis. Qui sunt sex, necessariò, contingenter, possibiliter, impossibiliter, verum & falsum. Tertio diuiduntur hi modi: quia dupliciter singuli accipiunt, scilicet, nominaliter & adverbialiter. Nominaliter seu categorematice accipiuntur, quando sunt nomina categorematice: quæ reddunt suppositum verbo. Et possunt tunc accipi, vel prime intentionaliter pro rebus ipsis: ut, Deus est ens necessarium, creatura est eius cōtingens: vel secundæ intentionaliter, pro propositionibus vel pro significato ipsius propositionis: ut homo disputat, est propositio contingens, Petrum disputare est contingens. Sed alij modi qui nō possunt dici de propositione ipsa, nullo modo possunt capi secundæ intentionaliter, quantum bis dicantur de significato illius: ut si dicas, sanum est infirmū ambulare, bonū est hominē studere, & cætera: illi modi, sanum, bonum, tantum capiuntur primæ intentionaliter. Adverbialiter vero accipiuntur, quando feruntur in verbū: ut, Petrus possibiliter disputat. Et in proposito non accipiuntur primæ intentionaliter, nec ut dicuntur de propositionibus, sed nominaliter, ut dicuntur designatiuo propositionis & adverbialiter: ut, Petrum disputare est possibile: Petrus possibiliter disputat.

No.4. Propō modalis quid & quotuplex.

Sequitur in secunda parte textus definitio propositionis modalis. Propositio modalis est illa quæ determinatur aliquo illorū sex modorum, necessariò, contingens, possibile, impossibile. & c. ut, Petrum disputare est possibile. Et in his modalibus, inquit Petrus Hispanus, verbū subijcitur, modus autem prædicatur. Vbi notandum est qd duplex est modalis, scilicet, composita, & diuisa. Modalis cōposita est vbi dicit̄ subijcitur, & modus prædicatur: ut, Petrum disputare est possibile. Modalis diuisa est in qua modus adverbialiter sumptus fertur in copulam: ut, Petrus possibiliter disputat. Dicitur, est oratio composita ex infinitiuis & accusatiuis: ut, Petrum disputare. Vbi quandoq; accusatiuis nō est expressus sed subintellectus: ut, si dicas, necesse est homini semel mori, subintelligitur, ipsum, scilicet, hominē. Tametsi solum ipsum verbum infinitiui potest esse totale extremum sine accusatiuo, ut

K 3 si

si dicas, mori est necessarium homini. Et Petrus Hispanus solum definiuit modale compositam quemadmodum Aristote. secundo Perihier. Et ratio est, quia in modalibus compositis habetur diuersissima ratio oppositio- num & æquipollentiarum. Sed tamē modales diuisa seruant ferè regulas aliarum categoricarum, vt statim declarauimus: & ideo Petrus Hispanus, sequutus Aristotelem, nec constituit rotulos æquipollentiarum & op- positionum nisi in modalibus compositis, nec definiuit nisi modalem compositam. Di- cens quod propositio modalis est illa, quæ determinatur aliquo modo, determinate to- tam compositionē. Et ideo subiunxit quod in his modalibus verbū subijcitur, videlicet in infinitiuo & modus prædicatur. Sed ta- men, cum etiam modalis diuisa sit vera mo- dalis, intelligenda est definitio in sensu quo comprehendat vtranq; speciem, hoc modo, Propositio modalis est illa, cuius verbum de- terminatur modo determinante composi- tionem: siue prædicetur de illo, vt in modali composita, Petrum currere est possibile: siue aduerbialiter feratur in ipsum, vt in modali diuisa, Petrus possibiliter disputat. In hac priori parte dicemus de modali composita, & in sequenti de diuisa.

Secundo notandum cum Petro Hi-

No. 5. spano, quod quanq; verum & falsum consti- tuat propositiones inlar modalium, exclu- duntur tamen à præfenti consideratione: quia quantum attinet ad æquipollentias & oppositiones nō differunt à simplicibus ca- tegoricis. Et ratio est, vt dicit sanctus Tho- mas opus. 4. o. quia verum vel falsum nihil ad- dunt supra simplices categoricas. Idem em̄ est dicere, Petrum disputare est verum, & Pe- trus disputat, non iurat magis quam si dice- ret, Petrus disputat: & tamen refert dicere, Pe- trus disputat: & Petrum disputare est possi- bile, aut contingens, aut impossibile, aut ne- cessarium. Et ideo solum hi quatuor modi cō- stituunt modales. Et eadem ratione exclu- duntur illa participia, scitum, creditum, opi- natum: quanq; videantur constituere moda- les: vt hōminem esse risibilem est scitum, Deum esse trinum est creditum: quia non significant aliquam qualitatem composi- tionis in se, sicut quando dicimus, hōminē esse risibilem est possibile: sed deuant actum intellectus, neq; inter illa est æquipollentia aut oppositio, sicut inter alia quatuor.

Sed antequam aggrediamur ter-

No. 6. tiā partē textus, de æquipollentis notandū est quot modis differat inter modale cōposi- tā & diuisam. Prima differentia est q̄ in mo- dali diuisa modus accipitur aduerbialiter: vt, Petrus possibiliter disputat: & in cōposi- ta accipitur nominaliter & prædicatur de dicto, vt Petrum disputare est possibile. Et quanq; modus præcedat, semper accipitur tanquā prædicatum: vt est apud Aristotelem secun- do Perihier. cap. 3. Possibile est esse, cōtingens est esse. &c. Est enim phrasis græca, vt prædi- catum anteponatur subiecto. Quare idē est, Petrum disputare est possibile, & possibile est Petrū disputare: & vtrōq; modus præ- dicatur. At dicunt nonnulli quod quando modus mediat inter accusatiuum & verbū, tūc facit sensum diuisum licet habeat formā modalis cōpositæ: vt, album possibile est esse nigrū: ratio est quia licet resolvere illud su- biectū, sicut si esset modalis diuisa: vt, hoc pos- sibile est esse nigrum, & hoc possibiliter est albū: ergo albū possibile est esse nigrū: qua- re illa conceditur, quæ tamē in sensu compo- sito est falsa. s. album esse nigrū est possibi- le. Et placet nobis iste modus dicendi, licet melius esset nobis distinguere illam. Ecōuer- so ista, possibiliter albū est nigrū, & quotiescunq; modus præcedit totā propositionē, licet ha- beāt formā diuisarū ratione aduerbij: tamen virtualiter censentur compositæ: quia non li- cet resolvere extrema, sed cognoscendæ sunt per de inesse immediatē: puta per possibilita- tem illarū, album est nigrū, omne animal est homo: quarū prima est impossibilis, & secū- da possibilis absolutē. Hæc autē, albū potest esse nigrū, quanq; habeat formā de inesse, sci- licet, albū est potēns esse nigrū, tamē æquiu- alenter est modalis diuisa, æquipollens huic, album possibiliter est nigrum. Ex hac diffe- rentia sequitur ratio nominis, compositæ & diuisæ. Quia in cōposita denotatur possibi- lem esse compositionem extremorū, id est, quod simul conueniat eidem: vt, album esse nigrū est possibile, significat, possibile esse vt idē simul sit album & nigrum. Sed in mo- dali diuisa denotatur q̄ rei, cui potest cōueni- re subiectum, potest cōuenire prædicatum, saltē pro diuersis temporibus, vt albū possi- biliter est nigrum, significat q̄ res, quæ po- test esse alba potest esse nigra. Quare moda- lis dicitur diuisa, quia diuidit tempora: com- posita verò, quia coniungit illa-

Secun-

No. 7. *Secunda differentia inter modale*
Differen- cōpositam & diuisam est in modo resoluen-
tia secūda. di: Nam modalis cōposita resoluitur imme-
 diatē per suam officiantem quomodocunq; supponat extrema dicti. v. g. album esse ni- grum est possibile, exponitur sic, hæc ppo- sitio, album est nigrum, est possibile. Et hæc dicitur officians. Sed modalis diuisa: vt, albū possibiliter est nigrū, debet resolveri prius ra- tione subiecti vt videbimus inferius. Quare in sensu composito est impossibilis, & in sen- su diuisio necessaria. Et pro maiori declara- tione huius est notandū, quod modalis cō- posita æquipollat diuisæ ex eisdē terminis i qua modus præcedit totū. v. g. hæc hominē esse chimæram est impossibile, æquipollat huic, impossibile homo est chimæra, quia huiusmodi modales diuisæ vbi modus præ- cedit (vt diximus no. 6.) habet sensum com- positum. Vnde sic vt illa propositio, impos- sibiliter homo est chimæra, habet immēdiatē probari & resolveri per suam de inesse, ita il- la composita, hominem esse chimæram est impossibile, habet immēdiatē probari seu resolveri per eandē de inesse, quæ dicitur offi- cians illius: cum propositiones æquipollen- tes ex eisdē terminis, eodem modo debeant probari. Quare hæc propositio, hominē esse albū est possibile, est vera: quia sua de inesse seu officians, homo est albus, est possibilis. Et hæc, hominē non esse chimæram est neces- se, est vera quia sua officians, homo non est chimæra, est necessaria. Et sic dicitur de omni- bus aliis. Qualiter autem sit resoluenda diui- sa, inferius latius dicitur.

No. 8. *Tertia differentia est inter cōposi-*
Differētia tā & diuisam ex parte quantitatis: nā in mo-
tertia. dali diuisa quātitas extenditur sicut in cæteris categoricis. Vt hæc est vniuersalis, omnē al- bum possibiliter est nigrum, & hæc particu- laris, aliquod albū possibiliter est nigrū, sed modalis cōposita nec est vniuersalis nec par- ticularis: Nam dictum, quod est subiectum, supponit singulariter vel potius simpliciter pro significato propositionis. Enimverò siue dicas, Petrum disputare est possibile, siue hominem disputare, siue omnē hominē. &c. semper dictum supponit pro vnico significa- to totius propositionis. Et hoc idem negat cōmunis opinio, Dicunt enim q̄ cum dictū in hac modali, Petrum disputare est possibi- le, supponat communiter propositione; po- test distribui totum. s. omne ly, Petrū dispu- tare est possibile, id est, omnis talis propo-

sitio, Petrus disputat est possibilis. Sed hoc est dialecticam in barbariem relegare.

At dubium est circa has differen-

No. 9. **Dubium.** tias vtrū modus in modali composita suppo- nat secūda intēcionaliter pro propositione. Nam ita asserūt ferè Summulistæ. Cōstituūt enim secūda differentia, q̄ modus in cōposi- ta stat secūda intēcionaliter pro propo- sitione, & in diuisa primæ intēcionaliter. Et ratio istorum est q̄ hæc, Petrū disputare est possibile, officiat per hæc, hæc propositio Petrus disputat, est possibilis, vbi modus prædicatur secūda intēcionaliter de propo- sitione possibili. Sed re vera falsus & impro- priissimus est hic modus loquēdi: cōtra quē statuimus hanc cōclusionem. Modus in mo- dali cōposita nō accipitur secūda intēntio- naliter pro ppositione, sed pro significato ipsius dicti seu propositionis illi correspon- dentis. Probat per primò. In hac propositione Petrū disputare est possibile, dictū accipitur significato pro illo quod est, Petrū dispu- tare: ergo pro eodem accipitur prædicatum. Antecedēs cōstat ex modo cōcipiēdi (cuius in dialecticis magna est habenda ratio) nam qui audierit, Petrum disputare est possibile, certē non concipit statim q̄ illa propositio est possibilis, sed q̄ actio ipsa disputandi est possibilis Petro, ac si dicas, Petro possibile est disputare. Et cōfirmatur: nā sensus huius Petrum disputare est possibile, talis est, pos- sibile est vt Petrus disputet. Vbi ly possibi- le, accipitur pro significato ipso quod est Pe- trū disputare. Secundo arguitur. In his pro- positionibus, liberū est homini, disputare: Vtile est, laudabile est. &c. Non accipitur ly liberū, aut ly vtile, pro propositione sed pro actione ipsa significata: ergo eodem modo si dicas, cōtingens est petrū disputare: neces- se est hominem semel mori. &c. Tertio tan- dem arguitur. Nā sequitur ex opinione isto- rum vt ipsi cōcedunt q̄ modus in modali cō- posita non ampliat, licet ampliet in diuisa. Itaq; in hac propositione, Petrum disputare est possibile, ly, possibile, solū accipitur pro propositione existente in rerū natura, quia ly possibile, secūda intēntionaliter nō am- pliat, quantum ad existentiam propositio- nis: sed quantum ad veritatem illius, iuxta ampliationem de ly possibile. Ex quo infe- runt secūdo quod modalis cōposita est con- tingens. Nam existente in rerum natura hac propositione, Petrus disputat: illa modalis est vera, aliās est falsa. Non obstante, quod

oīs modalis diuisa est necessaria vel impossibilis. Et tertiō concedunt cōtra Petrū Hispanum quōd propositiones eiusdem rotuli non æquipollēt. Vt Petrum disputare est possibile, Petrum disputare nō est impossibile, quæ sunt in Amabimus: quia si nulla sit talis propositio, Petrus disputat, prima est falsa, cum sit affirmatiua de subiecto nō supponēte, & secunda vera. Sed hæc oīa sunt absurda, & si ne ratione cōficta. Manifestum enim est modū perinde ampliari in cōposita sicut in diuisa. Et quanquā nulla sit propositio præter hæc, Petrum disputare est possibile, hæc est vera & necessaria. Imō ante creationē mundi quādo nulla erat propositio ita erat sicut nūc per illam significatur. Vnde sequitur ly possibile, non supponere pro propositione sed pro significato possibili. Sequitur secundō q̄ omnis modalis cōposita vel est impossibilis, vel necessaria sicut diuisa. Et respondetur ad argumentū, primo q̄ quāquam resoluitur per illā officiantem vbi modus tenetur secundē intentionaliter, nō sequitur q̄ in modalis teneatur secundā intentionaliter, pro propositione ipsa: sed pro significato illius. Nam aliās eadē ratione in modalis diuisa teneretur secundā intentionaliter: quia post resolutionem extremorum, eodē modo resoluitur, vt Petrus possibiliter est Petrus, resoluitur per hanc, hæc propositio, Petrus est Petrus, est possibilis. Secundō dico q̄ absolute non valet cōsequētia à modalis cōposita ad officiantē nisi posita cōstantia propositionis. v.g. Petrū disputare est possibile, & hæc propositio, Petrus disputat, est & significat Petrū disputare quod est possibile: ergo illa propositio est possibilis: vt ex possibilitate significati sequatur possibilitas propositionis. Nam ab eo quod res est vel non: est propositio dicitur vera vel falsa, possibilis. &c.

At verō cōtra hanc nostram ex-
 Argum. 1. positionē arguitur. Sequeretur inde has propositiones esse falsas, hominē esse lapidē est impossibile, chimæra nō esse est necesse: vt pote in quibus subiectū nō supponit. Nam hominē esse lapidē, & chimæram non esse, nihil est. Consequens est falsum vt patet per suas officiantes, quæ sunt veræ. Respondetur in primis q̄ hic non est locus disputandi de significato propositionis, quod vocāt complexē significabile, videlicet q̄ res sit hominē esse lapidē, ar. sit hō vel lapis vel vtrunq̄, satis sit Summū illis propositionē & dictum infinitiui eadē res significare, quæ significā-

tur per extrema. Aliter tamen. s. compositiue aut diuisiue. Itaq; hoc dictū hominē esse animal, supponit pro hoc quod est hominē esse animal. Et hominē esse lapidē, pro hoc quod significatur hominē esse lapidē. Quod si vltra queratur quid est hominē esse animal: respōdetur, q̄ omnis philosophus irrideret hæc in interrogationē. Nihil enim aliud est hominem esse animal quā hominē esse animal: sicut hō nihil aliud est quā homo vel animal. &c. At si queratur vtrū hominē esse animal sit alia res distincta ab homine, tūc est alia quæstio metaphysica: quæ nō spectat ad dialecticū. Sed pro nunc dicimus q̄ nō est alia res, sed hominem esse animal, est homo qui est animal. Et hominem esse lapidē, est homo qui est lapis, quod est impossibile, sed imaginatur esse, & chimæra non esse, est chimæra quæ non est, quod est necesse. Propter hoc argumentum diximus in prima æditione q̄ dictū in modalis cōposita ampliatur ad quinq; vt oēs illi termini supponerēt, & modales illę essent veræ. Sed iā nihil opus est tali ampliatiōe: nā cū illæ propositiones cōuertantur cū istis, impossibile est homo est lapis, necessariō chimæra nō est, sequitur q̄ in illis sit æqua ampliatio. Et sicut istæ diuisæ nō requirūt suppositionem terminorū ad hoc q̄ sint veræ: quia sunt negatiuæ: ita nec illæ cōpositæ: quia virtualiter sunt negatiuæ, post q̄ conuertuntur cum illis diuisis negatiuis, & cum aliis compositis negatiuis eiusdem rotuli.

Secundō arguitur, ad idē sequere-
 Argu. 2. tur ex nostra expositione hæc esse falsam, oēs ens esse est necesse. Nā sequitur bene, oēs ens esse est necesse, Petrus est ens, ergo Petrus esse est necesse, quod consequens est falsum. Ad hoc argumentū diceret cōmunis opinio, defectū esse, quia mediū in maiori tenetur materialiter & in minori personaliter. Sed hoc iā dici nō potest cū supra abūde probatū sit dictū in modalis cōposita nullo modo supponere materialiter. Ideo aliter respondetur ad argumentū, secundū nostrā opinionē negādo sequelā, imō illa, oēs ens esse est necesse, est vera, vt patet per suā officiantē seu de inesse, omne ens est, quæ est necessaria, vt pote cuius subiectū supponit, saltē pro Deo. Quinimō etiam hæc sunt necessaria in via philosophi, oīs homo est, homo est: dato oēs earū singulares sint cōtingētes, vt dixim⁹ in ca. de inductione. Et sic negatur ille syllogismus factus subly ens. Nā sicut nō sequitur, hō est spēs: & Petrus est hō, ergo Petrus est spēs: ita

non sequitur, oēs ens esse est necesse. Petrus est ens: ergo Petrus esse est necesse: quia sicut ly species, facit subiectū supponere simpliciter, ita mod⁹ in modalis composita: quia accipitur secundē intentionaliter, facit dictū supponere simpliciter seu immobiliter pro significato adæquato illius, seu propositionis illi correspondētis, quod idē est. Ex quo sequitur q̄ sub terminis modalis compositæ nō licet syllogizare nec descendere sicut sub terminis modalis diuisæ: postquā in composita dictum supponit simpliciter & in diuisa termini supponunt personaliter. Secundō potest dici ad argumentum & formam melius, q̄ quantūvis termini in modalis composita supponāt personaliter & mobiliter, sicut in modalis diuisa. syllogism⁹ argumētū nihil valet: pro cuius declaratione est notandum: q̄ modalis composita & diuisa ex eisdem terminis vbi modus præcedit, sunt formaliter æquipollentes. v.g. istæ sunt æquipollētes, omne ens esse est necesse, & necessariō oēs ens est: quia vt insinuauimus supra no. 6. secūda dato habeat formā diuisā, virtualiter habet sensum cōpositum. Ex quo sequitur primō q̄ termini in illis supponūt eodē modo & eodē modo ampliatur & restringuntur. Sequitur secundō q̄ defectus qui committitur descendendo vel syllogizando sub terminis vnus: committitur descendendo aut syllogizando sub terminis alterius. Quare ad argumentum dico, q̄ sic vt iste syllogismus nihil valet. Necessariō omne ens est & Petrus est ens, ergo necessariō Petrus est, quia medium tantū distribuitur dependenter seu incompletē in maiori, vbi tenetur magis amplē, ita nec syllogismus argumētū aliquid valet propter eundem defectū, sed esset bonus vterq; syllogismus si tolleretur ille defectus & diceretur in minori, Petrus omne ens possibiliter est. Imo etiam si diceretur in minori, Petrus necessariō est ens, supposito q̄ extrema nullo modo supponerēt naturalit, tollitur idem defectus, vt in syllogismis clari⁹ videbitur. Quare sit regula generalis valde notāda: q̄ ad assignandum defectum cōmissum in descēsu seu syllogismo sub modalis composita talis modalis composita est reducēda ad diuisam modo dicto, & ibi formetur idem descēsus seu syllogism⁹ vt clari⁹ appareat defectus. Vnde iste descēsus nihil valet omne animal esse hominē est possibile, & ista sunt omnia animalia possibilia, ergo hoc animal esse hominem est possibile &c. quia omnes singulares in quibus demonstrantur bruta

sunt falsa. Sicut nec istæ ad quæ resoluitur, possibiliter omne animal est hō, & ista sunt omnia animalia possibilia: ergo possibiliter hoc animal est homo &c. quia descenditur copulatiue sub vniuersalitate incōpleta seu dependenti ab illo modo particulari, possibiliter, possibile qui obtinet primum locū resolutionis. Nec iste syllogism⁹ valet aliqd, omne album esse nigrū est impossibile, Petrus est albus: ergo Petrus esse nigrum est impossibile, sicut nec iste ad quæ resoluitur impossibile album est nigrum, Petrus est albus: ergo impossibile Petrus est niger: quia medium in præmissa negatiua capitur magis restrictē q̄ in affirmatiua ratione sensus compositi, qui omnes defectus clari⁹ in syllogismis patebunt. Dubium tamē est de veritate istius, omne ens esse Deum est possibile. Nā videtur falsa per suam officiantem. s. hæc est possibilis oēs ens est Deus. Et enim si illa propositio existat, tūc esset falsa, quia ipsa erit ens quod non est Deus. Si autē non existat, nō est vera: ergo nullo modo potest esse vera, & per consequens est impossibilis. Respondetur q̄ illa modalis est vera & necessaria & sua officias est vera: nam illa est possibilis, omne ens est Deus, quia potest ita esse sicut per illam modō significatur: vt patet ante creationem mundi. Argumentum tamen probat quod non potest esse vera: nec illud requiritur vt sit possibilis.

Propositio igitur modalis de pos-
 No. 10. bili officiat per possibilitatem suā de in esse: vt, possibile est Petrum disputare, hæc propositio est possibilis, Petrus disputat: propositio de contingenti per contingentiam suā de inesse: & propositio de necessario per necessitatem, & propositio de impossibili per impossibilitatem. Exempla sunt facilia. Pari modo exponunt istas, scio hominem esse risibile, credo Deum esse trinum, opinor quantitatem distinguī à re quanta: & similes. Id est, hæc propositio, homo est risibilis est à me scita &c. Sed hic obiter ad notauerim quod id quod principaliter scimus est res ad extra. Propositionem tamen scimus tanquā id per quod tendimus in rem: nam vt mur terminis pro rebus. Sed (quod ad nomen attinet) possumus vocare propositionem, obiectum propinquū: quia est id quod proximē venit in vsum nostrū: & rem, obiectum remotū. Nihilominus res est potissimum obiectum & finis propositionis.

Lectio secunda.

No.1. **S**equitur in tertia parte textus de æquipollentiis modaliū: quas Petrus Hispanus solum cōstituit in modalibus compositis. Vbi sciendum (inquit) q̄ vnusquisq; illorum quatuor modorum cōstituit quatuor modales, quę vniuersę colliguntur sexdecim in quatuor rotulis cōstitutę. Et omnia sunt in textu suis cuiusque exemplis perspicua. Vbi adnotanda sunt quatuor illę dictiones, Amabim⁹, Edētuli, Iliace, Purpurea. In quarum qualibet sunt quatuor vocales (nam cōsonantes non sunt significatiue) A, significat propositionē modalem simpliciter affirmatiuam de dicto & modo. E, significat modalem negatiuam de dicto & affirmatiuam de modo. I, cōuerso affirmatiuam de dicto & negatiuam de modo. V, negatiuam simpliciter de dicto & modo. Secundō notandum quod in quolibet rotulo prima modalis est de possibili & secūda de cōtingenti, q̄ dicuntur particulares de modo: tertia vero est de impossibili: & quarta de necessario, q̄ dicuntur vniuersales de modo vt significat Petrus Hisp. per illā, regulā Omne necesse valet, impossibile, nullus: possibile, quidā: quidam nō possibile non: id est, necesse, est modus vniuersalis affirmatiu⁹, impossibile, vniuersalis negatiuus possibile verō particularis &c. Tertiō notandum q̄ contingēt secundū Arist. o.1. Priorum, cap. 3. accipitur dupl^r, vno modo specialiter, pro illo quod potest esse & potest non esse, de quo agem⁹ infra: alio modo generaliter vt conuertitur cum ly possibili, videlicet vt dicitur de illo quod est vel potest esse, siue sit necessarium siue non, & isto secundo modo, accipitur in proposito, vt consequitur & subalternatur ad necessarium: nam contingens primo modo potius repugnat cum necessario. Et ideo vniuersaliter in rotulis possibile. & contingens ponuntur sub eādē forma.

No.2. **P**rimus ergo modus, est Amabimus: cōtinet has quatuor ppositiones æquipollētes. Petrum disputare est possibile, petrum disputare est contingens, Petrū disputare non est impossibile, Petrum nō disputare nō est necesse. Et q̄ duę primę equiualeant: iam modō probatum est. Sed q̄ tertia equaleat primę etiā patet: quia illud quod est possibile: nō est impossibile, & quod non est impossibile est possibile: aliās idē esset: si mul. possibile & impossibile. Et q̄ q̄rta equi-

naleat etiā primę patet: quia si aliqd est possibile, suū cōtradietoriū nō est necessarium: aliās duo cōtradietoria essent vera. Et etiā si aliquid nō est necessarium suū cōtradietoriū nō est impossibile: & per consequens est possibile: aliter darentur duo cōtradietoria falsa. Secundus rotulus est Edētuli, scilicet, Petrum non disputare est possibile, Petrum non disputare est contingens, Petrum non disputare non est impossibile. Petrum disputate non est necesse. Quę etiā sunt æquipollentes. Tertius rotulus est Iliace, Petrum disputare nō est possibile, Petrum disputare non est contingēs. Petrum disputare est impossibile, Petrum non disputare est necesse. Quę propositiones sunt pari ratione æquipollentes. Quartus rotulus est Purpurea, videlicet Petrū nō disputare non est possibile, Petrum non disputare non est cōtingens, Petrū nō disputare est impossibile, Petrum disputare est necesse, quę omnes sunt æquipollentes. In quibus rotulis cōsidera quemadmodum quilibet quatuor modorum cōstituit quatuor diuersas modales, scilicet, affirmatiuam de dicto & modo, negatiuam de dicto & affirmatiuam de modo. Et cōuerso affirmatiuam de dicto & negatiuam de modo, & quartō negatiuā de dicto & modo. Quod patet si cōpares quatuor primas singulorū rotulorum inter se, & quatuor secundas & ita per ordinem. Ad cognoscēdum æquipollentias & oppositio nes inter quascunq; modales cōpositas vtere hac regulā. Resolue illas in suas diuisas quibus æquipollent vbi modus præcedit: & generaliter sicut illę diuisę se habuerint se habent illę cōpositę. v.g. istę duę q̄ sunt in Amabimus, Petrū disputare est possibile, Petrū nō disputare non est necesse, sunt æquipollētes: quia istę diuisę in quas resoluntur sunt æquipollētes. Possibiliter Petrus disputat, nō necessariō Petr⁹ nō disputat. Et istę sunt cōtradietorię. Petrū disputare est necesse, Petrū nō disputare est possibile, quia istę in quas resoluntur cōtradicunt: necessariō Petrus disputat possibiliter petrus nō disputat: & sic fit o in quibuscunq; aliis propositionibus etiā nullo habito respectu ad rotulos.

Sed est notandum q̄ consulto nō ordinauimus rotulos suo cuiusque ordine: imō ordine cōuerso. Primo loco in parte superiori quartum: & secundo, tertium, & sub quarto subscripsimus primum: & sub tertio

Edētuli.

Iliace.

Purpurea

secundū: propterea q̄ quartus est subalternans, seu antecedens respectu primi. Et tertius, qui est contrarius quarti, est subalternans respectu secūdi. Et primus & secundus, qui sunt inter se subcōtrarij subalternantur quarto & tertio. Ex quo sequitur q̄ quartus est cōtradietorius secūdi, & tertius primi. Secundō notandum q̄ etiā cōsulto cōstituumus rotulos ex propositionibus singularibus: vt dicta affirmatiua & negatiua essent cōtradietoria quod est necessarium. Vnde si in terminis communibus libuerit eos cōstituere, obseruandum est q̄ dictum affirmatiuum & negatiuum sint cōtradietoria. v.g. si accipias hanc, aliquid ens esse creaturā est possibile, quę est prima de amabimus non æquipollet huic, aliquid ens non esse creaturam nō est necesse, tanq̄ vltimę de amabimus, imō prima est vera & secūda falsa: vt patet per suam officiantem. s. hęc propositio, aliquid ens non est creatura, non est necessaria, imō est necessarium q̄ Deus non sit creatura. Sed æquipollet huic, omne ens non esse creaturam non est necesse. Et eadem ratione non cōtradicat huic, aliquid ens non esse creaturā est necesse, tanq̄ vltimę de Iliace quia ambę sunt verę. Sed huic, omne ens non esse creaturam est necesse. Quod si prima de amabimus fuerit hęc, omne ens esse creaturā est possibile: tunc vltima debet esse hęc, aliquid ens non est creaturam non est necesse: & vltima de Iliace debet esse hęc, aliquid ens non esse creaturam est necesse.

Lectio tertia.

No.1. **S**ecunda disputatio principalis est de modalibus diuisis. Dicitur. n. est, modalem compositam & diuisam differre, eō primū, q̄ in modali composita modus accipitur nominaliter, & in diuisa aduetbialiter: vt petrus possibiliter disputat. Quāq̄ etiā modus nominalis facit virtualiter diuisam: quādo mediat inter accusatiuum & verbum: vt album possibile est esse nigrū, & herbū, pōt, vt albū potest esse nigrum. Secundō differunt in modo resoluendi: nam modalis composita vt dictum est resoluitur immediatē p suam officiantem quomodocunq; termini supponāt. Sed modalis diuisa resoluitur mediatē, vel immediatē per suam de inesse, videlicet, si subiectū sit resolubile debet prius resolui quadrupliciter. Primō ratiōe quantitatis per singulares. Secundō ratione connotationis si fuerit connotatiuum, & tunc tandem debet probari per suam de inesse. v.g. omne album

possibiliter est nigrum, debet prius resolui per singulares. Hoc album possibiliter est nigrum & hoc albū &c. Deinde vnaquęq; singularis debet resolui hoc modo. Hoc possibile est nigrū, & hoc possibiliter est hoc album, ergo &c. Et qualibet resoluens debet probari per possibilitatem suę de inesse, scilicet, hoc est nigrum hoc est hoc album, &c. Quod si fuerit relatiuum a parte subiecti, debet etiā prius resolui: vt, Petrus qui est possibiliter disputat, resoluenda est per hanc copulatiuam, petrus est, & petrus possibiliter disputat. Imō aliquando subiectum supponens pro toto debet resolui in terminum supponentem pro partibus (si totum idēficetur cum suis partibus) & maxime quando predicatum est terminus supponens pro partibus seorsum, aliās non est necessarium, vt petrus necessario est materia & forma, non debet poni immediatē in esse, sed resolui sic, hęc entia necessariō sunt materia & forma, & hęc entia possibiliter sunt petrus: ergo &c. Debet enim in resoluendis seruari eadem ampliatio quę erat in modali: & iam diximus li necessariō, post se dicere necessitatē & ante se possibilitatem. Ex quo sequitur vnum corollarium notandum quod inter terminos irresolubilibus, modalis composita & diuisa æquipollent formaliter ex eisdem terminis: vt Deus necessariō est Deus, & Deum esse Deum est necesse: Michaël possibiliter est Michaël, Michaëlem esse michaëlem est possibile quę regula cum ab antiquis fuerit receptissima, gratis negatur a modernis: nempe qui dicunt modalem compositam esse contingentem, & diuisam aut necessariam aut impossibilem. Sicut etiā in terminis resolubilibus, modalis diuisa, vbi modus præcedit totum æquipollet formaliter compositę ex eisdem terminis, vt diximus.

Sed ad reducendum modalem ad

No.2. suam de inesse supponendum est prius id quod supra diximus, propositionem de inesse dupliciter dici: vno modo vt distinguit cōtra modale: alio modo, vt distinguit contra de extrinseco tēpore: & vtrūq; modo accipitur in præsentia. Secundō notandum, q̄ aliud est ponere aliquid possibile inesse, & aliud reducere propositionē ad suam de inesse. Nā tunc possibile ponitur in esse, quando aliquid quod est possibile, datur & admittitur esse verum. Vt si quis sustineat Deū posse facere infinitum: & altero di-

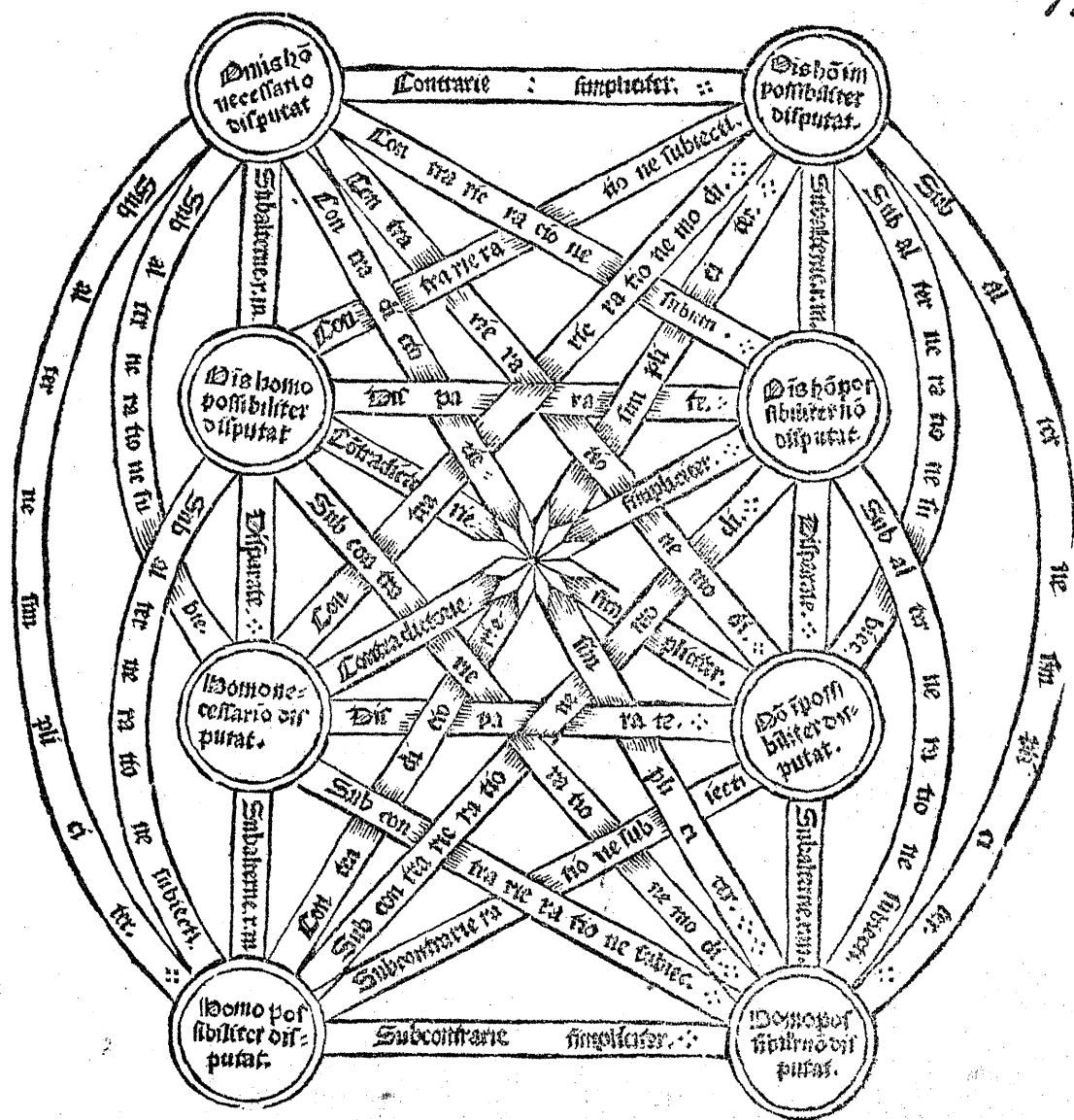
spuata

sputationis gratia petere vt ponatur inesse, admittat infinitum in re: quomodo Aristo. 7. Physi. tex. 9. inq. possibili posito in esse non sequitur inconueniens. At, reducere propositionem ad suam de inesse, est veritatem eius, aut falsitatem per suam de inesse manifestare: vt si negati hanc, Petrus contingenter disputat, ostendentes hoc modo, Hac propositio, Petrus disputat, est contingens: ergo Petrus contingenter disputat: aut si quis concederet hac, Messias veniet, & reprobares hoc modo Messias veniet: ergo hac post hac erit vera, Messias veniet: consequens est falsum: ergo & antecedens.

Vnde iuxta septem temporum differentias constituuntur septem regulæ ad reducendum modales aut de extrinseco tempore ad suas de inesse. Prima. Ad veritatem propositionis de præterito immediatè reducibilis ad suam de inesse, sufficit & requiritur aliquando habuisse suam de inesse veram: vt Adam fuit, est vera, quia Adà est, aliquando fuit vera: at album fuit nigrum, nõ debet immediatè reduci ad de inesse, sed debet resolutione subiecti. hoc fuit nigrum, & hoc est vel fuit album: ergo &c. Vnde casu quo Petrus nunc sit albus, qui ante hac semper fuit niger, illa propositio est vera. Secunda. Ad veritatem propositionis de futuro, immediatè reducibilis ad suam de inesse, sufficit & requiritur q̄ sua de inesse aliquando erit vera vt ad veritatem huius, Antichristus erit, sufficit & requiritur, q̄ aliquando erit verum, antichristum esse, & idem intelligatur de participijs præteriti & futuri temporis. Tertia. Ad veritatem modalis diuisæ de possibiliter, immediatè reducibilis ad suam de inesse sufficit & requirit q̄ sua de inesse sit possibilis: vt ad veritatem huius. Petrus possibiliter disputat, sufficit & requiritur, vt hac sit possibilis, Petrus disputat, & idem est de contingenter, generaliter capto: quia conuertitur cum possibiliter. Quarta. Ad veritatem modalis diuisæ, de contingenter specialiter capto,

scilicet, q̄ potest esse, & potest non esse, sufficit & requiritur q̄ sua de inesse sit contingens, vt ad veritatem huius, Petrus contingenter disputat, sufficit & requiritur q̄ hac sit contingens, Petrus disputat. Quinta. Ad veritatem modalis diuisæ de necessario, sufficit & requiritur, quod sua de inesse sit necessaria: vt ad veritatem huius, Deus necessario est, sufficit & requiritur, quod hac sit necessaria, Deus est. Sexta. Ad veritatem modalis diuisæ de impossibiliter, sufficit & requiritur, quod sua de inesse sit impossibilis, vt ad veritatem huius, chimæra impossibiliter est, sufficit & requiritur, hanc esse impossibilem, chimæra est. Septima regula. Ad veritatem modalis diuisæ de imaginario, sufficit & requiritur, q̄ sua de inesse imaginetur esse vera, vt ad veritatem huius, chimæra imaginario est, sufficit & requiritur, q̄ hac imaginetur esse vera chimæra est. At verò quando est propositio de mixta copula, prius resoluitur copula: vt Petrus fuit & erit albus, resoluitur ad copulatiuam, & quilibet categorica ponatur inesse. Et notandum circa omnes has regulas, q̄ quando dicimus quod requiritur veritas, aut possibilitas de inesse, intelligitur supposita constantia ipsius de inesse, vt supra declarauimus, aliàs non sequitur, Petrus possibiliter disputat: ergo hac est possibilis, Petrus disputat: sed sufficit quod possibile sit ita esse sicut per illam significatur.

His præhabitis possunt facile constitui rotuli oppositionum modalibus diuisis: qui parum differunt à rotulis copularum. Vbi notandi in q̄ licet in compositis solùm sit variatio penes qualitatem ex parte modi, aut ex parte verbi: tamen in diuisis est etiam variatio ex parte quantitatis subiecti: quæ attenditur sicut in cæteris categoricis. Vnde potest constitui oppositio, & ex parte subiecti, & ex parte modi. v. g. constituantur octo propositiones: quatuor affirmatiuæ in latere dextero, & totidem negatiuæ in sinistro: sub hac figura.

Prima sinistri ordinis, omnis homo necessario disputat, est simpliciter vniuersalis, & ex parte subiecti, & ex parte modi: & est simpliciter affirmatiua. Prima dextri ordinis, omnis homo impossibilem disputat, & simpliciter etiam vniuersalis, tam ex parte subiecti quam ex parte modi: & simpliciter negatiua, & ideo sunt simpliciter contraria. Secunda dextri ordinis, omnis homo possibilem disputat, est vniuersalis ratione subiecti, & particularis ratione modi: & simpliciter affirmatiua. Secunda dextri ordinis, omnis homo possibilem non disputat, est itidem vniuersalis ratione subiecti, & particularis ratione modi: & est negatiua ratione verbi, & affirmatiua ratione modi (non di-

cam, affirmatiua modalis, quia absolutè est negatiua) & ideo sunt disparatæ: quia manet eadem vniuersalitas ex parte subiecti, & eadem particularitas ex parte modi. Eadem ratione, tertia dextri rotuli & tertia sinistri, scilicet, homo necessario disputat, homo impossibilem disputat, sunt disparatæ: quia ambæ sunt particulares ratione subiecti, & vniuersales ratione modi. Vltimæ verò, scilicet, homo possibilem disputat, homo possibilem non disputat, sunt simpliciter subcontraria: quia sunt simpliciter particulares ratione subiecti, & ratione modi. Et quod vitemus prolixitatem in figura ipsa expressum est, quemadmodum singulæ se habeant ad singulas.

Lectio quarta.

Sunt tamen non nulla dubia in hac materia. Et primo contra primam regulam arguitur. Si Deus creasset mundum ab æterno, hæc de præterito esset vera, Deus creauit mundum: & non posset signari instans quando illius de inesse fuisset vera, scilicet Deus creat mundum: nam ante quodlibet instans fuisset mundus: ergo propositio de præterito non debet probari per suam de inesse. Respondetur quod non sunt Summulistæ intricandi istis difficultatibus, nec est necesse signare tempus in quo de inesse, fuit vera. Satis est quod fuerit vera in æternitate Dei.

Argu. 2

Secundo arguitur. Hæc propositio de præterito, Basilica sancti Stephani ædificata est, est falsa: & tamen sua de inesse fuit vera, basilica ædificatur: nam sunt multi anni quibus coepit ædificari, & nondum est ædificata: ergo regula falsa. Respondetur quod quando participium significat absolutionem alicuius actionis successiuæ, debet in de inesse de notari absolutio illius operis: vt ad veritatem huius, hæc basilica est ædificata, requiritur veritas huius, hæc basilica consummatur, seu perficitur.

Argu. 3

Tertio arguitur. Post prolationem huius propositionis: Petrus disputat, verum est dicere, hæc propositio fuit: & tamen nunquam fuit verum dicere, hæc propositio est: ergo regula falsa. In priori editione capit. de sono latius de hoc diximus. Sunt. n. qui opinantur quod de entibus successiuis nunquam verum est dicere quod sunt, nisi verbo veniente in ordine ad tempus, quia entia successiua nunquam habent partes simul in eodem instanti. Sed re vera, hoc est contra communem modum concipiendi. Nam in hoc instanti verum est dicere quod est dies Lunæ, quod est mēsis Maij &c. Et ideo dicendum est, quod etiam verbo veniente pro instanti, entia successiua sunt, & sufficit quod tunc sit aliquid continuatum partium illius: vt ad hoc quod sit tempus sufficit esse aliquid instans, & vt sit motus satis est quod sit aliquid mutatum esse. Vnde toto tempore prolationis propositionis verum erat dicere, hæc propositio est, licet non perfecte significet vsque ad prolationem vltimæ syllabæ. Sed contra replicatur. Sequeretur ex hac solutione quod aliqua vox esset prolata, cuius aliqua pars est proferenda: imò quod aliqua vox esset prolata, quæ potest iterum proferri, & potest non

fuisse prolata. Probat. Simus in instanti medio prolationis huius vocis homo, quando prolata, est prima syllaba, tunc illa vox homo est prolata, postquam verum est dicere quod est, & tamen aliqua pars est proferenda. Et ex hoc sequitur quod tota potest iterum proferri, nam quando proferitur secunda syllaba, tota dictio proferitur: Et eadem ratione sequitur quod potest tota dictio non fuisse prolata, quæ si non proferretur secunda pars, tota non fuisset prolata: Respondetur negando ista corollaria, quæ Summulistæ concedunt. Nam, vt in secundo argumento diximus ad veritatem propositionis de participio præteriti non sufficit quod habuerit de in esse veram in qua denotetur actio: sed requiritur illa in qua denotetur consummatio operis. Vnde in instanti medio non est verum quod tota dictio est prolata, licet ante illud verum fuerit dicere quod proferitur, quia requirebatur quod verum esset dicere consummatur prolatio. Sed tamen hoc concedimus quod aliquod ens successiuum est modò infieri, tamen potest non fuisse totum. Nam tunc hora nona verum est dicere, dies Lunæ est & tamen si nunc finiretur mundus nunquam post hac verum fuisset, totus dies fuit. Neque hæc est potentia ad præteritum, quia Deus non potest facere quin dies fuerit in fieri, sed potest facere quod non fuerit totus factus.

Argu. 4

Quarto contra eandem regulam arguitur. De inesse huius propositionis, Adam fuit omnis homo, ante productionem Eue fuit vera scilicet Adam est omnis homo, tamen hæc de præterito est falsa: ergo regula nulla. prob. minor. Sequitur bene, Adam fuit omnis homo, & Abraham fuit homo: ergo Adam fuit Abraham. Sunt qui propter hanc consequentiam negant hanc propositionem, Adā fuit omnis homo. Dicunt enim prædicatum distribui pro omni homine præterito, & ideo non debere poni inesse immediate per vnā vniversalem, sed per plures singulares post descensum sub prædicato. s. Adam est Noe, Adam est Abraham &c. Sed in contrarium est argumentum. Nam sequitur bene, Adam in isto instanti fuit omnis homo, demonstrato tempore ante productionem Eue, ergo Adā fuit omnis homo. Consequentia est nota per ascensum sub determinatione copulæ præcedentis prædicatum, & antecedens constat: quia tunc ly homo, solum supponit per Adam qui solus fuit in illo instanti. Ad hoc duo sunt modi respondendi. Aliqui enim concedunt ascen-

ascensum, & negant antecedens, quia dicunt copulam non restringere prædicatum. Quare in hac, Adam in isto instanti fuit omnis homo, prædicatum supponit etiam pro Abraham, Sed re vera hoc est contra regulas Dialecticas. Nam verbum trahit extrema ad supponendum in ordine ad suum tempus. Vnde sicut in hac, Adam est omnis homo, prædicatum supponit solum pro presentibus, ita in hac, Adam in hoc instanti fuit omnis homo, supponit solum pro existentibus in illo instanti. Sicut in hac, huius hominis filius est iustus, ly filius, solum supponit pro filio hominis demonstrati, Alij è contrario concedunt antecedens, sed negant consequentiam. Dicunt enim, non licere ascendere sub determinatione copulæ anteq̄ sub prædicato, quia arguitur à magis ad minus restrictum, cum distributione. Sed isti habent minorem apparentiam, Nam quando determinatio præcedit determinabile tunc determinabile restringitur à determinatione, taliter vt resolutio ipsius dependeat ex resolutione determinationis. Vt sequitur bene, Petri quilibet equus currit, vel Petri &c. ergo hois quilibet equus currit, Nec valet si assignetur differentia inter determinationem categorematicam & determinationem copulæ. Nam hæc differentia nulla ratione fulcitur. Igitur, ni fallor, propositio argumenti. s. Adam fuit omnis homo, est vera, vt monstratum est in argumento per suam de inesse & per ascensum sub determinatione copulæ. Et ad argumentum in contrarium, negatur ille syllogismus vbi subsumitur sub prædicato, quia illud non distribuitur completè, vt liceat sub illo descendere aut syllogizare, quoad usq; fiat resolutio sub determinatione præcedenti. stante determinatione: sicut non sequitur, hominis quilibet equus currit, brunellus est equus, ergo hominis brunellus currit. Et si arguas. In hac propositione, Adam fuit omnis homo, prædicatum supponit pro omni homine qui fuit: ergo signum vniversale pro quolibet tali distribuit. Concedo antecedens. Sed tamen accipitur dependenter ex determinatione copulæ, & ita distribuitur. Hinc fit, hanc consequentiam non valere. Adam fuit omnis homo, ergo omnis homo qui fuit, est vel fuit Adam. Arguitur enim à determinatione non vnica ad vnicam cum distributione determinabilis, ac subinde, ab incompleta ad completam distributionem. Velud hic, hominis quilibet equus currit, ergo quilibet equus hominis currit: sed, conuertenda est dicta propositio

in hanc, In aliquo tempore omnis homo qui fuit, est vel fuit Adam. Sequitur. Secundo hæc, Petrus possibiliter est omnis homo esse necessariam, vt potest cuius prædicatum supponat distributiuè dependenter: quæ proinde debet immediate reduci ad suam de inesse, ante resolutionem prædicati. s. Petrus est omnis homo, quæ est possibilis, præsertim hoc habet verum quædo signum vniversale sequitur modum & copulæ & efficitur pars prædicati. Nam de ista, Deus possibiliter omne ens est, non est tam certum, vt videbitur argumento nono.

Ad hunc modum, loquendum est de

propositionibus de prædicato infinito: quod virtualiter includit vniversalitatem. Arguitur enim quinto contra eandem regulam. Casu quo Petrus quandoq; fuisset albus & postea niger, de inesse huius propositionis, Petrus fuit non albus, esset vera, puta, tempore quo erat niger, tamen hæc de præterito nihilominus esset falsa. Nam sequitur bene, Petrus fuit non albus: ergo Petrus fuit illud quod nunquam fuit album, cum ly non, infinitè secundum exigentiam contradictionis, ergo regula falsa. Respondent isti quemadmodum ad quartum argumentum, negando illam propositionem de præterito in illo casu. Nam, negatio infinitans infinitat secundum exigentiam contradictionis. Vnde, cum in hac, Petrus fuit albus, prædicatum accipitur pro illo quod aliquando fuit album, fit vt in hac, Petrus fuit non albus, accipitur pro illo quod nunquam fuit album, atq; adeò dicunt non esse ponendam in esse in propria forma. s. Petrus est non albus, sed hæc est sua de inesse, Petrus est quod nunquam fuit album, vt ly fuit, importet omne tempus præteritum ante hoc instans. Sed tamen existimo, illam propositionem esse veram iuxta illa quæ diximus in præcedenti argumento. Nam in hac, Petrus fuit albus, ly album, supponit pro albo præterito, dependenter tamen à determinatione copulæ stante determinatione. s. Petrus in aliquo tempore fuit albus. Vnde, cum negatio infinitans non infinitet illam determinationem, tantum valet, Petrus fuit non albus, sicut, Petrus in aliquo tempore fuit non albus, quod in casu argumenti est verum. Nam tempore quo erat niger, fuit non albus: nec negatio infinitans debet infinitare ampliationem prædicati sed significatum. Et confirmatur hæc ratio. Nam cum in hac Petrus fuit non albus, copula præcedens fiet determinatè, prius debet poni in esse ratione illius,

illius, sine aliqua inculcatione predicati. Et confirmatur secundò ex communi modo loquendi: nam istæ propositionis, Petrus fuit albus, Petrus fuit non albus, non sonant sensus contradictorios, ut ipsi putant. Item arguitur contra istos. Sequitur enim secundùm illos has consequentias non valere, Petrus semper fuit non albus: ergo Petrus aliquando fuit non albus. Nam sensus est, Petrus fuit quod non semper fuit albus: ergo Petrus fuit quod non aliquando fuit albus. Nec sequitur, Petrus fuit non albus: ergo Petrus est vel fuit non albus: nam casu quo ante hoc semper fuerit niger, & nunc primò albus, antecedens verum & consequens falsum. Et eodem casu non sequitur, Petrus est & fuit non albus: ergo Petrus est non albus, ut patet si explices infinitationem predicati per contradictoriam copulam. Item vltimò arguitur. Nam eadem ratione dicunt has modales omnes esse impossibiles, Petrus possibiliter est non albus, Deus possibiliter est non creans, negantes hanc consequentiam, Deus necessario est non creans: ergo possibiliter est non creans. Quæ omnia videntur obuiare modo concipiendi, cuius præsertim habenda est ratio in Dialecticis. Et ideo nos concedimus has esse necessarias, Petrus possibiliter est non albus, Deus possibiliter est non creans, ut patet per suas de inesse. s. Petrus est non albus, Deus est non creans. Imo verò, etiam si terminus infinitus ponatur à parte subiecti concedit Aristoteli in primo Poste: Non cytharizantem possibile est cytharizare, ut sit sensus, ille qui non cytharizat possibile est ut cytharizat quamquam forsan in rigore esset falsa. Nam quando terminus infinitus præcedit copulam videtur infinitare secundùm exigentiam ampliationis. Sed potest etiam sustineri oppositum, quòd non infinitat nisi quantum ad significationem. Ex quo sequitur quod duo termini contradictorii mediante copula particulari possunt verificari de eodem. s. Petrus fuit albus & fuit non albus, Petrus possibiliter est albus & possibiliter est non albus, quia negatio infinitans, non negat copulam.

Not. I. *Dubium est hic de veritate istarum,* homo sine oculis potest videre, homo sine pedibus potest ambulare, homo sine gratia potest esse iustus &c. Ad quod facile respondetur per distinctionem. Nam si illa determinatio feratur in verbum, potest, ille propositiones sunt impossibiles & inuoluentes contradictionem. Sed si sint determinationes

subiecti, tunc sunt veræ. Nam sequitur bene, Hic homo potest videre, & hic potest esse homo sine oculis: ergo &c. faciunt enim sensum diuisum. Sed in contrarium est argumentum de his, album sine albedine possibiliter disgregat visum, videns sine oculis potest iudicare de coloribus. Videntur enim impossibiles, quomodo cūq; accipiatur illa determinatio. Si enim feratur in verbum, iam probata sunt impossibiles. Et si sint determinationes subiecti idem probat. Nam sequitur bene, album sine albedine possibiliter disgregat visum: ergo hoc possibiliter disgregat visum, & hoc possibiliter est album sine albedine: & hæc secunda est falsa, implicans contradictionem. Respondetur quod in rigore in utroq; sensu sunt falsæ sed tamen sano modo possunt accipi in sensu vero. s. hoc quòd modò est sine albedine potest disgregare visum, & potest esse albus: & hoc quòd modò est sine oculis potest iudicare &c. quia potest esse videns. In quo sensu accipit illam Aristoteli. Non cytharizantem possibile est cytharizare.

Argu. 6.

Sextò arguitur contra tertiam regulam. De inesse huius propositionis, omnes angeli possunt esse creati (signo collectiuè tento) est possibilis. s. omnes angeli sunt creati, imò nunc est vera, & tamen ipsa modalis est falsa: ergo tertia regula non habet verum. Probatur minor. Sequitur bene. Omnes angeli possunt esse creati: ergo tota collectio angelorum potest esse creata, quod est falsum. Nam subiectum stat pro tota collectione possibilium, quæ tamen non potest assignari. Nam cum potentia Dei sit infinita, quibuscunq; datis, potest Deus plures creare. Hic in primis, quantum attinet ad regulam Dialecticam, certum est quod propositio modalis de signo collectiuo debet regulari per vnam de inesse ubi exprimitur tota collectio suppositorum, secundum exigentiam ampliationis. Quare de inesse huius modalis, non est illa, omnes angeli sunt creati, sed hæc, omnes angeli possibles sunt creati, vel tota collectio possibilium angelorum est creata. Nec valet contra hoc argumentum quod quando signum accipitur distributiue non requiritur quod exprimitur ampliatio in propositione de inesse. Nam signum distributiuum facit sensum diuisum. Et ideo sufficit ad veritatem huius, omnes homines possunt esse, quòd isti possunt esse, & isti &c. sed signum collectiuum facit sensum compositum. Et ideo requiritur quod omnia sup-

posita sint cõpossibilia pro eodem instanti. Sed esto ita sit, disputant dialectici de possibilitate illius de inesse, omnes angeli possibles sunt creati: tamen si non sit tam dialectica, quam physica quaestio. Est enim quaestio an Deus possit creare omnia possibles simul collectiuè. Sunt enim qui opinantur partem affirmatiuam. Nec alio argumento mouentur, nisi quod non implicat contradictionem. Vnde ad argumentum quod nos faciebamus, datis quibuscunq; suppositis, Deus potest plura producere, nam aliàs eius potentia esset exhausta. Hoc negant, imò dicunt in hoc maximè lucere omnipotentiam Dei, quòd omnia possibles possit simul producere, Nec sequitur quod postea potentia Dei sit exhausta, quia si non potest plus, non est ex defectu potentia, sed quia nihil est producibile. Sicut potentia Dei non dicitur exhausta quia non possit producere chimæram. Hæc opinio, quamquam sit, ut cūq; defensibilis, mihi tamen non est probabilis. Credo enim esse impossibile: ut Deus omnia producibilia simul producat. Et arguitur sic. Dato quocunq; numero creabilium iam creato, adhuc restant infinita creabilia: ergo non potest esse creatus totus numerus creabilium. Probatur antecedens. Creabile solū dicit ex nihilo producibile: ergo quibuscunq; ex nihilo productis, cum ibi nulla materia consumatur: adhuc restant infinita creabilia. Et confirmatur. Creabile nullam potentiam dicit ex parte passivi, sed solū ex parte agentis, & Deus per nullam productionem fit minoris potentia: ergo quibuscunq; quantumcunq; infinitis, infinitis creatis, adhuc restant alia creabilia, & per consequens si Deus non posset illa creare, potentia eius esset exhausta. Secundò arguitur. Quia omnibus illis possibilibus datis, Deus potest quocunq; illorum annihilare & reproducere, ut ipsi concedunt: ergo potest vnum nouum producere, cum non appareat maior repugnantia in vno quam in alio. Sed confirmatur hæc ratio, ut dicebamus in prioribus conditionibus. Si Deus potest creare totos angelos ut non possit plures, eadem ratione potest eundem toties annihilare & reproducere: ut non posset plures. Nam qua ratione datur numerus entium possibilium, debet admitti numerus productionum possibilium. Sed illo dato sequitur quòd ille angelus nec manebit, nec non manebit, & sic dux contradictoria falsa. Nam dato quòd maneat, sequitur quòd datur res quam Deus non potest annihilare. Et dato quòd non maneat, sequitur

quòd datur res, quam non potest producere. Nec valet responsio dubitando, an maneat necne. Nam argumentum probat certum esse vtrancunq; partem esse falsam. Et tertio arguitur. Sequitur ex opposita opinione quod Deus potest facere simul omnia creabilia & singula diuidere omnibus modis possibilibus, & singula ponere in singulis locis possibilibus. Et certè est mirabile quomodo Deus possit in omnibus diuisionibus possibilibus diuidere, & singulas partes cum singulis possibilibus reunire in singulis possibilibus locis. Igitur ad argumentum principale negatur illam modalem esse possibilem, quia subiectum non potest supponere, cum non possit esse producta omnia possible.

Sed contra hoc arguitur. Deus cognoscit omnia simul, quæ potest producere, imò collectiuè omnia simul, quæ potest cognoscere, quia cognitio Dei non potest creari: ergo potest omnia simul producere. Negatur consequentia. Non enim repugnat Deum cognoscere totum ut non possit plura, & tamen repugnat creare totum ut non possit plura creare. Et causa est primò ex parte subiecti, quia cognitum à Deo nihil ponit à parte rei supra cognoscibile. Cognoscit enim simplici intelligentia illa, que naturaliter non possunt esse, & ideo non repugnat quod non sint plura cognoscibilia, quæ cognita. Sed tamè creatum dicit existentiam, cum tamen creabile nihil dicat ex parte subiecti. Et ideo quocunq; numero creato adhuc restant creabilia. Est etiam differentia ex parte Dei, quia cognoscere dicit perfectionem in Deo, & propter eam cognoscit omnia cognoscibilia. Sed tamè creare actualiter non addit perfectionem supra potentiam creandi. Et ideo non repugnat quod non possunt creari omnia creabilia. Et sic, quamquam possint dari infiniti angeli creati & infinites infiniti, adhuc restant infiniti creabiles. Solent hic disputare Summulistæ de veritate huius, in quolibet suam partem quodlibet continuum possibiliter est diuisum, circa quam Summulistæ solū habent considerare primò. quod hæc facit sensum diuisum: & hæc, inquamlibet suam partem aliquod continuū esse diuisum est possibile, facit sensum compositum. Quare prima debet probari per ascensum subly, continuū, quod est antecedens relatiui, & subiectum propositionis, ut diximus in cap. de relatiuis, deinde sub relatiuo. Quare illa propositio est necessaria. Nam in hanc suam partem

L. tem

tem Petrus potest esse diuisus, & in hac &c. Quod si arguas qd hac. v. g. in suam medietatem. Petrus possibiliter est diuisus, sit falsa eo qd de inesse est impossibilis. s. in suam medietatem Petrus est diuisus. Nam quado est diuisus, iam ly, Petrus nō supponit. Respondetur qd ly, diuisus ampliatur. Et ideo ly. Petrus supponit, etiam in illa de inesse. At verò vtrum in sensu composito sit possibilis, videlicet, an possibile sit, Petrum in omnem suam partem esse diuisum. Quæstio est physica ad quintum physici. pertinens. Credo tamen illam esse impossibilem, iuxta illa quæ dicebamus modò in hoc sexto argumento. Imò implcat contradictionem, omnes partes continui esse simul diuisas.

Argu. 7.

Septimò arguitur contra eandem regulam. De inesse huius, Antichristus possibiliter est homo qui est, est possibilis. s. Antichristus est homo qui est, & tamen ipsa est falsa: ergò tertia regula nulla. Minor patet resoluente relatiuum. s. Antichristus possibiliter est homo, & ille est. Nam hæc secūda est falsa, Pro solutione huius argumēti animaduertendum est relatiuum, qui, in propositione modali tripliciter posse collocari. Vno modo à parte prædicati, referens terminum positū à parte subiecti: vt Antichristus possibiliter est animal qui est. Et tunc facit sensum copulatiuū. s. Antichristus possibiliter est animal & ille Antichristus modo est, Quare illa non est purè modalis. Secundò modo vt relatiuum situet à parte subiecti cum copulatiua implicationis. Et tunc, licet sit formaliter categorica, debet tamen resolui ratione relatiui per copulatiuam: vt Antichristus qui est homo possibiliter est animal, resoluatur per hanc, Antichristus possibiliter est animal & ille est homo, cuius vna pars est modalis, altera de inesse. Ex quo sequitur diuersas propositiones esse contingentes, quia non sunt purè modales. Nunc enim sunt falsæ, & tēpore Antichristi erunt veræ. Tertio modo relatiuum ponitur à parte prædicati referens terminum secum positum: vt Antichristus possibiliter est animal quod est. De quo genere propositionum est difficulas, an modus feratur in totum prædicatum, ita vt ampliet copulā implicationis: vel vtrum illa copula restringat singulariter pro tempore præsentis? Et quanquam vtrunq; sit fortè probabile, verisimilius tamē est, & modo concipiendi magis consonans, qd illa copula ampliatur, vt sit sensus. Antichristus possibili-

liter est animal existens. Quare illa propositio modalis est necessaria, & debet immediatè regulari per possibilitatem suæ de inesse scilicet, Antichristus est animal quod est, Nec illa copula restringit singulariter pro instanti quod nunc est præsens, sed pro illo quod potest esse præsens. s. ed arguis contrā. Ergo pariter in hac, Antichristus qui est possibiliter est homo, copula implicationis ampliatur, & per consequens hæc modalis est necessaria sicut alia. Negatur consequentia:

Nam quando relatiuum præcedit modum, tunc est prius resolubile secūdum exigentiam suæ restrictionis. Ex his sequitur hanc propositionem esse necessariam. Res quæ nec est, nec fuit, nec erit, potest esse. Nam sequitur benè, hæc res potest esse (demonstrata re possibili quæ non erit) & hæc nec fuit nec erit. ergò,

Octauò contra quintam regulam

arguitur de inesse huius propositionis, anima antichristi necessariò erit, est contingēs, scilicet, anima Antichristi erit, quæ est de futuro contingenti, & tamen modalis ipsa est necessaria: ergò quinta regula falsa. Prob. minor. Illa modalis aliquando erit necessaria, puta nato Antichristo: ergò modo est necessaria: quia sicut propositio, quæ semel est necessaria semper postea est necessaria, ita videtur quod quæ aliquando erit, necessaria etiam nunc sit necessaria. Pro solutione argumenti notandum, hos quatuor modos, necessariò, possibiliter &c. dupliciter accipi, scilicet, naturaliter & simpliciter, seu per quantumq; potentiam. Possibile naturaliter est, quod per causas naturales potest esse, vt generationes rerū. Impossibile, quod per causas naturales nō potest esse, vt productio vel corruptio coeli. Possibile simpliciter est, qd Deus absolutè potest facere, vt creatio alterius mūdi. Impossibile simpliciter est, quod implicat contradictionem, vt hominem esse equum. Necessarium naturaliter est quod per causas naturales non potest aliter esse, vt cœlū & intelligentiā. Et contingens quod per causas naturales potest esse & non esse, vt Petrum sedere. Sed necessarium simpliciter est qd per nullam causam potest aliter esse, vt Deum esse: & contingēs, quod per potentiam diuinam potest esse & non esse, vt Petrum esse beatum. Igitur ad minorē argumenti respondemus qd illa modalis est contingens modo, vt patet per suam de inesse, licet aliquando erit necessaria naturaliter.

Illa

Illam enim quæ est simpliciter necessaria, sicut Deus est, semper est necessaria. Sed tamen naturaliter potest, quod nunc est contingens effici necessarium. Nam post productionē animæ Antichristi, per nullas causas naturales potest fieri vt non sit: imò quod modò est impossibile, potest fieri necessariū, & quod modò est necessarium potest fieri impossibile. Nam hæc est modò impossibilis, Antichristus fuit, imò nec Deus potest facere, vt sit vera, licet potuit facere antè, quia ad præteritū non est potentia. Et sua contradictoria negatiua est necessaria pro isto instanti. Et tamen post productionē Antichristi affirmatiua erit necessaria & negatiua impossibilis. Sed contra hanc solutionē arguitur. Hæc propositio, anima Antichristi necessariò erit, habebit vnam de inesse veram. s. anima Antichristi necessariò est (nato Antichristo) ergò nūc est vera postquā est de futuro. Respondetur qd non debet poni inesse immediatè ratione verbi, erit, sed ratione modi necessariò. s. anima Antichristi erit: & hæc debet esse necessaria, vt illa modalis sit vera. Sed arguitur qd illa de inesse sit necessaria: Nam est vna de futuro, quæ habebit vnam de inesse necessariam (nato Antichristo). s. anima Antichristi est. Respondetur qd quamquam ad veritatem propositionis de futuro sufficiat qd sit habitura vnā de inesse veram, tamen ad necessitatem non sufficit qd sit habitura vnam necessariam. Quia potest mutari de contingenti in necessariam.

Argu. 9.

Nonò arguitur. De inesse huius propositionis, Deus necessariò est creans, non est necessaria vt notum est, & tamen modalis ipsa est vera: ergò regula falsa. Prob. minor. Quia prædicatum stat pro creante possibili, & per consequens subiectum & prædicatū supponūt pro eodem. Vnde, cum sit affirmatiua, sequitur vt sit vera. Mouetur hic dubiū, an appellatio de ly, necessariò restringat prædicatum quo ad suppositionē, videlicet, vt solū supponat pro creante necessariò, an potiùs prædicatū stat pro possibili. Et nihil omnino refert quātū ad veritatē propositionis vtrā partē sustineas. Nam si restringatur, tūc prædicatū nō supponit. Et si non restringatur, tunc quanq; prædicatū supponit non tamen verificat de subiecto mediante illa appellatione vniuersali, quare vtroq; modo est falsa. Est argumētum qd nō restringatur: quia in sua cōtradictoria. s. Deus possibilibiter non est creans, prædicatum stat pro-

omni creante possibili, & videt qd in contradictoriis terminis supponēt eodē modo. Itē quæ appellatio, maximè quæ prouenit à modo verbi, alia res est à restrictione extremorum. Sed qd restringat est argumentū, quia in conuertente debet restringi: conuertitur enim in hac, creans quod necessariò est creans possibiliter est Deus. Quod si teneatur ly, necessariò restringere, idem est dicendū de ly, est & fuit, videlicet qd prædicatum huius, Petrus est & fuit albus, solū supponit pro illo quod est & fuit album. Mihi tamē verisimilius est qd non restringat quo ad suppositionem. Nam aliàs hæc propositio esset vera, Deus necessariò omne ens est, quæ certè videtur repugnare modo concipiendi. Nam tunc prædicatum solū distribueretur pro ente necessario, & sic non distribueretur nisi pro solo deo. Et qd illa sit falsa patet per suā de inesse. Nam postquā ly, necessariò est vniuersalitas præcedens, videt qd debeat poni inesse immediatè: vel saltē indifferēs est qd ponatur inesse vel resoluatur ratione prædicati. Sed contra nos est argumētū. Nam eadē ratione sequeretur hanc esse falsam, tantum Deus necessariò est ens, quæ tñ, si aures cōsulas, verum sonat. Et prob. sequella, quia si prædicatū stat pro ente possibili, multas habebit singulas falsas. cum illud prædicatū describitur. Nihilominus negamus sequellā quia dicta exclusiua debet pbari immediatè per suas exponentes. Vel si fiat descensus copulatiuus sub prædicato, non debet fieri descensus, nisi secūdū exigentiā cōuertentis: quæ est hæc, omne ens quod necessariò est ens possibiliter est Deus. In summa credo nō esse certam regulā restrictionis in his: quia huiusmodi modales non debēt probari per suppositionem extremorū, sed per suas de inesse. Et sic nihil refert, an restringatur necne: quia aliquando æquiualebit in consequendo vni in qua restringitur, & aliquando non.

At dubium est de veritate huius

Deus necessariò aliquod ens non est. Sunt enim qui negant & sunt qui concedunt prohibito. Et iuxta illa, quæ diximus in quarto argumēto videtur illa propositio falsa, Nam cōtradictoria eius est vera, scilicet Deus possibiliter, omne ens est, cum enim ly, possibiliter, sit particularitas præcedens, signū vniuersale debet probari immediatè per suam de inesse scilicet. Deus omne ens est, quæ est possibilis. Et ita potest satis apparenter responderi. Nihilominus in his melius est sem-

L 2 per

per aures consulere. Et fortè non est idem quando signum vniuersale sequitur & modum, & verbum, & efficitur pars extremi, vt Deus possibiliter est omne ens: & quado sequitur solum modum, & non verbum, vt Deus possibiliter omne ens est. Nam de prima non dubito quin sit vera, & debet immediate probari per suam de inesse, postquam si gnun supponit immobiliter, sed de secunda non est adeo certum. Nam cum signum præcedat copulam, non efficitur pars extremi. Et ideo distribuit mobiliter. Quare videtur æquipollere, Deus possibiliter omne ens est, & Deus omne ens possibiliter est. Et id eod potest probabiliter sustineri falsa, & sua contradictoria vera, scilicet, Deus necessariò aliquod ens non est. Nec debet immediate poni inesse: sed prius debet resolui prædicatum, scilicet, Deus necessariò hoc ens non est, & demonstratio creaturam habet vnam singularem veram. Nec mirandum si in dialectica aliquæ sint propositiones problematicæ ad vtranq; patem.

Argu. 10. *Vltimò arguitur cõtra quartam*

regulam. De inesse huius, Deus contingenter creat, est cõtingens, scilicet, Deus creat, & modalis est falsa: ergo regula nulla. Probat. minor, quia Deus nihil contingenter facit. Contingenter enim fit quod forte & inconsultò accidit, quod deo non conuenit. Notandũ quia cõtingens, vt diximus in principio huius capituli, tripliciter accipit Aristot. 1. Pri. c. 3. s. vt conuertitur cum ly, existens, & vt conuertitur cum ly, possibile quod dicitur generaliter captum: & pro illo quod potest esse & potest non esse, quod appellatur contingens specialiter captũ. De secunda acceptio ne iam dictum est. Et de tertia dicendum est modò. Vbi notandum qd dialectici non vtuntur nomine contingentiæ secundũ propriã significationem. Nam certè contingens est quod fortè, & præter intentionem fit, sicut est inuentio thesauri, Quare Deus nihil facit propriè cõtingenter: vt dicit. S. Tho. in 1. part. q. 19. licet liberè faciat quicquid facit ad extrã. Sed dialectici vsurpant contingens pro illo quod potest esse & potest nõ esse. Et ad hunc sensum Deus contingenter operatur, id est, liberè, & per potentiam ad vtrũlibet. Tertio, notate qd ly, contingenter specialiter captũ nec est vniuersalitas: quia exponitur per ly, possibiliter: nec est pure particularitas, quia exponitur per ly, & ideo Petrus Hisp. inter æquipollentias non vsus est pro

positionibus de cõtingenti specialiter capto. Notandũ quarto qd si ly, contingenter, vtrobiq; affirmetur vel vtrobiq; negetur, idẽ est verbũ affirmari aut negari. Aequipollent enim Petrus contingenter disputat, Petrus contingenter non disputat. Quæ est sententia Ari. primo Priorũ, dicentis, qd propositio de contingenter conuertitur in oppositam qualitatem. Et ratio est, quia ex duabus cõtradictoriis, si vna est cõtingens, altera est cõtingens. Vnde sequitur, qd si Petrus contingenter disputat, Petrus cõtingenter non disputat. Quo fit, vt quado propositiones de inesse modalium nõ sunt cõtradictoriæ; tunc nec modales sunt æquivalentes: vt Petrus cõtingenter est ens, Petrus contingenter ens nõ est. Prima enim est vera (si termini supponant, non naturaliter, sed accidentaliter) & secunda est falsa, quia de inesse illius. s. Petrus ens non est, non est cõtingens: imo necessaria: videlicet Petrus Deus nõ est. Quod si arguas contra, Petrus contingenter Petrus non est: ergo Petrus contingenter ens, nõ est, per ascensum sub prædicato, & antecedens est verum: quia sua de inesse est cõtingens: ergo & cõsequens. Negatur ille ascensus: quia prædicatũ virtualiter confundit in ordine ad ly, & inclusum in modo contingenter & ideo illa propositio prius est ponenda inesse. Tametsi iuxta illa, quæ modò dicebamus de ly, necessariò, problematicæ potest defendi: qd postquam prædicatum præcedit copulam, licet sequatur modum, potest immediate resolui.

Caput septimum.

Propositio hypothetica est illa: quæ habet duas categoricas coniunctas. tanq; partes principales

sui: vt si homo currit, homo mouetur. Et dicitur hypothetica ab hypothitimi quod est suppono, quasi suppositiua loquutio, quia vna eius pars supponitur alteri. Propositionũ hypotheticarũ alia cõditionalis, alia copulatiua alia disiunctiua. Lectio vnica.

Propositio vt supra visum est, in categoricã primò diuiditur & hypotheticã: tanquam in duas eius species totum genus

genus adæquantes. Igitur post categoricã tractatum propositionis, subsequitur, vt de propositione hypothetica quatuor sequentibus capitulis disputemus, in primo, videlicet, de hypothetica in vniuersali, & in tribus sequentibus, de tribus eius speciebus.

Propositio hypothetica, inquit Petrus Hispanus, est illa, quæ habet duas categoricas coniunctas tanquam partes principales sui. Quæ quidẽ definitio doctrinaliter est intelligenda: quia non requiritur, partes principales hypotheticæ esse duas tantum, nec esse categoricas, imo nec esse propositiones. Vt in inductione. s. Petrus disputat, & Paulus disputat, & Cicero disputat &c. plures quàm duæ sunt partes principales, & in hac copulatiua, si Tullius loquitur, Marcus loquitur: & si Marcus loquitur, Tullius loquitur, partes principales, non sunt categoricæ, sed hypotheticæ: & in hac cõditionali: si homo volaret, haberet alas, partes principales non sunt propositiones, sed complexa propositionalia. Et si ly. a. tantum significaret sicut, Petrus disputat, & Paulus disputat. esset quidẽ hypothetica, licet formaliter in voce nõ haberet plures hypotheticas: quia habet illas virtualiter. Sed habetur in definitione, propositiones coniunctas, quia hæc propositio plures, canis disputat, nõ est hypothetica, quanquã subordinetur in mente tribus categoricis in coniunctim sumptis.

Not. 2.

Not. 3.

Subiungitur in textu, quod hypothetica dicitur ab hypothitimi. In textu vulgato habetur, ab, hypo, quod est, sub, & thesis, positio, sed tamen cum sit nomen verbale, melius deducitur à verbo, hypothitimi. Nam thesis etiam est nomen verbale à titimi: quod verbum componitur cum hypo. Quo fit vt nomen hypothetica secundum etymologiam soli conueniat conditionali, aut rationali, aut causali. quæ sunt cõsequentiæ, in quibus supposito antecedente subsequitur consequens. Vnde Boetius in de syllogismo hypothetico, propositio, inquit, hypothetica est, quæ cum quadam conditione enunciat esse aliquid, si fuerit aliud veluti si ita dicimus, si dies est, lux est, & ibidem, Omnis propositio aut categorica est, que prædicatiua dicitur, aut hypothetica, quæ cõditionalis vocatur. Hęc Boetius. Copulatiuam vero & disiunctiuã non erat in vsu antiquorum vocare hypotheticas: quia cum non significant illationem aliquã, nec quicquam

præter id, quod partes significant, non requirunt specialem considerationem, præter considerationem categoricarum. Petrus Hispanus & deinceps Summulistæ extendunt nomen hypothetica ad copulatiuam & disiunctiuam, eò quod plures categoricas complectantur.

Vnde subiungitur in tertia parte Not. 4. *textus: Propositionum hypotheticarũ alia conditionalis, alia copulatiua, alia disiunctiua: & sub primo membro comprehenduntur rationalis & causalis. Nec te moueat, vt existimes plures esse species, eò quod appareat, exclusiuam esse hypotheticam, quia exponitur per plures categoricas. Item illa, solent lucente dies est, & similes: quanquam exponantur per hypotheticas: sunt tamen formaliter categoricæ. At vero quando sunt formaliter plures categoricæ, vel in voce, vel in mentali propositione cui illa vox subordinatur, tunc talis propositio est hypothetica: vt quando Petrus disputat, bene agit. Vbi ignis est, calor est. Homo est animal qui est rationalis. Homo currit, ergo animal currit. Quia homo est rationalis homo est risibilis. Quauis Sol non appareat, calor viger, omnes sunt hypotheticæ: & illæ quæ sunt illatiuæ, comprehenduntur sub conditionali, & illa de relatiuo comprehenditur sub copulatiua: quia ly, qui, tantum valet sicut ly, & quare dicitur copulatiua de relatiuo, sicut alia dicuntur temporalis, aut localis, aut aduersatiua &c. Vltimò notandum est hic, quod quando sunt in aliqua hypothetica plures, atque adeo variæ coniunctiones, distinguendum est quænam illarum accipiatur tanquam copula principalis. Verbi gratia, si dicas, si Petrus disputat, homo disputat: vel Petrus disputat, & Petrus non disputat, tunc si ly, & est copula principalis, est vna copulatiua contingens: vt puta cuius vna pars principalis est cõditionalis, scilicet, si Petrus disputat, homo disputat, vel Petrus disputat, & altera est vna categorica contingens: sed si ly, vel sit copula principalis, tunc est vna disiunctiua necessaria, quia prima pars principalis, scilicet, si Petrus disputat, homo disputat: est vna cõditionalis necessaria. Si autem ly, si, sit copula principalis, tunc tota est vna cõditionalis necessaria, si ly, vel sit principalis copula consequentis: nam si ly, & sit copula principalis, est impossibilis: quia non est bona consequentia.*

Liber tertius.

Not. 5.
Qualitas
hypothe.

Sed antequam descendamus ad singulas species, animadvertendum est, quod hypothetica non dicitur quanta, quia non habet subiectum tanquam partem principalem sui. Dicitur tamen qualis. scilicet affirmativa aut negativa ratione coniunctionis: quae est principalis copula. Vbi notanda est haec regula: quod quando negatio adverbialis ponitur in fronte propositionis, & non efficitur pars primae categoricae: aut apponitur immediate copulae hypotheticae, tunc reddit hypotheticam negativam: alias semper hypothetica est affirmativa. v.g. Non Petrus currit, & Paulus movetur, est copulativa negativa: quae aequivalet huic disiunctivae affirmativae, Petrus non currit, vel Paulus non movetur: haec (si congrua est) homo disputat non & homo loquitur pariter est copulativa negativa. Sed haec nullus homo disputat & nullus homo loquitur, est copulativa affirmativa: quia negatio nominalis non negat copulam hypotheticam.

Sed dubitant hic, an negatio quae

fertur in totam hypotheticam, negat singulas eius partes. v.g. Vtrum in hac conditionalis, non si animal currit homo currit, illa negatio negat verba & distribuat extrema. Respondetur quod verisimilius est quod non negat formaliter, nisi solam copulam hypotheticam. siue sit conditionalis siue cuiuscumque; alterius speciei hypotheticae. Quod prob. primo per sensum talis propositionis: qui est huiusmodi, non sequitur, si animal currit homo currit, ubi constat negationem solum negare illationem unius categoricae ex altera, nihil immutando circa qualitatem aut quantitatem categoricarum. Secundo prob. ex modo loquendi dialecticorum dicentium copulativam negativam aequivalere disiunctivae affirmativae ex partibus contradicentibus: ut haec aequivalent, non homo disputat & homo loquitur, nullus homo disputat vel nullus homo loquitur: & per consequens partes copulativae negativae sunt indefinitae & affirmativae: quia sunt contradictoriae partium disiunctivae, ac perinde negatio non fertur formaliter in illas. Item tertio, quia negatio negans copulam hypotheticam non efficitur pars alicuius categoricae, ergo non negat aliquam partem alicuius categoricae. Quod si arguas contra hoc, quia negatio est malignantis naturae: quae quicquid post se inuenit destruit &c. ergo negat categoricas, responderetur quod negatio non negat nisi id solum quod concipitur tanquam eius obiectum, modo quando negatio ponitur in fronte hypotheticae, non concipimus tanquam obiectum nisi totam hypotheticam & non partes eius. Secundo contra idem: Sequitur quod maneret eadem particularitas & eadem uniuersalitas in duabus contradictoriis. Conceditur, quia hypotheticae non habent probari per suppositiones extremorum immediate, sed per reductionem ad suas partes. Tertio arguitur. Eadem ratione sequeretur quod negatio praeposita in principio categoricae solum copulam negaret, & non extrema. Negatur consequentia: quia negatio reddit sensum contradictorium sui obiecti: qui quidem sensus contradictorius fit in categoricis per mutationem quantitatis & qualitatis. Verum est tamen quod disputatio est de nomine. Potest etiam dici quod negatio, licet non mutet quantitatem & qualitatem partium hypotheticae formaliter: mutat tamen aequiualeenter.

Etum, modo quando negatio ponitur in fronte hypotheticae, non concipimus tanquam obiectum nisi totam hypotheticam & non partes eius. Secundo contra idem: Sequitur quod maneret eadem particularitas & eadem uniuersalitas in duabus contradictoriis. Conceditur, quia hypotheticae non habent probari per suppositiones extremorum immediate, sed per reductionem ad suas partes. Tertio arguitur. Eadem ratione sequeretur quod negatio praeposita in principio categoricae solum copulam negaret, & non extrema. Negatur consequentia: quia negatio reddit sensum contradictorium sui obiecti: qui quidem sensus contradictorius fit in categoricis per mutationem quantitatis & qualitatis. Verum est tamen quod disputatio est de nomine. Potest etiam dici quod negatio, licet non mutet quantitatem & qualitatem partium hypotheticae formaliter: mutat tamen aequiualeenter.

Argu. 5.

Caput octauum.

Conditionalis est illa in qua coniunguntur duae categoricae per hanc coniunctionem si, vt si Petrus disputat, Petrus loquitur. Et illa categorica cui immediate praeponitur coniunctio, si, dicitur antecedens: reliqua vero consequens. Ad veritatem conditionalis requiritur quod antecedens non possit esse verum sine consequente: vt si homo est, animal est. Vnde omnis conditionalis vera, est necessaria: & omnis falsa, est impossibilis. Ad falsitatem conditionalis sufficit quod antecedens possit esse verum, consequente existente falso: vt si homo est album est.

LECTIO PRIMA.

Prima species propositionis hypotheticae est conditionalis. Et definitur a Petro Hispano sic. Propositio conditionalis

No. 1
Conditio-
nalis.

Rationalis
Causalis.

nal, est propositio hypothetica, in qua coniunguntur duae categoricae per hanc coniunctionem, si: quae quidem definitio, itidem sicut praecedens, doctrinaliter audiatur: propter hanc conditionalem, si omnis homo disputat & omne risibile est homo, omne risibile disputat: vbi non coniunguntur duae categoricae per ly, si, sed hypothetica cum categorica: itidem propter hanc, si homo disputat studiosus ageret, in qua non coniunguntur propositiones, sed complexa propositionalia. Eadem proportione, propositio rationalis est illa: in qua coniunguntur plures propositiones per hanc coniunctionem: ergo. Et causalis, in qua coniunguntur plures propositiones per hanc coniunctionem: quia. Sequitur in textu, quod illa categorica, cui immediate praeponitur illa coniunctio, si, dicitur antecedens: reliqua vero consequens.

Quod pariter intelligas in causali, ad differentiam rationalis: vbi propositio, quae praecedit coniunctionem dicitur antecedens, & quae sequitur, est consequens. Exempli gratia. Siue dicas, si homo currit, animal currit siue animal currit, si homo currit: itidem siue dicas, quia homo currit, animal currit, siue animal currit, quia homo currit: vtrobique ly, homo currit, est antecedens: & ly, animal currit, consequens. At si dicas, homo currit: ergo animal currit, ly, homo currit est antecedens, & ly, animal currit, consequens. Si vero dicas, animal currit: ergo homo currit, tunc ly, animal currit: est antecedens, & ly, homo currit consequens. Sequitur in textu. Ad veritatem conditionalis requiritur quod antecedens non possit esse verum sine consequente. Quod intelligitur de conditionalis affirmatiua, de ly, si, illatiuè tento. Vbi notandum coniunctionem illam posse teneri tripliciter. scilicet illatiuè, promissiuè, & conditionatim. Aut enim coniungit inter terminos, & tunc tenetur conditionatim: vt animal si est homo: aut inter propositiones aut complexa propositionalia: & tunc, aut promissiuè: vt si mihi seruiaris, pramiabo te: aut illatiuè, vt si homo est, animal est. Primo videbitur de conditionalibus illatiuis, deinde de promissiuis, vltimo tandem de conditionatis.

Not. 2.
regulæ duæ

Igitur ad veritatem conditionalis illatiuæ affirmatiuæ, sufficit & requiritur vt sit bona consequentia, id est, vt non possit antecedens esse verum sine consequente. Et idem sufficit & requiritur ad falsitatem conditionalis negatiuæ. Quare haec est vera, si

homo est, animal est, & sua contradictoria falsa, non si homo est, animal est, Secunda regula. Ad falsitatem conditionalis illatiuæ affirmatiuæ sufficit, vt sit mala consequentia, id est, vt antecedens possit esse verum si ne consequente. Et idem sufficit & requiritur ad veritatem conditionalis negatiuæ. Vt haec est falsa, si animal est, homo est, & sua contradictoria vera, scilicet, non si animal est, homo est. Intelligitur prima regula si sit conditionalis de ly, si: nam si sit de ly, nisi, tunc particula nisi, debet explicari per ly, si non, vt veritas illustretur: vt nisi Petrus comederit morietur, explicet hanc, si Petrus non comederit morietur. Ad veritatem autem conditionalis promissiuæ, vt videbimus non requiritur quod sit bona consequentia: vt si seruiaris mihi, pramiabo te, potest esse vera, licet non sit bona consequentia. Quare subiungitur in textu, quod omnis conditionalis vera est necessaria, & omnis falsa impossibilis. Cuius ratio est, quia consequentia quae semel est bona, semper est bona, & quae semel est mala, semper est mala. Vnde cum sufficiat & requiratur ad veritatem conditionalis quod sit bona consequentia, fit, vt conditionalis vera sit necessaria, & falsa sit impossibilis. Et per oppositam rationem, non omnis rationalis, aut causalis si est vera, est necessaria, nec si est falsa est impossibilis: quia ad veritatem illarum non sufficit quod sint bonae consequentiae. Sed ad veritatem rationalis affirmatiuæ sufficit & requiritur quod sit bona consequentia, & quod antecedens sit verum. Et ad veritatem causalis sufficit & requiritur quod sit bona consequentia & antecedens sit verum, & sit causa consequentis. Quare sicut rationalis addit supra conditionalem, ita causalis supra ratiunculam. V.g. haec conditionalis est vera, si homo volat, habet alas, sed haec rationalis est falsa, homo volat: ergo habet alas. Item haec rationalis est vera, homo est risibilis, ergo est rationalis, sed tamen haec causalis est falsa, quia homo est risibilis, est rationalis. E conuerso tamen, haec causalis est vera: quia homo est rationalis est risibilis. Ex his sequitur quod eadem est definitio verae conditionalis, & bonae consequentiae. Sequitur secundo quod conditionalis nihil ponit in esse: puta nec veritatem antecedentis, nec consequentis.

At contra primam regulam, quae est definitio bonae consequentiae, arguitur. Haec conditionalis est falsa & mala consequentia

Argum. 1.

quentia, si omnis propositio est particula-
ris, aliqua est vniuersalis: & tamen antece-
dens non potest esse verum sine consequen-
te: nam si antecedens est verum, iam est, & per
consequens aliqua propositio est vniuersa-
lis. Respondetur quod, verum vno modo ac-
cipitur pro propositione in qua predicatum
verè affirmatur de subiecto: alio modo
pro ita esse, & isto secundo modo accipi-
tur in definitione: in quo sensu antecedens
illius consequentiae potest esse verum sine con-
sequente: nam potest ita esse sicut modò si-
gnificatur per antecedens quando non ita
fit sicut significatur per consequens, vt pu-
ta, quando non sit nisi hæc propositio, ali-
quis homo disputat. Quod si arguas, quod
tunc nulla erit cõsequentia nec antecedens
Concedo, sed satis est vt hæc sit mala conse-
quentia modò, quod tunc erit ita sicut mo-
dò, significat antecedens, puta quod omnis
propositio est particularis, & non erit ita si-
cut modò per consequens significatur, scilicet,
quod aliqua est vniuersalis. Nec sunt istæ
quæ quilibet addendæ definitioni: sed est
fano modo intelligenda. Atque ad eò intel-
ligenda est definitio extra reflexiuas. Nam
hæc cõditionalis, si non ita est sicut per hoc
consequens significatur, (vtroque pro-
nomine demonstrante consequens) est bona
cõsequentia: quia arguitur à synonymi,
& tamen ita est sicut significatur per antec-
cedens, & non est ita sicut significatur per
consequens: quia consequens habet non ita
esse annexum.

non ita est sicut
per ad consequens si
significatur

No. 3.

Ex definitione veræ conditiona-

lis, seu bonæ consequentiae sequitur quod
in omni bona consequentia oppositum con-
sequentis repugnat antecedenti: nam dato
opposito duæ contradictoriae essent simul
veræ. Nam si oppositum consequentis & an-
tecedens bonæ consequentiae sunt simul ve-
ra, in eodem casu consequens etiam erit ve-
rum. Nam si antecedens bonæ consequen-
tiae est verum, consequens erit verum, cum
per te oppositum consequentis tunc etiam
sit verum, fit vt consequens & eius contra-
dictorium simul sint vera.

No. 4.
Regule. 10.
bonæ cõse-
quentiæ.

Postquam eadem est ratio verita-
tis conditionalis & bonitatis consequentiae,
subsequitur vt adnotemus regulas bonæ con-
sequentiae: quæ sunt numero decem. Prima,
Ex vero non sequitur nisi verum, id est, si cõ-
sequentia est bona & antecedens est verum,

consequens est verum. Regula est Aristo. 6.
Topicorū. Et sequitur statim ex definitione
bonæ consequentiae. Secunda, quæ sequitur
ex prima, falsum non sequitur nisi ex falso
id est, si consequentia est bona & consequens
est falsum, antecedens est falsum. Hæc patet
quia dato opposito, antecedens esset verum
& consequens falsum. Tertia, Ex possibili
non sequitur nisi possibile, id est, si conse-
quentia est bona & antecedens est possibili-
le, consequens est possibile: hæc patet, nam
si antecedens est possibile, potest esse verum:
& si consequens non esset possibile, nunquā
posset esse verum: posset ergo antecedens ef-
se verum consequente existente falso. Ead-
em regula potest constitui de contingenti,
quod ex illo non sequitur impossibile. Et
eodem modo patet. Quarta quæ sequitur
ex tertia. Impossibile non sequitur nisi ex
impossibili, id est, si consequentia est bona,
& consequens est impossibile, antecedens
est impossibile. Hæc patet, nam si conse-
quens est impossibile non potest esse ve-
rum: & si antecedens esset possibile, posset
esse verum: atq; adeo posset antecedens esse
verum consequente existente falso. Quinta.
Ex necessario non sequitur nisi necessariū,
id est, si cõsequentia est bona & antecedens
est necessarium, consequens est necessariū.
Hæc patet nam si antecedens est necessari-
um, semper erit verum: & si cõsequens non
esset necessarium, posset aliquando esse fal-
sum: posset subinde antecedens esse verum,
cõsequente existente falso. Sexta, quæ sequi-
tur ex quinta. Contingens non sequitur ex
necessario, id est, si consequentia est bona &
consequens est contingens, antecedens non
erit necessarium. Hæc patet: nam si conse-
quens est contingens, potest quandoq; esse
falsum: & si antecedens esset necessarium,
semper esset verum: igitur potest antecedens
simul esse verum, & consequens falsum.
Septima. Ex impossibili sequitur quodlibet
(signo pro generibus singulorum distribu-
ente) id est, stat consequentiam esse bonam
& antecedens esse impossibile, & cõsequens
esse impossibile, cõtingens, & necessarium:
verbi gratia, ex isto antecedente impossibili,
omne ens necessarium est Deus, sequitur
hoc consequens impossibile, omnis substan-
tia necessarium est Deus: & hoc contingens
omne ens est Deus: & hoc necessarium, ali-
quod ens est Deus. Sed non sequitur quod
libet pro singulis generum, id est, quæcunq;
propositio, vt videmus lectione secunda.
Ex hac

Ex hac regula sequitur, ex falso sequi verum:
quod asserit ibidem Aristo. Octaua, neces-
sariū sequitur ex quolibet (signa p generibus
singulorū distribuente) .i. stat cõsequentiam
esse bonā, & consequens necessariū, antec-
edens verò necessariū, impossibile & cõtingens.
v.g. hoc cõsequens necessarium, substantia est
Deus, sequitur ex hoc necessario, substantia
necessario est Deus, & ex hoc impossibili,
oīs substantia necessario est Deus, & ex hoc
contingenti, omnis substantia est Deus. No-
na, Quicquid sequitur ad consequens bonæ
consequentiae, sequitur ad eius antecedens:
vt si Petrus disputat, homo disputat, & si ho-
mo disputat animal disputat: ergo si Petrus
disputat animal disputat. Qui quidem locus
arguedi solet vocari de primo ad vltimum.
Et prob. sic. De oppositū videlicet. b. infe-
ratur ex. a. & c. ex. b. & q. c. nō inferat ex. a.
tunc pōt dari. a. verū: & c. falsum: & cū. b. se-
quat ex. a. eodē casu. b. erit verū: & cum. c. sit
falsū: quod est eius cõsequens, dabitur in bo-
na consequentia antecedens verū, & conse-
quens falsum, & intelligitur regula quando
ex solo priore cõsequente sequitur secundum
cõsequens: quia istæ cõsequentiæ sunt bonæ,
si Petrus disputat, homo disputat, vel equus
currit: rursus, homo disputat, vel equus cur-
rit, sed nullus homo disputat: ergo equus cur-
rit: à disiunctiua cum negatione vnius partis
ad positionem alterius, & tamen non sequi-
tur de primo ad vltimum, Petrus disputat:
ergo equus currit: quia ex solo consequen-
te prioris consequentia non sequeretur se-
cundum, nisi adderes illam propositionem:
nullus homo disputat. Potest statui alia re-
gula quod quicquid antecedit ad antecedens
alicuius bonæ consequentiæ, antecedit ad ei-
us consequens .i. data bona consequentia: ex
quocunq; inferitur antecedens, inferitur eius
consequens. Decima, quæ sequitur ex nona
Quicquid repugnat consequenti alicuius
bonæ consequentiæ repugnat & eius antec-
edenti. Nam detur oppositum, quod videli-
cet. a. repugnat consequenti: & non antec-
edenti: tunc sic. a. non repugnat: antecedenti:
ergo potest. a. esse verum simul cum tali an-
tecedenti: rursus. a. repugnat consequenti: er-
go eodem casu consequens illud erit falsum
ac subinde daretur in bona consequentia
antecedens verum, & consequens falsum.
Eodem modo probabis quod quicquid stat,
cum antecedente alicuius bonæ consequentiæ
stat cum eius consequente. Sunt & aliæ re-
gulæ: videlicet, quod si aliqua consequen-

tia est bona, scita esse bona, & antecedens est
scitum, consequens est scitū: & si consequens
est nescitum, antecedens est nescitū: & aliæ
item de credito, & opinato, & dubitato, Hæc
tamen ad librum Posteriorum pertinent.

Post regulas istas sequuntur loci

arguendi in conditionalibus, ac subinde in No. 6.
rationalibus, & causalibus, qui colliguntur
ex Aristotele vltimo capit. 1. Prio. Primus Primus locus.
A tota conditionali cum positione
antecedentis ad positionem consequentis
est formalis consequentia. Vt formaliter se-
quitur, Si sol lucet, dies est, & sol lucet: er-
go dies est. Secundus, qui sequitur ex pri-
mo. A tota conditionali cum destructione
consequentis ad destructionem anteceden-
tis est formalis consequentia. Destruere con-
sequens est subsumere eius contradictoriū:
& destruere antecedens, est inferre eius con-
tradictorium: Vt formaliter sequitur, Si sol
lucet, dies est: sed non est dies, ergo sol nō lu-
cet. At vero, à cõditionali cū positione con-
sequentis ad positionem antecedentis, non
sequitur: sicut nec sequitur cum destructio-
ne antecedentis ad destructionem consequen-
tis: quia potest in bona consequentia ante-
cedens esse falsū, & cõsequens verū: & hic est
primus modus fallaciæ, quem assignat Ari-
stoteles primo Elench.

Secundus

Tertius.

Tertius à conditionali ad disiunctiuam
compositam ex consequente, & contradi-
ctorio antecedentis, consequentia est bona.
Vt formaliter sequitur, Si sol lucet dies est:
ergo vel dies est, vel sol non lucet. Hæc pa-
tet quia dato opposito, copulatiua contra-
dictoriae illius disiunctiua, scilicet, sol lucet
& dies non est, stare simul cum conditio-
nali: quod est falsum: nam componitur ex
antecedente & contradictorio consequen-
tis conditionalis: & sic in bona consequen-
tia oppositum consequentis non repugna-
ret antecedenti. Sed arguitur contra hanc
regulam, Sequeretur ex illa quod conditio-
nalis aliquid poneret inesse: cuius opposi-
tum supra dictum est: nam inferit ex se vnam
disiunctiuam, ad cuius veritatem requiritur
veritas alterius partis. Respondetur negan-
do sequelam. Sed solum sequitur quod con-
ditionalis ponit, vel veritatem consequentis
vel veritatem contradictorij antecedentis. Et
conditionalē ponere aliquid inesse, nō est
nisi ponere veritatem antecedentis. aut con-
sequentis.

Quartus. Quartus (à conditionali ad alteram conditionalem) cuius antecedens est contradictorium consequentis prioris, & consequens contradictorium antecedentis, formaliter sequitur. Vt si sol lucet, dies est: ergo si non est dies, sol non lucet. Quod solet sub aliis verbis exprimi: videlicet, in omni bona consequentia ex opposito consequentis sequitur oppositum antecedentis. Nā si ex veritate. a. propositionis sequitur veritas. b. ex falsitate. b. sequitur falsitas. a. quia in bona consequentia, si consequens est falsum, antecedens est falsum: & per consequens ex contradictorio. b. consequentis sequitur contradictorium. a. antecedentis. Vltimus locus arguendi. A causali ad rationale, & à rationali ad conditionalem est bona consequentia: sed non è cōuerso: quia. vt supra diximus, rationalis addit supra conditionalem. & causalis supra rationale. Vt si, hæc causalis est vera, quia homo est rationalis. homo est risibilis: à fortiori hæc, rationalis homo est rationalis, ergo homo est risibilis: sed è cōuerso hæc est vera, homo est risibilis ergo est rationalis: & causalis erit falsa: quia homo est risibilis &c. Et hæc conditionalis, si homo volat, habet alas, est vera: & tamen si ex eisdem propositionibus constituas rationalem, aut causalem, erunt falsæ.

No. 7. *Subdiuiditur consequentia multis modis: primo in consequentiam formalem, quæ tenet de forma & consequentiam materiale, quæ solum tenet de materia: de quibus supra dictum est in conditionibus oppositionum, & dicitur in quinto libro. Rursus diuiditur à Petro His. tract. 5. in quatuor species. scilicet syllogismum, inductionem, enthymema, & exemplum. Et syllogismus, alius est categoricus, cuius videlicet, ambæ præmissæ sunt categoricæ de quo in quinto libro dicturi sumus: alius est hypotheticus, cuius altera præmissarum est hypothetica: vt ille, in quo non arguebamus, à tota conditionali cum positione antecedentis ad positionem consequentis: vel à tota disiunctiua cum destructione vnius partis ad positionem alterius. De inductione quæ est à singularibus sufficenter numeratis ad eorum vniuersalem progressionem, secundo libro dictum est, Enthymema, si proprie nomen accipitur est syllogismus imperfectus, vt dicit Petrus His. i. oratio in qua, non omnibus præmissis positis infertur festinata conclusio: vt, omne animal rationale est risibile, ergo omnis homo est risibilis: vbi subicitur minor. scilicet omnis homo est animal rationale. Sed iam generali nomine sub enthymemate*

cōprehenduntur omnes modi arguendi categorici. scilicet ex vna categorica, vt à definitione ad definitionem: ab inferiori ad suum superius &c. Exemplum est, quando vnum particulare probatur per aliud simile: vt, si Germanos aduersus Gallos pugnare malum est: & Gallos proinde aduersus Hispanos non est bonum, postquam omnes sunt Christiani: & si Burgenses diuites sunt, ergo & Segouenses: quia vtrique nauigant in Flandriam. Sed de his speciebus arguendi, satis sit meminisse.

Lectio secunda.

Igitur per dictorum maiori intelligentia arguitur. Et primo contra definitionem bonæ consequentiæ, cui omnia ininitur. In hac consequentia, si Deus non est. Deus est, non potest ita esse sicut significatur per antecedens, quin ita sit sicut significatur per consequens: & tamen non est bona: ergo de finitio nihil valet, Maior prob. Non potest ita esse sicut significatur per antecedens: ergo non potest ita esse sicut significatur per antecedens, quin ita sit: sicut significatur per consequens. Sed minor patet ex Arist. iuxta principium secundi priorum dicitis, quod alterum contradictorium inferre alterum est impossibile. Circa hoc argumentum omnes moderni concedunt illam consequentiam esse bonam, propter probationem maioris. Vnde colligunt: omnem consequentiam, cuius antecedens est impossibile esse bonam ita quod ex impossibili sequitur quodlibet, non solum in sensu, quo nos concessimus supra, sed absolute: quod ex hac. v. g. propositione, homo est lapis, potes inferre quod homo est angelus, & quod est Deus, & quancumque aliam libuerit. Eadem ratione dicitur, necessarium sequi ex quolibet: ita quod hæc, Deus est, ex quacumque libuerit inferri. Hæc veruntamen opinio nescio vnde habuit tantam autoritatem inter sum multas, cum sit, & præter rationem, & præter autoritatem Aristotelis. Et primo arguitur ex communi hominum sensu. Quis enim sanæ mentis concederet, quod si tu es, lapis, es, es proinde Deus: cum nulla penitus est habitudo inter hoc, quod est te esse lapidem & te esse Deum. Nihil enim intelligitur sequi ad aliud, nisi quod habet aliquam habitudinem ad illud: puta, vel effectus ad causam, vel generis ad speciem: aut quid simile. Sed dicunt isti quod duplex est bona consequentia, alia per modum intrinsecum, & alia per modum extrinsecum. Per modum intrinsecum tenet illa, cuius consequens habet aliquam habitudinem ad an

ad antecedens, sed per modum extrinsecum cuius antecedens est impossibile, vel consequens est necessarium. Sed certe ista distinctio est merum commentum, postquam nulla auctoritate aut ratione fulcitur. Secundo arguitur, Aristotele, secundo Priorum, reputat impossibile quod eadem propositio sequatur ad duas contradictorias. Existimatque abfurdi, vt alterum contradictorium sequatur ad alterum: Et tamen opinio hæc vtrique concedit. Nā hæc propositio necessaria, homo non est equus, sequitur ex hac, sol lucet, & ex hac, sol non lucet, & ex suamet contradictoria. scilicet omnis homo est equus. Et certe si ista consequentia valerent per modum extrinsecum, Aristotele ibi insinuasset: Tertio, opinio hæc destruit omnem modum arguendi, ac philosophandi: Impugnatur enim. v. g. Aristotele. 4. Phisic. totam reitentiam in motu procedere à medio, & arguit hoc modo. Tunc sequeretur quod si vacuum esset, motus fieret in instanti, & tamen secundum istos ex illo antecedente impossibile pariter sequitur contradictorium illius conclusionis: & per consequens inanis esset talis modus arguendi. Propter hæc igitur argumenta præsertim, propter modum concipiendi, cuius maximam in dialecticis rationem haberi velim, opinor nullam esse bonam consequentiam nisi tenet per modum intrinsecum. Quare non sequitur necessarium ex quolibet, nec ex impossibili sequitur quodlibet ad sensum istorum. Vnde ad argumentum nego illam consequentiam valere, Deus non est, ergo Deus est: & nego quod antecedens non potest esse verum sine consequente, imò potest esse verum sine consequente: quia ly, potest, facit sensum compositum, hunc. scilicet. Posita per possibile vel impossibile veritate antecedentis, non subinde ponitur veritas consequentis. Itaque quod dico, potest esse antecedens verum sine consequente, nihil assero de possibilitate antecedentis sed de compossibilitate illius cum opposito consequentis. Sed ad huc replicatur. In hac consequentia, homo est lapis: ergo homo non est substantia, oppositum consequentis repugnat antecedenti: quia hæc copulatiua est impossibilis homo est lapis & omnis homo est substantia, ergo est bona consequentia. Et idem patet in omni consequentia, cuius antecedens est impossibile, vel consequens necessarium. Negatur quod oppositum consequentis repugnet. Nec satis est, vt duæ propositiones repugnent, quod constituat copulatiua impossibile, licet illud requiritur: sed requiritur quod sint incompatibiles, vt nomen ipsum sonat. i. quod veritas vnius tollat ex natura sua verita-

tem alterius. scilicet quod est dicere quod ex veritate vnius sequatur falsitas alterius: quemadmodum calor & frigus repugnant: quia vnum pellit aliud. Quare, hominem esse lapidem non repugnat huic, quod est hominem esse substantiam: imò vnum includit aliud, licet copulatiua sit impossibilis propter impossibilitatem vnius partis, aliàs eadem ratione idem repugnaret sibi, scilicet, homo est lapis, & homo est lapis.

Alter tamen arguitur. Sequitur

ad minus quod ex aliquo impossibili sequitur quodlibet, puta ex quibuscumque duabus contradictoriis, Arguitur. v. g. quod ex hac copulatiua, Petrus est, & Petrus non est, sequatur hominem esse lapidem & quoduis aliud. Sequitur bene, Petrus est & Petrus non est, ergo Petrus non est: & ex alia parte, Petrus est & Petrus non est: ergo Petrus est, à copulatiua ad alteram eius partem. Rursus, ex secundo antecedente. Petrus est, ergo Petrus est vel homo est lapis, à parte disiunctiua ad totum: rursus Petrus est, vel homo est lapis: sed Petrus non est, ergo homo est lapis, à tota disiunctiua cum destructione vnius partis ad positionem alterius. Ergo de primo ad vltimum, Petrus disputat, & Petrus non disputat: ergo homo est lapis: quia quicquid sequitur intrinsece ad consequens alicuius bonæ consequentiæ: sequitur ad eius antecedens. Et eadem arte ex illis contradictoriis potes inferre quodcumque aliud consequens. Hoc argumentum habet sophisticam apparentiam, vt concludat quod ex impossibili includente duas contradictorias ad minus, sequatur quodlibet per modum intrinsecum: Tamen re vera nihil saltem non concludit. Quia ad hoc quod valeat consequentia de primo ad vltimum, necesse est quod in consequentiis intermediis (vt supra adnotauimus) id solum quod est consequens prioris consequentia, assumatur vt antecedens posterioris. Modo in illa consequentia à disiunctiua cum destructione vnius partis ad positionem alterius. scilicet Petrus est vel homo est lapis, & Petrus non est, ergo homo est lapis, assumitur illa, Petrus non est: quæ non fuerat pars consequentis præcedentis consequentia, sed fuerat consequens in alia consequentia distincta & disparata, nec illa fuerat aliquando concessa tanquam vera: & tamen quando assumitur ad destruendam alteram partem disiunctiua accipitur tanquam vera. Quare vniuersaliter credo nullum esse impossibile vnde sequatur quodlibet.

Ex his

Not.2.
v.iam.

Ex his sequitur, vnam esse illam diuisionē cōsequētīe in consequentiā bonā per modū extrinsecū, & per modū intrinsecū: Nulla em̄ est bona cōsequētia, nisi teneat p̄ modū intrinsecū. Itē illā, qua diuidit̄ consequētia bona in bonā simpliciter, & bona vt nūc. Dupliciter em̄ potest fingi consequētia bona vt nūc: Vno modo vt sit illa, in qua rebus vt nunc, nō potest dari antecedens verū sine cōsequente, potest tamen dari rebus variatis: vt est hęc, dominicus sedet, ergo loquitur. Certē ridiculum est: hanc cōsequentiā quoquo modo cēlere bonam etiam secūdum quid. Alio modo, vt sit consequētia in qua non potest iam modō antecedēs esse verum sine cōsequēte, potuit tamen, aut potuit: qualem dicunt esse hanc, Adā non fuit ergo homo est lapis: quam tamen ex dictis sequitur nihil valere, quanquam iam nō potest antecedens esse verum, tamen etiam modō antecedens pōt esse verū sine cōsequente vt expositum est, in sensu composto. Posita nanque per impossibile veritate antecedentis, nō subinde ponit̄ veritas cōsequētis.

Secundō principaliter arguitur inquirendo de bonitate huius cōsequentiā, si hęc cōsequētia est bona, homo est lapis, pro nomine demonstrante totam cōsequentiā. Si quis dixerit esse bonam: tunc sequitur antecedens esse verum, quod significat consequentiā esse bonam: & cum consequēs sit impossibile, colligitur cōsequentiā esse malā: quod si dixerit esse malā, tūc cū res non possint melius se habere quā nūc vt sit bona: fit vt nō possit esse bona. Ex quo rursus sequit̄, antecedens esse impossibile. Vnde inferūt cōsequentiā esse bonā. Et sic est reflexio ad vtrāq; partē. Hoc argumētum secūdū veritatē, quā in superiori argumento explicuimus, nihil habet difficultatis: concedim⁹ em̄ illā esse malā cōsequentiā. Nam concesso esse bonā, sequitur esse malā: vt probat argumētū. Et subsequēter cōcedimus antecedens esse impossibile: sed negamus inde sequi consequentiā esse bonam. Nam quanquā antecedēs sit impossibile, nullo modo sequitur q̄ si hęc est bona cōsequētia. s. si hęc cōsequētia est bona, homo est lapis, homo sit lapis. Et hoc mō dissolues infinitas tricas insolubiliū. At verō qui admiserit omnē consequentiā esse bonā, cuius antecedens est impossibile, tenetur inde excipere cōsequentiā reflexiuas, sicut hęc est: quæ quāq; antecedens est impossibile, est mala: quia se maleficat. Est

tamen Martinus de Magistris, qui tenet illā consequentiā esse bonam, & quādo inferatur, ergo ita est sicut per antecedens significatur, negat consequentiā: quia antecedēs, inquit, non solūm significat consequentiā esse bonam, sed significat partialiter hominē esse lapidem. Existimat enim quod quando antecedens significat cōsequentiā esse bonam: tunc, quia significat consequēs sequi ex antecedente, significat partialiter illud, quod significat consequens. Et ideo antecedēs est simpliciter impossibile, & propter hoc consequentiā est bona. Est tamen inopinabile, quod illud antecedens significet hominē esse lapidem: cum nulla eius pars significet hominē nec lapidem, nec vnquam fuerit impositum ad significandū illud, nec est apparentia quod si antecedens significet hominē esse lapidem sequi ex antecedente, significet subinde hominē esse lapidem.

Tertiō principaliter arguitur contra illud, videlicet q̄ omnis conditionalis vera est necessaria. Secunda pars huius copulatiuæ, aliquod animal est, & si tu es ipsum tu es equus, est conditionalis contingens, ergo regula falsa. Probatur antecedens: nam rebus vt nunc, est vera, vt patet demonstrando vnum equum sub ly, animal, & tamen si nō essent inter animalia nisi homines, esset falsa quia non posset sub ly, animal demonstrari nisi homo: & tunc conditionalis faceret hūc sensum falsum, si tu es hoc animal. s. homo, tu es equus. Respondetur quod neq; hoc argumētum habet difficultatem in rei veritate, quia relatiuum reciprocum in vna categorica, non potest referre antecedens in alia. Repugnat enim hoc significationi relatiui reciproci, vt diximus inde relatiuis.

At vero si quis hoc præter rationem admiserit, tunc debet concedere corrolarium, videlicet, quod est aliqua cōditionalis contingens, vt probat argumētū: Nam vno in cōuenienti dato, plura contingunt. Arguitur tamen quod in rei veritate sit illud concedendum. Capiam hanc copulatiuā, aliquod animal est, & si tu es illud, tu es equus: nam relatiuum non reciprocum vnus categoricæ, potest referre antecedens alterius & faciam eodem modo argumētum. Respondetur, vt ibidem diximus, quod dum descenditur sub antecedente relatiui non reciproci, nō descenditur simul sub relatiuo: sed manet communiter supponens. Vnde ad argumētum

mentum, dico quod illa conditionalis non est contingens, sed impossibilis: nam est mala consequentiā: quia valet tantum sicut hęc, si tu es animal, tu es equus, & quanquā demonstrat equus sub antecedente, semper facit hunc sensum.

Quartō, principaliter arguitur.

Argu. 4. Ex his quæ dicta sunt sequerentur duo contradictoria vera. Probo antecedens. Hæ sunt contradictoria, si homo est, risibile est: nō si homo est, risibile est, quarū affirmatiua manifestē est vera: & negatiua videtur facere hunc sensum verū: si nullus homo est, nullū risibile est: nam termini supponūt omnino contradictorio modo, quam in affirmatiua. Hic quaeritur modus constituendi omne genus oppositionis in cōditionalibus. Vbi notandū q̄ cōditionali duæ possunt assignari contradictoria æquivalentes: altera per præpositionem negationis: & altera per aduersatiuam. Sed quando datur per præpositionem negationis, tūc negatio solū negat illationem, nec mutat quantitatem, nec qualitatem categoricarum, vt supra diximus. Vnde ad argumētum, concedimus illas esse cōtradictorias, & affirmatiuam esse veram: sensus verō negatiuæ non est ille si nullus homo est, nullū risibile est: sed hic, nō sequitur si homo est, risibile est, qui est falsus. Secunda contradictoria conditionalis est vna aduersatiua ex eodem antecedente, & contradictorio consequentiā: vt contradictoria dictæ cōditionalis est hęc falsa, quāuis homo sit, nullum tamē risibile est. Et quāq; aduersatiua non habet omnino formā consequentiā, solet tamen dici quod propositio quæ sequit̄ immediatē ly, quāuis, est antecedens, altera vero consequens. Vnde ad veritatē aduersatiuæ requiritur qd' antecedens & consequens simul sit in veritate: quod est dicere oppositum consequentiā conditionalis sit cum antecedente. At pro aliis generibus oppositionum non potest constitui certa regula: quia conditionalis non habet probari categoricē, per ascensum, & descensum: & ideo nō constituitur oppositio per variationem quātitatis categoricarum. Nihilominus est vna regula notanda, quod quicquid ædificat veritatē antecedentis conditionalis affirmatiuæ, ædificat falsitatem totius: & quicquid ædificat falsitatem antecedentis, ædificat veritatem totius: sed quicquid ædificat veritatem cōsequētis, ædificat veritatē totius: & quicquid ædificat falsitatem

consequentis ædificat falsitatem totius. Et ratio est, quia quanto antecedēs est magis falsum, vel cōsequens magis verum, cōsequētia est melior: & quāto antecedens est verius, & consequēs magis falsum, consequētia est peior. Ex quo sequitur, contra regulas superius positas oppositionū, quod addere vniuersalitatem antecedenti affirmatiuæ facit subcontrarias. & manens particularitas constituit cōtrarias. v. g. istæ sunt subcontrariae, Si omnis homo disputat, & Petrus est homo, Petrus disputat: non si homo disputat, & Petrus est homo, Petrus disputat, sunt enim ambæ veræ: vbi tamen videtur: manere eadem vniuersalitas ex parte de ly, homo, in primo loco. Et hæ sunt contrariae, si homo disputat, & Petrus est homo, Petrus disputat: non si omnis homo disputat, & Petrus est homo, Petrus disputat: quia sunt simul falsæ, & tamen videtur manere eadem particularitas.

Sed pro ascensu & descensu sub No.3.

extremis antecedentis, aut cōsequentiā conditionalis, superuacaneum est multiplicare regulas: tum, quia nō possunt assignari certæ: tum, quia nō sunt necessariae: postq̄ cōditionalis nō habet probari per suppositionē aut resolutionem extremorum: sed per hoc q̄ sit bona consequentiā. Et ideo tunc valet bit ascensus, aut descensus, quando consequentiā non mutatur quo ad bonitatem vel malitiam: & tunc non valebit, quādo mutatur.

Contra has regulas possunt for- No.4.

mari minutiora quædā argumenta, quæ sophistica amphibologia peccat. Primo, non sequitur: si Petrus est, necessario homo est: sed Petrus est, ergo necessario homo est: & tamen arguitur per primam regulam, ergo illa est falsa. Item, si omnis homo est: homo omne animal est: sed nullus homo omne animal est, ergo non omnis homo est: & tamen arguitur per secundam, ergo. Primum tamen argumentum soluitur distinguendo de ly, necessario. Nam si in illa cōditionali accipiatur, tanq̄ pars cōsequentiā: vt ly Petrus est, sit solūm antecedens, tunc bene arguitur per regulam: & sicut consequens est falsum, ita & maior: quæ est conditionalis mala cōsequentiā. s. si Petrus est, necessario homo est. Si autē ly, necessario, sit pars antecedentis: tunc conditionalis est bona consequentiā. s. si Petrus est, necessario, homo est: sed non arguitur debite cum positione ante

antecedentis ad positionem consequentis, sed dicendum erat in minori, Petrus est necessario: & concludendum erat, homo est. Eodem modo distinguitur secunda consequentia, nam si antecedens conditionalis sit solum, omnino homo est, & consequens illud, homo omnino animal est, tunc bene arguitur per regulam: sed sicut consequens est falsum, ita & maior quia est conditionalis mala consequentia. Si autem antecedens conditionalis sit totum illud, omnino homo est homo, & consequens ly, omne animal est: tunc conditionalis est bona consequentia: sed non arguitur debite, cum destructione consequentis &c. nam dicendum erat in minori, non omne animal est: & concludendum, non omnino homo est homo.

*Lectio tertia.**De Pro conditionalibus promissis*

Notandum primo, quod promissio dupliciter potest fieri: uno modo absolute, sine aliqua conditione: ut, promitto tibi librum: de qua nihil ad praesens. Alio modo conditionaliter: ut, si disputatione viceris, dabo tibi librum: de qua non nihil hic meminerimus. Notandum secundo quod ad veritatem conditionalis promissio affirmatiua sufficit & requiritur quod non sit ita sicut significatur per antecedens, quin ita sit sicut significatur per consequens, ut ad veritatem dictae promissio sufficit quod posita veritate antecedentis, scilicet quod vincas, ponatur consequens: & ad falsitatem sufficit & requiritur quod quando erit ita sicut significatur per antecedens, non erit ita sicut significatur per consequens. Unde de conditionalis promissio conuenit cum conditionalis illatiua in hoc, quod non ponit veritatem antecedentis, nec consequentis: ut si digito tetigeris coelum, faciam te immortalem. Differt tamen a conditionalis illatiua: quia non requiritur ad veritatem promissio quod sit bona consequentia, scilicet quod antecedens non possit esse verum sine consequente: sed satis est quod antecedens non sit verum sine consequente. Itaque ad veritatem conditionalis illatiuae requiritur quod ex opposito consequentis & antecedente constitutur copulatiua, quae non possit esse vera: sed ad veritatem promissioe satis est quod constitutur copulatiua, quae de facto nunquam erit vera. Ex quo sequitur primo, quod conditionalis promissio est contingens, ut si quando viceris dederim tibi librum, dicta promissio erit vera: si vero non dederim, erit falsa. Sequitur secundo, multas esse conditionales promissioes de quarum

veritate, aut falsitate nobis non constat: sed solus Deus scit, verum ne sint an falsa. v.g. si tu nunquam viceris in disputatione, solus Deus scit an si vicisses, dedissem librum. Tales sunt multae conditionales de praeterito: ut si tu occurrisses prior, tibi dedissem librum: si Petrus non sumpsisset potionem, non fuisset mortuus &c. Tertium corollarium inferunt quod omnis promissio, cuius antecedens est impossibile, est vera. Ego tamen non credo. Sed potest esse vera, licet nobis non constet de eius veritate. Certum si dicerem, si intra horam iueris Romam, dabo tibi decem millia aureorum licet antecedens sit impossibile, non constat propositionem esse veram: quia licet per impossibile tu implesses conditionem, forsitan ego non implesses promissum. Verum est tamen, quod omnis promissio, cuius consequens est necessarium, est vera. Sequitur vltimo quod non est idem, ut putat summus philosophus conditionalem esse veram & obligare. Ut in re turpi: ut si dederis mihi centum, occidam hostem tuum, stat quod sit vera promissio: & tamen non sit obligatoria. Et e converso, stat quod sit obligatoria, licet non sit vera: ut quotiescumque quis non seruat promissum ad quod tenetur. Immo stat aliquando quod promissio conditionalis sit obligatoria, etiam si nunquam adimpleatur conditio. Ut si Petrus promittat Mariam ducere eam in uxorem, sub conditione turpi, quae habetur pro non adiecta, saltem in iure positio.

Contra haec autem arguitur. Sit casus quod me promittente si disputatione viceris, dabo tibi librum, vincas semel & dem tibi librum: sed iterum spe eadem adductus disputes & vincas, attamen non dem tibi alium librum: tunc illa conditionalis promissio est vera: quia ab omnibus iudicabitur implet se promissum: & tamen aliquando erit sicut significatur per antecedens, & non erit ita sicut significatur per consequens: ergo hoc non sufficit ad falsitatem promissioe. Respondetur quod si promissio fiat vniuersaliter, scilicet quotiescumque viceris: tunc requiritur quod quotiescumque ponitur antecedens, ponatur consequens. Si autem promissio fiat particulariter, satis est quod semel posito antecedente ponatur consequens. Et in hoc sensu intelligitur regula superius posita. Sed contra hoc arguitur. Si fieret sic promissio si singulis diebus posthac veneris ad me pro omnibus dabo tibi centum aureos: & sit disputationis gratia, mundus perpetuus posthac: & nunquam

quam dem tibi centum aureos: tunc antecedens est verum: nam volo quod nullus dies transeat quin venias ad me: & consequens est falsum, & tamen conditionalis videtur vera: nam satis est ad eius veritatem quod quum fuerit adimpleta conditio, reddam quod promisi: & tamen nunquam verum est dicere quod tota est adimpleta cum dies infiniti nunquam erunt transacti. At hoc respondent Summus philosophus quod illa promissio est vera, propter impossibilitatem antecedentis: sed tamen melius est dicere, quod solus Deus potest scire an sit vera vel falsa: nam ipse scit an si tu implesses conditionem, ego implesses promissum.

No. 2.

Solent in huiusmodi promissionibus

nonnulli casus reflexivi constitui, qualis est ille quem narrat Aulus Gellius. 10. ca. quin ti libri, Euathlus adolescens eloquentiae discipulus cupidus in disciplinam Protagorae se se dedit, daturus illi pecuniam, quantum petuerat, si orator ab eius schola euaderet. Dimidium iam tunc statim dedit: pepigitque ut reliquum dimidium daret: quo primo die causas apud iudicem vicisset. Postea cum orator euasisset, & tamen causas non reciperet, tempusque iam longum transcurreret, & facere id videretur non reliquum mercedis, daret, capit consilium Protagoras petendi ab eo mercedem. Litem cum Euathlo contestatur, & cum ad iudices venissent, tunc Protagoras sic exorsus est: Discite, inquit, stultissime adolescens utroque id modo fieri, ut reddas quod peto: siue contra te pronuntiatum fuerit, siue pro te. nam si contra te lis data erit, merces mihi ex sententia debetur: quia ego viceram: si vero secundum te iudicatum erit, mercedem mihi ex pacto debebis: quia viceris. Contra Euathlum, Discite tu quoque magister sapientissime, utroque modo fieri uti non reddam quod petis: siue contra me pronuntiatum fuerit, siue pro me. Si enim iudices pro causa mea senserint, nihil tibi ex sententia debebit: quia ego viceram: si contra me pronuntiauerint, nihil tibi ex pacto debebo: quia ego non viceram. Et quaequam auctore Gellio, iudices dubiosum & inextricabile esse, quod utrinque dicebatur rati, rem iniudicatum reliquerunt: erat nihilominus contra Euathlum sententia pronuntiatum. Erat enim subintelligendum in conditione, nisi prima causa quam Euathlus accepisset esset de eadem solutione. Cuius ratio est, quod omnes conditiones quae apponuntur in contractibus sunt intelligendae quacumque reflexione seclusa. Modum, si stante tali pacto, prima causa quam acciperet Euathlus esset illa: ad hoc quod teneret solvere, se

queret ipsum non teneri, per hanc reflexionem, Euathlus teneret solvere: ergo non vicit primam causam: quia est condonatus: rursus, ergo non teneret solvere: quia non vicit. Similis casus est hic. Sit Ioannes habens duos seruos, Petrum, scilicet & Paulum: quod dicat Petro, si cui primum obuiaueris sit liber, eris & tu liber: si vero sit seruus, manebis & tu seruus: cum intentione se obligandi sub illa conditione, & non aliter: Paulo vero dicat, si cui primum occurreris sit seruus, eris tu liber: si vero sit ille liber, manebis tu seruus: post promissionem autem. Petrus & Paulus primo sibi inuicem occurrant. Hoc habito quaeritur, sitne Petrus liber an seruus? Si liber: ergo cui primum Paulus obuiauit est liber: unde ex pacto domini sequitur ut Paulus sit seruus: rursus, ergo cui primum obuiauit Petrus est seruus: & per consequens, ex pacto domini, Petrus est seruus. Et sic, dato quod est liber, sequuntur duae contradictoriae, scilicet, quod est liber & non liber, Et idem sequitur si admiseris Petrum esse seruum: Sequitur enim tuus, quod primus, cui Paulus occurrit, est seruus: per consequens ex pacto domini, quod Paulus est liber: rursus sequitur quod primus cui Petrus occurrit est liber, & per consequens, ex pacto sequitur quod Petrus est liber. Et simili modo potes arguere de Paulo. Ad quod ergo dicendum quod ambo manent serui sicut prius. Et cum arguitur: Petrus est seruus, ergo ex pacto Paulus est liber: negatur consequentia: quia promissio domini intelligebatur seclusa reflexione. Modo ad hoc quod aliquis illorum sit liber, sequitur, ipsum esse seruum. Idem est si Petrus dicat Mariam, ego ducam te in uxorem si prima propositio, quam protuleris fuerit vera, ut ipsa primo proferat hanc propositionem, non teneris meducere. Tunc enim quaeritur an teneatur Petrus eam ducere, nec ne? Si teneretur, ergo prima propositio quam ipsa protulit non est vera, ac subinde non teneretur eam ducere, cum non sit adimpleta conditio: Si non teneretur ergo prima propositio, quam ipsa protulit est vera: & per consequens, ille teneretur eam ducere. Quare quicquid dixeris, sequuntur duae contradictoriae verae: Ad quod dicendum, quod dicta conditio intelligitur seclusa reflexione. Et ideo post prolationem talis propositionis quanquam sit vera: tamen Petrus non teneretur eam ducere quoad usque proferat aliam veram, quam non sit reflexiua.

Lectio quarta.

Supereft

Not. 1.

Ad veritatem promissioe.

Argua.

Not. 1.

SVPeres de ly, si, conditionatim tanto disputare. De quibus conditionatis variæ sunt opiniones: quas vanum duxerim in præsentia recitare: eò præfertim, q̄, vt existimo, vix potest ly, si, latinè reperiri conditionatim. Sed Paulus Venetus & successores, id cõmenti sunt. Proferã tñ in mediũ modũ loquẽdi summulistarũ vt veritatis studiosi sciant, & loqui vt plures, & sentire vt pauci. Igitur ly, si, tunc accipitur conditionatim, quando cõiungit inter terminos: vt, animal si est homo. Et propositio in qua tale complexum subiicitur aut predicatur, dicitur categorica de conditionato extremo: vt, Petrus est animal si est homo. Pro quarum veritate, aut falsitate cognoscenda fit tibi regula. Veritas & falsitas propositionis de conditionato extremo cognoscenda est mediãtè, vel immediãtè per ei⁹ reductionẽ ad conditionalem. Vbi sciendum, in propositione de conditionato esse tres terminos. s. inferẽtem, illatũ & cõcurrentẽ. Terminus inferẽs est ille, qui proximè sequitur notã illationis: illatus est alter, qui cũ inferẽte constituit conditionatũ: siue præcedat coniunctionem, siue sequat, terminus concurrẽs est alterũ extremũ à cõditionato. Vt in hac, Petrus est aial si est hõ, ly, hõ, est termin⁹ inferẽs, & ly, aial illatus: & ly, Petrus concurrẽs. Secundo notãdum q̄ cõditionatũ, vt summulistarũ loquũtur, accipitur dupliciter. Vno modo vnica: alio modo pluribus acceptionibus. Accipi vnica est q̄ sub toto fit faciẽda vnica resolutio, & accipi pluribus est q̄ non fit faciẽda vnica resolutio sub toto, sed sub partib⁹ seorsum. v. g. in hac propositione, omne animal si est rationale est risibile, ly om̄e põt ferrivno modo in totum conditionatum quod fit subiectũ: & tunc accipitur vnica acceptione & ly, si, accipitur conditionatim, & debet fieri immediãtè ascẽsus subtoto. s. hoc quod est animal si est ronale est risibile, &c. Et habebit multas singulares falsas: nã subiectũ. s. animal si est rationale, supponit pro qualibet re mũdi, & prædicatum solũ pro hominib⁹ & ideo in illo sensu est falsa. Potest secundo ly, om̄e distribuere solũ ly, animal: & tunc, vt aliqui putant, accipitur pluribus acceptionibus. Sed re vera hoc non est accipi pluribus: quia iam ly, animal, non accipitur tanquam pars cõditionati: sed tãquã terminus concurrẽs. Et conditionatũ est illud, risibile si est rationale, & per consequẽs, aliud est conditionatum, quã in priori. Et in hoc sensu, illa ppo

Sic cõditionatum.

Cõditionatũ duplex

sio est vera, vt patet per descẽsum sub ly, animal: nam Petrus si est rationalis est risibilis: & equ⁹, si est rationalis, est risibilis: & sic de singulis animalibus. Et re vera in rigore iste est s̄sus illius propositionis apud õnes Latinos. Nullus enim admitteret, ly omne distribuere totũ illum, animal si est rationale, & ideo non accipitur ly, si, conditionatim sed certe conditionaliter. Et eodẽ modo dicẽdũ est circa illud vulgare sophisma, aliqd' animal si dormit vigilat. Nam si ly, aliquod vnica acceptione determinet totũ conditionatũ, animal si dormit, est vera: vt patet per ascẽsum disiunctiũ subtoto. Nã ego de quo verificatur, animal si dormit, vigilo. Si verò determinet solũ ly, animal, tanquã terminũ concurrentẽ (vt proprietates habet sermonis) tũc illa est falsa: quia est mala consequentia. Eodẽ modo distinguito, nullũ falsum si est impossibile est verũ. Nã si ly, nullũ, feratur intotũ conditionatũ, hoc sophisma est falsum: imo Deũ esse, quod est falsum si est impossibile, est verũ. Si verò distribuatur solũ ly, falsum, tũc est vera: quia sua contradictoria reducitur ad malã consequentiã. s. si aliquod falsum est impossibile est verũ. Ecce quõ est cõmẽtitia ista distinctio inter cõditionatũ acceptũ vnica & acceptũ pluribus. Nã in dictis propositionibus, vt diximus, nõ accipiuntur propriè illa conditionata vnica acceptione: quia signum non fertur propriè nisi in primã partẽ, nec hoc propriè est accipi plurib⁹ postquã ille terminus non est pars conditionati. Et ideo illæ propositiones faciunt sensus conditionales. Alij sunt, qui aliter constituunt hanc differentiã: videlicet q̄ quando propositio de conditionato immediate est reducibilis ad cõditionalem: vt, Petrus est risibilis, si est rationalis tunc cõditionatũ accipitur plurib⁹, si vero non fit immediate reducibilis, tũc accipit vnica: vt, in hac, oẽ aial est ronale si est sensibile, q̄ non est reducẽda ad cõditionalẽ, anteq̄ fiat ascẽsus sub subiecto. Sed certe neq; hoc adeo placet: quia qñ non pbant seorsum partes cõditionati, sed totũ reducitur ad conditionalem, nihil refert q̄ re ducat immediate vel mediate, vt accipiatur vnica aut plurib⁹ acceptionib⁹, Et solet cõstitui regula ad dignoscẽdũ qñ cõditionatũ accipitur vnica, & qñ plurib⁹. Quãdo em̄ fert aliq̄ signũ in totũ cõditionatũ accipitur vnica, & facit sensum categoricum, aliã accipitur plurib⁹: vt exẽplis p̄cedentib⁹ mōstratũ est. Sed regula nõ est adeo exacta, qñ tuti⁹ fit quãdo q; distinguere. Nam in hac, animal si est ratio

tionale est sensibile, si illud conditionatum, animal est rationale, sit subiectũ, tunc accipitur vnica & debet resolui per ascẽsum subtota tametsi nullum illic ponatur signum. Si verò solũ ly, animal, sit subiectum & terminus concurrẽs, tunc accipitur pluribus, id est, facit sensum conditionalem.

Nota. 2. Regule tres reductionis.

*Igitur tribus regulis possumus cõ*prehendere modum reducendi propositiones de conditionato ad cõditionales. Prima propositio de conditionato prædicato, vbi terminus concurrẽs est singularis, reducitur immediãtè ad conditionalem in cuius antecedente subiicitur terminus concurrẽs, & prædicatur terminus inferẽs, & in consequente subiicitur idem terminus concurrẽs & prædicatur terminus illatus. Vt Petrus est risibilis si est rationalis, reducitur immediãtè ad hanc, si Petrus est rationalis, Petrus est risibilis. Hęc regula non erat admodũ necessaria, nisi forte ad maiorẽ explicationem. Nam re vera Latinè tam cõditionalis est hæc, petrus est risibilis, si est rationalis, quã alia. Nec oportet, vt sit conditionalis, subiectũ his repetitis: sed satis est si semel positum reddat superpositum duobus verbis tanquã æquẽ principalibus copulis: vt Petrus loquitur, si disputat. Secunda regula, propositio de conditionato prædicato, qñ terminus concurrẽs superponit cõmuniter, debet immediãtè probari tanquã categorica, per inductionẽ sub subiecto, & mox quẽcũq; singularis per suã conditionalem: vt substãtia est rationalis si est sensibile, non debet probari immediãtè per reductionẽ ad conditionalẽ: sed per ascensum disiunctiũ sub subiecto: & hæc, omnis substãtia est rationalis, si est sensibilibus, per ascensum copulatiũ, Quare tenẽtes omnẽ consequentiã esse bonã, cuius antecedens est impossibile, dicunt subinde, primam propositionem esse verã: quia demonstrando lapidẽ sub ly, substãtiam, habebit vnam singularem verã. s. si lapis est sensibilibus, lapis est rationalis. Cũ tñ reducẽdo immediãtè ad cõditionalem esset falsa, s. si substãtia est sensibilibus substãtia est ronalis. At verò tenendo (vt res habet) nullã cõsequentiã esse bonã nisi teneat per locũ intrinsicum, vix possunt dari termini in quibus variet veritas, siue reducatur immediãtè ad conditionalẽ, siue fiat inductione sub termino concurrente: nam sicut illa est falsa reducendo immediãtè, ita quilibet singularis. s. si lapis est sensibilibus, lapis est rationalis, est mala consequentia: sed for

san variabitur veritas si velis dicere hanc esse bonam cõsequentiã, si Petrus est substãtia, Petrus est ronalis, vt ly, est, dicat existentia: nam si Petrus est, est homo, tũc. n. illa est vera per ascẽsum demonstrãdo homines sub ly, substãtia, & falsa per immediãtã reductionem ad conditionalẽ: & eodem modo potes negare hæc, creatura si existit, viuit, reducendo ad conditionalem: & tamen singulares, vbi demonstrant animalia, essent veræ. s. Petrus si existit viuit, nam viuitur viuitibus est esse. Tertia regula. Propositio de conditionato accepto vnica acceptione, ad sensum prædicatũ. s. vbi aliquod signum fertur in totum conditionatum, debet probari per inductionem sub toto conditionato: vt patet in exemplis suprapositis. v. g. Omne animal si est rationale est risibile, vt ly, omne, feratur in totum debet sic probari, hoc quod est animal si est rationale est risibile. &c.

Ex his regulis inferunt alias pertinentes ad ampliatiõẽ conditionati. Prima cõditionatũ acceptũ pluribus acceptionibus i. quando ponitur à parte prædicati sine aliquo signo quod feratur in totum, ampliat terminũ concurrentẽ ad imaginabilia: vt in hac, omnis homo loquitur si disputat, ly, homo, ampliat pro omni homine, qui imaginatur esse. Ratio est, q̄ illa est reducibilis ad cõditionalẽ, & cõditionalis nihil ponit inesse. Quare descẽdendo sub illo subiecto, licet demonstrare oẽm hominẽ, qui imaginatur esse. Non dixerim, omne illud, quod imaginatur esse hõ. Nã si dicas, lapis viuit si existit est falsa ppositio, vt manifestũ est: & tñ aliquid quod imaginatur esse lapis, puta animal, viuit si existit, vt supra dixim⁹. Et admittendo cõsequentiã esse bonã, cui⁹ añs est impossibile, hæc esset vera, homo dormit si vigilat, si liceret sub subiecto demonstrare illud quod imaginatur esse homo, puta lapidẽ qui impossibiliter vigilat. Secunda regula, conditionatum acceptũ vnica. i. qñ ponitur totum à parte subiecti, vel modificatur totũ aliquo signo, nõ ampliat: vt in hac, omne animal si dormit vigilat. signo cadẽte in totum conditionatũ, aial si dormit, prædicatũ nõ ampliat, sed accipitur pro eo quod modò vigilat Ratio est q̄ non reducitur ad conditionalẽ: & ideo sensus est, Illud quod est animal si dormit est vigilans. Ex quo sequitur, hanc non esse bonã conuersionẽ, album est risibile si est rationale: ergo aliquod risibile si est rationale est albũ, siue signũ feratur in totũ.

Nota. 5. Regule duæ.

siue non. Nam si feratur in totū, arguitur ab amplo ad non amplū, ex parte de ly, album quare nullo existente albo, añs est verum & consequens falsum. Et si feratur solū in primam partem, quæ sit totale subiectū, mutatur conditionatū: nam qui erat in accedente terminur illatus, efficitur in consequente concurrens. Et sit sensus. Si risibile est rationale, risibile est albū. Sequitur secundò non sufficere: vt multi putant, ad veritatem propositionis de conditionato singularizato, q̄ extremis non repugnet supponere pro eodem. Nam certè hæc est falsa, hoc risibile est rationale est chimera, pronomine cadente in totum conditionatum & demonstrate chimæram: quia conditionatum accipitur vnica, & per consequens non ampliat illic. Quare sensus est, hoc quod est risibile si est rationale, est chimera. Et idem est si dicas, chimæra est hoc risibile si est rationale, si gno cadente in totum. Sed tamē hæc est vera, chimæra est risibilis si est rationalis.

Nota. 4.
Regulæ
duar.

Inferuntur subinde regulæ nonnullæ ad iudicandū suppositionē conditionati.
Prima, omne conditionatū eius terminus inferens verè inferat illatū, ita vt sit inferior, vel couertibilis cum illo, si accipiat vnica acceptione, sine ampliatione, est transcendens. i. verificatur de quacunq; remūdi, & si accipiat pluribus & ampliatuē, est supra transcendens. v.g. Animal si est homo verificatur de quacunq; re siue sit, siue non sit: vt angelus est animal si est homo, chimæra est animal si est homo, &c. Sed si accipiat vnica. s. aliquid quod est animal si est homo, verificatur quidē de omnibus rebus, sed non nisi de existentibus. Idem verificatur in hoc, risibile si est rationale, & in similibus. Secunda regula, quādo terminus inferens non infert illatum, ita q̄ est vel superior vel disparatus vel impertinens quantum est natura conditionati pro nullo supponit: vt homo si est equus, rationale si est sensibile, album si est dulce. Hanc regulam constitūimus vniuersalē cōtra Summulistas: qui multas exceptiones faciunt. Primò dicunt, q̄ tale conditionatū verificat de oī re de qua non pōt verificari terminus inferens: vt rōnale si est sensibile, verificatur de lapide, & de omni illo, quod nō pōt esse sensibile: q̄ tunc añ conditionalis efficitur impossibile: eadem rōne hō si est equus, verificat de omni illo, quod non pōt esse equus. Nos tñ non cōcedimus consequentiam, sō q̄ añs sit impossibile. Et

ideò negamus hanc exceptionem. Secundò dicunt q̄ etiā si terminus inferens sit superior ad illatū, in terminis absolutis, & in cōnotantibus intrinsecè, & essentialiter, conditionatū supponit p̄ illo pro quo pōt supponere terminus illat: vt hō si est aīal, rōnale si est sensibile, supponunt pro hōibus solū. In terminis verò connotatibus extrinsecè regula manet vera: vt album si est coloratū, pro nullo supponit. Et ita nos diximus in priori editione. Sed le iam modò oculatiūs inspecta, videor mihi aliter sentire. Et ideò nego istā exceptionē. imò q̄ tunc q; termini sint absoluti vel connotates intrinsecè, conditionatū ex natura sua p̄ nullo supponit. Credo em̄ hanc esse falsam, Petrus est homo si est animal, Petrus est rationalis si est sensibilis, saltem si termini supponant naturaliter, & ly, est, non dicat existentia. Quia nulla est causa si Petrus sit animal q̄ sit homo, aut si sit sensibilis, q̄ sit rationalis. Sed si ly, est, diceret existentia, aliud esset. Nā si Petr⁹ est, Petrus est homo. Et propterea diximus q̄ ex natura conditionali de nullo verificatur. Ailud est ratione verbi dicēris existentia, vel, vt supra diximus ratione subiecti in quo identificatur superius & inferius: viues si est existens, verificatur de omnibus viuentibus, in quibus formaliter idē est viuere & esse. Sed hoc iam excedit limites Summulistarum.

Videtur mihi materia conditionatorū vsq; adeò notabilibus absoluta, vt vix fuerit relictus arguēdi locus. Arguitur tñ disputandi gratia. Nulla est propositio de conditionato extremo: ergo dicta nulla, probatur añs. Si aliqua esset, maximè hæc, Petrus est animal si est homo: aut hæc, aliquod animal si est risibile, est homo (vt ly, aliquod, feratur in totum conditionatum vnica acceptione. Sed vtraq; est conditionalis: ergo probatur minor quia in prima ly, si, formaliter vnit p̄positionis, licet nō repetatur bis subiectū. Et de secūda arguitur: tum quia in illo sensu nō est in vsu apud Latinos: tum quia illō sensu dato, ly, si, virtualiter vnit propositiones. Nam sensus est, illud quod est animal si est homo, est risibile: vbi vnitur ly, est animal cum ly, est homo. Ad hoc argumentum quātū ad primū mēbrū attinet facillè concedam, hanc p̄positionē. Petr⁹ est animal si est hō, esse conditionalē. Nā accipiunt ambo verba tanq̄ copulæ principales quarū vtriq; reddit suppositū ly, Petrus: tamen si Summulistæ primū verbum vocant copulā principalem & se-

Argu. 1.

& secundum censent esse partem prædicationis. Sed parum refer. Secunda verò propositio, si in odò admittatur sensus ille Latine, est propositio de conditionato. Et ad argumentum respondetur, q̄ ly, si, formaliter non vnit propositiones, sed illum terminum, animal, cum ly, est homo. Licet sint, qui propter argumentum negāt aliquam propositionem de conditionato, dicētes ly, si, in mente nunquam vnire nisi formaliter inter propositiones. Sed certè opinio hæc nulla nititur rōne. Eodē enim mō cōcipimus sicut loquimur. Vnde postquam in voce proferimus hoc complexum, animal si est homo, extra propositionem, ita possumus mente concipere: licet quando adiungitur prædicatum, scilicet, animal si est homo est risibile, tūc apud Latinos, vt diximus, mutatur sensus, & ly, animal concipitur tanquam subiectum & terminus concurrens.

Argu. 2. *Secundò arguitur. Si quæ esset propositio de conditionato extremo: sequeretur, quòd liceret conuertere illas propositiones sicut alias categoricas: & subinde valeret mutuo consequentia ab vniuersali ad exclusiuā: sed consequens est falsum, ergo probatur minor. Non sequitur, omne risibile est animal si est rationale: ergo tantum animal si est rationale est risibile: nam antecedens est verum, vt notum est, & secunda exponens consequentis est falsa, scilicet, nihil non animal, si est rationale, est risibile: imò aliquid non animal, vt puta lapis, si est rationale est risibile. Respondetur quòd admittis huiusmodi propositionibus de conditionato extremo, valet in illis argumentum per conuersionem mutuam, dummodò obseruentur conditiones, quas supra insinuauimus. Prima, vt non varietur ampliatio. Non enim sequitur, Adam est rationalis si est risibilis: ergo id quod est rationale si est risibile est Adam: arguitur enim ab amplo ad non amplum. Secunda, vt non varientur partes conditionati, scilicet, nē terminus illatus mutetur in concurrentem. Quare ad argumentum respondetur q̄ si ly, tantum, excludat ab opposito totius conditionati, consequentia est bona & consequens est verum: si autē ab opposito de ly, animal, consequentia non valet, vt probat argumentum: quia ly, animal, in antecedenti erat terminus illatus, & in consequenti, concurrens.*

Caput nonum.

Opulatiua est illa: in qua cōiunguntur duæ categoricæ per hanc cōiunctionē, & vt Petrus arguit, & Paulus respondet. Ad veritatem copulatiuæ exigitur vtrinq; partem esse veram: vt Deus est summum bonum, & homo est animal rationale. Ad falsitatē eius sufficit alteram partem esse falsam: vt homo est animal, & equus est lapis.

Lectio prima.

Not. 1.

Secunda species inter hypotheticas est copulatiua, vbi notandū ly, & perinde atq; de ly, si, dictū est, posse coniungere & inter p̄positiones, & tunc tenetur copulatiuē: & inter terminos, & tūc tenetur copulatiuē, aut diuisiuē, aut cōplexiuē. Circa quas tres acceptiones versabitur disputatio huius capituli. Vnde propositio copulatiua, inquit Petrus Hispanus, est illa. i. p̄positio hypothetica, in qua coniunguntur duæ categoricæ per hanc cōiunctionē, & quæ quidem definitio, vt præcedentes, est ad bonum sensum intelligenda. Enimuerò in hac copulatiua, Petr⁹ arguit & Paulus respondet, & vterque doctè loquitur, nō duæ solæ, sed plures p̄positiones iunguntur. Item in hac, si Petrus est rationalis Petrus est risibilis, & si Petrus est risibilis, Petrus est rationalis, nō iunguntur categoricæ, sed hypotheticæ. Igitur sensus dictæ definitionis huiusmodi est. Propositio copulatiua est propositio hypothetica, in qua coniunguntur plures propositiones per hanc cōiunctionē, & tanquā partes principales sui. Quòd addiderim, propter hanc, si Petrus disputat, Petrus loquitur & non tacet, ly, si, existente copula principali: & propter hanc, Petrū disputare & Petrū non disputare est impossibile, quæ sunt propositiones, quæ nō sunt copulatiuæ, sed prima est conditionalis, & secūda categorica. At qui nomine cōiunctionis, & intelligit vniuersaliter quacunq; sibi proportionabile, vt sunt nec, sed, qui &c. Ad hæc tandem intelligit, q̄ coniungantur formaliter, vel æquiualentè plures propositiones, propter casum cōmuniem si ly, a. significet tantum sicut vna

Propositiō copulatiua.

M 2 copula-

copulatiua. Item quia aliquando causa breuitatis subicitur coniunctio: vt in antecedente huius syllogismi, Petrus disputat, Petrus est homo: ergo homo disputat.

Not. 2.
Ad veritatem copulatiuam.

Secundo notandum quod ad veritatem copulatiuam affirmatiuam sufficit, & requiritur quamlibet eius partem esse veram: vt Dominicus dicitur & Hieronymus scribit. Intellegitur extra quisquillas Sumulistarum, quibus non decet regulam inculcari. Primo de parte principali: vt si homo est equus, homo est hinnibilis: & si homo caret ratione, non est rationalis: copulatiua est vera, cum tamen omnes partes minus principales i. omnes categorice sunt falsae. Item intelligitur de copulatiua, quae significat iuxta significationem suarum partium. Nam si tota haec copulatiua, Deus est vnus, & Deus est trinus, retentis significationibus partium, imponeretur ad significandum, hominem esse equum, illa esset falsa & partes verae. Item ad hoc quod copulatiua fuerit ante hac vera non sufficit quod quaelibet pars fuerit vera, sed requiritur quod fuerint ambae verae pro eodem instanti, si copula vniat pro eodem instanti. Haec enim copulatiua, Adam est & Adama non est, nunquam fuit vera, licet ambae partes successiue fuerint verae. Quod si hic inferas nunquam vocalis copulatiua posse esse veram, quae successiue profertur, negatur consequentia. Nam sufficit quod partes possint esse verae pro eodem instanti, licet successiue proferantur. Ad falsitatem copulatiuam affirmatiuam sufficit aliquam eius partem esse falsam: vt Deus est homo & homo non est. Ad possibilitatem copulatiuam affirmatiuam sufficit & requiritur quamlibet eius partem esse possibilem, & omnes simul esse compossibiles: vt Petrus est doctus & tamen est pauper. Ad impossibilitatem sufficit & requiritur quod aliqua pars sit impossibilis, vel alteri aut ceteris incompossibilis: vt Deus non est & mundus est, Petrus disputat & Petrus non disputat. Dixerim, alteri, quoniam sunt duae solae partes: dixerim vero, ceteris, quando sunt plures. Haec enim copulatiua est impossibilis, hoc continuum est diuisum in duas partes: & est diuisum in tres: & sic de singulis omnibus in quas est diuisibile: quia omnes simul partes sunt incompossibiles (repugnant enim continuum esse diuisum in quamlibet suam partem) licet quaelibet pars sit alteri compossibilis. Ad necessitatem copulatiuam affirmatiuam sufficit & requiritur quamlibet eius partem esse necessariam: vt Deus est trinus, & Deus est vnus. Ad contingentiam copulatiuam

Ad necessitatem.

affirmatiuam sufficit & requiritur aliquam eius partem esse contingentem, dummodo nulla alia sit impossibilis, aut ceteris incompossibilis: vt Deus est & Petrus disputat. Quod sufficit & requiritur ad veritatem copulatiuam affirmatiuam sufficit & requiritur ad falsitatem negatiuam, sicut quod sufficit & requiritur ad necessitatem affirmatiuam sufficit & requiritur ad impossibilitatem negatiuam. Et quod sufficit & requiritur ad contingentiam affirmatiuam, sufficit & requiritur ad contingentiam negatiuam. Sed ad possibilitatem copulatiuam negatiuam opposito modo quod ad necessitatem affirmatiuam sufficit & requiritur quod non quaelibet pars sit necessaria. Haec omnia manifeste constant per legem contradictoriarum. Percontaris autem, nonne posset veritas copulatiuam, possibilitas, necessitas, & contingentia definiri proportionabiliter ad categoricas, quod copulatiua vera sit illa, quae significat ita esse sicut est, & possibilis quae significat ita esse sicut potest esse &c. Posset quidem, immo illae definitiones comprehendunt omne genus propositionis. Sed quia copulatiua debet resolui in suas partes, propterea veritas copulatiuam exprimitur per veritatem partium.

Adnotandum est tertio locus arguendi in copulatiuis. Nempe a copulatiua affirmatiua ad quaelibet eius partem est formale argumentum: vt formaliter sequitur, lac est album & est dulce, ergo est album. E contrario tamen non sequitur formaliter ab vna parte ad totam: sed sequitur materialiter, quando vna pars infert singulas: vt Petrus est homo: ergo Petrus est homo & Petrus est animal & Petrus est substantia. In copulatis autem negatiuis non sequitur a tota ad partem: vt non sequitur, non homo est equus & homo est lapis: ergo homo est lapis.

Not. 3.
Locus arguendi.

Contra haec autem arguitur, & primo contra definitionem propositionis copulatiuam. Multae sunt propositiones copulatiuae in quibus non coniunguntur plures propositiones per ly, &. Probat antecedens in his propositionibus, omnis homo est risibilis & e converso, Petrus disputat & de sic singulis: item in consequenti huius conditionalis, si Petrus studeret, esset doctus & praeminaretur.

Not. 4.

Ad primam illarum propositionum sunt qui censeant illam esse copulatiuam formaliter in mente. Dicunt enim illam subordinari huic, omnis homo est risibilis & omne risibile est homo: nec posse ly, e converso, formari in mente

per

per vnum conceptum. Sed certe mihi gratis videtur negatum, illam propositionem esse in mente vt iacet, & illi voci, e converso, respondere vnum conceptum in mente. Cōcepimus enim sicut loquimur. Vnde concesso quod illa propositio est in mente sicut in voce, cum ly, e conuerso, dicendum est altero duorum modorum. Primo quod illa est copulatiua. Et satis est quod cum vna propositione vniatur illud aduerbium, quod tenetur loco propositionis. Sed praestat dicere altero modo: nempe quod illa est formaliter categorica tamen in voce quae in mente. Sed est exponibilis per hanc copulatiuam, omnis homo est risibilis: & omne risibile est homo: cui aequiualeat in consequendo. Eodem modo dicendum est de secunda. Petrus disputat & sic de singulis: quae videlicet subordinatur vni mentali vt iacet in voce. Quis enim dixerit, illam subordinari omnibus categoricis, quibus aequiualeat illa particula, & sic de singulis, cum aliquando sint penes infinita. Et ideo dicendum quod illa est categorica formaliter, sed aequiualeat in consequendo copulatiuae. Quare in illis ly, & tenetur formaliter copulatiuae, & aequiualeat copulatiuae. Sed arguis contra hoc. Sequeretur, illam propositionem, omnis homo est risibilis & e contrario, posse habere exclusiuam in terminis transpositis, postquam est categorica. Negatur consequentia, quia ly, e contrario, non congrue locatur a parte subiecti. Arguis secundo. Ergo datur vniuersalis quae non potest habere singularem. Nam maxime haberet hanc, hic homo est risibilis & e converso: in qua tamen ly, e conuerso, non retinet eandem significationem, quam haebat in vniuersali. Respondetur quod illa propositio non est immediate resolubilis per ascensum, quousque exprimitur propositio, loco cuius accipitur ly, e conuerso, per quam est immediate exponibilis: vel quod idem est, si fiat ascensus debet in singularibus exprimi talis propositio. s. Hic homo est risibilis, & omne risibile homo. Ad tertiam partem argumenti respondetur, quod illud consequens conditionalis non est copulatiua, postquam non est propositio. Disputatio tamen est de nomine an ly, &, teneatur copulatiuae postquam vnitur inter orationes subiunctiuam, & non solum inter terminos.

Argu. 2. *Secundo arguitur contra id quod dictum est, requiri ad veritatem & falsitatem copulatiuam. Haec copulatiua, quasi hic homo disputat & hic homo disputat &c. quae constat ex decem partibus, quarum octo sint verae &*

duae falsae, est vera: & tamen non omnes partes sunt verae, ergo. Respondetur quod admissio ly, quasi, posse ferri in totam copulatiuam vnica acceptione, argumentum concludit, illam esse veram, sicut hanc, quasi quilibet homo disputat, non obstante falsitate duarum partium. Sed regula intelligitur de illa, quae est merè copulatiua: nec modificatur a ly, quasi, ferè vel similibus &c. Sed aliter arguitur. Haec copulatiua. s. haec copulatiua est falsa, & haec copulatiua est falsa, vtroque pronomine demonstrante totam copulatiuam, est falsa, quia se falsificat, & tamen quaelibet pars est vera: quia neutra pars se falsificat, ergo regula falsa. Respondetur quod regula intelligitur extra reflexiuas. Nam in hac ex veritate vtriusque partis sequitur falsitas totius copulatiuae. Sicut e contrario in hac, haec categorica est falsa, & haec categorica est falsa, quaelibet categorica est falsa quia se falsificat: & tota copulatiua est vera quia tota est sicut per totam significat. Vel potest dici secundo & forsitan melius quod nulla est instantia: sed quod tam illae copulatiuae quae sunt partes sunt falsae, quae sunt reflexiuae. Nam si partes primae copulatiuae sunt verae, ergo copulatiua est falsa: quia significat illam falsam. Tunc ultra si copulatiua est falsa, ergo aliqua pars illi est falsa, quia nullam aliam veritatem aut falsitatem habet copulatiua quam suarum partium. Et non est maior ratio de vna quam de alia cum sint synonymae. Vnde ad illas partes esse veras sequitur esse falsas, & per consequens sunt reflexiuae falsae sicut ipsa copulatiua, nam dato omnes significet ita esse sicut est, sunt falsae quia se falsificat. Et proportionabiliter est dicendum de secunda copulatiua & suis partibus. Aliter tamen arguitur. Haec copulatiua, aliquis homo est, & Petrus est ille, & Petrus non est ille (vtroque relatiuo referente subiectum primae categoricae) est falsa: tamen quaelibet pars est vera, ergo regula est falsa. Probat maior per descensum disiunctiuam sub subiecto primae categoricae: nam si demonstras Petrum tertiam partem copulatiuae est falsa. s. Petrus non est ille homo demonstratus. Si vero demonstras alium a petro, secunda pars est falsa. s. Petrus est ille homo demonstratus. Sed iam probatur quod quaelibet pars est vera. Nam prima non est dubia. s. aliquis homo est. Nec secunda, cuius sensus est, Petrus est ille homo, qui est: sed probatur tertia. Haec copulatiua est vera, aliquis homo est & Petrus non est ille, cum sub antecedente detur vna singularis vera, demonstrando Paulum, ergo secunda pars est vera, quae est tertia pars primae copulatiuae.

M 3 Ad

Ad hoc argumentum conceditur maior, videlicet illam copulatiuam esse falsam. Nam quāquā prima & secūda pars sit vera, tertia est falsa. Et nego illam copulatiuam. alig homo est, & Petrus non est ille, Nec valet illa consequētia, Paulus est & Petrus non est ille, ergo aliquis homo est & Petrus non est ille. Arguitur em̄ à restricto ad nō restrictū cum distributiōe, ex parte relatiui. Dictum enim est in derelatiuis q̄ si fiat inductio sub antecedente relatiui nō reciproci, non fiat si mul sub relatiuo. Quare sensus illius consequentiæ, est Paulus est & Petrus nō est Paulus: ergo hō est & Petrus nō est hō, breuiter loco relatiui ponendū est semper suum añs. Quare illæ partes, Petr⁹ est ille, & Petrus nō est ille, tantum valent sicut, Petrus est hō & Petrus nō est homo. Et descendendo sub antecedente semper debet manere relatiuū cōmuniter. s. hic homo est & Petrus est homo & Petrus non est homo &c. Si verò loco de ly, ille, ponas ipsemet, iam diximus illicq̄ Latine relatiuū reciprocū vnius categoricæ non potest referre añs alterius. Sed illo admisso adhuc illa esse falsa, aliquis homo est & Petrus est ipsemet & Petrus non est ipsemet, & debet probari per vnicum ascensum sub antecedente, vtroq; relatiuo referente eundem terminum singularem. s. Hic homo est & Petrus est hic homo, & Petrus non est hic. &c. Quare cum probatur tertia pars, quæ hæc copulatiua est vera, aliquis hō est & Petrus non est ipsemet, & secūda pars est tertia alterius: cōceditur q̄ hæc copulatiua est vera: sed negatur q̄ secūda pars est tertia alterius: quia in priori vtrūq; relatiuum deberet referre eundem terminum singularem quare implicat contradictionē. Sed adhuc arguitur ad idem. Hæc copulatiua, nec homo est lapis, nec lapis est homo, est vera, tamen quælibet pars est falsa. s. homo est lapis lapis est homo. Ad hoc argumentum sunt qui dicant, nec, nō posse reperiri formaliter in mente, sed illam propositionem subordinari huic nullus homo est lapis & nullus lapis est homo: ita vt ly, nec, subordinetur duabus dictionibus illis, & nullus. Sed gratis & præter rationem negatur ly, nec, reperiri in mente formaliter vt iacet in voce. Et ideo ad argumentum. Concesso illam copulatiuam esse veram: ad minorem posset vno modo responderi, tenendo ly, nec, non negare categoricam ipsam in quam fertur, sed solā cōiunctionem ac si diceret, non homo est lapis vel lapis est homo, vt ly, non, feratur in totā.

Et tunc conceditur quod copulatiua est vera, & quælibet pars est falsa: in hoc requiritur ad veritatem illius, sicut dicemus de distiūctiua negatiua. Sed melius est dicere quod ly, nec, negat categoricam in quam fertur, & illa ppositio est formaliter copulatiua: quare partes sunt formaliter negatiue: & per cōsequens ambæ veræ, ac si dicas, non homo est lapis: & non lapis est homo.

Tertio principaliter arguitur contra id, quod dictū est requiri ad possibilitatem copulatiuæ. Primo satis est dicere, q̄ ad impossibilitatē sufficit & requirit q̄ partes repugnēt, & ad possibilitatē, quod nō repugnent. Nā si copulatiua est impossibilis propter impossibilitatē vni⁹ partis, illa pars tūc repugnabit alteri: quia impossibile cuiusq; repugnat. Qui concedunt ad impossibile se qui quodlibet, concedūt subinde omnē propositionē impossibilē repugnare cuiilibet alteri. Dicunt. n. vnam ppositionē repugnare alteri, nihil aliud esse q̄ cū illa cōstituere copulatiuā impossibilē. Itaq; prima pars hui⁹ copulatiuæ, homo est lapis & Deus est, repugnat alteri. Vnde apud illos concluditur argumentum. Nos verò sicut negamus ad impossibile sequi quodlibet, pariter negamus propositionē impossibilem repugnare cuiilibet. Nec satis est vt duæ propositiones repugnent q̄ constituāt copulatiuā impossibilē: sed requirit q̄ vna inferat per modū intrinsecum cōtradictoriā alteri⁹. Quare negamus illas partes repugnare, hō est lapis & Deus est. Non em̄ sequitur, si homo est lapis, Deū non esse. Sed illa copulatiua est impossibilis, ppter impossibilitatē alterius partis. Vnde nō sufficit ad possibilitatē copulatiuæ q̄ partes nō repugnēt nec requiritur ad impossibilitatem q̄ partes repugnēt. sed satis est q̄ altera pars sit impossibilis. Sed aliter arguitur contra regulā. Hæc copulatiua est possibilis, solus lapis demonstratur & hoc est Deus (demonstrando Deum) & in partes repugnant, ergo &c. Maior est nota: quia prima pars est cōtingēs & secūda necessaria: & nullū cōtingēs repugnat necessario, vt est regula dialecticorum: sed minor probatur. Sequitur bene. Solus lapis demonstratur, & hoc est Deus: ergo solus lapis demonstratur, & hoc quod demonstratur est Deus: quia prima pars antecedētis infert primā cōsequētis, & secūda secūda. Sed probatur cōsequēs esse impossibile. Nam sequitur bene, Hoc quod demonstratur est Deus: ergo Deus demonstratur: & hæc

Argu. 3.

Cap. IX

De copulatiuis.

& hæc repugnat priori. s. solus lapis demonstratur, ergo. Ad argm̄, Concessa maiore negatur minor & negatur illa prima cōsequētia, hoc est Deus: ergo hoc, quod demonstratur est Deus: nam antecedēs est necessarium, & consequēs includit vnū contingēs, s. q̄ Deus demonstratur imō, siue demonstratur siue nō necesse est ita esse sicut p illā propositionē significatur. Vnde istæ partes non repugnant, solus lapis demonstratur & hoc est Deus, sed istæ repugnant, solus lapis demonstratur, & hoc quod demonstratur est Deus.

Argu. 4.

Quarto principaliter arguitur contra locū arguendi in copulatiuis. Non sequitur, Tu ignoras q̄ Papa dormit & Papa sedet, ergo Papa sedet. Nā si Papa stet te ignorante, antecedens est verū & consequens est falsum. Respondetur q̄ si antecedens accipitur in sensu categorico: ita vt ly, ignorans, feratur in totam copulatiuā, consequentia non valet, nec arguitur per regulā. Est enim sensus: tu ignoras hæc copulatiuā, Papa dormit & Papa sedet, ergo Papa sedet. Sed si antecedens accipitur in sensu copulatiuo: vt ly, ignorans solū feratur in primam partē. s. Papa dormit, tūc est bona consequentia, sed in casu argumenti antecedēs est falsum pro secūda parte. Item arguitur, Non sequitur, aliquantū videt Petrus & tantum videt Paulus, ergo tantum videt Paulus: & tamen arguitur per regulam: ergo &c. maior est nota casu quo Petrus & Paulus idem sint videntes. Respondetur q̄ in rigore non valet consequētia: nec arguitur per regulam: quia ly, tantum, in antecedente tenetur relatiuē, & in consequēte exclusiuē, postq̄ non ponitur cum aliquo antecedēte. Sed inferendū erat: ergo tātūm quātūm videt Petrus videt Paulus. Et per hæc ad alia multa respondebis.

Lectio secūda.

Not. 1. De copulato diuisiuo.

Subsequitur de propositiōibus, de copulato extremo disputare, in quibus ly, &, vt dictū est, vnit inter terminos: quod est teneri copulatiuū. Et primò, quia viciniōres sunt copulatiuis, tractauimus illas in quibus ly, &, tenetur diuisiuē. Vbi notandum est primò, quod ly, &, copulatiuū inter terminos coniungēs accipitur dupliciter, vno modo diuisiuē, alio modo complexiuē. Diuisiuē accipitur, quādo denotat aliquid cuiilibet parti copulati seorsum conuenire:

vt Petrus & Paulus est homo. Tunc verò accipitur complexiuē seu collectiuē, quando denotatur aliquid omnibus simul conuenire: vt Petrus & Paulus sunt homines. Et differt inter ly, &, complexiuē & diuisiuē quadrupliciter. Prima differentia est, quam modo constituebamus. Secūda (quæ sequitur ad primam) est quod ly, &, diuisiuē exigit verbum singularis numeri: si partes copulati sint singularis numeri: sed ly, &, complexiuē exigit verbum pluralis numeri. Hic verò, homines & equi sunt animalia, vtroque modo potest teneri. Tertialy, &, diuisiuē est vniuersalitas: quia reducitur ad copulatiuam: sed ly, &, complexiuē, nec est vniuersalitas, nec propriè particularitas. Quarta (quæ hinc sequitur) ly, &, diuisiuē non est pars extremi, & quodam modo confundit alterum extremum: vt hic Petrus & Paulus est homo, prædicatum quodam modo confunditur, postquam non licet illud resolvere antequam reducatur ad copulatiuam. Nec sequitur, Petrus & Paulus est homo, ergo homo est Petrus, & Paulus. Sed ly, &, complexiuē efficitur pars extremi: quia virtus eius non transit vltra.

Ly, &, complexiuē et diuisiuē differunt.

Hinc sequitur, aliquando perspicuum est ly, &, teneri hoc vel illo modo: aliquando verò opus esse distinctione. Quando ponitur copulatum à parte prædicati, generaliter reputatur complexiuē teneri, vt, Petrus est materia & forma. Sed certè aliquando potest accipi diuisiuē: vt lac est album, & dulce, Petrus est homo, & animal, & substantia &c. Quando verò ponitur à parte subiecti, & verbum est singularis numeri, in rigore accipitur diuisiuē: vt Petrus & Paulus est homo. Aliàs distinguo: vt hic, Hispani & Galli sunt Christiani, imò hic exercitus Hispanus & exercitus Gallus sunt Christiani, potest accipi vtroque modo: quia verbum plurale potest adaptari singulis partibus copulati, postquam sunt termini collectiui.

Igitur veritas propositionis de copulato diuisiuo attenditur penes copulatiuam, ad quam reducitur, si sit immediatè reducibilis. Vt ad veritatem huius, Petrus & Paulus est homo, sufficit, & requiritur q̄ Petrus sit homo & Paulus sit homo. Et ad veritatem huius triti sophermatu, Parisiis & Romæ venditur piper, sufficit & requiritur quod Parisiis vendatur piper & Romæ vendatur piper. Dixerim, immediatè reducibilis: M 4 lis:

Not. 2.

lis: quia hæc, homo est Petrus & Paulus, si admittas ly, & teneri diuisiuè, non est reducibilis quo ad usq; resoluatur subiectum.

Hinc sequitur hanc esse veram, coelum & terra est vna res, hanc verò falsam, Petrus & chimera non est homo: quia sua contradictoria est vera, Petrus vel chimera est hō.

Sed contra illam, coelū & terra est vnica res, arguitur: quia subiectū & prædicatum non supponit pro eodē: nam prædicatū nō supponit nisi pro coelo aut p terra seorsum subiectum verò non nisi pro duobus simul. Respondetur primò q̄ veritas illius non debet cognosci per suppositionē extremorū, sed per reductionem ad copulatiuam: secundò negatur q̄ subiectum nō supponat: nam verificatio illius debet fieri seorsum per partes, postquam ly, &, capitur diuisiuè. Et hoc est quod alij dicunt q̄ ly, &, debet mutari in ly, vel, in verificatione, postquā est vniuersalitas, quæ non est pars, sicut subiectum huius vniuersalis, omnis homo est animal, verificatur, sic homo est aliquis homo.

Not. 3.

Contra veritatē tamen illius vulgati

sophismatis, Parisiis & Romæ venditur piper, arguitur. Esto (vt res debet) vtrōbiq; vendatur piper, non tamen idem, dicta propositio est falsa: ergo non sufficit ad eius veritatem veritas copulatiuæ ad quam reduci tur. Probatur antecedēs. Sequitur bene, Parisiis & Romæ venditur piper, ergo Parisiis & Romæ venditum est piper, consequens est falsum, quia subiectum pro nullo supponit, cum de nullo verū sit dicere, hoc est Parisiis & Romæ ens venditum. In hoc argumento reuocandum est in memoriā, quod adnotauimus cap. quinto de conuersionibus: videlicet, in hac propositione, Parisiis & Romæ venditur piper, non esse subiectum illud, quod præcedit, scilicet, Parisiis & Romæ venditum, & prædicatum ly, piper, imò potius ly, piper, quāquam sequatur est subiectum: quia reddit suppositū verbo adiectiuo. Itaq; resoluatur in hanc. a. piper venditur Parisiis & Romæ. Ponitur ly, a, vt reducat prius ad copulatiuam, quā fiat ascensus subiecto. Aliās argueretur à confusa ad determinatam. Et eadem propositio conuertetur in hanc (si commodè fieri possit) Parisiis & Romæ ens venditū est piper, licet cōs opinio putet primā esse cōuertentē, & hanc secundā, resoluente. Verum est tñ q̄ propriè nec nebet resolui nec cōverti. Quia resoluendo nō potest referuari. suppositio cōfusa de

Not. 1. De copulato diuisiuo.

ly, piper, quā habet ratione de ly, &, nisi Barbarè addendo ly, a. Et in conuertente, vt probat argumentum, Parisiis & Romæ ens venditum, non supponit. Respondetur ad argumentum negando antecedens, videlicet, illā esse falsam. Et ad illam consequentiam, Parisiis & Romæ venditur piper: ergo Parisiis & Romæ venditū est piper, si ly, venditū, accipiatur tanquā adiectiuū de ly, piper, consequentia est bona: & negatur consequens esse falsum. Nec debet probari per suppositionē subiecti, sed per copulatiuā, Parisiis venditum est piper, & Romæ venditū est piper. Et tūc non est conuersio, imò ly, piper est subiectū. Si autē ly, venditū, accipiatur substantiuè: vt includat, ens tanq̄ subiectū, tūc in rigore consequentia nō valet, vt probat argumentum: nisi dicas q̄ ly, &, adhuc cōfundat illū nominatiuū, ens venditū. Et tūc in verificatione subiecti debet mutari ly, &, in ly, vel, f. Hoc est Parisiis vel Romæ ens venditū. Sed melius est dicere, post totū hoc, Parisiis & Romæ venditum postquā totū hoc, Parisiis & Romæ venditū accipitur vnica acceptione, q̄ subiectū debet verificari per ly, &, quare nō supponit. Et ideo illa propositio propriè non potest cōverti. Nā tanquā sit categorica, est tamē immediatè reducibilis ad copulatiuā. Sed replicatur cōtra solutionē. Sequeretur inde has propositiones esse contrarias, Parisiis & Romæ venditur piper, Parisiis & Romæ nō venditur piper: quia manet eadē vniuersalis de ly, &, & nullus alius defectus cōmititur: & tamē sunt simul veræ. Nā affirmatiua nō est dubia: & probatur negatiua, nullū piper, venditur Parisiis & Romæ: ergo Parisiis & Romæ non venditur piper: q̄ si dixeris argumētari à particulari ad vniuersale, ex parte de ly, &, quod in antecedente negatur & in cōsequēte affirmatur ad minus sequeret, nullū piper venditur Parisiis & Romæ, ergo Parisiis vel Romæ non venditur piper. Respondetur q̄ adhuc hæc secundā consequentia nihil valet: Arguitur. n. virtualiter à confusa ad determinatam ex parte de ly, vel, ac si argueres, omne piper vel non venditur Parisiis vel non venditur Romæ: ergo Parisiis vel Romæ non venditur piper vbi antecedens debet probari prius per resolutionem subiecti: & consequens immediatè per reductionem ad disiunctiuam. Et hæc pauca sitis sint de ly, &, diuisiuo.

Argu. 2.

Lectio tercia.

Manus negotiū est de ly, &, conplexiue tento. Ad veritatem propositionis de ly,

No. 1. Decopulato cōplexiue tento.

de ly, &, complexiue tento, est Paulus Veneris & eius sequaces qui dicūt requiri debitā correspondentiam partium prædicati, formalium aut virtualium ad partes subiecti. Sic vt vna pars prædicati vni parti subiecti, & altera prædicati alteri subiecti cōueniat: si fuerit affirmatiua: aut disconueniat, si fuerit negatiua. V. g. Hæc propositio, ignis & aqua sunt calidum & frigidum, est vera: quia vna pars prædicati conuenit vni parti subiecti & altera alteri: & hæc pariter materia & forma sunt Petrus, si totum nō distinguatur à suis partibus: quia vna pars subiecti supponit pro vna parte suppositi prædicati, & altera pro altera. Inferunt inde mirabiles propositiones, videlicet Petrus & Paulus sunt Petrus & Paulus, & Petrus & Paulus sunt differētia à Petro & Paulo. Prima enim pars non est dubia. Et secundam probant: quia Petrus & Paulus sunt differens à Petro & Paulo & differens à Petro & Paulo. Aequa ratione tenentur cōcedere q̄ materia & forma Petri sunt Petrus, & tamen sunt differētia à Petro: quia sunt differens à Petro & differens à Petro. Et mirū est q̄ materia & forma sunt differētia à Petro, & tamē Petrus nō differat à materia & forma. Et eadem ratione debent negare hanc, Petrus & Paulus differunt à Petro quia non sunt differens à Petro & differens à Petro, neutra enim pars prædicati supponit pro Petro. Hæc omnia nō aliter probant quā ex cōmuni modo concipiendi. Sed re vera aperte sunt contra modum concipiendi. Quis enim concedat quod Petrus & Paulus sunt Petrus, & Paulus & sint differētia à Petro & Paulo? Nam ex secunda parte sequitur quod differunt à Petro & Paulo: & tertio exponēs huius est, Petrus & Paulus nō sunt Petrus & Paulus: quæ est contradictoria prioris. Nec possunt respondere nisi negādo illam esse immediatè exponibilem. Et ideo dicunt q̄ illa prius debet reduci ad copulatiuam, scilicet, Petrus est differens à Petro & Paulo, & Paulus est differens à Petro & Paulo. Hæc tamen solutio est peior. Nam cum ly, &, accipiatur complexiue debent similes propositiones probari, sicut aliæ categorice, per suas exponentes, si sint exponibiles.

Nota. 2.

Sit ergo regula, Veritas propositionis de copulato complexiue sumpto cognoscenda est omnino sicut veritas aliarum categoricarū, scilicet, si copulatiū est terminus cōmunis, per ascensum, & si fuerit lin-

gularis, per suppositionem extremorū: manente ly, & in verificatione, postquam non est vniuersalitas. V. g. veritas huius, omnis homo & equus sunt animalia (signo candente in totum copulatum vnica acceptione) cognoscitur per vnicum ascensum sub toto. Quod si signum cadat in primam partē, veritas cognoscitur per ascensum copulatiuū sub prima parte, & disiunctiuum sub secunda. Sed veritas huius, Petrus & Brunellus sunt animalia, cognoscitur per suppositionē extremorū pro eodem. Et veritas huius, Petrus & Paulus differunt à Petro & Paulo, per expositionem de ly, differūt, scilicet, Petrus & Paulus sunt, & Petrus & Paulus non sunt Petrus & Paulus. Quare illa est falsa: licet hæc esset vera, Petrus & Paulus differunt à Petro & Paulo: ly, &, diuisiuè à parte subiecti & complexiue à parte prædicati. Vnde ad argumentum alterius opinionis Petrus & Paulus sunt differens à Petro & Paulo & differens à Petro & Paulo: ergo sunt differētia à Petro & Paulo, negatur consequentia. Diximus enim vltimo capite terminorum, quod quando est aliqua determinatio termini pluralis numeri, tunc si terminus pluralis resoluatur in copulatum, debet illā determinatio ferri vnica acceptione in totum copulatum. Quare, Petrus & Paulus sunt differētia à Petro & Paulo, resoluitur in hanc, Petrus & Paulus sunt differens & differens à Petro & Paulo: vt ablatius feratur in totum copulatum. Et hæc, materia & forma sunt differētia à Petro, resoluitur in hanc, materia & forma sunt differens & differens à Petro. Sed nō est necessaria hæc reductio, quia perspicaciores sunt propositiones de numero plurali determinato aliqua determinatione, quā propositiones de copulato. Eadem ratione hæc, Deus & hoc instans incipiunt esse, debet probari sicut categorica, per expositionem de ly, incipit, scilicet Deus & hoc instans sunt & nō immediatè ante hoc fuerunt. Quare illa propositio est vera: licet diuisiuè sit falsa, Deus & hoc instans incipit esse.

Nota. 3. Regula. 2. suppositio nis.

Solēt hic simulistæ cōstituerere regulas ad cognoscendū suppositionē copulati: quanq̄ satis cognoscitur, sicut suppositio aliorū terminorū, per verificationē si verificatur de aliquo. Nihilominus vt suppositio totius cognoscatur per suppositiones partium, cōstituūtur duæ regulæ. Prima, Omne copulatum cuius vna pars supponit pro aliquo

M 5 aliquo

aliquo toto: & altera pro eodē aut pro parte illius, supponit pro ipso toto. Ut vtrūq; hō rū copulatorū, homo & homo, homo & caput, supponit pro quolibet homine. Secunda. Omne copulatū, cuius vna pars supponit pro aliqua parte alicuius totius, & altera pro alia parte, aut pro parte includente aliā, supponit pro toto. Ut vtrūq; horum copulatorum, materia & forma, materia & caput, supponūt pro homine seu vt propriū loquamur, verificantur de homine si totum nō distinguatur à suis partibus. Idē sentitō in totis per aggregationem. Ut homo & homo, supponit pro duobus hominibus. Et p portionaliter quādo copulatum constat ex pluribus quā ex duabus partibus. Ut, homo & equus & leo, supponit pro tribus animalibus simul. Ex his regulis sequitur quōd ad hoc q̄ aliquod copulatū supponat, sufficit & requiritur q̄ quālibet pars supponat. Vnde si aliqua pars nō supponat, totum nō supponit. Hęc omnia intelligito, quādo oēs partes supponunt pro eodem instanti: nam aliās non habent vniuersaliter verū. Etenim si copula huius ppositionis, Petrus fuit peccator & iustus, vniat pro instanti, quālibet pars prædicati supponit pro diuo Petro: & tamen totum non supponit pro illo, quia nunquā fuit simul peccator & iustus.

Argum. 1. *Contra hæc, quæ dicta sunt, & potissimè cōtra hoc vltimū corollarium arguitur.* Casu quo Petrus & Paulus simul portēt lapidem quem neuter illorū seorsum sufficerēt portare; prædicatū huius propositionis Petrus & Paulus sunt portans lapidē & portans lapidē, supponit pro Petro & Paulo: & tamen neutra pars supponit pro Petro aut pro Paulo, ergo corollariū falsum. Prob. maior. Sequitur bene, Petrus & Paulus portāt lapidē (ex casu) ergo sunt portans lapidē (per resolutionē verbi, rursus) ergo sunt portans lapidē & portans lapidē, per resolutionē termini pluralis. Et sic de primo ad vltimū illa propositio est vera: & per consequēs prædicatū supponit pro Petro & Paulo. Sed p̄batur quōd neutra pars supponat, quia nec Petrus portat lapidē nec Paulus. Si enim Petrus portaret, aut portaret totum lapidē, & hoc non, quia non sufficit portare: aut portaret partem aliquam, & hoc non quia cum nō sit maior ratio de vna q̄ de alia quālibet portaret, quā diuisam posset portare & per consequēs portaret omnes. Pro solutione nota q̄ in huiusmodi verbis im-

portantibus actionem, actio potest denotari de se, aut de per accidens. Illa res agit de se, quæ sine iuuamine alterius causæ cui non est essentialiter subordinata agit, vt ignis cum calefacit Deo & cœlo concurrētibus. Non dixerim, quæ sine alia causa secunda agit: nam Deus concurrēdo cum igne, de se agit: tamen si concurrat causa secunda, quæ ei essentialiter subordinatur. Vnde Petrus de se scribit, quanquā id faciat calamo. Et illa res dicitur agere de per accidens, seu per aliud, quæ iuuamine alterius causæ, cui non est essentialiter ordinata, agit: vt Petrus in casu argumenti. Disputatio est de nomine, an agere de per accidens sit absolutè agere, & videtur p̄babilior pars negatiua. Nam in communi modo loquendi si Petrus & Paulus emissent domū vigin-ti aureis: vtrūq; decem contribuent, neuter cēferetur aut emisse domum aut possidere, sed ambo simul. Et hanc partem supponamus, vt currat argumentū. Ad quod respondetur negando maiore videlicet quōd prædicatū supponat, quia neutra pars supponit: vt patet in prabatione minoris. Et negatur illa consequentia, Petrus & Paulus sunt portans lapidē, ergo sunt portans lapidē & portans lapidē, sed inferendū est, ergo sunt portans & portans lapidē. Nam sæpè dictū est, quando determinatio fertur in terminū pluralis numeri, tunc debet vnica acceptione ferri in copulatū per quod resoluitur terminus pluralis numeri. Quod si teneas portare de per accidens esse absolutè dicendum portare, tunc formato sic argumentum Petrus & Paulus portant per se lapidē, ergo Petrus & Paulus sunt portans per se lapidē & portans per se lapidē. Et erit eadem difficultas. Ex solutione sequitur q̄ Petrus & Paulus sunt portates lapidē: & tamen nec Petrus aliquid portat nec Paulus, nisi de per accidens. Vnde rursus sequitur q̄ Petrus magis laborat nihil per se portando, quā si perse portaret decem libras.

Sed contra solutionem replicatur Sequitur bene, Petrus & Paulus sunt portates lapidē, ergo sunt portans: ac subinde portans, & portans, vnde sequitur q̄ Petrus sit portans. Et tunc arguitur. Petrus est portans, ergo est portans aliquid, & non nisi lapidē, ergo est portans lapidē. Ad hoc argumentum, quod habet apparentiam, negatur illa consequentia, Petrus & Paulus sunt portans lapidē, ergo sunt portates: quia

Replica. 1.

ly, portantes lapidē, in antecedente denotat q̄ ambo simul portāt vnū lapidē, & in consequente, cum, portantes ponitur absolutè, denotatur q̄ vterque portat. Et ideo inferendum esset, ergo sunt simul portates: & exinde nō sequitur nisi q̄ sunt simul portans & portans, vt ly, simul, feratur in totū. Vel secundo potest dici, q̄ consequentia argumenti est bona & consequens est verum sicut antecedens: nā facit hunc sensum quōd Petrus & Paulus portant seu sunt portates simul vel seorsum. Et probatur: nam absurdum videtur & cōtra cōmunem modum loquendi: q̄ Petrus & Paulus portēt lapidē & tamen nō portant: quia si nō portant, ergo nihil portāt ab æquivalentibus, ergo nec lapidē portant, quod est contradictio. Secundo replicatur q̄ sit repugnātia in dictis. Concessa est ista, Petrus & Paulus sunt portans & portans lapidē, & negata est ista, Petrus & Paulus sunt portans & portans, loquendo de, portare, simpliciter. Tunc arguitur. Prædicatum huius secundæ est determinabile prædicati primæ: & hoc prædicatum non supponit: ergo nec prædicatum primæ. Respondetur quōd virtualiter determinabile prædicati in prima, non est hoc, portans & portans, sed simul portans & portans, cuius partes debent verificari hoc modo, hoc est cum alio portans. Simili arte operaberis in quibuscūq; huiusmodi determinationibus copulatorum: verbi gratia cōceditur quōd materia & forma componunt adæquatè Petrum: & tamen nec materia componit adæquatè, licet qualibet componat absolutè. Et ideo verificatio partium debet sic fieri, hoc est cum alio componens adæquatè. Eodem modo Petrus & Paulus & Iohānes. & c. dam-nificauerūt Socratem notabiliter: & tamen nec Petrus dānificauit notabiliter, nec Paulus. & c. Si Petrus accepit racemum vineæ Socratis ignorantibus aliis, & postea Paulus alium, & tamen multi vindemiarunt totam vineam.

Replica. 2. *Sed aliter replicatur contra solutionem principalis argumenti.* Et qua ratione sequeretur q̄ si Petrus sciret tres tantum artes liberales & Paulus alias quatuor, verum esset dicere q̄ Petrus & Paulus sciunt septem artes liberales: quia illa determinatio denotat quōd ambo simul sciunt illas, & tamen neuter scit septem. Quod si concesseris: arguitur contra. Sequeretur eadem ratione si logica verbi gratia constaret, ex de-

cem propositionibus, quōd eadem ratione concedendum esset Petrus & Paulus sciunt logicam: & tamen neuter scit logicam: quod tamen videtur repugnare, quia si isti sciunt logicam, ergo sunt logici: & tamen non est opinabile quōd sint logici, nisi vterq; sit logicus: nam logici, tantum valet sicut, logicus & logicus. Ad hoc argumentum respondet Paulus Venerus, quōd quando est verbum importans actum animæ interiorē non est eadem ratio quando fertur in determinationem singularis numeri, & in determinationem pluralis numeri. Nam quando determinatio est pluralis numeri, sufficit correspondentia vnus partis virtualis illius ad vnā partem & alterius ad alteram: vt illic, Petrus & Paulus sciunt septem artes, sufficit quōd vnus sciat tres & alter quatuor. Sed quando determinatio est singularis numeri, requiritur q̄ eadem conueniat vtrūq; parti: vt ad veritatem huius, Petrus & Paulus sciunt logicam, requiritur q̄ vterq; sciat logicā. Et placet mihi ista opinio, quæ consonat communi modo cōcipiendi: concedimus enim quōd in hac vniuersitate sciuntur omnes scientiæ, licet nullus sciat omnes & tamen si nullus sciat totam logicam licet quilibet sciret partem non concederemus logicam sciri in hac vniuersitate. Et confirmat maximè, tenendo quod logica sit vnus simplex habitus: quia tunc non potest vnus habitus inhærere duobus intellectibus quin inhæreat vtrūq;. Si tamē, logica, sit terminus collectiuis, argumentū habet maiorem apparentiam. Sed nihilominus adhuc negandum est Petrum & Paulum scire logicam, quia in his stādum in communi modo cōcipiendi. Sed cōtra solutionem adhuc replicatur. In casu proximè præcedenti, sunt nescientes septem artes liberales, ergo nō sunt scientes septem artes liberales. Antecedens patet, quia sunt nesciens & nesciens septem artes liberales: neuter enim scit illas. Pro solutione argumenti meminisse opus est illius, quod adnotauimus in primo libro. capitul. de termi. oppo. videlicet quōd quando aliqua negatio expressè fertur in terminum pluralis numeri, tunc si ille terminus resoluatur in copulatum, illa negatio debet ferri in totum vnica acceptione: vt, non videntes, tantum valet sicut, non videns & videns. Quando verò negatio non est expressa sed vnus terminus simplex includens negationem, tunc quia nulla est illic determinatio, singulæ partes includunt singulas nega-

negationes: vt, cæci. tātūm valet sicut, cæcus & cæcus: quanq̄ in exponibilibus ampliùs examinabitur hæc regula. Vnde casu, quo ex Petro & Paulo videntibus fierent Socrates & Plato quorū neuter videret, concessimus illic q̄ Petrus & Paulus sunt cæci, & tamen falsum est dicere q̄ sunt non videntes. tunc ad argumentū negandū est in primis, q̄ in casu posito Petrus & Paulus sunt non scientes septē artes liberales: imò sunt scientes. quia nō scientes tantūm valet sicut, non sciēs & sciens septē artes. Sed dubium est, an sint nescientes vel ignorantes septē artes liberales: vbi non ponitur negatio exp̄ssa, sed implicita. Et videtur q̄ sic, quia sunt ignorās & ignorans septē. Et forsā enim, quia ratio ne cōceditur q̄ sunt sciens & sciens septem: quia vnus scit tres & alius quatuor, eadē est concedendum q̄ sint ignorans & ignorans septē: quia vnus ignorat quatuor, alius tres. Et confirmatur hoc: nā sicut concedebamus q̄ Petrus & Paulus sunt vidētes & simul cæci, ita videtur concedendū q̄ sunt scientes & ignorantes. Et forsā Paulus Venetus cōcederet hoc. Nihilominus tamen ego non cōcederē q̄ naturaliter scientes & ignorantes verificentur de eodē. Sunt enim termini oppositi sicut videntes & cæci. Et ideo solūm supranaturaliter verificarentur de eodem: si ex Petro & Paulo scientibus fierent alij duo ignorantes. Vnde ad argumentū negatur primū antecedens. s. Petrus & Paulus sunt nescientes septē artes. Et ad probationē iterū negatur antecedēs. s. & sunt nesciens & nesciens septē artes: vel ignorās & ignorās. & negatur illa consequētia, Paulus ignorat tres. & Petrus ignorat quatuor: ergo Petrus & Paulus sunt ignorātes septem. Non enim valet in terminis priuatiuis, licet valeat impositiuus quia. nesciēs semper includit negationem cōtrariam ad nomen, sciēs: & tamē denotatur in consequēti q̄ nec seorsum, nec simul sciunt septē. &c. Esset hic alia replica, videlicet, q̄ si Petrus doceretur alias quatuor propositiones quas scit Paulus: & Paulus tres quas scit Petrus, vterq; fieret doctior & tamen ambo non fierent doctiores. Sed hoc non potest plenē examinari vsq; ad materiam exponibilem.

Argu. 2. *Secundō principaliter arguitur.*

Ex hac doctrina copulatorū sequeretur q̄ Petrus & Paulus pugnarent contra se (casu quo Petrus pugnaret contra Paulū & Paulus contra Petrum): consequēs est falsum: er-

go doctrina est falsa. Maior patet. Petrus & Paulus pugnant contra Petrum & Paulum (quia sunt pugnant contra Petrum & pugnant contra Paulum) ergo Petrus & Paulus pugnant contra se. cū loco relatiui liceat ponere suū antecedens singulariter supponens. Sed probatur minor. Petrus & Paulus pugnant pro se (eadem ratione, quia sunt pugnant pro Petro & pugnant pro Paulo) ergo non pugnat contra se: aliās pugnarent contra illos pro quibus pugnant. Pro solutione huius argumenti, quod est dignū scitu, notandum est q̄ inter ly, se, solitariē possum referens copulatum complexiue sumptum, & ly, se inuicē, se mutuo, inter se, & similia, sic interest, q̄ ly, se, refert reciprocē singulas partes antecedentis: sed ly, se inuicem & reliqua referūt trāsmutatim. V. g. Petrus & Paulus vident se, tantūm valet sicut. Petrus videt se & Paulus videt se: sed si diceret, vident se mutuo, aut se inuicem, denotaretur quod Petrus Paulū, & Paulus videret Petrum. Hoc ex grammatica euidentius cōstat, quā vt alia indigeat in præsentiarum expositione. Ex cuius inaduertentia multi passim in hac materia hallucinantur. Igitur ad argumentū negatur illa. s. Petrus & Paulus pugnant contra se. Sed tamen pugnant contra se inuicem, cōtra se mutuo, aut inter se. Sicut vice versa conceditur quod pugnat pro se. non tamen pro se inuicem. Eadem ratione negandum est quod Petrus & Paulus pugnant vt vincant se, quā propositionem multi malē concedunt, sed pugnant vt vincant se inuicem. Benē tamen pugnat vt vindicent se, pugnat enim Petrus vt vincat Paulum & vt vindicet se, & Paulus vt vincat Petrum & vindicet se. Sed hoc dato diuersimodē responderetur ad illam consequentiam argumenti, Petrus & Paulus pugnant contra Petrum & Paulum, ergo pugnant cōtra se. Hentisber. enim concessa consequentia negat antecedens. Si enim, inquit, cōcederetur eadem natione esset concedēdum q̄ pugnat pro Petro & Paulo: & per consequens quod pugnant contra illos, pro quibus pugnant, Sed re vera verisimilius est concedere in illo casu, quod Petrus & Paulus pugnant cōtra Petrum & Paulum: aliās pugnarent, & contra nullos, aut aliquem pugnarent. Sed non valet illa consequentia, pugnant contra Petrum & Paulum: ergo pugnant contra se: propter naturam relatiui referentis sigillatim partes copulati. Sed solūm sequitur q̄ pugnant contra se inuicem. Eodem modo concedo

concedo q̄ pugnant pro Petro & Paulo, nō tamen pro se inuicem, sed pro se. Nec est absurdum concedere quod pugnant contra illos pro quibus pugnant in plurali. Sed esset absurdum concedere quod quis pugnat cōtra illum pro quo pugnat. Hinc patet differentia inter has, Petrus & Paulus occiderūt se, & occiderunt se inuicem. Non enim occidunt se ipsos nisi qui desperant. Sed digladiatores occidunt se inuicem. Licet ex bonitate intelligentis aliquando cū audimus duos homines occidisse se, intelligamus q̄ occiderint se mutuo. Eadem ratione de duobus contradictoriis concedimus, quod sunt sibi inuicem contradictoria, negandum est tamen quod sunt suæ contradictoriae aut ipsarummet contradictoriae. Sequitur tandem falsitas illius ridiculi corollarij, quod solet à multis concedi, videlicet, quod si essent infiniti homines versus orientem & versus occidentem, & quicumq; esset filius præcedentis & pater sequentis: concedendum esset, hi sunt sui filij & sui patres: item, hi genuerunt se & sunt geniti à se. Hoc inquam, est falsum. Nam denotatur propter reciprocam relationem quod quilibet est pater & filius suus. Sed nec sunt in tali casu sibi inuicem patres aut filij: nam per hoc denotatur, q̄ Petrus esset pater Pauli, & Paulus pater Petri.

Nota. 4.

Per contraris hic tandem de veritate istarum, Adam & Abrahā fuerunt. Adam & Antichristus fuerūt vel erunt ante diem iudicii. Respondetur primam esse verā, Nā ad veritatem illius nō requiritur quod fuerint pro eodem instanti. Sed secundam credo esse falsam, vt patet per disiuctiuam ad quam reducitur, quia nec fuerunt neq; erūt ante diem iudicii. Multa in priori editione dedimus tunc temporis digna certē quæ à scholis releguntur: à quibus proinde abstinemus in præsentiarum. Hoc vnum ex tertio capite repetentes, quod in propositionibus consuetis nulla est necessaria mixta suppositio ad quodcunq; genus oppositionis. Sed cōtradictoria, verbi gratia huius, homo & quilibet equus sunt animalia, est hæc, omnishō & equus non sunt animalia. Vbi secunda pars copulati supponit confusē: sed tamen resoluta prima parte copulati manet in singularibus determinatē in ordine ad prædicatum: quia signum vniuersale nō cōfundit particularitatem nisi in ordine ad se, & nō in ordine ad alium terminum qui sequitur particularitatem, quod illic abundē,

vt existimo, cōprobauimus. Et per hoc documentum poterit quicumq; ad quascunq; oppositiones respondere. Si verō quis barbarē confinxerit hoc sophisma, homo & equus non sunt animalia (vt primo loco resoluatur prima pars copulati, & secundo loco prædicatum, & postremò secunda pars) necesse est subinde confingere in sua contradictoria mixtam à parte prædicati, scilicet, omnis homo & omnis equus sunt. c. animalia, vt denotetur idem ordo. Hæc autem, licet non nihil ad exercitium conducant, non tamen sunt digna quæ impressioni mandentur. Hoc enim irritabilem fecit dialecticam, vt in plogo adnotauimus, quod quicumq; iuuenes exercitiū causa fortē cōminiscebantur, impressum relinquēbāt ad discruciantium auditores in perpetuum. Caueant ergo deinceps lectores longissima illa sophismata de, vtrunq; & alterum, in scholas adducere: licet iuuenibus ad horam permittatur illis ludere.

Caput decimum & vltimum.

Disiunctiuus est illa in qua cōiungūtur duæ categorice per hanc conjunctionem, vel: vt Petrus disputat vel Paulus disputat. Ad veritatem disiunctiuæ sufficit alteram partem esse veram: vt homo est animal vel equus est lapis. Et tamen permittitur quod vtraq; sit vera, sed non ita proprie: vt, homo est risibilis vel equus est hinnibilis. Ad falsitatem eius exigitur vtraq; partem esse falsam: vt, homo est equus vel equus est homo.

Lectio prima.

Reliquum est tandē in hoc vltimo capite huius libri de vltima specie hypotheticarum, scilicet, de disiuctiuus disputare. Vbi adnotandum est ly, vel, (vt de cæteris conjunctionibus dictum est) posse acci-

Propositi-
o disjuncti-
ua.

accipi & disjunctiue: vt quando coniungit propositiones, cuius exemplum est in text. Et disjunctim vt quando coniungit terminos, Petrus vel Paulus disputat. Igitur primi expeditione, propositio disjunctiua, inquit Petrus Hispanus, est illa in qua coniunguntur duæ categoriæ per ly, vel: Id est, est propositio hypothetica in qua coniunguntur plures propositiones aut complexa propositionalia per ly, vel. Nam (vt de ceteris coniunctionibus diximus) potest esse disjunctiua, quæ habeat tres plures partes: & disjunctiua, quæ non consistit ex propositionibus: vt consequens huius propositionis, si Petrus studeret ve esset doctus, vel ostenderet, non habere ingenium. Et subinteligitur q̄ propositiones coniunguntur tanquã partes principales per ly, vel: Ad excludendum hanc eandem conditionalem, quæ nõ est disjunctiua. Cũ audis per ly, vel, intelligito quancunq; copulã disjunctiuam: vt sunt aut, seu. &c. Coniunctio disjunctiua est, quæ coniungit voces & disjunctio sensus. Copulatiua vero, quæ coniungit voces & sensus. Tãdem intelligito, formaliter vel virtualiter, vt supra expositum est.

Nota. 2.
Ad disjunctiuam veritatem. &c. quid requiritur.

At veritatem disjunctiuæ affirmatiuæ sufficit & requiritur aliquã eius partem principalem esse veram. Ad falsitatem vero sufficit & requiritur quamlibet eius partem esse falsam, vt patet in exemplis textus. Ad possibilitatem disjunctiuæ affirmatiuæ sufficit & requiritur aliquam eius partem esse possibilem: vt homo est iustus vel homo est lapis. Ad impossibilitatem sufficit & requiritur, quamlibet eius partem esse impossibilem, vt homo est lapis vel lapis est homo. Ad necessitatem disjunctiuæ affirmatiuæ sufficit & requiritur aliquam partem esse necessarium: vel omnes simul in falsitate repugnare: vt, deus est vel homo est lapis, homo disputat vel homo nõ disputat. Illæ propositiones repugnant in falsitate: quarũ vnã inferatur ex contradictoria alterius. Quare, omnis disjunctiua composita, vel ex contradictoriis vel ex subcontrariis est necessaria. Ad contingentiam disjunctiuæ sufficit & requiritur, aliquam eius partem esse contingentem, dum modo nulla pars sit necessaria, nec omnes repugnet in falsitate: vt Petrus disputat vel homo est lapis. Ex quo sequitur hanc disjunctiuam esse contingentem: aliqua propositio est affirmatiua vel aliqua est particularis, quia nunc ita est sicut per illam signifi-

catur, & casu quo non esset affirmatiua nec particularis in mundo, aliter esset quã nunc significatur per illã. At verò non potest esse falsa illa existente: quia ipsa existente, non potest esse quin sit vera. Eadem ratio hæc est contingens omnis propositio est particularis vel nulla est negatiua, licet non possit esse vera quandiu est. Quod sufficit & requiritur ad veritatem disjunctiuæ affirmatiuæ sufficit & requiritur ad falsitatem negatiuæ contradictoriæ. Sicut quod sufficit & requiritur ad necessitatem affirmatiuæ sufficit & requiritur ad impossibilitatem negatiuæ, et ita in cæteris secundum legem contradictoriarum. Et per hæc patet regula illa dialecticorum, disjunctiua in sequitur fortior partẽ, Et copulatiua debiliorem. Fortior enim pars est illa, quæ est vera aut necessaria aut possibilis: debilior vero illa, quæ est falsa aut impossibilis. Est ergo sensus. Disjunctiua, quando vna pars est vera, tota est vera: copulatiua vero, quã vna est falsa tota est falsa.

Solent hic constitui regulæ de assensu & dissensu copulatiuæ & disjunctiuæ: quæ certè non sunt admodum necessariae, postquam quis intellexerit quid requiritur ad veritatem & falsitatem copulatiuæ & disjunctiuæ. Nam nõ assintimus nisi vero, nec dissentimus nisi falso, aut secundum rem vel secundum apparentiam. Nihilominus sit prima regula. Ad assentiendum copulatiuæ affirmatiuæ sufficit & requiritur partem cuiuslibet assentiri: sed ad dissentiendum sufficit, & requiritur, aut vni parti dissentiri, aut assentiri, q̄ omnes inter se repugnant: aut alicui tertio cui alias assentimur: verbi gratia, Ego assentio nũc huic copulatiuæ: homo est ratio nãlis & homo est risibilis: & dissentio huic, deus est & homo est lapis, propter secundã partem: & huic, papa sedet & papa nõ sedet propter repugnantiam partium, quãuis neutri parti dissentiam. Pariter si ego nũc videam coram me papam quem nõ noui, & videam ipsum vigilare, ego dissentiam tunc huic copulatiuæ, papa dormit & hic est papa, licet neutri patri dissentiam, nec illæ partes repugnant inter se, quia repugnant inter se, sed quia repugnant alicui tertio, cui ego assentio: Sequitur, namq; papa dormit & hic est papa: ergo hic dormit, cuius oppositũ ego video. Video enim huic vigilare. Enimvero duas propositiones alicui tertio repugnare in veritate, est ambas simul inferre contradictorium illius tertij. Secunda regula. Ad assen-

Nota. 3.
Regulã. 2.
assensus:

Regula. 1.

Regula. 3.

Cap. X

De diunctiuis.

assentiendum disjunctiuæ affirmatiuæ sufficit & requiritur, aut assentiri alicui parti, aut assentiri quòd omnes partes in falsitate repugnant inter se, aut alicui tertio cui alias dissentimur. Sed ad dissentiendum sufficit & requiritur cuiuslibet parti dissentire: verbi gratia, assentimur huic disjunctiuæ: deus est vel homo est lapis, propter primam partem: & huic, papa non dormit vel papa non dormit, propter repugnantiam partium in falsitate, quãuis neutri parti assentiam. Itidem huic, papa non dormit vel hic nõ est papa, casu proximè posito, quod papa quem nõ cognosco videlicet coram me: quia partes illæ repugnant in falsitate huic, hic dormit, cui dissentio. Duas enim propositiones repugnare alicui tertio in falsitate, est quod ex contradictoriis illarũ sequatur illud tertium. Quẽ admodum sequitur papa dormit & hic est papa, ergo hic dormit. Nec opus est huic multiplicare alias regulas de scientia, de fide & opinione: sed satis est admonere quòd pars scita dicitur fortior quã credita: & credita fortior quã opinata, & opinata fortior quã dubitata. Et cum disjunctiua sequatur fortiorẽ partem, copulatiua vero debiliore, subsequitur q̄ ad hoc q̄ copulatiua sit scita requiritur quòd quilibet pars sit scita. Et si vna pars est scita & alia credita, tota est credita: vt, homo est animal & Christus est homo. Dico, tota, categoricè: nõ enim quilibet pars est credita: Et si vna est credita & alia opinata, tota est opinata: vt, Christus est homo, quãtitas distinguitur à re quanta. Et si vna est opinata & alia dubia, tota est dubia: vt, quantitas distinguitur à re quãta, & papa dormit. Per oppositum in disjunctiuam, si vna pars est scita, tota est scita. Imò, quãquam omnes sint dubiæ, tota est scita si partes repugnent in falsitate: vt homo currit vel homo non currit, At non pertinent ad summulistam examinare naturam horum assensuum (est enim doctrina Posteriorum) sed satis est per functoricè notare quòd scientia est assensus verus, certus, & clarus: fides est assensus certus & obscurus: opinio, assensus formido lo sus. Sed illud est dubium cuius nullum habemus assensum nec dissensum.

Loci arguendi in disjunctiuis hi

Not. 4.
Locus arguendi.

funt. A parte disjunctiuæ ad totam est formale argumẽtum, vt Petrus est iustus, ergo Petrus est iustus, vel Petrus est diues. Subintelligantur & hic & in sequentibus minus.

tia illa, scilicet, a parte principali disjunctiuæ affirmatiuæ significante iuxta significationem suarum partium. &c. quæ superiori. c. exposita sũt. A disjunctiua vero ad alteram partem non sequitur formaliter. Secundus. A tota disjunctiua cũ destructione vnus partis ad positionem alterius, formaliter sequitur, vt Petrus non disputat vel Petrus loquitur, sed Petrus disputat, ergo Petrus loquitur: nam copulatiua composita ex minori & opposito consequẽtis, scilicet Petrus disputat & Petrus non loquitur, est contradictoria maioris, scilicet, illius disjunctiuæ. Modò quando oppositum consequẽtis & aliqua præmissarum repugnant alteri præmissæ, consequentia est bona.

2. Locus.

Est rursus notandum coniunctio

nem, vel, subalternari coniunctioni, & Et ideo a copulatiua affirmatiua ad disjunctiuam ex eisem partibus valet argumẽtum: vt lacest album & lac est dulce, ego lac est album vel lac est dulce. E diuerso vero, non sequitur formaliter. Sequitur secũdò quòd copulatiua & disjunctiua affirmatiua composita ex partibus contradicentibus contradicunt, vt, omne lac est album & omne lac est dulce, aliquod lac non est album vel aliquod lac non est dulce. Nam sicut ly, omne, & ly, aliquod, constituunt contradictionem mutata qualitate, ita ly, & ly, vel. Vnde copulatiue potest assignari contradictoria dupliciter: & per propositionẽ negationis, & per disjunctiuam compositam ex partibus contradicentibus. Sequitur tertio copulatiuam affirmatiuam æquipollere disjunctiuæ negatiuæ ex partibus contradicentibus: itidem disjunctiuam affirmatiuam copulatiuæ negatiuæ. Nã si copulatiua & disjunctiua ex partibus contradicentibus contradicunt: vt, Petrus disputat, & Paulus disputat: Petrus non disputat vel Paulus non disputat, tunc per legem æquipolentiarum, præposita negatione vni illarum, æquiualebit alteri: æquiualebit, inquam, in consequendo: quia non est opinabile, copulatiuam negatiuam subordinari in mẽte disjunctiuæ affirmatiuæ, vt aliqui putant. Potes hic demum illationem omnium hypothecarum & æquipollentias & oppositionem his duobus rotulis dignoscere.

Not. 5.
Oppositi-
ones hypothetica-
rum.

Quia sol lucet, dies est:	Non quia sol lucet, dies est.
Sol lucet, ergo dies est:	Non sol lucet, ergo dies est.

Si sol lucet, dies est:	Non si sol lucet, dies est.
Sol lucet, & dies est:	Non sol lucet, & dies est.
Sol lucet, vel dies est:	Non sol lucet, vel dies est.

Nam si conferas propositiones affirmatiuas primi rotuli inter se, percipies primam esse subalternantē ad quatuor subsequētes & secundam ad tres subsequentes: sicut quartam ad quintā. Tertia verò, quia conditionalis nihil ponit in re, neq; infert quartā, nec quintā: vt patet in his terminis, si homo volat homo habet alas. Quòd si conferas negatiuas secundi rotuli inter se, tunc per regulā bonæ cōsequentiaē, videlicet, q̄ ex opposito cōsequentis sequitur oppositū antecedētis, percipies vltimā, scilicet, disiunctiuā negatiuam esse subalternantē ad omnes superiores, excepta tertia: ad quam impertinenter se habet: & quartā itidem ad superiores, eadem tertia excepta: & tertiā etiam esse subalternantē ad duas priores, & secundā ad primā. Quòd si conferas ambos alterutrū rotulos, videbis in primis singulas primi rotuli singulis secundi sibi è regione respondentibus esse contradictorias, quod per se est manifestum. Item videbis primā rotuli affirmatiuarū esse cōtrariam singulis omnibus negatiuis, excepta prima: & secundā affirmatiuarū singulis negatiuis, exceptis duabus primis: & quartā affirmatiuarū vltimā negatiuā. Quòd probatur: quia illæ affirmatiuæ inferūt contradictorias negatiuarū, & nō inferuntur ab illis. Eadē ratione videbis primā negatiuarū subcōtrariari singulis omnibus affirmatiuis, excepta prima: & secunda singulis oībus, excepta prima & secūda: ac deniq; quartam negatiuā vltimā affirmatiuā.

At verò contra hoc quod dictū est

Not. 6. *suficere ad veritatē diffiūctiuæ, possunt formari similia argumēta sicut de copulatiuis.* Primò, In reflexiuis cōceditur aliquā diffiūctiuā esse falsam, cuius altera pars est vera, s. homo est lapis, vel hæc disiunctiuā est falsa, quæ se falsificat. Nam si illa est vera, ergo aliqua pars est vera: nō prima, ergo secūda. Et illa significat totā diffiūctiuam esse falsam, ergo tota disiunctiuā est falsa: & tamen secūda pars est vera, quia ita est sicut per illā significatur, & nō se falsificat. Quāq; aliqui velint dicere q̄ secūda pars se falsificat: quia putāt hanc consequentiā esse bonam. Disiunctiuā est falsa, ergo quælibet pars est

falsa quæ tamē aliis nō videtur valere quam do disiunctiuā est falsa solū per reflexionē. Et è conuerso datur diffiūctiuā vera cuius quælibet categorica est falsa. s. homo est lapis: vel hæc categorica est falsa. Secūda enim pars est falsa: quia se falsificat & tamē tota diffiūctiuā est vera nā ita est sicut per illā significatur (postq̄ ita est sicut significatur per secūda partem) & tamen tota non se falsificat. Eodem modo dabis diffiūctiuā possibilem cuius quælibet pars est impossibile, & è conuerso: & ita in cæteris.

Sunt qui contendant dare etiam disiunctiuam veram, cuius quælibet pars est falsa, in relatiuis recipis: qualis est hæc, omne animal est homo, vel ipsummet non est homo, quælibet enim est falsa: quia secūda æquiualeat huic, omne animal non est homo. Nā postquā relatiuū refert singulatum: videtur q̄ referat cū distributione: & tamen disiunctiuā est vera: vt patet per ascensum sub antecedente. Nam si demonstraueris hominem, prima pars est vera: & si brutum secūda est vera. Ad hoc tamen respōdetur q̄ si admitteretur relatiuum reciprocum vnius categoricæ referre antecedens alterius: ita est q̄ illa diffiūctiuā est vera & quælibet pars est falsa: quia non debet probari per veritatem partiū, sed per ascensum sub antecedente. Illud tamē nullo modo est admittēdum. Si tamen relatiuum sit non reciprocu, vt si dicas, omne animal est homo, vel illud animal non est homo, tūc diffiūctiuā est vera. quia secūda pars semp est vera: æquiualeat enim huic aliquod animal non est homo.

Contra aliam regulam de necessitate diffiūctiuæ, Arguitur secūdo. In via Aristotelis opinantis mundū esse perpetuū antē & post, hæc diffiūctiuā est necessaria necessitate naturali, hic homo est vel hic homo est. &c. (demonstrando omnes homines qui sunt) & tamē neq; aliqua pars est necessaria, nec omnes repugnat in falsitate, ergo regula falsa. Maior probatur: quia hæc est necessaria, homo est, & ex hac sequitur illa diffiūctiuā per descēsum. Minor quo ad primam partem manifesta est: & pbatur secūda videlicet, q̄ omnes partes nō repugnent: Nam omnes simul possunt esse falsæ: quia sicut quilibet homo contingenter produciatur, ita & omnes simul qui modò sunt, sunt cōtingentes, etiam in via Aristotelis. Nā factis esset ad perpetuitatē mundi q̄ essent alij ab istis. Ad hoc argumentū sunt qui respondeant

Not. 3.

Argu. 2.

deant concedendo illā diffiūctiuā esse necessariam, quia omnes partes simul repugnat in falsitate, propterea quòd necesse est esse aliquem hominem. Sed re vera hoc est sine apparentia dictum. Imò illa diffiūctiuā in qua demonstrantur omnes præsentis est contingens naturaliter, & illa pariter in qua demonstrantur omnes, qui sunt, fuerūt & erunt. Quia non repugnat naturæ rerū nullum eorum prodnci, si producerentur alij. Et ideo ad argumentum dicendum est, quòd ille non est bonus descensus nisi ponatur cōstantia hoc modo, homo est, & isti homines sunt omnes homines, ergo iste homo est vel iste homo est &c. Et sicut consequens est contingens, ita & minor. Sed si nō ponatur constantia vel subintelligatur, erit cōsequentia topica tantum & apparens: vt diximus in cap. de inductione, quòd non requiritur descensum esse consequentiā formalem, sed satis est quod sit quodammodo ostensiuā, & de materia teneat. Tertiò dico quòd in via Aristotelis hæc propositio, homo est, non deberet probari necessaria per ascensum, sed sic necesse est vt sit aliquis homo, vel per diffiūctiuā ex omnibus hominibus possibilibus alia enim est necessaria. Ex hoc sequitur aliquam vniuersalem esse necessariam, cuius quælibet singulari est contingēs: & tota copulatiua per quam descenditur, vt est hæc, omnis homo est.

No. 3. *Tertiò arguitur contra locos arguendi in diffiūctiuis.* Non sequitur, ego dubito quod Papa dormit: ergo dubito q̄ Papa dormit, vel Papa non dormit: nam si Papa dormiret meignorāte, antecedens est verum & consequens falsum, tamen arguitur à parte diffiūctiuā ad totam: ergo primus locus arguendi est inefficax. Item non sequitur eodem casu, ego scio quòd Papa dormit vel Papa non dormit, sed Papa dormit, ergo ego scio quòd Papa dormit, & tamē arguitur à tota diffiūctiuā cum destructione secūda partis ad positionem primæ, ergo secundus locus arguendi non est bonus. Ad primū distinguitur maior. Nam si in consequente ly dubito, modificet totam diffiūctiuā sequentem, conceditur: & negatur minor: non enim arguitur à parte diffiūctiuæ ad totam: consequens enim nō est diffiūctiuā, sed categorica ex diffiūctiuā, cuius antecedens est pars prædicati. Si verò ly dubito, feratur in solam primā partem, tunc negatur consequentiā non est

se bonam: imò sicut antecedens est verum, ita & consequens pro prima parte. Proportionabiliter ad secundum respondetur Si enim ly scio, in antecedente terminet totam diffiūctiuā, consequentiā non valet nec arguitur per regulam. Sed si ly scio, de terminet solam primam partem, consequentiā est bona & antecedens falsum pro vtraque parte.

Circa alias species oppositionis copulatiuæ & diffiūctiuæ tandē notato quòd cum ly & sit vniuersalitas potest propositio quæcunque copulatiua habere propositionem contrariam ratione de ly, & c, quāquā nulla maneat alia vniuersalitas in vtraque: puta, aliam copulatiuā compositam ex partibus contradictiuis: vt, Petrus dormit & Paulus vigilat, contrariatur huic, Petrus non dormit & Paulus non vigilat. Itidem cum ly vel, sit particularitas potest propositio quæcunque diffiūctiuā ratione illius habere subcontrariam, licet nulla alia maneat particularitas in vtraque: vt Petrus dormit vel Paulus vigilat, subcontrariatur huic, Petrus non dormit vel Paulus non vigilat. Quinimo quæcunque duæ copulatiuæ quarum vna pars vnius est contraria alii cuius partis alterius quomodocunque alie partes se habeant, sunt virtualiter cōtrariæ: quia inferunt illas duas partes, quæ sunt contrariæ. Proportionabiliter quæcunque duæ diffiūctiuæ quarum vna pars vnius sub cōtrariatur vni alterius sunt virtualiter subcontrariæ quomodocunque se habeant alie partes: quia inferuntur ex duabus subcontrariis. Sequitur tandem ex his, quod nec copulatiua ratione cōiunctionis, & potest habere subcontrariam: nec diffiūctiuā ratione de ly vel, potest habere contrariam. Quare si sit copulatiua vbi nulla sit alia particularitas, nullam poterit habere subcōtrariam: vt nullus homo disputat & nullus homo currit. Sicut nec diffiūctiuā vbi nulla est alia vniuersalitas potest habere contrariam vt homo disputat vel equus currit.

Not. 4.

Not. 1.

Diffiūctiu

Lectio secūda.

Coniunctio, vel, tenetur coniunctim, quando coniūgit inter terminos: vt Petrus vel Paulus. Et potest, vt volunt Summuliste, quemadmodum ly & teneri & cōplexiue & diuisiue, diuisiue tenetur quando denotatur alterum extremum conueni

re alicui parti disiunctum: vt petrus, vel Paulus est homo. Complexiue vero, quando alterum extremum denotatur conuenire toti disiuncto vnica acceptione: accepto: vt, quicquid est homo vel equus est animal.

Regulæ. 2.

Vnde constituuntur duæ regulæ, Prima, Propositio de disiuncto accepto diuisione reducitur immediatè ad disiunctiuam: nisi totum disiunctum supponat confusè in ordine ad vniuersalitatein: vt, Petrus vel Paulus est homo, reducitur ad hanc, Petrus est homo vel Paulus est homo: vt, omnis homo est bonus vel malus, debet probari immediatè per resolutionem subiecti: nam si immediatè reduceretur ad disiunctiuam, esset falsa: cum tamen sit vera. Istæ verò, homo vel equus est animal, omnis homo vel omnis equus est animal, indifferenter reducuntur ad disiunctiuam, vel probatur per ascensum sub partibus, licet clariùs primò modo. Secunda regula: propositio de disiuncto complexiue tenet probatur per resolutionem vnica sub toto disiuncto secundum exigentiam suppositionis: & postea singulares per suppositionem extremorù: vt, quicquid est homo vel equus est animal. Per contrariis quibus regulis cognoscetur quando accipitur vnica & quando pluribus. Respondetur non esse certas regulas, nisi forsàn vnica, videlicet, quòdo totum disiunctum modificatur aliquo signo vnica acceptione: tunc accipitur complexiue: vt, exemplo nunc vltimò posito. Quando verò à parte subiecti nullo signo modificatur totum, tunc accipitur diuisione in rigore: vt homo vel equus est animal. Itè a parte prædicati videtur accipi complexiue, sed nihil vetat quod accipiat diuisione: vt elementum aut est ignis aut aer &c.

Not. 2.

Sed contra istam distinctionem est argumentum. Nam videtur disiunctum improprie accipi complexiue: vel saltem idem esse ac si accipiat diuisione: idem enim sonat, Petrus vel Paulus, & id quod est Petrus vel Paulus. Respondetur quòd non ita proprie disiunctum accipitur complexiue, licet copulatam. Nam in copulatis stat totum complexiue supponere pro aliqua re, pro qua nulla pars copulati diuisione supponit, sed in disiunctis non stat totum supponere pro aliqua re, quin p illa supponat aliqua pars. Nihilominus est aliqua differentia inter disiunctum acceptum vnica acceptione vel pluribus acceptionibus. Et forsàn significantius exprimitur distinctio sub his ter-

minis, vnica & pluribus acceptionibus, quæ si dicas complexiue & diuisione. Vbi notandæ sunt duæ aut tres regulæ. Prima, Quando disiunctum non distribuitur vnica acceptione aut singularizat, non differt in affirmatiuis quomodo accipiat diuisione. Idem enim est in vniuersum dicere, homo vel equus currit diuisione, aliquid quod est homo vel equus currit complexiue Petrus vel Paulus currit, aliquid quod est: Petrus vel Paulus currit. Refert tamen in negatiuis, homo vel chimæra non est rationalis, aliquid quod est homo vel chimæra non est rationale: prima enim est vera, vt patet per disiunctiuam: & secunda falsa, vt patet per descensum sub toto disiuncto quod non supponit nisi pro hodie. Dixerim in affirmatiuis equiuale-re, quod intelligatur quando disiunctum supponit mobiliter: nam quando stat post speciale signum confusionis, non equiuale complexiue & diuisione: vt non sequitur, teneor dare elemosynam Petro vel Paulo, ergo teneor dare elemosynam Petro vel Paulo, variatur enim appellatio: nam si habeo vnum solum panem, duobus existentibus in extrema necessitate, illum possum dare cui voluero. Secunda regula. Disiunctum vnica acceptione, seu complexiue singularizatum nunquam æquiuale sibi accepto pluribus acceptionibus, vt nunquam æquiuale, hoc quod est Petrus vel Paulus disputat: & Petrus vel Paulus disputat. Nam in prima subiectum est terminus singularis & in secunda est terminus communis. Eadem ratione nec in negatiuis æquiuale. Tertia regula, Disiunctum vnica acceptione distributum non æquiuale disiuncto accepto pluribus acceptionibus: etiam si partes illius distribuatur. Non enim sequitur, omnis homo vel omnis equus est rationalis, ergo quicquid est homo vel equus est rationale. Imò verò, totale disiunctum in negatiuis conuertitur cum copulato diuisione, cuius omnes partes distribuantur: vt istæ conuertuntur, nihil quod est homo vel equus currit, nullus homo & nullus equus currit. Et in affirmatiuis disiunctum distributum inferitur & copulato diuisione & distributo, non tamen sequitur de conuerso. Vt formaliter sequitur, omnis homo & omnis equus currit, ergo quicquid est homo vel equus currit. Non tamen sequitur de conuerso, quicquid est homo vel chimæra est rationale, ergo omnis homo & omnis chimæra est rationale, nisi poneretur

in an

in antecedente constantia vtriusque partis, scilicet, homo est & chimæra est. Has regulas intelligito dummodo non committatur alius defectus. Non enim sequitur, nullum album disputauit & nullum album disputauit: ergo nullum album disputauit vel disputabit, si enim Petrus disputauerit qui nec sit nec fuerit albus erit tamè albus & non disputabit: antecedens est verum & consequens falsum. Arguitur enim ex parte de ly album, à minus ad magis amplum negatiue.

No. 3.

Locus arguendi in disiunctis est talis.

Loc. arguē

A parte disiuncti ad totum disiunctum est bonum argumentum. Hoc tamen intelligendum est secundum ea, quæ dicta sunt. Si enim disiunctum teneatur diuisione: nullà opus est limitatione. Arguitur enim virtualiter à parte disiuncti ad totam: vt Petrus disputat, ergo petrus vel paulus disputat. Si verò disiunctum teneatur complexiue vnica acceptione, tunc locus tenet tanquam ab inferiori ad superius: vt petrus disputat, ergo aliquid quod est petrus vel paulus disputat. Et in negatiuis ponenda est constantia illius partis, Aliàs non sequitur, chimæra non est animal, ergo aliquid quod est homo vel chimæra non est animal: nisi adderes in antecedente, chimæra est. Item cauendum est in affirmatiuis nec totum disiunctum distribuatur. Nō enim sequitur, quicquid est homo est risibile: ergo quicquid est homo vel equus est risibile: arguitur enim ab inferiori ad superius distributum: Nec sequitur, petrus incipit esse albus: ergo petrus incipit esse albus vel niger. Nam ex parte exponentium negatiuarum arguitur ab inferiori ad superius cum distributione.

Circa oppositiones horum disiunctiuis. No. 4.

Notato primò ly vel, complexiue sumptum nec esse vniuersalitate nec particularitate. sicut diximus de ly & complexiue sumpto. Et ideo non debet mutari in oppositis, sed solum mutanda est quantitas totius disiuncti. Vt istæ contradicunt quicquid est homo vel equus est rationale, aliquid quod est homo vel equus non est rationale. Et proportionabiliter in cæteris generibus oppositionum, ita vt totum disiunctum censetur vnica simplex terminus. Secundò, notato quòd si disiunctum accipiat diuisione: tunc ly vel, reputatur particularitas, & ideo in contradictorijs & contrarijs debet mutari in vniuersalitate vt diximus in disiunctiuis. Vt istæ contradicunt petrus vel paulus disputat, petrus & paulus non disputat: & istæ subcontrariantur, petrus vel paulus disputat, petrus vel paulus, non disputat: & istæ contrariantur, omnis homo vel omnis equus currit, omnis homo & omnis equus non currit.

Circa huiusmodi oppositiones in disiunctis nulla sunt argumenta nisi quæ supponunt fictionem illarum suppositionum mixtarum. b. & c. qualia in priori editione temporis dedimus. A quibus abstinerendum duximus in præsentia. Qui voluerit illis ludere caueat scripto mandare. No. 5.

FINIS TERTII LIBRI.

N 2 Liber

LIBER
QVARTVS.

Sunt nonnullae inter categoricas propositiones, quas exponibiles appellant, nempe, quae cum ratione alicuius termini obscurum implicent sensum, explicatione opus habent. Quarum, prima species est exclusiuarum: quae modificatur hoc synkategoremate, tantum, & similibus. Atque possunt huiusmodi syncategoremata constituere, & propositione de excluso extremo, ut, Petrus est tantum Dialecticus, id est, nihil amplius scies: & propositione exclusiua, ut, tantum homo est risibilis. Et utroque modo possunt dupliciter excludere: aut gratia aietatis, ut in his positis exemplis: aut gratia pluralitatis, ut, tantum decem sunt praedicamenta. Propositio enim exclusiuarum quadruplex est generis. Primum pure affirmatiuarum, ubi verbum affirmatur & modus: ut tantum homo est risibilis. Secundum pure negatiuarum, ubi utrumque negatur: ut, non tantum homo est risibilis. Tertium earum, quae sunt affirmatiuae de modo & negatiuae de verbo: ut, tantum accidens non est substantia. Quartum earum, quae sunt negatiuae de modo, & affirmatiuae de verbo: ut, non tantum accidens non est substantia. Propositio primi generis exponitur copulatiue per duas exponentes, videlicet, per praedicentem & vniuersalem negatiuam, ubi negatur praedica-

tum de omni alio a subiecto: si exponatur gratia aietatis, & proportionali modo gratia pluralitatis: ut tantum homo est risibilis, homo est risibilis: & nihil aliud ab homine est risibile: tantum decem sunt praedicamenta, decem sunt praedicamenta: & non plura quam decem sunt praedicamenta. Propositio secundi generis exponitur disiunctiue, contradictorio modo. Propositio tertij generis exponitur copulatiue: per praedicentem & vniuersalem affirmatiuam: ubi affirmatur praedicatum de omni alio a subiecto: ut, tantum accidens non est substantia, accidens non est substantia: & omne aliud ab accidente est substantia: tantum non uem homines non faciunt populum, non uem homines non faciunt populum, & omnes plures quam noue faciunt populum. Propositio quarti generis exponitur disiunctiue: contradictorio modo. Quae quidem expositiones notantur his dictionibus: Iste regit, praedicta. Atque adeo propositio primi generis exponibilis gratia aietatis conuertitur mutuo in vniuersalem affirmatiuam: transpositis terminis: ut, tantum homo est risibilis, ergo omne risibile est homo & e conuerso.

Lectio prima.

DE exponibilibus propositionibus fecit Petrus Hispanus in calce Summularum vltimum capitulum, ubi nonnulla intermiscet minutura quae ut sint digna, quae in referant textui. Et ideo, textum eius non prorsus ad verbum obseruamus, licet sententiae nihil immutemus. Erunt in hoc. 4. libro septem capita: secundum species exponibiliu, quae frequentius sunt in usu. Quorum hoc primum de exclusiuis, quatuorlectionibus distribuitur.

Notan

Propositio exponibilis.

Notanda sunt in primis tria, quae dicuntur in fronte textus. Primum est definitio propositionis exponibilis: quae est illa quae ratione alicuius termini obscurum habet sensum explicabilem per alias clariores. Dicitur ratione alicuius termini, siue sit syncategorema: ut tantum, praeter in quantum: siue sit verbum, ut, differt, incipit, definit: siue nomen, ut nomen comparatiuum, infinitum &c. Vnde, quando obscuritas propositionis prouenit ratione amphibologiae non est propositio exponibilis: ut ait Troianos Romanos vincere posse: sed debet prouenire obscuritas ratione simplicis significationis termini. Dicitur, obscurum sensum habens, ad excludendum alias propositiones quomodo-cumque probabiles per alias. Nam quantum relatiuum sit resolubile in suum antecedens, & connotatiuum in suum absolutum non tamen constitunt proprie propositionis exponibiles. Quia non habent obscurum sensum, ut patet in his, animal quod est homo est rationale, album fuit nigrum, & similibus. Propositio exponens est illa clarior propositio, per quam alia exponitur.

Exponens.

Not. 2.

Propositio exponibilis est illi in significando: & per consequens est hypothetica. Sed certe hoc est falsum, nam si illa subordinaretur copulatiue, sequeretur primo quod ly tantum non reperiretur in mente: Et tunc est mentali, homo est risibilis, non posset praeponi ly tantum. Neque eadem ratione hoc verbum differt reperiretur in mente: nam eadem ratione, Petrus differt a Paulo, subordinaretur suis exponentibus, ubi non ponitur illud verbum, quod certe absurdum est dictum. Et manifeste arguitur contra istos, Nam Latinus qui nescit exponere istas dictiones, audita exponibili, concipit illam in mente, & non exponentes: Quis enim concessit quod audita hac reduplicatiua, omnis homo in quantum rationalis est risibilis nihil concipiat quoad usque, formet quatuor categoricas per quas exponitur. Sunt ergo huiusmodi exponibilis propositionis categoricae. Sed contra hoc est argumentum. Primum: quia in mente omnia debent esse explicata: & per consequens: nullus debet ibi esse terminus obscurus. Secundum, qui istae exponibiles non habent omnes proprie

tates aliarum categoricarum. Multae enim sunt, quae non conuertuntur, & multae, quae non probantur immediate per ascensum ut infra videbitur: Ergo non sunt categoricae sed hypotheticae. Ad primum, Respondetur quod omnia esse explicata in mente, debet intelligi hoc modo: Videlicet nullam esse in mente vltimam aequiuocationem, ut declarauimus libro primo. quia non potest vnicus conceptus plura significare, nisi vniuocem: nihil tamen vetat quin detur illic conceptus explicabilis per alios sicut in voce. Ad secundum respondetur quod non omnes categoricae debent probari eodem modo, sed aliae per ascensum, & aliae per exponentes, & aliae alia via.

Tertium dictum est, primam speciem Nota. 3.

exponibilium esse exclusiuarum, quod Summuliste huius temporis negant. Dicunt enim propositiones vniuersales esse exponibiles: ut, omnis homo est animal, & similes. Quae exponuntur copulatiue per praedicentem & vniuersalem negatiuam: ubi negatur contradictorium praedicati de eodem subiecto, ut, omnis homo est animal, homo est animal, & nullus homo est non animal. Et fundatur haec expositio in hoc quod exclusiua conuertitur cum vniuersali de terminis transpositis, ut habetur in calce textus. Cum ergo haec exclusiua, tantum animal est homo, exponatur per has categoricas, animal est homo, & nihil non animal est homo, sequitur, ut conuertentes istarum sint exponentes huius vniuersalis, omnis homo est animal. in quam conuertitur illa exclusiua. Sed ex hoc fundamento sequitur vniuersalem negatiuam non posse exponi hoc modo: quia non habet exclusiuam in quam conuertatur. Et ideo assignant alium modum magis vniuersalem conuertendi, per praedicentem & vniuersalem negatiuam de ly quin. Ut omnis homo est animal, sic exponitur, Homo est animal, & nullus homo est homo, quin sit animal, nullus homo est lapis: homo non est lapis & nullus homo est homo, quin non sit lapis. Sed reuera mirandum est in mentem hominum ascendisse propositiones vniuersales esse exponibiles. Nam cum ipsae perspicacissimum sensum habeant, per obscuriores exponuntur contra naturam expositionis. At vero isti nihil aliud considerabant in huiusmodi expositionibus quam quod exponibilis conuerteretur cum exponentibus. Sed certe si hoc sufficeret, eadem

N 3 ratione

ratione vniuersalis esse exponens illius copulatiue quam vocant exponente. Item sequeretur quod hæc indefinita, homo non est animal, exponeretur per hanc disunctiuam, nullus homo est animal, vel aliquid homo est homo qui non est animal, quæ contradicit copulatiue per quam exponitur sua contradictoria vniuersalis. Et hæc, homo est animal, æquaratione exponeretur per hæc, omnis homo est animal, vel aliquis homo est homo qui est animal, cum contradictoria propositiones per contradictorias exponantur: quod tamen esset assertu ridiculum. Ad hæc tandem sequeretur ex dictis modis exponendi processus in infinitum in exponendis, cum secunda exponens sit vniuersalis, ac subinde exponibilis quod tamen nomini expositionis repugnat. Quod si dicas, in propositioni bº de comparatiuo, & de ita, & sicut, id ipsum contingere, cum comparatiuum exponatur per ita & sicut, & ita & sicut, per comparatiuum, certe non solum non satisfacis argumento: sed duplices inconuenientia. Nam petus est concedere circulum, videlicet, quod vnum exponat per aliud & e conuerso: vt videbimus capit. de comparatiuis. Nulla igitur facienda est mentio de vniuersalibus inter exponibiles: sed sunt tantum sex species vsitate exponibilium. scilicet exclusiua, exceptiua, reduplicatiua propositiones de differt, de incipit & desinit, & de comparatiuo: quibus addunt iuniores alias de ly æternum, & infinitum. &c. Quæ certe non sunt adeo obscure, vt sint connumerae inter exponibiles. Ordo exponibilium (tametsi non magni refert) est huiusmodi. prioris ordinis sunt illæ, quæ exponuntur ratione alicuius synkategorematis: secundi sunt illæ quæ exponuntur ratione verbi, & tertij illæ quæ exponuntur ratione nominis. Et ratio est, quia illæ prioris ordinis habent obscuriorem sensum quam secundæ, & secundæ quam tertie. Et in primo ordine primum est genus exclusiuarum, quæ exponuntur per duas categoricas: secundum genus est exceptiuarum, quæ exponuntur per tres: & tertium reduplicatiuarum, quæ exponuntur per quatuor.

Nota.4.

Prima ergo species exponibilium est propositionum exclusiuarum, quæ modificantur, huiusmodi synkategorematis, tantum, solum, præcisè, duntaxat, vnicum. &c. Et possunt hæc dictiones constituere propositionem de excluso extremo, quando dicitio exclusiua fertur in alterum extremorum, &

maximè in prædicatum: vt homo est tantum Dialecticus: hæc verò, Petrus habet vnicum filium, non est de excluso extremo, sed de exclusa parte extremi. Et possunt etiam constituere propositionem exclusiuam: vt quando dicitio ponitur in fronte totius propositionis, vt tantum homo est risibilis. Hic enim nisi supponatur oppositum in rigore semper facit exclusiuam. Hic verò, homo tantum animal est, potest accipi vtroque modo. Rursus notandum quod ly tantum, faciens propositionem de excluso extremo, potest excludere, aut gratia significati materialis, si fertur in terminum absolutum: vt Petrus est tantum homo: aut gratia significati formalis, si fertur in terminum connotatiuum: vt, Petrus est tantum Dialecticus. Et istæ sunt magis in vsu quam priores. Et gratia materialis potest excludere etiam dupliciter, scilicet gratia alietatis, vt in exemplo posito: & gratia pluralitatis, vt, prædicabilia sunt tantum quinque.

Propositio de excluso extremo.

Propositio de excluso extremo exponibilis gratia significati materialis & gratia alietatis, exponitur secundum iuniores Summulistas per vnam categoricam, in qua loco extremi exclusi ponitur copula implicationis: vbi de illo termino negatur eius contradictorius: vt Petrus est tantum homo: Petrus est homo qui non est non homo. Et proportionabiliter exponitur gratia pluralitatis, prædicabilia sunt tantum quinque, id est, prædicabilia sunt quinque; & non plura quam quinque. Ex quo inferunt regulam vniuersalem, quod huiusmodi propositiones de excluso extremo gratia significati materialis, siue exclusio fiat gratia alietatis siue pluralitatis, conuertitur cum sua præiacente: vt Petrus est tantum homo & Petrus est homo, prædicabilia sunt tantum quinque; & prædicabilia sunt quinque. Sed contra hanc expositionem & regulam, quando fit exclusio gratia alietatis, arguitur. Hæc propositio est falsa & hæretica, Christus est tantum homo: & tamen secundum expositionem illorum esset vera: nam Christus est homo qui non est non homo. Et eadem ratione hic est instatia suæ regulæ: nam præiacens est vera. scilicet Christus est homo, & de excluso extremo falsa, Christus est tantum homo. Et ideo tutius exponuntur huiusmodi propositiones per ly aliud: vt Christus est tantum homo. id est, homo & nihil aliud quam homo. Et re vera hic est germanus sensus huiusmodi propositionum, &

Nota.5.

Petrus

Petrus est tantum homo. Petrus est homo & nihil aliud, id est, neque est Deus neque angelus, &c. Nam dicere, Petrus est homo qui non est non homo, nihil addit supra hoc quod est esse hominem: cum tamè esset tantum hominè. Vnum tamen hoc admonuerim in præsentia quod huiusmodi propositiones de extremo absoluto nonnunquam Latine excludunt non aliam substantiam, sed alias perfectiones vt, Petrus est tantum homo, id est, nihil est amplius, nullam aliam videlicet virtutè aut perfectionem habet: & sic non conuertitur cum sua præiacente. Contra secundum membrum gratia pluralitatis arguitur quod non conuertitur præiacens cum propositione de excluso extremo. Hæc enim est vera, Petrus & Paulus sunt duo entia: tamen hæc est falsa, Petrus & Paulus sunt tantum duo entia (saltem supposito quod totum non distinguatur à suis partibus) nam Petrus & Paulus sunt quatuor medietates. Respondetur quod quando fit exclusio gratia pluralitatis regula habet vniuersaliter verum. Et ad hoc argumentum negatur hanc esse falsam, Petrus & Paulus sunt tantum duo entia (admisso totum esse suas partes) nam quamquam Petrus & Paulus sint quatuor medietates non sunt quatuor entia: quia ens non supponit pro parte entis, sed pro toto. Sed arguitur in aliis terminis. Ad minus hæc est vera Petrus & Paulus sunt quatuor partes: & tamè hæc est falsa, Petrus & Paulus sunt tantum quatuor partes, nam sunt octo partes, & sexdecim partes. &c. Et per consequens sunt plures quam quatuor. Ad hoc argumentum respondebitur infra, cap. 6. de comparatiuis argumento vltimo, vbi disputabitur an in continuo sunt plures quam duæ partes.

Nota.6. Propositio de excluso copula.

Sunt præterea secundum Summulistas propositiones de exclusa copula: vt Petrus tantum est albus, tantum fuit albus, tantum erit albus: hoc tantum possibiliter est (de monstrata re possibili, quam Deus nunquam efficiturus.) Et in priori editione secuti opinionem communè diximus huiusmodi propositiones exponi per præiacentem, & aliam oppositam qualitatis, de contradictorio prædicato: vt Petrus tantum est albus, id est, Petrus est albus & non est non albus: Petrus tantum non erit albus, id est, non erit albus & erit omne non album sed re vera hoc est merum commetum & illa exclusio potius est ab opposito prædicati quam copulæ, quare non faciunt huiusmodi sensum: sed aliud, quæ

illic etiã infinitauimus, hunc. scilicet Petrus tantum est albus, id est, nec fuit nec erit albus. Hoc instans tantum est. id est, hæc instans est & nec fuit nec erit, Tantum fuit albus. id est, fuit albus, & non est nec erit albus. Et si admittantur negatiue, Petrus tantum non erit albus. id est, non erit albus, sed est & fuit albus. Hoc tantum possibiliter est. id est, hoc possibiliter est, & tamè nec est nec fuit nec erit. Itaque dicitio exclusiua addita verbo, excludit alias differentias temporis, quæ non includuntur in tali verbo: quod addiderim quia, tantum est non excludit possibile. Et per hæc facile exponantur huiusmodi propositiones in quibus tamen parum est vtilitatis.

Leitio secunda.

Post propositiones de excluso extremo subsequuntur exclusiue. Unde propositio exclusiua est illa: in qua dicitio exclusiua, in principio posita, totam modificat: vt tantum homo est risibilis, Circa quas quatuor disputauimus, videlicet, quomodo exponantur, quomodo conuertantur, quomodo termini illarum supponant, ac denique quomodo in illis omne genus oppositionis constituatur.

Nota.1.

Propositio exclusiua.

Quod ad primum punctum attinet

propositionum exclusiuarum quadruplex est genus vt suis cuiusque; exemplis in textu monstratum est. Et primum genus exponitur copulatiue per præiacentem, & vniuersalè nugaruam: vbi negatur idem prædicatum de omni alio à re subiecta. à re significata per subiectum: vt tantum homo est risibilis, homo est risibilis, & nihil aliud ab homine est risibile pari modo gratia pluralitatis mutando ly aliud, in ly plura quam, vt sunt exempla omnium generum in textu. Hanc expositionem quæ est etiam Petri Hispani & omnium antiquorum, iuniores Summulistæ tanquam insufficientè relinquunt. Primum quia inde sequeretur hanc exclusiuam esse veram, tantum pater est Deus: nam pater est Deus, & nihil aliud à patre est Deus: quia aliud à patre non supponitur alia persona diuina: quæ tamen est falsa, in vera Theologia. Item sequeretur hæc esse veram, tantum hæc Phoenix fuit Phoenix quia nihil aliud ab hac Phœnice fuit Phœnix vbi subiectum non supponit pro alia Phœnice, supposito quod nunquam duæ Phœnice fuerunt simul: & ly fuit, vniat pro instanti. Et ideo expositio communis est, vt

Nota.2.

N 4 loco

loco de ly aliud, apponatur terminus infinitus contradictorius subiecti: ut tantum homo est risibilis, homo est risibilis, & nihil non homo est risibile: & alia aliorum generum proportionabiliter. Quam expositionem nos in priori editione secuti sumus, Sed re vera iam nunc magis probamus modum antiquum, non solum quia antiquior sed certe quia clarior & tutior. Sequitur enim ex ista moderatorum expositione hanc propositionem tertii generis esse veram, tantum chimera non est in mundo, ut ipsi concedunt: quia chimera non est in mundo, & omne non chimera est in mundo. Quod tamen repugnat modo concipiendi nam eadem ratione debent concedere, tantum Adam non est in mundo, tantum Abraham non est in mundo, & ita numerando omnes res, quae fuerunt, & erunt & non sunt. Et mirum est quod tantum Adam non sit in mundo & tamen nec Abraham sit in mundo nec aliae multae res, Si tamen exponas per ly aliud ab, secundae exponentes sunt falsae: quia aliud a chimera vel aliud ab Adam, non supponit. Nam ut hoc sit aliud a chimera requiritur quod hoc sit & chimera sit & hoc non sit chimera, Vnde ad primum argumentum in contrarium respondetur hanc esse falsam, tantum pater est Deus: quia ly, tantum, non solum excludit aliam essentiam, sed aliquando aliud suppositum essentiale, scilicet, pater est Deus & nullum suppositum aliud a patre est Deus. Ad secundum idem respondetur quod illa est falsa, tantum haec Phoenix &c. inno alia ab ista fuit Phoenix: quia adhuc quod ly alia ab ista, supponat mediante copula de extrinseco tempore, non exigitur quod fuerint in eodem instanti, sed satis est quod una fuerit & alia fuerit, & una non fuerit alia. Eadem ratione non sufficit expositione Georgii & aliorum per copulam implicationis. scilicet tantum Adam non est in mundo: id est, Adam non est in mundo, & omne illud quod non est Adam est in mundo, quia idem inconueniens sequitur, quod supra intulimus contra expositionem iuniorum. Verum est tamen quod ubi non fuerit difficultas de differentia inter hos modos exponendi, indifferenter utemur omnibus, aliquando causa breuitatis per terminum infinitum, & alio quando causa claritatis per copulam implicationis. Sed est argumentum contra istum modum exponendi. Nam tunc sequeretur consequentiam non esse formalem ab exponentibus ad exponibilem: nec e conuerso: ut, homo est animal, & nihil aliud ab homine est animal: ergo tantum homo est animal, & nihil aliud ab homine est animal: ut patet si nullum animal praeter hominem sit album. Ad hoc respondetur primo quod non video quare debeat esse consequentia formalis ab exponentibus ad exponibilem Satis enim est quod quaecumque exponibili data illo modo bene exponatur. Secundo dico quod illa expositio est formalis. Nec illa est eiusdem formae: ubi ponitur ly album. Sed debet seruari solum relatiuum cum ablatiuo postquam praecipitur in regula exponendi.

animal: ergo tantum homo est animal, quia in simili non sequitur, homo est animal, & nullum aliud album ab homine est animal: ut patet si nullum animal praeter hominem sit album. Ad hoc respondetur primo quod non video quare debeat esse consequentia formalis ab exponentibus ad exponibilem Satis enim est quod quaecumque exponibili data illo modo bene exponatur. Secundo dico quod illa expositio est formalis. Nec illa est eiusdem formae: ubi ponitur ly album. Sed debet seruari solum relatiuum cum ablatiuo postquam praecipitur in regula exponendi.

Quatuor illas regulas exponendi Nota.3. quatuor genera exclusiuarum, quod facile memoria retineantur, adnotamus his quatuor dictionibus. Iste regit prout clauo, ubi a. significat vniuersalem affirmatiuam. i. particularem affirmatiuam. e. vniuersalem negatiuam. o. particularem negatiuam. Prima ergo dictio significat exponentes exclusiuos primi generis esse particularem affirmatiuam & vniuersalem negatiuam. Secunda significat exponentes exclusiuos secundi generis esse contradictorias. scilicet vniuersalem negatiuam & particularem affirmatiuam. Tertia denotat exponentes exclusiuos tertij generis esse particularem negatiuam & vniuersalem affirmatiuam. Ac denique quarta significat exponentes quartij generis esse contradictorias. scilicet vniuersalem affirmatiuam & particularem negatiuam. Haec tamen omnia intelligantur quando propositio exclusiua est de subiecto communi & ubi non ponitur aliud signum distributiuum: quam ly tantum. Nam si dicas, tantum Petrus currit, prima exponens est singularis. Et si dicas, tantum omnis homo est risibilis. prima exponens est vniuersalis.

Loci arguendi in hac materia sunt Not.4. isti. Primus, Ab exponibili ad exponentes & e conuerso, est bona & mutua consequentia. Secundus ab exponibili copulatiue ad qualibet exponentium est formale argumentum, sed non e conuerso. Tertius, A qualibet exponentium ad exponibilem disiunctiue est validum argumentum sed non e conuerso.

At vero contra primum locum arguitur. Non sequitur. En est quantitas & nihil aliud ab ente est quantitas: ergo tantum ens est quantitas. Consequens enim manifeste est falsum ut patet per vniuersalem, omnis quantitas est ens: nam quantitas discreta non est ens, sed entia. Et quod antecedens sit verum mani-

Exclusio sit tripliciter

manifestum est pro prima parte. Et probatur secundum quia sua contradictoria est falsa, scilicet, aliquid aliud ab ente est quantitas, cuius subiectum pro nullo supponit. Circa hoc argumentum notato ly tantum, posse excludere tripliciter, scilicet, singulariter tantum, & pluraliter tantum, & simpliciter, scilicet, singulariter & pluraliter. Quae differentia percipitur ex numero subiecti aut praedicati exclusiuae. Quando enim sunt singularis numeri, & non sunt termini collectiui, fit exclusio singulariter tantum. Et quando sunt pluralis numeri aut collectiui, fit exclusio pluraliter tantum. Quando vero sunt partim collectiui partim diuisiui fit exclusio simpliciter. Quae fit exclusio singulariter, debet subiectum secundum exponentis determinari signo singularis numeri ut, tantum homo est risibilis, homo est risibilis, & nihil aliud ab homine est risibile. Quando vero fit exclusio pluraliter debet determinari signo pluralis numeri: ut, tantum homines sunt risibiles, homines sunt risibiles, & nulla alia ab hominibus sunt risibilia. Sed quando fit exclusio simpliciter debet subiectum secundae exponentis accipi singulariter & pluraliter. Vnde ad argumentum respondetur quod non recte arguitur ab exponentibus ad exponibilem, Nam illud praedicatum quantitatis est terminus partim diuisiuus & partim collectiuus. Supponit enim pro quocumque corpore quod est quantitas continua, & pro quibuscumque simul, quae sunt quantitas discreta. Quare secunda exponens debet esse haec, nihil aliud & nulla alia ab ente est vel sunt quantitas: quae est falsa. Imo alia ab ente, scilicet, duo homines sunt quantitas. Verum est tamen melius esse sub singulari numero intelligere utrumque, quae barbare exprimere ambos numeros. Quo fit ut si admiseris, in hac propositione, tantum Deus non est creatura exclusionem fieri simpliciter, illa est falsa: quia aliqua alia a Deo non sunt creatura sed creaturae, sed istae ineptiae sunt puerorum.

Argu.2.

Secundo arguitur. Non sequitur, tamen regis equus est equus, ergo regis equus est equus, & nullius non regis equus est equus, & arguitur ab exponibili ad exponentes: ergo locus ille non tenet. Minor est nota. Et prob. ma. Nam casu quo eisdem omnino equos regis possideat subditi, & non sunt alij equi, exponibilis est vera: ut patet per vniuersalem in terminis transpositis: omnis equus est regis equus. Et secunda exponens est falsa: quia alij a rege habent equos.

Circa hoc argumentum notato, quod quando Exclusio signum exclusiuum fertur in aliquod complexum, tunc potest excludere vel ab opposito totius vel ab opposito partis. Et secundum hoc debet infinitari in secunda exponente aut totum vel pars, si fiat expositio per terminum infinitum. Et proportionabiliter per ly aliud. Vnde si in hoc argumento fiat exclusio ab opposito totius, tunc exclusiua est vera sed illa non est secunda exponens, imo haec, nihil aliud a regis equo est equus: vel, nihil non regis equus: ut infinitetur totum. Si vero fiat exclusio ab opposito obliqui, tunc illa est secunda exponens, sed exclusiua est falsa. Nec habet vniuersalem in terminis transpositis: ut videbimus lectione sequenti.

Tertio principaliter arguitur. Non Argu.3.

sequitur, tantum album erit nigrum, ergo album erit nigrum, & nihil non album erit nigrum, & tamen arguitur ab exponibili ad exponentes, ergo minor est nota. Et maior probatur. Nam casu quo Petrus sit in posterum successiue albus & niger, & nec sint nec erunt alia alba vel nigra, exclusiua est vera: ut patet per vniuersalem in terminis transpositis, omne quod erit nigrum est vel erit album. Et secunda exponens est falsa. Nam contradictoria est vera. scilicet, aliquod non album erit nigrum: quia Petrus erit niger, qui in aliquo instanti erit non album, vel aliud ab albo quod idem est. Circa hoc argumentum notato quod in exclusiuis de extrinseco tempore semper debet infinitari subiectum secundae exponentis secundum exigentiam contradictionis ad primam exponentem. v.g. quia ly album, in illa exclusiua seu in sua prima exponente stat pro illo quod est vel erit album, etiam ly non album vel aliud ab albo, debet accipi pro illo, quod nec est nec erit album. Et ideo si in hac, non album erit nigrum, ly non, in rigore infinitet subiectum cum tota sua ampliatio, ille sunt optime exponentes: & sicut exclusiua est vera in casu argumenti, ita & secunda exponens Nam contradictoria est falsa, quae facit hunc sensum: Quod nec est nec erit album, erit nigrum. Si vero in hac, non album erit nigrum, non infinitetur subiectum, nisi quoad significationem & non quoad ampliatio, ut sit sensus, quod modo non est album, vel in aliquo instanti non erit album, erit nigrum, tunc non recte datur secunda exponens: sed debet esse haec, nihil aliud ab albo quod est vel erit album erit nigrum. Sed an in rigore infinitet primo vel secundo modo iam nos diximus argumento quinto de modalibus, quod Aristotel. videtur

sentire secundum modum, quando conceditur quod non cytharizans possibiliter est cytharizans: quæ esset impossibilis si ly non, faceret sensum, quod non possibiliter cytharizat. Sed iam communiter tenetur primus modus, quod in finitatis secundum exigentiam contradictionis, facte quando infinitati ponitur ante copulam post copulam aliud est, ut illic probauimus. Per hoc notabile exponitur iste, tantum album possibiliter est nigrum, album possibiliter est nigrum, & nihil aliud ab albo possibiliter est nigrum: ut sit sensus, Nihil aliud ab illo quod possibiliter est album possibiliter est nigrum. Et pari modo dicendum de ly contingenter, de ly necessario. Vnde in huiusmodi exclusiuis de intrinseco tempore & modalibus perspicatur sit expositio per copulam implicationis. Tantum album erit nigrum album erit nigrum, & nihil quod non est vel erit album erit nigrum. Tantum album possibiliter est uigrum, album possibiliter est nigrum: & nihil quod non potest esse album possibiliter est nigrum.

Not. 4.

Quarto principaliter arguitur.

Non sequitur, Deus possibiliter non est creatura, & omne aliud a Deo possibiliter est creatura, ergo tantum Deus possibiliter non est creatura: & tamen arguitur ab exponentibus ad exponibilem tertij generis, ergo locus arguendi nullus. Minor est nota. Et probatur maior: nam exponentes manifeste sunt. Et probatur falsitas exponibilis. Aliud a Deo ut puta omnis creatura, possibiliter non est creatura, ergo non est solus Deus id quod possibiliter non est creatura. Circa hoc argumentum notandum est quod quando si gnium exponibile precedit copulam & modum, & exponitur per exponentes oppositæ qualitatis, altera exponentium debet dari per copulam contradictoriam ad exponentem, quæ est præiacens. Nam cum dictio exclusiua feratur in copulam, excludit secundum exigentiam contradictionis. Vnde ad argumentum negatur recte argui ab exponentibus ad exponibile. Imò secunda exponentes est omne aliud a Deo necessario est creatura, quæ est impossibilis sicut exponibilis. Hæc vero est necessaria, Tantum creatura possibiliter non est Deus. Quare modo sequitur. Tantum Deus impossibiliter est creatura, ergo tantum Deus possibiliter non est creatura. Nam ex parte secundarum exponentium arguitur a possibili ad necessarium, Quapropter illa exclusiua non potest haberi

re subalternantem ex parte modi. Neque subalternantem: quia neque illa infert aliam ex parte primarum exponentium, Non enim sequitur, tantum creatura possibiliter non est ens: ergo tantum creatura impossibiliter est ens.

Commendandum est memoriam illud, quod diximus, quando signum precedit copulam & modum nam si modus precedat tunc non debent dari exponentes per copulas contradictorias: ut si dicas, album possibiliter differt a nigro, ut declarauimus capite differt.

Quinto principaliter arguitur.

Non sequitur, tantum Salmaticæ venditur piper, ergo Salmaticæ venditur piper, & non alibi quam Salmaticæ venditur piper: & tamen arguitur ab exponibili ad exponentes, ergo locus arguendi nullus. Maior est nota. Et probatur minor. Nam casu quo extra Salmaticam non venderetur piper & Salmaticæ venderetur, exponibilis est vera, ut notum est. Et probatur secundam exponentem esse falsam. In hac domo venditur piper (de monstrata domo ubi venditur) & hæc domus est alius locus a Salmatica, quia eius pars, ergo. Respondetur quod si ly tantum, excludat ab opposito totius. scilicet venditur Salmaticæ, non recte exponitur illo modo. Et casu, quo omne piper venderetur Salmaticæ & Parisijs idem numero, exponibilis esset vera, quæ conuertitur in hanc vniuersalem, omne piper venditur. Salmaticæ: & illa secunda exponentes data esset falsa. Sed debet dari alia videlicet, nihil non venditur Salmaticæ est piper. Si verò fiat exclusio ab opposito solius obliqui tunc optimè arguitur ab exponibili ad exponentes: & sicut exponibilis est vera in casu argumenti: ita & secunda exponentes. Et negatur illa consequentia, in hac domo venditur piper, & hæc domus est alius locus a Salmatica: ergo alibi quam Salmaticæ venditur piper. Solū enim sequitur quod in loco, qui non est Salmatica, venditur piper, sed inde non sequitur quod alibi. Nam, alibi, tantum valet quantum, extra. Et ille locus non est extra Salmaticam, sed intra. Eadem ratione non sequitur, in Castella venditur piper, & Castella est locus alius a Salmatica, ergo alibi quam Salmaticæ venditur piper: quia locus Castellæ ubi venditur non est extra Salmaticam: sed solum sequitur quod in loco, qui non est Salmatica venditur piper, puta, in loco continente Salmaticam. Ex his sequitur

No. 5.

quitur hæc esse veram, tantum homo est crispus, vel tantum homo est simus: esto quod caput, quod est aliud ab homine, sit crispum, & nasus sit simus. Nam, ut docet sanctus Thomas 1. p. q. 3. ar. 4. dictio exclusiua non excludit partem quando prædicatum conuenit parti sicut tunc. Vnde secunda exponentes illius non est hæc, nihil aliud ab homine est crispum. Sed nihil aliud ab homine quod non est pars eius. Eadem ratione dictio exclusiua, quæ fertur in causas secundas non excludit causas superiores, quibus subordinantur neque instrumenta. Conceditur enim quod tantum homo generat hominem, tamen Deus & cælum concurrat cum illo. Et conceditur quod tantum faber ferrat, quamuis id faciat serra.

Argu. 6.

Sexto principaliter arguitur. Non sequitur: Tantum homo est ipsemet, ergo homo est ipsemet, & nihil aliud ab homine est ipsemet, & tamen arguitur ab exponibili ad exponentes, ergo locus arguendi nullus. Minor est nota. Et probatur maior. Exclusiua est vera, ut constat per eius vniuersalem, si congruè posset proferri, omnis ipsemet est homo: quæ valet tantum quantum, omnis homo est ipsemet. Sed falsitas secundæ exponentis probatur: quia aliud ab homine est ipsemet. Respondetur quod exponibilis huius argumenti videtur ambigua. Videtur enim facere hunc sensum, quod tantum homo est de quo verè affirmamus esse ipsemet, qui est falsus: ut patet per exponentes datas. Sed alius est sensus magis vilitatus scilicet quod tantum homo est ipsemet homo: qui est verus. Sed tunc negatur illa esse secundam exponentem, quæ data est in argumento: imò est hæc, Nihil aliud ab homine est ipsemet, relatiuo referente hominem. Idem dicitur de hac, Tantum homo videt se, casu quo quicumque homo videat seipsum, & non videatur ab aliis, (sed brutum etiam videat se) quæ in primo sensu est falsa, & in secundo est vera. Quare in primo sensu vniuersalis eius terminis transpositis est hæc, omne videns se est homo, ut relatiuum referat subiectum videns, sed in secundo sensu videbimus lectione sequenti, quam habeat vniuersalem.

Argu. 7.

Septimo arguitur. Non sequitur, Genitiuum solus nominatiuus precedit: & nullum aliud casum solus nominatiuus precedit, ergo solū genitiuum solus nominatiuus precedit: & arguitur ab exponentibus ad exponibile, ergo locus arguendi nullus. Minor est nota. Et probatur maior: exponentes sunt veræ, ut notum est: & arguitur exponibile esse falsam. Sequitur bene, Solū genitiuum solus nominatiuus

precedit, ergo solus nominatiuus solus genitiuum precedit: consequens est falsum, ut manifestat prima exponens, scilicet nominatiuus solū genitiuum precedit, ergo & antecedens.

Ad argumentum concessa minore

Argu. 8.

gatur maior. Imò sicut exponentes sunt veræ, ita & exponibilis. Sed non valet illa consequentia, ubi transponuntur signa exponibilia. Et multi id solū assignant pro defectu, quod variatur probatio. At non fat est hunc defectum assignare: cum quia alias hoc esset diuerticulum ignorantium, qui vbi cunq; assignarent hunc defectum, tum etiam quia a determinata ad confusam est bonum argumentum, ut homo non est animal, ergo omne animal homo non est: & tamè variatur probatio. Quare ille non est defectus. Alii assignant defectum a confusa ad determinatam ex parte de ly nominatiuus. Sed tunc restaret assignare defectum si argueretur cum distributione, solū omnem genitiuum solus omnis nominatiuus precedit, ergo solus omnis nominatiuus solus omnem genitiuum precedit. Igitur defectus est, ut ego existimo, a confusa ad determinatam ex parte ipsiusmet signi, solum. Nam quantum est vniuersale, includit particularitatem. Et ideo in antecedente ly, solū, in secundo loco confunditur a priori signo: postquam expositio debet incipi a priori. Et in consequente: quia illud signum quod sequebatur precedit, supponit determinatam.

Vltimo arguitur contra modum

Argu. 9. &

exponendi gratia pluralitatis. Non sequitur, vlt. tantum duo elementa non sunt calida, ergo duo elementa non sunt calida, & omnia plura elementa quam duo sunt calida, & tamen arguitur ab exclusiua gratia pluralitatis ad eius exponentes, ergo modus exponendi non est bonus. minor est nota: Et probatur maior. Nam exclusiua nemo est qui non concedat, cum ex quatuor elementis duo solū non sint calida. scilicet aqua & terra: & tamè secunda exponentes est falsa. scilicet plura quam duo sunt calida: nam non sunt nisi alia duo calida: puta ignis & aer.

Respondetur negando maiorem. Arguitur enim recte si illa propositio exponatur gratia pluralitatis. Et sicut secunda exponens est falsa, ita & exponibilis ipsa. Sed tamen est notandum quod non nunquam exclusiue accipiuntur gratia alietatis etiam si subiectum sit terminus numeralis. Et certè in illo sensu accipitur exclusiua assumpta in argumento, quando conceditur, scilicet, quod duo ele-

elementa non sunt calida, & alia, quæ non sunt de numero illorū duorum sunt calida. Sed tamen vt plurimum, quando subiectū est terminus numeralis exponuntur gratia pluralitatis: vt tantū nouem homines nō faciunt populum, tantū duæ linæ rectæ non faciunt figuram.

Lectio tertia.

No. 1. *Secundum punctum exclusuarum*
 Exclusiua est quomodo cōuertatur. De quo in textu conuertitur in vniuersalem. Propositio exponibilis primi generis, gratia alietatis conuertitur mutuo in vniuersalem affirmatiuam terminis transpositis: vt tantū animal est homo, ergo omnis homo est animal: & e conuerso. Quæ quidem conuersio innitur consequentiis illis. 2. Perihier, ab affirmatiua ad negatiuam, & a negatiua ad affirmatiuam: variato prædicato Sequitur enim bene, tantū animal est homo, ergo animal est homo, & nihil non animal est homo, per expositionem: rursus, ergo homo est animal, & nullus homo est nō animal, per cōuersionem simplicem: rursus, nullus homo est non animal, & aliquis homo est (quæ sequitur ex prima exponente,) ergo omnis homo est animal, a negatiua ad affirmatiuam, posita constantia: at q; adeo, (de primo ad vltimum) tantū animal est homo, ergo omnis homo est animal. E conuerso itidē sequitur bene omnis homo est animal, ergo aliquis homo est animal: & nullus homo est non animal. Prima pars sequitur à subalternante ad subalternatam: & secunda ab affirmatiua ad negatiuā variato prædicato. Ex quibus rursus per conuersionem simplicem sequūtur exponentes huius, tantū animal est homo, & per consequens sequitur exponibilis ipsa. Hinc fit, exclusiuā secundi generis mutuo conuerti in particularem negatiuam. Si. v. g. hæc, tantū animal est homo, conuertitur mutuo in hanc, omnis homo est animal, contradictoria eius (per regulas bonæ consequentiæ) mutuo cōuertitur in contradictoriam alterius. Sequitur secundo quod exclusiua de prædicato singulari conuertitur in singularem: vt tantū Papa est Paulus: ergo Paulus est papa: & e conuerso. Sequitur deniq; has propositiones, tantū Imperator possibiter est aliquis homo, tantū iustus possibiliter est aliquis Turca, & similes esse necessarias, vt manifestant suæ vniuersales.

At verò ex eo ipso fundamento

cui innitur hæc regula cōuersionis eliciuntur quinque exceptiones in quibus exclusiua non habet vniuersalem, nec vniuersalis exclusiuam. Prima, quando propositio exponitur gratia pluralitatis. Non enim sequitur, tantū duo homines sunt animalia, ergo omnia animalia sunt duo hoīes: nam quando in initio mūdi erant soli primi parentes (cum multis brutis animalibus) exclusiua erat vera, & vniuersalis falsa. Et ratio est, quia secunda exponens, nō datur per terminum contradictorium, & sic nō possunt tenere illæ consequentiæ intermedia. Nec conuertitur, vt aliqui putant, talis exclusiua in vnam de signo collectiuo. Nam eodem casu hæc etiā erit falsa, omnia animalia sunt duo homines. Secunda, quando prima exponens non potest conuerti simpliciter: vt si dicas, tantū homo est species (vt fiat exclusio à significato simplici de ly homo,) tunc nō sequitur, tantū homo est species, ergo omnis species est homo. Tertia, quando prima exponens est virtualiter negatiua: quia talis exclusiua virtualiter non est primi generis. Quare nulla istarum, tantū homo est vel non fuit albus, tantū homo non cōtingenter non est albus, habet vniuersalem: quia prima exponens, vt diximus de cōuersionibus, est virtualiter negatiua, cum inferatur ex negatiua. Sed hæc tantū homo est & non fuit albus, optimè cōuertitur mutuo in hæc, omne album quod est & nō fuit album est vel fuit homo. Et hæc tantū homo cōtingenter nō est albus, habet hæc omne albū quod contingenter non est album possibiliter est homo, quia primæ exponentes istarū sunt virtualiter affirmatiuæ. Quarta exceptio. Quando subiectum vniuersalis non cōpletæ distribuitur, tunc nullam habet exclusiuam in terminis transpositis. v. g. Nulla istarum, oē animal fuit in arca Noë (pro generibus singulorum) vterq; homo est animal, habet exclusiuam. Ratio est, quia ly tantū, vt statim videbimus, distribuit cōpletæ prædicatum. Et ideo arguendo ab vniuersali ad exclusiuam argueretur ab incompleta ad completam, distributionem. Quinta exceptio. Quando in exclusiua nō fit exclusio ab opposito totius, vt si dicas: tantū hoīes equus est animal (vt fiat exclusio ab opposito genitiui) non cōuertitur in vniuersalem. Et ratio est, quia cum in secunda exponente non infinitetur totum subiectū, fit vt ex conuertente

No. 2.
 Quinque
 exceptio-
 nes.

tente illius, cum constantia, non inferatur vniuersalis de prædicato finito. s. omne animal est hominis equus. Aliæ sunt exceptiones, quæ non possunt cadere sub regulis: quia committitur alius defectus.

At contra tertiam exceptionem

Argu. 1. forte quis arguet, qd hæc exclusiua, tantū homo est vel nō est animal, mutuo cōuertatur in hanc, omne animal est & nō est homo, cū tamen prima exponens sit virtualiter negatiua: nam est disiunctiua, cuius vna pars est negatiua. Ad quod negatur illā exclusiuam conuerti in illam vniuersalem: licet consequentia esset bona & mutua: quia non tenet cōsequentia per cōuersionem nec forsan per locum intrinsecum, sed quia tam exclusiua q̄ vniuersalis est formaliter impossibilis.

Sed contra quartam exceptionem

Argu. 2. arguitur. Hæc vniuersalis, cuiuslibet hominis equus currit, cōuertitur in hæc mutuo, tantū illud cuius equus currit est homo, cum nō possit dari vna vera, altera existente falsa: & tamē subiectū vniuersalis nō distribuitur cōpletæ: ergo quarta exceptio non tenet vniuersaliter. Item cōtra quintā exceptionem: Hæc exclusiua, Tantū hominis equus currit (vt fiat exclusio ab opposito partis) cōuertitur in hæc mutuo, omne illud cuius equus currit est homo, ergo quinta exceptio nō tenet vniuersaliter. Ad hæc respondetur qd exceptiones intelligūtur de cōuersione propriè dicta quando fit de subiecto prædicatū, & de prædicato subiectū: quod non obseruatur in his cōsequentijs assumptis: sed tenent istæ per alias cōsequentias intermedias. Vt sequitur mutuo, cuiuslibet hominis equus currit: ergo quilibet homo est illud cuius equus currit. Et eodē modo sequitur mutuo, tantū hominis equus currit: ergo tantū homo est illud cuius equus currit, & hæc conuertitur in illam vniuersalem secundæ cōsequentia. Parū refert an iste cōsequentia sint formales, Nam si hæc consequentia est similis formæ, tantum hominis equus currit: ergo tantum homo est album cuius equus currit, clarum est cōsequentias non esse formales. Sed tamen credo, quod ad instandum in simili forma debet seruari illud relatiuum, vt iacet. Et ideo fortè sunt consequentiæ formales.

No. 3. *Exista regula conuertendi exclusiuas sequitur species suppositionis extre-*

morū exclusiuæ quod est tertiu punctū exclusuarū. Et vt latius hoc pateat, id exponimus aliquot regulis. Prima, terminus præcedens dictionē exclusiuā supponit secundū exigentiā signorū, quæ in ipsum ferūtur. Vt in hac, cuiuslibet hominis tantum equus est hinnibilis, ly hominis, supponit distributiue: & in hac, hominis tantū equus est hinnibilis, supponit determinatè. Quo fit: tales propositiones immediatè esse resoluēdas ratione illorū terminorū præcedentium anteq̄ exponantur ratione dictionis exclusiuæ.

Secunda regula. Dictio exclusiua

gratia alietatis cōfundit terminū in quē proximè fertur, & distribuit prædicatū. Hanc regulā cognoscimus per vniuersalem exclusiuæ. Nam si, tantū animal est homo, æquiualeat huic, omnis homo est animal, fit vt extrema supponant eodē modo. Hoc intelligitur in propositionibus de modo loquendi consueto. Nam si dicas, tantū. b. homo omne animal est, subiectū supponit determinatè.

Ex hoc sequitur extrema istarum, tantū animal est homo, tantum animal omnis homo est, non supponere eodem modo. Nam in prima, ly animal, confunditur in ordine ad ly homo, sicut in sua vniuersali, omnis homo est animal: sed in secunda non confunditur in ordine ad prædicatū, imò prima exponens est hæc, animal omnis homo est. Quare prima est vera & secunda, falsa Et ratio huius diuersitatis est: quia in prima prædicatū distribuitur à ly tantū, & ideo tantū confundit subiectum in ordine ad prædicatum. Sed in secunda prædicatum non distribuitur à ly tantū: sed peculiariter à ly omnis. Et ideo confusa subiecti non stat in ordine ad prædicatū: sicut supra declarauimus in hac, Cuiuslibet hominis equus nō est animal: vbi ly equus, non confunditur in ordine ad prædicatum. Sequitur secundo qd regula hæc secunda debet intelligi solum in exclusiuis primi generis habētibus vniuersalē. Quare in hac, tantum hominis equus currit (vt fiat exclusio ab opposito partis) prædicatum non distribuitur: quia illa exclusiua non habet vniuersalem. Nec valet descensus copulatiuus sub illo prædicato. Nam si homines, & equi à solis hominibus possessi currerent, exclusiua esset vera, & singulares prædicati essent falsæ, in quibus demonstrarentur homines. Tertio sequitur qd prædicatū exclusiuæ nō distribuitur nisi pro suppositis, pro quibus restringitur in vniuersali, Vt

Regula. 1.

No. 4.
 Regula. 2.

quia

quia vniuersalis huius exclusiua, tm̄ Deus necessariò est ens, est hæc, omne ens quod necessariò est ens possibiliter est Deus: vbi ly ens, restringitur pro necessariis, fit vt predicatũ exclusiua nō distribuat, nisi pro necessariis, quod patet: quia illa exclusiua est vera: & singularis sub prædicato vbi demonstraretur creatura esset falsa. In summa, ad cognoscendum suppositionem exclusiuae primi generis, recurrendum est ad vniuersalem. Ex quo sequitur q̄ sub subiecto exclusiuae non valet ascensus nisi disiunctiuus: sed sub prædicato licet ascendere & descendere copulatiuè. In has verò, tantum animal omnis homo est, nō licet immediatè ascendere sub prædicato, cum subiectum stet determinatè in ordine ad ipsum. Ob idq; singulares essent veræ, & exclusiua falsa. At quia in his, tantum homines homo & homo sunt, tantum equus cuiuslibet hominis quilibet equus est, prædicatum determinatur à dictione exclusiua, licet ascendere & descendere vnica acceptione sub toto prædicato, non tamen seorsum sub partibus: quia totum distribuitur vnica acceptione à ly tantum, & nō partes: itaq; vt singulares sint istæ, Tantum homines hoc quod est homo & homo sunt tantum equus hoc quod est cuiuslibet hominis quilibet equus est. Sed tamen si ascenderes sub determinatione, tunc casu quo singuli homines singulos equos possiderent, singulares essent veræ & exclusiua falsa. Nec in hac, tantum equus est hominis equus, licet descendere: nisi sub toto prædicato. Nam si descendas sub ly hominis, copulatiua exclusiua est vera & multæ singulares falsæ, rebus vt nunc.

No. 5.
Regula. 3.

Tertia regula, quando extremum in quod fertur signum exclusiuũ, modificatur aliis signis quam signo exclusiuo, supponit secundum exigentiam illius. Vt subiectũ huius, tantum. b. homo est animal, supponit determinatè. Et subiectũ huius, tantum omne animal est homo, supponit distributiue. Et perspicatius, ac tutius resoluuntur tales propositiones per ascensum & descensum immediatum, anteq̄ exponantur: vt prima per ascensum disiunctiuũ, & secunda per copulatiuũ. Ex his colligitur differentia inter has tres propositiones, tantum animal est homo, tantum animal omnis homo est, tantum. a. animal omnis homo est. Nam in prima licet immediatè ascendere & descendere sub prædicato: & est vera, rebus vt nunc. In secunda ve-

rò non licet, quia subiectũ stat determinate: & æquiualethiuc, tantum. b. animal ois homo est, vt supra declarauimus. Sed in tertia licet ascendere & descendere sub prædicato, sicut in prima. Nam prima exponens secundæ est hæc, animal ois homo est: & prima tertia, a, animal ois homo est, quare prima & tertia sunt æquiuales & veræ, & secunda falsa. Nec certè sunt audiendi propter rationem dictã qui in prima exponente huius, tantum animal ois homo est, dicunt. a. animal ois homo est. Quod adhuc confirmatur. Nam eadem ratione prima exponens huius, tantum creatura nō est ens, deberet esse hæc, a, creatura non est ens, vt subiectum confundatur in ordine ad prædicatum: & sic illa propositio esset vera: quod est inopinabile.

Quarta regula. Quando exclusiua nō potest habere vniuersale, nō est certa regula suppositionis terminorũ. Quare tales propositiones non sunt probandæ per resolutiones extremorum, sed per expositionem dictionis exclusiuae. v. g. quia hæc exclusiua, tantum angelus & ens sunt ens (vt fiat exclusio ab opposito partis) non habet vniuersalem, vt supra diximus, non est certa regula de suppositione illorum terminorum. Et casu quo sit vnus solus angelus, cū Deo, vna singularis est vera sub secunda parte copulati in qua demonstraretur angelus, & tamen exclusiua est falsa. Et si accipias pro prædicato ly creatura, eodem casu exclusiua est vera, & vna singularis sub eadẽ secunda parte est falsa, in qua demonstraretur Deus. Quare nec licet ascendere sub illa disiunctiuè, nec descendere copulatiuè. Nec licet talis ascensus, aut descensus sub prædicato, Nam eodẽ casu, vbi prædicatum est ly ens, vna singularis est vera sub prædicato, demonstrando angelũ, & tamẽ exclusiua est falsa. Et si accipias hanc, tantum angelus & angelus sunt ens exclusiua est vera & vna singularis est falsa sub prædicato, demonstrando Deum. Sed hæc pauca exempli gratia sufficiant, nè in abyssum immergamur sophismatum.

His suppositis arguitur cõtra cõ- clusionem textus & expositionem eius. Hæc vniuersales, omnis homo est .b. animal, omnis homo omne animal est, in nullam conuertuntur exclusiuam: & tamen secundum regulas positas deberent conuerti, ergò regulæ non sunt bonæ. Probat maior: quia maximè conuenterentur in hanc, tantum animal est homo, quæ tamen est vera, & vniuersales

Regula. 4.

Regula. 1. falsæ falsæ: Respondetur negãdo maiore. Imò verò notanda est regula vniuersalis: Omnis propositio vniuersalis affirmatiua vbi totũ subiectum completè distribuitur, conuertitur in exclusiuam in cuius prima exponente termini sup ponant eodem modo sicut in vniuersali. v. g. omnis homo est. b. animal, cõuertitur in hæc, tantum. b. animal omnis homo est: quia in prima exponente. f. animal omnis homo est, termini supponunt sicut in vniuersali. Et eadem ratione conuertitur in hanc, quæ illi æquiualeth: tantum animal omnis homo est. Et hæc, omnis homo omne animal est, conuertitur in hanc, tantum omne animal omnis homo est. Et hæc, omnis homo est animal: præterq̄ quod conuertitur in hanc, tantum animal est homo, conuertitur etiam in hanc. eius æquiualeth, tantum. a. animal ois homo est. Itaq; assumpta quacunq; vniuersali affirmatiua de subiecto completè distributo, transponantur extrema eodem modo supponentia, & addatur subiecto dictio exclusiua: & in illam exclusiuã cõuertitur illa vniuersalis mutuo. Et ratio est: quia illa vniuersalis conuertitur tunc cum prima exponente: & cū eadem vniuersalis inferat conuertentẽ secundæ exponentis, ab affirmatiua ad negatiua: fit vt vniuersalis cõuertatur cum exclusiua: vt quiuis facillè potest experiri. Imò verò, q̄n prædicatũ primæ exponentis distribuitur cõpletè, & subiectum supponit determinatè aut distributiue, tunc illa non potest verificari, nisi prædicato habente vnica suppositũ. Et ideo prima exponens infert. formaliter secundã exponentẽ. Vt si. a. omne. b. est, vel si omne. a. omne. b. est, sequitur vt nihil aliud ab. a. omne. b. sit: & per consequens prima exponens conuertitur cum tota exclusiua.

Secundo principaliter arguitur: *Argu. 2.* nō sequitur, ois hoies. a. homo & ois homo sunt: ergò tantum homo & ois ho sunt hoies: nam casu quo essent duo hoies, vniuersalis est vera, & prima exponens exclusiuae est falsa. f. homo & ois homo sunt hoies: & tamẽ arguitur ab vniuersali ad exclusiuã (supponimus em̄ exclusionẽ fieri ab opposito totius) ergo. Quod si dicas argumentari à cõfusa ad determinatã ex parte primæ partis copulati in ordine ad secundã: sequitur inde vniuersalẽ illius exclusiuae debere esse hanc, omnes hoies. b. homo & ois homo sunt, quod est falsum: nam in simili forma hæc est vera, tantum homo & ois equus sunt portantia lapi-

dem, hæc existente falsa, omnia portantia lapidem. b. homo & omnis equus sunt, casu quo Brunellus cum Petro portet vnum lapidem & cum Paulo alterum, & non sint alia animalia. Ad argumentum concessa maiore negatur minor: non enim rectè arguitur, sed exclusiua eius est hæc, tantum. a. homo & omnis homo sunt homines. Vbi notanda est regula quòd quando cõuertitur vniuersalis de copulato extremo, debent partes illius copulati supponere in exclusiua, sicut in vniuersali. Et quia prima pars copulati in vniuersali supponebat simpliciter confusè in ordine ad secundã, ita debet manere in exclusiua. Et ad replicam itidem negatur illã esse vniuersalem illius exclusiuae. Nam in exclusiua, tantum homo & omnis homo sunt homines, secundum regulas suprapositas prima pars copulati supponit determinatè in ordine ad secundum, & cõfusè in ordine ad prædicatum: quia secunda pars nō distribuitur à ly tantum confuudente primam. tamẽ prædicatũ distribuitur ab illo. Et ideo vniuersalis eius est hæc, omnes homines homo & omnis homo sunt: vbi prima pars copulati supponit confusè in ordine ad subiectũ & determinatè in ordine ad secundam partem. Sed exclusiua alterius vniuersalis. f. omnes homines. b. homo, & ois homo sunt, est hæc, tantum. b. homo & omnis homo sunt homines: quæ clarius probabitur per ascensum dictionis vnica sub prima parte copulati.

Regula

Argu. 3.

Regula. 3.

Tertiò principaliter arguitur, nō sequitur, tantum animal est hominis equus: ergò cuiuslibet hominis quilibet equus est animal: nam rebus vt nunc, antecedens est verum & consequens falsum: & tamen arguitur ab exclusiua ad eius vniuersalem, ergò locus arguendi nullus. Ad hoc argumentum concessa maiore negatur minor: non enim bene arguitur. Est nanq; notanda tertia regula quòd quando prædicatum exclusiuae est complexum, totum distribuitur vnica acceptione: & ideo si debet conuerti in vniuersalem, subiectum illius debet illo modo distribui. Quare vniuersalis illius exclusiuae est hæc, Quilibet hominis equus est animal. Et vniuersalis huius, tantum animal cuiuslibet hominis equus est, est hæc, omnis equus qui est cuiuslibet hominis equus est animal. Et vniuersalis huius, tantum animal cuiuslibet hominis quilibet equus est, est hæc, omnis equus qui est cuiuslibet hominis quilibet equus est animal.

Ex

Ex quo sequitur, hanc, cuiuslibet hominis quilibet equus est animal ubi subiectum distribuitur pluribus acceptionibus nullam habere exclusiuam.

Argu. 4. *Quarto arguitur: non sequitur,* tantum homo videt se: ergo omne videns est homo, relatio referente utrobique; illum terminum, homo, & tamen arguitur ab exclusiua ad vniuersalem: ergo locus arguendi nullus. Minor est nota, postquam relationum eodem modo accipitur. Et probatur maior. Nam casu quo singuli homines videant se ipsos, & omnes alios, & nihil aliud ab homine videat hominem, exclusiua est vera & vniuersalis falsa, ut notum est descendenti sub predicato quod est antecedens relationi. Ad argumentum conceditur maior. Arguitur enim respectu de ly homo, a confusa in ordine ad distributionem de ly videns. Etenim in exclusiua non licet resolvere subiectum antequam exponatur exclusiua: sed tamen in vniuersali prius resoluendum est predicatum quod est antecedens relationi, quam subiectum. Quare illa exclusiua non potest habere vniuersalem. Et illa vniuersalis conuertitur in hanc exclusiuam, tantum. b. homo videt se ut prius resoluatur subiectum disiunctiue, quam exponatur dictio exclusiua. Si vero in exclusiua, tantum homo est videns se, relationum referat determinabile, videns, iam diximus superius illam conuerti in hanc vniuersalem, omne videns se est homo, relatio idem referente. Sed replicatur quod exclusiua sumpta in argumento sit falsa in illo casu. Nam secunda exponens est falsa, scilicet, nihil aliud ab homine videt se, imò aliud ab homine videt se, ut patet per ascensum copulatiuum sub ly homine: quod est antecedens relationi: nam aliud a Petro videt Petrum, & aliud a Paulo, videt Paulum, &c.

Respondetur negando veritatem illius aliud ab homine videt se, nec potest fieri ascensus sub ly homine, antequam resoluatur totum aliud ab homine, Et in illo casu non potest demonstrari res alia ab homine quae videat hominem.

Argu. 5. *Vltimo arguitur, non sequitur,* tantum Deus substantia fuit, ergo omnis substantia deus fuit. Nam antecedens erat verum & consequens falsum in primo instanti esse quo incipit esse mundus: & tamen arguitur ab exclusiua ad vniuersalem: quia si aliquis esset defectus, maximè ex parte amplia

tionis, qui tamen nullus apparet, cum utrobique; ambo extrema praecedant copulam. Respondeatur concessa maiore negando minorem arguitur enim respectu de ly substantia, a minore magis amplius distributiue, Nam in exclusiua, esto predicatum praecedat copulam, tenetur pro illo quod fuit quantum ad veritatem propositionis: sed in vniuersali, quia ponitur a parte subiecti, stat pro omni illo quod est vel fuit substantia. Itaque in primo instanti esse mundi, ly substantia, in exclusiua supponit solum pro Deo: & in vniuersali pro illo & pro omni substantia creata. Et ratio huius est, quia propositio de preterito semper requirit suam de inesse veram etiam si ambo extrema praecedant. Et ideo in terminis irresolubilibus tantum valet, deus substantia fuit, & Deus fuit substantia: & eodem modo restringitur predicatum: licet interminis irresolubilibus non sit idem, Petrus albus fuit & Petrus fuit albus. Et ideo vniuersalis illius exclusiua est haec, omnis substantia quae substantia fuit, est vel fuit Deus. Sitamen argueretur, sine distributione, bene sequeretur, Deus substantia fuit, ergo substantia Deus fuit. Idem est obseruandum in aliis copulis vniuersalibus. Non enim sequitur, tantum Deus ens necessario est, ergo omne ens Deus necessario est. Sed inferendum est, ergo omne ens quod necessario est possibiliter est Deus. Nec sequitur, tantum creatura ens contingenter est: ergo omne ens creatura contingenter est. Sed inferendum est, ergo omne ens quod contingenter est possibiliter est creatura: sed de his satis.

Lectio quarta:

Superest tandem pro ultimo puncto. Nota. i. Et tradere modum constituendi oppositiones in exponibilibus. Et quidem in constituenda contradictione nulla est difficultas: constituitur enim per propositionem negationis ut propositiones secundi generis contradicunt propositionibus primi, & propositiones quarti generis contradicunt propositionibus tertij. Sunt verum tamen non nullae regulae magis particulares pro omni genere oppositionum. prima. Nullae duae propositiones exponibiles ambae copulatiuae, aut ambae disiunctiuae sunt contradictoriae. Nam in primis manet eadem vniuersalitas ex parte de ly &, & in secundis eadem particularitas ex parte de ly vel. Secunda pro propositionibus quae non sunt immediatè exponibiles. Nullae duae propositiones exponibiles ambae

Nota. i. Regula. 4. oppositio num.

be copulatiuae, in quibus manet eadem particularitas resolubilis immediatè disiunctiuae, participant aliquam legem: quia manet eadem particularitas immediatè resolubilis eadem vniuersalitas ex parte signi exponibilibus: verbi gratia, admissa fictione de ly. b. (quia non possumus aliter exempla ponere) haec tantum. b. animal est homo, tantum. b. animal non est homo: nullam legem participant. Si enim inter animalia sit tantum vnus homo & vnus equus, ambae sunt verae: & rebus ut nunc, ambae, sunt falsae. Et eadem ratione si sint duae exponibiles ambae disiunctiuae, & manet eadem vniuersalitas in vtraque; immediatè resolubilis, nullam legem participant: ut patet in contradictoriis istarum praeposita negatione vtrique. Tertia regula propositionibus, quae sunt immediatè exponibiles. Omnes propositiones exponibiles immediatè, ambae copulatiuae: quarum aliqua exponens vnus repugnat in veritate alicui exponenti alterius, & aliqua non repugnat in falsitate exponentibus alterius sunt formaliter contrariae: verbi gratia, haec, tantum animal est homo, tantum animal non est homo, sunt contrariae: quia secunda exponens vnus repugnat secundè alterius in veritate, & non repugnat in falsitate: cum sint contrariae. Et pariter haec, tantum omne animal est homo, tantum omne animal non est homo, quia primae exponentes sunt contrariae. Et haec, tantum animal est homo, tantum omne animal non est homo, sunt pariter contrariae: quia primae exponentes repugnant in veritate: cum sint contradictoriae, & secundae exponentes non repugnant in falsitate. Itaque non requiritur quod duae exponentes sint contrariae, nec parcipent aliquam legem: sed quomodo cumque vna exponens vnus repugnet alteri in veritate, & illa vel alia non repugnet exponentibus alterius in falsitate. Haec regula est vniuersalissima, non solum in exclusiuis, sed in omnibus exponibilibus. Et ratio est manifesta. Nam cum ad veritatem exponibilium quae exponuntur copulatiue requiratur veritas omnium exponetium, sequitur quod si vna vnus: & alia alterius non possunt esse simul verae: nec ipsae exponibiles possunt esse simul verae. Et si vna vnus & alia alterius possunt esse simul falsae: exponibiles ipsae possunt esse simul falsae. Quo fit ut contradictoriae talium exponibilium sint subcontrariae. Sed contra hanc regulam est argumentum. Nam tunc sequeretur quod vna pro-

positio esset contraria sibi ipsi. s. omne ens praeter creaturam est ens, omne ens praeter creaturam est ens: quia secunda exponens vnus. s. omnis creatura est ens: & tertia alterius s. nulla creatura est ens, sunt contrariae. Negatur consequentia. Intelligitur enim regula quod tales exponentes sint contrariae secundum habitudinem qua sunt exponentes talium exponibilium. Modò si accipiantur in simili forma istae exceptiuae, omne ens praeter creaturam est substantia, omne ens praeter creaturam est substantia, secunda, & tertia exponens non participant in predicatis. Quarta regula. Omnes propositiones, quae conuertuntur cum duabus contradictoriis sunt contradictoriae, & quae conuertuntur cum duabus contrariis sunt contrariae, & quae conuertuntur cum duabus subcontrariis sunt subcontrariae. Regula est manifestissima. v. g. tantum animal omnis homo est, non tantum animal est homo, sunt contradictoriae: quia primae aequiuale huic, omnis homo est animal: in quam conuertitur, & secunda aequiuale huic, homo non est animal, quae est contradictoria illius vniuersalis, in quam conuertitur sua contradictoria exclusiua.

Ex his sequitur primo quod in ex-

clusiuis, sicut in ceteris categoricis, potest constitui rotulus oppositionum. Exempli gratia. Ex his quatuor exclusiuis, tantum animal est homo, tantum animal non est homo, non tantum animal est homo, non tantum animal non est homo, prima & secunda sunt contrariae, tertia & quarta subcontrariae: prima & tertia contradictoriae: sicut secunda & quarta. Sequitur secundò propositiones immediatè exponibiles non comprehenduntur sub regulis oppositionum categoricorum. Nam istae propositiones, tantum animal est homo, tantum animal non est homo, sunt contrariae in quibus tamen manet eadem particularitas subiecti in vtraque. Et ratio est, quia non censentur quantum ad hoc categoricè, sed hypotheticè, postquam immediatè resoluuntur in hypotheticas.

Latius extendimus istas regulas in priori editione. Sed labor erat & grauis & vanus.

Nec est necesse hic multiplicari argumenta: quia non possumus agere difficultatem nisi vel contra regulas oppositionum in generali, vel contra regulas exponendi, quae tamen superius satis examinatae sunt.

Caput secundum.

Secundum genus ex-
ponibilium est pro-
positionum excepti-
uarum. Propositio
exceptiua est, quæ
modificatur hoc syn-
categoremate, præ-
ter, & similibus. Atqui quatuor
sunt genera exceptiuarum. Primum est
purè affirmatiuarum: ubi videlicet
verbum affirmatur, & modus: ut, omne
animal præter hominē est irrationale.
Secundū purè negatiuarum, ubi vide-
licet utriusque negatur, ut nō omne ani-
mal præter hominem est irrationale. Ter-
tium: earum, quæ sunt affirmatiue de mo-
do, & negatiue de verbo: ut omne ani-
mal præter hominē non est rationale.
Quartū, earum quæ sunt negatiue de
modo, et affirmatiue de verbo, ut nō
omne animal præter hominē nō est ra-
tionale. Propositio primi generis ex-
ponitur copulatiue per tres exponen-
tes: videlicet per præiacentē, & vniuer-
salem affirmatiuā: in qua affirmatur
terminus à quo fit exceptio de parte
excepta: & vniuersalem negatiuā, in
qua negatur prædicatū de eadē par-
te excepta: ut omne animal præter ho-
minē est irrationale, omne animal ali-
ud ab homine est irrationale: & oīs
homo est animal, & nullus homo est
irrationalis. Propositio exceptiua se-
cūdi generis exponitur disiunctiue, per
contradictorias exponentium propo-
sitionis primi generis. Propositio ex-
ceptiua tertij generis exponitur co-
pulatiue, per præiacentē, & vniuersa-
lem affirmatiuā: in qua prædicatur ter-
minus à quo fit exceptio de parte ex-

cepta: & vniuersalem itidē affirma-
tiuam in qua affirmatur prædicatū
de eadem parte excepta: ut omne ani-
mal præter hominē non est rationale
omne animal aliud ab homine non est
rationale: & omnis homo est animal:
& omnis homo est rationalis. Pro-
positio exceptiua quarti generis ex-
ponitur disiunctiue per contradicto-
rias exponentiū propositionis tertij
generis: quæ quatuor exponentium
genera his dictionibus designantur,
lauate, commoti, peccata, hysopo.

Lectio prima.

Inter exponibiles secundū locum Nota. 1.
habent exceptiue, ut supra dictum est. Quarum
expositiones traduntur in textu. Vbi
primò notandum dictiones exceptiuas esse
ly, præter, præterquā, excepto, & si quæ aliæ
sunt huiusmodi, Particula, nisi licet sensum
faciat conditionalem (valet enim perinde
atque si non) habet tamen sensum vicinum
exceptiue, ut cum diximus, vix reperitur
virtus nisi in cælo, id est, præterquā in cælo
Et, ut notat Paulus Venetus, ly, nisi, non cō-
gruè excipit nisi à distributione negatiua,
formali vel virtuali: ut nullus saluabitur ni-
si qui legitime certauerit, vix reperitur au-
rum nisi in India &c. Sed hoc ad Gramma-
ticam pertinet examinare.

Secundò notandū quòd in propo- Nota. 2.
sitione exceptiua quatuor sunt termini consi-
derandi. s. terminus à quo fit exceptio: qui
est ille quæ sequitur dictio exceptiua: & pars
extra capta, seu melius pars excepta: qui
est accusatiuus, aliusve casus, qui proxime se-
quitur dictionem exceptiuam: & prædica-
tum, in quo fit exceptio: & dictio ipsa exce-
ptiua, per quam fit exceptio. Atqui, ad con-
gruitatem exceptiue duæ requiruntur con-
ditiões. Prima quod terminus exceptus sit quo-
dam modo inferior ad terminū à quo fit ex-
ceptio. i. quod ex modo eorum significandi non re-
pugnet quin terminus à quo fit exceptio pos-
sit verificari de omnibus suppositis termini
excepti, & de aliquibus aliis. Non enim cō-
gruè

gruè excipitur nisi pars à toto. Ineptè nāq;
diceres, omnis homo præter animal, aut præ-
ter equum. Sed istæ admittendæ sunt, omne
animal præter album, omne album præter
dulce &c. quāq; terminus exceptus non sit
quidditatiuè inferior, sicut si diceres, omne
animal præter hominē. Intelligitur hæc con-
ditio, si dictio exceptiua accipiatur excepti-
uè. Nam si accipiatur diminutiue, id non re-
quiritur: ut si dicas: decem homines exceptis
duobus non faciūt populū. Secunda condi-
tio est quod terminus à quo fit exceptio sumat-
ur cum signo vniuersali, sibi distribuatur,
siue non: ut omne animal præter hominem
est irrationale, non omne animal præter ho-
minem est irrationale. Neq; hæc conditiones
(ut quibusdā videtur) sunt censendæ volun-
tariæ. Nam fundatur in regulis Grammaticis.

Nota. 3.
Extrema
exceptiue

Tertiò notandū est circa distinctio-
nem extremorū exceptiue quod aliqui putant
subiectum exceptiue esse totum cōplexum
ex termino à quo fit exceptio & parte exce-
pta, quod est subiectum primæ exponen-
tis. Et secundum istos prima exponens esset
præiacens exceptiue. Sed licet non adeò re-
ferat, postq; quæstio est de nomine, nihilo-
minus verisimilius est subiectū esse solū ter-
minum à quo fit exceptio. Primò, quia to-
tum illud, animal præter hominem, non fa-
cit illic vnum congruum complexū. Secun-
dò, quia dictio exceptiua cum parte extrā
capta est velut modus modificans totam ex-
ceptiuam, sicut ly, tantum: & ideo non effi-
citur pars subiecti. Et secundum hoc præia-
cens exceptiue, non est prima exponens,
sed vniuersalis, quæ restat dempta dictione
exceptiua, & patet extrā capta: ut præiacens
huius, omne animal præter hominem est ir-
rationale: est hæc, omne animal est irratio-
nale: sicut præiacens exclusiue est propo-
sitiō, quæ restat dempto signo exclusiuo.

Sed hoc supposito dubium est, utrū sub-
iectum exceptiue restringatur à parte ex-
trā capta, quantum ad suppositionē: verbi
gratia, utrum subiectū huius, omne animal
præter hominem est irrationale, restringat-
ur: ut solū supponat pro animali alio ab
homine. Sunt qui opinantur. Sed tamen no-
bis non est verisimile. Imò credimus ly, ani-
mal supponere vniuersaliter pro omni ani-
mali. Et ratio est: quia dictio exceptiua non
denotat subiectum non supponere pro par-
te extra capta (imò quando dictio affirma-
tur, tunc in secunda exponente verificatur

terminus à quo fit exceptio de parte extra
capta (sed excipit suppositum talis termini
à ratione prædicati: ut denotet prædicatum
non conuenire illi.

Quarto notandum, quòd non pos- Nota. 4.
sunt hic distingui propositiones de excepto
extremo ab exceptis ita propriè sicut in ex-
clusiuis. Nam vel propositio de excepto ex-
tremo cōuertitur cum exceptiua, vel est ine-
pta. Exempli gratia. Sunt qui accipiāt hanc
propositionē, omne animal præter hominem
est irrationale, tanquam de excepto subie-
cto: ut sit sensus, omne animal quod non est
homo est irrationale. Et in eodem sensu de-
bent concedere istam, omne animal præter
hominem est substantia: quia non requiri-
tur veritas tertiæ exponētis negatiue: sed so-
lūm quòd omne animal quod nō est homo
sit substantia. Sed certè huiusmodi propo-
sitiones non faciunt Latine tales sensus. Nam
hæc est significatio dictionis exceptiue, ut
aliquod suppositum excipiat à subiecto, à
quo remoueatur prædicatū. Et ideo nullam
fecimus mentionem in textu de propositio-
nibus de excepto extremo.

Quinto notandū, quòd materia ex- Nota. 5.
ceptiuarum quatuor punctis absoluitur, si
cut materia exclusiuarum: videlicet si scia-
mus quomodo exponant, quomodo termi-
ni supponant, quomodo opponant, & quo-
modo conuertant. Quod ad primū attinet,
quatuor sunt in textu genera exceptiuarum,
sicut exclusiuarum. Nec sunt distinguenda
octo genera, ut aliqui volunt. Dicunt enim
hanc, omne animal non præter hominē est
irrationale, esse in quinto genere, & contra-
dictoriam eius, in sexto: & hanc, omne ani-
mal non præter hominem non est irrationa-
le, in septimo: & contradictoriam eius in o-
ctauo. Nam ista genera præterquā quod propo-
sitiones sunt Barbara, sub aliis generib' cō-
prehendunt. Quintū enim genus reducitur ad
secundum, & septimum ad quartum. Vnū
tamen est hic adnotandū: quòd negatio no-
minalis, sicut fronti copulatiue præposita
non negat copulam hypotheticalē: ita nec
apposita in principio exponibilis negat si-
gnū exponibile, quod in hac parte censetur
hypotheticū: postquā exponitur hypothi-
cæ. Quare hæc, nullum animal præter homi-
nem est rationale, non est propositio secūdi
generis, sed tertij, exponibilis copulatiue.

Modi exponendi exceptiuarum Nota. 6.
O 2 perspi

perspicui sunt in textu nec indigent expositione. Non vti sumus in prima exponente termino infinito, cum Modernis, sed relativo aletatis, cū antiquis: quia melius sonat Latine, animal aliud ab homine, quam animal nō homo. Et maxime: quia termini infiniti respectu copulae de extrinseco tempore obscuritatem offendunt, vt videbimus inter arguendum. Aliquando tamē, causa breuitatis, vtetur termino infinito, & aliquando copulae implicationis: vt, omne animal prater hominem, tripliciter exponamus, scilicet, omne animal aliud ab homine, omne animal nō homo, omne animal quod nō est homo. Item diximus, propositionem primi generis exponi per tres vniuersales: quia loquimur de illis, vbi pars excepta est terminus communis: Dicitio enim exceptiua distribuit terminum rectum ab illa. Si verò pars excepta fuerit singularis, secūda & tertia exponentes debent esse singulares. Sed prima exponens semper debet esse vniuersalis, vel sumpta cum signo vniuersali. Sed quod attinet ad qualitatem: prima exponens vniuersaliter est eiusdem qualitatis cum exceptiua: & tertia oppositae qualitatis. Secūda verò, in exceptiuis primi & tertij generis, vbi dicitio exceptiua affirmatur, est affirmatiua: in secundo verò & quarto genere, vbi dicitio exceptiua negatur, est negatiua.

Quantitas & qualitas harum exponentium continetur his quatuor dictionibus, lauate, commoti, peccata, hisopo. Prima videlicet denotat, exponentes primi generis esse duas vniuersales affirmatiuas & tertiā vniuersalem negatiuam. Secūda denotat, exponentes secundi generis esse contradictorias, scilicet, duas particulares negatiuas, & tertiā particularem affirmatiuam. Tertia verò denotat, exponentium tertij generis primam esse vniuersalem negatiuam, alias duas vniuersales affirmatiuas. Quarta denique significat, exponentium quarti generis contradictorio modo, primam esse particularem affirmatiuam, & alias duas particulares negatiuas.

Secundū punctum exceptuarū est de suppositionibus terminorum exceptiue Vbi sit prima regula. Terminus a quo fit exceptio iupponit secūdam exigentiam signorum, quae feruntur in illum: vt in primo genere supponit distributiue, & in secundo determinate. At non licet ipsum per inductionem resolueret ante expositionem:

tum propter incongruitatem, quae esset, vbi gratia, in hac, hoc animal prater hominem est irrationale: tum quia non valet descensus. Nam haec est vera, omne animal prater hominem est irrationale, & quaelibet singularis esset falsa: vbi sub ly, animal, demonstraretur brutum: vt patet per secūdam exponentem, omnis homo est hoc animal.

Secūda regula. Pars excepta, si sit terminus communis distribuitur a dictione exceptiua si affirmatur: licet secūdam Petrum Hisp. & antiquos supponat simpliciter: sed parum refert quod supponat distributiue. Cuius signum est, quia in secūda & tertia exponente distribuitur. Et licet ascendere purē copulatiue sub illa in exceptiuis primi & tertij generis, non tamen licet descendere, eō quod argueretur, ex parte subiecti primarum exponentium: ab inferiori ad superius distributū: vt patet in hac consequentia. Omne animal prater hominem est irrationale, ergo omne animal prater Petrum est irrationale. Tertia. Suppositio predicati nō potest certo designari, nam in prima exponente non distribuitur, & in tertia distribuitur. Vnde sub illo non licet ascendere distiutiue: & per consequens non supponit determinate. Non enim sequitur, omne animal prater hominem est hoc sensibile (demonstrando brutum) ergo omne animal prater hominem est sensibile: nam casu quo nullū aliud esset animal brutum nisi illud demonstratum, antecedens esset verum, & consequens falsum, nec valet sub illo descensus copulatiuus, & per consequens non supponit distributiue. Non enim sequitur, omne animal prater hominem est irrationale: ergo omne animal prater hominem est hoc irrationale, rebus vt nunc.

Tertium punctū positum est in constitutendis oppositionibus, quae per ea quae dicta sunt de exclusiuis, facile cognoscuntur. Et regulae sunt ferē eadem. Contradictio enim in primis eodem modo constituitur, per propositionem negationis: propositiones secundi generis contradicunt propositionibus primi, & propositiones quarti contradicunt propositionibus tertij, Vnde sequitur sicut in exclusiuis quod nulla duae exceptiuae exponibiles ambae copulatiuae, aut ambae disiunctiuae sunt contradictoriae: quia in primis manet eadem vniuersalitas, & in secundis eadem particularitas. Sed & pro aliis generibus oppositionū seruit eadem regula, quae

Quantitas exponentium.

Qualitas.

Nota. 7. Suppositio num regu la. 3.

Nota. 8. Opositio num.

la, quae in exclusiuis. Nempe, si sunt duae exceptiuae, quae ambae copulatiue exponuntur & aliqua exponens vnius alicui alterius in veritate formaliter repugnat, & exponentes ambarum non repugnant in falsitate, sunt contrariae. v. g. Iste duae, omne animal prater hominem est irrationale, omne animal prater hominem non est irrationale, sunt contrariae: quia primae exponentes sunt contrariae. Et contradictoriae istarum sunt subcontrariae. Imò vniuersaliter propositiones primi, & tertij generis contrariantur: & propositiones secundi & quarti subcontrariantur si constet ex eisdem terminis: nullo alio variato, prater qualitatem copulae: vt in his omne animal prater hominem est irrationale, omne animal prater hominem non est irrationale: Non omne animal prater hominem non est irrationale. Non omne animal prater hominem non est irrationale.

Nota. 9. Regu. tres. *Ex his, quae dicta sunt subsequuntur tres regulae, quas hic solēt adnotare Summulista.* Prima omnis vniuersalis in parte vera & in parte falsa, potest reddi vera per exceptionem suppositorū pro quibus redditur falsa: vt, quia haec, omne animal est irrationale, est vera pro brutis & falsa pro hominibus, efficitur vera hoc modo, omne animal prater hominem est irrationale: & haec omne animal nō est rationale, efficitur hoc modo vera, omne animal prater hominem non est rationale. Vniuersalis in parte vera & in parte falsa, est illa, quae sub termino distributo habet aliquas singulares veras, & aliquas falsas. Quare haec, incipit omnis homo esse (casu quo nunc essent aliqui homines: qui nunc inciperent esse & aliqui non inciperent) non est in parte vera & in parte falsa. Imò est simpliciter falsa: quia non est resolubilis immediate per illas singulares, sed per exponentes de ly, incipit. Neque ista, omne animal fuit in arca Noe (subiecto incompletè distributo) est in parte vera & in parte falsa: sed simpliciter vera: quoniam habet aliquas singulares falsas: quia non resoluitur copulatiue per illas. Sed esset in parte vera & in parte falsa, si aliqua species esset de qua nullum animal fuisset in arca Noe.

Et eadem ratione, Vterque homo loquitur (duobus hominibus loquentibus & ceteris tacentibus) non est in parte vera & in parte falsa, imò simpliciter vera. Et esset tamen in parte vera & in parte falsa: si solum essent duo homines, quorum alter loqueretur & alter taceret. Sed tunc non posset reddi vera per exceptionem: quia non est vera per tot supposita, quod requiruntur secundum restrictionē de ly, vterque, puta pro duobus. Secūda regula est conuertens primae. scilicet, Omnis exceptiua copulatiue exponibilis repugnat suae praeciocenti. Vt istae formaliter repugnant in quibuscunque terminis, omne animal prater hominem est irrationale, omne animal est irrationale: quia ex praeciocente & secūda exponente sequitur contradictoria, seu contraria tertiae, hoc modo. Omne animal est irrationale, omnis homo est animal, ergo omnis homo est irrationalis: in barbara: & eodem modo repugnat istae, omne animal non est rationale, omne animal prater hominem non est rationale.

Nam sequitur bene, omne animal non est rationale, omnis homo est animal, ergo nullus homo est rationalis: in celarent. Vnde, si aliquando committeretur defectus, arguendo a praeciocente cum secūda exponente, ad contrariam tertie, non esset necessarium praeciocentem repugnare exceptiuae. Vt haec non repugnant, vtrunq; animal est irrationale & vtrunque animal prater hominem est irrationale: nec haec, quasi omne animal perfectum est quadrupes & quasi omne animal perfectum prater hominem est quadrupes.

Tertia regula. Omnis exceptiua primi generis infert duas subcontrarias, in quibus subiicitur terminus a quo fit ex exceptio, & predicatur predicatum exceptiue, vt formaliter sequitur, omne, animal prater hominem est irrationale, ergo aliquod animale est irrationale: & aliquod animal non est irrationale. Nam affirmatiua sequitur ex prima exponente: ab inferiori ad superius non distributum affirmatiue: & negatiua sequitur ex secūda & tertia exponentibus: vt nullus homo est rationalis, omnis homo est animal: ergo aliquod animal non est rationale: in felapton. Sed ex exceptiua tertij generis non sequuntur subcontrariae: quia non sequitur negatiua, scilicet, omne animal prater hominem non est rationale: ergo aliquod animal non est rationale. Nam si nullum esset animal nisi solus Petrus: antecedens esset verum, & consequens falsum.

Lectio secūda.

His praehabitis loci arguendi in exceptiuis sunt tres. Primus, ab exceptiua cuiuscunq; generis ad exponentes, & conuerse

Nota. 1. Loci. argu

uerfo, est mutua & formalis consequentia. Secunda, ab exceptiua primi & tertij generis, quæ exponuntur copulatiuè, ad quamlibet eius exponentium est bona consequentia: sed non è conuerso. Tertius, in exceptiuis secundi & quarti generis, quæ exponuntur disiunctiue, à qualibet exponentium ad exceptiuam, est bona consequentia: sed non è conuerso.

At verò contra huiusmodi regulas primò arguitur. Non sequitur, omne instans, præter hoc præfens fuit: ergo omne instans aliud ab hoc præfenti fuit: & arguitur per secundam regulam: ergo ille locus non tenet. minor est nota. Et probatur maior. Nam exceptiua manifesta est. Et quòd illa prima exponens sit falsa, patet: quia aliud instans ab hoc, pro nullo supponit. Requiritur enim aliud instans fuisse simulcum hoc vt fuerit ad aliud ab hoc. Propter hoc argumentum exponunt Summulistæ per terminum infinitum, & non per relatiuum: quia videlicet instans præteritum fuit, non hoc præfens, & tamen non fuit aliud ab hoc præfenti. Sed re vera gratis negant quòd instans præteritum non fuerit aliud ab hoc. Non enim requiritur aliud instans fuisse simulcum hoc, vt fuerit aliud ab hoc: quando copula est de extrinseco tempore, sed satis est quòd vnum sit vel fuerit, & aliud sit vel fuerit, & vnum non fuerit aliud.

Secundò arguitur. Non sequitur omne animal præter album non fuit nigrum: ergo omne animal aliud ab albo non fuit nigrum: & tamen arguitur per secundam regulam: ergo ille locus non tenet. Minor est nota. Et probatur maior. Nam casu quo inter animalia solùm fuerint Petrus & Paulus quorum Petrus fuerit albus & niger successiue, sed Paulus nec albus nec niger, exceptiua est vera, vt notum est: quia illa vniuersalis, omne animal non fuit nigrum, est vera pro Paulo & falsa pro Petro: ergo excipièdo Petrum, qui fuit albus & niger, reperitur vera. Sed quæ exponens illa sit falsa, arguitur. Nam subiectum distributum videtur supponere pro Petro, qui in aliquo tempore non fuit albus: de quo tamen non negatur prædicatum.

Circa hoc argumentum est notanda hæc regula, pars excepta excipitur secundum exigentiam ampliationis copulæ: vnde ad argumentum negatur maior: imò optimè sequitur: & illa exponens est vera, sicut exceptiua, nec subiectum supponit, pro Petro.

Nam negatio inclusa in relatiuo negat ablatiuum secundum totam ampliationem: ita vt tantum valeat aliud ab albo (antely, fuit) sicut aliquid quod nec est, nec fuit album. Et hoc perspicacius fit per relatiuum quàm per terminum infinitum. Nam si diceres, omne animal non album non fuit nigrum, obscurum esset an ly, non album supponeret tunc pro Petro, qui in aliquo instanti fuit non album: vel deberet negatio infinitare totam ampliationem, quod non consonat Aristoteli concedenti, non cytharizantem possibile est cytharizare. Et forsan in his ampliationibus perspicacior est prima exponens per copulam implicationis, scilicet, omne animal quod nec est nec fuit album, non fuit nigrum. Et ita in exponibilibus primi generis. Aequalitate prima exponens huius, omne ens præter creans possibiliter est creatura, non est hæc in rigore, omne ens non creans, possibiliter est creatura. Nam ens non creans, supponit pro Deo, mediantely, possibiliter, scilicet secundum Aristotelem, vt modò dicebamus. Sed est hæc, omne ens quòd non potest esse creans possibiliter est creatura, vel aliud à creante quod idem est: nam negatio inclusa in ly, aliud, negat totam ampliationem, vt patet in tertia exponente ipsius. Et prima exponens huius, omne ens præter creans necessario est, debet esse hæc, omne ens quòd non potest esse creans necessario est. Itaque in vniuersum obseruet ampliatio illius partis exceptæ.

Atqui quod de parte excepta dictum est in prima exponente, obseruandum etiam est in secunda determino à quo fit exceptio: vt videlicet eodem modo amplietur sicut in exponibili. Quare non sequitur, omne ens præter creaturam fuit: ergo omnis creatura fuit ens. Nam in primo instanti mundi exponibilis fuit vera, & exponentes falsæ. Sed hæc est secunda exponens: omnis creatura est vel fuit ens. Sed contra hoc est argumentum De inesse illius exceptiue nunquam fuit vera, ante primū instans esse mundi: ergo illa exceptiua in illo instanti non erat vera. probatur antecedens: quia secunda exponens huius de inesse, omne ens præter creaturam est ante creationem mundi erat falsa. Respondet quod huius exponibiles non sunt immediate probanda de se de inesse, sed per exponentes, vt patet in casu argumeti. Et eadem ratione hæc omne ens præter creaturam necessario est, est necessaria & tamen de inesse illius non est necessaria. Imò ante creationem mundi erat falsa, vt patet per

Nota. 3.

ter per secundam exponentem. Et pari ratione hæc, omne ens præter substantiam contingenter est. a. non debet immediatè resolui ratione de ly: contingenter, sed ratione de ly, præter. Nam si ly. a. valeat tantum sicut Deus vel accidens, exceptiua est vera, & istæ falsæ, omne ens præter substantiam possibiliter est. a. & omne ens præter substantiam possibiliter non est. a. quæ sunt exponentes de ly, contingenter.

Tertio & principaliter arguitur:

Non sequitur, omne ens aliud à creatura possibiliter est & omnis creatura possibiliter est ens, & omnis creatura possibiliter non est: ergo omne ens præter creaturam possibiliter est: & tamen arguitur ab exponentibus ad exponibile, ergo. Antecedens probatur. Nam exponentes manifestè sunt veræ. Et quòd exponibilis sit falsa, constat: nam aliàs præiacens, omne ens possibiliter est: stare simul in veritate cum exceptiua: contra secundam regulam supra positam. Hic est notanda alia regula circa tertiam exponentem, videlicet, Tertia exponens debet dari per contradictoriam copulam ad copulam ipsius exceptiue. Et ratio est, quia dictio exceptiua includit negationem cadentem in verbum principale. Vnde ad argumentum negatur minor: sed tertia exponens debet esse hæc, nulla creatura possibiliter est: eadem ratione tertia exponens huius, omne ens præter creaturam possibiliter non est est hæc: omnis creatura necessario est. Et tertia exponens huius, Omne ens præter creaturam necessario est: est hæc, omnis creatura possibiliter non est. Hinc fit, has propositiones, omne ens præter creaturam necessario est ens, omne ens præter creaturam possibiliter est ens, non esse subalternas. Imò prima est vera, & secunda falsa. Et eadem ratione, nec istæ subalternantur, omne ens, præter creaturam impossibiliter est creatura, omne ens præter creaturam possibiliter non est creatura: vt patet si utrobique consideres tertias exponentes. Sed queris an saltem istæ sint contrariæ, omne ens præter creaturam necessario est ens, omne ens præter creaturam possibiliter est ens: nam videtur quod sint contrariæ per regulam supra positam: quia secunda exponens primæ, scilicet, omnis creatura possibiliter est ens, est contraria tertiæ exponenti secundæ, scilicet, nulla creatura possibiliter est ens, & exponuntur copulatiue. Respondetur quòd non sunt contrariæ, imò sunt impertinentes. Nec dicte ex-

ponentes contrariantur secundum habitudinem qua sunt exponentes, vt est intelligenda regula supra posita. Nam si accipias has in simili forma, omne ens præter creaturam necessario est substantia, omne ens præter creaturam possibiliter est substantia: secunda & tertia exponentes non participant in prædicatis. Sed de his satis.

Vltimò arguitur: Non sequitur, omne animal aliud ab hominere rationale non est, & omnis homo est animal: & omnis homo est rationalis, ergo omne animal præter hominem rationale non est: tamen arguitur ab exponentibus ad exponibile: ergo locus arguendi nullus. Maior probatur: quia exponentes sunt manifestè veræ. Et quòd exponibilis sit falsa, patet: nam aliàs præiacens stare simul cum exceptiua in veritate contra secundam regulam supra positam. Ad argumentum negatur minor: nam tertia exponens debet dari contradictorio modo ad primam: non solùm quo ad copulam: sed quo ad suppositionem prædicati. Quare tertia exponens debet esse hæc, omnis homo omne rationale est, quæ est falsa sicut exceptiua.

Ar. 4. & vi.

Capitulum tertium.

tertium genus exponibilium est propositio uarum. Propositio reduplicatiua est: quæ modificatur hoc syncategoremate, in quantum & similibus. Et accipiuntur huiusmodi dictiones dupliciter, scilicet, specificatiue: & reduplicatiue. Specificatiue, vt cognosco Coruscum in quantum venientem, color in quantum color est obiectum visus. Reduplicatiue, quando denotat causam. Et tunc constituuntur quatuor genera propositionum. Primum est simpliciter affirmatiuarum ubi & verbum affirmatur, & modus: vt,

omnis homo in quantum rationalis est risibilis. Secundum est simpliciter negatiuarum ubi utrunq. negatur: ut non omnis homo in quantum rationalis est risibilis. Tertium est propositionum quae sunt affirmatiuae de modo & negatiuae de verbo: ut omnis homo in quantum rationalis non est hinnibilis. Quartum est propositionum, quae sunt negatiuae de modo: & affirmatiuae de verbo: ut non omnis homo in quantum rationalis non est hinnibilis. Propositio primi generis exponitur copulatiue per quatuor exponentes. scilicet per praecipientem & per affirmatiuam: ubi terminus reduplicatus affirmatur de subiecto exponibilis: & affirmatiua in qua affirmatur praedicatum de eodem termino reduplicato: & per causalem ubi exprimitur ratio connexionis praedicati ad subiectum, verbi gratia, omnis homo in quantum rationalis est risibilis, omnis homo est risibilis: & omnis homo est rationalis, & omne rationale est risibile: & quia aliquid est rationale ipsum est risibile. Propositio secundi generis exponitur disiunctiue: per quatuor exponentes contradictorias exponentium primi generis. Propositio tertij generis exponitur copulatiue: per quatuor exponentes, scilicet, per praecipientem: et secundam affirmatiuam in qua affirmatur terminus reduplicatus de subiecto exponibilis: & tertia vniuersalem negatiuam: in qua negatur praedicatum de eodem termino reduplicato: et quartam causalem ubi exprimitur ratio remotionis praedicati a subiecto. v.g. omnis homo in quantum rationalis non

est hinnibilis, sic exponitur: omnis homo non est hinnibilis, & omnis homo est rationalis, & nullum rationale est hinnibile, & si aliquid est rationale, ipsum non est hinnibile. Propositio quarti generis exponitur disiunctiue per quatuor exponentes contradictorias exponentium tertij generis.

LECTIO PRIMA.

Inter propositiones ratione aduerbij, aut expositionis exponibiles, vltimum locum tenent reduplicatiuae, quippe quae quatuor propositionibus exponuntur. Quod quidem genus exponibilium ceteris omnibus scientiis plurimum subscribit. Et in textu duo fiunt. Primum declarat quid est propositio reduplicatiua, & quod modis accipiatur dictio reduplicatiua. Vbi notandum dictiones reduplicatiuas esse ly, in quantum, secundum quod, prout, & si quae sunt aliquid idem. Et accipiunt dupliciter. scilicet specificatiue & reduplicatiue. Et forte est alius modus diuersus, ut accipiantur diminutiue, saltem ly, secundum. Specificatiue accipiuntur adhuc dupliciter: vno modo ut specificant conceptum alio modo, ut specificant formam seu rationem. Primo modo accipiuntur tales dictiones quando modificant actum animi interiorem: ut cognosco coruscum in quantum venientem, denotat, quod cognosco coruscum per illum conceptum venientem, & non per alium. Quam etiam hic quodammodo specificet rationem, seu formam obiecti. Denotatur enim quod de corusco nihil aliud cognosco nisi quod est veniens: & non cognosco, an sit coruscus, vel lepus: vel aliquid aliud. Et hic, ly, homo, significat Petrum in quantum hominem, denotatur quod ly, homo, de Petro nihil significat nisi rationem communem per illum conceptum homo. Et, hic, Deus odit hominem in quantum peccatorem, denotatur quod nihil aliud odit Deus de homine, nisi peccatum. Et notato quod istae dictiones specificantes non sunt necessariae, nisi quum virtute appellationis termini non exprimitur illa ratio. v.g. cum dico, cognosco venientem, non opus est addere, in quantum venientem: quia ly, cognosco, appellat illum conceptum. Sed si dico, cognosco coruscum & non cognosco illum per illum conceptum coruscus: sed per illum venientem: opus est addere in quantum venientem. Quando vero

Nota. 1. Dicitio reduplicatiua.

istae dictiones non modificat actum animi interiorem, tunc specificant solum formam vel rationem rei, ut color in quantum color est obiectum visus, ens in quantum ens est subiectum metaphy. &c.

No. 1. Diminutiua. Dixerim dictiones has, saltem ly, secundum, accipi tertio modo diminutiue: quia in hac, Aethiops est albus secundum detes, non proprie accipitur reduplicatiue, cum praecipientes. scilicet Aethiops est albus, non sit simpliciter vera, quod requiritur ad veritatem reduplicatiuae: & eadem ratione, nec accipitur proprie specificatiue: quia non specificatur forma connexionis praedicati ad subiectum, sed accipitur diminutiue: quia denotat praedicatum, albus, non conuenire simpliciter subiecto, sed secundum quid id est, secundum partem. Est enim pulchra regula. D. sancti. 3. p. q. 16. ar. 8. videlicet, Ea quae indifferentem conuenire possunt toti vel parti, si conueniant soli parti, non attribuiuntur simpliciter toti: ut non dicimus quod Aethiops est albus absolute: sed albus secundum detes, ea tamen quae solum possunt conuenire toti ratione partis attribuiuntur absolute toti: concedimus enim absolute. Petrus est crispus: quia non dubitamus quin hoc insit solum ratione capitis. Et ideo non concedit illic. scilicet Tho. absolute hanc, Christus est creatura: quia potest dubitari an hoc conueniat Christo simpliciter: ut dicebant Arriani, an solum ratione humanitatis videntur fideles. Et haec, Christus secundum humanitatem est creatura, ab omnibus indubie conceditur si ly, secundum, accipiatur diminutiue, Et negat statim ar. 9. quod Christus incipit esse, quia aliqui possent dubitare incipisse secundum omnem eius naturam, ut dicebat Arrius. Sed solum incipit, secundum humanitatem: ut concedit Augustinus. super Ioannem.

In secunda parte textus traditur

Not. 2. Quatuor termini reduplicatiua. expositio huiusmodi dictionum, quando accipiuntur reduplicatiue: & nota in propositione reduplicatiua quatuor terminos. Qui sunt, dicitio reduplicatiua, terminus reduplicatus, subiectum & praedicatum: verbi gratia in hac, omnis homo in quantum rationalis est risibilis, ly, in quantum, est dicitio reduplicatiua, & ly, rationalis, est terminus reduplicatus, & ly, risibilis, est praedicatum, & ly, homo, subiectum. Nam, sicuti diximus de dictione exceptiua, etiam ly, in quantum, non efficitur pars subiecti, sed modificat cum termi-

no reduplicat totam propositionem faciens illam exponibilem. Quare praecipientes est illa, omnis homo est risibilis.

His terminis cognitis, perspicui sunt modi exponendi, qui traduntur in textu, secundum quatuor genera propositionum exponibilium. Vbi nihilominus aliqua sunt notanda. Primum, quod vniuersalis & particularis constituantur sub eodem genere: ut homo in quantum rationalis est risibilis: est propositio primi generis, & proportionabiliter in ceteris. Et ideo non diximus, primam aut secundam exponentes debere esse vniuersales aut particulares, sed primam debere esse praecipientem, & secundam vnam affirmatiuam siue vniuersales sint, siue particulares. Tertia vero debet esse vniuersalis: quia ly, in quantum distribuit terminum reduplicatum. Et quia nec primae duae exponentes, nec quarta seruant certam quantitatem, non adnotauimus illas certis definitionibus.

Not. 3.

Sed quia dictum est, quartam exponentem esse causalem, sciendum est quod secundum antiquos ut meminit. scilicet Tho. 1. q. de malo. argu. 2. dicitio reduplicatiua quandoque dicit causam praedicati, quandoque solum concomitantiam inter terminum reduplicatum & praedicatum: verbi gratia in his, homo in quantum rationalis est risibilis, homo in quantum materialis est corruptibilis, ly, in quantum, dicit causam: sed in hac, homo in quantum albus habet albedinem, ly, in quantum non dicit causam: quia esse album non est causa habendi albedinem: sed denotatur illi concomitantia, quia terminus reduplicatus & praedicatum se concomitant in subiecto, Vnde, quando ly, in quantum, dicit solum concomitantiam, vltima exponentes non debet esse causalis, sed conditionalis: ut si aliquid est album illud habet albedinem: sed tamen frequenter non sunt in usu huiusmodi reduplicatiuae, nisi in sensu causali. Atqui quando ille modus, in quantum, dicit causam potest importare omne genus causae, nempe aut materialis: ut, homo in quantum corpus est alterabilis: aut formalis, ut homo in quantum habet albedinem est albus: aut efficientis, ut ignis in quantum calidus calefacit: aut finalis, ut, homo in quantum viuere comedit.

Not. 4.

Sed est secundo notandum circa eandem vltimam exponentem, quod moderni nolunt pro subiecto antecedentis uti termino trascendente, sed

Not. 5.

fed ipse met termino reduplicato: vt quarta exponens huius, omnis homo inquantū rationalis est risibilis, fit hæc: quia rationale est rationale ipsum est risibile. Et ratio istorum est, quia aliās (inquiunt) nō esset consequētia formalis ab exponentibus ad exponibilem: saltem si fieret expositio cōditiona liter. V.g. hæc cōsequētia nō esset formalis, si aliquid est rationale ipsum est albū (cum ceteris exponentibus) ergo omnis homo inquantū rationalis est albus. Nam cum ly, aliquid, nullum habet synonymū terminū in exponibili, licet loco illius ponere ly, lapis, & tunc hæc cōsequētia esset similis, formæ, omnis homo est albus, omnis homo est rationalis, & omne rationale est albū: & si lapis est rationalis lapis est albus: ergo omnis homo inquantū rationalis est albus: quæ nihil valet (vt dicūt) nam casu quo omnis homo fit albus, tres primæ exponētes sunt manifeste veræ: & quarta itidem, quia est cōditionalis, cuius antecedēs est impossibile: & tamen reduplicatiua est falsa pro quarta exponente, scilicet, Si homo est rationalis homo est albus: quæ est mala consequētia. At verò, isti gratis negant cōmunem & verum modum exponendi, Est enim sciendum quod dictio reduplicatiua dicit generalē causam connexionis prædicati ad subiectum: ita vt cuiuscūq; cōueniat ratio termini reduplicati, cōuenit proinde prædicatū, & ideo quarta exponens debet dari per terminum transcendētē, scilicet, quia aliquid est rationale ipsum est risibile. Et eodem modo si sit cōditionalis. Tametsi si possit dari per subiectum ipsius reduplicatiuæ. s. quia homo est rationalis, ipse est risibilis. Sed tunc solum exprimitur particularis causa connexionis prædicati in hoc determinato subiecto. Vnde ad rationem illorum respondetur primò quod nō requiritur, ab exponentibus ad exponibilem esse consequētia formalem: sed satis est teneat in materia. Et secūdò dicimus quod etiam expositio per terminū transcendētem est formalis. Et illa consequētia quæ ad ducitur in simili forma est optima: & sicut reduplicatiua est falsa, ita & quarta exponens. s. Si lapis est rationalis, ipse est albus: nam est mala consequētia, cum non teneat per locum intrinsecum.

Dubitatio.
Not. 7.
Cōclusio. 1

At, dubium est, an possit propositio reduplicatiua sufficiēter exponi per pauiores, quàm quatuor exponentes. Respondetur per tres cōclusiones. Prima est, Quar-

ta exponens est necessaria: quia illa est quæ explicat naturā reduplicatiuæ. Et casu quo omnis homo esset albus, tres exponentes reduplicatiuæ, omnis homo inquantū rationalis est albus, essent veræ & tamen reduplicatiua esset falsa, defectu quartæ exponētis. Secūda conclusio. Secunda exponens itidē est necessaria, nam eodē casu hæc exponibilis est falsa, omnis homo inquantū niger est coloratus, defectu secūdæ exponētis, & aliæ tres exponentes sunt veræ. Tertia cōclusio. Prima & tertia exponentes nō sunt necessaria: quia includuntur in aliis duabus, & ex illis inferuntur. Quod prima inferatur ex tertia & secunda manifestū est, in hac reduplicatiua, omnis homo inquantū rationalis est risibilis. Sequitur enim formaliter, omne rationale est risibile, & omnis homo est rationalis: ergo omnis hō est risibilis: in barbara. Et si accipias reduplicatiuam tertij generis, ex tertia & secunda inferis primam in celarent. Et tertia itidem inferitur ex. ij. &. iij. Sequitur enim in quibuscūq; terminis. Quia aliquid est rationale ipsum est risibile, & aliquid est rationale (quod sequitur ex secunda exponēte) ergo omne rationale est risibile. Imò ex sola quarta exponente sequitur tertia. Qui ad veritatem huius causalis, quia aliquid est rationale ipsum est risibile, requiritur veritas antecedentis & cōsequētis. s. quod aliquid sit rationale, & omne rationale sit risibile. Si ergo secūda & quarta exponentes inferūt tertiā: & secūda & tertia inferunt primā, sit de primo ad vltimum, vt secūda & quarta solē sufficiant. Imò verò si pro subiecto antecedentis in quarta exponente acciperemus subiectū ipsius reduplicatiuæ sola quarta exponens inferit omnes alias, & reduplicatiua conuerteretur cū sola quarta exponente. Hæc nanq; æquipollent, omnis homo inquantū rationalis est risibilis, & quia homo est rationalis ipse est risibilis, vt quisq; potest praticare. Vnde satis esset exponere per vnicam exponentē, aut saltem per secūda & quartā, nisi quia Petrus Hispanus & omnes summilistæ exponunt per quatuor vt expositio sit extērior & perspicacior. Sed arguunt aliqui contra hoc ad probandū quod tertia exponens sit necessaria nec sequatur ex secūda & quarta. Nam hæc reduplicatiuæ sunt falsæ, Deus inquantū ens est Deus, omnis homo inquantū animal possibiliter est risibilis: defectu tertiarum exponētis, & tamē si illa nō exprimeretur, essent veræ: quia aliæ tres exponētes sunt veræ, saltē si vltima

vltima detur conditionaliter. s. si aliquid est ens, illud est Deus: si aliquid possibiliter est animal, ipsum possibiliter est, risibile: quia sunt conditionales in quibus consequens est necessarium. Sed nos respondemus quod illæ reduplicatiuæ sunt falsæ, non solum ratione tertiarum, sed ratione quartæ exponētis: nam illæ conditionales sunt falsæ, cum non teneant per locum intrinsecum.

Not. 8. *Circa suppositiones terminorum* reduplicatiuæ notandum, subiectum supponere secundum exigētiā signorum, sicut in ceteris categoricis. Sed tamen terminus reduplicatus, non omnino distribuitur sicut pars excepta distribuitur à ly, præter. Cuius signum est primum quod non distribuitur in ambabus exponentibus in quibus ponitur, sed solū in tertia. Item nec valet iste descensus, omnis homo inquantum rationalis est risibilis: ergo omnis homo inquantum hoc rationale est risibilis. Item nec supponit purè particulariter: quia non valet ascensus disiunctiuus, scilicet, Petrus inquantum habet formā in hac materia est hoc indiuiduū: ergo Petrus inquantum habet formam in materia est hoc indiuiduum. Quare nō absurde diceretur, quod terminus reduplicat⁹ supponit simpliciter. At verò prædicatum reduplicatiuæ supponit cōfusè tantum, sicut supponit in prima exponente.

Not. 9. *Circa oppositiones reduplicatiuarum* nihil est particulariter considerandum. Sed opponuntur sicut ceteræ categoricæ, dummodò ad cōtradictionem obseruetur, quod dictio reduplicatiua si affirmatur in vna negetur in altera. Et ad contrarietatem obseruetur quod vel dictio in vtraq; affirmetur, vel saltem in vna. Nam si in vtraq; negaretur, maneret eadem particularitas, cum dictio negata exponatur disiunctiuè. Et ad subcontrarietatem obseruetur quod dictio vel vtrobiq; negetur, vel saltem in vna, aliās maneret vniuersalitas. Vnde propositio primi generis & propositio tertij cōtrariantur, si fuerint vniuersales: & propositio secundi generis cōtradicit propositioni primi generis, & subalternatur propositioni tertij generis: propositio verò quarti generis contradicit propositioni tertij generis, & subalternatur propositioni primi generis: vt patet in hac hac figura.

Omnis homo inquantū rationalis est risibilis.

Non omnis homo inquantum rationalis nō est risibilis.

Omnis homo inquantum rationalis nō est risibilis.

Non omnis homo inquantum rationalis est risibilis.

His adnotatis, loci arguendi in huiusmodi exponibilibus, sicut in ceteris sunt tres. Primus, à reduplicatiua cuiuscūq; generis ad eius exponētes, & cōuerso, est bona & mutuā consequētia. Secundus. A reduplicatiua primi & tertij generis quæ exponuntur copulatiuè ad quamlibet exponentium est bona cōsequētia, sed non cōuerso. Tertius. In reduplicatiuis secundi, & quarti generis, quæ exponuntur disiunctiuè à qualibet exponentium ad exponibile est bona consequētia.

Not. 10. Loci arguendi.

Lectio secunda.

In hoc genere exponibilium potissima essent dubia in materia incarnationis & Trinitatis, nisi captum excederet sum multitarum. Arguitur ergo facilius: Non sequitur, Deus inquantum Deus contingenter creat ergo Deus contingenter est Deus: & arguitur ab exponibili ad secundam exponentem: ergo secundus locus arguendi nullus. Quod si dicas quod in secunda exponēte terminus reduplicatus debet præcedere copula sicut in exponibili, aliās variatur appellatio de ly, contingenter, supra terminū reduplicatū, adhuc non sequitur, si inferas, Deus, Deus cōtingēter est. Ad hoc respondetur, sicut in ceteris exponibilibus diximus: quod termini in exponētib; debent ampliari sicut in exponibili. Et quia termini præcedentes ly, contingenter, stant pro possibili, secūda exponēs debet esse hæc, Deus possibiliter est Deus. Quare istæ quatuor, Deus inquantum Deus possibiliter est creans, cōtingenter est creans: necessariò est substantia, impossibiliter est creatura, eandem habent secundam exponentem.

Argu. 2.

Secundò arguitur: non sequitur, omnis homo inquantū creatura possibiliter non est, ergo omnis hō necessariò est creatura:

tura, & tamē arguitur per regulam, ergo regula nulla. Probat minor quia postquā secunda exponēs est oppositæ qualitatis ad primam, debet dari per contradictoriam copulam: vt dictum est in exceptiuis, & exclusiuis. Sed q̄ cōsequētia nō valeat probatur: quia exponibilis est vera, vt notū est: nam omnis creatura: eō quod creatura potest nō esse: & exponens est falsa, si termini supponant accidentia liter.

Ad hoc respondetur concedendo illā consequētia nō valere. Non enim est eadem ratio in hac parte reduplicatiuarū & exceptiuarū & exclusiuarū. Nam si in illis requirebatur exponentes oppositæ qualitatis dari per contradictorias copulas, eō erat, q̄ ly, tantū, & ly præter includit negationes, quæ ferūtur in copulas, & reddunt sensus contradictorios. Sed ly, in quantum, nullam includit negationem. Sed si cōtingit secundam exponētē nō esse eiusdem qualitatis cum prima, est quia prima insequitur qualitatem copulæ principalis, & secunda qualitatem dictionis reduplicatiuæ. Quare secunda exponēs dictæ exclusiue est, omnis homo possibiliter est creaturā, vbi termini eodem modo ampliuntur sicut in exponibili. Idem cōsendum est de quantitate terminum, vt non dentur secundū exigentiā contradictionis. Vt si dicas, omnis homo & equus in quantum animalia, nō sunt lapides. Partes subiecti eodem modo debet supponere in prima & in secunda exponēte. si omnis homo & equus non sunt lapides, & omnis homo & equus sunt animal.

Argu. 3. Tertiō arguitur, non sequitur, Petrus in quantum albus erit coloratus, ergo quia Petrus est vel erit albus Petrus erit coloratus: & arguitur ab exponibili ad quartā exponentem: ergo modus arguendi nullus. Maior est nota: quia exponibilis est vera, casu quo Petrus erit albus: & exponens est falsa quia est mala cōsequētia: nam stat quod Petrus sit vel erit albus & tamen non erit coloratus: vt si modō sit albus, & post hoc nō erit. Sed q̄ arguatur ab exponibili ad exponentem, probatur: nam ly, albus in exponibili stat pro illo, quod est vel erit: & eodem modo accipitur in antecedente quartæ exponentis.

Ad argumentum cōcessa maiore negatur illam esse quartam exponētē. sed est hæc: quia Petrus erit albus Petrus erit co

lorat: & ratio est, quia dicitio reduplicatiua denotat concomitantia inter terminū reduplicatum & prædicatū, vt supra diximus. Et ideo antecedēs & consequens vltimæ exponentis debent dari per eādem copulam: nisi diuersæ sint copulæ in ipsa exponibili: vt si dicas, Petrus in quantum est albus erit coloratus, cuius vltima exponens est, quia Petrus est albus erit coloratus, quæ est falsa. Ex hoc sequitur q̄ quarta exponēs huius, Deus in quantum Deus necessariō est substantia, est hæc, quia Deus necessariō est Deus, Deo necessariō est substantia. Et quarta exponens huius, Deus in quantum Deus cōtingenter creat, in rigore debet esse, hæc, quia Deus cōtingenter est Deus, Deus cōtingenter creat. Verum est tamen q̄ in huiusmodi propositionibus aures sunt cōsulēde: nam aliquando faciunt sensum ac si sint diuersæ copulæ termini reduplicati & prædicati. Vt sensus huius, Deus in quantum Deus cōtingenter creat, est ac si diceret, Deo in quantum est Deus cōtingenter creat. Quare secunda exponēs erit hæc, Deus est Deus: & quarta hæc, quia Deus est Deus, Deus cōtingenter creat. Et pari modo hæc, Deus in quantum Deus necessariō est, videtur facere hūc sensum, Deus est Deus, & quia Deus est Deus, necessariō est.

Caput quartum.

Quartum signum exponibile est verbū, differt. Cuius duo sunt genera propositionū: primū affirmatiuū, vt substantia differt ab accidente: & alterū negatiuū, vt substantia non differt ab accidente. Propositio primi generis exponitur copulatiuē per duas affirmatiuas denotantes consistentiā extremorū: & tertiā negatiuā in qua alterū negatur de altero: vt substantia differt ab accidente, sic exponitur: substantia est, & omne accidēs est, & substantia non est accidēs. Propositio secūdi generis exponitur disiunctiuē, cōtradietorio modo.

Lectio

Lectio vnica.

No. 1. Post propositiones, quæ sunt exponibiles ratione aduerbij aut præpositionis, sequuntur quarto loco propositiones exponibiles ratione verbi. Et primō exponibiles ratione de ly, differt, quæ pauciores habent exponentes quā ly, incipit. At qui in huiusmodi exponibilibus nō distinguunt nisi tantū duo genera. Et ratio est, quia idem est signū exponibile & verbum propositionis. Quare si verbum affirmatur, propositio est simpliciter affirmatiua: & si negatur, simpliciter negatiua. Cuius expositiones perspicuæ sunt in textu. Vbi notandum q̄ prima exponēs: vt dictū est in reduplicatiuis, modō est vniuersalis, modō particularis secundū quantitatem subiecti. Sed secunda debet esse vniuersalis, si ablatiuus rectus à ly, differt, fuerit terminus communis: quia ly, differt, cum includat negationem, distribuit talem ablatiuū. At vero si ambo extrema differentie præcedat verbū, tunc etiam secunda exponens potest esse particularis: vt si dicas, substantia & accidēs differtur. Ex modo exponendi negatiuas, sequitur has esse veras, coelum non differt à chimæra, Antichristus nō differt ab homine sanctissimo, in quibus alterum extremū non supponit: iuxta modum loquendi Aristot. 10. metaphisices, non enti nihil est idem aut diuersum.

No. 2. Secundō notandum, q̄ quando additur verbo, differt, aliquis modus differentie, tunc ille debet proportionabiliter poni in omnibus exponentibus, vt hō differt genere à lapide, sic exponitur, homo est alicuius generis: & lapis alicuius generis, & homo non est eiusdem generis cuius est lapis: & intelligitur de immediato genere. Et hæc, hō differt specie ab equo proportionabiliter. Et hoc intelligitur quando determinatio illa denotat illud in quo differunt. Nam aliquando denotat illud per quod vnū differt ab alio: quod videlicet est ei peculiare: vt si diceret, homo ratione differt à bruto, tūc illa determinatio non debet addi alteri extremo: sed illa propositio resoluitur per hanc, homo differt à bruto, quia habet rationem, quam non habet bratum. Ex quo sequitur huiusmodi determinationes non distribui: quia ly, differt, non fertur in illas. Nec licet descendere sub illis. Non enim sequitur, Petrus differt specie à brunello, ergo differt hac

specie: siue humanam, siue equinā demonstrat: nam si demonstrat equinā prima exponens est falsa, scilicet, Petrus est huius speciei: & si humanam, secunda est falsa: quare non absurdè diceretur quod supponit simpliciter.

Tertiō notandum quod propositio nes de ly, differt, non omnes sunt inmediate exponibiles. Vnde propositio immediate exponibilis est, vbi ly differt, est verbum principale, vel participium eius ponitur à parte prædicati, sine aliquo signo quod feratur in totū: vt Petrus differt à Paulo, Petrus est differēs à Paulo. Et illæ sunt de modo loquendi consueto. Et tunc dicitur ly, differt capi syncategorematicè: & exponibiliter. Sed aliæ sunt propositiones in quibus capiuntur categorématicè: vt quando participium ponitur à parte subiecti, vel ponitur à parte prædicati: cum aliquo signo quod feratur in totum: vt aliquod differēs ab homine est equus, Deus omne differens à creatura est. Et sunt probandæ immediate per resolutionem sub toto: vt hoc differens ab homine est equus, demonstrando equum: Deus hoc differens à creatura est, demonstrando ipsum Deum. Et illæ singulares sunt probandæ per suppositionem extremorū sicut cæteræ categoricæ. Sed ad cognoscendum an ly, differens à creatura, supponat pro Deo, recurrendum est tandem ad expositionem de ly, differt. Sed potest prima conuerti immediate in propositionem consuetam, vt in hanc, equus est differens ab homine: nam illæ inconsumetæ essent potius tanquā barbaræ, à scholis relegandæ. Sed si illas admiseris, tunc hæc exclusiua, tantū differēs à Deo est creatura, est immediate exponibilis ratione de ly, tantū. Ex his sequitur hanc propositionem esse veram, Petrus est differens ab animali quod nō differt ab equo (si relatiuum referat ablatiuum) nam tantum valet, sicut Petrus differt ab equo: sed est falsa si relatiuum referat ly, differens, vt patet per copulatiuam ad quam reducitur, scilicet, Petrus est differēs ab animali, & illud differens, scilicet Petrus, non differt ad equo.

Quartō notandū, quod in huiusmodi expositionibus de differt, extēdimus verbum, differt, vt conuertatur cum ly, diuersum aut quomocūq; distinctū: nam iuxta modū loquēdi philosophorū, quæ docet Arist. v. metaph. tex. xv. & li. x. tex. xj. latius exten-

Not. 3.

Not. 4.

extenditur diuersum, quàm differens. Nam diuersa dicuntur, quæcunq; quomodocunq; distincta, quanq; in nullo conueniant. Imò quæ in nullo conueniunt, sunt primò diuersa, cum diuersum, & idem contrariè opponantur. At verò differètia non dicuntur nisi illa, quæ conueniunt in aliquo genere, vt homo differt ab equo: vnde rationale quod cõtrahit animal ad esse hominis dicitur differentia hominis. Quare Deus & creatura & decè prædicamenta inter se magis sunt diuersa, q̄ differentia. Item in diuinis pater est alia persona à filio distincta, & tamen propriè non est differens: quia illic non est genus nec differentia. Sed hæc nõ pertinet ad terministas.

Not. 5. *Quintò notandum ly, aliud, eodem modo exponi, sicut ly, differt: vt animal est aliud à lapide, hoc vno obseruato, q̄ in neutro genere denotat distinctionè essentia, in masculino verò distinctionè tantù suppositorum. Quare cõfidentibus nobis q̄ pater in diuinis, est alius à filio, negandum est q̄ sit aliud à filio. Ex quo sequitur hoc sophisma esse verũ, cœlũ est aliud q̄ terra & nihil aliud q̄ terra. Nam cœlum est aliud ab illa re, quæ est terra & nihil aliud q̄ terra.*

Not. 6. *At circa suppositiones terminorum huiusmodi exponibilium nihil est notandũ. Nam termini præcedentes verbũ supponunt secundũ exigentiã signorũ, sicut in cæteris categoricis ablatiuus rectus à verbo affirmato distribuitur. Et possunt huiusmodi propositiones etiam vbi verbũ est immediatè exponibile, immediatè resolui per singulares, si extrema sunt termini communes. Vt in hac, omnis homo differt ab equo, potest fieri ascensus immediatè, aut sub ly, homo, aut sub ly, equo. Sed in hac, homo differt ab animali, non valet ascensus copulatiuus sub ly, animali ante resolutionem subiecti supponentis determinatè: aliàs argueretur à pluribus determinatis ad vnicã, & rebus vt nunc, antecedens esset verum & cõsequens falsum. At tutius & perspicatius est exponere tales propositiones ratione verbi quàm ascendere, aut descendere sub illo ablatiuo, & maximè in propositionibus de extrinseco tẽpore aut modalibus vt statim videbimus. Atqui sunt nonnullæ propositiones in quibus subiectũ videtur supponere simpliciter saltem ex bonitate intelligētis. Vt si dicas, homo est aliud ab equo, differt inter bonum & malum. Videtur enim sensus, nõ quod iste homo vel ille differat ab equo, vel*

hoc bonum ab illo malo: sed quod species hominis differt ab equo, & genus boni à genere mali.

Circa oppositiones nihil singulare notandũ est præter regulas aliarum categoricarũ. Nec potest hic cõstitui rotulus, sicut in superioribus exponibilibus, ratiõ signi exponibilis: sed solum ratione signorũ quãtificantium, sicut in cæteris categoricis. Vt omnis homo differt ab equo, omnis homo nõ differt ab equo: aliquis homo differt ab equo, aliquis homo non differt ab equo.

Not. 8. *Loci arguendi in huiusmodi exponibilibus quæadmodũ in cæteris, sunt tres. Primus, ab exponibili ad exponētes, & e cõuerso est mutua cõsequentiã, Secundus, ab exponibili affirmatiua ad quamlibet exponentium est bona cõsequentiã: sed nõ è cõuerso. Tertius, a qualibet exponentiũ exponibilis negatiuæ ad exponentem est bona cõsequentiã sed non è cõuerso.*

Argu. 1. *Contra modum exponendi in primis arguitur q̄ non sit formalis ab exponibili ad exponentes. s. Petrus differt à Paulo, ergo Petrus est, Paulus est. &c. quia hæc est similis formæ, Petrus differt à Paulo: ergo Petrus disputat & Paulus disputat. Vnde, vt sit cõsequentiã formalis, dicunt in exponentibus, Petrus est Petrus, & Paulus est Paulus. Sed iam sæpè diximus nõ esse necesse expositionè esse cõsequentiã formale. Sed satis est q̄ quacunq; exponibili data, illo modo bene exponatur. Et ideò nõ est relinquendus modus antiquus & clarus exponendi. Præsertim quia sano modo intelligēdo etiã ille est formalis. Nec alia cõsequentiã assumpta est similis formæ. Quia, vt sæpè diximus, in similitudine formæ debet obseruari habitudo quæ exprimitur in tali materia. Vnde, quia duæ exponentes de ly, differt, debent denotare consistētiam extremorum quod sit per ly, est, secũdum adiacens, idẽ verbum debet obseruari in similitudine formæ.*

Argu. 2. *Secundò arguitur: nõ sequitur hominis equus est, & omne animal est, & hominis equus non est animal: ergo hominis equus differt ab animali: nõ si aliqui homines habeant equos & aliqui nõ, exponētes sunt veræ, & exponibilis falsa & tamè arguitur per primã regulã, ergo illa est nulla. Respondetur negando minorè. Imò prius debet resolui ly, homines, supponens determinatè in ordine ad ly, differt, quàm exponatur, &*

tur, & tertia exponēs debet dari per relationem identitatis, scilicet, & eiusdem hominis equus nõ est animal. Eadem rōne nõ sequitur, admilla fictiõ de ly, a, homo est, & omne animal est, & a. homo non est animal, ergo homo differt ab animali, quia in tertia exponente non negatur prædicatum de aliquo determinato supposito vnde arguitur à confusa ad determinatam.

Argu. 3. *Tertiò principaliter arguitur: non sequitur, Petrus erit & Paulus erit, & Petrus nõ erit Paulus, ergo Petrus differet à Paulo. Nam si Petrus & Paulus erunt in diuersis temporibus, exponentes sunt veræ, & exponibilis falsa: quia (vt dicunt) in illa, quæ differunt debent esse in eodẽ tẽpore. Et tamen arguitur per primã regulã. Communis opinio est, q̄ in his verbis de extrinseco tẽpore debet in exponentibus exprimi cõsistentia extremorũ pro eodẽ simul instanti: vt dicatur, Petrus in aliquo instanti erit & Paulus erit in eodẽ. &c. Et ratio est quia si sufficeret extrema fore in diuersis temporibus, illa exponibilis de futuro esset vera: quæ tamen nunq; post hac haberet de inesse verã. nam si Petrus & Paulus nunq; posthac erũt simul, nunquã hæc erit vera, Petrus differt à Paulo, Et ita dicit Paulus Venerus. 21. argumẽto primi dubij. Ex quo inferit, nõ valere descẽsum immediatũ sub termino distributo à ly, differt, ad omnia supposita pro quibus supponit. Vt nõ sequit, Petrus differet ab albo: ergo Petrus differet ab hoc albo & differt ab hoc albo, &c. Nam si cras erit Petrus niger cum alio homine albo, & postea mortuo Petro sine multa alia alba, exponibilis est vera & singulares falsæ, in quibus demonstrarentur alba, quæ nõ erunt simul cũ Petro. Quare nõ licet descendere, nisi ad alba quæ erũt simul cũ Petro. Et in eodẽ casu nõ sequitur Petrus differet ab albo, ergo Petrus ab omni albo futuro differet: quia arguitur à ly, albo, distributo dependenter à determinatione verbi stãte determinatè ad ipsum absolutè distributũ. Sed licet hæc sit cõmunis opinio, & forsan vera in rigore loquẽdo, nihilominus in his propositionibus aures sunt consulendæ. Et aliquãdo non accipiuntur in tanto rigore. Nam certè concedimus, quod Moyses fuit alius ab Adam, Iacet non fuerint simul. Nec requiritur quod de præsentis fuerit vera, sed requiritur quod vnus fuerit, & alius fuerit, & vnus nõ fuerit albus: Et ita inter exponendum exceptiuas*

diximus hanc esse veram, omne instã aliud ab hoc præsentis fuit, vbi subiectũ supponit pro omni instanti præterito: licet non fuerit simul cum hoc præsentis. Sed adhuc arguitur. Ad minus dicta propositio, Petrus differet ab albo, est falsa, casu quo cras sit Petrus niger simul cũ aliis albis & postea sit albus. Nam tertia exponēs est falsa, scilicet, Petrus non erit albus. Et tamen sua de inesse cras erit vera, ergo modus exponendi nõ est bonus. Respondetur q̄ tutius est has propositiones prius reducere ad suas de inesse: vel si exponatur, non debet in tertia exponente negari totũ tẽpore futurũ, quia determinatio copulæ stat virtualiter determinatè pro aliquo instãte. Quare tertia exponēs debet esse hæc, Petrus in aliquo instanti non erit albus.

Argu. 4. *Quartò principaliter arguitur: cõsequitur, Petrus possibiliter differt ab albo, ergo Petrus possibiliter est, & omne album possibiliter est, & Petrus impossibiliter est albus, Nam antecedens est verum, vt patet per possibilitatem suã de inesse, & tertia exponens est impossibilis, & tamen arguitur per primum locum: nam tertia exponens postquam est oppositæ qualitatis ad primã debet dari per cõtradictoriam copulam. Ad hoc argumẽtum sunt qui concedat dictam exponibile esse impossibilem, propter tertiã exponentem quam dicunt constituentiam esse per cõtradictoriam copulam ad primã, vt dictum est in exclusiuis & exceptiuis. Sed reuera in primis videtur non cõsonare auribus peritorum, quod Petrus differat ab albo, & tamè impossibiliter differat ab albo. Et præterea est cõtra rationem dialecticam. Nam ratio quare tertia exponens in exclusiuis & exceptiuis debet dari per cõtradictoriam copulam, est quia virtus negationis inclusa in signo exponibili fert in copulã principalem. At negatio verbi differet, nunq; fertur in modũ copulæ, cum modus semper præcedat. Imò & si diceret, Petrus differt possibiliter à Paulo, modus, q̄ ad sensum, præcedit verbũ. Vnde manifestũ est, tertiã exponētem nõ debere dari per copulam cõtradictoriam: sed si esset immediatè exponibilis deberet esse hæc, Petrus possibiliter non est albus. At verò huiusmodi modales nõ sunt immediatè exponibiles, sed potiùs reguladẽ per suas de inesse: quia sensus illarũ nõ põt exprimi per exponētes: aliàs hæc esset vera, Petrus possibiliter differt à Paulo, quàm*

quam nullus sapiens cōcederet: quia Petrus possibiliter non est Petrus. Quāq̄ possunt exponi immediatē in sensu cōposito, vt possibile est Petrum esse: & simul omne album esse, & Petrum nō esse album, & hæc, Petrus contingenter differt ab albo, pari modo sic, contingens est Petrum esse. &c. Propositio verò de modo vniuersali optimè potest exponi p̄ modales diuisas: vt, Deus necessariò differt à creatura, sic: Deus necessariò est & omnis creatura, quæ necessariò est, creatura necessariò est, & Deus necessariò nō est creatura. Additur illa reduplicatio in secūda exponēte, vt seruetur restrictio quam habebat ablatiuus in exponibili. Ex dictis sequitur in huiusmodi modalibus de possibili & contingenti nō valere immediatē copulatiuum descensum sub ablatiuo, scilicet, Petrus possibiliter differt ab albo, ergo Petrus possibiliter differt ab hoc albo, & differt ab hoc albo. &c. Nam singularis vbi demonstratur ipsemet Petrus est impossibilis, vt patet per suam de inesse ad quam immediatē debet reduci antequam exponatur ratione de ly, differt: nam hæc est impossibilis, quæ est sua de inesse, Petrus differt ab hoc albo, ostēdo eodem Petro.

Quintò arguitur, non sequitur ma-

teria & forma differunt à Petro, ergo materia & forma nō sunt Petrus, & tamen arguitur ab exponibili primi generis ad tertiam exponentem, ergo secūdus locus arguendi nullus. Minor est nota. Et probatur maior nam exponens est falsa, supposito q̄ totum sit suæ partes. Et q̄ exponibilis sit vera arguitur: Materia & forma sunt differens à Petro & differens à Petro: ergo sunt differentes à Petro, per resolutionē termini pluralis numeri. Ad argumentū concessa minori negatur maior. Imò optimè arguitur & sicut exponens est falsa, ita & exponibilis. Nec valet illa consequentia, materia, & forma sunt differens à Petro & differens à Petro, ergo sunt differentes à Petro: seu differēs à Petro. Nam negatio inclusa in ly, differunt, fertur, vnica acceptioe in terminū pluralis numeri, vt sit sensus q̄ materia & forma simul sumpta nō sunt Petrus. Et in illo copulato exprimitur pluribus acceptioibus, videlicet, q̄ materia nō est Petrus, & forma nō est Petrus. Nec resoluitur per hoc copulatū, materia & forma sunt differens & differens à Petro: vt vnicus ablatiuus determinet totū copulatū. Nam adhuc singulæ partes illius copulati videntur

supponere, & per consequēs totum: cum tamen terminis pluralis numeri nō supponat. Quare dictus terminus pluralis numeri nō potest cōmodè resolui per aliquid copulati. Vnde nō tenet hic illa regula supraposita libro primo: videlicet, q̄ terminus pluralis numeri in quo fertur negatio explicita resoluitur per copulatū, in quod fertur negatio vnica acceptioe: vt nō vidētes tantū valet sicut nō videns & videns. Sed si negatio non sit explicita, sed implicita, in termino plurali, tunc singulæ partes copulati singulas implicant negationes: vt ly, cæci, tantū valet sicut cæcus. Est in quā hic in ly, differt instantia huius secundi membri: quia negatio hic dicit ordinem ad vnum tertium & erit instantia similiter, vt videbimus in comparatiuis. Eadem ratione non sequitur, hæc materia & hæc forma differunt specie, & hæc materia & hæc forma sunt Petrus & Paulus, ergo Petrus & Paulus differunt specie. Nam in antecedēte denotatur q̄ materia differunt specie à formis, & in consequente q̄ Petrus differt specie à Paulo. Quare variatur extrema cōparationis, siue differentia. Et est notanda differentia inter has, Petrus & Paulus differunt à se, & Petrus & Paulus differunt inter se. In prima denotatur q̄ differunt à se ipsis, in secūda q̄ alter differt ab altero. Quare prima est falsa & secunda est vera.

Caput quintum.

Quintum genus exponibilium constituit verba hæc, incipit, et desinit. Quarū duo sunt genera, nempe, affirmatiuarum: vt angelus incipit esse & angelus desinit esse: negatiuarū, vt angelus nō incipit esse, angelus nō desinit esse. Propositio de incipit, primi generis rei, quæ simul tota producit exponitur copulatiue per affirmationē de presenti & negationē de præterito. Propositio verò rei, quæ producitur successiue exponitur per negationē de presenti: et positio-

nem

nē de futuro: vt, angelus incipit esse, angelus nūc est: & nō immediate antehac fuit: motus incipit esse, motus nunc non est: & immediatē posthac erit. Propositio de desinit rei, quæ tota simul finitur: exponitur copulatiue per positionē de presenti & negationē de futuro. Propositio vero rei quæ corrumpitur successiue: exponitur per negationem de presenti & positionem de præterito: vt, angelus desinit esse, angelus nunc est: & nō immediatē posthac erit: motus nunc non est, & immediatē antehac fuit. Propositio negatiua de incipit, aut de desinit, exponitur disiunctiue: contradictorio modo q̄ sua affirmatiua.

lectio prima.

Inter verba exponibilia secundum locum habet, incipit, & desinit. Vbi meminisse in primis opus est ex libro secūdo, verbum, incipit ampliare ad id, quod est vel immediatē post hoc erit tam terminos præcedentes quam sequentes: & ly desinit, ad id quod est vel immediatē antehac fuit, nisi quando participium horum verborū sitatur categorematicè à parte subiecti: vt aliquod incipiens esse est homo, vbi nullus terminus ampliatur,

Secundo notandū est, q̄ in huiusmodi exponibilibus, vt dictū est de verbo differt, duo tantū genera propositionum distinguntur, & ratio est quia signū ipsum exponibile est copula propositionis. Vnde si illud affirmatur, propositio est simpliciter affirmatiua: & si negatur, simpliciter negatiua. Sed percōtaris, nōne hæc, Petrus incipit nō esse iustus, vbi ly incipit, affirmatur, & ly esse, negatur, constituit tertium genus? Nequaquā, quia ly esse, nō est copula principalis atq; adeò ly incipit nō idem est quod desinit, & eodē modo ampliatur, & æqua ratione ly desinit, non idem est quod incipit, æquivalent enim, Petrus incipit non esse iustus, Petrus desinit esse iustus: eademq; sortiu-

tur exponentes: sicut, Petrus desinit nō esse iustus. Petrus incipit esse iustus.

Tertio notandum est, q̄ quatuor sunt instantia, videlicet, primū instans esse vt puta, in quo res est, & nō immediatē ante illud fuit: & primum non esse, in quo res nō est, & immediatē ante illud fuit vltimū esse videlicet, in quo res est, & non immediatē post illud erit vltimū nō esse, in quo res non est & immediatē post illud erit, Quo fit, vt idē instās possit esse & primū & vltimū esse eiusdē rei vt si Deus faceret aliquid, quod solum duraret per instās, & pari ratione idem potest esse instans primum & vltimum nō esse: vt si Deus faceret rem aliquam per solum instans cessare. Repugnat tamen vt idem instans simul sit, & primum esse, & primū nō esse, aut certe primum esse, & vltimum nō esse, sicut repugnat quod idem sit vltimum esse & vltimum non esse. Nam infertur statim, eandem rem simul esse & non esse.

Quarto notandum, q̄ aliquæ sunt res, quarū esse totū simul acquirunt, sicut angelus, anima & instās: & istæ incipiunt per primum sui esse, & desinunt per vltimū sui esse. Aliæ verò sunt res, quarū esse acquiruntur successiue: vt motus & illa quæ per motū acquiruntur, & hæc incipiunt esse per vltimū nō esse & desinunt esse per primū nō esse. Solent igitur Summulistæ exponere quālibet propositionē de incipit, disiunctiue, per duas copulatiuas: puta per primū instās esse, vel vltimū nō esse. Sed meli⁹ est distinguere, sicut facit Petrus. His tracta, septimo, vt nulla exponatur nisi per vnū instās secundū exigentiā rei quæ incipit esse. Et pariter propositio de desinit. At verò, quia Summulistis nō cōuenit scire quæ res quomodo incipiāt, aut desināt esse, licebit quādoq; exponere disiunctiue, per ambo instantia, videlicet, Petrus incipit esse: ergo nūc est & nō immediatē antehac fuit vel nunc nō, est, & immediatē posthac erit: vt cōsequētia teneat in oib⁹ terminis.

Quinto notandū, est q̄ dialectici vtuntur hoc aduerbio, immediatē, pro hoc quod est proximè. i. sine medio, quamuis in hac significatione nō est adeò latinū, Vnde quotuplex est ordo tot modis accipitur. Dicit enim aut propinquitatē loci, vt sol immediatus est Marti: aut immediationē dignitatis, vt post archiepiscopum immediatus est episcopus: & multis alijs modis accipit. Sed in præsentia accipitur vt dicit ordinē temporis. Et tantum valet immediatē, sicut ante

Not. 3. Quatuor instantia.

Not. 4. Dupliciter res instanti.

Not. 2. Duo tantum genera.

Not. 5. Immediatē.

quodlibet instans futurum, vel post quodlibet preteritum, quod latine dicitur, statim. Et constituit quatuor genera exponibilium ut Petrus immediate post hoc erit albus. Petrus non immediate post hoc erit albus. Petrus immediate post hoc non erit albus. Et pariter in propositionibus de preterito: Quarum prima dicitur pure affirmatiua, & secunda pure negatiua: & tertia affirmatiua de modo & negatiua de verbo: quarta vero negatiua de modo & affirmatiua de verbo. Vnde propositio primi generis facit hunc sensum. Petrus ante quodlibet instans futurum erit albus: & secunda facit sensum contradictorium, & tertia facit hunc sensum, Petrus ante quodlibet instans futurum non erit albus: & quarta sensum contradictorium & proportionabiliter in his de preterito, Petrus immediate antehac fuit albus. i. post quodlibet instans preteritum fuit albus: & ita in aliis. Et quicquid sit de instanti, perspicatior erunt propositiones istae si loquamur de illo ad modum realium ac si sit quoddam indiuisibile continuatum partium temporis. Et utimur tribus instantibus. scilicet initiatiuo, continuatiuo, & terminatiuo. Instantium enim initiatiuum horae, est instans horae quod nulla pars horae praecessit & terminatiuum, quod nulla pars horae subsequitur, & continuatiuum quod alia pars praecessit, & alia subsequitur. Quare duo instantia non possunt esse immediata, sed inter quaecumque duo mediat tempus continens infinita instantia infinitarum partium.

Instans triplex.

Not. 6.

Suppositio.

Et est sextò notandum circa suppositiones terminorum harum exponibilium de, incipit, aut immediate, & termini praecedentes signum exponibile supponunt secundum exigentiam signorum: suntque prius resoluendi per suas singulares, ut perspicatior fiat expositio: imò si fuerint connotatiui sunt etiam resoluendi ut infra videbimus. Sed termini sequentes supponunt confuse tantum disiunctim, si nullo alio signo modificentur: vel supponunt immobilitate, quod idem est, ita ut non liceat ipsos resolvere antequam signum exponatur: alij dicunt quod supponunt simpliciter. Ut haec, omnis homo incipit esse albus, prius est reducenda ad suas singulares, sed haec, incipit homo esse albus, prius est exponenda, & pariter haec, immediate post hoc homo erit albus. Imò & haec, incipit omnis homo esse albus, exponenda est immediate. scilicet nunc non omnis homo est albus, & immediate post

hoc omnis homo erit albus. Quare sub termino sequenti ly incipit, non licet descendere, nec arguere ab inferiori, ad superius: ut non sequitur. Incipit esse instans futurum: ergo incipit esse hoc instans futurum. Nec sequitur, Petrus incipit esse albus, ergo incipit esse coloratus: & Christus incipit esse homo, ergo incipit esse.

Ultimo tandem notandum circa op-
positiones, quod quando subiectum praedit omnino constituendus est rotulus, sicut in ceteris categoricis, ex parte quantitatis subiecti: ut omnis homo incipit esse albus, omnis homo non incipit esse albus: aliquis homo incipit esse albus, aliquis homo non incipit esse albus. Et pariter in propositionibus de, immediate. Sed est obseruandum quod si in altera contradictoria ly incipit, affirmatur, in altera negatur: alias manet eadem vniuersalitas, postquam haec signa affirmata exponuntur copulatiue. Et si in altera negatur, in altera debet affirmari, alias manebit eadem particularitas. Secundò debet obseruari quod termini qui sequuntur in vna etiam sequuntur in altera, & qui praecedunt praecedat: sicut diximus in superiori libro de ly requiritur, & alij signis specialibus confusionis. Quare istae non contradicunt, incipit esse instans futurum, nullum instans futurum incipit esse: imò ambae sunt verae, ut patet si affirmatiua immediate exponatur, & negatiua resoluatur in singulares, & subiectum negatiuae pro nullo supponit: quia non deberet supponere nisi pro instanti futuro immediate post hoc, & nullum est tale: cum non possint esse duo instantia immediata. Et per haec notabilia clarent modi exponendi propositiones de, incipit, qui sunt in textu.

Not. 7.

Oppositio.

Loci arguendi in huiusmodi exponibilibus sunt tres, sicut in ceteris. Primus ab exponibili ad exponentes, & est conuerso est mutua consequentia. Secundus ab exponibili copulatiue ad quamlibet exponentem est bona consequentia, sed non est conuerso. Tertius quando exponibilis exponitur disiunctiue à qualibet exponentium ad exponibile, est bona consequentia, sed non est conuerso.

Not. 8.

Loci arguendi.

Lectio secunda.

At vero, ut haec nonnullis argu-
mentis lucidiora fiat, primò arguunt quod expositio de ly immediate, non sit bona. scilicet Petrus immediate post hoc erit albus, ergo ante quodlibet

Argu. 1.

quodlibet

quodlibet instans futurum post hoc erit albus: nam si loco de ly instans, ponas hominem, consequentia est similis formae & nihil valet: nam si plures homines incipiat esse albi, antecedens est verum, & tamen consequens est falsum quod nullus homo erit albus ante alium. Sed ad hoc iam sepe diximus non oportere huiusmodi expositiones esse consequentias formales. Sed satis est quaecumque talis exponibilis couertatur cum illis exponentibus. Et praefertim, quia si sano modo intelligatur consequentia formalis, etiam illae consequentiae sunt formales. Nec est alia similis formae, ubi non seruetur habitudo illa quae exprimitur per regulas exponendi huiusmodi exponibiles: nempe cum ly instans futurum, explicet ampliationem de ly immediate post hoc, debet proinde obseruari in simili forma.

Argu. 2.

Sed arguitur secundò, quod nec expositio sit materialis. Non sequitur, Petrus immediate post hoc erit albus, ergo Petrus ante quodlibet instans futurum post hoc erit albus. Nam si Petrus, qui modò est albus non cesset esse albus, & tamen Deus corrumpat miraculose omne tempus & instans, antecedens esset verum & consequens falsum. Propter hoc argumentum relinquunt moderni expositionem datam, quae est Pauli Veneti & omnium antiquorum. Et exponunt propositionem de, immediate, per praesentem & vniuersalem negatiuam de ly. quin. scilicet Petrus post hoc erit albus, & nullum erit instans post hoc quin illud & hoc erit albus. Et in casu posito negatiua est vera: quia non ponit aliquid instans fore. Sed isti, praeterquam quod faciunt exponentes obscuriores ipsa exponibili, praebet causam sextentis quisquilijs inextricabilibus. Et ideo non est relinquenda expositio antiqua & clara. Nam primò omnium exponuntur propositiones seruato ordine naturalium rerum. Et maximè quod est intelligendum instans futurum ad bonum sensum. i. verum vel imaginariū, ac si Deus non impediret fluxum instantium, cui tamen expositio per negatiuam apparuerit magis lucida, utatur illa: nam sunt ambe equipollentes. Atqui replicatur adhuc Non sequitur, Petrus ante quodlibet instans futurum erit, ergo Petrus immediate post hoc erit (demonstrato hoc vero instanti praesenti quod fluit) nam eo lapsa, hora sequenti, antecedens est verum, & consequens falsum, quia ly hoc, tunc non superponet in consequente. Nec sequitur e contrario, Petrus immediate post hoc erit, ergo Petrus ante quodlibet in-

stans futurum erit. Nam si per ly hoc, demonstraueris instans crastinae diei: in quo Petrus incipiat esse & ante illud non sit: antecedens est verum & consequens falsum: quia non erit Petrus ante quodlibet instans quod modò est futurum. Respondetur quod quando signatur singulariter instans in exponibili de, immediate, debet illud repeti in exponente. scilicet Petrus immediate post hoc erit: ergo ante quodlibet instans futurum post hoc erit: ut ly post hoc determinet participium futurum. Sic in prima consequentia lapsa instanti, antecedens est falsum, sicut consequens. Et in secunda consequens est verum, sicut antecedens. At verò in exponentibus de, incipit, non est necesse, ut ly hoc demonstrat singulariter instans, ut statim videbimus.

Tertio arguitur: non sequitur, Petrus

Argu. 3.

trus immediate post hoc non erit albus, ergo Petrus ante quodlibet instans futurum, post hoc non erit albus, & tamen arguitur ab exponibili ad exponentem, ergo expositio nulla. Probatur antecedens. Casu quo hora futura diuisa per partes proportionales, minoribus terminatis versus hoc instans, in partibus paribus Petrus fit albus, & imparibus niger, exponens est falsa, ut notum est: & tamen exponibilis videtur vera, nam ante quodlibet instans futurum erit instans, in quo Petrus non erit albus. Circa hoc argumentum notant Summulistae, has dictiones, ante, post, inter, & c. posse accipi & aduerbialiter, ut includant tempus vel instans: & prepositionally, ut nihil tale includant. Et consequenter concludunt in casu argumenti illam exponibilem negatiuam esse veram: si ly post accipiatur aduerbialiter: nam equiualeat huic, Petrus immediate post hoc in aliquo instanti non erit albus. Sed si accipiatur prepositionally, dicta exponibilis est falsa: nam facit sensum quod simpliciter non erit albus: saltem per aliquam particulam temporis immediatam huic instanti. Sed tamen non video quomodo praepositiones istae accipiuntur tanquam aduerbia cum sint praepositiones. Nec si acciperentur tanquam aduerbia, video quomodo includant instans: cum sint pure syncategoremata. Sed si subintelligenda est illa determinatio, in aliquo instanti, potius includitur in verbo, quam in praepositione. Et ideo quando verbum negatur, ut in dicta propositione, omne tempus futurum negatur: saltem particula temporis, quae erit immediate post hoc. Quod addiderim: nam non repugnat quod Petrus desinat esse iustus per vltimum esse,

P 2 & cta

& tamen post diem iterū cōuertatur & fiat iustus. Quare secunda exponēs de ly definit nō includit q̄ nunquā post hoc erit iustus sed q̄ immediatē post hoc nō erit iustus. Vnde in casu argumenti in rigore illa negatiua est falsa: si verō cōcedatur, tūc sequitur, has propositiones, Petrus immediatē post hoc erit albus, Petrus immediatē post hoc non erit albus, nō esse contrarias: imō sunt simul veræ: quia manet eadem particularitas in utraq̄, cum tamen sint contrariæ in rigore. Nihilominus in eodē casu, quomodo cūq̄ accipiantur illæ propositiones concedendū est, q̄ Petrus immediatē post hoc erit niger, & immediatē post hoc erit albus, & tamen nunquā simul erit albus & niger. Et eadē ratione est concedendū q̄ Petrus immediatē post hoc assentiet soli. a. propositioni: & a. propositio immediatē post hoc erit falsa, & nunquā erit æquiuoca, & tamē Petrus nunquā decipietur. Item, q̄ a. immediatē post hoc erit vera, & qualibet singularis illius immediatē post hoc erit falsa. Ut patet, si. a. propositio cōtingens in paribus partibus horæ sic diuisæ sit vera, & in imparibus sit falsa.

Arg. 4.

Quartò principaliter arguitur cōtra expositiones de ly incipit, non sequitur: Petrus incipit esse, ergo Petrus in hoc instāti est, & nō immediatē ante hoc fuit, vel nūc nō est & immediatē post hoc erit. Nā post lapsum huius instantis demonstrati, crastina die antecedens erit verum & cōsequens falsum: quia ly hoc, instāti tunc nō supponet. Ad hoc argumentū posset quis fortē dicere q̄ non requiritur, ab huiusmodi exponibilibus de incipit, ad exponētes consequentiā esse simpliciter bonā, sed satis est ut sit bona ut nunc, videlicet, ut pro quocūq̄ instanti præsentī consideretur, rectē exponatur per illud instans: sed illo elapso, exponenda sit per aliud quod tunc est præsens. Alij dicūt, & melius, q̄ in exponētibus nō debet signari singulariter instans quod modò est præsens, sed cōmuniter, videlicet, Petrus incipit esse, ergo in instanti præsentī est. &c. ut supponat nunc pro illo q̄ modò est præsens, & postea pro illo q̄ tunc erit præsens. At verò quāquā hoc modo satis respōsum sit ad argumentū, nihilominus notandū est, q̄ in exponētibus verbi incipit, nō est necessariū demonstrare vera instātia: nec singulariter, nec cōmuniter: sed satis est dicere, Petrus incipit esse, ergo nunc est, & non immediatē ante fuit, vel nūc non est, & immediatē post

erit. Vel dicite, antehac, & posthac ut posui mus in textu. Et quāquā ly nūc, naturaliter importet instans, tamen impertinēs est expositioni q̄ sit instans, nec ne, sed accipiuntur exponētes in hoc sensu, Petrus est & nō statim erat, vel Petrus non est & statim erit. Quod verū est: etiam si Deus omne tempus & instans destruat. Et si aliquando ad maiorem declarationē utimur veris instantibus, illud est, quia loquimur secundū ordinem naturalem rerum. Et per hoc solues sexcenta sophismata, de productionibus & reproductionibus eorundem instantiū. Arguunt enim aliter sophistæ. Supposito quod instās quod modò est: reproducatur cras, & modò Petrus non incipiat esse: sed cras, incipiat in illa reproductione huius instantis, nō sequitur, Petrus in hoc instanti modò non est, & immediatē post hoc erit, ergo incipit esse. Ad quod tamen dicimus, primum, q̄ quāquā hęc entitas, quæ est hoc instans possit reproduci pro materiali: tamen pro formali hoc instans, id est, hoc nunc, nō potest reproduci: ut videbitur in quarto Physicorū. Sed pro nunc satis est Summulistis, q̄ ille modus exponendi non tenet naturaliter & supranaturaliter: sed dicendum est, nunc nō est, & immediatē erit: & hęc secunda exponens est falsa in casu. Ad notandum est tandem hęc, quod non nunquā res dicitur incipere esse: licet non sit in puncto inceptio, sed parum ante, vel post. Nam circa finē Ianuarij adhuc dicimus, annus incipit. Et Paulo post quā incepta est lectio, concedimus, nunc incipitur lectio.

Sed quintò arguitur, q̄ adhuc naturaliter nō teneat hęc expositio per instātia, siue cōmuniter, siue singulariter demonstrata. Esto, ut habetur. 6. Physicorū, q̄ motus nō fiat in instanti, non sequitur. Cœlum in hoc instanti non mouetur, & immediatē post hoc mouebitur, ergo incipit moueri. Nec sequitur, in hoc instāti nō mouetur, & immediatē ante hoc instans mouebatur, ergo definit moueri. Nam exponētes sunt manifestē veræ, ex hypothesi. Et si cōcedas exponibiles, sequitur, q̄ cœlū in hoc instāti incipit & definit moueri. Hoc corollarium cōcedunt multi, propter argumentum. Sed certē est inopinabile, cum motus fuerit continuus à principio mundi, & erit vsq̄ ad finē, q̄ cœlum nūc incipiat aut desinat, moueri. Et ideo ad argumentum dicimus, q̄ ambæ sunt optimæ cōsequentiæ, sed vtrōbiq̄ antecede-

Repro-
ductio
instāti.

Argu. 5.

cedēs est falsum. s. cœlū in hoc instanti nō mouetur. Est enim differentia inter has, cœlū mouetur in hoc instanti, & in hoc instanti cœlū mouetur. Nā prima in rigore virtute appellationis, denotat partes mot⁹ simul esse in hoc instāti: quod falsum est. Secunda verò, vbi nulla est appellatio, solū denotat, in hoc instanti esse aliquod continuatiuū motus: quod est verū. Eadē ratione, differentia est inter has propositiones, in hoc instanti Deus incipit esse & desinit esse, Deus incipit & desinit esse in hoc instāti. Nec opus est distinctione, ut aliqui distinguūt. Nā in rigore in prima ly instanti, fertur in verbū incipit & desinit. Quare est sensus q̄ nunc est & nō immediatē ante fuit, nec immediatē post erit: quod est falsum. Sed in secūda ly instanti, fertur in verbū esse. Quare sensus est, q̄ Deus est in hoc instāti, & nō fuit in hoc instanti, nec erit in hoc instāti: quod est verū, cum instans nec fuerit nec erit. Pati ratione, quando Petrus discedit à Salmantica, cōcedendū est q̄ Petrus desinit esse Salmanticæ: quia ly Salmantica, determinat verbū, esse: sed negandū est q̄ Salmantica desinit esse: nam Salmantica, tūc determinat verbū, desinit, quare sensus est q̄ Petrus cū existit Salmanticæ, desinit esse. Sed arguitur cōtra hoc Si in tali casu cōceditur q̄ Petr⁹ desinit esse Salmanticæ, sequitur eadē ratione, q̄ Petrus est mortuus Salmanticæ. Nā desinere esse & mori idē est viuere, & per cōsequens, desinere esse Salmanticæ, & mori Salmanticæ, idē est. Summulistæ ita ferē cōcedunt, q̄ si nūc nō est Salmanticæ, & immediatē ante fuit Salmanticæ, est mortuus Salmanticæ. Eadē ratione, quando Petrus incidit in peccatum, cōcedunt quod est mortuus in gratia: nam nūc non est in gratia, & immediatē ante fuit in gratia. Sed re vera ista sunt absurda, & cōtra dialecticam. Nam ly mortuus, tātūm valet, sicut, quod desinit vel desinit viuere. Vnde determinatio addita participio nō determinat infinitiuum, viuere, inclusum in ly mortuum, sed verbum desinit, loco cuius ponitur ly mortuū. Et ideo, Petrus est mortuus Salmanticæ, facit hunc sensum, quod mortuus est cū esset Salmanticæ. Et hęc, Petrus mortuus est in gratia, facit hūc sensum quod Petrus mortuus est dū esset in gratia, quæ falsa sunt in tali casu.

Argu. 6.

Sextò principaliter arguitur. Non sequitur: homo nūc nō est albus, & homo immediatē posthac erit albus, ergo ho-

mo incipit esse albus: nā si modo aliqui sint homines nigri qui nūquā erūt albi: & alij albi qui immediatē antehac fuerunt & immediatē posthac erūt albi, exponentes sunt veræ, ut notum est, & exponibilis falsa, postq̄ nullus est homo qui incipiat esse albus, & tamen arguitur ab exponentibus ad exponibilem, ergo primus locus arguendi nullus. Ad hoc argumentū cōcessa maiori negatur minor q̄ rectē arguatur. Est enim regula ut diximus, q̄ terminus cōmunis præcedens ly incipit, prius est resoluendus per suas singulares: & nulla singularis est vera sub subiecto illius exponibilis. Adde q̄ licet sit terminus singularis, si est connotatiuus, est resoluendus in suū absolutū, ut si dicas hoc albū incipit esse, resoluendū est subiectū hoc modo, hoc incipit esse, & hoc est vel immediatē posthac erit hoc album, ergo hoc album incipit esse. Quare nō sequitur, hoc albū nunc nō est, & hoc albū immediatē posthac erit, ergo hoc album incipit esse. Nam si Petrus qui fuit & est niger, immediatē posthac sit albus, exponentes sunt veræ: quia in prima subiectū nō supponit, & exponibilis est falsa ut patet resoluendo, hoc incipit esse. &c. nam Petrus non incipit esse. Imò verò, supposita illa opinione q̄ totum non distinguitur à suis partibus, nomē etiam absolutum rei diuisibilis est resoluendum. Quare nō sequitur, Petrus nunc nō est, & Petrus immediatē posthac erit, ergo Petrus incipit esse. Nā si materia & forma Petri sunt & fuerint separata, & immediatē posthac vniatur, exponētes sunt veræ, ut notū est, & exponibilis falsa ut patet per resolutionē subiecti. s. Petrus incipit esse, Petrus est hęc partes, ergo istæ partes incipiunt esse. Quāquā forsā esset negāda hęc cōsequentiā. Nam ly, incipit, in maiori appellat supra per se significatum de ly Petrus. Et ideo cōcludendū esset, ergo istæ partes sunt Petrus qui incipit esse. Sed tamen hęc cōsequentiā nō potest negari, Christus incipit esse, Christus est Deus, ergo Deus incipit esse: nam idem est suppositū Christi & Dei. Et in hoc ly Christus, sequitur naturam termini connotatiui. Quare illa est hæretica, Christus inceptit esse: sed hęc est catholica, inceptit esse Christus.

Sed arguitur cōtra modum resolu-

Argu. 7

uēdi terminos absolutos: Non sequitur, hęc entia incipiūt esse animalia, & hęc entia sūt vel immediatē posthac erunt homines, ergo homines incipiunt esse animalia: nam casu

quo nunc sint duæ materiæ & duæ formæ. ex quibus hora futura diuisa versus nos per partes proportionales. &c. in prima parte fiant Petrus & Paulus qui solum durēt per illam, & in secūda per transpositionem partium fiant alij duo homines, & in tertia per aliam diuisionem materiæ fiat alij duo & sic infinitum, antecedens est verum, vt notum est, & consequens falsum, in quo ly homines, pro nullis hominibus supponit: & tamen arguitur expositoriè per resolutionē, ergo. Ad hoc argumentum concessa maiori negatur quòd rectè arguatur, quia ly homines, aliter ampliatur in minori quàm in cōclusionē: ratione cuius in minori supponit, & non in cōclusionē, vel consequentiā nihil valet: quia arguitur à cōfusa ad determinatam. Vnde, vel dicendum est in minori, hæc entia homines sunt vel immediatè post hæc erunt, quæ est falsa sicut conclusio: vel ex priori antecedente concludendum esset, ergo hæc entia quæ immediatè post hæc erūt homines incipiunt esse animalia, quæ conclusio est vera, sicut antecedens: vel incipiunt homines esse animalia, vel. a. homines incipiunt esse animalia, quod idem est.

Arg. 8. *Octauò principaliter arguitur.*

Nō sequitur, Petrus incipit pertransire hoc spatium, ergo nunc nō pertransit, & immediatè post hæc pertransibit: & tamen arguitur per regulā, postquam motus est ens successiuum, ergo locus arguendi nullus. Probatur maior: nam casu quo nunc Petrus per vltimum non esse incipiat moueri super spatium demonstratum, antecedens est verum, vt videtur, & quòd consequens sit falsum patet: nam secunda categorica est falsa, in qua denotatur quòd Petrus immediatè post hæc cōsummabit motum: quod est impossibile. Ad hoc argumentum sunt qui cōcedant dictam exponibilem in illo casu: & concedūt quòd quolibet instanti signato post hæc verum erit dicere. Petrus pertransit hoc spatium: & consequenter illo transacto verum erit dicere quòd Petrus pertransiuit: quia illa de præterito habuit vnā de ineffe veram, licet non perueniret ad finem spatij. Et inde sequitur quòd ad præteritū est potentia: nam ante finē motus semper est possibile quòd Petrus nō pertransit totum spatium, & sic est possibile quod illa de præterito non fuerit vera. Hæc autē sunt ridicula. Et ideo in illo casu neganda est illa exponibilis: nā ly per, in compositionē denotat cōsummationē ope-

ris. Vnde in secunda exponente denotatur quod immediatè post hæc totum spatium erit pertransitū: quod est impossibile. Hęc vero, Petrus incipit transire seu moueri in hoc spatium, est vera in illo casu: nā immediatè post hæc mouebitur super hoc spatium. Nec est distinguenda penes hoc quod ly moueri, importet instans vel tempus, vt illa distinguūt, dicentes quod si importet tempus est vera, & si intrans, est falsa: quia motus nō fit in instanti. Imò verò, licet importet instans est verū dicere quod immediatè post hæc mouebitur. Non enim denotatur quod motus fiat in instanti: sed quòd in instanti sit continuatiū motus. Et quanquā includat tempus nō facit sensum quæ isti putant. Videlicet, quod in aliquo tempore quod est immediatum huic instanti Petrus mouebitur. Dicunt enim hanc esse verā, Antichristus immediatè post hæc mouebitur, & si nō nascatur hinc ad centū annos: eo quòd totū tempus hinc futurum etiam si duret centum annos, est immediatum huic instanti. Ita solent isti miseros iuuenes deludere. Non, inquam, facit talem sensum: sed quòd Petrus ante quodlibet instans futurū aliquo tempore mouebitur.

Nonò principaliter arguitur: nō Argu. 9

sequitur, Petrus nūc est oīs homo, & nō immediatè antehac fuit oīs homo, ergo incipit esse oīs homo, & arguitur ab exponentibus ad exponibile, ergo locus arguendi nullus. Probatur maior. Casu quo Petrus nūc & per totā horā præteritā fuerit solus, sed ante horā fuerint alij homines: exponibilis est falsa, quia cū nūc Petrus sit oīs homo, & immediatè antè verū erat dicere, Petrus est oīs homo, fit vt nō incipiat esse oīs homo. Sed probatur quod secunda exponēs sit vera (nā de prima nō est dubiū) quia ly homo, accipitur p omni hōie præterito, & Petrus nō immediatè ante hoc fuit oīs homo. Ad hoc argumentū in primis negatur in illo casu veritas illi exponibilis (nec est qui illā cōcedat) sed tūc qui negāt modo istā, Adam fuit oīs homo, negāt secundā exponētē esse illā quæ signatur in argumēto: nā illa est vera, vt patet per falsitatē suæ cōtradictoriæ, Petrus immediatè antehac fuit oīs homo, vbi ly homo stat pro omni hōie præterito: nā supponim⁹ ly ante, accipi prepositionaliter, vt nō restringat p aliquo instanti. Sed secūda exponēs debet esse hęc, Petrus nō immediatè antehac fuit oīs homo qui immediatè antehac fuit. Sed certè isti destruūt artē exponēdi: nā tūc hæc esset

esset falsa, incipit esse instans futurum: quia secunda exponēs cōsequenter esset hæc immediatè post hæc erit instans quod immediatè post hæc erit, vbi tamē ly instans, quod immediatè post hæc erit, pro nullo supponit, cum nullū sit immediatè post hæc. Vnde ad argumentū respondetur quod nullo modo currit cōtra nos: imò optimè arguitur. Et sicut exponibilis est falsa, ita & secunda exponēs vt patet per veritatem suæ cōtradictoriæ. scilicet, Petrus immediatè antehac fuit oīs homo. Nam quanquā ly homo, distribuatur, distribuitur tamen dependenter à determinatione copulæ. Et post quolibet instans præteritum in aliquo instanti Petrus fuit oīs homo: nam post quodlibet instans in aliquo instanti hæc fuit vera, Petrus est oīs homo.

Argu. 10.

Decimò principaliter arguitur.

Non sequitur, Petrus nunc nō est homo, & immediatè post hæc erit homo, ergo incipit esse homo: & arguitur per regulā, ergo regula nulla. Probatur maior: nā casu quo incipiat esse p vltimū nō esse, exponentes sunt veræ, vt notū est, & quòd exponibilis sit falsa, arguitur: quia vel incipit esse homo qui est, vel homo qui nō est. Non primum, quia homo qui est, non supponit: Nec secundū, quia sequitur bene, incipit esse homo qui nō est, ergo nunc nō est homo qui nō est, & immediatè post hæc erit homo qui nō est, & secunda exponēs est falsa: quia ly homo, qui non est immediatè post hæc non supponet. Imò ante quodlibet instans verum erit dicere, Petrus est homo qui est. Ad argumentū respondetur quod si ly qui, referat illum terminum, Petrus, nullum est argumētum, cōceditur enim quòd Petrus incipit esse homo qui nō est, non tamen est immediatè exponenda, sed reducenda ad copulatiuam: quia ly qui, facit sensum copulatiuū, vt diximus ca. de Relatiuis. s. Petrus incipit esse homo, & ille Petrus modò non est. Si tamē ly qui, referat ly homo, à parte prædicati, tunc ly incipit, fertur in totam copulam implicationis vnica acceptione. Et tūc si ly qui, restringit singulariter pro hoc instante præteriti, ita dem facit sensum copulatiuū scilicet, Petrus incipit esse homo, & ille homo modò nō est. At verò, probabilius est, vt in modalibus diximus, quòd tota copula implicationis ampliatur à ly incipit, vt stet communiter pro instante quod modò est præsens vel post hoc erit præsens. Et tunc in illo casu hæc est ver-

ra, Petrus incipit esse homo qui est: nūc nō est homo qui est & immediatè post hoc erit homo qui est. Tatum enim valet, sicut incipit esse homo existens, & clarum est quod immediatè post hæc erit homo existens. Sed hęc est falsa, incipit esse homo qui non est: vt patet per secundam exponētē, immediatè post hæc erit homo qui nō est: imò erit homo qui est. Ex quo sequitur quòd siue homo incipiat per primum sui esse siue per vltimum nō esse, vniuersaliter conuertuntur, Petrus incipit esse homo, & Petrus incipit esse homo qui est: & vtrolibet modo incipiat, hæc erit falsa, Petrus incipit esse homo qui non est. Sequitur secundo quòd vtrolibet modo Petrus incipiat esse homo (dum modò ante non fuerit) verum est dicere, Petrus incipit esse homo, qui erit. Nam si incipit esse per primum sui esse, tunc verum est dicere, nunc est homo qui erit, & nō immediatè ante hæc fuit homo qui erit. Et si incipiat per vltimum nō esse, itidem verum est dicere, nunc nō est homo qui erit, & immediatè post hæc erit homo qui erit. Sequitur tertio quòd Petrus nullo modo potest incipere esse homo qui fuit: quia si nunc est homo qui fuit, etiam ante hæc fuit homo qui fuit: & si nunc nō est homo qui fuit, nec post hæc erit homo qui fuit.

Argu. 11

Vndecimò principaliter arguitur:

Non sequitur: Deus & hoc instans nūc sunt, & nō immediatè antehac fuerūt, ergo incipiunt esse: & tamen arguitur ab exponentibus ad exponibilem: ergo locus arguendi nullus. Minor est nota: & probatur maior: nam exponentes manifeste sunt. Et arguitur quòd exponibilis sit falsa: Deus & hoc instans incipiūt esse, ergo Deus incipit esse & hoc instans incipit esse, cuius prima pars est falsa: vel saltem sequitur, ergo Deus & hoc instans sunt incipiens & incipiens esse per resolutionem de ly incipientia (cuius tamē prima pars non supponit. Sunt qui negant dictā exponibilem, propter secundum argumētū (nam primū nō habet apparētiā) dicentes quod ly incipientia, resoluitur in ly incipiēs & incipiēs sicut licēci, in ly cēcū & cēcum. Sed certè nō potest negari dicta ppositio, vt patet p eius exponentes (alias secundū istos deberet facere sensum diuisum) & ideo nos cōcedimus minorē, videlicet, quod arguatur per regulā: & negamus maiorē: imò exponibilis est vera, sicut exponentes. Et negamus primā consequentiā à copulato cōplexiue sumpto

ad copulatiuā, & pariter secundā, per resolutionē termini pluralis numeri in copulatiu. Nam ly incipit, quemadmodū dictū est de ly differt, includit negationem in ordine ad ly esse, quod proinde in secunda exponente debet negari vnica acceptione de toto copulato. De^o & hoc instās: & tamē si resoluatur in copulatiu. f. Deus & hoc instans sunt incipiēs & incipiēs esse, singulæ negationes feruntur in singulas partes. Ex hac solutione sequitur, q̄ in quolibet instanti mūdi verū est dicere: omnia entia mūdi collectiue incipiūt esse: nam tūc ad minus incipit esse illud instās præfens, & per cōsequens incipit esse noua collectio omniū entiu. Sequitur secundò hanc consequentiā nō valere. Petrus incipit esse, & Paul^o incipit esse, ergo Petrus & Paulus incipiūt esse. Nam si hoc sit primum instans esse Petri & vltimū nō esse Pauli, & Petrus nō daret nisi per hoc instans, antecedēs est verū: vt notū est, & cōsequens falsum, vt patet per exponētes. f. Petrus & Paulus, nūc sunt & nō immediatē antehac fuerunt (cuius prima pars est falsa) vel nūc non sunt & immediatē post hoc erūt (cuius secūda pars est falsa.) Sequitur tertio q̄ Petrus incipit scire. a. propositionē, & Paulus incipit scire a. & tamē Petrus & Paulus nō incipiunt scire. a. vt patet, si Petrus per solum hoc instās sciat. a. & Paul^o incipiat scire per vltimū nō esse. Itē quarto sequitur q̄ Petrus incipit scire plures propositiones q̄ Paulus, & incipit scire pauciores. Hoc patet, si abo immediatē antehac tantū sciuissent duas propositiones sed nunc Petrus sciat iam tres & Paulus quatuor, sed immediatē posthac Petr^o sciat quinque, & Paulus solas quatuor. Nam in tali casu Petrus nunc scit pauciores quā Paulus, & nō immediatē antehac sciuit pauciores, ergo incipit scire pauciores. Item, nunc Petrus non scit plures quā Paulus, & immediatē posthac sciet plures q̄ Paul^o, ergo incipit scire plures quā Paulus. Itē quinto est possibile q̄ Petrus incipiat esse maior quā Paulus, & minor quā Paulus: vnū per primū sui esse, & alterum per vltimū nō esse. Si ambo fuissent bipedales, & nūc Petrus sit quadrupedalis, & Paulus tripedalis: sed immediatē posthac Paul^o sit quinquipedalis & Petrus quadrupedalis.

Arg. vi. *Vltimo arguitur: nō sequitur, Petrus in aliquo instāti nō erit albus, & immediatē post illud erit albus, ergo incipiet esse albus. Nā si Petr^o sit nūc albus qui nunquā*

desinet esse albus, cōsequēs est falsum, vt notum est, & exponētes sunt verę vt patet per ascensum sub ly instāti, demonstrando instās præfens: quod posthac nō erit. Ad argumentū cōcedit maior. Nec rectē arguitur. Sed est notāda regula q̄, ppositio de incipit, de extrinseco tēpore aut modalis anteq̄ exponatur debet reduci ad suā de inesse. Vnde, cū de inesse illius nunquā posthac erit vera, illa est falsa. Posset tamē immediatē exponi restringendo ly instās futurū. f. Petrus in aliquo instāti futuro erit albus, & nō immediatē ante illud erit albus. &c. vel in aliquo instāti futuro nō erit albus, & immediatē post illud erit albus. &c. Sed melius est probare per de inesse. Eodē modo hęc, Petr^o possibiliter incipit esse albus, regulanda est per possibilitatē suę de inesse. Quare illa est necessaria. Nec sunt audiendi qui illā exponūt sic, Petrus nunc possibiliter est albus, & nō immediatē antehac possibiliter fuit albus, vel Petrus nūc nō potest esse albus & immediatē posthac possibiliter erit albus. Nā in primis sequeretur inde illā esse impossibilē, vt patet per exponētes negatiuas. Et tamen est mirandū q̄ Petrus incipiat esse albus, & tamē impossibiliter incipiat esse albus. Itē arguitur quia negatio inclusa in ly incipit, vt dicebamus de ly differt, nō fertur in modū possibiliter, postq̄ modus præcedit. Quare si immediatē esset exponēda deberet itidē modus præcedere in exponētibz, vt nō daretur exponēs negatiua cōtradietorio modo ad affirmatiuā, videlicet Petrus possibiliter nunc est albus, & possibiliter nō immediatē antehac fuit albus, vel possibiliter nūc nō est alb^o, & possibiliter immediatē posthac erit albus. Quę quidē exponētes sunt verę. Et pari modo Petrus necessario incipit esse albus. f. Petr^o nūc necessario est alb^o, & necessario immediatē antehac nō fuit albus, vel nūc necessario nō est albus, & necessario immediatē posthac erit albus. Sed melius est reducere prius ad suas de inesse. At verò, qñ ly incipit, præcedit modū, tunc credo modū seu copulā debere negari cōtradietorio modo in exponēte negatiua: vt si dicas, hæc aīa incipit necessario esse, exponens negatiua erit, hęc anima nō immediatē antehac necessario fuit. Quare in primo esse aīæ, credo illā esse verā, postquā aīa incipit esse res necessaria: cum tamē esset falsa si secunda exponēs deberet esse hæc, necessario nō immediatē antehac fuit. Et idem dicendum est de hac, Petrus incipit possibiliter esse albus, quam credo

credo esse impossibile. f. nūc possibiliter est albus & nō immediatē antehac possibiliter fuit alb^o, vel nūc nō possibiliter est alb^o &c.

Not. i. *Ex his omnibus, quę dicta sunt colligitur, has consequentias non valere, Petrus incipit esse, ergo incipit incipere esse: Petrus desinit esse, ergo desinit desinere esse, nec e contrario. Nam si hora præterita, vt supra diuisa versus nos, in partibus paribus fuisset, in imparibus verò nō, & similiter se haberet in hora futura, nunc tamen non esset, antecedens esset verum in vtraque consequentia, quia incipit esse per vltimum nō esse, & desinit per primum non esse: & tamē cōsequens est falsum vtrouque: nam cum nunc incipiat esse & immediatē antehac incipiebat, non incipit incipere, & cum nunc desinat esse & immediatē posthac desinet, nō desinit desinere. Et si in eodē casu ponat Petrū nunc esse, vtrūq; cōsequēs est verū: quia nunc non incipit & immediatē posthac incipiet: ergo incipit incipere: & nūc non desinit & immediatē antehac desinebat, ergo desinit desinere: & tamen vtrouq; antecedēs est falsum, nam cum nūc Petrus sit & immediatē antehac fuit & immediatē posthac erit, nec incipit nec desinit esse. Colligitur secundo hanc consequentiam nō valere, hoc album incipit & desinit disputare, ergo hoc album incipit disputare, & hoc album desinit disputare: arguitur enim ab amplo ad non amplum respectu de ly album, quod in antecedente ampliatur ab vtroque verbo ad illud quod est vel immediatē antehac fuit, vel immediatē posthac erit album, & in neutra parte consequentis tantum ampliatur. Vnde si Petrus immediatē posthac erit albus, & nec sit nec fuerit albus, & nunc non disputet, sed disputauerit, & disputauit, antecedens est verum & secunda pars consequentis est falsa. Sed de his satis.*

Not. vi. *Solent hic tandem quatuor antiquæ regulæ constitui, duæ videlicet circa hoc tenore: Qualecūq; erit aliquid quale ipsum non est, ipsum incipiet, aut incipit esse tale. Quod est dicere: Si petrus quandoq; erit Dialecticus, & non est Dialecticus, incipit aut incipiet esse Dialecticus. Secunda, Qualecūq; est vel fuit aliquid quale ipsum antea non fuit ipsum incipit aut incipit esse: vt si Deus est vel aliquando fuit homo, & antea non fuerat homo vel incipit vel in-*

cepit esse homo. Tertia, Qualecūque aliquid non est quale ipsum aliquando fuit, ipsum desinit aut desinit esse tale: vt si Christus nunc nō est passibilis & aliquando fuit passibilis, aut desinit aut desinit esse passibilis. Quarta, Qualecūq; est vel erit aliquid quale postea non erit, ipsum desinit aut desinit esse tale: vt si Petrus aut nunc sit, aut cras erit iustus, qualis posttridie nō erit: aut desinit modò aut desinet esse iustus. Intelliguntur regulæ de re singulari signata per terminum irresolubilem, vt supra dictū est, quia non sequitur, aliquid ens quandoque erit Deus, & aliquid ens nunc nō est Deus: ergo aliquid ens incipit aut incipiet esse Deus. Nec sequitur, hoc creas quadoq; erit Deus, & hoc creans nunc non est Deus: ergo hoc creans incipit aut incipiet esse Deus demonstrando Deum, qui modo nō creat. Contra has regulas non possunt tangi nouæ difficultates, quæ nō possint terminari per ea que superius dicta sunt.

Caput sextum.

Sextū genus exponibilium est propositionum de comparatiuo, aut de superlatiuo. Quartū duplex est genus. s. affirmatiuarū & negatiuarū. Propositio de cōparatiuo primi generis (si p̄prie non abusiue accipiatur) exponitur copulatiue p̄ duas affirmatiuas, in quib^o positiuū affirmatur de vtroq; extremo cōparationis: & tertiam in qua affirmatur idē positiuū de extremo excedente cum aduerbio, magis, vt leo est fortior homine, leo est fortis: & oīs homo est fortis & leo est quocūq; homine magis fortis. Propositio secundi generis: vt nullus leo est fortior homine: exponitur disiunctiue, cōtradietorio modo. Atqui superlatiuum exponitur copulatiue per vnam

in qua affirmatur extremū excessum de excedente, & aliam de comparatiuo affirmatiuam, si superlatiuum accipiatur positiuē: & negatiuam si accipiatur negatiuē: vt, Aristoteles est Græcorum doctissimus (affirmatiuē) Aristoteles est Græcus & quocunq; alio Græco doctior: Cicero est Latinorum eloquentissimus (negatiuē) Cicero est Latinus, quo nullus alius Latinus est eloquentior.

Lectio vnica.

Not. 1. *Post exponibiles ratione verbi subsequuntur sexto loco exponibiles ratione nominis: quales sunt propositiones de comparatiuo. Vbi notandum est quod comparatiuum aliquando accipitur pro positiuo: vt, plura, pro, multa: illic, terminus cōmunis est, qui significat plura. Quandoque, vt dicunt, pro superlatiuo: vt horū maior est charitas, quanquam forsan in huiusmodi loquutionibus non accipitur nisi pro comparatiuo: sed sunt constructiones Græcæ, scilicet, genitiui pro ablatiuo. At in vi comparatiui accipitur dupliciter, vno modo abusiue: vt Deus est melior diabolo: que non ponit diabolum esse bonum: sed Deum esse bonū, & diabolum non esse tam bonum. Alio modo accipitur proprie: & isto modo exponitur in textu. Vbi notantur solum duo genera exponibilium, quia solum possunt variari penes verbum, & non penes nomen comparatiuum. Quarū expositiones cum suis exemplis sunt in textu perspicuæ. Subiectum exponibilis est primum extremum: quod dicitur excedens: & ablatiuus, seu nomen quod sequitur ly quā, est extremum excessum: vt Petrus est doctior Paulo, vel doctior quā Paulus: ly Petrus, est excedens, & ly Paulus, excessum. Proportionabiliter fiat expositio quādo comparatio fit in diuersis speciebus: vt nix est albior, quā coruus est niger. Itē quando sunt diuersa verba: vt Petrus est peior, quā erit Antichristus.*

Not. 2. *Suplatiuū dupliciter sumet.*

At qui de superlatiuo notandum est quod aliquando accipitur per se sine genitiuo, & tunc exponitur per suū positiuū

& aduerbiū, valde, vt Petrus est doctissimus, id est valde doctus. Alio modo accipitur cū genitiuo recto in vi comparationis: vt Aristoteles est Græcorum doctissimus. Et ad veritatem huiusmodi propositionū primū requiritur, vt extremum excessum verificetur de excedente: vt quod Aristoteles sit Græcus. Et secundū requiritur veritas vnus de cōparatiuo, affirmatiuē, vel negatiuē, vt in textu expressum est.

Ex quibus primò sequitur q̄ superlatiuum affirmatiuū solum differt à cōparatiuo in constructione: & in hoc præterea, quod facit comparationē ad cætera sui generis. Concedimus enim quod leo est fortior homine, sed non est fortissimus hominū. Quanquā comparatiuū quādo accipitur partitiuē inter duo, etiā regit genitiuum: vt manū dextra est fortior. At verò superlatiuum tunc auget super comparatiuū, quādo ipsum oratione subsequitur: vt si dices status coniugatorum est bonus, continentium melior, sed virginum optimus. Sequitur secundò quod propositio de superlatiuo negatiuē sumpto est subalternata propositionis de comparatiuo, cæteris paribus. Sequitur nanque, Petrus est doctior cæteris hominibus: ergo est doctissimus hominū, non tamen sequitur è cōuerso: nam si omnes essent æquē docti, antecedens esset verum & consequens falsum. Superlatiuum frequentius accipitur positiuē, sed sæpe negatiuē, maximè inter Dialecticos: vt in his locutionibus, si aliqua propositio esset vera, maximè hæc: si tua opinio esset vera, maximè ex eo. &c. Sensus enim est, quod non est maior ratio quod alia sit vera, quā hæc nec est alia potior ratio, quare tua opinio sit vera quā hæc. Et apud Philosophos: quando dicunt quātitatem terminari per maximū, vel minimum. Accipiūt enim maximū pro illo quo aliud non est maius.

Circa suppositiones terminorum huiusmodi exponibilium notato quod termini præcedentes signum exponibile supponunt secundū exigentiam signorū: atque adeò sunt resoluendi antequā propositio exponatur. Termini verò sequentes: qui reguntur à signo exponibili ex vi comparationis supponunt distributiue. Et ita debent supponere in secunda & tertia exponentibus, vt leo est fortior homine, Petrus est doctissimus hominum: ly leo, supponit determinatē, &

re: & ly homine, & ly hominū, distributiue. Sed si dicas, Petrus est ditior auro quā Paulus, ly auro, non distribuitur, sed supponit vel simpliciter vel immobiliter. Verum est quod quādoq; fit cōparatio inter duas species: vt in dicta propositione, leo est fortior homine. Et tunc commodius exponuntur illæ propositiones antequā resoluatur ly leo. Item notandū quod licet ablatiuus supponat distributiue, si subiectū supponit determinatē & cōparatio fit inter indiuidua non licet ascendere sub ablatiuo, antequā sub subiecto: argueretur enim à pluribus ad vnica determinatam. Nō enim sequitur, aliqua pars. a. lineæ est maior hac parte. b. lineæ, & aliqua pars. a. est maior hac parte. b. & sic de singulis: ergo aliqua pars. a. lineæ est maior parte. b. lineæ, vt patet, si. a. & b. sint lineæ æquales: nam quacunq; parte signata in. b. signabitur vna maior in. a. & tamē nulla signata in. a. erit quacunque parte. b. maior. Eadem ratione, si essent infiniti homines & infiniti leones, ita ordinati quod primus esset leo, & secundus homo: & tertius leo & sic cōsequenter. Et primus leo sit fortis & homo sequens fortior illo, & leo sequens fortior & sic gradatim ascendēdo se habeat omnes alij, hæc est falsa, leo est fortior homine, & quæcūq; singularis sub illo ablatiuo, homine, est vera. Nā quocūq; homine demonstrato aliquis leo dabitur fortior illo: sed tamen nullus dabitur leo, qui sit quocunq; homine fortior. At verò in hac, musca est fortior omni animali, dicūt Sūmulistæ ly animali, supponere particulariter: ita vt tertia exponentes sit, musca aliquo animali est magis fortis. Et ratio est quia duo illa signa distributiua. s. comparatiuum & ly omne, impediuntur. Et quāquā in rigore forsan ita sit: tamē in communi vsu non facit illum sensum, sed perinde ac si dices, musca omni animali est fortior. Ex dictis sequitur hoc sophisma esse ambiguū, minori te & quolibet maiori te tu es maior: nam si ly minori, feratur in totum copulatum, te & quolibet maiori te, est verum. Sensus enim est quod illa re, que est minor te & minor quolibet maiori te, tu es maior. Sed si ly minori, non cadat nisi in primū ablatiuū te, sophisma est falsū: vt patet per secundā partem huius copulatiue ad quā reducitur, minori te tu es maior. & quolibet maiori te tu es maior. Hæc verò, omne continuū aliqua proportione est maius sua parte: est manifestè falsa quanquam Modex ni illam concedat. Nam singularis illius nō

est hæc, continuum. a. proportione est maius sua parte, vt prius descēdatur sub ly parte: Sed hæc, hoc continuum aliqua proportione est maius sua parte. Quia ly proportione, solum cōfundebatur in ordine ad subiectum, vt dictū est in superiori libro. Et tamē continuum nulla certa proportione excedit quamlibet partem. Hæc tamen est vera, continuum est maius aliqua proportione sua parte, vbi ly proportione, stat confusè, & continuum quamlibet partem aliqua proportione excedit.

In cōstituendis oppositionibus nulla est difficultas. Constituantur enim ratione quantitatis subiecti, sicut in cæteris categoricis: vt omnis leo est fortior homine, omnis leo nō est fortior homine: aliquis leo est fortior homine, aliquis leo non est fortior homine.

Loci arguēdi sunt tres: sicut in cæteris exponentibus. Primus, Ab exponibili ad exponētes, & è conuerso. Secundus, Ab exponibili copulatiue ad quamlibet exponentem, & non è conuerso. Tertius, A quali bet exponētium ad exponibilem disiunctiue & non è conuerso.

At contra modū exponēdi propositiones de cōparatiuo arguitur sic. Tertia exponēs est de cōparatiuo, sicut exponibilis: ergo exponit idē per idē: & per consequens non est expositio. Propter hoc argumentum Moderni exponunt comparatiuum per ita sicut: vt tertia exponens huius, Petrus est doctior Paulo, sit hæc, Paulus nō est ita doctus sicut Petrus. Sed tamen licet parum referat, melius est exponere per ly magis, sicut exponebant antiqui. Primò, quia ita exponitur natura cōparatiui Latine, doctior, id est, magis doctus. Vnde ad argumentum, licet ly magis, sit etiam aduerbiū comparatiuum, non tamen exponitur idē per idē, quia ly magis, clarior est quā nomen comparatiuum. Idem secundò arguitur: quia propositio de, ita sicut, secundum istos, est pariter exponibilis per alias tres exponentes: sicut propositio de comparatiuo. Imò exponunt illam per comparatiuum. s. Petrus est ita doctus sicut Paulus. vterque est doctus: & Paulus non est doctior. Et ita vtuntur circulo in expositionibus. Vnde si quis vellet vt expositione per, ita sicut, vtatur quidē, dū modo propositio de, ita sicut, non sit amplius exponibilis, nā est clarior quā

quàm vt indigeat expositione. Sed melius est exponere per aduerbium, magis: quod licet sit comparatiuum, nō tamē indiget alia expositione. Verum est tamen quod quando ly magis, non cōmodē fertur in positiuū exponendum est per ita sicut: vt si exponas hanc, Petrus est maior Paulo, non potest latinē dicere, Petrus est magis magn⁹. Et ideo dicēdum est, Paulus non est ita magn⁹: vel non est tam magn⁹.

Argu. 2 *Secundō principaliter arguitur.*

Non sequitur, Petrus erit magn⁹, & Paulus erit magn⁹, & Paulus nō erit tam magn⁹ quàm Petrus: ergo Petrus erit maior Paulo: nā si Petrus erit tripedalis & Paulus bipedalis, nunquā tamen erunt simul, sed in diuersis temporibus, exponentes sunt vere, vt notū est, & exponibilis falsa: quia nunquā habebit vnā de inesse veram: & tamen arguitur ab exponentibus ad exponibilem: ergo locus arguendi nullus. Ad argumentū concessa maiori: negatur quod rectē arguitur. Nam, vt dictum est in propositionibus de, differt. propositiones de extrinseco tempore & modales probandæ sunt immediatē per suas de inesse. Si verō exponantur debent ita exponi, vt denotentur ambo extrema esse simul: vt Petrus erit magn⁹, & Paulus simul tēpore erit magn⁹. At verō, si singulæ copulæ vniant singula extrema, tunc fortē nō denotatur cōsistētia pro eodem instanti: vt si dicas, Petrus erit maior quā erit Paulus, vidēssatis esse, vt sint in diuersis tēporibus, sicut in hac, Iudas fuit peior quā erit Antichristus. Sed cōtra hoc replicatur. Si Petrus cras erit melior quā Paulus, sed postridie ambo sunt æquē boni: tunc hæc exponibilis est vera, Petrus erit melior quā Paulus: nam cras habebit vnā de inesse veram & tamen tertia exponēs est falsa, Paulus nō erit ita bonus sicut Petrus: quia postridie erit ita bonus. Propter hoc dicimus tutius esse probare per suam de inesse. Sed si exponatur, omnes tres exponentes debent referri ad idem instans: vt in aliquo instanti Petrus erit bonus, & in eodē Paulus erit bon⁹ & in eodem Petrus erit magis bonus quā Paulus, vel Paulus non erit ita bonus sicut Petrus. Ex his sequitur primō, quod si cras Petrus sit maior Paulo, & postridie Paulus maior Petro, & tertia die ambo sint æquales, maiores tamen quā antea fuerint: hæc copulatiua est vera, Petrus erit maior Paulo, & Paulus maior Petro, & tamen nec Pe-

trus erit maior quā erit Paulus, nec Paulus erit maior quā erit Petrus, sed ambo erūt æquales, nam quācūque quātitatem quam vnus habet in vno tempore alter habebit in alio. Sequitur secundo hanc consequentiam non valere, Petrus erit fortior leone: ergo quocumque leone erit fortior. Nā si modo sit leo fortior Petro, qui leo nūc desinat esse, & posthac erūt leones debiliores Petro, añs est verum & consequens falsum: arguitur enim à minus ad magis amplum distributum, ex parte de ly leo. Et in eodem casu nō sequitur, Petrus est fortior quā erit leo: ergo Petrus est fortior quā erit leo: eodem defectu. Nec sequitur, Petrus erit fortior leone: ergo erit fortior quā erit leo: nā si cras erit fortior leone, sed postridie sit ali⁹ leo fortior illo, antecedens est verum & consequens falsum. Quare sub ly leone, non licet descendere copulatiue ad omnes leones futuros: sed solum ad leones restrictos pro aliquo instāti signato. Alia multa corollaria tu ipse potes inferre.

Tertio principaliter arguitur. Nō

sequitur, Petrus possibiliter est doctior Paulo: ergo paulus impossibiliter est ita doctus, vt petrus: nam exponibilis est vera: vt patet per suam de inesse, & exponens impossibilis: & tamen arguitur per secundā regulam, ergo ille modus arguendi nullus. Hoc argumentum non est contra nos: nam iam diximus, tertiā exponentem congruētius dari per ly magis: videlicet, petrus possibiliter est magis doctus quā paulus, quæ est necessaria sicut exponibilis. Sed quia dictum est posse etiā exponi per ly ita sicut, respondetur quod huiusmodi modales tutius probatur per tuas de inesse immediatē. Et quia de inesse est possibilis, fit vt illa sit necessaria: Quod si placet exponere per, ita sicut, non debet dari per copulam cōtradictoriam ad primā exponentem. Et ratio est, vt diximus de ly differt, & ly incipit, quia negatio comparatiui nō fertur in modū, postquā modus præcedit. Et sic tertia exponēs debet esse, Paulus possibiliter non est ita doctus, vt petrus. Quod non considerantes dicunt Moderni illam esse impossibilem. Sed mirū esse concedant petrum esse doctiorem paulo, & negent quod petrus possibiliter sit doctior paulo. Item quod sit maior paulo, & tamen non posset esse maior paulo. Sed arguitur cōtra nostram solutionē. Sequeretur hanc esse veram, petrus possibiliter est do-

ctior

ctior seipso, vt patet per tertiā exponentem, Petrus potest esse magis doctus seipso, vel potest esse non ita doctus sicut ipse: nam potest vna die plus scire quam alia. Negatur consequētia. In rigore illa est falsa, vt patet per suam de inesse, quæ est impossibilis: & tertia exponens est falsa, etiā si datur per, ita sicut. Sed tamē cōcedo quod Petrus potest esse doctior quā modo est, & potest esse doctior vna die, quā alia die. Et ad hunc sensum conceditur huiusmodi propositiones. Sed quid de ista, Petrus potest esse doctior quā possit esse Paulus. Respondetur quod illa est falsa, & impossibilis. Nā postquam ly quā, quod est nomen comparatiuum fertur in ly potest, negatio tertiæ exponentis debet ferri in illud. Quare non sequitur, Petrus potest esse doctior Paulo: ergo potest esse doctior quā potest esse Paulus. Et propositiones ipsæ sonant diuersos sensus. Itæ verō, Deus potest facere tantum quantum potest facere, Petrus potest portare tantum pondus quantum potest portare Paulus, omnes sunt veræ.

Argu. 4 *Quartō principaliter arguitur.*

Supposito quod totum sit suæ partes, non sequitur, medietates sunt minores suo toto: ergo totum nō est tam paruum, quā suæ medietates: & tamen arguitur ab exponibili ad tertiā exponentem: ergo locus arguendi nullus, minor est nota: & probatur maior: nam consequens videtur falsum, cū totum nec excedat partes, nec excedatur ab illis. Et quod exponibilis sit vera arguitur: nam hæc duæ medietates sunt minor toto & minor toto: ergo sunt minores suo toto. Ad argumentum concessa minori negatur maior: imō sicut exponibilis est vera, ita & exponens illa: nam contradictoria est falsa, sci licet, totum est ita paruum sicut medietates (nec medietates sunt ita magnæ) nam nō sunt ita magna, & ita magna sicut totum: imō sunt minores: quia sunt minor & minor: ita enim resoluitur ille terminus pluralis numeri. Vnde non valet illa consequentia, istæ partes sunt hoc totum, ergo sunt æquales toto: quia æquales tantum valet, sicut æqualis & æqualis. Sed solum sequitur quod sunt ens æquale toto (si idem sit æquale sibi ipsi.) Item sequitur quod medietates adæquant totum: nam adæquare non est nisi componere totum. Et certē in rigore ita dicendum est, quod dicta exponibilis est vera, Sed tamē quidam Summul-

istæ negant quod istæ medietates simul sumptæ sunt minores toto, & concedunt quod sunt æquales: quia sunt aliquid æquale: puta ipsummet totum. Et tunc secundum istos cōcedendū est quod Petrus & Paulus sciūt plura quā Ioānes, si Petrus sciat duas propositiones, & Paulus alias duas, & Ioannes sciat tres: nam Ioānes non scit tot, quot Petrus & Paulus simul. Sed tūc percontaris, an Petrus & Paulus sunt doctiores Ioanne. Et videt ut quod sint doctiores, eadē ratione: quia Ioānes non est ita doctus sicut ambo, cū nō sciat tot sicut ambo simul. Sed nihilominus in rigore est neganda. Est enim difficilis creditu. Nec sequitur, Ioannes nō scit tot quot Petrus & Paulus simul: ergo nō est doctior. Nam scientia Petri & scientia Pauli nō sunt in eodem intellectu, nec faciunt vnā doctrinam: Quare, licet ambo sciant plura nō sunt doctiores, sed requireretur quod quilibet esset doctior. Et cōuerso, si vterque per se sciret eadē quatuor, quas ambo simul sciunt, non scient plura quā modo sciunt, & tamen essent doctiores: quia quilibet esset doctior. Ex his sequitur, hanc consequentiam nō valere, Petrus & sua medietas sunt duo æqualia: ergo inter se sunt æquales, nā Petrus & sua medietas sunt duæ medietates æquales, & tamen inter se Petrus maior est sua medietate.

Vltimo arguitur. Non sequitur,

Decem partes continui sunt plures partes quā duæ medietates: ergo duæ medietates nō sunt tot quot decem, & tamē arguitur ab exponibili ad tertiā exponentē, ergo mod⁹ arguendi nullus. Minor est nota. Et probatur. Nā exponibilis apparet manifesta omnī intellectui: & quod exponens sit falsa arguitur. Duæ medietates sunt decem decimæ: ergo sunt tot partes quod decem. Hoc argumentū (fateor) fuit mihi semper molestū, non solum in via nominalium, qui tenēt totum continuum non distinguī à suis partibus, sed etiam in via realium: qui licet dicant cōtinuum distinguī à suis partibus, tamen acruū non negant esse suas partes. Et idē argumentū fiet de acruo centū granorum tritici. Istæ duæ medietates puta quinquaginta & quinquaginta sunt istæ cētum partes: ergo sunt tot partes. Et certē credo in rigore concedendum esse quod decem partes nō sūt plures quā duæ. Et in primis quod non sunt plura entia nullus dubitat: postquam non sunt decem separatæ vnitates (lo-

quor

quor de partibus continui nam partes acervi sunt plura entia) sed adhuc quod decem partes continui non sint plures partes quam duæ, videtur manifestè probare argumētū. Nam mirum esset concedere quod duæ partes sint decem, & tamen non essent tot. Quod si quis contra arguat: quia cōcedimus in continuo esse infinitas partes, id est, nō tot quin plures: ergo videtur quod decem sint plures quam duæ, & centum plures quam decem.

Respondetur quod illud concedimus ad hunc sensum, quod quibuscunque numeratis adhuc extra illas sunt plures, q̄ non sunt partes illarum. Sed de illis, quæ continētur in aliis non conceditur quod sint plures.

Nihilominus propter cōmunem modum concipiēdi possumus comminisci vnam distinctionem, quod quāquam decem partes nō sint plures quam duæ Phisicę: quia sunt eadem, nihilominus sunt plures Arithmetice, id est, numerantur plures. Nec sequitur, Istæ duæ sunt istę decem: ergo sunt tot, nā ly tot, appellat numerū: & sensus cōsequens est numeratur tot.

Caput vltimum.

Alterum nomē exponibile est infinitum quod multis modis dicitur: vno modo negatiuē: quod videlicet nec terminatur, nec aptū est terminari, vt De^o: & alio modo priuatiuē quod nō est terminatū: aptum tamen est terminari quod categorematice est res quāta, non terminata: sed syncategorematicē valet nō tantum quin magis: aut non tot quin plura. Tertium nomen exponibile est, æternum, quod quādo est categorema est id, quod habet totum esse simul: sine principio & sine durationis, sed syncategorematicē perinde est, ac si dicas, ante quodlibet instās præteritū, vel post quodlibet futurum, verū vel imaginarium. Nomen deniq; totus,

dum est categorema, idē pollet quod ens suis partibus absolutum: sed dum accipitur syncategorematicē, signum est partium distributiuum.

Lectio prima.

Inter nomina exponibilia cōnumeratur etiam ly infinitū. Quod accipitur dupliciter, vno modo negatiuē: & adhuc dupliciter, vno modo vt negat solū terminū id est, significat quantitatem, aut perfectionem, quæ nec est limitata, nec apta limitari vt est Deus: alio modo vt negat simpliciter quantitatem, vt punctum. Alio modo accipitur priuatiuē, & tunc dupliciter: Vno modo accipitur categorematice, & est res quæ habet quātitatem illimitatam, aptam tamē limitari. Vnde, vt continuum sit infinitum requiritur quod vni certę parti signatæ denur in illo infinite partes æquales, non communicantes. Vnde licet bipedale habeat in finitas partes proportionales inæquales, nō est infinitū imō habet infinitas pedalitates communicantes. s. primā pedalitatem, & aliā quæ constat ex secunda medietate primę pedalitatis, & prima secundæ, & tertiam quæ constat ex vltima quarta primę, & trib^{us} quartis secundæ & sic in infinitum diuidendo.

Sed multitudo infinita est, cuius non est vltima vnitas, id est, incipiendo à prima & nullam resumendo non datur vltima. Continuum autē non dicitur multitudo, quia nō constat ex vnitatibus separatis. Et ad hunc modū, vt aliqua perfectio, vel virtus, vel intentio sit infinita, requiritur quod habeat infinitos gradus. Sed infinitum syncategorematicē, vt attribuitur magnitudini, dupliciter exponitur, id est, nō tantum quin magis, vel aliquantum & in duplo maius: & in triplo maius &c. Et proportionabiliter, vt attribuitur multitudini. s. nō tot quin plura. Et hæc dicuntur infinita in potentia, v. g. si dicas, perfectio creaturarum potest crescere in infinitū, non est sensus quod possit dari creatura infinita, sed quod data quacūq; Deus potest dare perfectiorem. Eodem modo infinitæ sunt partes in continuo in potētia: id est, non tot quin plures.

At dubium est hic de veritate Not. 5. *istius, in infinitū magna est aliqua pars con-* Dubiū. *tinui, syncategorematicē, supposito quod l.* *continū sit bipedale. Et videtur quod sic,* *Nam*

Not. 1. Infinitū multipliciter dicitur.

Nam quacunque parte data, aliqua est maior. Sed ex alia parte secunda expositio non conuenit, id est, aliquanta est pars continui & in duplo maior, & in triplo maior. &c. Solet illa propositio absolute concedi propter primā probationem. Quare dicitur secundā expositionem non esse simpliciter necessariam. Sed forte vtendū esse hic distinctione, q̄ infinitum syncategorematicē vno modo accipit simpliciter & absolute: & ad illud requiritur secūda expositio, id est, quod sit in duplo & in quadruplo mai^{or} sine aliquo termino, & sic falsum est q̄ in infinitum magna sit pars continui bipedalis. Nec satis est q̄ quacūque parte data continui aliqua sit maior, sed requiritur quod simpliciter quacunque quantitate imaginata finita aliqua sit maior. Alio modo accipi infinitū secundū quid, i. q̄ non est intrinsece terminatū & limitatū, sed solū extrinsece. Et hoc modo in infinitum magna est aliqua pars, id est, non est dabilis maxima. Sed nihilominus nō dicitur simpliciter in infinitum magna, nam partes habēt terminū extrinsecū: quia nulla est ita magna sicut totū. Eodē modo concedimus q̄ Petrus infinitū pōdus potest portare, supposito enim q̄ virtus Petri sit vt decem, tūc pōdus vt decem nō potest portare: sed quodcūq; min^{us}: & ideo quocūq; pōdere dato qd̄ pōt portare, adhuc pōt maius: nec dat maximum quod sic, sed maximum quod nō, qd̄ est terminari extrinsece. Et hoc congrue vocatur infinitū secundū quid, & nō simpliciter: quia vt in infinitum pōdus simpliciter Petrus possit portare, nō satis est qd̄ quocūq; pōdere dato quod pōt portare possit mai^{us}: sed q̄ similiter quocūq; pondere imaginato posset maius. Et cū veneris ad Theologiam ita intelligito illud. S. Tho. 2. 2. q. 24. ar. 7. q̄ charitas viæ augetur in infinitū. Intelligitur em̄ de infinito in potentia, id est, secundū quid, quia nulla potest esse maxima in via quin possit esse maior: sed terminatur extrinsece: quia nulla est tam perfecta, vt charitas patriæ. At verò cōcedendum est simpliciter in infinitū parua est aliqua pars continui: quia nō solū quacūq; parte data datur aliqua minor, sed quacūq; quātitate quāta quacūq; parua simpliciter imaginata, est aliqua pars minor in duplo & in quadruplo &c. Eodē modo quantum ad multitudinem, infinitæ simpliciter sunt partes in potentia: quia nō solū quibuscunque partibus datis dantur plures: sed quocunque numero imaginato sunt in duplo plures & quadruplo. &c.

Secundū dubiū est de veritate il- No. 3. *lius sophismatis Hentisberi, infinita sunt fi-* Dubiū. *nitia. Vbi notāda est regula Sophistarum q̄ ly infinitū, positū à parte prædicati accipit categorematice pro re infinita: sed positū à parte subiecti nullo signo modificatū, accipitur syncategorematicē, & exponibiliter. Et sic sensus illius sophismatis est, aliquot sunt entia finita, & non tot quin plura sunt entia finita. Et Hentisber in hoc sensu cōcedit hoc sophisma. Sed certè in rigore est falsū, quāquā ille sit sensus. Nā in rigore secunda pars est falsa, nō tot quin plura sunt entia finita, imō demonstrato toto nūero creaturarū, falsū est dicere q̄ plura illo sunt entia finita. Si tñ sit sermo de entib^{us} partialibus, quæ dicuntur entia in potentia verū est sophisma. Imō quāquā nō esset in mūdo nisi vnū pedale, esset verū: quia aliquot sunt partes continui, & non tot quin plures. Sed tñ in rigore nō accipit nisi pro totalibus: quia partes continui nō sunt entia in actu. Si tñ sit sermo de partialibus, tunc nō sequitur infinita sunt finita: ergo aliqua finita sunt infinita. Quia in antecedenti vt vidimus caput syncategorematicē ly infinita, & in cōsequenti categorematice: & 2. quia dato vtrobique, capiat eodē modo, antecedēs est verū, vt dictū est: sed consequēs est falsum, quia ly finita, solū supponit pro numero finito indiuisibilem (nam omnia diuisibilia sunt infinite partes) & tñ pro indiuisibilibus nō supponit prædicatū.*

Tertiū dubiū est de veritate illius No. 4. *triti sophismatis Buridani, infinita est linea* 3. *gyratiua: & tñ nulla linea gyratiua est infinita. Pro cuius intelligētia supponatur quod in quocunque corpore, v. g. in colūna bipedalis longitudinis & pedalis latitudinis est signabilis per intellectu vna linea gyrans oēs partes proportionales secundū longitudinē: ita vt prima pars lineæ incipiēs à puncto terminatiuo columnæ, gyret primā pedalitatem, & secūda gyret medietatē secundæ pedalitatis, & ita per partes proportionales secundū longitudinē. Tunc clarū est q̄ exponendo syncategorematicē, quia in potentia aliquanta est linea gyratiua, & in duplo maior & in triplo, & tñ nulla est signabilis illic linea infinita categorematice: quia quocūq; claudit iter duo pūcta terminatiua colūnæ: & tñ repugnat magnitudini infinite, claudī inter duo pūcta, & sic infinita est linea gyratiua, & tñ nulla linea gyratiua est infinita: quia i prima, ly infinita, secundū regulā positā accipitur*

pitur syncategorematicè, & in secunda cate-
gorematicè. Sed aliqui moderni negat secun-
dam partem sophismatis vt Maioris, imò si
cut infinita est linea gyriua syncategore-
maticè, ita illa linea categorematicè est infi-
nita. Et probatur, nã illa linea habet infini-
tas partes non communicantes vni certè da-
tè æquales, puta vni pedaliati æquales: nam
quælibet pars proportionalis illius lineæ ad
minus est pedalis, cum gyret totã grossitiè
columnæ. Vnde consequenter cõcedunt q̃
quanquã infinitum rectũ non potest clau-
di inter duo pũcta, nihilominus potest clau-
di infinitum circulare. Ego tamen opinor
quod vtraque est falsa: & quod infinita sit li-
nea gyriua, & quod linea gyriua sit infi-
nita. Imò in nullo corpore potest signari ali-
qua pars & linea, quæ sit longior ipso corpo-
re. Quare illa totalis linea adhuc sic imagi-
nata, non est nisi pedaliiter longa: quia illæ
circuitiones non protenduntur secundum
longitudinem: sicut protenderetur filum,
aut alia res discontinua, quæ ad modum fili
per motum gyraret totum aliquod corpus.
Nam aliàs eadem ratione cõcedendum ef-
set totum illud corpus esse infinite longum.
Nam potest imaginari diuisio illius per par-
tes proportionales secundum latitudinem,
ita vt prima pars sit bipedaliter longa & se-
mipedaliter lata, & secunda sit bipedaliter
longa, & lata vt vna quarta: & tertia, vt vna
octaua & sic per partes latitudinis. Et cum
omnes sint continuæ, sequeretur quod totũ
esset infinite longum, cum omnes sint æqua-
les secundum longitudinem: quod tamen ef-
set consensu ridiculum. Si tamen loquere-
mur de infinito, non in actu, sed in potẽtia
concedendum est quod est separabilis non
tam longa quin longior syncategoremati-
cè, nulla tamen est separabilis infinite lon-
ga categorematicè. Sed hoc non est præsen-
tis speculationis: in. 3. nanque Physicorum
disputandum est an Deus possit facere infi-
nitum in actu.

Not. 5.

Dubiũ.

4.

Dubitatur vltimo, quomodo se ha-
beant infinitum categorematicè & syncate-
gorematicè quantum ad conuertentiam:
nempe in quibus casibus conuertatur, & in
quibus non. Respõdetur per duas proposi-
tiones. Prima, loquẽdo de infinito in poten-
tia nõ cõuertitur: nam infinite magna est
aliqua pars continui syncategorematicè, &
nulla est infinita categorematicè: & infinitũ
põdus potest Petrus portare, & nullum in-

finitum potest portare: & in infinitum po-
test diuidi continuum, & non possunt dari
infinite partes actu separatæ, & in infinitũ
potest crescere perfectio creaturæ, & tamen
nulla creatura potest esse infinite perfecta.
Secunda, loquendo de infinito in actu, siue
sit continuum, siue multitudo idem est sy-
categorematicè, & syncategorematicè ac-
cipiatur. Quare si nunc sint entia non tot
quin plura syncategorematicè, etiã est mul-
tudo infinita categorematicè. Et si sit con-
tinuum non tantum quin maius syncate-
gorematicè, erit infinitum categorematicè.
Et si mundus fuisset ab æterno, sicut fuissent
infiniti homines syncategorematicè, ita fuisset
infiniti categorematicè: quia non pos-
set signari numerus finitus omnium præte-
ritorum. Eodẽ modo respectu futuri, quia
gloria sanctorũ & poena damnatorum du-
rabit perpetuò, erunt infinite cogitationes
& volitiones, id est, non tot quin plures sy-
categorematicè. Eteãdem ratione erunt in-
finite categorematicè (licet oppositum di-
xeramus in prima editione) nam certè non
potest signari finitus numerus cogitationũ,
quæ erunt. Quod si arguas quod nunquam
peruenietur ad instans in quo verum est di-
cere, nunc sunt infinite transactæ. Concedi-
tur, sed tamen non requiritur veritas de inef-
se pro aliquo instanti futuro: sed satis est q̃
sit vera pro toto tempore futuro, quod erit
infinitum, sed de hoc satis.

Lectio secunda.

Pars modo ly æternum, accipitur ^{Not. 1.}
syncategorematicè: tanquam signum expo- ^{AEter-}
nibile, & categorematicè tanquam nomen ^{num.}
rei, quæ est æterna. Syncategorematicè tan-
tum valet, respectu præteriti, sicut ante
quodlibet instans præteritum verum, vel
imaginarium: & respectu futuri tantum va-
let sicut post quodlibet instans futurum ve-
rum vel imaginarium. Sed categoremati-
cè, idem est quod res quæ habet totum esse
simul, sicut est Deus. Non enim satis est: vt
putat ferè Moderni: ad hoc quod res sit æter-
na quod neq; habuerit principium, nec ha-
bebit finem. Nam quanquam tẽpus nec ha-
buisset principium nec finem, nõ esset æter-
num: quia non habet partes simul, sed sunt
in continuo fluxu. Imò nulla creatura po-
test esse proprie æterna, sed solus Deus, in
quo non est præteritum & futurum, vt pul-
chrè docet sanctus Tho. 1. par. q. 10. sed hoc li-
mites

Not. 2. mites transcendit Summulistarum.

Torus.

Nomen, totus, itidem accipitur: &
categorematicè & syncategorematicè. Pri-
mò modo accipitur, quãdo ponitur à parte
predicati. Et tunc, vt attribuitur magnitudi-
nitantum valet quantum ens per se substi-
stens, suis partibus cõstans. Nam totum, di-
citur relatiue ad partes. Quare angelus pro-
priè non dicitur totum nec aliquod in diui-
sibile nisi fortè totum referatur ad potẽtias
& actus sicut illic, Diliges Dominum toto
corde, tota mente &c. id est, omnibus poten-
tiis & actibus vt nihil repugnans dilectioni
Dei in mente additas. Et dixerim suis par-
tibus cõstans, taliter vt sit absolutum, vt ha-
betur in textu: nã domus semidurata non
dicitur proprie tota. Dico suis partib; quæ
sunt necessaria ad esse totius. Nam homo
abscissa manu dicitur totus. Et proportiona-
biliter vt attribuitur multitudini, totus po-
pulus dicitur, collectio ex omnibus indiui-
duis. Ex quo sequitur veritas huius sophi-
santis: totum quod est in mundo capit bur-
sa mea: nam vnus argenteus est totum quod
est in mundo. Eãdem ratione, anima sancti
Petri est totum quod est in coelo. Syncate-
gorematicè verò ly, totus, tantum valet sicut
quælibet pars: vt in illo sophismate Hen-
siberi, totus Petrus est minor Petro. Quod si
distribuat pro parte integrali, illud est verũ:
nam quælibet pars integralis est minor Pe-
tro: sed si pro parte essentiali, est falsum: quia
materia non est minor toto. Eãdem ratio-
ne istæ sunt veræ, totus Petr; est aliqua pars
Petri, totus Petrus est aliqua parte Petri mi-
nor. Quinquam hæc sit falsa, aliqua parte
totus Petrus est minor.

Not. 3.
Essentiali-
ter.

Sunt quædam aduerbia, quæ inter
exponibilia signa computantur: vt essentia-
liter, intrinsecè. Quæ possunt facere sensum
compositum, vt essentialiter homo est ani-
mal, id est, hæc prædicatio, homo est animal,
est essentialis. Prædicatio essentialis est, quã-
do prædicatum est de essentia subiecti. Itera
possunt facere sensum diuisum: vt album es-
sentialiter est coloratum, homo essentialiter
est animal. Et tunc dicuntur has propositiones
debere resolui ratione subiecti, scilicet, hoc
album essentialiter est coloratũ &c. Et hæc
debet resolui per suum absolutum, scilicet,

hoc album essentialiter est coloratũ, & hoc
albũ essentialiter est Petrus: ergo Petrus es-
sentialiter est coloratum. Vnde sequitur illã
propositionem, album essentialiter est colo-
ratum, esse falsam. Pari modo hæc, homo es-
sentialiter est animal, & Petrus essentialiter
est animal. Et postea sic, Petr; est hæc mate-
ria & hæc forma: ergo hæc materia & hæc for-
ma essentialiter est animal. Vnde pariter in-
ferunt illam, homo essentialiter est animal,
esse falsam: quia stat has partes esse quando
non sint animal: vt puta cum sint separatæ.

At verò, certè non est philosophicum ne-
gare has, album essentialiter est coloratum,
homo essentialiter est animal. Et ideo non li-
cet resolui connotatiuum in absolutum,
nec totum in partes. Imò in illa consequen-
tia, album essentialiter est coloratum, & al-
bum est Petrus: ergo Petrus essentialiter est
coloratus, variatur appellatio. Et pariter in
illa, Petrus essentialiter est animal, & Petrus
est hæc partes: ergo &c. quia ly, essentialiter,
appellat supra significatum formale subie-
cti, scilicet, q̃ de essentia albi in quantum al-
bum est esse coloratum, & de essentia homi-
nis in quantum homo est esse animal. Et isto
modo exponitur ly, essentialiter. Quanquã
explicatur etiam per propositionem de ly,
quin, aut conditionalẽ, aut causalem: vt non
stat aliquid esse album quin sit coloratum,
si aliquid est homo illud est animal, Sed de
his prædicationibus essentialibus in poste-
rioribus sit latius sermo.

Tandem ly, adæquatè, denotat com

Not. 4.
mensurationem quandam: vt si diceret, ecly-
psis adæquatè durabit tres horas, sensus est
nec plus, nec minus: homo adæquatè signifi-
cat hominem, id est, significat hominem &
nihil aliud. Vnde, qui opinantur quantita-
tem non distingui à re quanta, negant per-
fectè sphericum posse tangere perfectè pla-
num secundum aliquam partem adæquatè,
quia nulla est signabilis pars sphæræ, quæ
secundum se & quodlibet sui tangat pla-
num. Sed tangit secundum partem inad-
æquatè. Et hæc de exponibilibus.

FINIS QUARTI
LIBRI

Q

LIBER

QVINTVS.

Propositio est oratio affirmatiua, vel negatiua alicuius de aliquo, vel alicuius ab aliquo. Terminus est in quem resoluitur propositio, vt in subiectū & prædicatū. Dicitur de omni est quā nihil est sumere sub subiecto, de quo non dicatur prædicatum, vt omnis homo disputat: hic disputatio prædicatur de homine, & nihil est sumere sub homine, de quo non dicatur disputatio. Dicitur de nullo est quando nihil est sumere sub subiecto à quo non remoueat prædicatum: vt nullus homo disputat, hic disputatio remouetur ab homine: & nihil est sumere sub homine, à quo non remoueat disputatio. Syllogismus est oratio in qua quibusdam positis & concessis necesse est aliud accidere per ea, quæ posita sunt & concessa: vt omne animal est substantia, omnis homo est animal, ergo omnis hō est substantia: hoc totū est orō in qua quibusdam positis, s. duabus præmissis, necesse est aliud accidere, scilicet, conclusionem.

Lectio prima.

Hic est apud Petrum Hispanū quartus tractatus, nobis verò liber quintus & respondet libris Priorum Aristotelis vbi de syllogismo disputatio est: atq; adeo inter ceteros libros Summularum apprime est necessarius, quem librum in tres partes distribuendū duximus. In priori textum exponentes, totam syllogismorum artē oculis legentium breui cōpendio subiicemus. In secunda verò rem argumentis latius explica-

bimus: ac demum in tertia de syllogismo expositorio, & de modo syllogizandi in terminis diuinis non nihil disputabimus.

Quod ad primam partem attinet textum Petri Hispani in octo capitula partiti sumus. In quorum hoc primo præmissis principiis syllogismi, definitur quid est syllogismus: qui potissimum subiectum huius libri est. Vbi notandum duo esse principia syllogismi instar rei naturalis, scilicet, materiale & formale. Principiū materiale est ex quo res componitur: & est in syllogismo duplex, scilicet, propinquum, quod est propositio: & remotum, quod est terminus. Propositio (inquit Petrus Hispanus) est oratio affirmatiua, vel negatiua, quæ sunt verba Aristotelis in hoc loco vbi Petrus Hispanus non intendit definire propositionem, sed supponit illam definitam esse in primo tractatu: & quatenus ad propositum attinet refertur hic qualitates propositionis, ex quibus cōficitur syllogismus. Et Aristoteles addit aliam esse vniuersalem, & aliam particularem: quasi dixerit, omnis syllogismus constat ex propositionibus affirmatiuis, aut negatiuis vniuersalibus, aut particularibus. Nam syllogismus expositorius nec est proprie demonstratorius, nec dialecticus, de quibus est præfens intentio. Subsequitur in textu pars remota syllogismi. Terminus, inquit, est in quem resoluitur propositio, vt in subiectum & prædicatū. Quæ verba sunt Aristotelis, vbi in vanum discruciantur glossatores cōtendentes verbum saltem substantiuum non esse terminum. Nam sicut non intendit hic Aristoteles definire propositionem, ita nec intentio eius est definire totam naturam termini: sed quatenus subseruit negotio præfenti. Constat enim syllogismus ex tribus propositionibus & tribus terminis. s. medio & duabus extremitatibus. Quare non cōnumeratur inter terminos hic synkategoremata: nec verbū substantiuum, tertium adiacens: quia non possunt medium esse, aut extremitates: verbum verò adiectiuum optimè cæsetur hic terminus, quia potest esse aut medium, aut extremitas: vt omne animal mouet, omnis homo est animal: ergo omnis homo mouetur. Et quodāmodo, est secundum adiacens, potest esse extremitas: vt omne animal est, omnis hō est animal, ergo ois homo est. Tametsi huiusmodi syllogismi non sint tam in vsu apud Arist.

Post principia materialia subsequitur in

Duo principia syllogismi.

Tres termini in syllogismo.

Principiū formale syllogismi

tur in textu principium formale syllogismi. Vbi notandum principium formale syllogismi esse duplex, scilicet, intrinsecū: quod est dispositio in modo & figura, de quo dicturi sumus capite sequenti: & extrinsecum quod est mediū per quod à priori manifestatur bonitas consequentiæ: & quo nititur vis illationis. Quod adhuc est duplex: aliud pro modis imperfectis quod est reductio eorum ad perfectos, aut per conuersionē, aut per impossibile, vt infra palam fiet. Et aliud est pro quatuor perfectis. s. dici de omni, p-barbara & darij. Et dici de nullo pro celaret & ferio. Vbi secundo notandum quod vt syllogismus sit pbatiuus cōclusionis debet primum esse bona consequentiā, & præterea procedere ex veris. Vnde examinatio bonitatis consequentiæ vocatur prior resolutio, id est, prius examen syllogismi. Quare libri quos de huiusmodi principiis edidit Arist. dicuntur libri priorum resolutionū. Sed examinatio præmissarū an sint veræ: & sint necessariæ &c. dicitur posterior resolutio, atq; idē libri vbi talia principia traduntur dicuntur posteriorum resolutionū. Quapropter duplex est dici de omni & dici de nullo. s. posterioristicum & prioristicū. Dicitur de omni posterioristicū est verè, ac necessariò prædicatū dici de subiecto pro quolibet eius supposito, siue subiectum distribuitur siue non, vt omnis hō est animal rōnale, aliquis homo est risibile. Et dici de nullo est verè & necessariò negari de subiecto pro quolibet eius supposito: vt nullus homo est lapis. Et tales debent esse præmissæ ad generandum scientiam. Sed dici de omni prioristicū est prædicatum affirmari de subiecto distributo, siue verè, siue falsè: vt omnis homo est animal omnis homo est lapis: & dici de nullo est negari de subiecto distributo, siue verè, siue falsè: vt nullus homo est lapis, nullus homo est animal. Nam quando examinatur bonitas consequentiæ nil refert veritas præmissarum.

Dici de omni & nullo.

His ergo principiis prioristicis nititur vis illationis syllogismi perfecti. v.g. Negat tibi forte pertinax quispiam, hūc syllogismum in darij modo perfectō, omnis homo est risibilis, aliquod animal est homo, ergo aliquod animal est risibile, manifestas illum per dici de omni hoc modo. Natura vniuersalis affirmatiuæ est hæc quod de quocunq; subsumpto sub subiecto dicatur prædicatum, & hoc exercetur in illa consequentiā de darij: ergo illa est bona. Nec istæ præmissæ sunt amplius probandæ, sed supponendæ ex definitione vniuer-

salis affirmatiuæ. Hoc em̄ est prædicari de subiecto distributo, quod prædicari de quocunq; subsumpto sub illo. Itaq; ostēdit Aristoteles naturā propositionis vniuersalis esse vim illationis syllogismi perfecti. Quod si contra quis arguat, quod in hac probatione petitur principium: nam volumus probare darij esse bonā consequentiā per darij. s. de quocunq; subsumpto sub subiecto vniuersalis affirmatiuæ dicitur prædicatū & hoc exercetur in darij, ergo. Respondetur quod deueniendum est ad consequentiā per se notam ex terminis, & certè darij & ceteri modi perfecti sunt per se notæ consequentiæ. Sed Aristoteles declarat bonitatem illarum per terminos euidētiōres, licet non per consequentiā, quæ ex forma sua sit euidētiōr & proportionabiliter dicendum de dici de nullo.

Sed contra hanc nostram expositionem est paruū argumentum. Arguitur sic, Principia regulatiua debent esse omnibus syllogismis communia, sed syllogismi expositorii, vt Petrus disputat, Petrus est hō: ergo hō disputat, nō regulatur per dici de omni, cum nullam habeat propositionē vniuersalem, inō nec syllogismi de medio cōmuni in obliquo, vt cuiuslibet hois anima est rōnalis Pigmæus est hō: ergo pigmæi anima est rationalis, quia in maiori prædicatū non prædicatur de termino distributo. Sed de ly, anima, non distributo: ergo illa non sunt principia regulatiua syllogismi. Propter hoc argumentū modernus quidā negat cōtra oēs quotquot sunt glossatores Aristotelis esse principia formalia & regulatiua syllogismi. Sed dicit mentē Arist. & Petri Hispani in illo verbo, dici de omni & dici de nullo, eā esse vt explicaret principia materialia ex quibus cōficitur syllogismus, quia ois syllogismus cōstat ex vniuersali affirmatiua, vel vniuersali negatiua. Per quod cauet nē arguatur ex puris particularibus. Quod nititur cōfirmare autoritate Alberti Magni. 7. cap. 1. priorum, dicentis: Dicitur de omni prioristicū propriū esse prædicari denotatis in esse cuiusq; parti subiecti actu distributi in quo differt à dici de omni posterioristico huius, homo est animal. At verò vir aliās ingeniosus sine ratione, imò contra rationē, negauit vniuersam scholam Dialecticorū, dicens oēs toto coelo in hac parte errare. Primum omnium forma ipsa verborum Arist. ostendit illud esse principium formale. s. de omni est quā nihil est sumere subiecti de quo nō dicatur prædicatum.

Argu. 2.

rum. Nam hæc verba insinuant connexionem mediæ cum extremitatibus, & non solū qualitatem vel quantitatem præmissarū, per consequens explicant vim illationis: nam aliās satis esset dicere, dici de omni, est prædicatum dici de subiecto distributo. Secundò, Si hic solūm constitueretur principium materiale syllogismi, nō solū adaptaretur modis perfectis cum etiā imperfectis conueniat: vt constet ex vniuersali affirmatiua & negatiua. At verò Aristoteles postquam distinxit modos perfectos ab imperfectis statim subiungit dici de omni, & dici de nullo, ac deinceps regulas conuersionum: insinuans quod sicut conuersio est formale principium imperfectorum, ita dici de omni est perfectorum, vt sanctus Tho. opusc. 47. ex tenore horum principiorū colligit solū syllogismum perfecti his principiis, qui habet maiorem vniuersalem, & minorem affirmatiuam in prima figura. Tertio, Si hæc essent principia materialia non distingueretur, dici de omni, pro syllogismis affirmatiuis, & dici de nullo pro negatiuis. Nam bocardo & baroco sunt syllogismi negatiui, & tamen non constat ex vniuersali negatiua: Sed ex vniuersali affirmatiua. Quarto, Si hic solūm doceretur omnem syllogismum constare ex vniuersali affirmatiua vel negatiua, eadem ratione deberet subiungere aliud documentum, quod omnis deberet constare ex aliqua affirmatiua: quia etiam hoc est necessarium. Sed hæc duo principia inferius simul traduntur vbi dicitur, ex puris particularibus nihil sequitur nec ex puris negatiuis: ergo hic aliud prædicitur. Et vltimò arguitur, Arist. prius distinguit propositionem affirmatiuam, & negatiuam, & vniuersalem & particularem: & postea subiungit dici de omni & dici de nullo, quasi aliud principium distinctū: ergo aliud voluit sentire quam quod syllogismus constaret ex vniuersali affirmatiua vel negatiua. Nullo ergo modo debet verti in dubium quo minus Arist. per dici de omni & dici de nullo intellexerit principia regulatiua. Et ad primum argumentum de syllogismo expository quod. s. Thomas loco citato ad hoc propositum format, ipse vbi respondet quod Arist. solūm loquitur de principio regulatiuo quatuor modorū perfectorū: & syllogismus expository non connumeratur inter illos: sed est quædam sensibilis demonstratio, quæ alio nititur principio, vt infra videbimus. Et iste arguens sese punctum ferit. Nam etiā si dici de omni, intelligatur de principio mate-

riali non conuenit syllogismo expository. Nec Albertus voluit negare hoc quod nos dicimus. Ad alterū de obliquis potest dici quod hæc principia constituuntur: pro syllogismis in quibus medium est subiectum enūtiationis. Vnde quando est obliquus, reducendus est, vt reguletur hoc principio ad rectū, vt perspicacior fiat. Vt cuiuslibet hominis equus est animal, Petrus est homo ergo &c. reducitur ad hunc, Quilibet homo est homo cuius equus est animal: Petrus est homo: ergo. vt reguletur immediate per dici de omni. Vel etiam sine huiusmodi reductione potest regulari per dici de omni, ad bonum sensum cum simili habitudine terminorum in obliquo.

Lectio secunda.

¶ Post principia syllogismi materialia & formalia subsequitur in secunda parte textus definitio syllogismi, qui est oratio in qua quibusdam positus &c. Syllogismus enim nomen Græcum est, Latini ratiocinationem appellant: seu collectionem plurium ad ratiocinandum. Nam sylloge Græcè idem est quod Latine collectio, Sed est notandum duplicem esse syllogismum, Alius enim est hypotheticus, id est, cuius altera præmissarum est hypothetica: vt à conditionali cum positione antecedentis ad positionem consequentis: à distinctiua cum destructione vnius partis ad positionem alterius: de quibus supra dictum est. Alius est syllogismus categoricus, id est, cuius vtraque præmissa est categorica. Rursus nomen, syllogismus, quandoque accipitur pro præmissis tantum: vt quando Arist. secundo Priorum inquit, quod vnus syllogismus potest plures conclusiones concludere: & vbi Petrus Hispanus cap. sequenti inquit, omnem syllogismum constare ex duabus propositionibus & tribus terminis. Aliquando etiam accipitur syllogismus pro tota consequentia, quæ constat ex præmissis & conclusione. Et isto modo videtur Petrus Hisp. accipere in hac definitione syllogismi, licet etiam posset definitio adaptari syllogismo accepto pro præmissis. Et dicit quod syllogismus est oratio: nam est propositio hypothetica, in qua quibusdam positus, id est, duabus propositionibus dispositis in modo & figura: & consequens, id est, si concedantur: quæ particula non est Aristotel. quia nō est de essentia boni syllogismi præmissas esse veras, aut concessas. Sed hæc par-

Syllogismus.

ticulam accepit Petrus Hisp. à Boëtio, quæ non est prorsus superflua: nā per ipsam docentur iuuenes respondere, vt videlicet post concessam consequentiam & antecedens, reneantur concedere consequens. Quo fit vt syllogismus malus nō sit syllogismus, quæ dicitur consequentia: sicut homo pius non est homo. At verò ille qui habet aliquam apparentiam dicitur paralogismus, vt quod ego sum tu non es, ego sum homo, ergo tu non es homo. Quinimò vt consequentia sit simpliciter syllogismus, exigitur vt sit consequentia formalis.

Consequētia formalis.

Consequētia, vt insinuauimus lib. secundo. c. de inductione, alia est materialis, alia verò formalis. Materialis est, quæ tenet solū in talibus terminis & tali materia: formalis, quæ tenet in quacūq; materia & quibuscūq; terminis eiusdem formæ. Et dialectici huius temporis censent consequentias materiales illas, quæ tenent ab inferiori ad suum superius, à definitione ad definitum, & similes: vt Petrus est homo, ergo est animal. Nam dicunt in simili forma nō valere, est homo ergo, est equus, sed re vera gratis negatur huiusmodi consequentias esse formales, cum teneant in quacūq; materia, tam naturali, quam remota, quæ contingenti. Vnde nos dicimus has consequentias nō esse similes formæ, Petrus est homo, ergo est animal: Petrus est homo, ergo est equus. Petrus est homo, ergo est animal rationale. Petrus est homo: ergo est animal album. Nam illa habitudo inter inferius & superius, definitum & definitionem est intrinseca & seruanda adiustandū in simili forma: gratis enim putant quod sola identitas terminorum est intrinseca seruanda. Imò verò omnis habitudo terminorū, quæ exprimitur in aliquo loco arguendi locali est necessario seruanda in similitudine formæ. Et hæc est regula fundamentalis in hac materia. Sed consequentia materialis est illa, quæ nō tenet per aliquam dialecticū locum, sed solū tenet in tali materia. Vt hō est rationalis, ergo ois homo est rationalis, à nōn distributo ad distributum: homo nō est lapis, ergo nullus hō est lapis. Quæ consequentia solū tenent in materia naturali & in materia remota. Vnde ad hoc quod aliqua consequentia sit similes formæ cum alia requiritur primò quamlibet categoricam vnus esse similes formæ cum categorica alterius in simili situ, vt puta maiorem cum maiori, minorem cum minori, conclusionem cum

conclusionem iuxta modū expositū in de opo. Secundò requiritur quod qualis est habitudo inter præmissas vnus ad inuicem, & qualis est inter præmissas & conclusionem, talis seruetur inter præmissas, alterius ad inuicem & inter præmissas & conclusionem, secundum exigentiam loci dialectici in tali materia. Ex his duabus conditionibus comprehenduntur innumeræ, quas multiplicat Summuliste. Nec opus est distinguere inter similitudinem formæ & similitudinem forme acceptionis terminorū vt diximus, in de oppositionibus. v.g. Huic consequentiæ, ois homo est homo, & aliquis homo est homo: ergo aliquis homo est homo, vis aliam assignare in simili forma, primò iuxta primam conditionem debet illa constare ex tribus affirmatiuis: quarum maior sit vniuersalis, minor verò & conclusio sint particulares, & si consideret tanquā in darij, tunc quia in definitione de darij habetur quod subiectū maioris sit prædicatū minoris, & subiectū minoris sit subiectū conclusi. & præ. maioris præ. conclusionis, istæ tres habitudines sunt necessariò seruandæ. Sed identitas inter extrema eiusdem categoricæ non est seruanda. Quare hæc est similes formæ illius, omne animal rationale est risibile, aliquis homo est animal rationale, ergo aliquis homo est risibilis. Si verò consideretur in dabitis modo, concludente indirecte, tunc intrinseca habitudo est conuerso inter prædi. ma. & sub. con. clu. & subie. mi. & præ. con. Quare hæc est similes forme secundū illā dispositionem omne animal rationale est risibile, aliquis homo est animal rationale: ergo aliquod risibile est homo. Sed si consideretur in dabitis, modo tertie figure, tunc identitas intrinseca est inter subiecta præmissarū, & inter prædicatum minoris & subiectum conclusionis, & inter prædicatū maioris & prædicatū conclusionis. Quare hæc est similes formæ, omne animal rationale est risibile, aliquod animal rationale est homo, ergo aliquis homo est risibilis. Ecce quemadmodū tres istæ consequentiæ, quæ inter se nō sunt similes formæ, omnes sunt similes formæ illius prioris, secundum diuersas considerationes. Eadem ratione in secunda figura cessare, & cessant, nō sunt eiusdem formæ, vt nullus lapis est animal, omnis hō est animal: ergo nullus homo est lapis. omnis homo est animal, nullus lapis est animal, ergo nullus lapis est homo. Et breuiter nulli duo syllogismi diuersarum figurarum aut modorum sunt eiusdem

dem formæ & clariùs patebit. c. secundo, ubi explicabimus dispositiones omnium figurarum & modorum.

Tres conditiones syllogif.

Igitur ad hoc quod aliqua consequentia sit syllogismus tres condiciones requiruntur. Prima, qd sit cōsequētia formalis. Quare hæc cōsequētia non est syllogismus, aliquod animal est risibile, aliquis homo est animal: ergo aliquis homo est risibilis. Secundò, quod antecedens constet ex duabus propositionibus debitè dispositis in modo & figura: vt. c. seq. declarabitur: defectu cui? hic non est syllogismus, si Petrus currit Petrus mouetur, sed Petrus currit, ergo. Tertio requiritur quod talis consequentia teneat solum virtute cōnexionis mediij cum extremitatibus. Quare hæc consequentia nō est syllogismus, cuiuslibet hominis equus est animal, Petrus est homo, ergo equus est animal, quia illa conclusio ex sola maiori sequitur sine minori. Et hanc conditionem infinuauit Petrus Hispanus per illam particulam, per ea, quæ posita sunt. Et Aristot. per illam, eò quod hæc sunt, quasi dixerit syllogismus esse consequentiam, ubi conclusio solum sequitur ex cōnexionem mediij cum extremitatibus. Vnde hæc potest ex dictis colligi expositio definitionis: Syllogismus est consequentia formalis, in qua virtute cōnexionis mediij cum extremitatibus, sequitur cōnexio extremitatum inter se. Expositio, inquam: quia pro definitione non est vtendum Summulistis nisi illa, quam tradit Petrus Hispanus, quoadusq; definitionem Aristot. edoctus fuerit.

Ex his sequuntur documenta obseruanda in hac materia. Primum Quemadmodum diximus in oppositionibus conditiones esse causam legis & legem esse infallibilem effectum conditionum, ita hic conditiones requisite sunt infallibilis causa bonitatis cōsequētiæ. Ex quo sequitur. 2. qd non licet cui cunq; pro libito negare consequētiā formalem esse syllogisticam, videlicet, quia deficit aliqua conditio quā ipse finxerit. Sed si consequentia est formalis virtute cōnexionis, per hoc probatur à posteriori nullā deficere conditionē syllogismo. Nec rursus sufficit assignare pro defectu quod datur antecedens verū & consequēs falsum. Sed si consequentia habet apparentiam syllogismi, assignandus est defectus alterius conditionis ratione cuius non est bona, Superuacanea est

Subiectū libri.

hic disputatio, syllogismus, an argumentatio in cōmuni sit subiectum huius libri: manifestum enim est syllogismum esse subiectum sicut libris Priorū Aristot. ubi nō disputatur de argumentatione, nisi quatenus pertinet ad rimandum naturam syllogismi.

Caput secundum.

Omnis autē syllogismus constat ex tribus terminis, et duabus propositionibus quarum prima vocatur maior, & secunda minor. Ex tribus autem terminis non possunt fieri duæ propositiones nisi aliquis illorum sumatur bis. Et tunc ille terminus bis sumptus, aut subiicitur in vna & prædicatur in alia, & tunc est prima figura: aut prædicatur in vtraq; & sic est secūda figura: aut subiicitur in vtraq; & sic est tertia figura. Horum autem terminorum alius vocatur medium, alius maior extremitas, alius minor extremitas. Medium est terminus bis sumptus ante conclusionem. Maior extremitas est terminus sumptus in maiori propositione cum medio. Minor extremitas est terminus sumptus in minori propositione cum medio. Ad syllogismum autem exigitur modus & figura. Figura est ordinatio trium terminorum secundum debitam subiectionem & prædicationem. Hæc autem ordinatio fit tribus modis: vt dictum est prius. Et secundum hoc tres sunt figure. Prima figura est quando mediū subiicitur in vna propositione & prædicatur in alia: vt omne animal est substantia, ois homo est animal: ergo omnis homo est substantia. Secūda, quando

quādo medium prædicatur in vtraq;: vt nullus lapis est animal: omnis homo est animal: ergo nullus homo est lapis. Tertia, quando medium subiicitur in vtraq; vt omnis homo est substantia, omnis homo est animal, ergo quoddā animal est substantia. Vnde versus: Sub præ. prima: secūda, præbis, tertia, bis sub. Modus est ordinatio duarum propositionum in debita quantitate & qualitate. Debita quātitas est, qd si vna est particularis, altera erit vniuersalis. Debita qualitas est quod si vna est negatiua altera erit affirmatiua.

Lectio vnica.

Principia syllogif. 7.

In hoc secundo capite traduntur in particulari omnia principia syllogismi, quæ sunt septem: quinque materialia, scilicet maior propositio, & minor propositio, maior extremitas, minor extremitas, & medium. Sed principia formalia sunt duo, scilicet, modus, & figura. Figure sunt tres, prima, secūda, & tertia. Modi verò sunt decem & nouem, vt puta nouem in prima figura, quatuor in secūda, & sex in tertia. Vbi notandum quod principium materiale, vt supra diximus, est duplex, aliud propinquū, quod est propositio: & aliud remotū, quod est subiectum, aut prædicatum. Propositio inquam, aut complexū propositionale: vt si omnis homo disputaret & Petrus esset homo, Petrus disputaret. Et prima propositio dicitur maior, secūda verò minor. Et ratio huius est: quia secūda propositio est subsumpta sub priori: vt si dicas, omne animal rationale est risibile, omnis hō est animal rationale, subiectum primæ continet prædicatum secūdæ. Et propterea dicitur maior, id est, superior vel excedens. Et est præterea notanda, vt exactè loquaris, differentia inter conclusionem & consequens, & inter antecedens, & præmissas. Nam antecedens dicitur correlatiuè ad consequens: & sunt termini magis cōmunes, qui conueniūt partibus cuiusq; consequētiæ: siue sit syllogistica siue non. Sed præmissæ & cōclusio specialiter di-

Maior & minor propositi.

cuntur de partibus syllogismi. Sed arguitur contra hoc sequeretur in mēte vltimata nullam esse maiorem, aut maiorem præmissam cum nullus sit illic localis ordo. Quod si dixeris illam esse maiorem, quæ prius concipitur, ad minus si esset aliquis intellectus, qui simul conciperet ambas, non possent distingui. Respondetur in primis, qd istæ definitiones dantur de præmissis in voce, ubi est ordo proferendi. Secundò dicimus, qd in mente illa dicitur maior, quæ concipitur tāquam sub cuius extremo alia subsumitur: sicut illud dicitur prædicatum quod concipitur tanquam de alio dictum.

Principia remota syllogismi sunt

Not. 2.

extrema propositionum. Et sunt tres termini: vnde cum ex tribus terminis, vt habetur in textu, nō possint constitui duæ propositiones nisi aliquis illorū bis sumatur, ille habet vicē mediij & alij duo sunt extremitates.

Vnde mediū est terminus bis sumptus ante conclusionem ita vt sit extremū, vel pars extremi, in vtraque præmissarum. Et debet esse idem voce, & significatione. vt diximus in oppositionibus. Hic enim non est syllogismus saltem ad cōuincendum, omnis lapis est durus, omne saxū est petra: ergo omne saxum est durū. Maior extremitas est terminus sumptus in maiori propositione cū medio, id est, alterum extremū maioris ab illo in quo ponitur mediū. Minor extremitas est terminus sumptus in minori propositione cum medio, id est, alterum extremum minoris ab illo in quo situatur mediū: verbi gratia, in hoc syllogismo, omne animal est substantia, omnis homo est animal: ergo omnis homo est substantia, ly, animal, est medium: ly, substantia, maior extremitas: & ly, homo, minor: sed in hoc, cuiuslibet hominis equus est animal, Petrus est homo, ergo Petri equus est animal, ly, homo, est medium: non enim requiritur, quod in eodem casu sit in vtraque præmissarum, Et quanquā ly, equus ponatur in maiori cum medio, tamē non est maior extremitas, sed solum ly, animal. Et dicuntur maior & minor extremitas eadem ratione, qua maior & minor propositio, nam maior extremitas, saltem in quatuor syllogismis perfectis, prædicatur de minori. Imò in prædicationibus directis, vt videbimus in arte inueniendi medium. semper maior extremitas est terminus superior in syllogismis affirmatiuis concludentibus directè, vel saltem

Medium

Minor & maior extremitas.

superior in respectu minoris.

Not. 3.

Post principia materialia syllogismi subsequuntur in textu principia duo formalia. s. figura & modus. Figura enim est dispositio trium terminorum secundum debitam subiectionem & predicationem. v. g. Dispositio horum trium terminorum, homo, animal, substantia, in iis premissis omne animal est substantia, omnis homo est animal, videlicet quod ille qui subiicitur in prima predicatur in secunda, dicitur figura. Quemadmodum enim in quantitatibus superficies, que tribus lineis clauditur habet primo rationem figure, ita in syllogismis connexio trium terminorum dicitur figura. Hanc autem ordinatio fit tribus modis & secundum hoc sunt tres figure. Prima, quando medium subiicitur in vna premissarum & predicatur in altera. Et dicitur prima, quia tunc medium habet propriam sedem medij: tunc enim proprie mediat, quando subiicitur vni extremitati & predicatur de alia. Et ideo dicit hic Aristoteles, quod medij in prima figura est positio medij, id est, situm & predicatione. Secunda, quando medij predicatur in vtraque: vt nullus lapis est animal, omnis homo est animal. Et dicitur secunda: quia medium illic maiorem dignitatem habet, quam in tertia. Est enim tertia figura vbi medij subiicitur in vtraque: vt omnis homo est substantia, omnis homo est animal. Et ideo dicit Aristoteles, quod medij in secunda figura est positio primum, & in tertia positio vltimum. Nam predicatur: quia est forma subiecti habet digniore situm. Vnde versus, Sub pre, prima: id est, medij in prima figura subiicitur & predicatur secunda pre, bis: id est, in secunda predicatur bis: tertia, bis, sub, id est, in tertia bis subiicitur. Aiunt Galenum instituisse quartam figuram, vbi medij predicatur in maiori & subiicitur in minori: vt omnis homo est animal, & omne animal est substantia, que differt a prima figura sola transpositione premissarum. Et certe est aptissima figura ad disputandum. Sed tamen Petrus Hispanus sequutus Aristotelem sub prima figura comprehendit omnem syllogismum vbi medium subiicitur in vna, siue maiori siue minori, & predicatur in altera. Et Aristoteles nunquam vitur prima figura, nisi vbi medij subiicitur in maiori. Vt pote que aptissime regulatur per dici de omni & dici de nullo.

Not. 4.

Alterum principium intrinsecum

formale est modus: qui est ordinatio duarum propositionum in debita quantitate, & qualitate. Debata quantitas est, quod si vna particularis est, altera sit vniuersalis. Debata qualitas est, quod si est vna negatiua, altera sit affirmatiua. Ex quo sequitur, quod sicut figura est dispositio principij materialis remoti, puta terminorum, ita modus est dispositio principij propinqui. s. propositionum. Et vtraque dispositio consideratur solum inter premissas.

Not. 5.

Fortem quis argutabit hic quod non omnis syllogismus constet solum ex tribus terminis: vt si dicas, cuiuslibet hominis iusti premium est beatitudo. Petrus vel Paulus est homo iustus: ergo Petri vel Pauli premium est beatitudo. Vbi plures sunt quam quatuor termini simplices. Item quod non omnis syllogismus constet ex solis duabus premissis categoricis: vt si dicat, omnis homo est risibilis, & omnis equus est hinnibilis, sed Petrus est homo, brunellus est equus, ergo Petrus est risibilis & brunellus est hinnibilis. Dicendum tamen ad primum quando dicimus omnem syllogismum constare ex tribus terminis, intelligit quod fungatur officio trium. s. medij & duarum extremitatum, siue sint simplices, siue complexi. Cui tamen non repunat, quod aliquid addatur medio in aliqua premissarum quod postea concludatur cum aliqua extremitate in conclusione: vt inferius videbimus. Alia vero consequentia, que formatur ex quatuor premissis & duabus conclusionibus tenet in virtute duorum syllogismorum copulatiue.

Caput tertium.

Vnde tales dantur regule vniuersales ad quamlibet figuram. Ex puris particularibus in definitis: aut singularibus nihil sequitur. Vnde oportet alteram premissarum esse vniuersalem. Item ex puris negatiuis nihil sequitur. Vnde oportet alteram premissarum esse affirmatiuam. Item si aliqua premissarum fuerit particularis, conclusio

clusio erit particularis: & non e contra.

Item si aliqua premissarum fuerit negatiua, conclusio erit negatiua.

Item, medium nunquam debet poni in conclusione.

lectio vnica.

Nota. 1. Quinq; regule.

In hoc tertio capite Petrus Hispanus colligit quinq; regulas ex dispositione modi & figure: dixerat enim debita quantitate modi eam esse, vt si vna premissarum sit particularis altera sit vniuersalis, & si vna sit negatiua altera sit affirmatiua. Vnde colliguntur due regule. Prima ex puris particularibus nihil sequitur. Secunda ex puris negatiuis nihil sequitur, id est, ambabus premissis existentibus particularibus, aut ambabus existentibus negatiuis, nulla sequitur conclusio syllogistica. His duabus respondent alie due respectu conclusionis. Tertia, Si aliqua premissarum fuerit particularis, conclusio erit particularis. Permittitur tamen vt ambabus existentibus vniuersalibus, conclusio non sit vniuersalis: vt patet in baralipon & darapti. Quarta, Si aliqua premissarum fuerit negatiua, conclusio erit negatiua: sed si ambae fuerint affirmatiue, conclusio debet esse affirmatiua. Quinta regula, Medium non debet intrare conclusionem. Et hanc colligitur ex dispositione figure: que in hoc consistit vt ex connexionem quam habent extremitates cum medio in premissis, sequatur connexio extremitatum inter se.

Nota. 2.

At vero, vt hanc perspicaciora fiat operæ precium est vniuersas conditiones boni syllogismi atque adeo defectus para logismi ob oculos ponere. Sunt igitur primum omnium tria in genere requisita (vt supra diximus) ad hoc vt aliqua consequentia sit syllogismus: que in eius definitione explicatur, videlicet, quod sit consequentia formalis, quod procedat ex premissis debite dispositis, quod teneat virtute connexionis medij cum extremitatibus. Sed in speciali requiruntur alie quatuor conditiones essentielles. Prima, Medium debet esse totale extremum in altera premissarum. Defectu cuius ista premissa non sunt debite disposita, cuiuslibet hominis equus est hinnibilis, & cuiuslibet hominis canis est latrabilis, subintelligatur in hac conditione, nisi aliquid ei addatur ad seruandam

2. conditio

dam aliquam proprietatem logicalem, vt hic, cuiuslibet hominis equus est hinnibilis, Adam possibiliter est homo qui est. Vbi illa copula implicationis additur medio in minori, vt teneatur tam stricte sicut in maiori: sed non requiritur quod medium in vtraque sit totale extremum: vt hic, cuiuslibet hominis equus est animal, & Petrus est homo. Secunda, Medium sub ratione medij non debet intrare conclusionem: defectu cuius hic non habet formam syllogismi, omne animal est substantia, omnis homo est animal: ergo omnis homo est substantia que est animal. Dixerim sub ratione medij: quia quando extremitas est eadem cum medio, potest intrare sub ratione extremitatis. Item potest intrare medium conclusionem ad seruandam proprietatem logicalem: vt hic, Coruscus est veniens, cognosco coruscum: ergo conosco coruscum qui venit: nam si inferas, cognosco venientem, variatur appellatio, vt infra latius explicabitur. Tertia, Id quod se tenet ex parte medij in maiori, debet concludi cum minori extremitate: & id quod tenet cum medio in minori debet concludi cum maiori extremitate, debetque concludi minor extremitas in eodem casu quo erat medium in maiori: & maior extremitas, in eodem casu quo stabat medium in minori: vt cuiuslibet hominis equus est animal, Petrus est homo: ergo Petri equus est animal. Item, omnis homo est animal, brunellus est hominis equus, ergo brunellus est animalis equus. Quarta, extremitates debent esse totalia extrema tam in premissis quam in conclusione: nisi aliquid concludatur cum extremitate, quod se tenebat cum medio secundum tertiam regulam, vel aliquid addatur ad seruandam proprietatem logicalem: vt si dicas, omnis homo possibiliter est iustus, omne animal est homo: ergo omne animal quod est, possibiliter est iustum. Nam si non adderes restrictionem in conclusione, argueretur non amplo ad amplum distributiue. Et casu quo inter animalia non essent nisi homines, antecedens esset verum & consequens falsum. Et quando deficit hanc quartam conditionem, dicitur argumentum in quatuor terminis: Vt hic, qui videtur syllogismus in baroco, & tamen non est, cuiuslibet hominis equus currit, risibilis equus non currit: ergo risibile non est homo. Nam si totalia subiecta premissarum accipiantur pro extremitatibus, est defectus quod non sunt extrema in conclusione: & si solum determinatiões sunt extremitates, est defectus quod non sunt totalia extrema in

2. conditio

3. conditio

4. conditio.

Q5 premiss.

premissis. Illi qui opinantur in mente ultimata nunquam solum adiectiuum esse totale extremum, sed semper ibi esse expressum substantiuum, dicunt huiusmodi argumenta peccare in quatuor terminis. Omnis propositio est vera, consequentia est propositio: ergo consequentia est vera. Omnis motus est velox, qualitas est motus: ergo qualitas est velox: quia in prima (dicunt) predicatum maioris est totum hoc, propositio vera: & predicatum conclusionis, totum hoc, consequentia vera. Ego tamen credo quod predicatum utrobique est solumly, vera, in mente sicut in voce: sed in maiori appellat supra significatum de ly, propositio, & in conclusione supra significatum de ly, consequentia. Et ideo ne varietur appellatio, concludendum est, consequentia est propositio vera. Et eodem modo in secunda concludendum est, qualitas est motus velox.

Nota: 3.

Sunt præter istas alia conditiones

Duplices defectus.

quodammodo accidentales ratione quantitatis & qualitatis & aliarum proprietatum logicalium: quæ quidam exprimuntur per defectus contrarios. Vnde defectuum syllogismi, alij sunt intrinseci alij verò extrinseci. Defectus intrinsecus est ille qui committitur in præmissis ex parte mediij in modo subsumendi. Et talis defectus reddit præmissas inhabiles, ut nullam possint inferre conclusionem syllogisticam. Defectus extrinsecus est ille qui committitur ex parte extremitatum in modo inferendi talem conclusionem: & hic non reddit præmissas inhabiles, sed solum obstat ne inferatur talis conclusio. Et ideo quando potest assignari defectus intrinsecus non est necesse recurrere ad extrinsecum. Igitur defectus intrinseci sunt septem. Primus, quando medium in præmissis tenetur equiuocè. Nam tunc æquiuocenter nullum est medium: quia nullus idem terminus sumitur bis ante conclusionem. Et in hoc peccat syllogismus ille quem irridet Seneca, omnis mus est animal, mus est syllaba: ergo syllaba est animal. Nam medium in maiori tenetur personaliter: & in minori materialiter: quare præmissæ sunt, inhabiles. Secundus, quando medium in altera præmissarum tenetur vnica acceptione & in altera pluribus nisi forte illa vbi accipitur pluribus, inferat vniam aliam: vbi accipitur vnica: quare non sequitur in bocardo. Hominis equus non est animal, omnis equus hominis est hinnibilis: ergo aliquod hinnibile non est animal: verificatur enim maior pro hominibus non

1. defectus intrinsecus.

2. defectus

habentibus equos. Sed tamen bene sequitur in darij, cuiuslibet hominis quilibet equus est animal, aliquod hinnibile est equus hominis: ergo aliquod hinnibile est animal: quia maior, vbi mediū accipitur pluribus, infert hæc, quilibet equus hominis est animal, vbi accipitur vnica. Tertius, Quando medium in nulla præmissarū, nec ambabus, simul cōpletè distribuitur. Ob quem defectū istæ præmissæ sunt inhabiles, oē animal fuit in arca Noe. Aristoteli. aliquod animal est vel fuit, si distributio in maiori fiat pro generibus singularum. At quando medium est aliquod cōplexum, sufficit vnā partem distribui in vna præmissarū & aliā in altera, nam tunc totū distribuitur in ambabus simul, vt si dicas omnis hō & equus sunt substantiæ: homo & quilibet equus sunt animalia, optimè inferunt in tertia figura, animalia sunt substantiæ. Eadem ratione si in præcedente syllogismo ly animal, distributum in maiori pro generibus singularū, particularizaretur in minori opposito modo, nullus esset defectus. Et eadē ratione nec in his est defectus, vterque homo disputat, Petrus est alter homo: vt illa signa opposito modo distribuunt. Hunc defectū voluit sentire Petrus Hispanus per primam regulam, ex puris particularibus nihil sequitur: nam quāquam ipse non loquebatur nisi de particulari propositione, vt in materia de quantitate propositionis, tamen si ambæ præmissæ sunt particulares de modo loquendi consuetudo: non distribuitur medium, vt possit concludi propositio de modo loquendi consuetudo. Quartus, Quando medium est copulatum complexiue sumptum, cuius vna pars distribuitur in aliqua præmissarū in ordine ad aliā partē supponentem cōfusè, & in altera præmissa manet confusè. Quare istæ præmissæ sunt inhabiles, omnis hō & equus sunt animalia, & omnia risibilia homo & omnis equus sunt. Sed hic defectus in secunda parte examinabitur. Quintus, Quando mediū vbi non distribuitur accipitur magis amplè quàm vbi distribuitur. Magis inquam amplè aut minus restrictè, aut minus appellatè ita vt stet supponere pro aliquo vbi non distribuitur pro quo non supponat vbi distribuitur: nam tunc non perfectè distribuitur. Quare hæc præmissæ non sunt habiles, omne albu est homo, & omnis equus possibiliter est albus. Sextus, Quando medium in præmissa affirmatiua accipitur magis amplè quàm in negatiua, ita vt stet supponere in affirmatiua pro aliquo pro quo non supponat in negatiua

3. defectus.

4. defectus.

5. defectus

6. defectus

7. defectus

gatiua. Quare istæ non sunt habiles, Nullus homo est albus, & omnis homo possibiliter est albus, nec in secunda nec in tertia figura. Septimus defectus est, quando neutra præmissarum est affirmatiua, vt habetur in secunda regula textuali, scilicet, ex puris negatiuis nihil sequitur. Et nota, ex puris, quia non sufficit, vt sint formaliter affirmatiua: sed requiritur quod sint virtualiter. Quare istæ sunt simpliciter inhabiles, omnis homo non contingenter non est albus, & omne risibile non contingenter non est homo, vbi ambæ præmissæ sunt virtualiter negatiua. Nam ly, contingenter, negatum, infertur ex vna purè negatiua: quia exponitur disiunctiue, & vna exponentium est purè negatiua. Rationem huius regulæ adducit, Sanctus Thomas opusculo. 47. quia conclusio affirmatiua non sequitur nisi propter convenientiam extremitatum cum vno tertio, & ideo tunc ambæ præmissæ debent esse affirmatiua: sed conclusio negatiua non sequitur nisi quia vna præmissarū disconuenit alicui tertio cui altera conuenit. Quare tunc altera præmissarum debet esse affirmatiua.

Nota. 4.

1. defectus extrinsecus

2. defectus

3. defectus.

Defectus extrinseci in modo concludendi sunt itidem septem proportionales intrinsecis. Primus, Quando aliqua extremitatum tenetur æquiuocè in antecedenti & consequenti: vt non sequitur, nulla syllaba est animal, mus est syllaba: ergo mus non est animal: quia arguendo ex contradictorio conclusionis cum eadem minori ad contradictorium maioris, committeretur primus defectus intrinsecus. Secundus, Quando aliqua extremitatum in præmissis tenetur pluribus & in conclusione vnica aut è conuerso: & debet intelligi sicut secundus defectus intrinsecus. Quare non sequitur, omne hinnibile est animal, hominis equus non est animal: ergo aliquis equus hominis non est hinnibilis: nam si ex eadem minori pro maiori, & contradictorio conclusionis pro minori, velles inferre in bocardo contradictorium maioris committeres secundum defectum intrinsecum. Tertius, Quando arguitur à non distributo ad distributum. Qui defectus cauetur per tertiam regulam textualem: videlicet, aliqua præmissarum existenti particulari, conclusio debet esse particularis. Cuius sensus est quod nullus terminus non distributus in antecedenti debet distribui in consequenti: Quare non se-

quitur, omnis homo est animal, equus non est homo: ergo equus non est animal: nam si assumas eandem maiorem, & contradictoriam conclusionis, pro minori in secunda figura, ad inferendum contradictoriam minoris, committes tertium defectum intrinsecum. Et idem defectus committitur in illo sophismate quod sophista quidam fecit aduersus Diogenem: Quod ego sum tu non es ego sum homo, ergo tu non es homo. Quartus, Quando arguitur à confusa ad determinatam. Quare non sequitur in sapismo, omne risibile est rationale, omnis homo, risibilis non est: ergo aliquod rationale non est hō, Quintus, Quando arguitur à non amplo ad amplum cum distributione amplij siue affirmatiue siue negatiue. Per non amplum, intelligo etiam, minus amplum, & magis restrictum. Vt non sequitur, omnis homo possibiliter est risibilis, omne animal est homo ergo omne animal possibiliter est risibile, vbi ex parte minoris extremitatis arguitur à non amplo ad amplum. Et in vtraque, si assumes eandem minorem & contradictorium conclusionis pro præmissis ad inferendum contradictoriam maioris, videres quintum defectum intrinsecum, Liceret tamen utrobique inferre particularem, vbi ly, animal, non distribueretur. Sextus, Quando argueretur ab amplo ad non amplum affirmatiue, vel cum distributione, vel sine distributione.

4. defectus.

5. defectus

6. defectus

7. defectus

Vt non sequitur, omnis homo est risibilis, omne album omnis homo est vel fuit: ergo omne album est risibile: nec sequeretur, ergo album est risibile: nam si homines fuerint albi, & modo nigri, antecedens est verum & consequens falsum. Et si assumeres eandem minorem & oppositum conclusionis pro præmissis, ad inferendum oppositum maioris, videres sextum defectum intrinsecum. Per hos duos defectus, quintum & sextum, explicantur alij duo oppositi istis: videlicet, quando arguitur ab amplo ad non amplum sine distributione amplij, vel affirmatiue vel negatiue: item quando arguitur à non amplo ad amplum negatiue, vel cum distributione vel sine distributione: vt in de ampliationibus expositum est. Septimus, Quando aliqua præmissarum existente negatiua, conclusio est affirmatiua cōtra quartam regulam textualem: Quare non sequitur nullum creans contingenter est essentia diuina: Deus contingenter est creans: ergo Deus contingenter est essentia diuina, quia maior est negatiua & conclu-

conclusio est virtualiter affirmatiua. Nec sequitur; omnis homo est, & non fuit albus, Petrus est vel non fuit homo: ergo Petrus est & non fuit albus. Octauus defectus, potest super addi quando copula conclusionis non sequitur copulam maioris. Erat enim regula apud antiquos. Copula conclusionis insequitur copulam maioris. Defectu cuius non sequitur, omnis homo est albus, Petrus essentialiter est homo: ergo Petrus essentialiter est albus. At vero defectum istum comprehendunt moderni sub defectu ampliacionis vel appellacionis. Enim vero variatio copule nullus est defectus, nisi quando ratione illius variatur ampliatio, restrictio, aut appellatio. Accurate igitur obseruate, quemadmodum singulis defectibus intrinsicis in subsumendo respondent alij extrinseci in inferendo: que totius artificij syllogismorum est basis.

Regula antiquorum

Nota.

Addecimus olim regulas instandi pro singulis defectibus, quas iam superuacaneum duximus huc reuocare: cum quia facile ingeniosus perspecto defectu & peccato syllogismi poterit excogitare terminos quibus detur antecedens verum & consequens falsum: tum maxime, quia non est adeo necessarius tantus labor ubi non est maximus fructus, & in fine huius partis tantillum de hac re disputabimus.

Caput quartum.

P R I M A figura nouem habet modos. Primi quatuor concludunt directe: reliqui vero quinque concludunt indirecte. Directe concludere est maiorem extremitatem predicati de minori in conclusione. Indirecte concludere est minorem extremitatem predicati de maiori in conclusione. Nota duas regulas, quarum prima tantum conuenit primae figurae quo ad quatuor primos modos, & secundae quo ad omnes. Secunda etiam conuenit tantum primae figurae quo ad eius quatuor primos modos, et ter-

tię figure quo ad omnes. Prima regula est: Maiori existente particulari nihil sequitur. Secunda, Minore existente negatiua nihil sequitur. Barbara, primus modus constat ex duabus vniuersalibus affirmatiuis, vniuersalem affirmatiuam directe concludentibus: vt, omne animal est substantia, omnis homo est animal: ergo omnis homo est substantia. Celarent, secundus inodus constat ex maiore vniuersali negatiua & minore vniuersali affirmatiua, vniuersalem negatiuam directe concludentibus: vt, nullum animal est lapis, omnis homo est animal: ergo nullus homo est lapis. Darij, tertius modus constat ex maiore vniuersali affirmatiua, et minore particulari affirmatiua, particularem affirmatiuam directe concludentibus: vt, omne animal est substantia, quidam homo est animal, ergo quidam homo est substantia. Ferio, quartus modus constat ex maiore vniuersali negatiua, & minore particulari affirmatiua, particularem negatiuam, directe concludentibus: vt, nullum animal est lapis, quidam homo est animal, ergo quidam homo non est lapis. Baralipon, quintus modus constat ex duabus vniuersalibus affirmatiuis, particularem affirmatiuam indirecte concludentibus: vt, omne animal est substantia, omnis homo est animal, ergo quaedam substantia est homo. Et reducitur ad primum modum primae figurae per conuersionem conclusionis per accidens. Celantes, sextus modus constat ex maiore vniuersali negatiua, & minore vniuersali affirmatiua, particularem negatiuam, indirecte concludentibus: vt, nullum animal est lapis, quidam homo est animal, ergo quaedam substantia non est lapis. Et reducitur ad quartum modum primae figurae, maiore conuersa per accidens, & minore simpliciter, & per transpositionem premissarum. Frisesomorum, nonus modus constat ex maiore particulari affirmatiua, & minore vniuersali negatiua, particularem negatiuam indirecte concludentibus: vt, quoddam animal est substantia, nullus lapis est animal, ergo quaedam substantia non est lapis, Et reducitur iste modus ad quartum modum primae figurae, maiore et minore conuersis simpliciter, & per transpositionem premissarum, Lectio vnica.

Not. 1. Syllogism' multiplex.

Postquam syllogismus incommune sua definitione circumscribitur est, & suis conditionibus

li affirmatiua, vniuersalem negatiuam indirecte concludentibus: vt, nullum animal est lapis, omnis homo est animal, ergo nullus lapis est homo. Et reducitur ad secundum modum primae figurae, conclusione conuersa simpliciter. Dabitur, septimus, modus, constat ex maiore vniuersali affirmatiua, & minore particulari affirmatiua, particularem affirmatiuam indirecte concludentibus: vt, omne animal est substantia, quidam homo est animal, ergo quaedam substantia est homo. Et, reducitur ad tertium modum primae figurae, conclusione conuersa simpliciter. Fapesmo, octauus modus, constat ex maiore vniuersali affirmatiua, & minore vniuersali negatiua, particularem negatiuam indirecte concludentibus, vt omne animal est substantia, nullus lapis est animal, ergo quaedam substantia non est lapis. Et reducitur ad quartum modum primae figurae, maiore conuersa per accidens, & minore simpliciter, & per transpositionem premissarum. Frisesomorum, nonus modus constat ex maiore particulari affirmatiua, & minore vniuersali negatiua, particularem negatiuam indirecte concludentibus: vt, quoddam animal est substantia, nullus lapis est animal, ergo quaedam substantia non est lapis, Et reducitur iste modus ad quartum modum primae figurae, maiore et minore conuersis simpliciter, & per transpositionem premissarum, Lectio vnica.

ditionibus constitutus, superest ad singulas eius species descendere, quae per tres figuras & decem & nouem modos multiplicantur. Vbi praesupponendum est, quod duplex est syllogismus. vnus est de medio singulari, quid dicitur expositio: vt, Petrus disputat, Petrus est homo: ergo homo disputat. et de hoc nihil ad praesens, sed in tertia parte. Alius est de medio communi, qui ad praesentem attinet considerationem. Rursus syllogismorum, alius est affirmatiuus & alius est negatiuus. Syllogismus affirmatiuus est, cuius conclusio est affirmatiua: & negatiuus, cuius conclusio est negatiua. Itaque syllogismus est duplex. scilicet concludens directe, & concludens indirecte. Concludere directe, est concludere maiorem extremitatem de minori. Concludere indirecte, est concludere minorem extremitatem de maiori. Exempla sunt in textu in barbara & baralipon. Cum dico maiorem extremitatem concludi de minori, intelligo in terminis simplicibus: nam in aliis satis est, si altera extremitatum praedicetur in conclusione de aggregato ex altera extremitate, & illo quod tenebat ex parte medij: vt, cuiuslibet hominis equus est animal, Petrus est homo, ergo Petri equus est animal. Et dicitur conclusio directa, quando maior extremitas concluditur de minori: quia in quatuor syllogismis perfectis (qui sunt dignissimi) maior extremitas praedicatur de medio, & minor subsumitur sub medio: quare directe concluditur si quod praedicabatur de medio, praedicetur in conclusione de subsumpto sub medio: & indirecte si minor extremitas, quae est subiectum respectu medij, praedicetur de maiori. quae praedicabatur de medio.

Concludere & i directe

Not. 2. Regulae duae

In secunda parte textus constituit Petrus Hispanus duas regulas. Prima, In quatuor primis modis primae figurae concludentibus directe: & in omnibus modis secundae figurae, maiori existente particulari, nihil sequitur. Et loquitur Petrus Hispanus in propositionibus de modo loquendi consueto: in quibus regula manifeste habet verum. Nam si maior est particularis affirmatiua, tunc vel minor est affirmatiua: & sic medium nullibi distribuitur, etiam si minor sit vniuersalis. Aut minor est negatiua & tunc cum conclusio debet esse negatiua, argueretur in utraque figura a non distributo ad distributum ex parte maioris extremitatis: vt facile potest experiri in propositionibus de modo loquendi consueto. Si vero maior sit particularis negatiua, tunc minor debet esse affirmatiua. Et ideo

Et ideo in prima figura medium nullibi distribueretur, etiam si minor esset vniuersalis: & in secunda figura argueretur à non distributo ad distributū ex parte maioris extremitatis, quæ est subiectū in maiori & prædicatum in conclusione. Indirectè tamē bene sequitur in prima figura: vt, in frifefomorum. Et directè sequitur in vtraq; in propositionibus de modo loquendi in cōfueto. Sequitur enim formaliter, animal est substantia, omnis homo omne animal est, ergo omnis homo est substantia: animal est homo nullus equus est homo, ergo omnis equus animal non est. Secunda regula. In eisdem quatuor modis primæ figuræ concludentibus directè, & vniuersaliter in tertia figura, minore existente negatiua, nihil sequitur. Quæ regula habet verū in propositionibus de modo loquendi cōfueto. Nam si minor est negatiua, maior debet esse affirmatiua & cōclusio negatiua, & per cōsequens argueretur in vtraq; figura à non distributo ad distributum, ex parte maioris extremitatis quæ est prædicatum in maiori & in conclusione. Indirectè tamē sequitur particularis negatiua: vt in Fapesimo, Et directè sequitur in vtraq; in propositionibus de modo loquendi in cōfueto: vt, omnis homo est animal, nullus equus est homo, ergo omnis equus animal non est. Et si cōuertas minorem simpliciter, sequitur eadē conclusio in tertia figura.

Nota. 3.

Tertio, notandū est pro sufficientia horum modorum, q̄ omnis syllogismus inferens vniuersalem, infert subinde in definitam & particulare subalternas, vt ait Aristot. secūdo Priorum. Et ideo nec Aristot. nec Petrus Hispanus distinguūt diuersos modos quorum alius concludat vniuersalē & alius particularem subalternā: vt barbara & barbari, sed pro eodem reputantur. Vltimò, notandum est, quòd quanquam figura & modus sit sola dispositio præmissarum: tamē vt designetur conclusio, quæ infertur ex vno quoq; modo, singuli modi designantur dictionibus habentibus ad minus tres vocales. Quarum prima significat maiorem, secūda minorem, & tertia conclusionem. Nam vltima syllaba in Baralipton, & duæ vltimæ in Frifefomorum solum seruiūt metro. Itē A significat vniuersalem affirmatiuā. E vniuersalē negatiuā. I. particulare affirmatiuā. O. particulare negatiuā. Nomine particularis intellige indefinitam aut singularem.

Igitur vt pateat sufficientia omnium

modorum primæ figuræ, notandum, quod duæ propositiones penes quātitatē & qualitatem, sexdecim modis possunt in quolibet figura cōbinari. Et primò, in prima figura ambabus existentibus vniuersalibus, aut ambæ sunt affirmatiuæ, & tunc possunt cōcludere directè vniuersalem affirmatiuā, & sic constituunt barbara primum modū, Vnde textus, Barbara primus modus, constat. &c. Possunt subinde cōcludere particularem directè. Sed hūc modum Pet. Hispanus comprehendit sub primo, qui ab aliquibus appellatur Barbari. Indirectè autem nō possunt cōcludere vniuersalē: quia argueretur ex parte maioris extremitatis, à non distributo ad distributum, nisi maior propositio esset de modo loquendi in cōfueto, vbi prædicatum distribueretur. Concludūt tamen particularem in directè in Baralipton quintum modum. Vnde textus, Bar. aliptō quintus modus, constat. &c. Aut. 2. ambæ sunt negatiuæ: & talis cōbinatio est inutilis, vt supra visum est, & ideo nullum constituit modū. Aut. 3. Prima est affirmatiua, & secunda negatiua & tunc (per secundam regulam textualem) nihil sequitur directè: nam cum cōclusio debet esse negatiua, argueretur à nō distributo ad distributum, ex parte maioris extremitatis. Et eodem defectu nec concluditur indirectè particularis negatiua cōcluditur tamen indirectè vniuersalis negatiua, & sic constituitur Fapesimo. Vnde textus: Fapesimo octauus modus, constat. &c. Aut. 4. è diuerso maior est negatiua, & minor affirmatiua. Et hæc cōbinatio est omnium fecūdiissima: nam cōcludunt directè vniuersalē negatiuam: & sic constituunt, celarent secundum modum. Vnde textus: Celarent, secundus modus, constat. &c. Possunt cōcludere & subalternam dictæ conclusionis, qui modus à Pet. Hispano comprehenditur sub eodem, & ab aliis nominatur celaro, Possunt itidē cōcludere indirectè vniuersalem negatiuā & sic constituunt, celantes, sextum modū. Vnde textus, Celantes, sextus modus constat. &c. Possunt cōcludere & subalternam talis, cōclusionis, quemadmodum à Petro Hispano sub eodem comprehenditur: alij appellant Celaptō. Ecce quatuor combinationes qualitatis, ambabus existentibus vniuersalibus. Ambabus existentibus particularibus omnes quatuor cōbinatiōes qualitatis sunt inutiles: quia ex paribus particularibus, vt visum est,

Nota. 8

Sufficientia modorum.

sum est, nihil sequitur nisi in propositionibus de modo loquendi in cōfueto, vbi posset caueri à tertio defectu intrinseco, & à tertio extrinseco. Maiori existēte vniuersali & minori particulari: aut ambæ sūt affirmatiuæ & tunc nullam possunt concludere vniuersalem, nec directè nec indirectè: quia argueretur à non distributo ad distributum, vel ex parte minoris extremitatis vel ex parte maioris, concludunt tamen directè particularem affirmatiuam, & sic constituunt darij tertium modum. Vnde textus: Darij, tertius modus cōstat. &c. Item indirectè particularem affirmatiuā & sic constituunt dabitis, septimum modū. Vnde textus, Dabitis, septimus, constat. &c. Aut secūdo, ambæ sunt negatiuæ & talis dispositio est inutilis. Aut. 3. prima est affirmatiua & secunda negatiua, & tunc cum cōclusio deberet esse negatiua, nullam possunt inferre conclusionē directè nec indirectè: quia argueretur à nō distributo ad distributū vel ex parte maioris extremitatis vel ex parte minoris. Aut. 4. è diuerso prima est negatiua & secūda affirmatiua: & tunc directè non possunt concludere vniuersalem negatiuā in qua argueretur ex parte minoris extremitatis, à non distributo ad distributū, & eadē ratione nullam possunt concludere indirectè nec vniuersalem nec particularem. Concludunt tamen directè particularem negatiuam, & sic constituunt, Ferio, quartū modū. Vnde textus: Ferio, quartus modus, cōstat, &c. Maiori existēte particulari & minori vniuersali aut ambæ sunt affirmatiuæ & tunc in prima figura medium nullibi distribuitur & ideo talis dispositio est inutilis. Aut secūdo ambæ sunt negatiuæ & talis cōbinatio in vniuersū est inutilis. Aut. 3. prima affirmatiua & secūda negatiua: & tunc cum conclusio deberet esse negatiua, nullam cōcludunt directè nec vniuersalem indirectè de modo loquendi cōfueto, quia ex parte maioris extremitatis argueretur à nō distributo ad distributum. Cōcludunt tamen indirectè particularem negatiuam. Et sic constituūt Frifefomorum, nouum modum, Vnde textus, Frifefomorum, nonus modus, constat. &c. Aut deniq; .4. prima est negatiua & secūda affirmatiua: & talis combinatio in propositionibus de modo loquendi cōfueto est inutilis: quia mediū nullibi distribuitur. Qualiter modi concludentes indirectè reducuntur ad modos concludentes directè (de quo in textu fit mētio) infra expositum dabimus.

Atqui Petrus Hispanus rectè prius collocat modos concludentes directè, quàm concludentes in directè: & in vtroq; ordine, prius ponit cōcludentes vniuersaliter, quàm concludentes particulariter, atq; adeo prius affirmatiuum quam negatiuum, Est ergo ordo nouem modorum vtilium primæ figuræ talis. Barbara, Celarent, Darij, Ferio, Baralipton, Celantes, Dabitis, Fapesimo, Frifefomorum

Caput quintum.

Equitur de secunda figura, cuius tales datur regule. In secunda figura ex puris affirmatiuis nihil sequitur. In secūda figura semp cōcluditur negatiuē. In secūda figura maiori existente particulari nihil sequitur. Secūda figura quatuor habet modos: Cesare, primus modus, cōstat ex maiori vniuersali negatiua & minori vniuersali affirmatiua: vniuersalem negatiuam directè cōcludentibus vt nullus lapis est animal, omnis homo est animal, ergo nullus homo est lapis: & reducitur iste modus ad secundum modum primæ figuræ maiore conuersa simpliciter. Camestres, secūdus modus constat ex maiori vniuersali affirmatiua, & minori vniuersali negatiua: vniuersalem negatiuam directè cōcludentibus: vt, omnis homo est animal, nullus lapis est animal, ergo nullus lapis est homo. Et reducitur iste modus ad secundum modum primæ figuræ minori & conclusione conuersis simpliciter, & per transpositionem præmissarū. Festino, tertius modus, constat ex maiori vniuersali negatiua,

negatiua, & minori particulari affirmatiua. particularem negatiuam directe concludentibus: vt nullus lapis est animal, quidam homo est animal, ergo quidam homo non est lapis. Et reducitur iste modus ad quartum modum primæ figuræ maiori conuersa simpliciter. Baroco, quartus modus. constat ex maiore vniuersali affirmatiua: & minori particulari negatiua. particularem negatiuam directe concludentibus: vt, omnis homo est animal quidam lapis non est animal, ergo quidam lapis non est homo. Et reducitur ad primum modum primæ figuræ per impossibile. Reducere autem per impossibile est ex opposito conclusionis, cum altera præmissarum inferre oppositum alterius præmissæ. Sumatur enim oppositum conclusionis, scilicet, omnis lapis est homo, cum hæc maiori, omnis homo est animal, & arguetur sic, omnis homo est animal, omnis lapis est homo, ergo omnis lapis est animal. Quæ conclusio est contradictoria minoris.

Lectio vnica.

Circa secundam figuram Petrus Hispanus primò constituit tres regulas, quæ ex dictis colliguntur. Prima in secunda figura ex puris affirmatiuis nihil sequitur. Cuius ratio est: quia mediū quod utrobique est prædicatū, nullibi distribuitur: nisi forte aliqua esset, de modo loquendi in consuetudo: vbi prædicatū distribueretur. Hinc sequitur secunda. In secunda figura semper concluditur negatiuè. E. ratio est, quia altera præmissarum existente negatiua, conclusio debet esse negatiua. Et ex hac sequitur tertia. In secunda figura maiori existente particulari, nihil sequitur. Quia tunc subiectū (quod est maior

Nota. i.
Tres regule secundæ figuræ.

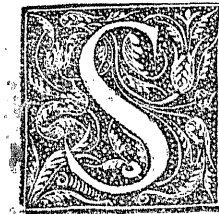
extremitas) non distribueretur, & cū esset concludendum negatiuè argueretur ex parte illius à nō distributo ad distributū. Nisi concluderes negatiuam de modo loquendi in consuetudo, vbi prædicatū non distribueretur. Vel nisi concluderetur indirectè, vt lapis non est animal, omnis homo est animal, ergo lapis non est homo. Sed est hic notandū, quod Petrus Hispanus nullum modum concludentē indirectè constituit in secunda nec in tertia figura.

Igitur in secunda figura ex sexdecim combinationibus duodecim sunt inutiles, & quatuor tantum viles. Nam ambabus existētibus affirmatiuis, omnes quatuor combinationes quantitatis sunt inutiles, quia mediū, quod prædicatur in vtraque, in neutra distribuitur inde modo loquendi consuetudo, quod semper supponit. Et ambabus negatiuis omnes itidem quatuor sunt inutiles. Itē maiori existente particulari, sunt alia quatuor combinationes inutiles. Videlicet, si prima sit affirmatiua, & secunda negatiua, huc secunda sit particularis siue vniuersalis. Et si è contrario prima sit negatiua, & secunda affirmatiua: siue secunda sit vniuersalis siue particularis. Quatuor verò viles sunt istæ, Prima quando ambabus existentibus vniuersalibus, prima est negatiua, & secunda affirmatiua, & tunc concludunt indirectè vniuersalem negatiuam: & constituitur, cefare, primus modus, constat. & c. Possunt subindè concludere indirectè vniuersalem conuertentē talis conclusionis, & vtriusque subalternam particularem. Secunda, Quando ambabus itidem existentibus vniuersalibus, prima est affirmatiua, & secunda negatiua. Et tunc concludunt directè vniuersalem negatiuam: & constituitur, camestres, secundum modum. Vnde textus, camestres, secundus. & c. Possunt itidem concludere indirectè vniuersalem conuertentem: & vtriusque subalternam particularem. Tertia, Quando prima existente vniuersali, & secunda particulari, prima est negatiua & secunda affirmatiua. Et tunc concludunt directè particularem negatiuam: & sic constituitur, festino, tertius modus. Vnde textus, festino, tertius modus, constat. & c. Non tamen possunt concludere vniuersalem directè nec aliquam particularem indirectè de modo loquendi consuetudo: quia argueretur à non distributo ad distributum ex parte minoris extremitatis. Quarta combinatio

Nota. 2.
Sufficiētia modorū.

vtilis est, quādo itidem maiori existente vniuersali & minori particulari, maior est affirmatiua & minor negatiua. Et tunc concludunt directè particularem negatiuam & constituitur, Baroco, quartum modum. Vnde textus, Baroco quartus modus, & c. Non tamen possunt concludere aliquam vniuersalem directè, nec particularem indirectè de modo loquendi consuetudo, ob defectum assignatum in superiori combinatione.

Caput sextum.

Sequitur de tertia figura, cuius tales dantur regulæ. In tertia figura minori existente negatiua nihil sequitur. Itē tertia figura conclusio debet esse particularis. Tertia figura sex habet modos. Darapti, primus modus, constat ex maiori vniuersali affirmatiua, & minori vniuersali affirmatiua, particularem affirmatiuam directè concludentibus: vt ois homo est substantia, ois homo est animal, ergo quoddam animal est substantia. Et reducitur ad tertium modum primæ figuræ minori conuersa per accidens. Felapton, secundus modus, constat ex maiori vniuersali negatiua, & minori vniuersali affirmatiua: particularem negatiuam directè concludentibus: vt nullus homo est lapis, omnis homo est animal, ergo aliquod animal non est lapis. Et reducitur ad quartum modum primæ figuræ minore conuersa per accidens. Disamis, tertius modus, constat ex maiori particulari affirmatiua, & minori vniuersali affirmatiua: particularem affirmatiuam directè concludentibus: vt, quidam homo est substantia, omnis homo est animal, ergo quoddam

animal est substantia. Et reducitur ad tertium modum primæ figuræ maiori conuersione conuersis simpliciter: & per transpositionem præmissarum. Darapti, quartus modus, constat ex maiori vniuersali affirmatiua, & minori particulari affirmatiua, particularem affirmatiuam directè concludentibus: vt, omnis homo est substantia, quidam homo est animal, ergo quoddam animal est substantia. Et reducitur iste modus ad tertium modum primæ figuræ minori conuersa simpliciter. Bocardo, quintus modus, constat ex maiori particulari negatiua, & minori vniuersali affirmatiua, particularem negatiuam directè concludentibus: vt, quidam homo non est lapis, omnis homo est animal, ergo quoddam animal non est lapis. Et reducitur ad primum modum primæ figuræ per impossibile. Sumatur enim oppositum contradictoriū conclusionis cū minori, & inferatur oppositum maioris: vt, ois animal est lapis, omnis homo est animal, ergo omnis homo est lapis. Ferison, sextus modus, constat ex maiori vniuersali negatiua & minori particulari affirmatiua: particularem negatiuam directè concludentibus: vt, nullus homo est lapis quidam homo est animal, ergo quoddam animal non est lapis. Et reducitur ad quartum modum primæ figuræ, minori conuersa simpliciter.

Lectio vnica.

Sequitur tandem de tertia figura in qua duæ constituntur regulæ in textu. Prima, In tertia figura minori existente negatiua: nihil sequitur. Cuius causa circa primam figuram allata est. Nam tunc maior debet esse affirmatiua. Vbi promde maior extremitas

R tremitas

tremitas nō distribueretur. Et cū cōclusio debet esse negatiua, argueretur à non distributo ad distributum, concludendo directè & in modo loquendi cōsuetō. Ex hac sequitur secunda: In tertia figura conclusio debet esse particularis. Nam cū minor debet esse affirmatiua, fit vt prædicatum non distribueretur, quod tamen distribueretur in conclusione, si conclusio esset vniuersalis.

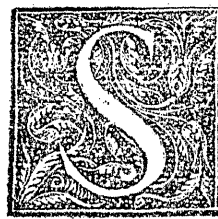
Not. 2.

Sufficiencia modorum.

Igitur in tertia figura ex sexdecim cōbinationibus præmissarū sunt decem inutiles, scilicet, ambabus existentibus particularib⁹, omnes quatuor cōbinationes qualitatatis sunt inutiles: & ambabus existentibus negatiuis, alia tres, scilicet, si ambæ sint vniuersales, vel prima sit vniuersalis, & secunda particularis vel è conuerso. Item minori negatiua & maiori affirmatiua, tres alia cōbinationes quantitatis, scilicet, si ambæ sint vniuersales vel prima vniuersalis, & secunda particularis, vel è conuerso. Vnde restant solæ sex cōbinationes vtilis. Prima, Si ambabus existentibus vniuersalibus ambæ sint affirmatiua. Et tunc inferunt directè particularem affirmatiuam, & constituunt Darapti, primus modus constat &c. Possunt concludere itidem indirectè particularem, nullam tamen vniuersalem: quia ex parte subiecti conclusionis argueretur à nō distributo ad distributum. Secunda, Si prima sit negatiua & secūda affirmatiua. Et tunc cōcludunt directè particularem negatiuam: & constituūt Felapton, secundum modum: vnde textus: Felapton, secundus modus, constat &c. Nullam tamē possunt cōcludere indirectè: nec vniuersalem directè: quia argueretur ex parte minoris extremitatis à nō distributo ad distributum. Tertia, Si ambabus existentibus affirmatiuis, maior sit particularis & minor sit vniuersalis. Et tunc possunt cōcludere directè particularem affirmatiuam, & constituūt Disamis tertium modum: vnde textus: Disamis, tertius modus, constat &c. Possunt concludere indirectè particularem. Quarta, Si è contrario prima sit vniuersalis & secūda particularis. Et tunc possunt concludere directè particularem affirmatiuam: & constituunt Datifi quartum modum: vnde textus: Datifi, quartus modus, constat &c. Possunt etiam cōcludere particularem indirectè. Quinta, Si maiori existenti negatiua & minori affirmatiua, prima sit particularis & secūda vniuersalis. Et tunc concludunt

directè particularem negatiuam & constituunt, bocardo, quintum modum: vnde textus: Bocardo, quintus modus, constat &c. Non tamen possunt cōcludere vniuersalem directè, nec aliquam indirectè: quia argueretur ex parte minoris extremitatis à non distributo ad distributum. Sexta deniq; cōbinatio vtilis est. Si è contrario prima sit vniuersalis & secūda particularis. Et tunc concludunt itidem directè, particularem negatiuam, & constituunt Ferison, vltimum modum: vnde textus, Ferison, sextus modus, constat &c. Non tamen possunt concludere vniuersalem directè, nec aliquam indirectè: propter eundem defectum, qui committeretur in modo proxime superiori. Sunt igitur nouē modi vtilis in prima figura, quatuor in secūda, & sex in tertia, qui simul colliguntur decem & nouem.

Caput septimum.

Syllogismorum cōcludentium particularem negatiuā indirectè tales datur regule. Nullus syllogismus concludens particularem negatiuam indirectè, potest eam concludere directè. Nec concludens eam directè, potest eam cōcludere indirectè. Item prima figura concludit oīa genera propositionum, scilicet, vniuersalem, particularem affirmatiuā, & negatiuam. Secūda figura concludit particularem negatiuā & vniuersalem negatiuā. Tertia cōcludit particularem affirmatiuā & negatiuam. Versus. Barbara, Celarēt, Darij, Ferio, Barahptō, Celātes, Dabitīs, Fapesmo, Frisefomorū. Cesare, Camestres, Festino, Baroco, Darapti. Felapton, Disamis, Datifi, Bocardo, Ferison. In his quatuor versibus prædictis sunt decē & nouē dictiones, decem & nouem modis deseruente,

Ita

Ita q; per primā dictionem intelligitur primus modus primæ figuræ, & per secūda secūdus modus &c. Vnde de primi duo versus deseruūt oībus modis primæ figuræ. Tertius verò versus p̄ter vltimā eius dictionē deseruit modis secūde figuræ: ita q; prima dicitio deseruit primo modo, & secūda secūdo modo, & sic de alijs. Vltima verò dicitio tertij versus cū alijs dictionibus quarti versus deseruit modis tertiæ figuræ. Sciēdū q; p̄ has vocales, scilicet, A, E, I, & O, intelliguntur quatuor genera propositionū: ita q; per hanc vocalem A, intelligitur vniuersalis affirmatiua: & per E, vniuersalis negatiua: & per I, particularis affirmatiua: & per O, particularis negatiua. E in qualibet dictione sunt tres syllabæ: & aliud residuū est sup̄fluū nisi M, vt postea patebit. Et per primā illarū syllabarū, intelligitur maior propositio, & per secūda minor, & per tertiā conclusio: verbi gratia, prima dicitio, s. Barbara, habet tres syllabas, in quarū qualibet ponitur. A, & per A ter positū significatur q; primus modus primæ figuræ cōstat ex duab⁹ propositionib⁹ vniuersalibus affirmatiuis, vniuersalem affirmatiuā cōcludētibus. Et ita intelligitur de alijs dictionibus, secūdū vocales ibi positas. Et sciēdū, q; quatuor dictiones primi versus incipiūt ab his cōsonantibus. B, C, D, & F. sicut oēs alia dictiones sequētes. Et per hoc intelligēdū est, q; oēs modi qui incipiūt per dictionem inchoatā per B, debent reduci ad pri-

num modū primæ figuræ. Et oēs qui incipiūt p̄ dictionē inchoatā per C, ad secūdū: & per D, ad tertiū: & per S, ad quartū. Itē vbicunq; ponitur F, in illa dictione significatur q; propositio intellecta per vocalem immediatē præcedentē, debet cōverti simpliciter. Et propositio intellecta per vocalem immediatē præcedentem illā literā P, debet cōverti p̄ accidēs. Et vbicunq; ponitur M, ibi debet fieri transpositio in præmissis. Est enim trāsp̄positio in præmissis facere de maiori minorem: & è contrario. Et vbicunq; ponitur C, significatur q; modus intellectus per illam dictionem in qua ponitur, debet reduci per impossibile. Vnde versus: Simpliciter verti vult. S. P. verò p̄ acci. M. vult trāsp̄poni. C. per impossibile duci. Seruat maiorē: variatq; secūda minorē. Tertia maiorem variat, seruatq; minorē.

LECTIO VNICA.

Postquā de singulis figuris dictum est in hoc 7. cap. duo sunt. Primò nanque concluditur potestas syllogismorū plura cōcludētium. Et secūdo traditur modus reducendi syllogismos imperfectos ad perfectos. Secūda pars incipit illic, versus &c. Circa primū notandū est, q; Arist. 2. prio. cap. 3. tradit sex potestates syllogismorū. s. potestatem plura concludēdi, ex falsis verū syllogizādi, circulariter syllogizādi, cōuertiuē syllogizādi, per impossibile syllogizādi ex oppositis syllogizādi. Potestas enim syllogismi est virtus & vis syllogismi ad veritatē, aut falsitatē propositionis manifestandū: quare syllogismus hic accipitur pro præmissis tantū. Igitur potestas plura concludendi, est virtus plura cōcludendi plures proportionales quemadmodum supra dicebamus, modum concludentem vniuersalem posse concludere eius subalternam: & excludentem particularem affirmatiuam vel vniuersalem negatiuam posse concludere earum conuertentes,

Potestas plura cōcludendi.

R 2 Pote-

Potestas ex falsis verū syllogizādi, est virtus ex fal. ve- cōcludēdi verū ex falsis, vt oīs lapis est ani- ra syllogi- mal, homo est lapis, ergo homo est animal. zandi. Ait enim ibi Arist. Ex veris nō nisi verū, sed

Potestas ex falsis, verū & falsum. Potestas circulariter circulari - syllogizādi est, quādo ex cōclusionē propo- ter syllogi- siti syllogismi & cōuertente vnius prēmisse zandi. sequitur altera pmissa. Vt si proposito hoc syllogismo, omnis homo est substantia, oē risibile est homo, ergo omne risibile est substantia, argueres sic, omne risibile est substantia, oīs homo est risibilis: ergo oīs homo est substantia. Quare si minor primi syllogismi nō cōstaret ex extremis cōuertibilibus, non haberet virtutē syllogizādi circulariter: quia non posset cōverti simpliciter ad inferēdum maiorē. Et totus syllogismus dicitur circularis, quia reuertitur à cōclusionē ad pmissas, quāq; posset itidē dici circularis si cū cōclusionē acciperetur vna pmissa in propria forma ad syllogizādū alterā. Potestas conuersiue syllogizandi est, qn̄ proposito syllogismo ex cōtrario vel cōtradietorio concludionis, cū vna pmissarū pōt inferri cōtrariū aut cōtradietoriū alterius pmissæ. Vt proposito hoc syllogismo in camestres, oē aīal est substantia, nullus hō est substantia, ergo nullus hō est aīal, cōuertitur in barbara sic: Oē animal est substantia, oīs homo est aīal, ergo oīs homo est substantia. Et totus syllogismus dicit cōuersiuus. Quæ quidē potestas cuiuscūq; mō cuiuscūq; figurę cōuenit: nā in oī bona cōsequētia ex opposito cōsequētis sequitur oppositū antecedētis. Potestas ad impossibile syllogizādi est, qn̄ negata aliqua propositione ex opposito illius & aliquo manifeste vero, vel admissō vero inferitur manifeste falsum, aut impossibile. v. g. negata hac ppositiōe, Luna recipit lumē à Sole, q̄ nō est manifesta, colligit sic in Baroco, oē astrū, quod eclypsat p̄ interpositionē opaci inter ipsum & solē recipit lumē à Sole (quæ est manifeste vera) sed Luna nō recipit lumē à sole, quę est contradictoria p̄positionis negatę, ergo Luna nō eclypsat per interpositionē, &c. q̄ est manifeste falsa. vt puta, cōtra experiētā. Secūdū exēplum, quando inferitur impossibile, videbim⁹ statim in expositione textus. Ex quo sequitur, q̄ stat eundē esse syllogismū conuersiuū & per impossibile. Sed differunt, q̄ ad syllogismū per impossibile nō est necesse q̄ arguatur semper ex cōtradietorio concludionis alterius syllogismi, sicut requiritur ad syllogismū cōuersiuū. Et ē cōtrario ad syllogismū cōuersiuū nō requiritur semp

Potestas conuersiue syllogizandi.

Potestas per impossibile syllogizandi.

q̄ arguat ex opposito p̄positionis negatę, sicut requiritur ad syllogismū p̄ impossibile. Quare finis syllogismi conuersiuū non est semper concludere falsum, sicut finis syllogismi per impossibile. Ex quo sequitur secūdō differentia inter hoc, q̄d est ostensiuē syllogizare, & ad impossibile syllogizare. Nā ostensiuē syllogizare aliquā p̄portionē est illam cōcludere in syllogismo. Sed ad impossibile syllogizare, est ex cōtradietoria illius inferre vna manifeste falsam, vel inferre vnu impossibile. Vnde illa p̄positio, Luna recipit lumē à Sole, q̄ syllogizata est in baroco p̄ impossibile, syllogizatur ostensiuē in darii hoc modo: Quicquid eclypsat per impositionē opaci inter ipsum & Solē recipit lumē à sole, sed Luna eclypsat &c. ergo Luna recipit lumē à Sole. Potestas ex oppositis syllogizandi, est syllogismus pcedēs ex duab⁹ p̄missis contrarijs vel cōtradietorijs: vt, oīs hō est aīal, nullus homo est animal, ergo nullus homo est homo. Vnde syllogism⁹ ex oppositis semper est negatiuus, cōcludēs negationē eiusdē de eodē. Nec potest fieri in prima figura: quia illic non possunt p̄missæ esse oppositę cū nec participant subiectis nec in p̄dicatis. Sed potest fieri in secunda & tertia.

Ostensiuē syllogizare.

Igitur Pe. H. in prima parte textus posuit potestates plura cōcludendi. Vbi posuit duas regulas. Prima, Nullus syllogismus cōcludens particularē negatiuā directē, pōt eā cōcludere indiretē nec ē cōtrario. Et ratio est, quia argueret à nō distributo ad distributū. Intelligit qn̄ solū talis syllogismus cōcludit particularē & de mō loquēdi cōsuetō. Nā si cōcluderet vniuersalē negatiuā, posset cōcludere cōuertētē, vt sup̄rà iā expositū est. Secunda regula. Prima figura concludit oīa ḡna p̄positionū. s. cuiuscūq; qualitatis aut quātitatis. Sed secūda solū cōcludit negatiuas cuiuscūq; quantitatē. Tertia verō solū particularem cuiuscūq; qualitatis.

Not. 4.

In secunda parte textus traditur mod⁹ reducēdi syllogismos imperfectos ad p̄fectos. Vbi traduntur duæ potestates syllogismorū. s. cōuersionē syllogizādi & ad impossibile syllogizandi. Nā alie tres potestates. s. ex falsis vera syllogizandi & circulariter syllogizandi & ex oppositis syllogizandi non pertinent ad propositum. Est ergo primō notandum duplicem esse syllogismū s. p̄fectū & imperfectū. Quæ quidē diuisio vt inquit Albertus, non est quo ad speciem, seu existentiam, sed solum quo ad apparētiam.

Not. 3. Reductio duplex.

Cap. VII.

De syllogismo.

Enimuerō tam necessaria illatio est in baroco q̄ i barbara, licet nobis sit in barbara euidētior. Vnde syllogismus p̄fectus est (inquit Arist.) qui nullius alterius. (s. syllogismi) indiget, vt appareat necessarius. Vel aliter: Syllogismus p̄fectus est, qui immediate regulatur per dici de omni, aut dici de nullo: quales sunt primi quatuor primæ figurę. Syllogismus verō imperfectus est qui nō regulariter immediate per talia principia vt ceteri omnes. Quo fit vt ceteri omnes quindecim reducantur ad primos quatuor.

Not. 4. Literę ad notandā.

Secūdō notādū est, reductiōe designari p̄ literas cōsonātes illarū decē & nouē dictionū. Sūt enim in vnaquaq; dictione tres illarū vocaliū. a. e. i. o. designātes quātitatē & qualitātē p̄missarū & cōclusionis. Sunt præterea adnotandæ quatuor l̄rę initiales quatuor primorum modorū. b. c. d. f. à quibus ceteri omnes incipiūt. Quo proinde denotatur, q̄ quicūq; modus imperfect⁹ reducitur ad p̄fectū incipiētē ab eadem litera, qua ipsemet incipit. Vt baralip̄tō, barocobocardo, reducuntur ad barbara, Celantes, cesare, camestes, ad celarent. Dabitis, darapti, disamis, datisi, ad darij. Fapesimo, frisesomorū, festino, felaptō, & ferisō, ad ferio. Tertiō demū adnotandæ sunt quatuor cōsonātes. s. p. m. c. (Nam si quæ sunt alie literę, aut syllabę, nō sunt necessaria, nisi causa metri) s. significat propositionē designatā per vocalē præcedentē cōuertendā etie simpliciter in reductiōe. p. verō q̄ sit conuertenda per accidēs, m. q̄ p̄missæ transpōnātur. i. q̄ ex maiori fiat minor, & ex minori maior. c. deniq; quādo non est initiatiua, denotat q̄ talis modus imperfectus nō reducitur ad p̄fectum per cōuersionem sed per impossibile.

Not. 5. Reductio duplex.

Tertiō igitur ad notādū est, dupliciter reduci modū imperfectū ad p̄fectū. s. per cōuersionē aut per impossibile. Reductio per cōuersionē est syllogismus ostensiuus procedēs per cōuersionē alicuius p̄missæ vel cōclusionis. v. g. negat tibi quis hęc cōsequētiā in baralip̄ton, omne animal est substantia, omnis homo est animal, ergo substantia est homo. Ostenditō illā per barbara hoc modo, oē animal est substantia, omnis homo est animal, ergo omnis homo est substantia, in barbara. Rufus, omnis homo est substantia: ergo substantia est homo, per cōuersionē per accidēs: etenim. p. litera addita tertiæ vocali in baralip̄tō, denotabat cōuersionē per accidēs concludionis. Et sic de pri-

mo ad vltimū ex eisdē p̄missis ostenditur inferri illa particularis in baralip̄ton. Et hac arte ostendes celantes, per celarent, & dabitis per darij, conuertendo cōclusionē simpliciter quod denotat. s. litera post tertiā vocalē. Eādē arte ostendes fapesimo, per ferio, cōuertēdo maiorē per accidēs, quod denotat p. litera post primā vocalē, & minorē simpliciter quod denotat. s. post secūdā. Et transpōnēdo p̄missas quod denotat. m. v. g. Negatur tibi hęc cōsequētia in fapesimo, oīs homo est animal, null⁹ lapis est homo, ergo aliquod animal nō est lapis. Ostēditō hoc modo. Sequitur bene, omnis homo est animal, & nullus lapis est homo: ergo nullus hō est lapis & aliquod animal est homo. Ex p̄missis de fapesimo ad p̄missas de ferio, per cōuersiones & transpositionē p̄missarū. Rufus, null⁹ homo est lapis, & aliquod animal est homo, ergo aliquod animal nō est lapis in ferio: ergo de primo ad vltimū, omnis homo est aīal, nullus lapis est homo, ergo aliquod aīal nō est lapis, in fapesimo. Eādē arte reduces, frisesomorū, ad ferio, conuersis ambabus p̄missis simpliciter & transpositis. Et cesare, ad celarēt, conuersa maiori simpliciter. Et camestes, cōuersa minori & cōclusionē ne simpliciter & transpositis p̄missis. Et ita p̄portionabiliter in ceteris inferēdo ex p̄missis syllogismi imperfecti p̄missas p̄fecti, & ex illis concludionem p̄fecti. Et tandem de primo ad vltimū ex p̄missis imperfecti concludionem imperfecti.

Not. 6.

Sed reductio per impossibile: est qn̄ ex cōtradietorio consequentis syllogismi imperfecti cum vna p̄missarū inferitur cōtradietoria alteri⁹ in syllogismo p̄fecto: v. g. baroco & bocardo reducūtur ad barbara, vt patet per literas initiales. Nō tamen reducuntur per cōuersionē, sed per impossibile: quod significatur per literā. c. vnde baroco reducitur seruata maiori & cōtradietoria concludionis subsumpta pro minori. Vt si quis negauerit hanc cōsequētiā in baroco, oīs hō est animal: lapis nō est aīal: ergo lapis nō est homo, tenetur proinde cōcedere antecedēs verū & cōsequēs falsum, nō deducat ad impossibile hoc modo, oīs homo est aīal (q̄ est maior concessa) & oīs lapis est homo (q̄ est cōtradietoria concludionis negatę) ergo omnis lapis est animal, quæ est contradictoria minoris cōcessæ. Et sic sequitur duæ contradictoriæ veræ, quod est impossibile.

Bocardo verò reducitur seruata minori & assumpta cōtradictoria cōclusionis, pro maiori inferendo cōtradictoriā maioris in barbara. Vt si quis negauerit hanc consequentiā in bocardo, homo nō est lapis, oīs homo est animal, ergo aīal nō est lapis: tenetur proinde cōcedere antecedēs esse verū & cōsequens falsum, tūc reducat ad impossibile, hoc modo, oē animal est lapis (quæ est cōtradictoria cōclusionis negatæ) & oīs homo est aīal (quæ est minor concessa) ergo oīs homo est lapis (q̄ est cōtradictoria maioris concessæ.) Et sic sequuntur duæ cōtradictoriæ veræ q̄d est impossibile. Itaq; dicitur reductio ad impossibile, eo q̄ ex hoc q̄ quis cōcedat antecedēs verū & cōsequēs falsum in baroco sequunt̄ duo cōtradictoria vera. Et est notādū q̄ quanq̄ horū duorū modorū p̄p̄riū sit reduci ad barbara per impossibile, tñ vniuersale est omni syllogismo reduci ad aliquē modū per impossibile siue sit ex illis decē & nouē, siue alius innominatus. Et ratio est quia in omni bona cōsequētia ex opposito consequētis sequitur oppositū antecedētis. Vnde cesare reducitur ad ferio, per impossibile, & camestres ad darij, & festino ad celaret seruata maiori & subsumpta cōtradictoria cōclusionis pro minori, inferendo cōtradictoriā minoris in modo perfecto. Et proportionabiliter modi tertie figuræ reducūt ad modos perfectos per impossibile seruata minori & assumpta cōtradictoria conclusionis p̄ maiori inferēdo cōtradictoriā maioris, vt in secūda parte latius prædicabitur. Ad verò dicuntur baroco, & bocardo, singulariter reduci per impossibile, quia hoc solo modo reducuntur: & nō per cōuerſionem sicut ceteri.

Caput octauum.

Sed quia Aristoteles in prioribus ostendit cōiugationes, in quibus nō sequūtur cōclusiones ex præmissis esse inutiles per inuentionē terminorū quibus nō tenet huiusmodi cōiugatio: ideo utilis est inuentio talū terminorū vbiq̄q; fiat inutilis cōiugatio contra regulas syllogismorum prius assignatas. Accipiendi igitur

sunt duo termini diuersi, s. duæ species sub vno gñe, vt, hō equus animal, vel duo termini quorū alter de altero p̄dicetur siue cōuertibiliter siue nō, cū extraneo vtriusq;: vt hō, risibile, lapis: vel accipiendi sunt duo termini quorū alter de altero p̄dicetur siue cōuertibiliter siue non, cū superiore ad vtrūq;: vt hō risibile substātia vel hō aīal substātia: p̄ hāc em̄ regulā distūctiua cuiusq; gñi applicetur, siue substātiæ, siue quātitati, siue alicui aliorū: semper inueniūtur termini p̄ quos inutilis cōiugatio demonstrabitur non tenere, & tales terminos appellat Aris. in priorib⁹ terminos in quib⁹ nō est acceptis trib⁹ terminis facere cōiugationē, in qua p̄missæ sunt veræ & cōclusio falsa, manēte eadē qualitate & quātitate p̄positionū. v. g. hæc est inutilis cōiugatio, null⁹ hō est equus, nullus lapis est hō, ergo nullus lapis est equus. Contra hāc inutile cōiugationē accipiuntur termini in quib⁹ non per secundū membrum regulæ, homo, equus, risibile: & arguitur sic, nullus equus est risibilis, nullus hō est equus, ergo nullus homo est risibilis, vbi præmissæ sunt veræ, & cōclusio est falsa, seruata eadē qualitate & quātitate p̄positionū in vtraq; cōiugatione, & vtrobiq; manente eadem figura.

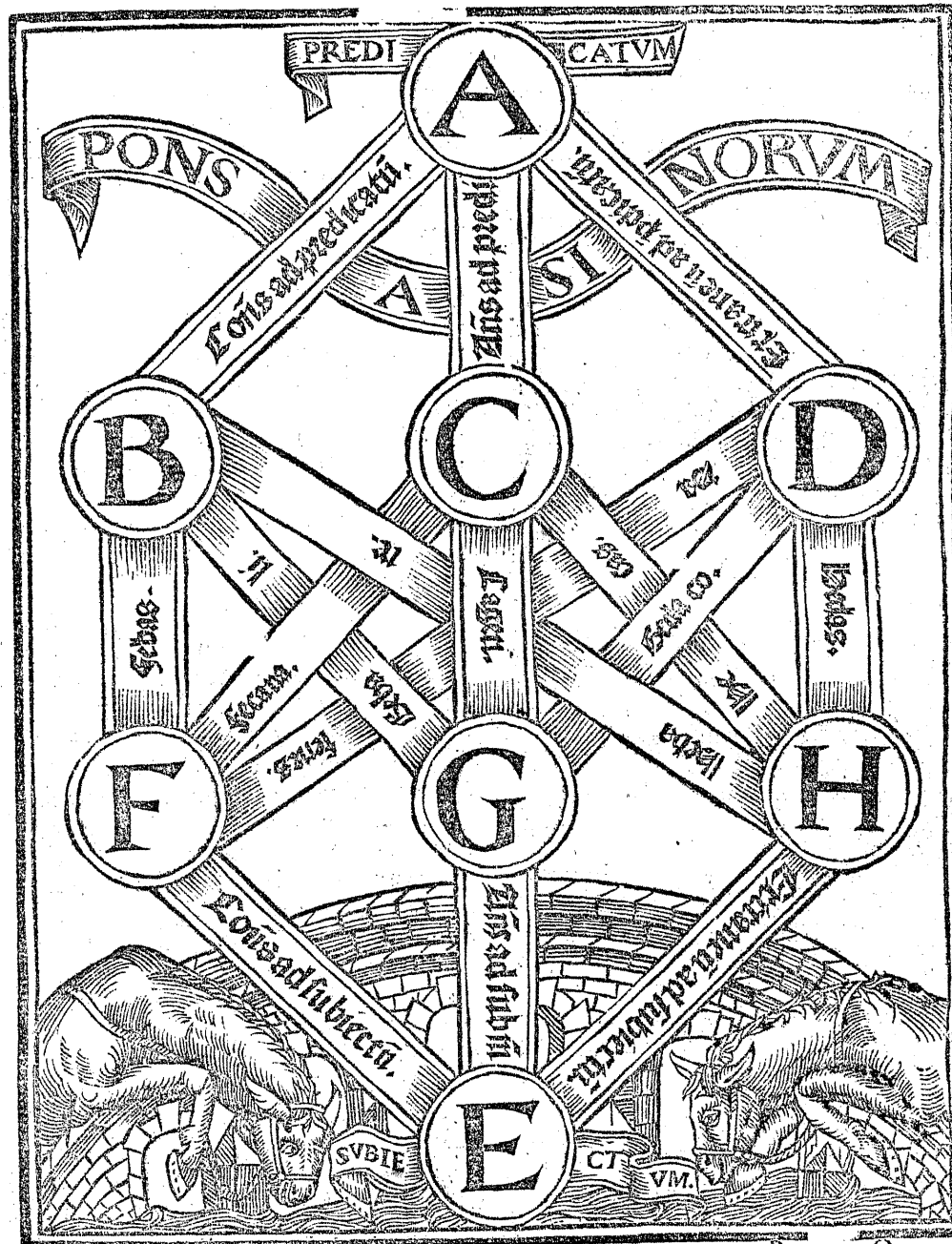
Lectio prima.

Post principia tam materialia q̄ Not. formalia quibus perficitur bon⁹ syllogism⁹ tādē in hoc capite tradūtur principia quib⁹ docet cōiugationē aliquā præmissarū esse inutilem: qualia sunt, dare terminos in quibus omni, & terminos in quibus nulli. Ac non possunt hæc principia plene intelligi, nisi

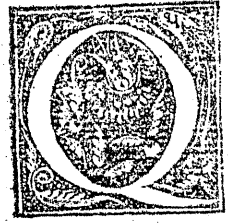
Ars inueniendi mediu.

nisi prius intelligatur ars inueniendi mediū: quam Aristo. in fine primi priorū tradit. Et ideo in hoc. c. duo facturi sumus, primū trademus artē inueniendi mediū, quā hic prætermisit. Pe. Hisp. & 2. circa textū exponem⁹ illa duo principia dare terminos, in quibus omni, & terminos in quibus nulli. Ars inueniendi mediū, est ars, qua proposita quauis propositione, inueniatur vnus terminus, qui sit mediū ad cōcludendū illam in aliquo certo modo: vt proposita hac propositione, animal est substātia vt syllogizetur in darij mediū debet esse ly corpus, & vt syllogize-

tur in darapti, mediū debet esse ly homo. Et in negatiuis suo modo, vt statim videbim⁹. Supponit enim Aris. q̄ syllogismus debet cōtine ex prædicationib⁹ directis. Et omisſis alijs plurimis cōsiderationibus ibi ab Aristo. traditis, quæ captū transcendūt Summū listarum, ars hæc sex regulis cōprehēditur: quæ designantur per has dictiones, Fecana, Cageti, Dafenes, Hebare, Gedaco, Gebali, quæ significant sex tales cōbinationes. Quibus adduntur tres aliæ inutiles, scilicet, Febas, Hecdas, Hecas. Hæc nouem dictiones describuntur in sequenti figura.

R 4 Quan

Quam figuram antiquis eo ponte a finorū appellabant, quod hominibus tardū ingenij nō esset intelligibilis: quasi inde precipitarent asini. At verō nūc temporis nemo est tam inops ingenij, cui non sit transitu facillima. Vbi primō notandū est, quod in capite figuræ est. A. litera designatiua prædicati propositionis syllogizandæ. Et in pede subiicitur. E. designatiua subiecti eiusdem, & in medio situantur istæ sex consonantes. B. C. D. in primo ordine. F. G. H. in secundo. B. tantum valet, sicut consequens ad prædicatum. C. antecedens ad prædicatū. D. extraneum ad prædicatum. F. significat consequens ad subiectum. G. antecedens ad subiectum. H. extraneum ad subiectum ut ex suis cuiusque rotulis constat. Terminus aliquis, dicitur consequens ad alium qui consequitur ad ipsum ut superior ad inferiorem, ut conuertibilis ad conuertibilem. Antecedens verō ad alium est ille, qui infert illum sicut inferior superiorem, vel conuertibilis conuertibilem: ut homo, est antecedens ad animal, & ad risibile, & animal est consequens ad hominem, similiter & ad sensibile. Sed terminus ille dicitur extraneus ad aliud, qui verē negatur de illo: ut homo est lapis. Et intelliguntur hæc omnia, videlicet, quod sit antecedens, consequens, vel extraneum, vel aut simpliciter, aut secundum talem acceptionem terminorum. Tunc est tertiū notandum, quod in qualibet harum dictionum sunt ad minus tres vocales. Quarum primæ duæ significat subiectum & prædicatum, videlicet. E. subiectum & A. prædicatum. Tertiæ verō significant quantitatem & qualitatem proportionis syllogizandæ. Item primæ & secundæ vocali proponuntur duæ illarum sex consonantium. Si quæ autem sunt aliæ literæ nihil significant.

Primo igitur regula est. Ad concludendum vniuersalem affirmatiuam (quæ solum potest concludi in barbara) sumendum est medium, quod sit consequens ad subiectum, & antecedens ad prædicatum. Et hoc significat dictio. Fecana: verbi gratia. Ad syllogizandum hanc, omnis homo est substantia, sumatur pro medio animal. Et ad concludendum hanc, omnis homo est animal (sumatur risibile.) Et idem mediū sumatur ad concludendum particularem in darij. Secū-

Not. 1.

Fecana. 1. regula.

da. Ad syllogizandum particularem affirmatiuam in 3. figura. s. in darapti, vel datisi, sumendum est mediū, quod sit antecedens ad vtrunq; s. ad subiectū & prædicatū. Et hoc denotat dictio, cageti, ut ad concludendum, aliquod animal est substantia, mediū est ly homo. Et ad concludendum, homo est animal, mediū est ly risibile. Tertia, Ad concludendum vniuersalem negatiuam in celarent, aut in cesare, sumendum est mediū quod sit extraneū ad prædicatū, & consequens ad subiectū. Et hoc denotat dictio, dafenes. Ut ad concludendum, nullus homo est lapis, sumendum est, animal aut risibile. s. nullū animal est lapis, ois homo est animal, ergo nullus homo est lapis, in celarent. Itē nullus lapis est animal, omnis homo est animal, ergo nullus homo est lapis, in cesare. Quarta, Si verō debeat concludi in camestris, aut indirecte, in celantes, medium debet esse extraneum ad subiectum, & consequens ad prædicatum. Et hoc denotat dictio, hebare, ut ad concludendum eandem, nullus homo est lapis, mediū est ly insensibile. Quinta, Ad concludendum particularem negatiuam in tertia figura, aut indirecte in prima sumendum est mediū quod sit antecedens ad subiectum, & extraneum ad prædicatū. Et hoc denotat dictio, gedaco, quæ in figura describitur inter. G. & D. ut ad concludendum, animal non est lapis, sumatur pro medio, homo, ut nullus homo est lapis, omnis homo est animal, ergo animal non est lapis, in felapton: omnis homo est animal, nullus lapis est homo, ergo animal non est lapis, in fapesmo. Sexta, Ad inferendum particularem affirmatiuam in baralipson, & dabitis, sumendum est mediū quod sit antecedens ad subiectum, & consequens ad prædicatū. Et hoc denotat illa dictio, gebali. Ut ad concludendum, aliqua substantia est homo, mediū est animal. Et ad concludendum, aliquis homo est risibilis, mediū est ly rationale. Nec sunt aliæ combinationes vtiliter præter has sex. Nam maxime esset vtilis aut febas, aut hecas, aut hedas sed istæ sunt inutiles. Et ideo non additur eis tertia syllaba ad denotandum quod nullam conclusionem inferunt. Nam supponitur tales combinationes debere fieri in prædicationibus directis. Et ideo fedas insinuat medium affirmari de vtraque extremitate: quia significat mediū consequens ad vtraque, & per consequens denotat dispositionem secundæ figuræ, vtraque præmissarum existente affirmatiua: quam supra diximus esse inutilem. Hedas verō significat medium extraneum ad vtraque

Cageti. 1. regula.

Dafenes. 1. regula.

Hebare. 4. regula.

Gedaco. 5. regula.

Gebali. 6. regula.

Febas.

Hedas.

vtraque

Hecas.

Nota. 2. Propositio syllogi

Nota. 1.

Termini in quibus omni & i quibus nulli.

vtraque extremitate. Et ideo insinuat vtraque præmissam esse negatiuam, quæ combinatio in omni figura est inutilis. Sed hecas, significat medium extraneum ad subiectum: & antecedens ad prædicatum: & ideo in primo membro denotat minorem esse negatiuam (nam subiectum conclusionis ponitur in minori) quæ combinatio est inutilis in modis directis primæ figuræ & in tota tertia. Sed in secundo membro denotat medium subiecti respectu maioris quod non potest esse in secunda figura, vnde simpliciter est inutilis. Est tamen vtilis pro modis indirectis primæ figuræ, puta, fapesmo & frifesomorum, ut omnis homo est animal, nullus lapis est homo, ergo aliquod animal non est lapis.

Ex dictis sequitur, quænam genera propositionum sunt pluribus modis syllogizabiles, quæ videlicet dicuntur pluribus modis abundare. Nam inter omnes particularis negatiua est maxime syllogizabilis: quia syllogizatur in tribus modis primæ figuræ: & in duobus secundæ, & in tribus tertiæ. Mox particularis affirmatiua, quæ syllogizatur in tribus primæ, & in tribus tertiæ. Deinde vniuersalis negatiua, quæ syllogizatur in duobus primæ, & in duobus secundæ. Postremo loco est vniuersalis affirmatiua: nempe, quæ solum syllogizatur in primo primæ.

Lectio secunda.

In textu traduntur illa principia, dare terminos in quibus omni & terminos in quibus nulli: aliter tamen paulo, quam traditur ab Aristotele. Vbi notandum quod Aristoteles. Prior. post principia regulatiua boni syllogismi, puta dici de omni & dici de nullo, quæ supra exposita sunt, statim subiungit alia duo principia, quibus a posteriori manifestatur, quænam combinatio præmissarum sit inutilis. Vnde dare terminos in quibus omni, est dare tres terminos in aliquo syllogismo, in quibus propositio vniuersalis affirmatiua composita ex extremitatibus, stet in veritate cum præmissis compositis ex eisdem terminis. Et dare terminos in quibus nulli, est dare tres terminos in quibus propositio vniuersalis negatiua composita ex extremitatibus, stet in veritate cum præmissis compositis ex eisdem terminis. v. g. ut vtamur exemplis textus: Istæ præmissæ sunt inhabiles. a. est. b. c. est. a. c. est. quod mediū nullibi distribuitur. Dabis terminos in quibus

bus nulli, si accipias pro medio genus: & pro extremitatibus duas species disparatas. Ita enim copulatiua stat in veritate, animal est homo, equus est animal, & nullus equus est homo. Et per hoc constat illas præmissas inhabiles ad inferendum aliquam affirmatiuam: quia aliàs darentur duæ contrariæ, aut contradictoriæ veræ: nam postquam præmissæ sunt veræ, conclusio esset vera quæ si esset vniuersalis, esset cōtraria dictæ negatiuæ: & si esset particularis, esset cōtradiçtoria. Et si vis dare terminos in quibus omni, accipe omnes tres terminos conuertibiles. v. g. hæc copulatiua stat in veritate, rationale est risibile, & homo est rationalis, & omnis homo est risibilis. Et per hoc probatur quod illæ præmissæ non sunt habiles ad inferendum aliquam negatiuam, aliàs darentur duæ contrariæ, aut contradictoriæ veræ. Item, hæc præmissæ sunt inhabiles, nullum. a. est. b. nullum. c. est. a. quia sunt puræ negatiuæ. Dabis terminos in quibus nulli, si accipias tres terminos disparatos, s. nullus homo est equus, & nullus lapis est homo, ergo nullus lapis est equus. Et per hoc probabis, quod illæ præmissæ non possunt inferre aliquam affirmatiuam, nec vniuersalem, nec particularem, aliàs darentur duæ cōtrariæ, aut cōtradiçtoria veræ. Et dabis terminos in quibus omni, si accipias pro extremitatibus terminos conuertibiles, & pro medio terminum disparatum. Ut iste stant in veritate, nullus lapis est risibilis, nullus homo est lapis, & ois hō est risibilis. Et per hoc probatur, quod illæ præmissæ non possunt inferre aliquam conclusionem negatiuam, nam aliàs daretur duæ cōtrariæ, aut cōtradiçtoria veræ. Itaque Aristoteles non vult probare per hæc principia malitiā propositæ cōsequentiæ, sed vult probare inhabitatē præmissarū, ad inferendam aliquam conclusionem, propter aliquem defectū intrinsicum, qui est in illis. Nec est vnum principium pro affirmatiuis & aliud pro negatiuis.

Sed vnum est, ad probandum quod tales præmissæ nullam inferunt affirmatiuam, & aliud ad probandum, quod nullam inferunt negatiuam. Et prima quidem pars textus sic habet vt expositum est, quæ optimè conuenit cum Aristotele.

At verò Petrus Hispanus, autor Notæ

textus huius, aliter interpretatur, dare terminos in quibus ois, & terminos in quibus nulli. Accipit enim in primis syllogismū non pro præmissis, vt Aristoteles, sed pro tota consequenti-

Notæ 2. 2. 2.

tia. Vnde dicit quod dare terminos in quibus omni, est principium solū pro para logismis negatiuis, & est dare tres terminos in quibus præmissæ mali syllogismi negatiui dētur veræ & cōclusio falsa. Et dare terminos in quibus nulli est principiu pro paralogismis affirmatiuis: & est dare tres terminos in quibus præmissæ mali syllogismi affirmatiui dentur veræ & cōclusio falsa. Itaq; nō adducuntur ambo simul principia ad manifestandum inutilitatem præmissarum: sed alterū ad instandū paralogismis negatiuis, & alterū ad instandū affirmatiuis. Vt si vis instare huic paralogismo ex puris particularibus: a. non est. b. c. est. a. ergo. c. non est. b. instabis in his terminis: animal non est risibile, homo est animal, ergo homo nō est risibilis: quia hæc vniuersalis, omnis homo est risibilis, cōposita ex extremitatibus stat in veritate cum præmissis. Et si vis instare huic. a. est. b. c. est. a. ergo. c. est. b. instabis in his terminis, animal est equus, homo est animal, ergo homo est equus. Et quia hic textus non omninō cōuenit cum Aristot. ab aliquibus censetur non esse. P. h. Et maximè quia secundū hanc expositionem, nō essent illa sufficientia pro omnibus syllogismis: quia hic est malus syllogismus negatiuis, nullus equus potest ridere, omne animal est equus ergo nullum animal potest ridere: & tamen non possunt dari termini in quibus omninam hæc vniuersalis affirmatiua, omne animal potest ridere, composita ex extremitatibus, repugnat præmissis: cum illæ præmissæ inferant sine distributione, aliquod animal nō est risibile. Et ideo solū dantur terminis in quibus alicui, id est, datur particularis affirmatiua, aliquod animal potest ridere, quæ stat in veritate cum præmissis. Sed dare terminos in quibus alicui, & in quibus non alicui, non est principium Aristot. Nihilominus possumus dicere quod. P. h. licet paululum deuiauerit ab Arist. nihilominus voluit illa principia, quibus Aristoteles probat inutilitatem præmissarum, applicare ad instandū paralogismis. Et de modo instandi plura diximus in priori ædicatione, quam quæ sint hic necessaria. Nam perspecto defectu cuiuscūq; paralogismi ingeniosus quique iuuatē exercitio, poterit dare præmissas veras & cōclusionē falsam. Vt si syllogismus peccat, quia medium nullibi distribuitur: tunc si est affirmatiuis, accipiatur pro medio genus, & pro extremitatibus due species illius disparatæ: & si sit negatiuis, accipiatur

pro medio genus, & pro extremitatibus duo termini conuertibiles inferiores illo: vt in exemplo modō posito faciebamus. Et proportionabili modō operandum est in alijs defectibus: sed non est adeo vtilis hic labor. Et ideo hæc de prima parte fati sint.

*Libri quinti, secunda pars,
Caput primum.*

SV perest in hac secunda parte, conditiones & defectus, quæ in priori sub cōpōdio positi sunt, latius examinare. Quā disputationem duobus capitibus absoluemus. In priori conditiones & defectus omnes explicabimus: in altero verò, modum subsumendi sub quibuscūq; terminis, ac syllogizandi ad singulos modos singularum figurarū facillimis exemplis applicabimus.

Prima ergo conditio ex quatuor generalibus hæc erat: Medium debet esse totale extremum in altera saltem præmissarū. Contra quam cōditionem arguitur: Hic syllogismus, cuiuslibet hominis equus ambulat, & cuiuslibet hominis canis quiescit (solo genitiuo, hominis, accepto pro medio) ergo cuius canis quiescit equus ambulat, est bonus in darapti: & tamen medium in neutra præmissarum est totale extremum, ergo illa conditio nō est inuniuersum necessaria.

Ad argumentum negatur maior: imò syllogismus non tenet formaliter, sed tenet virtute alterius cōsequentiæ intermedie, videlicet, quia ex illa minori sequitur hæc, quilibet homo est illud, cuius canis quiescit: ex qua cum eadem maiori, sequitur formaliter, in darapti, cuiuslibet hominis equus ambulat, & quilibet homo est illud, cuius canis quiescit, ergo illius cuius canis quiescit equus ambulat. At verò illa cōsequentiæ intermedia non est formalis tanq̄ syllogistica: quia non sequitur in simili, cuiuslibet hominis canis quiescit: ergo quilibet homo est angelus, cuius canis quiescit: nam ly angelus, est similis formæ cum ly illud. Nec esset formalis, quanq̄ inferres, cuiuslibet hominis canis quiescit, ergo quilibet homo est homo cuius canis quiescit. Nam synonymitas inter ly hominis, & prædicatum cōsequentiæ nō est intrinseca. Et ideo ly angelus, pro minori extremitate est etiam similis formæ cum ly homo. Vnde priori cōsequentiæ instabis per hanc, cuiuslibet hominis equus ambulat,

Argu. 1.

Conditio.

Argu. 3.

ambulat, & cuiuslibet hominis canis quiescit, ergo cuius angeli canis quiescit equus ambulat. Quod si negaueris hanc cōsequentiā esse eiusdem formæ cū alia, quia ly angeli, concluditur cum minori extremitate: quod tamen non se tenebat cum medio in maiori. Respondetur, quod idem defectus committebatur in prima. Concludebatur enim ly rei, seu hominis cuius: quod non se tenebat cum medio.

Secunda conditio generalis, quod medium non debet intrare conclusionem. Contra quā arguitur sic: Iste præmissæ sunt habiles, omnis cōsequentiā est bona vel mala, & aliqua propositio est consequentiā, & tamen nullam conclusionem possunt inferre, nisi medium intret conclusionem, ergo non solum illud licet, imò aliquando est necessarium. Quod præmissæ sint habiles manifestum est. Sed probatur minor. Nam si inferas, aliqua propositio est bona vel mala, cōsequentiā non valet: quia propositio neq; est bona nec mala. Sed si inferas, aliqua propositio est consequentiā, quæ est bona, vel mala, tunc optimè sequitur: sed tamen medium intrat conclusionem.

Argu. 4.

2. Conditio.

Argu. 5.

Argu. 6.

Ad hoc argumētū moderni. Sum multæ negant, necessarium esse in hac consequentiā medium intrare conclusionem: supponunt enim quod adiectiuum non potest per se esse totale prædicatum. Quare dicunt illam maiorem subordinari in mente huic, omnis consequentiā est consequentiā bona vel mala. Et ideo cōcludendo, aliqua propositio est bona vel mala, arguitur in quatuor terminis: quia prædicatū illic est, propositio bona vel mala, quæ nō erat maior extremitas. Vnde concludendum est, aliqua propositio est consequentiā bona vel mala. Sed ly consequentiā, non intrat cōclusionem tanq̄ medium, sed quia erat maior extremitas.

Sed, tamen, vt diximus secundo libro. c. de appel. gratis negatur adiectiuum posse esse totale prædicatū, vnde in illa consequentiā, omnis consequentiā est bona, aliqua propositio est cōsequentiā, ergo aliqua propositio est bona: non arguitur formaliter in quatuor terminis: quia ly bona, est per se prædicatū in maiori, & in cōclusionem. Sed tamē variatur appellatio: quia in maiori appellat supra significatū de ly consequentiā, & in cōclusionem supra significatū de ly propositio. Et ideo, vt cauetur ab hoc defectu ponendum est mediū in conclusio-

ne, scilicet, aliqua propositio est consequentiā, quæ est bona. Et tunc non intrat tanquā medium, sed ad evitandum defectum appellationis: quod frequentissimè contingit.

Tertia cōditio generalis erat, quod

3. Conditio.

id, quod se tenet ex parte medij in maiori cōcludatur cū minori extremitate, & id quod se tenet cum medio in minori concludatur cū maiori extremitate. Sed primū omnium regula est intelligenda quando licet addere aliquid medio: vel in maiori, vel in minori. Vbi notandum est, quod fuit regula antiquorum sub hac forma: Nō debet plus prædicari in minori quam fuerit subiectum distributum in maiori. Et per subiectū maioris & prædicatum minoris intelligebant vniuersaliter medium, eò quod illa est dispositio medij in prima figura, à qua cæteras denominabant. Vnde sensus regulæ erat: Medium debere esse totale extremum in vtraq; præmissarum. At verò, quanquā regula ponebatur doctrinaliter vniuersalis, nihilominus patiebatur exceptionē. Et ideo iam modò nō ponitur regula sub illis terminis, sed quod medium sit totale extremum in altera præmissarum. Notandus est ergo casus, in quo non licet addere aliquid medio in præmissis. In syllogismo negatiuo cuiuscūq; figure non licet aliquid se tenere cū medio in præmissa affirmatiua, virtute cuius totum cōplexum possit de aliquo verificari, de quo non verificetur medium. Vt hæc præmissæ, nullum album est nigrū, brunellus est albi equus, nullam possunt cōclusionem inferre: quia maximè inferrent illam, brunellus nigri equus non est: & tamē si solus esset brunellus inter equos, qui ab omnibus hominibus albis & nigris possideretur, præmissæ sunt veræ & cōclusio falsa: quia stat ly albi equus, supponere pro aliquo in affirmatiua, pro quo non accipiebatur medium in negatiua. Hæc verò nullum album est nigrum, brunellus est hominis album, optimè sunt habiles & inferunt, ergo brunellus, hominis nullum nigrum est: quia ly hominis album, in affirmatiua non stat supponere pro aliquo pro quo nō supponat ly album, in negatiua. Pari ratione istæ sunt habiles, nullū animal est lapis, omnis homo est animal & substantia (ly & diuisiue tento) quia de nullo verificatur complexum, secundum talem acceptionem, de quo non verificetur solum medium: si tamen diceres in minori, ois lapis est animal vel substantia, præmissæ essent

essent inhabiles: quia non sequitur, ergo lapis non est lapis. Nec sequeretur si ly &, acciperetur complexiue, nulla materia est homo, Petrus est materia & forma, ergo Petrus non est homo. In syllogismis autem pure affirmatiuis, vniuersaliter licet in altera premissarum medium non esset totale extremum quacumque sit illa: sicut in syllogismis negatiuis licet vniuersaliter non esset totale extremum in premissa negatiua.

Est ergo tertia conditio, quod quando licite aliquid additur medio in maiori, concludatur cum minori extremitate, & quando in minori concludatur cum maiori extremitate, & talis extremitas concludatur eodem casu, quo erat medium in illa premissa. Contra quam tamen conditionem arguitur. Non sequitur, omnis homo est monachus, omne risibile est homo albus, ergo omne risibile est monachus albus, & tamen id quod licite se tenet cum medio in minori concluditur cum maiori extremitate, ergo conditio nulla.

Respondetur consequentiam non valere, quia variatur appellatio. Sed concludendum est, ergo omne risibile est homo albus, qui est monachus: vbi medium intrat conclusionem ad euitandum defectum appellationis. Eodem modo si admiseris aliquam rem possideri in vno loco ab homine & non in alio (sicut mancipium, quod in Hispania possidetur ab homine non potest ex lege possideri in Gallia) tunc non valeret hæc consequentia: cuiuslibet hominis equus est animal. a. quilibet equus est, ergo cuiuslibet hominis. a. est animal. Nam si ly. a. valeat tantum, sicut possessum in. b. loco & in illo brunellus non possideatur ab homine, sed ab Angelo, in alio vero possideatur ab omnibus hominibus, premissa sunt vera & conclusio falsa. Si vero non admittas huiusmodi casus, optima est hæc consequentia, cuiuslibet hominis equus currit, brunellus quilibet equus est, ergo cuiuslibet hominis brunellus currit. Nam quod minor extremitas restringatur magis in conclusione, non obstat bonitati consequentia. Imò hoc præcepit hæc conditio quod illud quod se tenebat cum medio in maiori, eodem modo restringat minorem extremitatem in conclusione quo restringebat medium. Sed replicatur aduersus hoc: Non sequitur, omnis homo erit rex, brunellus erit equus hominis, ergo brunellus erit equus regis: nam casu quo omnisho-

mo post hæc erit rex, brunellus autem possideatur ab homine antequam sit rex, sed non quando erit rex, antecedens est verum & consequens falsum, & non est alius defectus nisi quod id quod, se tenet cum medio in minori, puta ly equus, concluditur cum maiori extremitate, ergo conditio non est bona. Respondetur quod variatur appellatio. Vnde concludendum est, brunellus erit equus hominis: qui aliquando erit rex. Eodem defectu non sequitur in huiusmodi consequentijs, quicumque amat odit, Petrus amat virtutem, ergo Petrus odit virtutem. Sed concludendum est ergo Petrus qui amat virtutem, odit, (scilicet virtutem.) Quicumque comedit bibit, Petrus comedit panem, ergo bibit panem. Sed concludendum est, ergo Petrus qui comedit panem, bibit aquam. In summa ad euitandum huiusmodi defectus appellationis, medium debet semper intrare conclusionem.

Arguitur autem contra hæc Dictum est, has premissas, nullum animal est lapis, omnis homo est animal & substantia (ly &, diuisiue tento) esse habiles, ergo inferunt hanc conclusionem, omnis homo lapis & substantia non est: vt ly substantia, quod in minori vniebatur cum medio per ly &, vniatur pariter in conclusione cum maiore extremitate: sed tamen non sequitur in simili forma si loco de ly substantia, ponas ly risibile, & sit tantum vnus homo. Ad hoc negatur prima consequentia. Nam quamquam ille premissa sint habiles, non tamen inferunt illam conclusionem: est enim defectus quod conclusio virtualiter est copulatiua, cuius vnica pars non infertur ex illis premissis: vt patet in instantia de illa parte, omnis homo risibilis non est. Quare inferendum est, ergo omnis homo lapis vel substantia non est, (ly vel, diuisiue.) Posset tamen in conclusione ly substantia, vniari minori extremitati per ly &, vt concluderes, omnis homo & substantia non est lapis.

Secundo replicatur ad idem. Sequitur bene, omnis homo & equus est animal, (ly &, diuisiue:) Petrus est homo, ergo Petrus est animal: item cuiuslibet hominis equus est animal, brunellus quilibet equus est, ergo brunellus est animal: & tamen id quod se tenet cum medio in maiore, non concluditur cum minori extremitate in conclusione, ergo tertia conditio non est necessaria. Respondetur illas consequentias esse bonas:

nas: quia conclusiones illæ sequuntur ex conclusionibus, quæ deberent inferri. Inferendum enim erat in priori, Petrus & equus est animal (diuisiue) ex qua formaliter sequitur, Petrus est animal: & in secunda inferendum erat, cuiuslibet hominis brunellus est animal, ex qua sequitur, brunellus est animal. Eodem modo respondetur si arguas, hanc consequentiam esse bonam, cuiuslibet hominis equus est animal, Petrus est homo, ergo Petrus vel equus est animal: vbi tamen minor extremitas non concluditur in genitiuo: vbi erat medium in maiore. Respondetur in qua, quod hæc est bona: quia conclusio infertur ex conclusione alterius, scilicet, Petri equus est animal, ergo equus est animal, & rursus, ergo Petrus vel equus est animal. Et huiusmodi syllogismos solent vocare mediatas consequentias.

Ex dictis sequitur primò conclusio nem huius consequentia non esse nugatoria, cuiuslibet serui equus est animal, hominis homo est seruus, ergo hominis hominis equus est animal. Sequitur. 2. hunc syllogismum non valere, in hac anima est sciencia: & hæc, anima est in pede, ergo in pede est sciencia: sed concludendum esset, ergo in ente quod est in pede est sciencia: nam minor extremitas erat ens in pede. Sequitur tertio huiusmodi syllogismos non valere, in Salmantica non est Imperator, & Salmantica est in Hispania, ergo in Hispania non est Imperator: in his lapidibus non sunt pisces, & hi lapides sunt in Sequana, ergo in Sequana non sunt pisces, quamquam moderni Summulistæ inconsiderate concedant illas consequentias. Putant enim quod illa conclusio in Sequana non sunt pisces, facit hunc sensum, in Sequana aliqua entia non sunt pisces. Et eadem ratione sensus alterius est quod aliquod ens, quod est in Hispania non est Imperator. Sed re vera, præterquam quod est præter communem modum concipiendi, est etiam contra dialecticam, nam ly entia, non includitur in ablatiuo, in lapidibus, sed in verbo sunt: quod negatur. Et ideo sensus est, quod in Sequana nulla entia sunt pisces. Eodem modo sensus alterius est quod in Hispania nullum ens est Imperator. Quare ex prioribus premissis concludendum est, Ergo in ente, seu in vrbe, quæ est in Hispania non est Imperator: & ex secundis premissis inferendum est, ergo in entibus, quæ sunt in Sequana non sunt pisces.

Quarta conditio generalis erat, 4. Condicio quod extremitates sint totalia extrema: tã in premissis quàm in conclusione: nisi aliquid se teneat ex parte medij, quod debeat concludi cum aliqua illarum. Contra quam conditionem arguitur: Hæc consequentia est formalis in baroco, cuiuslibet hominis quilibet equus ambulat, & risibile equus non ambulat, ergo risibile non est homo (acceptis pro extremitatibus) solum ly hominis, & ly risibilis, & tamẽ neutra extremitatum in premissis est totale extremum, ergo illa conditio non est necessaria. Maior patet, primò, quia illa est bona consequentia, & non videtur quo alio modo teneat nisi in baroco. Secundò, quia reducitur ad barbara, per impossibile, nam ex eadem maiore, scilicet, cuiuslibet hominis quilibet equus ambulat, & contradictoria conclusionis, scilicet, omne risibile est homo, sequitur in barbara contradictorium minoris, scilicet, cuiuslibet risibilis quilibet equus ambulat.

Huius argumento multi concedunt

intentum, videlicet hanc conditionem, sicut & ceteras non esse simpliciter necessariam in modis imperfectis, sed re vera si quandoque requirentur, quandoque non, non essent dicende conditiones. Igitur ad argumentum negatur illam consequentiam esse in baroco. Imò hæc non valet, cuiuslibet hominis quilibet equus ambulat: risibilis canis non ambulat, ergo risibile non est homo: tamen est eiusdem formæ cum illa: cum synonymitas inter terminos, qui se applicant extremitatibus, non sit intrinseca. Negaturque proinde, dictam consequentiam reduci per impossibile ad barbara. Si enim conclusio de barbara consideretur tanquam contradictoria minoris de baroco (vt debet considerari) accepto ly canis, loco de ly equus, in minori, vt modò facimus, tunc in hac consequentia, cuiuslibet hois quilibet equus ambulat, omne risibile est ho, ergo cuiuslibet risibilis quilibet canis ambulat, infertur contradictorium illius minoris: & tamen hæc non est in barbara. Hinc sequitur aliquam esse consequentiam formalem in barbara, cui tamen non correspondet aliqua, quæ sit formalis in baroco: vt hæc, cuiuslibet hominis quilibet equus ambulat, omne risibile est homo, ergo cuiuslibet risibilis quilibet equus ambulat, est formalis in barbara, tamẽ seruata maiore & contradictoria conclusionis inferend.

rendo contradictorium minoris nō est formalis in baroco. Satis est quod sit materialis. Hoc enim vniuersale est, quod data quacūq; consequentia ex contradictorio conclusionis, cum aliqua præmissarū sequatur cōtradictorium alterius, licet nō sit necesse, vt sequatur in consequentia syllogistica. Eodem modo respondendum est ad hunc syllogismum, qui videtur in bocardo, hominis equus non ambulat, cuiuslibet risibilis quilibet equus ambulat, ergo homo non est risibile, quæ videtur reduci ad barbara, accipiēdo eandem minorem pro maiore, & cōtradictorium conclusionis pro minori inferendo contradictoriū maioris. Sed dicimus quod nō tenet formaliter: quia hæc est eiusdem formæ, hominis equus non ambulat, cuiuslibet risibilis quilibet canis ambulat, ergo homo non est risibilis, quæ tamen nec est bona, nec reducitur ad barbara.

Defectus.1

Lectio secunda.

POST quatuor essentielles condiciones, sequitur vt examinemus defectus, tam intrinsecos quā extrinsecos. Et primus erat, quando medium tenetur æquiuocē. Qui cōmittitur in omni genere æquiuocationis, vt Petrus est Salmantica, Petrus est Apostolus, ergo Apostolus est Salmantica: omne quod est sanum est animal, pomum est sanum, ergo pomum est animal: nam in maiori, sanum, stat pro illo in quo formaliter est sanitas: & in minori, pro illo in quo est causa sanitatis: & in minori, pro illo in quo est causa sanitatis. Quicquid ridet habet os, pratum ridet, ergo pratum habet os: quicquid est Aristotelis possidetur ab Aristotele, hic liber est Aristotelis, ergo possidetur ab Aristotele: nam genitiuus ille accipitur in maiori possessiue: & in minori, vt dicit causam efficientē. Imō tota oratio potest teneri æquiuocē: vt non sequitur, Quemcūq; vellem me vincere vellem esse victum à me, amorem Dei vellem me vincere, ergo amorem Dei vellem esse victum à me: nam accusatiuus, me, in maiori tenetur actiue, & in minori passiue.

At contra hunc defectum arguitur. Si æquiuocatio medij esset defectus, sequeretur hanc consequentiam non esse syllogisticam, cuiuslibet hominis equus ambulat, Petrus est homo ergo Petri equus ambulat: nam vt dictum est libro. 2. de Nomine, ly homo, & ly hominis, diuersis conceptibus subordinantur. Quod si dixeris, hanc non

esse propriam æquiuocationem: saltem que obstat syllogismo: sequeretur æqua ratione hanc consequentiam esse syllogisticam, omnis homo est animal, risibilia sunt homines, ergo risibilia sunt animal, cū tanta sit synonymitas inter singularem & pluralem numerum eiusdem nominis, quanta inter rectum & obliquum. Ad argumentum, negatur æquam esse rationem de variatione casus & numeri. Nam obliquus verificatur mediante suo recto, & ideo supponunt pro eodem: plurale tamen non verificatur mediante singulari, & ideo non supponunt pro eodem. Quare prima variatio nihil obstat, obstat tamen secunda.

Secundus defectus huic proximus Not. 2.
erat, quando medium in aliqua præmissarū accipitur vnica, & in alia pluribus. Vbi nulla est difficultas specialis, sed in celarent & in bocardo & darapti formabuntur aliqui paralogismi peccantes hoc defectu. Defect. 2.

Tertia regula seu defectus erat, No. 3.
Ex puris particularibus, particularitate medij nihil sequitur. Contra quā arguitur. Bene sequitur, homo est, & non est animal. Petrus est homo, ergo Petrus est, & nō animal, vbi mediū nullibi distribuitur. Sunt qui putant hunc defectum pati multas instantias, Sed tamen si recte intelligatur, certè nullam patitur. Vnde ad argumentum negatur quod sit consequentia syllogistica: sed tenet solum per modum extrinsecum: quia antecedens est impossibile: sicut hæc, homo est vel non est animal, Petrus est homo, ergo Petrus est vel non est animal, tenet: quia consequens est necessarium. Defect. 3.

Secundo arguitur, hæc consequentia Argu. 3.
est syllogistica, homo est ipsemet, Petrus est homo, ergo Petrus est ipsemet: & tamen mediū nullibi distribuitur. Respondetur, quod illa tenet non syllogisticè, sed quia cōclusio infertur ex sola minori. Et hoc modo soluitur multa argumenta. Intelligitur enim cōditiones & defectus hoc modo, quod quando aliquis supradictorum defectuum committitur consequentia non tenet syllogisticè, id est, ex sola connexionione medij cum extremis: sed quia cōclusio infertur ex aliqua præmissarum vel alia via. Quare optime sequitur in secunda figura, vtrūq; album alterum animal est, homo est animal, ergo homo est albus: quia maior nō potest verificari nisi prædicato habente solum duo supposita.

fit: quorum vtrūq; sit album. Et ideo formaliter infertur hæc, omne animal est album, quæ cum eadem minori infertur illam cōclusionem in darij.

Argu. 3

Tertio arguitur, hæc consequentia
est syllogistica, quilibet equus hominis non est animal, Petrus est homo, ergo quilibet equus Petri non est animal: & tamē mediū nullibi distribuitur. Respondetur quod virtualiter distribuitur in maiore: dictum enim est supra, lib. 3. c. de obliquis: quod quando in negatiua totum complexum vnica acceptione distribuitur, virtualiter distribuitur obliquus. Vnde maior illa æquiualeat huic, nullius hominis equus est animal. Sed tamē respectu copulæ de extrinsecis tempore maxime si determinatio esset terminus cōnotatiuus non valeret cōsequētia. Vt non sequitur, nullus equus hominis albi fuit animal, Petrus est vel fuit homo albus, ergo equus Petri non fuit animal: nam si nullus homo tempore quo erat albus possedisset equum, Petrus tamē cū esset niger possedisset equū & aliquando fuisset albus, antecedens esset verum & consequens falsum. Sed contra. Ergo saltem hic esset bonus syllogismus, quilibet equus regis est albus, aliquis homo est rex habens equum, ergo quilibet equus hominis est albus: nam mediū puta ly equus, in maiori saltem distribuitur pro rege habente equum: æquiualeat enim maior huic, cuiuslibet regis habentis equum quilibet equus est albus, & cum eadem restrictione subsumitur in minori, & tamen præmissæ sunt veræ: & cōclusio falsa: si quilibet equus regis sit albus, & equi aliorum hominum sint nigri. Respondetur quod arguitur à magis ad minus restrictum cum distributione, ex parte de ly equus, qui in maiori restringitur à ly regis, & in cōclusionē à ly hominis, quod est arguere ab inferiori ad superius. At verò si cōcluderes, hominis quilibet equus est albus, optima esset consequentia: quia totum non accipitur vnica acceptione, & sic nō est idem defectus. Alius defectus potest signari, quia ly homo, in minori stat purè determinatè, sed in cōclusionē, nō: cum nō liceat ascendere disiunctiue sub illa determinatione accepta vnice immediate & in minori sic.

Argu. 4.

Quarto arguitur, hic est bonus
syllogismus, omnes Christiani sunt vna Ecclesia, Petrus & Paulus sunt omnes Christiani, ergo Petrus & Paulus sunt vna Ecclesia (ly omnes, collectiue) & tamē mediū nō di-

tribuitur, ergo ille non est defectus. Respondetur illum syllogismum tenere virtute syllogismi expositiui, quia terminus sumptus cum signo collectiuo nō potest simul in eodem instanti pro pluribus immediate supponere, mediante eadem copula. Hic verò, homo est animal, risibile est idem homo ergo risibile est animal, in creaturis quidē tenet, ac si esset expositiuus: in diuinis verò non tenet, essentia diuina est pater, est filius est eadem essentia diuina, ergo filius est pater: vt videbimus in 3. parte. Eodem modo tenet, iste homo omne animal est, Petrus est idem homo, ergo Petrus omne animal est: quia præmissæ non possunt reddi veræ nisi pro vno eodemq; supposito.

Nota. 4.

Per hanc primam regulam textualem huius tertij defectus intrinseci explicati uam manifestè intelligitur tertia. s. si aliqua præmissa fuerit particularis, cōclusio debet esse particularis: vbi cauetur à 3. defectu extrinsecis, qui est arguere à nō distributo ad distributum: nam dato syllogismo in quo arguitur ex puris particularibus, tunc arguendo ex altera præmissarum cum contradictorio conclusionis ad cōtradictorium alterius præmissæ arguitur à nō distributo ad distributum: vt quisq; poterit praticare.

Nota. 5.

Quartus defectus intrinsecus erat, quando mediū est aliquod copulatum cuius vna pars distribuitur in vna præmissa, & alia in altera, sed vtrūq; pars non distributa supponit cōfusè in ordine ad distributam. Contra quæ arguitur. Optime sequitur in barbara, omnis homo & homo omnes homines sunt, omnia risibilia homo & omnis homo sunt, ergo omnia risibilia omnes homines sunt, & tamen committitur idem defectus, ergo. Respondetur, quod ille defectus intelligitur cum his restrictionibus: videlicet in affirmatiuis ille non est defectus, si nullā sit confusa ex parte alicuius extrematis, sicut contingit in hoc argumento, nisi forte partes illæ, vbi committitur defectus, essent determinationes eiusdem determinabilis. Non enim sequitur, etiam si distribuas prædicatum, cuiuslibet albi & nigri quilibet equus ambulat, brunellus. a. albi & cuiuslibet nigri equus est, ergo brunellus ambulat. Nam si sint duo homines albi & duo nigri, & primus albus cū primo nigro possideat fauillum qui ambulat: & cum secundo nigro brunellum qui nō ambulat, secundus

us verò albus è cōtrario, cum primo nigro possideat brunellum: & cum secundo fauellum, præmissæ sunt veræ, & conclusio falsa. At verò in negatiuis quomodocunq; est defectus. Non enim sequitur in celaret, omnis homo & homo non sunt animalia, omnia risibilia. a. homo & omnis homo sunt, ergò omnia risibilia non sunt animalia.

Nota. 6.

Sed contra solutionem principalis argumenti replicatur. Hic est bonus syllogismus, omnis homo & homo omnia animalia sunt, omne rationale & risibile. a. homo & quilibet homo sunt, ergo omne rationale est risibile, omnia animalia sunt, & tamen à parte minoris extremitatis ponitur aliqua cōfusa, ergo malè responsum est. Ad hoc cōceditur quòd sit bonus syllogismus. Intelligitur enim regula, quòd quando à parte cuius extremitatis ponitur aliqua cōfusa in ordine ad vniuersalitatem mediij tunc defectus quartus habet locū, aliàs nihil obstat. Modò pars secūda minoris extremitatis determinatè quidè supponit in ordine ad vniuersalitatem mediij: vnde, si diceret in minori, omne rationale & a. risibile, &c. dares præmissas veras & cōclusionem falsam, si in prima parte minoris extremitatis loco de ly rationale, poneret, ly, materia hominis, casu quo ex animalibus essent soli duo homines communicantes in materia. Ex dictis sequitur, hanc consequentiam non valere, vterq; homo & homo nō sunt animalia, omnia risibilia. a. alter homo & vterq; homo sunt, ergo omnia risibilia non sunt animalia. Casu enim quo sunt soli duo homines, præmissæ sunt veræ, & cōclusio falsa: potissima argumenta circa hūc defectū fiūt in his signis incōpletis: sed nō est necessariū illa multiplicare.

Nota. 7.

Quartus defectus extrinsecus correspondens huic intrinseco est, nē arguatur à confusa ad determinatam. Contra quē arguitur: Optime sequitur in baralipson, omne animal est substantia, omnis homo omne animal est, ergo aliqua substantia omnis homo est. Itē in sapensmo, omnis homo est animal, nullus equus est homo, ergo animal non est equus & tamen vtrōbiq; arguitur à confusa ad determinatam ex parte maioris extremitatis, ergo ille defectus non debet.

Nota. 8.

Respondetur, quod quemadmodū non est defectus, vt partes mediij non distributi stent confusa, quando nulla est cōfusa ex parte extremitatis, ita arguere à confusa,

ad determinatā ex parte alicuius extremitatis nullus est defectus, quando medium in nulla permissarum supponit confuse, sicut fit in consequentijs assumptis, vbi medium vtrōbiq; distribuitur. Et idem esset fit vbi non distribuitur supponeret determinatè, aut discretè. In diuinis verò, nō tenet, omnis essentia diuina est persona, & omnis persona omnis essentia diuina est, ergò aliqua persona omnis persona est. Sed est propter aliū defectum, quia medium non distribuitur completè: vt videbimus in tertia parte.

Ex quo sequitur optime sequi in selapto nullus homo est lapis, omnis homo est animal, ergò animal non est lapis: & in bocardo, homo nō est lapis, omnis homo est animal, ergò animal non est lapis. Sed si mediū in negatiua supponeret confuse, non sequeretur in sapensmo, omnis homo est rationalis, omne risibile homo nō est, ergò aliquod rationale non est risibile. Nec sequeretur si aliqua pars mediij, maneret confuse, omnis materia & omnis forma sunt homo, omne risibile omnis materia & forma nō est, ergo homo nō est risibilis, vt patet si sint tantum duo homines communicantes in materia.

Sed contra hæc replicatur: non se quitur, cuiuslibet hominis. a. equus non est animal, Petrus omnis homo est, ergò Petri equus non est animal (vt patet si nō sit alius homo, nisi Petrus, qui habeat duos equos): ergo adhuc medio in vtraq; præmissarum distributo, est defectus arguere à confusa ad determinatam. Respondetur, quòd restrictio illa regulæ intelligebatur, quādo arguitur à confusa ad determinatā ex parte vnius extremitatis in ordine ad aliam: sed respectu illius, quod se tenet ex parte mediij semper est defectus: quomodocunq; supponat medium: quemadmodum etiam semper est defectus inter partes eiusdē extremitatis. Non enim sequitur in sapensmo, omnes homines omnis homo & homo sunt, nullum risibile est homines, ergo omnis homo & b. homo non sunt risibile: vt patet si tantum sint duo homines, & sit sermo de totalibus: quia ex parte secundæ partis maioris extremitatis arguitur à confusa ad determinatam in ordine ad primam, Sed de his satis.

Lectio tertia.

Quintus defectus intrinsecus eratur, quando medium vbi non distribuitur, accipitur

Nota. 9.

accipitur magis amplè quàm vbi distribuitur. Contra quem arguitur, Optime sequitur in barbara, omne animal est substantia, omnis homo qui est homo necessariò est animal, ergo omnis homo est substantia: & tamen medium in minori vbi non distribuitur stat magis amplè, ergo.

Ad hoc argumentum dubium est, vt vidim⁹ in. c. de ampliatione, an ly, animal, in minori supponat pro omni animali possibili, an solū necessario. Sed quicquid sit, saltem mediante illa copula, necessario, nō verifi- cat nisi de re necessaria. Et idè nullus est defectus in syllogismo assumpto. Intelligem⁹ quintus defectus, q̄ nō stet mediū vbi nō distribuitur secundū acceptionē qua illic tenetur, & mediante eādē copula, verificari de aliquo pro quo nō distribuatur in alia præmissa. Quare hæc præmissæ sunt etiā habiles, omne animal est substantia, & homo qui est homo est & fuit animal (& quāq; subsumas homo est & nō fuit animal) nam vtroq; modo sequitur, ergo homo est substantia, vel homo qui est vel fuit est substantia: vtraq; enim minor infert hanc, hō est animal: vel hāc, hō qui est vel fuit est animal, quæ cū eādē maiori infert eandē conclusionē. Si tamen mediū in minori præcedat copulā, non sequitur, omne albū est equus, omnis homo albū est & fuit, ergo ois homo est equus: nā si soli equi sint modò albi, & oēs homines sint nigri & fuerit albi, præmissæ sunt veræ & cōclusio falsa.

Nota. 3.

Ex his sequitur, quòd quando me- dium est aliqd̄ complexū acceptū pluribus acceptionibus, respiciendū est ad vtrāq; partem. Quare nō sequitur, cuiuslibet hominis equus erit albus, brunell⁹ hominis quilibet equus est, ergo brunellus erit albus. Nam si solus Petrus sit & erit hō & possideat nunc brunellū qui nunq̄ erit albus, & cras fauellū album, præmissæ sunt veræ, & conclusio falsa. Sed cōtrā ad min⁹ in hoc syllogismo, nullus committeretur defectus: Cuiuslibet hominis equus qui est equ⁹ erit albus, brunellus hominis quilibet equus est, ergo brunellus erit albus (quia nulla pars mediij ampliat magis in vna præmissa quàm in alia) in quo tñ præmissæ sunt veræ & cōclusio falsa, casu quo fauell⁹, quemodò est & à nullo homine possideatur, cras possidebit & erit albus, brunellus verò qui nunc possidet ab homine, nunquā erit albus. Negatur quòd non cōmittatur defectus, quia totum complexum in maiore vbi determinabile nō di-

stribuitur, accipitur pro pluribus, quàm in minori: puta, pro equo qui nunc possidetur vel possidebitur.

Hic defectus est frequentissimus in materia de incipit & definit: vt non sequitur, omne incipies esse est homo, brunellus est incipies esse, ergo brunellus est homo: quia mediū in maiore non ampliat categorematicè, & nominaliter: & idè stat solū pro re, q̄ incipit esse per primū suū esse: & in minori, quia ponit à parte prædicati, habet amplū modū significandi. Quare si modò Petrus incipiat esse per primum suū esse, & brunellus per vltimū nō esse, præmissæ sunt veræ & cōclusio falsa. Nec sequitur, cuiuslibet hominis equ⁹ incipit esse, brunellus est vel immediate posthac erit hominis equus: ergo brunellus incipit esse. Nā si nūc sol⁹ fauellus incipiat esse qui ab oibus hominib⁹ possideatur, brunell⁹ verò nō incipiat esse, nec ab aliquo homine modò possideatur, sed hora futura diuisa per partes proportionales minoribus versus nos, in qualibet parte ab alio & alio hoīe possideat, præmissæ sunt veræ, & cōclusio falsa. Ratio est, quia ly, hoīs, vbi non distribuitur propterea q̄ sequitur ly, immediate, accipitur p̄ aliquo pro quo nō distribuitur in maiore, sed subsumendū est, brunellus hominis quilibet equus est vel immediate posthac erit. Idem defectus latet sepius in signis incōpletis: vt nō sequitur, omne animal fuit in arca Noè, Petrus aliquod animal est, medio in maiori incōpletè distributo, & in minori incōpletè opposito modo singularizato, ergo Petrus fuit in arca Noè. Nam si nunc solus sit Petr⁹ inter hoīes (vt sit de aliqua specie quodlibet animal) sed tñ fuissent in arca de qualibet specie aliqd̄ animal, præmissæ sunt veræ & cōclusio falsa: quia particularitas de ly, animal, magis apliatur in maiore quàm in minore. Nec sequitur, vterq; hō fuit albus, Petrus alter hō est, ergo Petrus fuit albus. Nā si Petrus qui nūquā fuerit albus modò sit solus cum alio homine, & antea fuerint duo homines albi, præmissæ sunt veræ, & conclusio falsa.

Sed contra hæc omnia arguitur, ad minus hic esset bonus syllogismus secundum dicta, omne album est lapis, aliquod animal possibiliter est albū quod est album, ergo aliquod animal est lapis: postq̄ restringit mediū in minori pro præsentibus: & tamen cōclusio est impossibilis, & præmissæ sunt ambæ veræ, casu quo soli lapides sint albi. Nā maior ma-

nifesta est, & minor est vera secundū doctrinam traditam. 2. lib. c. de reatiuis: nam totum illud, albū quod est albū ampliatur à ly, possibiliter ut sit sensus, aliquod animal possibiliter est albū existēs. Respondetur, q̄ vt syllogismus teneat, debet ly, est, restringere taliter pro instanti presenti, vt non ampletur. At verò de hoc syllogismo, Adam fuit omnis homo, Noë fuit homo, ergo Noë fuit Adam, iam supra dictum est. c. de moda. argu. 7. quòd mediū in maiore non distribuitur completè pro omnibus pro quibus stat in minori. Nam distribuitur dependenter à determinatione copulæ. f. Adam in hoc instanti fuit omnis homo (quæ est vera.) Quare præmissæ sunt veræ & conclusio falsa. Sed vt valeat syllogismus dicendum est in maiore, Adam omnis homo fuit. Sed ad minus iste nullū videtur habere defectum, aliquod ens possibiliter est creatura, Deus necessariò est omne ens, ergo Deus possibiliter est creatura: cum tamen cōclusio sit impossibilis & maior manifestè vera & pariter minor: quia ly, ens, solū distribuitur pro ente necessario. Respondetur q̄ si quis teneat ly, ens, in minori pro ente solum necessariò distribui, defectus est manifestus: quia non distribuitur in minori pro omnibus pro quibus accipitur in maiore, sed dicendum est in minori, Deus omne ens necessariò est, sed si ly ens, à parte prædicati stet pro ente possibili, optimus est syllogismus: & minor est falsa: vt patet per de inesse ad quam reducitur, scilicet, Deus est omne ens, q̄ non est necessaria.

No. 6.

Sextus defectus intrinsecus erat, quando medium in affirmatiua stat magis amplè quàm in negatiua. Contra quæ pariter arguitur, optimè sequitur in Celarè, nullum animal est lapis, omnis homo necessariò est animal, ergo nullus homo est lapis: & tamen animal in affirmatiua videtur stare magis amplè quàm in maiori. Quòd si id negaueris, proportionabiliter ad eā, quæ modò dicemus: quia ly, animal, secundūm acceptionem quam habet in minore magis restringitur, quàm in maiore. Cōtrà sequeretur, eādē ratione, has præmissas esse habiles in festino, omnis Deus possibiliter nō est creās, De⁹ possibiliter est creās: ad inferendum hanc, Deus possibiliter nō est Deus, vel quæcunq; aliam: cum tamen præmissæ sunt necessariae, & quæcunq; conclusio negatiua ex illis extremitatibus sit impossibilis.

No. 7.
Defectus. 6.

Sextus defectus, vt sit vniuersalis

ter infallibilis, intelligēdus est in hoc sensu: Medium in præmissa affirmatiua non debet verificari de aliquo de quo non verificatur in contradictoria negatiua. Et proportionabiliter dicendum est de partibus mediū, si fuerit aliquod complexum. Vnē syllogismus primus optimus quidē est in Celarent: sed præmissæ, quæ sumuntur in replica sunt inhabiles: quia mediū in minori stat pro omni creante possibili, & in maiore negatiua stat solum pro necessario: pro quo videlicet stat in sua contradictoria, f. Deus necessariò est creans.

No. 8.

Quintus defectus extrinsecus erat à non amplo ad amplum cum distributione ampli, cui correspondet alter oppositus, ab amplo ad non amplum sine distributione ampli. Sextus est, ab amplo ad non amplum affirmatiuè: cui opponitur aliter à non amplo ad amplum negatiuè. Sed hi defectus intelligendi sunt secundū regulas arguendi in ampliacionibus, quas posuimus lib. 2. cap. 13. lect. 2. Vnde quintus defectus nullam habet exceptionē. Nā sexta regula posita illic erat quòd à non amplo ad amplum cum distributione ampli nullo modo sequitur, nec affirmatiuè, nec negatiuè, nec cum constantia non ampli, nec sine illa. Et quinta regula fuit, quòd ab amplo ad nō amplum sine distributione ampli nullo modo sequitur. Sed cōtra quintum defectum arguitur: Optimè sequitur in ferio, nullum animal erit album, homo est animal, ergo homo nō erit albus: & tamen arguitur ex parte minoris extremitatis à non amplo ad amplum negatiuè: ergo ille non est defectus. Respondetur quòd à non amplo ad amplum negatiuè est defectus vniuersalis, quando non ponitur constantia non ampli. Sed quando arguitur cum constantia & sine distributione ampli, optimè sequitur vt habet secunda regula arguendi in ampliacionibus. Vnde quādo committitur iste defectus inrer præmissam affirmatiuam & conclusionem, nihil obstat: quia arguitur tunc cum constantia non ampli. Sed si committeretur inter præmissam negatiuam & conclusionem, tunc esset defectus: vt non sequitur in baroco, omne coloratum est vel erit corpus album, quod est albū non est vel erit corpus, ergo album non est vel erit coloratum: nam tunc arguitur sine constantia non ampli: & casu quo modò nullum fit album, sed posthac erunt alba, præmissæ sunt veræ & conclusio falsa.

Argu. defectus.

Secundò arguitur contra eosdem

defectus. Ad minus sequeretur hunc esse bonum syllogismū i ferio, omne animal possibiliter non est albū, homo possibiliter est animal, ergo hō impossibiliter est albū: v pote vbi nullus apparet defectus. Antiqui assignassent hic octauū defectū: q̄ copula cōclusionis non insequitur copulam maioris, sed ille, vt diximus non est defectus, nisi propter variationē ampliacionis vel appellacionis. Et ideo dicendū q̄ committitur sextus defectus extrinsecus. Debet enim intelligi proportionabiliter, sicut sextus intrinsecus, q̄ committitur in syllogismo negatiuo: debent enim tunc cognosci ampliaciones negatiuarum per contradictorias affirmatiuas. Vnde maior extremitas in conclusione negatur pro albo possibili & in minori pro necessario: quare inferendū est, ergo homo possibiliter non est album. si vis hanc vocare variationem appellacionis placet. Eodem defectu peccat hic paralogismus, nullus homo est & fuit albus, omne risibile est vel fuit homo ergo nullū risibile est vel fuit album: nam maior extremitas stat in cōclusionem pro illo quā est vel fuit albū, & in maiore pro illo quod est & fuit album. Vnde concludendum est, nullam risibile est & fuit album,

Nota. 9.

Idem defectus ampliacionis committitur respectu verbi presentis, quādo fingitur importare latitudinē tēporis. Quare, nō sequitur omne album est homo, oīs equus est albus, ergo equus est homo: si verbū maioris importet primam medietatē horæ: & verbum minoris secundā. Et secundū hoc distinguendū est hoc sophisma, qui plus sitit plus bibit, quicunq; plus bibit minus sitit, ergo qui plus sitit minus sitit: in quarta figura. Qui quidē syllogismus in rigore optimus est: nam omnia verba præmissarū & cōclusionis in rigore referuntur ad idē instans. Et tūc sicut cōclusio est impossibilis ita & præmissæ sunt incōpossibiles: Sed tamen in sensu in quo fit, verba præmissarū referunt ad diuersa instantia: videlicet qui plus modò sitit statim plus bibit, & qui plus bibit postea minus sitit. Vnde non sequit cōclusio, q̄ in eodē instāti plus sities minus sitiat, nisi referat ad diuersa. f. qui antea plus sitiebat, nūc minus sitit. Eodem modo dicendū ad hoc, cui plus dimittitur, plus diligit (quod habetur in Evangelio) sed quicunq; plus diligit minus peccat, & minus peccati minus dimittitur: ergo cui plus dimittit, minus dimittit. Optima em̄ est consequentia, & si oia verba

referant ad idē instans, sicut cōclusio est impossibilis: ita & præmissæ sunt incōpossibiles. Sed si referant ad diuersa instantia, sensus est, cui modò plus dimittitur postea plus diligit, & qui plus diligit, inde minus peccat: & minus peccanti, postea minus dimittitur: vnde non sequitur nisi q̄ cui modò plus dimittitur: postea minus dimittitur.

Hos defectus ampliacionis adnota Nota. 10.

uit Aristoteles. i. Priorū, multiplicādo omnes combinationes modalium. At verò combinationes illæ plures sunt quàm quæ valeant memoria teneri. Nec habet verū nisi in propositionib⁹ de modo loquēdi cōsueto. Imò nec in illis tenent vniuersaliter, nisi quando committitur aliquis istorū defectū signatorum. Et ideo posteriores dialectici ex cogita uerūt has regulas ampliacionis & restrictionis, quibus oēs illas cōbinationes cōprehenderēt. Quare superuacaneū est illas hic recēfere. v. g. prima cōbinatio Aristo. est: In prima figura, maiori de necessario, & minori de inesse, sequit conclusio de necessario. Sed tamen hæc regula non habet vniuersaliter verū, nisi in darij & ferio & in modis particulariter concludētib⁹, vt omne animal necessariò est substantia, homo est animal: ergo homo necessariò est substantia (à non amplo ad amplū sine distributione) sed in barbara & celarè, vbi arguitur cū distributione, nō sequitur, omnis Deus necessariò est essentia diuina, omne ens est Deus, ergo omne ens necessariò est essentia diuina. Nam ante creationem mūdi pmissæ erant veræ & conclusio falsa. Ad hunc modū censendū est de aliis combinationibus, scilicet, maiori de necessario & minori de contingente, vel è conuerso: & de quibuscunq; aliis in quacunq; figura.

Nota. 11.
defectus. 7

Septimus defectus intrinsecus erat quando arguitur ex puris negatiuis: atque adeò septimus extrinsecus est, q̄ aliqua præmissarum existente negatiua cōclusio est affirmatiua: vt habet t, secūda & quarta regula textuales. Vbi solum est aduertendū ad qualitates virtuales ppositionū. Nam sunt aliquæ habētes formam affirmatiuarū, quæ sunt virtualiter negatiuæ, è conuerso. Quare optimè sequit in barbara, omne animal contingenter non est substantia, omnis homo contingenter non est animal, ergo omnis homo contingenter est substantia: nam præmissæ sunt virtualiter affirmatiuæ. Item sequitur, omne animal contingenter est substantia, omnis hō possibiliter est animal, ergo omnis homo

S 2 contin.

contingenter non est substantia: quia cōclusio est virtualiter affirmatiua. Item sequitur, omnis homo est vel non fuit animal, Petrus est & nō fuit homo, ergo Petrus est vel non fuit animal: quia minor est affirmatiua virtualiter iuxta regulas positas in de qualitate propositionis. Item sequitur, tantum homo nō est albus, tantū homo non est equus: ergo equus est albus: nam prēmisse sunt virtualiter affirmatiue: & ex secundis exponētibus infertur illa conclusio in darapti.

Nota. 2. Vltim^o defectus.

Vltimus defectus intrinsecus ponebatur ab antiquis, qñ copula cōclusionis non sequit copulā maioris. Vocabant copulam maioris, copulā prēmisse vbi medium distribuitur, & copulā prēmisse negatiue, si syllogismus esset negatiuus: nam cōstituebant regulas secundū dispositionē quatuor modorum perfectorum. At verò hic non est defectus, nisi committatur aliquis defectus ampliatiōnis, restrictiōnis, vel appellationis. Sed contra hoc arguitur: Hic syllogismus nō valet, homo est niger, omnis homo fuit albus, ergo album quod fuit album est nigrum: nam casu quo nunc omnes homines sint nigri, & fuerint albi, & modò nullū sit album, prēmisse sunt veræ & conclusio falsa: nam album, quod fuit album, non supponit in consequēte, cum nullum sit modò album quod fuerit album, & tamen non apparet alius defectus nisi quòd copula cōclusionis nō sequitur copulā prēmisse vbi medium distribuitur. Respondetur, quòd non est defectus, nisi quòd minor extremitas nō benè restringitur in conclusione sicut erat in minori. Nam in minori stat p illo, quod fuit album, & in conclusione pro illo quod est modò & fuit album. Et ideò concludendum est: ergo quod fuit album est nigrum.

Caput secundum.

Nota. 1.

Posthæc descendendū est ad singulos modos, vbi paucis exemplis explicabitur modus syllogizandi in quocunq; modo & sub quibuscunq; terminis. Et vt cōpendiosior sit disputatio, non sequimur seriem omninò modorum, sed statim post modum vniuersalem tractabimus particulare subalternum. Et in primis notandum, barbara esse modum aptissimum ad demonstrandum vniuersaliter: vt omne animal rationale est risibile, omnis homo est animal rationale, ergo omnis homo est risibilis: darij verò est modus eius subalternus, eo quòd minor & con-

clusio de darij sunt subalternæ ad minorem & conclusionem de barbara: & hic etiam est accommodatus demonstrationibus particularibus: vt omne animal rationale est risibile, aliquis homo est animal rationale, ergo aliquis homo est risibilis.

Arguitur ergo primò contra hos modos. Non sequitur, omnis conclusio est falsa, omnis cōclusio de barbara est conclusio, ergo omnis conclusio de barbara est falsa: nam conclusio se falsificat, & minor non se falsificat, & tamen arguitur in barbara, ergo ille modus non est formalis. Respondetur negando maiorem: Imò optimus est syllogismus. Nec obstat conclusionem esse falsam reflexionem: & prēmisse esse veras: sed satis est, quòd non potest ita esse sicut significatur per prēmisse: quin ita sicut significatur per conclusionem. Idem est dicendum de hac, omnis conclusio est vniuersalis, cōclusio de darij est cōclusio, ergo conclusio de darij est vniuersalis. Sed contra, quia conclusio est impossibilis: & quælibet prēmisse possibilis: sicut hic, nulla conclusio est negatiua, cōclusio de ferio est conclusio, ergo conclusio de ferio non est negatiua. Respondetur, quòd prēmisse sunt incompossibiles.

Secundo arguitur: nō sequitur, quicunq; dicit te esse animal dicit verum: quicunq; dicit te esse equū, dicit te esse animal, ergo quicunq; dicit te esse equum dicit verum: & tamen arguitur in barbara, ergo. Ad argumentum negatur maior. Imò optimus est syllogismus: & minor est falsa. Non enim sequitur vt aliqui putant, equus est animal, ergo hominē esse equū est hominē esse animal: quia hominem esse equum, est vniuersaliter impossibile: vt chimæra. Sed ad minus hic est bonus syllogismus. Quicunq; dicit hominē esse animal rationale, explicat naturā hominis, sed quicunq; dicit hominem esse hominem, dicit hominem esse animal rationale, ergo quicunq; dicit hominē esse hominē explicat naturam hominis. Respondetur, qd ad huc minor est falsa: nam quanq; idem sit realiter, hominem esse hominem, & hominem esse animal rationale, tamen ly, dicit, appellat propriū cōceptū vel propriā vocem. Vnde sensus est, quicunq; dicit hominem esse hominem proferendo hanc vocē, homo est homo, dicit hominem esse animal rationale per illam vocē, homo est animal rationale.

Tertiò

Argum. 3. Tertiò arguitur, nō sequitur, quicunq; est Hispanus, est Gallus. Petrus est Hispanus, ergo quicunq; est Petrus, est Gallus: nam si Paulus Hispanus & Ioannes Gallus essent omnino similis, Petrus verò Hispanus esset illis dissimilis, prēmisse sunt veræ & conclusio falsa, & tamen arguitur in darij, ergo. Respondetur, concessa maiori negando minorem: nā medium in maiori nō distribuitur cōpletè: vt patet per resoluendum, quacunq; qualitate qualificatur Hispanus, qualificatur Gall^o: vbi ly, Hispanus, nō distribuitur: sed si ly, quicunq;, acciperetur completè, vt valeret tantum, sicut quilibet homo qualis, optimè sequeretur, quicunq; homo disputat, Petrus est homo qualis, ergo Petrus disputat. Eodem modò dicendum est ad hunc syllogismū, quotiescunq; fuisti Salmaticæ fuisti homo, bis fuisti Salmaticæ, ergo bis fuisti homo: est enim optimus, vt patet resoluendo hoc modo (si Latine diceret) omnibus vicibus quibus fuisti Salmaticæ fuisti hō, due sunt vices quibus fuisti hō: vbi ly, vices quib^o fuisti Salmaticæ, est mediū: & sicut cōclusio est falsa, ita & maior casu cōmuni qd bis intraueris Salmaticā: nā bis fuisse hominē denotat hominem fuisse mortuū & postea resurrexisse. Si tñ diceres, quandocunq; fuisti Salmaticæ fuisti homo: heri fuisti Salmaticæ, ergo heri fuisti homo, prēmisse essent veræ sicut conclusio.

Not. 2.

Alij sunt multi huiusmodi paradoxismi tritissimi: vt quicquid Deus pot facere cum causa secūda pot facere se solo, De^o cum causa secūda pot pducere actū meritoriu, ergo Deus se solo pot producere actū meritoriu: nam prēmisse sunt veræ, & cōclusio falsa, cōmittit enim defect^o, primò intrinsecus: quia mediū in maiori accipitur non vnica, & in minori vnica, itidē inferendo variatur appellatio, Sed arguendū est hoc modo, quicquid Deus pot facere cum causa secūda, pot facere se solo, meritū est aliquid quod Deus pot pducere cum causa secūda: ergo meritū Deus pot pducere se solo. Itē in hoc syllogismo, omne quod nō fuit est, Petrus nō fuit, ergo Petrus est: Casu quo aliqua entia incipiant nūc esse, per primū sui esse, sed Petrus nec sit nec fuerit, prēmisse sunt veræ & conclusio falsa: quia minor est negatiua. Et ideò subsumentū est, Petrus est aliquid quod nō fuit. Nam mediū in maiori solū distribuitur pro

rebus, quæ modò sunt & non fuerunt.

Quartò arguitur: non sequitur, omnis equus hominis est animal, omnis monachus est homo, ergo omnis equus monachi est animal. Nam casu quo monachi nō habeant equos, prēmisse sunt veræ & cōclusio falsa: & tamen arguitur in barbara, ergo.

Hic queritur modus subsumentū sub determinatione accepta vnica. Subsumere est sub alio sumere, id est, accipere terminum tanquā minorem extremitatē, de quo prædicet mediū in minori, atq; adeo de quo prædicetur maior extremitas in conclusione. Et in his duobus modis, s. bar. & da, ostendemus artem subsumentū sub quibuscunq; terminis: Atq; adeo pro arte syllogistica est notanda regula, qd sub illo termino licitum est subsumere, sub quo licitum est descendere: vnde repetendū est memorię illud, quod diximus, lib. de descensu sub determinatione accepta vnica Dixim^o enim qd ad cognoscendū qualis ascensus aut descensus valeat sub determinatione accepta vnica, reducenda est talis propositio ad suam cōuertentem, vbi accipitur non vnica & per illam iudicandum est de ascensu & descensu. Vnde ad argumentum concessa maiori negatur minor. Nam mediū nullibi distribuitur completè. Illa enim maior, quilibet equus hominis est animal, nō equiualeat huic cuiuslibet hominis quilibet equus est animal, æquiualeat tamen huic, cuiuslibet hominis habetis equū quilibet equus est animal. Et ideò si subsumas cum eadem restrictione, optimè sequitur, quilibet equus hominis est animal, omnis monachus est homo habens equū, ergo omnis equus monachi est animal. Eodem modo sequit in ferio: quilibet hominis equus non est animal, Petrus est homo, ergo Petri quilibet equus non est animal: quia maior æquiualeat huic, cuiuslibet hominis quilibet equus non est aia, vt dictū est inter examinandum tertiū defectū intrinsecū, vbi alia etiā notant circa modū subsumentū sub determinatione accepta vnica. Non sequitur, cuiuslibet hominis quilibet equus currit, brunellus est equus: ergo brunellus hominis currit. Eadem ratione: quia nec sub determinabili accepto nō vnica licet immediate subsumere, sicut nō licet descendere, nisi fortè subsumentur cum eadem restrictione: vt si subsumeres, brunellus est equus hois, nam illa maior infert hanc, quilibet equus hois currit: vnde

cum hac minori sequitur q̄ brunell^o currit.

Argum. 5.

Quintò arguitur, non sequitur, omnis homo vel ois equus est brutū, risibile est homo vel equ^o, ergo risibile est brutum: & tamen arguitur in darij, ergo darij nō est bona consequentia. Concessa maiori, negat minor, arguitur enim ex puris particularibus: nam licet ambæ partes disiuncti distribuuntur in maiori, tamen totū disiunctum nullibi distribuitur. Vnde si accipiat pluribus acceptionibus mutandū est ly, vel, in maiori, in ly, & nē maneat eadem particularitas. Sed si accipiat totum vnica acceptione, debet totum vnica acceptione distribui in altera præmissarum: quare optimè sequitur, omnis homo vel equus est animal, risibile est homo vel equus, ergo risibile est animal, vt ly, omnis, distribuat totum disiunctiuum, & maior equiualeat huic, omne quod est homo vel equus est animal.

Argum. 6.

Sextò arguitur, non sequitur, omne vidēs se est homo, ois equus est videns se, ergo ois equus est hō. Nā si relatiuū maioris referat prædicatū & in minori referat subiectum & quilibet homo videat se, & pariter quilibet equ^o videt se, præmissæ sunt veræ & conclusio falsa: & tñ arguitur in barbara, ergo.

Not. 4.

Ad argumētum concessa maiori negatur minor. Est enim obseruandum qñ subsumitur sub relatiuo: vt idem referat in vtraq; præmissarū, aliās medium teneretur æquiocē. Quare sub illo relatiuo nō pōt congruē fieri subsumptio: nā si posset maximè, si relatiuum in minori referret idem prædicatum maioris: sed iam dictū est sepe, q̄ relatiuum reciprocum vnus categoricè non potest congruē referre antecedens in alia. Si tamen ly, se, vtrobiq; referat suum determinabile, puta, vidēs, optimus esset syllogismus. Sed contrā saltē liceret subsumere sub dicto relatiuo referēte prædicatū, resoluēdo illud in suum antecedēs, hoc modo, omne vidēs se est homo, equus est vidēs hoīem, ergo equus est homo, & tñ præmissæ sunt veræ & conclusio falsa: casu quo Petrus videat se & à nullo alio videat, & equus videat Paulū: nam maior habet vnam singularē verā sub prædicato: puta omne vidēs se est Petrus. Respondetur defectum esse tunc: quia mediū in maiori non cōpletè distribuitur, nam includit relatiuū referēs terminū statem determinatè: quare distribuendū est mediū in minori aut

antecedens relatiui: optimè enī sequitur, omne vidēs se omnis homo est, equus est vidēs hominē, ergo equus est hō: nullo modo tamen sequitur, ergo equus omnis homo est, vt patet si loco de ly, equus, subsumas ly, risibile: illa etenim maior infert hanc, omne videns hominem est homo, ex qua & minore sequitur prima conclusio non secunda. Et hoc ipsum magnopere aduertendum est in subsumptionibus horum relatiuorum. Eodem modo distinguendus est hic syllogismus in ferio, à nullo eodem sibi Petrus differt: Paulus idem est sibi, ergo à Paulo Petrus non differt. Nam si ly, sibi, vtrobiq; referat ly, eodem, optimus est syllogismus, & maior est falsa. Si verò in maiori relatiuum referat ly, Petrus, & in minori ly, Paulus præmissæ sunt inhabiles.

Contra hanc autē resolutionem arguitur, Sequere eādē ratione, quòd quando subsumitur sub antecedente relatiui, deberet etiam relatiuum idem referre in conclusione quod in præmissis: vt si diceres, omne animal est ipsummet, omne risibile est animal, ergo omne risibile est ipsummet, relatiuum conclusionis debet referre subiectum maioris: aliās teneretur æquiocē, sed hoc non potest congruē fieri, ergo nullo modo potest fieri subsumptio sub antecedente relatiui. Respondetur, quòd certe non potest congruē inferri, nisi aliquando exprimendo antecedens ipsiusmet relatiui: vt omne animal est ipsummet, omne risibile est animal, ergo omne risibile est ipsummet animal: nam maior æquiualet huic, omne animal est ipsummet animal.

Sed contra solutionem arguitur, esto relatiuum in maiori referat subiectum maioris, & in cōclutione, subiectū conclusio nis, syllogismus hic est formalis, omne animal est ipsummet, omne risibile est animal, ergo omne risibile est ipsummet: ergo non obstat æquiocatio. Respondet, cōcedendo hmōi syllogismos esse formales. Et tenet ex eo, quòd relatiuum reciproquū refert sigillatim pro omnibus suppositis antecedētis. Et ideo eodem modo prædicatur de quocunq; subsumpto sub eodē antecedēte. An verò teneat syllogisticè, disputatio est de nomine. Videtur enim ex parte argumētum in quatuor terminis, nam relatiuū conclusionis nō videtur omnino synonymum cum relatiuo præmissarum. Sed ex alia parte potest dici, q̄ tenet syllogisticè: nam relatiuum recipro-

cum se

Not. 5.

Not. 6.

cum referēs aliquam terminum & referens subsumptū sub illo cēsetur idem. Quanquā syllogismi affirmatiui tenent etiā aliunde: puta, quia ex sola minori sequitur conclusio. Est veruntamen obseruandum, quòd relatiuū conclusionis referat totum quod subsumitur sub antecedente: vt hic, omnis homo est ipsemet, materia & forma sunt homo, ergo materia & forma sunt ipsemet, relatiuum cōclutionis non debet referre primā partem copulati, sed totum. Et hic, omne animal est ipsummet, omnis hō & ois equus est animal, ergo omnis homo & omnis equus est ipsemet (ly, & diuisiue) relatiuū non debet referre primam partem copulati solū, sed ambas seorsum: vt sensus conclusionis sit, omnis homo est ipsemet, & omnis equus est ipsemet. Et hic, omne animal est ipsummet, omnis homo vel equus est animal, ergo omnis homo vel equus est ipsemet (toto disiuncto vnica acceptione distributo) relatiuum debet referre totum disiunctū. Et per hunc modum operaberis in syllogismis negatiuis ex contradictorio conclusionis cum altera præmissarū inferendo alteram, vt nō sequitur in bocardo, materia & forma non sunt ipsemet (relatiuo referente primā partem subiecti) omnis materia & forma sunt homo ergo homo non est ipsemet. Sequere tamen, si relatiuum referret totum copulatum quod est medium.

Septimò principaliter arguitur:

Argu. 7.

non sequitur, omnes duo apostoli Dei sunt duo, & duodecim sunt omnes duo (medium in maiori distributo, & in minori collectiue tento) ergo duodecim sunt duo: & tamen arguitur in darij, ergo darij non est cōsequentia formalis. Quòd si dixeris, non licere medium in altera præmissarum teneri distributiue, & in alia collectiue. Contrā, si medium è, diuerso in maiori teneretur collectiue: & minori distributiue consequentia esset formalis, ergo ille non est defectus.

Circa subsumptionem sub termino

No. 7.

Regulæ. 4.

collectiue tento, notato q̄ terminū collectiue teneri non sufficit pro distributione medij. Quare si in altera præmissarū mediū teneatur particulariter, non valet syllogismus. Vt non sequitur, omnes apostoli Dei sunt duo decim (collectiue) Petrus & Paulus sunt apostoli Dei: ergo Petrus & Paulus sunt duodecim. At vero, quando vtrobiq; tenetur collectiue, tunc tenet in virtute syllogismi sin-

gularis. Nam quanquam signum collectiuum non faciat simpliciter terminum esse singularem, nihilominus facit, vt secundum talem acceptionem non possit accipi pro pluribus diuisiue pro eodem tempore. Est ergo regula prima, quòd si medium in altera præmissarum accipiat cum signo collectiue, in altera debet eodem modo accipi cū signo collectiue. Quòd si in vna accipiat collectiue, & in alia distributiue, tunc exigitur, vt teneat syllogismus, quòd vel præmissa de signo distributiue inferat aliam de signo collectiue, vel præmissa de signo collectiue inferat suam præiacentem. Secunda regula. A propositione affirmatiua de termino distributo ad eandem de eodem termino collectiue tento, optimè sequitur dummodo à parte alterius extremi nulla ponatur confusa. Vnde syllogismus assumptus in argumento optimus est, si medium in maiori teneatur collectiue, & in minori distributiue, vt arguitur in replica: quia minor, scilicet, duodecim sunt oēs duo, infert seipsam de signo collectiue: cum à parte alterius extremi non sit confusa. Et eadem ratione esset bonus syllogismus, si subsumeret vniversali ter in barbara, scilicet, omnes duodecim sunt omnes duo. Si verò, è conuerso mediū in maiori stet distributiue, & in minori collectiue vt assumitur in argumento, nullus est syllogismus: quia maior non infert seipsam de signo collectiue, cum à parte prædicati ponatur confusa. Tertia regula. A propositione negatiua de signo distributiue ad eandem de signo collectiue nullum est argumētum. Vnde syllogismus negatiuus nihil valet, si mediū in negatiua stet distributiue & in affirmatiua collectiue: vt non sequitur, nulli duo apostoli Dei sunt duodecim, isti duodecim sunt omnes duo, ergo isti duodecim nō sunt duodecim. Vltima regula. A propositione de signo collectiue ad eius præiacentem, affirmatiue non sequitur: vt patet in exemplis iam modò positis. Sed negatiue optimè sequitur. Quare si in præmissa negatiua medium tenetur collectiue, & in affirmatiua distributiue, bonus est syllogismus: vt bene sequitur, omnes apostoli Dei non sunt duodecim (collectiue) & apostoli Dei, omnes apostoli Dei sunt (distributiue) ergo apostoli Dei non sunt duodecim.

Sed replicatur cōtra principalem No. 8.

solutionē. Non sequitur, omnes apostoli Dei erunt duodecim, Petrus & Paulus sunt omnes

S 4 aposto

apostoli Dei, ergo Petrus & Paulus erunt duo decim, medio utrobique collectio tentio: & tamen secundum dicta nullus apparet defectus, ergo dicta nulla. Ad hoc concessa maiori negatur minor: nam cum huiusmodi syllogismi teneant in virtute syllogismi de medio singulari, necesse est, ut medium non accipiat in ordine ad diuersas copulas, nam tunc medium acciperetur pro diuersis collectionibus: ut in maiori fiat pro collectione omnium, qui sunt vel erunt, & in minori pro collectione omnium qui modo sunt. Ex quo sequitur quod si teneatur, hanc esse veram, Adam fuit omnis homo, tunc non sequitur, Petrus & Paulus erunt omnes homines, Ioannes & Thomas erunt omnes homines: ergo Ioannes & Thomas sunt vel erunt Petrus & Paulus: nam si Petrus & Paulus in aliquo instanti post hac erunt omnes homines, & postea in alio Ioannes & Thomas erunt omnes homines, premissa sunt vera, & conclusio falsa.

Argu. 8. *Octauo arguitur, non sequitur, incipit omne album esse homo, Petrus est vel immediate posthac erit albus, ergo incipit Petrus esse homo: nam si Petrus qui antehac fuit niger, nunc sit omne album, & fuissent alia alba, premissa sunt vera & conclusio falsa, & tamen arguitur in darij, ergo non est modus utilis.*

No. 10. *Ad argumentum, concessa maiori negatur minor: nam ut notandum est in quarto argumento sub termino sub quo non licet descendere, non licet syllogizare: & superius dictum est ly, incipit, confundere terminos sequentes speciali confusione. Quare illa premissa sunt inhabiles: & habet duplicem defectum intrinsecum. Primus est, quod medium nullibi distribuitur complete: quia in exponente negatiue non distribuitur. Item quia in maiori, ubi non distribuitur complete, pro pluribus accipitur, quam in minori. Eadem ratione non sequitur, incipit Christus esse Deus, filius Dei est vel immediate post hoc erit Christus, ergo incipit filius Dei esse Deus. Nam in primo instanti conceptionis Christi premissa erant vera, & conclusio falsa: ut patet per exponentes immediate. Quod maior sit vera probatur: Nam in illo instanti verum erat dicere, Christus est Deus, & non immediate antehac Christus erat Deus. Minor vero clara est.*

No. 11. *Sed replicatur contra solutionem,*

Ad minus hic syllogismus valeret in darij, cuiuslibet hominis quilibet equus incipit esse, brunellus est vel immediate posthac erit hominis equus, ergo brunellus incipit esse, cuius tamen premissa sunt vera & conclusio falsa, si omnes equi, qui nunc possidentur ab homine incipiant nunc esse per primum sui esse, brunellus tamen nec incipiat esse nec modo possideatur, hora tamen futura diuisa per partes proportionales minoribus terminatis versus nos in qualibet parte ab alio & alio homine possideatur, qui tunc sit omnis homo. Quod si dicas defectum esse: quia medium in minori, ubi non distribuitur accipitur pro aliquo post ly, immediate, pro quo non distribuitur in maiori ante ly, incipit, ad minus optima esset consequentia si subsumeres, brunellus est vel immediate post hac erit cuiuslibet hominis quilibet equus, & tamen etiam in eodem casu hac minor est vera, nam in quolibet instanti post hac verum erit dicere, nunc brunellus est cuiuslibet hominis quilibet equus. Respondetur, quod syllogismus non valet etiam si medium distribuitur in minori. Nam quamquam liceat medium, ubi distribuitur, aut in negatiua accipi pro aliquo pro quo non accipitur, ubi non distribuitur, vel in affirmatiua, exigitur tamen ut in altera premissarum accipiat in alia. Modò hic i neutra accipit pro omnibus pro quibus accipit in alia. Quare, subsumendum est in minori, brunellus hominis equus est vel immediate post hoc erit. Et eodem defectu peccat hic syllogismus, Petrus erit omnis homo, Paulus erit omnis homo, ergo Petrus erit paulus, si teneas premissas esse veras pro diuersis temporibus. Eodem defectu non sequitur, omnes homines incipiunt esse entia, hac entia sunt vel immediate posthac erunt homines, ergo hac entia incipiunt esse entia: ut patet si nunc soli Petrus & Paulus sint qui incipiant esse per primum sui esse, & tamen sint duae materiae & duae formae separatae, quae non incipiunt esse ex quibus hora futura diuisae per partes proportionales minoribus versus nos, in quolibet parte fiant alij & alij homines per transpositionem partium, & diuisionem materiae. Sed subsumendum est, hac entia, homines sunt vel immediate posthac erunt. Et pariter in negatiuis non sequitur, nullius hominis equus incipit esse, brunellus est vel immediate posthac erit hominis equus, ergo brunellus non incipit esse: ut patet in eodem casu,

casu, hoc mutato, quod equi qui modo possidentur ab hominibus non incipiant esse, sed brunellus incipiat esse. Nec sequitur, nulli homines incipiunt esse entia, hac entia sunt vel immediate posthac erunt homines, ergo hac entia non incipiunt esse entia: ut patet mutato casu superiori sic, quod nulli homines nunc existentes incipiant esse: sed tamen illae partes, ex quibus constituendi sunt hora futura illi homines incipiant esse.

Argu. vlti. *Vltimo tandem arguitur. Non sequitur, omne non album esse vel fuit homo, equus est non albus: ergo equus est vel fuit homo: quia si homines semper sint & fuerint nigri, equi vero fuerint albi, & sint modo nigri: nec fuerint alia creatura (nam loquimur de non albo creato) premissa sunt vera & conclusio falsa: & tamen arguitur in darij: quia nihil obstat, medium ubi distribuitur teneri magis ample: ut supra notauimus. Et confir. Non sequitur, omne non animal est insensibile, omnis homo est animal, ergo omne non homo est insensibile, & tamen arguitur in barbara, accipiendo terminum infinitum pro medio: ergo barbara non est modus utilis. Quod si dicas, non licere arguere sub termino infinitato: Contra: Optime sequitur in darij, omne non animal est insensibile, homo est animal, ergo aliquid non homo est insensibile.*

No. 12. *Ad argumentum varie respondendum est, secundum varias opiniones. Si enim teneas cum communi opinione, negationem infinitare terminum secundum acceptionem, puta secundum exigentiam ampliationis, tunc illa premissa argumendi sunt inhabiles, quia medium in minori accipitur pro aliquo pro quo non distribuitur in maiore. Accipitur enim in minori pro illo, quod modo non est album: sed in maiore solum distribuitur pro illo, quod nec est nec fuit album. Et eadem ratio ne in hoc syllogismo committitur quintus defectus ex trinsecus, nullus homo est equus omne non album: omnis homo qui est homo, est vel fuit, ergo omne non album non est equus: ut patet in eodem casu. Nam minor extremas in minore solum accipitur pro illis, quae nec sunt nec fuerunt alba, & in conclusione accipitur etiam pro illo quod modo non est album. At verò, secundum aliam opinionem, quam puto probabiliorē, & magis ad mentem Arist. videlicet, quod negatio infinitans, solum infinitat terminum quo ad significationem, & non quo ad ampliationem: tunc concedo illum esse*

optimum syllogismum & premissa sunt habitiles. Neque stat terminum infinitum cum minori ampliatione supponere pro aliquo, pro quo non supponat cum maiore ampliatione. Quare, medium in maiore supponit pro equo, qui est vel fuit non albus. Et ideo in illo casu maior est falsa. Et pariter secundus syllogismus est bonus, & minor est falsa. Nec aliter censendum est de subsumptione sub toto termino infinito secundum hanc opinionem quam de subsumptione in terminis finitis.

In confirmatione quaeritur, an licet subsumere sub termino infinitato. Et certe quaestio non est adeo utilis: sed pro importatione sophistarum notato, quod huiusmodi consequentiae possunt tenere dupliciter, vno modo ab inferiori ad superius inferendo conclusionem de termino infinito. Ut optime sequitur, non animal est insensibile, homo est animal, ergo non homo est insensibile: quia subiectum conclusionis est superius ad subiectum maioris. Et hoc modo tenet consequentia vltima replicae materialiter, sed tamen consequentia non est formalis, considerata ut syllogismus. Non enim sequitur, omne non deus est creatura, aliquid ens est Deus, ergo aliquid non ens est creatura. Sequeretur tamen formaliter si subsumeres in minore cum distributione minoris extremitatis. scilicet non animal est lapis, omne corpus est animal, ergo non corpus est lapis. Non tamen sequitur inferendo cum distributione: ut sit in argumento principali confirmationis: quia arguitur cum distributione superioris. Sequeretur tamen formaliter si in minori distribueres etiam medium: scilicet, omnis homo omne animal est. Negatiue tamen non sequitur ab inferiori ad superius, nullum non animal est sensibile, omnis homo est animal, ergo nullum non homo est sensibile. Secundo modo possunt valere syllogismi sub termino infinitato, tanquam sub termino distributo inferendo propositionem de termino finito. Et tales syllogismi regulati sunt per alios de termino finito reducendo premissam de termino infinito ad aliam de termino finito, per illam regulam superius positam, ab affirmatiua ad negatiuam, vel a negatiua ad affirmatiuam. Nam per illam censendum est, an terminus infinitatus virtualiter distribuatur. v.g. in hac, non homo est animal, ly homo, virtualiter distribuitur: quia infert ex se hanc, animal est non homo (per conversionem prius, & postea ab affirmatiua ad negatiuam, variato praedicta) in qua ly, homo, distribuitur.

Nota. 13.

tur regula, q̄ terminus infinitatus in propositione affirmatiua, si non intercedat aliud signū inter negationem & ipsum, virtualiter distribuitur non tamen in negatiua: in hac enim, nō homo nō est animal, ly homo, non distribuitur: quia non infert vnā de termino finito, vbi ly, homo, distribuitur. Et ideo in affirmatiuis valet descensus copulatiuus sub termino infinito, non tamen in negatiuis. Sequitur enim bene, nō homo est animal, ergo non Petrus est animal & nō Paulus. &c, non tamē sequitur, nō ens nō est deus, ergo nō hoc ens nō est deus (demonstrato Petro) vt patet si solus Petrus sit cum deo. Ex his colligitur hūc syllogismum esse bonum, nō homo est animal, risibile est homo: ergo risibile animal non est: nam maior infert hanc animal nō est homo, quæ cum eadem minori infert illam cōclusionem in secunda figura. Et à fortiori si maior sit vniuersalis: scilicet, omne non homo est animal, erit bonus syllogismus: quia hæc infert aliam maiorem. Quāq̄ in hac nō valeat descensus immediatus sub termino infinito, nisi factō prius descēsu sub toto. Non enim sequitur, omne non creatura est deus, ergo omne nō Petrus est Deus. Sed tamen subsumendo sub termino infinito propositionis negatiuæ, præmissæ sunt inhabiles, vt non homo non est animal & Petrus est homo: quia medium in negatiua nō distribuitur virtualiter, per regulam supra positam, cum nō inferat vnā de termino finito, vbi ly, homo, distribuat. Atq; adeo præter hos duos modos, possunt formari syllogismi sub termino infinito, qui teneat per alias consequentias intermedias: vt optimè sequitur, nullū nō homo est animal, nullus equus est homo, ergo nullus equus est animal (quæ est instantia cōtra secundā regulā textuā. s. ex puris negatiuis nihil sequitur) nempe, ex eadē minori, sumpta p̄ maiori, & cōtradictoria conclusionis, pro minori, sequitur cōtradictoria maioris: vt bene sequitur, nullus equus est homo, & equus est aīal, ergo animal non est homo & aīal est. Nam prima pars cōclusionis sequitur in ferison, & secunda ex sola minori: ex quib⁹ rursus sequitur: ergo aīal est nō homo (ā negatiua cū constantia ad affirmatiuā) & per conclusionē sequitur, nō hō est aīal, quæ est contradictoria maioris. Sd de his satis.

Lectio secunda.

Postquā doctus quis fuerit subsumere sub quibuscunq; terminis, quod in bar

Argu. 1.

bara & darii expositū est, facile poterit in ceteris modis syllogizare. Sed vt singula singulorū ponamus exempla, arguitur sic. Nō sequitur, omne ens esse non est cōtingens, omnis creatura est ens, ergo omnem creaturā esse nō est contingens, & tamen arguitur in celarent, ergo celaret nō est modus utilis. Ad hoc argumentū distinguitur maior dicti syllogismi, omne ens esse nō est cōtingens. Nā si ly, ens, supponat personaliter: vt sit sensus de omni ente. s. Petro & Paulo. &c. verum est dicere, quod ipsum esse ens nō est cōtingens tunc bonus est syllogismus, & maior est falsa. Si vero maior sit modalis cōposita, ita vt totū dictū sit subiectum, tūc præmissæ sunt inhabiles: quia mediū in maiore est pars cōplexi supponentis simpliciter, & in minori supponit personaliter, quæ est species æquiuocationis quo ad acceptionē. Quo defectu peccat hæc subsumptio, homo est species & omnis homo est animal. Moderni summuli stæ nō admittentes suppositionē simplicem dicunt, medium in maiori supponere materialiter, & in minori personaliter. Sed melius est dicere, q̄ peccat: quia subsumitur sub termino supponente simpliciter. Idem defectus cōmittitur in his, omne ens esse est necesse, omnis creatura est ens, ergo omnē creaturā esse est necesse: omne animal esse hominem est possibile, equus est animal, ergo equum esse hominem est possibile. Proportionabilis defectus extrinsecus committitur in his; vtrunque horum scis sedere, alter horum est episcopus: ergo scis episcopū sedere: neutrum horū dubitas sedere, alter horū omnis episcopus est, ergo nō dubitas episcopū sedere. Et in vtraq; præmissæ sunt veræ & cōclusio falsa, si episcopū, quem ignoras esse episcopum videas cū alio homine sedere: nam minor extremitas in minori supponit personaliter, & in cōclusionē est pars dicti supponentis simpliciter. At, si dixeris cum antiquis. argumentari hic à sensu diuiso ad cōpositum, vt in prioribus syllogismis defectum esse q̄ medium in maiori facit sensum cōpositum & in minori diuisum, non reprobo: quia in re idem est. Et per hæc soluuntur multi alij huiusmodi paralogismi.

Secundò arguitur. Non sequitur omne falsum si est impossibile, non est verū, hominē esse animal est falsum si est impossibile, ergo hominem esse animal nō est verū. Respondetur, quod si in maiori dicti syllogismi totū conditionatum vnica acceptione distri-

Argu. 2.

distribuat, vt sit sensus, omne illud de quo verū est dicere, quod est falsum si est impossibile, nō est verū, illa est falsa, & syllogismus est optimus, si verò non distribuat nisi ly, falsum: maior est vera, & syllogismus nihil valet: quia arguitur in quatuor terminis: sed subsumendum esset, hominem esse animal falsum, & inferendum esset: ergo hominem esse animal, si est impossibile, nō est verum. Et proportionabiliter dicendum est ad hūc syllogismū nullus homo dū dormit vigilat, Petrus est hō dū dormit, ergo Petrus nō vigilat: nā si in maiori solū distribuat illa pars hō, syllogismus nō valet: & casu quo Petrus vigilet, conclusio est falsa & præmissæ veræ: nā minor facit hūc sensū: Petrus est hō tēpore quo dormit, id est, si dormit. Si verò distribuat totū cōplexum, homo dum dormit, optimus est syllogismus. Et in illo casu maior est falsa: nā sensus est, quod nullū ens de quo verū est dicere, q̄ est homo tēpore quo dormit, modō vigilat. Sed cōtra dispositionē de ferio adhuc arguitur. Non sequitur, nullū elementū est supra lunā, sol est supra elementū, ergo sol non est supra lunā: & tamen arguitur in ferio, ergo dictus modus nō est utilis. Respondetur concessa maiori negādo q̄ arguatur in ferio, deficit enim tertia conditio essentialis. In cuius expositione diximus in syllogismis negatiuis non esse licitum, vt aliquid se teneat ex parte medij in præmissa affirmatiua, virtute cuius totū cōplexum pro aliquo accipiatur pro quo nō supponat in negatiua. Et ita est illic: nam existens supra elementū accipitur pro sole, pro quo non supponit ly, elementū, quod est mediū.

Argu. 3. Contra dispositionē de baralipon arguitur, non sequitur, omne animal est homo vel equus, omne sensibile est animal: ergo homo. l. equus omne sensibile est: & tū arguitur in baralipon, ergo ille nō est modus utilis. Quod si dixeris argumentari à confusa ad determinatam ex parte maioris extremitatis, adhuc nō sequitur, omnis homo est Petrus vel Paulus, omne risibile est homo, ergo Petrus vel Paulus omne risibile est (vbi non cōmittitur ille defectus, postq̄ partes supponunt discrete) nam illis solū duobus hominibus existentibus, præmissæ sunt veræ, & cōclusio falsa. Respondetur, q̄ ad huc cōmittitur idem defectus ex parte totius disuncti seu ex parte de ly, vel (quod idē est.) Vbi notandū est, vt admonuimus in de oppositionibus, q̄ ad syllogizandū propositiones con-

fueras, nunq̄ sunt necessariæ illæ literæ facientes confusas aut mixtas suppositiones. Sed ad syllogizandū propositiones de prædicato distributo necessariæ sunt aliquando in modis cōcludētibus indirecte: nempe in quib⁹ obseruandū est, vt conclusio modi indirecti sit cōuertens conclusionis modi directi. v. g. quia ex illis præmissis cōcluditur in baralipon, omne sensibile est Petrus vel Paulus: vbi prædicatū supponit cōfuse, concludendū est in baralipon. a. Petrus vel Paulus omne sensibile est, vt prius resoluatur prædicatū q̄ propositio reducatur ad disunctiuā. Eadē ratione nō sequitur, omnis homo omnis materia & forma est, omne risibile est homo, ergo omnis materia & forma omne risibile est: nam si solū sint duo homines cōmunicantes in materia, præmissæ sunt veræ: & conclusio falsa. Defectus enim est qd̄ secunda pars maioris extremitatis in maiori supponebat confusē ordine ad mediū, & in cōclusionē supponit determinatē in ordine ad minorē extremitatē. Sed cōcludendū est, omnis materia & a. forma omne risibile est, vt simpliciter supponat confusē in ordine ab ambas distributiones. Et in eodē casu nō sequitur, omnis homo omnis materia & c. forma est (admissa fictiōe de ly. c.) omne risibile est homo, ergo omnis materia & c. forma omne risibile est. Nā quanquā manet eadē litera in cōclusionē: non tamen facit eandē suppositionē sicut in maiori, propter transmutationē vniuersalitatū. Nam in maiori faciebat cōfusam in ordine ad mediū, quod erat prima vniuersalitas, & determinatam in ordine ad ly, materia: & in cōclusionē cōuerſo, facit cōfusam in ordine ad ly, materia, & determinatā in ordine ad minorem extremitatē. Et eodē defectu non sequitur, omnes homines omnis homo & d. homo sunt, omnia risibilia sunt homines: ergo omnis homo & d. homo omnia risibilia sūt: vt patet: casu quo sint tantum duo homines. Nam secūda pars maioris extremitatis in maiore supponebat cōfusē in ordine ad primā partē, & in cōclusionē supponit determinatē in ordine ad illā: quia. d. facit determinatā in ordine ad primā: & confusam in ordine ad secundam. Ex quo sequitur, q̄ in priori syllogismo ly. c. mutandum est in cōclusionē in ly. d. & in hoc secundo mutandum est ly. d. in ly. c.

Contra dispositionem de dabitibus qui est modus subalternus ad baralipon ex parte minoris propositionis, arguitur. Non sequitur

Argu. 4.

sequitur, omnis homo est & fuit animal, al-
bū est & fuit homo, ergo animal est & fuit al-
bum. Nam si omnia animalia modò sint al-
ba, & nunq̄ fuerint alba, præmissæ sunt veræ
& cōclusio falsa. Respondetur eadem ratiōe
consequentia non esse syllogismum: quia va-
riatur restrictio fcti appellatio, ex parte mi-
noris extremitatis. Sed cōcludendum est, ergo
animal, quod est & fuit animal, est vel
fuit albū. Eodē defectu non sequitur, omnis
essentia diuina necessariò est Deus, creās pos-
sibiliter est essentia diuina, ergo Deus neces-
sario est creans. Sed concludendū esset, ergo
quod necessariò est de^o possibiliter est creās.
Nec sequitur, omnis Deus contingenter est
creans, essentia diuina possibiliter est Deus,
ergo creans cōtingenter est essentia diuina:
sed inferendū est, ergo quod cōtingenter est
creans, possibiliter est essentia diuina. Eadē
arte, si ex his præmissis, omnis homo incipit
esse albus, risibile homo est vel immediatē
posthac erit, vis rectē inferre in dābitis, infer-
rius in darij, risibile incipit esse album, quæ
conuertitur in hanc, incipiens esse album,
quod est incipiens esse album, risibile est,
vel immediatē posthac erit, & hanc inferes
in dābitis.

Argum. 5.

Contra modum, celantes, arguitur
sic. Non sequitur, omnis homo est & nō fuit
albus, omne risibile est vel fuit homo, ergo
nullū albū est vel fuit risibile. Nec sequere-
tur, ergo nullū albū est, & fuit risibile: quia si
omnes homines inciperent modò esse albi
per primū sui esse, præmissæ sunt veræ & cō-
clusio falsa nec sequeretur particularis. In
his propositionibus de mixta copula viden-
dum est in primis, quæ nā propositio sit vir-
tualiter affirmatiua & quæ negatiua: quem-
admodum adnotauimus secundo lib. cap. De
qualitate prop. Secundo, cōsiderandum est,
vt diximus in tertio lib. cap. de conuersioni-
bus, q̄ propositio negatiua conuertenda est
in cōtradietoria cōuertētis suæ affirmatiuæ:
Vnde ad argumentū respondetur, illas præ-
missas nō posse inferre cōclusionem negati-
uā, saltē de copula copulata: nam maior est
virtualiter affirmatiua. Sed inferunt in bar-
bara hanc, omne risibile est & nō fuit albū
& in baralipton suam conuertentē per acci-
dēs. f. a. bum quod est & nō fuit albū, est vel
fuit risibile. Inferunt etiam hāc negatiuā in
celantes, nihil quod fuit album est vel fuit ri-
sibile, quia maior inferit hanc, omnis homo
non fuit albus, quæ cum eadē minori inferit

hāc cōclusionem. Hæc verò præmissæ, omne
albū est vel nō fuit homo, omne albū fuit al-
bū, habiles quidē sunt celarent & celantes,
quia maior est negatiua. Non tamē inferunt,
omnis homo q̄ est vel nō fuit homo, est vel
nō fuit albus, vbi reduplicatur copula maio-
ris cū minori extremitate in cōclusionem: nā
si omnes homines antehac fuissent albi, &
modò essent nigri, nec sint nec fuerint alia
alba, præmissæ sunt veræ & cōclusio falsa.
Sed inferunt in celarent, & omne albū est vel
nō fuit homo. Et hæc conuertitur in hāc, om-
nis homo qui nō est & fuit homo (prima
sola copula negatur) non est vel fuit album,
vt negatio feratur in totam copulam, vt pa-
tet per regulas conuersionis: quare hæc in-
fertur in celantes.

Contra modum, fapessmo, arguitur: Argum. 6.

non sequitur, omne album & omne nigrū
sunt vel erunt homines, nulla animalia sunt
vel erunt album & nigrum, ergo aliqui ho-
mines nō sunt vel erūt animalia. Nam si Pe-
trus nunc sit albus, posthac verò nec sit al-
bus nec niger. Paulus verò modò nec sit al-
bus nec sit niger sed posthac erit niger, sint
tamen modò & erunt simul, nec sit aliud al-
bum nec nigrum, cōclusio est falsa vt mani-
festum est, & minor est vera: quia nulla sunt
modò aut erunt animalia, quæ simul sint al-
bum & nigrum. Et probatur maior exposi-
torie, Petrus & nigrum sunt vel erunt homi-
nes, & Petrus est vel erit albus, ergo albū &
nigrum sunt vel erūt homines, & pariter po-
test argumentari de Paulo, Et tamen argui-
tur in fapessmo, ergo ille modus est inutilis.
Respondetur consequentiam non esse sylla-
gisticam, quia medium in maiori accipitur
pluribus, & in minori vnica acceptione.

Contra dispositionem de frisefo- Argum. 7.
morum arguitur. Non sequitur, requisitū ad
equitandū est equus, nullū hinnibile est re-
quisitū ad equitandū, ergo equus nō est hin-
nibilis: & tamen arguitur in frisefomoru, er-
go. Respondetur, præmissas esse inhables:
quia medium in maiore accipitur syncate-
gorematicè & exponibiliter immediatē: &
in minori accipitur catagorematicè, vt tātū
valeat, sicut ens requisitum ad equitandum
qui quidē defectus reducitur ad sextū de-
fectum intrinsecū. Nam aliquid verificatur
de medio secundū acceptionē, quā habet in
maiore affirmatiua. Requisite ad equitandū,
quod non verificatur de illo secundum acce-
ptionem, quam habet in minori negatiua.

Circa

No. 1.

Circa hos modos indirectè conclu-
dentes iam diximus superius cauendū esse
nē arguatur à cōfusa ad determinatā: vt nō
sequitur in fapessmo, omnis homo est ratio-
nalis, omne risibile homo non est, ergo ali-
quod rationale non est risibile. Et tamen no-
tandū, q̄ quādo mediū vel aliqua eius pars
nō supponit confusē in aliqua præmissarū,
nullus est defectus arguere à cōfusa ad de-
terminatā respectu vnius extremitatis in or-
dine ad aliam: vt hic assumptus, esset bonus
syllogismus, si subsumeres in minori, omne
risibile. b. homo nō est, aut nullū risibile est
homo. At verò, arguere à cōfusa ad determi-
natā in ordine ad vniuersalitatem eiusdē cate-
goricæ, semper obstat, vt expositū est in ba-
ralipton: vt non sequitur, omnes homines. d.
homo & omnis homo sunt, nullū risibile est
hoēs, ergo homo & omnis homo non sunt
risibile: vt patet, casu quo sint tantum duo
homines: quia arguitur à cōfusa ad deter-
minatam, respectu primæ partis copulati in
ordine ad secundam.

Argu. 8.

Contra dispositionem de Cesare:

qui est primus modus secundæ figuræ argui-
tur sic. Non sequitur, omnis hō non est vel
nō fuit albus, omne risibile est vel fuit albū,
ergo omne risibile non est vel non fuit hō
(aut quomodocūq; aliter negatiuè inferas)
nam si Petrus sit & fuerit omnis homo, qui
antehac fuerit albus nūc verò niger: præmis-
sæ sunt veræ, & cōclusio falsa: & tñ arguitur
in cesare: ergo cesare non est modus utilis.

Argu. 9.

Circa secundam & tertiam figu-
ram hoc generaliter est adnotandū, q̄ defe-
ctus syllogismoru harum figurarū, manife-
standi sunt per modos perfectos ad quos re-
ducunt. Vnde in his figuris tota difficultas
consistit in conuertendis propositionibus.
v.g. præmissæ syllogismi assumpti in argu-
mento sunt inhables, ob sextum defectū in
trinsecū: quia mediū in maiori negatiua stat
pro illo quod est & fuit albū: quod poteris
dupliciter cognoscere: primò, quia in sua cō-
tradietoria affirmatiua stat pro illo quod est
& fuit: item quia in conuertente illius, quæ
est maior in celarent, ad quē reducitur, stat
pro illo quod est & fuit, conuertitur enim
in hanc nullū albū quod est, & fuit albū est
vel fuit homo, & cum in minori affirmatiua
idem mediū stet pro omni illo quod est vel
fuit, fit, vt pro pluribus accipiatur in affir-
matiua: quā in negatiua. Idem defectus

cōmittitur in his, omnis deus possibiliter nō
est creans, & omnis essentia diuina possibi-
ter est creans, quæ nullā cōclusionē negati-
uam possunt inferre: nā medium in negati-
ua stat pro create necessariò, sicut in sua cō-
tradietoria, & in affirmatiua pro create pos-
sibili. Conuertitur enim maior in hāc maio-
rem de celarent, nullū creans quod necessa-
rio est creās possibiliter est Deus. Ex quo se-
quitur, has, omnis homo non est vel nō fuit
albus, omne risibile est & fuit album, debite
esse dispositas: quia mediū vtrobique stat pro
illo quod est & fuit. Sicut istæ sunt habiles,
oīs essentia diuina necessariò est creās: quia
mediū vtrobique stat pro create necessariò.
Et ex primis inferunt, nullum risibile est vel
fuit homo, & ex secundis, nulla essentia diui-
na possibiliter est Deus. Quæ quidem con-
clusiones inferuntur in celarent ex conuer-
tente maioris & eadē minori. In summa no-
tanda est hæc regula circa secundā figuram,
quod si copula præmissæ negatiuæ fuerit
particularis, copula præmissæ affirmatiuæ
debet esse cōtradietoria præmissæ negati-
uæ. Et tales præmissæ inferunt cōclusionē
particularē earūdem extremitatū de copula
particulari negata. Vnde hic syllogismus o-
ptimus est, omnis homo est vel non fuit al-
bus, omne risibile non est & fuit album:
(prima copula negata) ergo nullum risibile
est vel fuit homo. Quæ quidem cōclusio in-
fertur in celarent, ex conuertente maioris,
& eadē minori.

Contra modum, camestres, argui-
tur, nō sequitur, omnes homines. a. homo &
omnis homo sunt, nulla risibilia, homo, &
omnis homo sunt, ergo nulla risibilia sunt
homines: nam casu quo tantum sint duo ho-
mines, præmissæ sunt veræ & cōclusio fal-
sa: & tamen arguitur in camestres, ergo ca-
mestres non est modus utilis.

Adnotandum est circa hoc argu- Argu. 10.

mentū illud quod supra diximus, videlicet
potestatem arguendi ex appositis solum cōtin-
gere in secunda & tertia figura: nam in secun-
da præmissæ participant in prædicatis, & in
tertia participat in subiectis. Vnde sicut ad-
notauimus in regula superioris argumēti, co-
pulas præmissarū debere esse cōtradietorias:
ita adnotandum est: hic, q̄ quādo accipitur
pro medio aliquod copulatum, cuius vna
pars distribuitur in vna, & in alia altera, de-
bent partes illæ inter se supponere secundū
exigen-

exigentia contradictionis, aut contrarietatis: ut cautum est in quarto defectu intrinseco. Quo fit ut premissa huius argumēti sint inhabiles: nam secunda pars mediij quae in maiori distribuebatur in ordine ad primam stantem confuse in minori manet confusa in ordine ad eandem, ut patet: quia in contradictoria minoris. scilicet aliqua risibilia homo & omnis homo sunt, secunda pars distribuitur in ordine ad primam stantem determinate. Ex quo sequitur, quod potestas ex oppositis syllogizandi non se extendit ad subcontrarias: nam ex duabus subcontrariis non sequitur negatio vnius extremitatis de alia. Non enim sequitur, omnes homines omnis homo & homo sunt, & aliqui homines. a. homo & omnis homo sunt sunt, ergo aliqui homines non sunt homines, ut patet in eodem casu: & tamen premissae sunt subcontrariae.

Sed replicatur contra eundem modum, non sequitur, omnis homo erit albus, nullum risibile erit album & nigrum, ergo nullum risibile erit homo & nigrum: nam casu quo nunquam homo erit simul albus & niger sed in diuersis temporibus, premissae sunt verae & conclusio falsa & tamen arguitur in camestres: ergo camestres non est utilis. Respondeatur consequentiam non esse in camestres, quia variatur appellatio.

Memento circa hos duos modos illarum regularum quae inter examinandum quartum defectum extrinsecum monstratae sunt, videlicet non esse inconueniens arguere a confusa ad determinatam in ordine ad vniuersalitatem eiusdem categoricae, etiam si medium supponat confuse in premissa negatiua. Si cut nec obstat arguere a confusa ad determinatam respectu vnius extremitatis in ordine ad aliam medio supponente confuse in premissa affirmatiua: Sequitur namque, omnis homo & homo omnes homines sunt, omnia risibilia homines non sunt, ergo omnia risibilia omnis homo. & c. homo non sunt. Item sequitur, omnis homo & homo sunt animalia, nulli homines sunt animalia, ergo omnes homines. d. homo & quilibet homo non sunt. Et sequeretur a fortiori utrobique, si nulla sit confusa ex parte mediij. Et ratio est, quia utrobique ex eadem maiori & contradictoria conclusionis sequitur contradictoria minoris in datij: non obstat quarto defectu intrinseco. Sed tamen neutra consequentia esset bona, si concluderetur loco mixtae pura determinata.

Contra modum, festino, arguitur. Non sequitur, omnem equum homo. a. non habet, aliquem equum omnis homo habet, ergo aliquis equus non est equus: nam vnicuique existente equo, qui ab omnibus hominibus possideatur, premissae sunt verae & conclusio falsa & tamen arguitur in festino, ergo dictus modus non est formalis. Additur ly a. in maiore ut prius resoluatur ly, habens, quam ly homo.

Pro solutione argumenti distinguendum est: quid illic sit medium, & quid illic sint extremitates. Et in primis, ut expositum est in tertio lib. cap. de conuersio. subiectum illarum premissarum est ly, homo: & praedicatum, habens equum, licet determinatio praecedat. Et ideo illa consequentia non habet formam syllogisticam: nam si accipitur pro medio solum ly, homo, quod est subiectum: tunc non concluditur maior extremitas de minori: nam virtualiter syllogismus fit in bocardo, soluenre dae essent premissae & concludendum esset hoc modo. a. homo nullum equum habet: quilibet homo. b. equum habet, ergo equum. a. habens nullum equum habet: quae (si locutio non esset barbara) est bona consequentia. Quod si acciperetur pro medio ly, equum habens, concludendum esset, quilibet homo non est, in secunda figura. Si autem acciperetur pro medio solum ly habens, tunc medium nullibi esset totale extremum. Si autem fingas (ut insinuat in argumēto) solum ly, equum esse, extremitatis, & ly homo habens, esse medium, tunc non habet formam syllogisticam quia extremitates non sunt totalia extrema. Nihilominus si ly homo in maiori, supponeret determinate in ordine ad ly, habens, optima esset consequentia, omnem equum homo non habet. & aliquem equum omnis homo habet, ergo equus non est equus: non propter formam syllogisticam, sed quia premissae sunt impossibiles.

Contra modum, baroco, arguitur. Non sequitur, omnis homo est albus, Petrus non est monachus albus ergo Petrus non est monachus homo: ut patet si Petrus sit homo albus, non tamen sit monachus albus, & tamen arguitur in baroco: nam id quod tenet cum medio in minori, concluditur cum maiori extremitate: ergo ille modus non est utilis. Respondetur consequentiam non esse in baroco: quia vitiatur appellatio ex parte illius quo d se tenet ex parte mediij, Imo medium in maiori & minori diuersimode appellat.

pellat. Quare pro aliquo accipitur medium in premissa affirmatiua, pro quo non accipitur secundum acceptionem quam habet in minori negatiua.

Contra Darapti, primum modum tertiae figurae arguitur. Non sequitur, omnes materiae & formae incipiunt esse animalia, omnes materiae & formae incipiunt esse homines, ergo homines incipiunt esse animalia: nam si nunc sint tantum duae materiae & duae formae separate, ex quibus hora futura diuisa per partes proportionales, minoribus versus nos in qualibet alia & alia parte fiant alii & alii homines: per diuisionem & transpositionem materialium premissae sunt verae, & conclusio falsa: & tamen arguitur in darapti, ergo darapti non est modus utilis.

Ad argumentum concessa maiori negatur minor. Committitur enim ex parte minoris extremitatis sextus defectus extrinsecus. scilicet ab amplo ad non amplum affirmatiue: quia ly, homines, supponit secundum acceptionem quam habet in minori, non tamen secundum illam quam habet in conclusione. Sed concludendum est, ergo quae incipiunt esse homines incipiunt esse animalia. Eodem modo ex his, omnis homo disputat, omnis homo fuit albus, inferendum est, quod fuit album disputat, ut ly, album quod fuit album: nam si inferas, album quod fuit album disputat, ly album, staret pro illo quod est modo album & fuit album, & tunc premissae essent verae, & conclusio falsa, casu quo omnis homo disputat modo, & nullus esset albus sed fuisset albi. Eodem modo ex his, omnis homo disputat, omnis homo possibiliter est albus, inferendum est, quod possibiliter est album, disputat.

Contra modum, disamis, qui est subalternus ad darapti ratione maioris propositionis, arguitur. Non sequitur: homo est praeteritus, omnis homo est futurus: ergo futurum est praeteritum: nec si inferes, qui est futurus est praeteritus, cum casu quo nullus homo esset, & fuissent aliqui praeteriti & aliqui futuri, premissae essent verae & conclusio falsa: & tamen arguitur in disamis, ergo disamis non est consequentia formalis.

Ad argumentum negatur consequentiam esse in disamis, committitur enim quintus defectus intrinsecus: quia medium in vna premissa stat pro aliquo, pro quo non accipitur in altera. Quare licet medium

utrobique distribueretur, premissae essent in habiles. Nempe si ly, praeteritum, sit participium verbi praeterito, ita ut dicat negationem praesentis, & proportionabiliter accipiat ly, futurum: tunc medium in minori non accipitur pro aliquo illorum, pro quibus accipitur in maiori. Et idem est defectus, hic homo est suspensus, omnis homo est decollandus: ergo qui est decollandus est suspensus. Si vero ly, praeteritum & ly, futurum, sint participia verbi, sum, es, fuit, ita ut non dicant negationem praesentis: tunc licet medium in minori accipiat pro aliquibus pro quibus accipitur in maiori, non tamen pro omnibus: nec est diuerso in maiori accipitur pro omnibus pro quibus in minori. Eodem modo peccat hic parallogismus, omne animal incipit esse: & omne animal desinit esse, ergo quod incipit esse desinit esse: nam si omnes homines inciperent esse per vltimum non esse, & omnes equi desinerent esse per primum non esse, nec essent alia animalia, premissae sunt verae, & conclusio falsa.

Contra modum datisi: qui est subalternus ad darapti ratione minoris propositionis arguitur. Non sequitur, omnis materia & a. forma omnis homo sunt, materia & omnis forma, forma & omnis materia sunt: ergo forma & omnis materia omnis homo sunt: nam duobus solis hominibus existentibus, communicantibus in materia, premissae sunt verae & conclusio falsa, & tamen consequentia est in datisi: ergo datisi non est modus formalis.

Ad argumentum negatur consequentiam esse in datisi: arguitur enim a confusa ad determinatum ex parte primae partis minoris extremitatis, quae in minori supponebat confuse in ordine ad secundam partem mediij, & in conclusione supponit determinate in ordine ad maiorem extremitatem. Sed contra solutionem replicatur, optime sequitur, omnis materia & forma omnis homo sunt, materia & omnis forma materia omnis homo sunt (ut secunda pars mediij determinate supponat in ordine ad maiorem extremitatem) & tamen respectu minoris extremitatis committitur idem defectus, ergo ille non obstat. Respondetur ad hoc quod arguere a confusa ad determinatam respectu vnius extremitatis in ordine ad aliam, non obstat quando nec medium, nec aliqua eius pars supponebat confuse in ordine ad aliam extremitatem distributam: ut supra diximus in modis indirectis primae figurae. Et quia in priori consequentia secunda pars

pars medii supponebat confusē in ordine ad maiore extrematē, & in hac secunda supponet determinatē, fit, vt illa prima non teneat, & hæc secunda teneat. At verò in diuinis alia ratio est vt videbimus. Non enim sequitur, essentia diuina omnis persona est, ois essentia diuina est persona: ergo persona omnis persona est: vbi obstat arguere à cōfusa ad determinatam respectu minoris extrematatis in ordine ad maiorem quanquā mediū in maiori stet determinatē in ordine ad eādē: quia illic vna essentia verificatur de pluribus personis. Quare restringenda est solutio replicæ ad terminos creaturarum. Sed de hoc in de terminis diuinis ampliùs.

Contra modū Felapton arguitur.

Non sequitur, vterq; homo nō est animal, omnis homo est risibilis: ergo risibile non est animal. nam vnico existente homine præmissæ sunt veræ & conclusio falsa: & tamen arguitur in Felapton, ergo Felapton non est modus vtilis.

Argu. 16.

Ad argumentum negatur consequentiā esse Felapton: nam medium in affirmatiua min⁹ restringitur quā in negatiua. Quare, si è contrario in affirmatiua plus restringatur, bene sequitur, nullus homo est lapis, vterq; homo est risibilis, ergo risibile non est lapis. Vbi notanda est regula eadem quæ in secunda figura: Videlicet, quòd in hac tertia figura cōtingit syllogizare ex oppositis, propterea quòd præmissæ participant in subiectis. Vnde defectus qui ædificat subcontrariatē obstat syllogismis hui⁹ figuræ: qualis est prior argumenti, vbi magis restringitur subiectum negatiuæ quā affirmatiuæ. Sed defectus ædificans contrarietatem nō obstat syllogismo: qualis est in secundo exemplo, vbi magis restringitur subiectum affirmatiuæ quā negatiuæ.

Argu. 17.

Contra modum Bocardo qui est subalternus ad Felapton, ratione maioris arguitur. Non sequitur, Homnis equus non est animal, quilibet hominis equus est hinnibilis: ergo hinnibile non est animal: nā rebus vt nūc præmissæ sunt veræ & conclusio falsa. Quòd si dicas medium in maiori accipi pluribus acceptio nibus & in minori vnica: Contra syllogisticè sequitur in ferison, qui est subalternus ad felapton ratione minoris, nullius hominis equus est lapis, equus hominis est animal: ergo animal non est lapis: & tamen committitur idem defectus, ergo ille non obstat

vnauerfaliter.

Ad argumentum negatur consequentiā esse in bocardo propter defectum assignatū qui est secundus intrinsecus. Sed ad replicā conceditur illū esse syllogismū in ferison: quia maior infert hāc, nullus equus hominis est lapis, vbi subiectū accipitur vnica, quæ cum eadem minori infert eandem conclusionem. Eādē ratione valet hic in bocardo, equus hominis nō currit, cuiuslibet hominis quilibet equus est animal: ergo animal non currit: quia maior infert hāc, hominis equus non currit, vbi subiectum accipitur non vnica, quæ cum eadem minori infert eandem conclusionem. Itaq; quando medium in vna præmissarum accipitur vnica, & in alia pluribus, nunquā valet syllogismus, nisi vel illa præmissa, vbi accipitur pluribus, inferat vnā vbi accipitur vnica: vel illa vbi accipitur vnica, inferat vnā vbi accipitur pro pluribus, cæteris omnibus inuariatis. Et hæc de secunda parte dicta sint.

Libri quinti Tertia pars. Caput primum.

Vperest in hac tertia parte (quod in exordio huius libri pollicii sumus) de triplici syllogismo dicere, videlicet de syllogismo expositorio, de syllogismo in terminis diuinis, ac deniq; de syllogismo in exponibilibus. Igitur syllogismus expositorius est syllogismus medij singularis: vt Christus est homo, & Christus est Deus: ergo deus est homo. Hic homo est Italus, & hic homo est Papa: ergo papa est Italus. Et dicitur syllogism⁹ expositorius (vt docet sanctus Thomas opuscu. 47.) quia est quædā sensibilis resolutio. Etenim syllogismi de medio cōmuni omnes innituntur natura & definitione propositionis vnauerfalis: quia omnes, vt supra diximus, mediātē vel immediātē regulantur per dici de omni, dici de nullo. Propositio verò vnauerfalis est à sensu remota & solo intellectu percipitur. At verò syllogismus expositorius ad sensum exponit suā conclusionē. Ob idq; syllogismus expositorius hoc formali principio nititur: Quæcunq; sunt eadem vni tertio, sunt eadem inter se (pro affirmatiuis): aut pro negatiuis, quæcunq; quorū vnū est idem vni tertio, cui alterum est diuersum, sunt diuersa

No. 1. De syllogismo expositorio

uersa inter se. Item notādum est tertiam figuram accommodatissimam esse in qua cōstituantur syllogismi expositorii, eò quod illic medium est subiectū in vtraq; , & terminus singularis in prædicatione directa, potest quidē esse subiectū, sed nō potest esse prædicatum, vt videbimus in prædicamento substantiæ, & tamē si syllogismus expositorius fieret in prima vel in secunda figura, terminus singularis deberet esse prædicatū. Quo fit vt in prædicationibus indirectis in omni figura possit formari.

Ad syllogismum expositorium in primis omnes quatuor cōditiones essentielles syllogismi de medio cōmuni pariter requiruntur. Prima, videlicet, quod mediū sit totale extremū in aliqua præmissarū. Quare nō sequitur, quicquid tu amas est virtus, quicquid tu odis est vitium, ergo vitium est virtus: quia mediū, scilicet, tu, in neutra præmissarū est totale extremū. Et secunda, videlicet, quod medium sub ratione medij nō intrēt conclusionē. Et tertia, videlicet, quod id quod se tenet ex parte medij in maiori cōcludatur cū minori extremitate, & id quod se tenet cū medio in minori cōcludatur cum maiori extremitate. Et quarta, videlicet, quod extremitates sint totalia extrema in præmissis & in cōclusionē. Item cū syllogismus expositorius possit cōfici ex terminis cōmuni bus pro extremitatibus, fit vt omnes defectus extrinseci qui cōmittuntur in syllogismo de medio cōmuni, possint itidem cōtingere syllogismo expositorio. At verò defectus intrinseci non omnes cōtingūt syllogismo expositorio: vt puta illi qui accidunt medio ratione quantitatis, vnde primus defectus, puta æquiuocationis, potest hic cōtingere: vt non sequitur, Iudas est in caelo, & Iudas est in inferno, ergo existens in inferno est in caelo, si mediū in maiori accipiat pro Iuda Thadæo, & in minori pro Scarioth. Itē secundus, ratione diuersarū acceptio nū, puta vnica & pluribus: vt nō sequitur, hoc albū & hoc nigrū erunt hoies, nulli hoies sunt vel erunt hoc albū & hoc nigrū, ergo nulli hoies sunt vel erunt hoies, vbi mediū in maiori accipiat pluribus, & in minori vnica. Si em̄ Petrus nūc sit albus qui nec erit albus nec niger, Paulus vero erit niger qui nec est albus nec niger, erūt tamē ambo simul, præmissæ sunt veræ, & cōclusio falsa. Tertius verò defectus ratione quantitatis: videlicet ex puris particularibus, non potest syllogismo expositorio cōtingere

No. 2. Conditiones syllogismi

re: quia terminus singularis non est particularitas dūmodò sit purè singularis, nam in terminis diuinis contingit sub forma syllogismi expositorii arguere ex puris particularibus: vt nō sequitur, hæc essentia diuina est filius, hæc essentia diuina est pater, ergo pater est filius, quia singularis nō æquiualeat vni de omni. Et in terminis creaturarum potest argui ex puris particularibus, quando mediū cōstat ex singulari & cōmuni: vt nō sequitur, hominis brunellus nō est animal, hominis brunellus est equus, ergo equus nō est animal: quia maior verificatur p̄ homine qui non possidet brunellū, & minor pro homine qui possidet brunellū. Sed tamen si mediū accipiat vnica acceptio nē, bene sequitur, brunellus hois non est animal, brunellus hois est equus, ergo equus nō est animal. Item quartus defectus intrinsecus, qui etiam cōtingit ratione quantitatis, nō habet locū in syllogismo expositorio: quia si totale mediū est terminus singularis, nulla pars est particularitas in ordine ad aliā. Nec quintus defectus eadē ratione habet hic locum puta, si vbi non distribuitur accipiat pro pluribus. At verò sextus defectus accidere potest syllogismo expositorio: stat enim medium supponere in præmissa affirmatiua, ipso nō supponente in negatiua. Vt non sequitur, hoc album nō est animal (demonstrato Petro nigro qui fuit albus) hoc albū fuit homo qui est homo, ergo homo nō est animal. Imò præmissæ sunt inhabiles sicut iste: brunellus Petri non est animal, & brunellus est equus. Septimus denique defectus ex puris negatiuis communis quidem est etiā syllogismo expositorio: vt facile est experiri

At verò cōtra hæc arguitur pri-

mo: Non sequitur, hoc animal est homo, & hoc animal est equus (primo p̄ nomine demonstrante Petrum, & secundo brunellum) ergo equus est homo: & tamē arguitur expositorie, ergo syllogismus expositorius nō est formalis. Ad argumentum negatur syllogismū esse expositorium, sed defectus diuersus est secundū diuersas opiniones. Tenentes enim pronomen demonstratiuū non esse partem subiecti, sed totius propositionis, quam denominat singularem, dicunt cōsequenter, medium non teneri illic æquiuocè quantū ad significationē, sed solū accipi pro diuersis, quia singularizatur pro diuersis: nā totale mediū est ly animal, quod vnauerfaliter cōsignificat.

Argu. 18.

cē significat hominē & equum. Et hanc pu-
to esse veram solutionem. Nam certē pronomen demonstratiuū nō efficitur magis pars
subiecti, quā signū distributiū. At verō tenentes pronomen esse partem subiecti ad-
huc sunt diuersi: nam Dorp. tenet, idem pro-
nomen vniuocē & cōmuniter posse demon-
strare diuersa supposita. Er ideo nec secun-
dum illum est defectus æquiuocationis: sed
solum quia medium accipitur pro diuersis:
nam totum complexū, hoc animal vniuocē
significat hominem & equum. Qui verō te-
nent pronomen esse partem subiecti & cum
hoc tenent idem pronomen non posse vniuocē
demonstrare diuersa supposita, sed esse
velut notitiā singularem quæ à solo demonstra-
to efficit, isti assignant dicto syllogismo defe-
ctū æquiuocationis: quia totū mediū aliud
significat in maiori, & aliud in minori. Er
certē si pronomen demonstrat rem ad sensum
vel ad intellectū singulariter, credo hoc esse
verum, vt diximus de quantitate propo-
sitionis, videlicet, qd sit notitia singularis rei
demonstrata. Aliud est quando lego vel au-
dio communiter, iste homo, vbi nihil singu-
lariter demonstratur. Tunc enim fortē, con-
cipimus actum syncategorematicū cōmu-
nis significationis.

Dub. 1. Sed dubia sunt hic parua de multis
alijs paralogismis. Primo quæritur defectus
huius, hoc est necessariū, & hoc est atramen-
tū (vtrobiq; demonstrata hac propositione,
Deus est) ergo atramentū est necessariū. De-
fectus est æquiuocationis maioris extremita-
tis. Nam ly necessariū, in maiori accipitur se-
cundæ intentionaliter, & in cōclusionē pri-
mæ intentionaliter. Sed concludendum est,

Dub. 2. ergo atramentū est propositio necessaria. Se-
cundo, quæritur defectus huius, hoc est aliud
q̄ te esse lapidē, & hoc est impossibile (vtro-
biq; demonstrata hac propositione, homo est
equus) ergo impossibile est aliud q̄ te esse la-
pidē. Respondetur, qd si ly impossibile, & ly
aliud, eodē modo accipiatur in præmissis &
in cōclusionē: vt puta qd ly impossibile, in cō-
clusionē accipiatur secundæ intentionaliter
sicut in minori optimus est syllogismus, &
sicut præmissæ sunt veræ ita & cōclusio. Est
enim sensus cōclusionis qd aliqua propositio
impossibilis est alia res, quā te esse lapidē.
Si verō ly impossibile, quod in minori acci-
pitur secundæ intentionaliter, in cōclusionē
accipiatur primæ intentionaliter, vt fa-
ciat modalem cōpositam, consequentia nō

valet: tum, quia ly impossibile, diuersimodē
accipitur in minori & in cōclusionē: tum
quia non modificat in cōclusionē idem di-
ctum quod erat maior extremitas: quia in
maiori extremitate totū illud, aliud quā
te esse lapidē, non accipiebatur tanquā
vnū dictum, ppositionale, sed ly aliud, erat
determinabile, & reliquum erat determina-
tio: sed in cōclusionē ly impossibile, fertur
in totum illud, aliud quā te esse lapidē,
tanquā in vnū dictum: vt æquiualeat
huic, necessarium est te esse lapidē.

Secundo arguitur: non sequitur, Argu.

hoc animal si est Petr^o est rationale, brunel-
lus est hoc animal si est Petrus (pronome
vtrobiq; demonstratē Petrū) ergo brunellus
est rationalis, & tamē arguitur expositoriē
ergo. Ad secundū argumentū distinguitur:
quid singularizet pronomen, hoc. Si enim
singularizet totum cōditionatum vnica ac-
ceptione, quod sit mediū, tunc optimus est
syllogismus: & sicut cōclusio est impossibi-
lis, ita & minor. Si verō singularizet solā pri-
mā partē tanquā mediū quod tunc erit ter-
minus cōcurrentis, syllogismus nō valet. De-
fectus enim intrinsecus est, quia mediū nul-
libi est totale extremū: & extrinsecus, ab am-
plo ad nō amplum, quia minor extremitas
in minori ampliatur à cōditionato, quod ac-
cipitur pluribus acceptionibus. Et tunc sen-
sus maioris est, si hoc animal est Petrus, hoc
animal est rationale: & sensus minoris est, si
brunellus est Petrus, brunellus est hoc ani-
mal, qui sunt ambo veri. Sed si prima parte
singularizata, totū conditionatum esset me-
diū, tunc argueretur ex puris particulari-
bus, quia totum conditionatū est terminus
cōmunis. Et sensus est, aliquid quod est hoc
animal si est Petrus est rationale, & brunel-
lus est aliquid quod est hoc animal si est Pe-
trus, ergo brunellus est rationalis. Sed quis-
nā defectus est in his paralogismis, hoc ani-
mal est album, Petrus est hoc animal si est
Petrus, ergo Petrus est albus si est Petrus:
hoc animal est album, brunellus est Petrus
si est hoc animal: ergo brunellus est Petrus
si est albus (vbicunq; demonstrato Petro) in
quibus illud quod se tenebat ex parte me-
dij in minori concludit cū ma. extremitate.
Respondetur, vtrobiq; variatur appellatio,
nam variatur illatio: in primo enim sub-
sumitur sub termino illato, vt si argueres, si Pe-
trus est Petrus, Petrus est hoc animal, & hoc
animal est album, ergo si Petrus est Petrus,
Petrus

Petrus est albus. Et in secundo subsumitur
sub termino inferente, ac si argueres, si brun-
nellus est hoc animal brunellus est Petrus,
& hoc animal est albū, ergo si brunellus est
albus, brunellus est Petrus. Idē est defectus
huius paralogismi, posito hoc albo ponitur
albedo, hoc albū est Petrus, ergo posito Pe-
tro ponitur albedo: nā ablatius, hoc albo,
virtualiter est terminus inferens: ac si argue-
res, si hoc albū est, albedo est, & hoc albū est
Petrus, ergo si Petrus est, albedo est. Eodem
modo quo distinguimus in conditionatis,
distinguentū est in cæteris complexis. v.g.
si in hac cōsequētia, hic homo vel equus est
homo, hic homo vel equus est equus, ergo
equus est homo, totū disunctū vnica ac-
ceptione singularizetur pro Petro, nullus est
defectus: & minor est impossibilis. Si verō
sola prima pars singularizetur, tunc si totū
disunctū accipiatur pro medio, arguitur ex
puris particularibus. Si autem sola pars par-
ticularizata sit, medium in neutra præmis-
sarum est totale extremum. Quare neutro
modo valet consequentia.

Argu. 3. Tertio arguitur: nō sequitur, quod

ego habeo tibi do, ego habeo oculos, ergo
oculos tibi do: nam si darem tibi librū quē
habeo, præmissæ essent veræ & cōclusio fal-
sa, & tamen arguitur expositoriē, ergo. Ad
tertium negatur consequentiā esse exposito-
riam: nam si totū illud cōplexū, quod ego
habeo accipiatur pro medio, & minor acci-
piatur in hoc sensu, oculi sunt aliquid quod
ego habeo, tunc arguitur ex puris particula-
ribus. Si verō accipiatur pro medio solū pro
nomen, ego, tunc illud quod se tenet ex par-
te ipsius in maiori nō cōcluditur cū minori
extremitate, sed inferendum esset, quod ego
habens oculos habeo, tibi do. Idem defectus
est in hoc paralogismo, quod ego habeo, tu
nō habes, ego habeo oculos, ergo tu non ha-
bes oculos. Nec sequitur, ergo tu oculos habēs
non es (vt euitetur defectus extrinsec^o à nō
distributo ad distributum.) Nam si in fini-
li nō sequitur, quod ego habeo tu nō vides,
ego habeo equū, ergo tu equum vidēs non
es: nam si tu solus videres equū meum, nec
alius videret equū, nō tamen vides tunicam
meā, præmissæ sunt veræ, & cōclusio falsa.
Sed tamē in illo sophismate, posito aduer-
sus Diogenem, quod ego sum tu nō es, ego
sum homo, ergo tu nō es homo, nō est defe-
ctus intrinsecus: nam totum illud, quod ego

sum est terminus singularis. Sed solus est de-
fectus à non distributo ad distributū ex par-
te de ly homo. Quare bene inferitur, tu ho-
mo non es.

Sed dubiū est de hoc paralogismo Dub. 4

quicquid ego sum tu es, ego sum Domini-
cus, ergo tu es Dominicus: nam ex vna par-
te nullus apparet defectus: & ex alia videtur
præmissæ veræ & cōclusio falsa: quia subie-
ctū maioris videt distribui accōmodē pro
natura vel specie, vt sit sensus, cuiuscūq; spe-
ciei ego sum tu es. Respondetur qd si subiectū
maioris distribuatur personaliter, p indiui-
duo, bonus est syllogismus & maior est fal-
sa. Si verō distribuatur simpliciter pro natu-
ra, nō est sufficiens distributio, sed arguitur
ex puris particularibus. Eodē modo distin-
guendus est hic syllogismus, hæc herba est vi-
ridis in horto meo (demonstrata herba sicca
quæ est extra hortū meū) hæc herba est sicca,
ergo herba sicca est viridis in horto meo. Si
enim est singularizatio personalis pro indi-
uiduo, bonus est syllogismus, sed maior est
falsa: si verō sit singularizatio solum sim-
pliciter, syllogismus non valet, nisi cōclusio
accipiatur in bono sensu, scilicet, herba simi-
lis huic est viridis in horto meo.

Quarto arguitur nō sequitur Pe- Arg. 4.

trus habēs equū nō equitat illū, Petrus ha-
bēs equū est homo habēs equū, ergo homo
habēs equū non equitat illū. Nam si Petrus
qui habet equū nō equitat equū proprium
sed alienū, præmissæ sunt veræ & cōclusio fal-
sa, tamē arguitur expositoriē, ergo. Respon-
detur consequentiā nō esse expositoriā: ar-
guitur enim ex parte relatiui ab inferiori ad
suū superi^o, siue à magis ad minus restrictū
cū distributiōe. Dictū enim est in capite de
relatiuis relatiuū substantiæ nō recipi cū re-
ferēs añs eiusdē categoricæ referre ipsum re-
strictē. i. cū habitudine terminorū illius ex-
tremi in quo situatur antecedens. Vnde in
maiori ly illū, supponit solū pro equo pos-
sesso à Petro, & in cōclusionē pro quocunq;
equo possesso ab hoīe. Quare inferendū est
ex illis præmissis, homo habēs equum non
equitat illum equum Petri. Sicut ex his, oīs
homo habens equum equitat illum, Petrus
habens equum, est homo habēs equum, nō
est inferendum, ergo Petrus habens equum
equitat illū, nē arguatur à minus ad magis
restrictum affirmatiuē. Sed inferendum est,
ergo Petrus habens equum equitat equum
possessum ab homine.

Caput secundum.

Not. 1.

In hoc secundo capite polliciti sumus de terminis diuinis nō nihil dicere nā exacta illorū disputatio, etiā i theologia est difficilissima. Operepretium enim duximus Summulistas admonere nē errores statim imbibāt, quos cū venerint ad theologiam eluere nō possint. Nam a paucis hinc annis nescio quæ cōmenta in materia de trinitate admilla sunt, quæ sancti patres nihil minus q̄ heretica reputassent. Nec illa isti homines cōmixissent si nō prapropere de trinitate tractassent anteq̄ sanctos patres & theologiā cōsulissent. Nescio an dignitas rei me in acerbia verba q̄ pro ingenio meo propulerit.

Not. 2.

Queritur ergo, an leges oppositionum ac syllogismorum ad terminos vsq; diuinos extendatur. Et videtur quod non. Hænanq; propositiones, omnis essentia diuina est pater, aliqua essentia diuina nō est pater, sunt contradictorię secundum conditiones positas, & tamen sunt vere, nam affirmatiua est vera, & negatiua colligitur hoc syllogismo, filius non est pater, filius est aliqua essentia diuina, ergo essentia diuina nō est pater. Secundō, hæc consequentia omnis essentia diuina est pater, filius est essentia diuina, ergo filius est pater: est in darij secundum conditiones supra cōstitutas, & secundum fidem catholicam conclusio est falsa, cū tamen maior appareat vera, ergo cōditiones syllogismi de medio cōmuni non habent locum in diuinis: Tertio arguitur, hic syllogismus, hæc essentia diuina est pater, hæc essentia diuina est filius, ergo filius est pater, videtur expositorius, & tamē præmissæ sunt veræ & cōclusio falsa. Et eadem arte possumus arguere contra principia negatiua: quia nō sequitur, pater non est filius, pater est essentia diuina, ergo essentia diuina nō est filius. Et sic videtur q̄ principia oppositionū & syllogismorum non teneant in diuinis. Sed in cōtrariū est autoritas omnium theologorum afferentium omnia principia terminorum creaturarum cōmunia esse in vniuersum terminis diuinis. Et ratio est, quia huiusmodi principia sunt cōmunes animi conceptiones, quibus intellectus suapte natura dissentire non potest. Vnde si in terminis diuinis paterentur instantiam, tunc articuli fidei repugnarent intellectui humano: ac proinde non essent nobis persuasibiles, quod est erroneum.

Tria puncta tractabuntur in hoc

Not. 3.

capite iuxta tria argumenta proposita. Primum de oppositionibus. Secundum de syllogismis de medio cōmuni. Et tertium de syllogismis expositorijs. Vbi primum omnium supponenda est fides catholica videlicet q̄ Deus est vnus in essentia & trinus in personis. Quo fit vt quicquid est in Deo idēficetur cum essentia, siue in singulari, siue in plurali: siue absolutum sit, siue relatiuum: siue in abstracto accipitur, siue in cōcreto. Vna enim simplicissima essentia est pater, & est filius, & spiritus sanctus: & omnes tres personę complexiue, & est paternitas, & est filiatio, & est bonitas, & est iustitia, &c.

Ex hoc sequitur secundum notabile

Not. 4.

q̄ nomē quodcūq; in diuinis habet duplex significatū, videlicet immediatū, & mediatū. Immediatum est illud quod perse significat & pro quo supponit etiā si distingueretur a quocunq; alio: vt immediatū significatū de ly essentia, est ipsa essentia, & significatū immediatum de ly persona, est quodcunq; suppositū; & significatū immediatū de ly pater, est persona patris, & significatū immediatū de ly paternitas, est relatio. Sed significatū mediātū est illud, de quo terminus verificatur eo solum quia identificatur cum suo perse & immediato significato: vt cōuerso, essentia est significatum mediātū de ly persona, aut de ly pater, & quęcunq; persona, est significatū mediātū de ly essentia. Nam nomen pater nō significat formaliter & de perse essentiam, sed verificatur de illa ratione identitatis cū suo significato. Et eadem ratione, nomē essentia verificatur de quacunq; persona. Vnde si per impossibile persona distingueretur ab essentia, sicut album ab albedine, neutrum nomen verificaretur de significato alterius.

Tertio notandum est terminos di-

Not. 5.

uinos esse in triplici differentia. Alij sunt essentialis, alij personales, & alij notionales. Terminus essentialis secundum modernos Summulistas, est terminus qui supponit p̄ essentia & quacunq; persona diuisim: vt ly essentia: ly Deus. Terminus personalis est, qui pro vna persona diuisim supponit, non tamen coniunctim pro pluribus: vt ly persona ly pater, & similis: Sed terminū notionalem dicunt esse terminum qui pro pluribus personis coniunctim supponit, nō tamē diuisim: vt ly trinitas, ly personę, in plurali.

Ad vero

At verò isti manifeste terminis abutuntur, & contra eorum significationē, & cōtra vsum vniuersalem Theologorum. Nam primum omnium confundunt terminos. Aut enim requiritur, vt terminus sit essentialis quod supponat immediatē pro essentia, & immediatē pro persona: & tunc ly essentia, non esset nomen essentialis: quia non supponit immediatē pro persona. Aut satis est quod supponat pro essentia & persona mediātē vel immediatē: & tunc ly pater, & ly essentia, essent essentialis: & eadem ratione ly essentia, esset personale. Secundō dicere quod ly persona in singulari est nomen personale & in plurali est notionale, est præter rationē. Nā solus numerus nō variat naturam nominis sanē quæ attenditur penes significationem. Et tertio dicere quod ly trinitas, vel ly personę, sint termini notionales est penitē ignorare terminos. Nam notio secundum Theologos in. 1. d. 28. & d. 29. & apud. S. Thomā prima par. q. 32. est ratio innotescendi, seu ratio cognoscendi diuinam personam vt ab alia distinctam, secundum modum loquendi Augustini. 5. de trinit. cap. 7. vbi dicit alia est notio qua pater intelligitur ingenuus, & alia qua intelligitur genitor. Vnde quinq; notiones sunt in diuinis, scilicet, innascibilitas, paternitas, filiatio, processio, & spiratio: quare ly trinitas, quod pro omnibus personis supponit ex diametro pugnat cū termino notionali. Igitur nomē essentialis in diuinis est, quod significat perse immediatē & formaliter essentiam: siue in abstracto, vt essentia, deitas, bonitas, &c. siue in cōcreto: vt ens Deus, bonus, iustus, &c. sed nomē personale est, quod perse & immediatē significat personam, vt pater filius persona, & etiā personę in plurali: & ly trinitas, est nomen personale quod collectiue supponit pro omnibus personis: nomē notionale est quod significat notionem per modum actionis: vt generare, generari, generans, genitus, &c. Qui quidem termini significant actus per quos personę distinguuntur. Sed quantum ad propositum attinet, solum loquendum de essentialibus & personalibus.

Not. 6.

His suppositis, quartō notandum

Distributio cōpleta & incōpleta.

est quod moderni Summulistę opinantur: nomen essentialis in abstracto non solum supponere pro essentia immediatē, sed etiā mediātē supponere pro persona: & cōuerso, nomē personale supponere pro essentia. Et ratio est quia apud istos idem est, nomē ve-

rificari de aliquo, & supponere pro illo. Ex quo rursus inferunt quod nomen essentialis in abstracto potest distribui, & eadē ratione particularizari dupliciter. scilicet cōpletē & incōpletē. Nomē essentialis distribui cōpletē, dicitur, est distribui pro vtroq; significato, scilicet, mediato & immediato, & distribui incōpletē est distribui solum pro significato immediato. At verò non plenē satisfacit omnibus dicta definitio distributionis completē & incompletē. Nam re vera secundum istos in hac propositione: ois essentia diuina est pater, quanq̄ subiectū accipiat pro significato immediato, etiā supponit pro mediato secundū istos: quia verificatur de illo, propter identitatē illorum. Quare nō euitatur quin distribuatur pro vtroq; significato. Et ideo alij iuniores aliter explicauerūt distributionē completam & incompletam: Dicunt enim quod tunc terminus distribuatur completē, quando valet sub illo resolutio purē copulatiua: pro omnibus eius suppositis, tam mediatis quam immediatis. Et hoc modo hæc est falsa, omnis essentia diuina est pater, quia æquiualeat huic, ois res quæ est essentia diuina, est pater. Et tunc per oppositum terminus particularizatur incompletē, quando sub illo valet resolutio purē disiunctiua: pro omni significato. Et hoc modo, hæc est vera, aliqua essentia diuina non est pater, quæ æquiualeat huic, aliqua res quæ est essentia diuina non est pater, quia filius non est pater. Sed nomē essentialis distribui incompletē est quod sub illo valeat sola resolutio copulatiua sub disiunctione: & particularizari incompletē est quod sub illo valeat per oppositū sola resolutio disiunctiua sub copulatione, verbi gratia, quando subiectum huius, omnis essentia diuina est pater, distribuitur incompletē facit hunc sensum, hæc essentia diuina est pater, vel hæc essentia diuina est pater (primo pronomine demonstrante essentiam, & secūdo patrem) & hæc essentia diuina est pater, vel hæc essentia diuina est pater (primo pronomine demonstrante essentiam & secundo filium) & ita copulatiue transeūdum est ad essentiam & disiunctiue ad Spiritum sanctum. Itaq; tota resolutio fit vna copulatiua composita ex pluribus disiunctiuis. Et in vna parte cuiuscunq; disiunctiue demonstratur essentia, & in alia demonstratur personā. Ex quo colligitur illam vniuersalē esse verā: nam quælibet disiunctiua est vera pro illa parte in qua demonstratur essentia. Quod si demō-

strarentur duæ personæ copulatiuæ, illa esset falsa. Per oppositum quando subiectum huius negatiuæ, aliqua essentia diuina non est pater, particularizatur incompletè, facit huc sensu, hæc essentia diuina non est pater, & hæc essentia non est pater (primo pronome demonstrante essentia & secundo patrè:) vel hæc essentia diuina non est pater, & hæc essentia diuina non est pater (primo pronome demonstrante essentiam & secundo filium.) Et ita transendum est disunctiuè ad essentiam & copulatiuè ad Spiritu sanctu: vt tota resolutio sit vnà disunctiua composita ex pluribus copulatiuis, & in vna parte cuiuscunq; copulatiuè demonstratur essentia, & in alia persona. Ex quo sequitur illam negatiuam esse falsam, quia quælibet copulatiua est falsa pro illa parte in qua demonstratur essentia. Quod si demonstrarentur duæ personæ disunctiuè, esset vera. Nomina verò personalia non dicuntur ita proprie distribui completè vel incompletè: sed pro significato mediato vel immediato. Distributionem incompletam vocabant antiqui: & quidem significantius distributionem in termino, id est, pro per se significato termini: & distributionem completam vocabant distributionem in termino & extra terminu, id est, pro significato mediato & immediato. Imò etiam extra numerum, nam essentia (in singulari) supponit pro singulis personis & pro omnibus collectiuè.

Not. 7.

Per hanc doctrinam respondēt ad argumenta parte negatiuæ quæstionis. Dicunt enim ad primu, qd si subiectum affirmatiuè distribuatur completè & subiectum negatiuæ particularizetur completè sunt contradictoriæ: & affirmatiua est falsa & negatiua vera. Si verò subiectu affirmatiuæ distribuatur incompletè & subiectu negatiuæ particularizetur opposito modo incompletè: sunt itidem contradictoriæ: & affirmatiua est vera & negatiua falsa. Sed si subiectum affirmatiuè distribuatur completè & subiectum negatiuæ particularizetur incompletè, aut cōtra, subiectum affirmatiuæ distribuatur incompletè, & subiectum negatiuæ particularizetur completè, neutro modo sunt contradictoriæ, quia in primo modo manet eadem vniuersalitas in vtraq;: suntq; proinde contrariæ, & simul falsæ: & secundo modo manet eadem particularitas: ob idq; sunt sub contrariæ, & simul veræ. Eadē arte respondent ad secundu. Quod si medium in maio-

ri distribuatur completè, cōsequentia est syllogistica, & maior est falsa. Si verò distribuatur incompletè, cōsequentia non valet: quia arguitur ex puris particularibus. Sed quid si in maiori distribuatur incompletè & in minori particularizetur, opposito modo incompletè, vt si dicas, filius aliqua essentia diuina est. Debet nanq; consequentia esse syllogistica. Nam in cæteris omnibus signis incompletis: vt sunt ly omne, pro generibus singulorum, ly vterq; ly alter, &c. dictu est sufficere ad formā syllogisticam, qd medium in altera præmissarū incompletè distributum, in altera particularizetur opposito modo, incompletè, & tamen præmissæ sunt veræ & cōclusio falsa: si extremitates solūmodo accipiuntur pro significatis immediatis. Ad hoc deberent dicere cōsequentiam non esse syllogisticā, quia adhuc arguitur ex puris particularibus. Nēpe si ea quæ dicta sunt accuratè inspexeris, experieris in affirmatiuis particularizationē incompletā æquiuale re particularizationi cōpletæ, non tamen distributionē distributioni, sed in negatiuis distributionē incompletam æquiuale re distributioni cōpletæ, non tamen particularizationē particularizationi. Quare minor illa, filius aliqua essentia diuina est, est vera prædicato particularizato incompletè: nam habebit duas singulares veras demonstrando essentia diuinā & filium. Eadem ratione respondent ad tertiu, quod si in maiori in illa, hæc essentia diuina est pater, subiectu singularizetur cōpletè, vt æquiualeat vni de omni, scilicet, quicquid est hæc essentia diuina est pater, dictus syllogismus est expositorius, & maior est falsa. Si verò in neutra singularizetur cōpletè, cōsequentia non valet, quia arguitur ex puris particularibus. Hæc est opinio modernorum Summularum.

Lectio secunda.

AT verò contra hanc opinionem arguitur, & primò cōtra fundamentu eorum qd nomen essentiale supponit in abstracto pro persona. Nomen essentia non accipitur pro persona, ergo non supponit pro illa: nam nomē supponere pro aliquo est, accipi pro illo: & pater antecedens, quia nomen accipi pro aliquo est quod ponatur loco illius in propositione: iuxta illud Aristot. 1. Elench. Quia res nobiscum ferre non possumus vt mur terminis pro rebus: sed ly essentia, nunq; ponitur loco patris: qui enim vult enūtiare primam

Not. 1.

primam personam trinitatis generare non dicit, essentia generat, vt ly essentia ponatur loco personæ patris. Vnde. S. Thom. 1. part. quæstio. 39. arti. 5. pro eodem reputat quod subiectum huius propositionis. Essentia generat, supponat pro persona patris: & quod dicta propositio concedatur vera & vtrūq; dicit fuisse errorem Abbatis Ioachim. Si dicas Abbatem Ioachim eo errare: quia cōcedebat illam subiecto supponente pro significato immediato (nam pro significato mediato nullus esset error) cōtra, in toto capitulo, damnamus, nec in tota doctrina Abbatis Ioachim non inuenitur talis distinctio. Et si posset subiectu supponere pro persona nunquam fuisset simpliciter dānata illa propositio sed distingueretur. Eadē ratione nec ly persona, nec aliud nomē personale supponit pro essentia quia nunquā accipitur pro illa. Nunq; enim ad enuntiandū qd aliquid est cōmune tribus personis dicimus qd pater aut filius est cōmunis tribus. Secundo arguitur: Si ly essentia, supponat pro persona, concedenda est illa copulatiua, aliqua essentia diuina est pater, aliqua essentia diuina non est pater (subiecto vtrūq; cōpletè particularizato) quam ipsi audaçter cōcedunt. Sed certe Augustin⁹ & omnes patres hoc nunquā ausi fuissent, nec admitterēt illam negatiuā posse facere aliquē sensum verū. Repugnat enim intellectui, qd non sit nisi vnica essentia simplicissima & tamē aliqua sit pater, & aliqua non sit pater: nam certè si aliqua essentia non esset pater, nescio quānam esset pater. Sed quid putas. Est qui inueniat modū concedendi hanc propositionē. Aliqua essentia diuina est pater, & eadē essentia quæ est pater non est pater: quia totū inquit illud complexum, eadē essentia quæ est pater, potest accipi pro significato mediato, scilicet: filio, quā tamen propositionē abhorret christianismus audire. Tertio, Si ly essentia, supponit pro persona, sequitur (vt quidā eorū concedunt) qd hæc esset vera, essentia diuina differt à patre, subiecto cōpletè particularizato: quia filius differt, vel distinguitur à patre. Imò debet concedi qd essentia quæ est pater distinguitur à patre. Quod si quis concessisset tempore sanctorū patrū, credo fuisset cōbustus. Quarto arguitur: qd nec nomē personale accipiatur, nec proinde supponat pro essentia: nam aliās sequitur (vt ipsi fatentur) qd pater est filius, quæ quidē locutio Sabellianis cōformior est, quā Christianis. Quod si dicas illā esse verā in hoc sensu, id

est, pater est res quæ est filius, hoc est erroneum qd illa propositio possit facere talem sensum. Nec hoc sancti patres admisisset: nam certè si illa propositio posset facere tale sensum, distinxisset sancti patres qd nunq; somniarūt, sed simpliciter cōdemnarūt illā. Et Christus redemptor noster nunq; dixit, ego sum pater, sed dixit: ego & pater vnū sumus. Et Ioannes quinto cap. suæ Cano. non dixit, pater est verbū, aut pater est spiritus sanctus: sed dixit, pater, verbū, & spiritus sanctus vnū sunt. Quinto deniq; arguitur. Eadē ratione cōcedenda esset hæc, pater est non pater: vt aliqui illorum concedunt: nam pater est filius qui est non pater. Ex quo sequitur hæc esse falsam, tantum pater est pater: nam cōtradictoria secundæ exponentis, est vera, scilicet, aliquid non pater est pater.

Igitur vt sanctus Thomas loco citato Not. 2.

tato docet & est cōmunis sententia Theologorū, nec nomen essentiale in abstracto supponit pro persona, nec nomē personale pro essentia, quanquā vtrūq; nomē verificetur de significato alterius. Sed isti in hoc decepti sunt: quia idē reputāt nomē verificari de aliqua re: & supponere pro illa: cum tamen non conuertuntur. Nam licet omne nomē supponens pro aliqua re verificetur de illa, non tamen e conuerso: saltem in diuinis. Concedimus enim qd pater est essentia, non, quia essentia accipitur illic pro patre nec pater pro essentia, sed pater accipitur solū pro patre: & essentia pro essentia. Cōceditur tamē propter idētitatē essentia cū patre, vt docet S. Tho. loco citato in solutione ad. 4. Itaque quanquā cōcedamus personā esse significatum mediatum de ly essentia, propter idētitatē personæ cū essentia, non tamen debemus aliquo modo concedere qd persona sit suppositū de ly essentia, quia nunq; ly essentia, accipitur pro persona. Et eadem ratione quanquā essentia sit significatum mediatum de ly pater, non tamen est suppositum illius: quia nunquā essentia, vt imur nomine personæ. Sed tamen in cōcreto nomina essentialia proprijsimè accipiuntur pro personis: quia significant illas personas in cōcreto in quibus formaliter est essentia. v. g. sicut album, significās albedinē de formali, & homo, significās humanitatem, supponunt pro Petro: ita ens Deus, iustus, bonus, &c. omnia supponunt pro singulis personis, in quibus est essentia, quam hæc nomina significant de formali.

Not.3.

Ex hoc notabili primo sequitur secundum, qd nullum nomen diuinum potest distribui nisi in termino, id est, pro suo immediato significato: quia non accipitur nisi solum pro illo. v.g. subiectum huius, omnis essentia diuina est pater, non potest distribui nisi solum pro essentia: quia non accipitur pro persona. Sed ut distribuatur pro personis, opus est dicere, omnis res quæ est essentia diuina est pater, vt ly res, accipiatur transcendentaliter. Quare illa propositio non potest admittere sensum falsum: sed simpliciter est vera sine distinctione. Sicut e conuerso hæc, pater est filius, simpliciter est falsa: nec potest admittere sensum verum: quia extrema non possunt accipi pro essentia. Sed vt accipiantur pro illa dicendum est, res quæ est pater est filius: quæ est vera. Sed posset quis dicere qd quæquã in rigore illa sit vera, omnis essentia diuina est pater, nihilominus potest accipi in sensu de ois, vt æquiualeat alteri, scilicet, omnis res quæ est essentia diuina est pater. Et quæquã illa in rigore sit falsa, pater est filius, nihilominus potest accipi vt faciat sensum alteri, aliqua res quæ est pater est filius. Ad hoc respõdetur qd nullo modo iuxta propriam significationem verborum potest hoc admittere: nec aliqui sancti admisissent: nã dicere qd hæc, omnis essentia diuina est pater, faciat huc sensum, omnis res quæ est essentia diuina est pater: & aliqua essentia diuina non est pater faciat illud, aliqua res quæ est essentia diuina non est pater. Et illa, pater est filius, faciat illud, aliqua res quæ est pater & filius, nullatenus hoc admittit significatiam propositionum. Et certè si sanctos doctores consuluissem nũquã tã liberis verbis isti loquerentur: enim uerò vt inquit Hieronymus ex verbis inordinate prolatis incurritur hæresis. Et Dio. r. cap. de diuinis nomi. Non est inquit, audendum aliquid dicere de Deo præter ea quæ nobis ex sacris eloquijs sunt expressa. Et August. lib. 10. de ciuitate Dei. cap. 23. liberis, inquit, verbis vtuntur philosophi: nec in rebus ad intelligendum difficilimis offensionem religiosarum aurium pertimescunt: nobis autem ad certam regulam loqui fas est: ne verborum licentia, etiã de rebus quæ his significatur, impiã signat opinionem. Hæc August. Et re vera qui concedunt tres esse deos (quod in Summulis imberunt) non loquuntur catholicè, vt docet Athanasius in symbolo. Nec potest illa propositio admittere huc sensum, scilicet, qd sint tres persone quarum quælibet est Deus.

Ex dictis sequitur hanc propositio nem, omnis essentia diuina est pater, æquipolere huic, aliqua essentia diuina est pater, & huic, hæc essentia diuina est pater: quia non est nisi vnica essentia. Et vniuersaliter in oibus affirmatiuis vel negatiuis cuiuscunque prædicati id est qd ly essentia, distribuatur, vel particulariter vel discretè supponat. Sequitur secundò, qd quanq̃ nomen nunq̃ distribuatur nisi in termino pro significato immediato, nihilominus tales propositiones aliquando æquiualeant in consequendo alijs in quibus distributio est extra terminum, & aliquando non. v.g. in affirmatiuis, quando prædicatum est nomen essentiale vel commune personale, æquiualeat in consequendo, omnis essentia diuina est essentia, & omnis res quæ est essentia diuina est essentia: similiter omnis essentia diuina est persona, & omnis res quæ est essentia diuina est persona: sed si prædicatum sit nomen singulare personæ, non æquiualeat omnis essentia diuina est pater, & omnis res quæ est essentia diuina est pater. In negatiuis verò vniuersaliter æquiualeat ly essentia diuina, in consequendo vni de omni etiam si nullo signo modificetur. Aequiualeat enim aliqua essentia diuina non est pater, & nulla res quæ est essentia diuina est pater. Et similiter si à patre prædicati ponatur terminus communis, essentialis, vel personalis. Sed aliud est de noibus notionalibus non enim æquiualeat, essentia non generat, & nulla res quæ est essentia generat. Tertio sequitur (vt puto) qd istæ propositiones, omnis essentia diuina est pater, aliqua essentia diuina non est pater, non sunt eiusdem formæ cum istis, omnis homo est Petrus, homo non est Petrus, quia non faciunt sensum de omni, sicut istæ.

Lectio tertia.

Per hæc ad questionem propositam respõdetur affirmatiue, videlicet quod omnes leges oppositionum & syllogismorum tenent in diuinis, sicut in creaturis. Nec fas esset dicere articulos fidei non posse intelligi saluis legibus & principijs dialecticis. Vnde ad primum argumentum conceditur illas esse contradictorias, omnis essentia diuina est pater, alia qua essentia diuina non est pater. Et idem esset si subiectum vtriusq; staret particulariter aut discretè, cum non sit nisi vnica simplicissima essentia. Et affirmatiua est vera & negatiua simpliciter falsa: nec potest

Not.4.

Not.2.
Ad secundum.

facere aliquem sensum verum vt expositum est. Hæc verò, persona est pater, persona non est pater, non sunt contradictoria: sed subcontraria. Sicut istæ, homo non est Petrus, homo est Petrus: nã ly persona, supponit pro pluribus personis diuisim. De his verò, Deus est pater, Deus non est pater, statim dicemus.

Ad secundum negatur illam consequentiam esse in darij, omnis essentia diuina est pater, filius est essentia diuina: ergo filius est pater: nã maior non æquiualeat vni de omni: sed perinde est ac si acciperetur sine signo distributo. Quare licet subsumeres, filius, ois essentia diuina est, nihil valeret: nisi in altera illarum exprimeres, ois res, qd est essentia diuina: vt ly res, accipiatur transcendenter: & pro persona & pro essentia. Et hoc est distribui in termino & extra terminum. Ex quo colligit defectus huius parallogismi, filius non est pater, filius est essentia diuina: ergo essentia diuina non est pater: in quo arguitur ex contradictorio conclusionis alterius & eadẽ minori, inferendo contradictorium maioris. Arguit enim virtualiter à non distributo ad distributum ex parte de ly essentia. Est enim regula, quã supra posuimus, quod quicquid in aliquo parallogismo arguitur ex puris particularibus, tunc arguendo ex vna præmissarum & contradictorio conclusionis ad alteram præmissam: arguitur à non distributo ad distributum. Et ita est hic. Nã in minori ly essentia, non distribuitur virtualiter: & distribuitur virtualiter in conclusione. Quia minor non æquiualeat huic, filius est omnis res quæ est essentia diuina: & tamen conclusio æquiualeat huic, nulla res, quæ est essentia diuina est pater, vt supra dictum est. Quare optime sequitur, filius non est pater, filius est essentia diuina: ergo aliqua res, quæ est essentia diuina non est pater: vbi cauetur ad illo defectu. Et eadẽ defectu peccat hic parallogismus, nullus pater est filius, pater est essentia diuina, ergo essentia diuina non est filius. Sed arguitur quod committitur hic defectus intrinsecus: nam maior non æquiualeat vni de omni: quia illa est vera, & hæc falsa nulla res quæ est pater est filius. Respondetur fati esse quod minor æquiualeat vni de omni: huic scilicet omnis res quæ est pater est essentia diuina. Et ideo optime inferitur, aliqua res, quæ est essentia diuina non est filius.

At verò hic optimus syllogismus est, omnis essentia diuina est persona, filius

est essentia diuina: ergo filius est persona: quia maior infert vnam de omni. scilicet ois res quæ est essentia diuina est persona, si ly persona, absoluat à numero: nã alias non sequitur, ois essentia diuina est persona: binarius patris & filij est essentia diuina ergo binarius patris & filij est persona. Sed obiter adnotandum est hic, qd in his terminis non licet arguere à confusa ad determinatã respectu vnus extremitatis in ordine ad aliam quãquã nulla sit confusa ex parte medij: quod diximus non esse defectum in terminis creaturarum: vt non sequitur, omnis essentia diuina est persona, omnis persona est. b. essentia: ergo omnis persona est. b. persona. Et eadẽ ratione in baroco non sequitur omnis essentia diuina est persona. a. persona non est persona, ergo. a. persona non est essentia vbi arguitur ex eadem maiori & contradictoria conclusionis ad contradictoria minoris: ac proinde defectus, qui in barbara erat extrinsecus, in baroco efficitur intrinsecus. Quare eadem ratione est defectus peculiaris in diuinis, qd mediũ personale in præmissa negatiua distributum in ordine ad extremitatem stantem confusè, in altera præmissa stet confusè quando extremitas affirmatiua est nomen essentiale.

Per eandem doctrinam ad tertium

Not. 4. argumentum negatur illum esse syllogismum expositorium. scilicet hæc essentia diuina est pater, hæc essentia diuina est filius: ergo filius est pater quia mediũ nullibi singularizatur completè cum non æquiualeat huic omnis res quæ est hæc essentia, est pater. Et ideo arguitur ex puris particularibus. Vbi notandum est qd ly essentia, in abstracto, vt docet. S. Tho. r. d. 4. q. 1. ar. 2. habet aliquid nois singularis: vt puta quod accipitur & supponit pro vna sola re: videlicet pro essentia, & ideo non prædicatur in plurali. scilicet essentia, nec refert ipsum distribui, aut non distribui, vt visum est. Sed tamen habet similitudinem termini communis in hoc, qd prædicatur de pluribus personis diuisim quantumcunq; singularizetur. Sed iste esset syllogismus expositorius: Quicquid est hæc essentia est pater, & filius est hæc essentia: ergo filius est pater. Sed dubium est hic, vtrum per ly hæc essentia, possis demonstrare personam patris. Et videtur quod sic postquam verificatur de illo. Et si demonstretur persona tunc erit terminus singularis, sicut ly pater. Aliqui Sumuliste respondent quod per ly hæc essentia, possumus demonstrare personam patris: & tunc concedunt quod hæc

Ad tertium.

essentia, non est filius: quia pater non est filius. Sed certè hoc est falsum: nam in primis per ly, hæc essentia, fortè nõ possumus proprie demonstrare personã: quia nõ supponit pro illa. Et secundò quicquid demonstratur per ly hæc essentia, verum est dicere, hæc essentia est pater & filius, & spiritus sanctus, quãquã solũ patrem demonstrat: quia non est nisi vnica essentia. Sicut econuerso hæc est vera, hic pater nõ est filius, quicquid demonstratur per ly hic pater, etiam si demonstratur essentia, quia non est nisi vnicus pater. Et hoc est quod intelligit Anselmus per illam regulam. In diuinis omnia sunt vnũ, vbi nõ est relationis oppositio, scilicet, quòd hæc est vera, hic pater nõ est filius. Sed hæc est falsa, hæc essentia nõ est filius, quicquid demonstratur: quia ly pater, est relatiuum, ly essentia, est nomen absolutum. Hic tamẽ syllogismus bonus est, hæc res, quæ est essentia diuina est pater: & hæc res, quæ est essentia diuina est filius: ergo pater est filius, vtrobique demonstrando eãdem personam. Et si demonstratur vtrobique pater, minor est falsa qui perinde est ac si ly pater accipereẽ pro medio. Et si vtrobique demonstratur filius, maior est falsa, Quomodo hic est optimus, hæc persona est pater, & hæc persona est filius: ergo filius est pater: nam subtermino personali eodẽ modo subsumitur, sicut in terminis creaturarũ: atq; adeo syllogismus in terminis personalibus in diuinis est eiusdem formæ cũ terminis creaturarũ.

Argu. 1. *Contra hæc autem quæ dicta sunt arguitur.* Ex his præmissis, omnis essentia diuina est pater, filius est essentia diuina, optimè sequitur ergo filius est res, quæ est pater: & eadem conclusio sequitur ex his, hæc essentia diuina est pater, hæc essentia diuina est filius: ergo in neutro syllogismo committitur defectus intrinsecus ex puris particularibus: postquam inferunt aliquam conclusionem. Ad hoc conceditur illam conclusionem in ferri ex illis præmissis. Quod autem nos diximus esse in habiles intelligimus, ad inferendam conclusionem ex solis extremitatibus compositam, scilicet: filius est pater. Illa tamẽ conclusio, filius est res, quæ est pater non sequitur syllogistice ex illis præmissis, sed infertur ex sola minori. Sequitur enim materialiter, filius est essentia diuina: ergo filius est res quæ est pater.

Lectio quarta

Altera quæstio est in diuinis de terminis notionalibus, an prædicetur de ly essentia diuina in abstracto. Termini notionales, vt diximus sunt generas genitus &c. Qui significant actus notionales. Et specialis difficultas est de hac, essentia generat. Et primũ omnium supponendum est, illam esse simpliciter, & sine distinctione falsam: quia simpliciter est dãnata aduersus Abbatem Ioachim cap. dãnamus, de summa Tri. & fid. cath. Ratio tamen eius falsitatis vera est, quam supra diximus: quia generare est actus notionalis proprius patris, quo scilicet distinguitur à filio. Et quia ly essentia, non potest supponere pro patre, fit vt illa sit falsa, essentia generat & illa sit catholica, pater generat. At verò Moderni Sumulistæ concedentes q; ly essentia, supponit etiam pro patre dicunt illã propositionem esse falsam quia dicunt facere hũc sensum, essentia est essentia generas: vbi actus generandi denotatur cõuenire essentia ratione essentia. Et hoc etiam est verum, videlicet, q; ly generat, appellat supra ly essentia: non quidẽ vt ipsi putant, quòd illa essentia generat sobordinet in significando huic essentia est essentia generas, vbi ly essentia exprimit a parte prædicati: imò subordinatur vni mentali sicut iacet in voce de duabus notitijs, scilicet, essentia generat. Sed tamen illud prædicatũ quia est verbum adiectiuum, applicat suum formale ad significatum immediatum de ly essentia. Quòd si dicas hoc esse contra regulas appellationis: quia prædicatum nunquã appellat supra formale subiecti, vt patet in hac: monachus est albus: Ad hoc dicimus duo: primum, vt diximus inde appe. quòd consulendæ sunt aures. Aliquando enim illa accipitur loco huius, hic est monachus albus. Et secũdo dicimus quòd in diuinis alia ratio est: nam significatũ per se de ly, essentia, non est nisi sola essentia: Et ideo, quanq; prædicatum non appellaret supra formale subiecti, saltẽ debet appellare supra significatum propriũ & per se illius, quale est essentia. Vnde, in hoc paralogismo, quo decipiebatur Abbas Ioachim, pater generat, pater est essentia, ergo essentia generat, variatur appellatio: non quòd arguitur in quatuor terminis, vt dicunt Moderni: sed q; ly generat: diuersimodẽ appellat supra subiectũ maioris, & conclusionis. At vero maior illa pater generat, nullo modo est distinguenda videlicet, quòd si accipiatur pro significato

Not. 1. Termini notionales.

immediatò est vera: & si pro mediato falsa: quia non potest facere sensum falsum, cũ ly pater, non supponat pro essentia. Posset q; forsan assignare defectũ intrinsecũ huic paralogismo, pater generat, pater est essentia diuina, ergo essentia diuina generat: quia maior nõ æquiualeat huic de omni, omnis res quæ est pater, generat. Sed tamen iste defectus nõ satisficit: quia ly pater, in diuinis terminus est singularissimus, sicut Petrus. Quare, in terminis personalibus non est necesse addere, omnis res quæ. Sed si illa maior non æquiualeat vni de omni: est propter variationẽ appellatiõis. Quare bene æquiualeat huic, omnis res quæ est pater est pater generans, vbi seruat eadẽ appellatio. Vnde, melius est dicere, q; defectus paralogismi superioris est extrinsecus propter variationẽ appellatiõis. Vnde, bene sequitur, pater generat, pater est essentia diuina: ergo essentia diuina est pater qui generat, vbi medium intrat conclusionem ad seruãdam eandem appellationem. Eodẽ defectu appellatiõis peccathic paralogismus, essentia diuina: nõ generat, pater est essentia diuina: ego pater nõ generat. Sed concludendum est, ergo pater non est essentia generans.

Not. 2. *Sed dubitatur de veritate istius* essentia est generans. Moderni distinguunt illam, videlicet quòd si ly generas accipitur adiectiuè, illa est falsa: nam tantũ valet sicut essentia est essentia generans. Si verò ly generas, accipitur substantiuè, illa est vera: quia æquiualeat huic, essentia est res generas. Sed reuera nõ est distinguenda, imò simpliciter est falsa. Nam cum ly generans, sit participium verbi, generat, sicut verbũ est adiectiuum, ita & in rigore participium est adiectiuũ: si perse ponatur. Vnde in dicto cap. dãnatus absolute, & sine distinctione reprobat illa de participio: vbi habetur q; essentia nec est generas nec genita. Et S. Tho. 1. p. quæstio. 39. art. 5. ad quintum argumentum expresse dicit quòd nõ possumus dicere q; essentia est generas, sed quòd essentia est res generans: exprimendo illud substantiuum transcendens a parte prædicati. Quare, concedendum est quòd essentia est res generas, & res non generans: quia est pater generans, & filius non generas: & eadem ratione est res genita & res non genita: non tamẽ essentia est genita, & non genita. Quo fit, vt istæ sint cõtradictoriæ: essentia generat, essentia non generat: hæc verò sunt subcõtrariæ, per

sona generat, persona non generat.

Ad dubium est de his: Deus gene

Not. 3.

rat, Deus nõ generat, sint ne cõtradictoriæ. Et videtur quòd nõ. Nam nomẽ, Deus, significat essentiam in cõcreto. Et ideo ex modo suæ significatiõis supponit diuisum p; singulis personis. Vnde videtur q; idẽ sit de ly Deus, & de ly persona: vt videlicet dictẽ, propositiones sint subcõtrariæ, & affirmatiua redatur vera pro patre, & negatiua pro filio. Hic primũ omnium supponendum est, q; affirmatiua indubiè est vera & defide, sine aliq; distinctione: iuxta illud Symboli, Deum de Deo. Itẽ nullus Theologi noie dignus concedit negatiua: quia cũ nõ sit nisi vnus Deus, si Deus nõ generat, nullus Deus generaret. Sed tamen dicunt multi q; illę propositiones in rigore sunt subcõtrariæ & negatiua in rigore esset cõcedenda, demonstrãdo personã filij: non tamẽ cõceditur, propter periculũ. Quia fides catholica tenet, vnũ esse Deũ: & tñ concedendo q; Deus generat & Deus nõ generat, generaret scrupulũ, duos esse deos. At verò, S. Tho. qui propositiones scrupulosas nitit, vt catholicus in proprio modo loquẽdi ostendere falsas notat. 1. p. q. 39. art. 4. ad 3. pulchrã differẽtiã inter hoc nomẽ, Deus, & nõ me, hõ, in creaturis: q; ly hõ, cũ significet naturã, q; seclusa operatione intellectus nõ est vna in pluribus suppositis: sed alia & alia, fit, vt ex modo suæ significatiõis supponat immediatẽ p; supposito, vt, hõ disputat, nisi ratione prædicati abstrahatur ab hoc & ab illo: vt hõ est species. Sed ly Deus, quia significat naturã q; realiter est in pluribus suppositis, fit è cõtrario, vt ratione suæ significatiõis supponat pro habẽte deitatẽ in cõmuni, id est pro Deo, vt abstrahit ab hac & ab illa persona, nisi ratione prædicati trahat ad supponendũ p; singulari supposito: vt Exo. 15. Deus meus & glorificabo eũ, supponit pro eo, abstrahẽdo à singularibus personis: sicut in his, Deus est vnus, Deus est creator. &c. Sed in hac, Deus generat, trahitur ad supponendũ pro patre, ratione prædicati: sicut in hac, Deus est genitus, trahitur ad supponendũ pro filio. Ex quo sequitur quòd istæ sunt cõtradictoriæ, Deus gñat, Deus nõ generat; quia in affirmatiua ly Deus, supponit pro parte: sed in negatiua non supponit pro singulari persona: quia non generare nõ cõuenit singulari personæ: quare, supponit ly Deus in negatiua pro Deo, vt dicitur de omnibus tribus personis. Vnde illa negatiua æquiualeat huic,

huic, nullus Deus generat, more aliorum terminorum singularium quibus nihil refert proponi, aut postponi negationem. Et idem est dicendum de istis, Deus est pater, Deus non est pater deus creat, Deus non creat, & de alijs similibus. Sed tamen, quia nomen persona, ex sua significatione supponit pro singulis personis, non est idem de illis, persona generat persona non generat, imo sunt subcontrarie. Hæc fateor Sumulistarum terminos exilire: sed dicta sunt, ut modus contradicendi in diuinis plenè traderet. Quo fit ut sicut hæc est falsa: hæc essentia non est pater quicquid demonstratur, ita hæc est falsa, hic Deus non est pater etiam si mostretur filius.

Not. 4. *Nec tamen aspernendus est defectus quem antiqui assignabant huiusmodi paralogismus, omnis essentia diuina est pater filius est essentia diuina, ergo filius est pater: pater generat, pater est essentia diuina, ergo essentia diuina generat. Dicebatur enim committi fallaciam accidentis. Pro quo notandum, ut refert S. Thomas tracta. de fallacijs, quod quedam sunt eadem re, & ratione: ut vestis & indumentum. Et tunc quicquid prædicatur de vno prædicatur de alio (ut sic pluraliter loquamur de eodem.) Quedam verò sunt quorum ratio, seu definitio vnius non est ratio alterius, quamquam sint eadem res & illa dicuntur esse vnum de per accidentem. Et isto modo differunt essentia & persona: non quod illuc sit aliquod verum accidens: sed quod ratione persona differat ab essentia, eò quod essentia est communis tribus & nulla persona est communis tribus. In his quando aliquid conuenit vni, non secundum rationem, qua distinguitur ab altero: pariter conuenit alteri. Optimè enim sequitur essentia est substantia, pater est essentia: ergo pater est substantia. Sed quando aliquid conuenit vni secundum aliam rationem non sequitur quod conueniat alteri. Et quia pater differt ratione ab essentia, non sequitur omnis essentia diuina est pater, filius est essentia diuina, ergo filius est pater, quia committitur fallacia accidentis. Non enim ex eo quod pater & filius prædicentur de essentia identice, sequitur quod formaliter prædicentur de seipsis. Et eadem ratione non sequitur, pater generat, pater est essentia, ergo essentia generat. Sed concludendum est in sensu identico, filius est res quæ est pater, & pater qui est essentia generat. Non est inquam aspernendus hic defectus. Quia bonum est pluribus*

medijs & responsis abundare: eò vel maxime, quod in diuersis scholis diuersa placent.

Ex oibus dictis colligitur: primo Not. 5. hanc esse falsam, essentia diuina differt à patre, quia tertia exponens est simpliciter falsa scilicet, essentia diuina non est pater. Nec sequitur, filius differt à patre, filius est essentia diuina: ergo essentia diuina differt à patre: nam arguitur à non distributo ad distributum, ex parte de ly essentia: quæ in conclusione equalet vni de omni. Nec aliquo modo est concedendum, essentia diuina est differens à patre: quia ly differens, in rigore accipitur adiectiuè. Sed solum conceditur quod essentia est persona differens à patre. Sequitur secundò hanc esse falsam, pater est non pater, Nec potest habere aliquem sensum verum: sicut nec illa, pater est filius. Sed hæc est vera, filius est non pater sicut hæc, filius non est pater. Sed dubium est an sit concedenda hæc, essentia est non pater. Et videtur quod sic: quia est res, quæ est non pater: ut puta, filius: sed quod sit falsa arguitur. Nam sequitur bene, essentia est non pater, ergo essentia non est pater (ab affirmatiua ad negatiuam) consequens est falsum: ergo antecedens. Credo melius est illam vel distinguere, vel negare. Illa tamè simpliciter est vera essentia est res quæ est non pater, si tamè quis aliam concedat, debet illam concedere in hoc sensu. Et tunc non sequitur ad affirmatiua ad negatiuam: nec sequitur essentia est non pater (puta, res quæ est non pater) pater est essentia, ergo pater est non pater. Sicut non sequeretur si loco de ly non pater, ponas filius. Et ex hoc secundo corollario sequitur tertio, hanc exclusiuam esse veram, tantum pater, est pater.

Sed his omnibus non obstantibus Argu. 6. arguitur alia via ad probandum illam, pater est filius: sequitur bene, Quæcunq; sunt eadem vni tertio, sunt eadem inter se, pater & filius sunt eadem vni tertio puta essentia: ergo sunt idem inter se: & per consequens (saltem predicatione identica) verum est dicere, pater est filius. Maior est communis animi conceptio cuius virtute Aristoteles. i. priorum fundat illationem identitatis extremitatis inter se ex identitate earundem cum medio: & minor est de fide.

Ad hoc argumentum Theologi variè respondēt & fere omnes eodem recidunt: aliqui

aliqui dicunt consequentiam illam non valere: quia in minori denotatur patrem & filium esse idem vni tertio essentialiter, & in conclusione denotatur quod sint idem realiter, quod idem est quod personaliter: sed concludendum est, ergo pater & filius sunt idem essentialiter inter se, quæ conclusio est vera. Sed tunc replicat. Bene sequitur, quæcunq; sunt eadem realiter vni tertio, sunt eadem realiter inter se, pater & filius sunt idem realiter vni tertio: ergo sunt idem inter se: & si sunt idem realiter, ergo hæc est vera, pater est filius. Et ideo alij aliter respondent: videlicet quod illa consequentia non valet, nisi quando maior equiualeat vni de omni: ut videlicet faciat hunc sensum, quæcunq; sunt eadem vni tertio, & cuiusq; quod idem identificat cum illo tertio, sunt eadem inter se. Et si maior accipiat in illo sensu, & minor in eodem sensu: tunc consequentia est bona, sed minor est falsa: nam licet pater & filius sunt eadem vni tertio, puta essentia, non tamen sunt eadem cuiusq; quod identificatur cum illo tertio: quia non sunt eadem cuiusq; personæ. Et hanc solutionem sub alijs verbis insinuat Capreolus. i. d. 2. quæst. 3. vbi dicit, sciendum est, quod quando aliqua extrema sic identificatur alicui tertio, quod nullum extremorum identificat sibi illud adæquatè: imò medium pluribus identificatur quæ extrema, tunc non oportet quod extrema identificata in tali medio, identificentur inter se: ut pateret admissio illo homine vniuersali Platónico: cui quæ Petrus & Paulus essent idem, non tamè essent idem inter se. Sed tamen hæc solutio quodammodo videt petere principium. Et ideo aliter respondetur, quod si conclusio illius syllogismi possit facere sensum quæ facit minor in antecedente, certè bona esset consequentia, & conclusio esset vera: nam esset sensus, quod pater & filius essent inter se idem essentialiter: vel etià idem realiter: ut ly realiter, accipiat transcendentaliter, ut se extendat ad personaliter vel essentialiter: nam in illo sensu minor erat vera. Sed tamè in rigore propter relationem intrinsecam quæ denotatur in illo verbo, inter se, non audet Theologi concedere illam conclusionem, pater filius sunt idem inter se, quia perinde valet in rigore ac si diceret, pater est filius, quæ simpliciter est falsa. Vnde S. Thomas. i. par. q. 28. arti. 3. simpliciter negat illam consequentiam, & dicit, quod illa habet vniuersaliter verum: quando aliqua sunt eadem vni tertio re & ratione. Et si maior accipiat in hoc sensu, & minor in eodem, tunc minor est falsa: nam pater & filius licet sint idem re cum essentia,

tamen differunt ratione ab illa: & sic non sequitur quod inter se sint idem. Sicut Arist. 3. Physico. tex. 21. concedit quod actio & passio sunt eadem realiter motui, tamen quia differunt ratione ab illo, differunt inter se realiter, hoc saltem modo realiter: ut hæc sit falsa, actio est passio: sed solum est concedendum, actio est res quæ est passio: sicut in diuinis hæc est falsa, pater est filius: sed hæc est vera, pater est res quæ est filius. Itaq; cum sola distinctione rationis extremorum ab vno tertio stat aliqualis distinctio realis inter se. Nec ex hoc sequitur (ut aliqui putant) quod in creaturis est omnimoda similitudo diuinorum, quia actio & passio non distinguunt personaliter tanquam duo supposita, sicut personæ diuinæ.

Caput tertium.

ST tandem querere in Nota.

hoc ultimo cap. an principia & leges syllogismorum vsque ad syllogismos exponibilium extendatur. Et videtur quod non. Sequitur namque formaliter, tantum homo est animal, tantum risibile est homo, ergo tantum risibile est animal: vbi tamen arguitur ex puris particularibus, cum ly homo, nullibi distribuatur complete. Item formaliter sequitur, tantum homo non est animal, tantum homo non est risibile, ergo risibile est animal: vbi arguitur ex puris negatiuis: & præmissa existente negatiua, conclusio est affirmatiua contra duo principia supra posita. Itè formaliter sequitur, tantum homo non est animal, tantum risibile homo non est, ergo non tantum risibile non est animal: vbi tamen præmissis existentibus particularibus, conclusio est vniuersalis: ergo leges syllogismorum non tenent in exponibilibus. In contrarium est, quod illa principia sunt necessaria: ergo tenent in vniuersum.

Circa hanc questionem notandum Not. 2. *Regula*

est, quod cum propositiones exponibiles plures includant categoricas omnium exponentium, habenda est ratio. Et ideo fit prima regula. Quando conclusio est exponibilis copulatiue necesse est ad bonitatem syllogismi, aut conuertibile conclusionis, aut vtraque exponente inferri ex præmissis dicti syllogismi. Si verò est exponibilis disiunctiue, satis est alteram exponentem ex dictis præmissis inferri, ut tota exponibilis inferat. Regula est manifesta, eò quod a parte copulatiue ad totam consequentiam non est formalis, sed a parte disiunctiue ad totam consequentiam est optima. Secunda, Quando præmissa alicuius syllogismi

sylogismi sunt exponibiles disjunctiue, necesse est aut couertibiles earum, aut vtraque exponentem inferre conclusionem dicti syllogismi: quando vero exponibiles exponuntur copulatiue, satis est qd ex vna exponente vnus, & alia alterius, inferatur conclusio. Hæc regula ex eodẽ fundamẽto colligitur. Nam licet conclusio inferatur ex vna parte disjunctiue, nõ sequitur quod inferatur ex tota: quia potest antecedens verificari pro alia parte disjunctiue: eadem cõclusio existente falsa. Sed tamen si aliqua pars copulatiue inferat cõclusionem, tota copulatiua inferat illam. Nam casu quo altera pars copulatiue non potest esse vera sine conclusione, a fortiori nec tota copulatiua erit vera. Et proportionabiliter loquendũ est, quãdo altera præmissarũ est exponibilis, & altera simplex categorica. Tertia regula, defectus syllogismorũ exponibilium dignoscuntur, reducendo illas ad suas couertibiles simplices categoricas, vel considerando seorsum exponentes, in quarum virtute tenet. Reuocandum est tãdem in memoriam ex cap. de conuersionibus: quẽnã propositiones sunt virtualiter affirmatiue, quẽ ve negatiue: itẽ ex opusculo exponibilium considerandum est quomodo termini cuiuscunq; exponibilis supponant. Nec opus est syllogismũ expositoriũ formaliter cõstitui in aliquo. 19. modorum: sed satis est qd formaliter vel virtualiter habeat omnes conditiones supra constitutas.

Not.3.

Ad questionẽ igitur propositam respondetur affirmatiue. In quibuscunq; nãq; propositionibus tenent leges positę syllogismorũ. Vnde ad primum argumentum conceditur illam consequẽtiã esse formalem syllogismũ. Nec arguitur ex puris particularibus: vt patet in syllogismo, in cuius virtute tenent: scilicet, omnis homo est risibilis, omne animal est homo, ergo omne animal est risibile: cuius maior est couertens minoris alterius: & minor couertens maioris: & conclusio couertens conclusionis. Tenet quoq; dictus syllogismus: quia ex prima exponente maioris, & conuertente minoris, sequitur in distamis prima exponẽs conclusionis. s. homo est animal, omnis homo est risibilis, ergo risibile est animal. Et ex secunda exponente maioris, & secũda minoris, sequitur secũda conclusionis: scilicet, nihil nõ homo est animal, nihil nõ risibile est homo: ergo nihil non risibile est animal: vt supra dictum est inter subsumendũ sub termino in-

finitato. Quinimõ, si ipsum syllogismũ, vt iacet in exponibilibus, consideres, non arguitur ex puris particularibus, cum mediũ in minori completẽ distribuat, & extremitas eodẽ modo supponat in conclusione: sicut in præmissis. Hic verõ non est bonus syllogismus, omnis homo est animal, tãtũm risibile est homo, ergo tantũm risibile est animal: arguit enim ex parte maioris extremitatis a nõ distributo ad distributũ. Et quãq; ex maiori & conuertente minoris sequatur prima exponens cõclusionis in darapti, scilicet, omnis homo est animal, omnis homo est risibilis, ergo risibile est animal: nõ tamẽ sufficit ad bonitatẽ syllogismi: quia conclusio est copulatiua, & secũda exponẽs nõ inferatur ex illis præmissis. Ad secundum argumentũ pariter conceditur illam consequẽtiã esse syllogisticã. Et negatur argumẽtari ex puris negatiuis: nã illæ exponibiles tertij generis virtualiter sunt affirmatiue, cũ inferant affirmatiuã. Et ideo ex secundis exponentibus sequitur illa conclusio in darapti, scilicet, omne nõ homo est animal, omne nõ hõ est risibile, ergo risibile est animal. Eodem modo ad tertium, conceditur illam consequẽtiã esse syllogisticã. Nam quãquã formaliter minor appareat particularis, & cõclusio vniuersalis, tenet tamen syllogismus virtute huius, homo nõ est animal (quæ est prima exponẽs maioris,) omne nõ risibile omnis homo est) quæ est secũda minoris: ergo aliquod non risibile nõ est animal (quæ est secũda conclusionis,) quæ quidem conclusio exponitur disjunctiue.

Not.4.

Per hanc artem poterit quicunq; gratia exercitij plura adhuc exempla multiplicare. v. g. Non sequitur, tantũ substantia non est creatura, omnis homo est substantia, ergo nullus homo est creatura: quia si cõsideres illationem virtute primæ exponẽtis maioris, mediũ nullibi distribuitur. Si verõ illã cõsideres in virtute secũdæ exponẽtis, tunc arguitur a nõ distributo ad distributum ex parte maioris extremitatis. Quare optimẽ sequitur, tantũ substantia creatura non est, omnis homo est substantia, ergo nullus homo est creatura: nam ex secunda exponente & eadẽ minori, sequitur illa cõclusio. s. omne non substantia omnis creatura est, omnis homo est substantia, ergo nullus homo est creatura: quia maior inferat hanc, nulla substantia est creatura: quæ cum eadem minori, inferat eandem conclusionem in celarent.

Contra

Argu.1. *Contra hæc autem quæ dicta sunt*

arguitur primo. Sequeretur ex dictis hanc consequẽtiã esse bonã in barbara, tantũm ens possibiliter est creatura, tãtũm Deus necessariõ est ens, ergo tantũm Deus possibiliter est creatura: postquã similis syllogismus in propositionibus de inesse dictus est esse formalis: & tamen præmissæ sunt veræ, & conclusio falsa: ergo illa dispositio non tenet vniuersaliter. Respondetur negãdo hunc syllogismum esse bonum. Nec est eadem ratio sicut in illis de inesse. Nam medium vbi non distribuitur: pro pluribus accipit, quã vbi distribuitur, vt fit manifestum arguẽdo ex conuertibilibus præmissarum, omne ens quod necessariõ est ens possibiliter est Deus, quæ est couertens minoris: omnis creatura possibiliter est ens, quæ est conuertens maioris: ergo ois creatura possibiliter est Deus, quæ est couertens conclusionis. Nec sequitur tantum creans necessariõ est ens, tãtũm Deus possibiliter est ens (accipiendo necessariũ simpliciter, vt tãtũm Deus sit necessarius:) arguitur enim ex parte maioris extremitatis a minus ad magis restrictum cum distributione: vt patet in syllogismo ex conuertentibus, in cuius virtute hic tenet: scilicet, omne creans possibiliter est Deus (q̄ est conuertens minoris,) omne ens quod necessariõ est ens, possibiliter est creans (quæ est conuertens maioris:) ergo omne ens possibiliter est Deus, quæ est conuertens conclusionis.

Argu.2.

Secundõ arguitur formaliter, se-

quitur in secunda figura, tantũm animal est homo, tãtũm equus non est homo, ergo nõ tantum equus est animal: & tamen in ferendo primam exponentem cõclusionis negatiuã, ex primis exponentibus præmissarũ arguitur a non distributo ad distributũ ex parte maioris extremitatis: & inferendo secundam affirmatiuã ex exponentibus præmissarũ affirmatiuis, arguitur ex puris particularibus particularitate medij, scilicet, animal est homo, & omne nõ equus est homo ergo aliquid non equus est animal. Hic notato, quod in secũda & tertia figura possunt formari optimi syllogismi, quorum illatio teneat in virtute secundarum exponentium. Vnde, ad argumentum respondetur, illum esse bonum syllogismum, cuius secũda pars inferatur ex secundis exponentibus præmissarum: hoc modo, nihil non animal est ho-

mo, omne non equus est homo, ergo nullus non equus est non animal, in celare. Et cum constantia subiecti (quæ sequitur ex eadem minori) inferatur, omne non equus est animal a negatiua ad affirmatiuã: ex qua rursus inferatur, aliquod non equus est animal, quæ est secunda exponens dictæ conclusionis. Eadem ratione & formaliter sequitur in tertia figura, tantũm animal est homo, tantũm animal non est equus, ergo equus non est homo: licet videtur argumentum ex puris particularibus. Nam ex secundis exponentibus præmissarum, sequitur illa cõclusio in felapton: scilicet, nullum non animal est homo, omne nõ animal est equus, ergo equus non est homo.

Tertiõ principaliter arguitur, non Argu.3.

sequitur, omne animal præter hominem est irrationale, omnis homo est animal ergo omnis homo præter hominem est irrationalis: & tamen arguitur in barbara, ergo barbara non tenet in exponibilibus. Quod si dicas medium pro pluribus accipi in minore, vbi non distribuitur, quã in maiori, vt patet arguendo ex primis exponentibus, omne animal nõ homo est irrationale, omnis homo est animal &c. ad minus, subsumendo cum eadem restrictione, omnis equus est animal non homo, sequeretur, omnis equus præter equum est irrationale, quod est falsum. Hic adnotandum, quod in exceptiuis potest fieri subsumptio: aut sub termino a quo fit exceptio, qui distribuitur in prima exponente: aut sub parte extrã capta, quæ distribuitur in secunda & tertia: aut sub prædicato, quod distribuitur in tertia. At verõ, quã subsumitur sub termino a quo fit exceptio, vel restringendũ est mediũ in minori, sicut in prima exponente maioris, vt dictũ est modõ in solutione argumẽti: aut distribuendũ est simpliciter in minori. Est tñ differentia, qd quã distribuitur in minori sine restrictione, inferatur exceptiua eiusdem generis cum maiori. Vt optimẽ sequitur, omne animal præter hominẽ est irrationale, oẽ albũ oẽ animal est, ergo omne album præter hoĩem est irrationale. At quã mediũ in minori nondistribuit, sed restringitur: non sequitur exceptiua: sed præiacēs. Vt oẽ aial præter hoĩem est irrationale, omnis equus est animal nõ homo, ergo omnis equus est irrationalis.

Licitum est etiam subsumere sub parte extrã capta, ad inferendũ affirmatiuẽ & negatiuẽ: quia distribuitur in secũda exponenti

nenti affirmatiua & in tertia negatiua Quare optimè sequitur, omne corpus præter animal est insensibile, omnis homo est animal, ergo omnis homo est corpus: quia ex secunda parte maioris, scilicet, omne animal est corpus, cum eadem minori, sequitur illa conclusio in barbara. Et ex eisdem præmissis sequitur, nullus homo est insensibilis: quia ex tertia exponente maioris, scilicet, nullum animal est insensibile, cum eadem minori, sequitur illa conclusio in celarent. Non tamè ex eisdem præmissis concluditur exceptiua, omne corpus præter hominè est insensibile: quia ex parte subiectorum primarum exponentium argueretur ab inferiori ad suum superius cum distributione: nam ly corpus, quod non est animal, inferius est ad ly corpus, quod non est homo.

Argu. 4.

Ultimo tandem arguitur: optime sequitur in camestris, omne corpus præter animal est insensibile; omne coloratum præter album non est insensibile, ergo nullum album est animal. Et tamen extremitatis illæ conclusiones non sunt totalia extrema in præmissis: ergo illa cõditio non requiritur in exponibilibus. Respondetur quod hic syllogismus est bonus, quia illa cõclusio infertur in cesare ex tertijs exponentibus præmissarum. scilicet, nullum animal est insensibile, omne album est insensibile, ergo nullum album est animal. Et eadem ratione sequitur formaliter, omne animal præter hominem est irrationale, omne coloratum præter hominem non est album, ergo album non est irrationale: quanquam medium, scilicet, ly hominè, nullibi fit totale extremum: quia illa conclusio sequitur ex tertijs exponentibus præmissarum in felapton.

Circa subsumptionem sub terminis reduplicatiua nulla est specialis difficultas.

Nempe sub termino præcedente dictionem reduplicatiua eodem modo licet subsumere, sicut in simplicibus categoricis. Ut formaliter sequitur: omnis homo in quantum rationalis est risibilis, omne album est homo ergo omne album in quantum rationale est risibile. At sub termino sequente dictionem reduplicatiua non licet subsumere: nam virtualiter subsumere sub termino antecedentis & consequentis cõditionalis & causalis. Ut non sequitur, omnis homo in quantum rationalis est risibilis omne album est rationale, ergo omnis homo in quantum album est risibilis. Prædicatum autem reduplicatiua, cum in nulla exponentium distribuatur, non potest esse medium syllogismi, nisi in alia præmissa distribuatur: ut ex his præmissis, animal est equus, omnis homo in quantum rationalis est animal: nulla sequitur conclusio. Si autem medium distribuatur in maiori optimè sequeretur, omne animal est equus omnis homo in quantum rationalis est animal, ergo omnis homo est equus, virtute primæ exponentis minoris. Itè sequeretur, omne rationale est equus, virtute tertiæ.

Circa exponibiles de, incipit, & de differt, & circa alia genera exponibilium, nihil speciale operæ pretium est hic adnotare, præter illa quæ superius dicta sunt. Et hæc de syllogismis.

Siquæ sunt in his quinque libris errata, in calce opusculi obligationum ad verum exemplar correctæ sunt.

FINIS LIBRI
QVINTI

Deinfo

DE INSOLV
BILIBVS.

Lectio prima.

SED propter sophistarum importunitatem necessariū duximus, & de insolubilibus propositionibus tautillū di cere. Propositio insolubilis (qua in Græci dilemma vocant) est illa, ut nomen præfert, quæ utrinque capit aduersarium: ut ego mentior. Propositionis insolubilis multæ sunt species. Unde propositio se falsificans est illa, ad cuius veritatem consequitur, ut sit falsa, ut hæc est falsa, quæ se demonstrat. Propositio se impossibilitas est illa ad cuius possibilitatem consequitur, ut sit impossibilis, ut hæc est impossibilis. Propositio destruens suam necessitatem est illa, ad cuius necessitatem consequitur ut non sit necessaria: ut hæc non est necessaria. Propositio destrues suam contingentiam est illa, ad cuius cõtinentiam consequitur, ut non sit cõtingens: ut hæc non est cõtingens. Atque adeo multæ sunt aliæ id genus reflexiua propositiones. Quo fit, ut in insolubilibus, nec repugnet duas contradictorias esse simul falsas: ut sunt illæ: hæc est falsa, hæc non est falsa, (utroque pronomine demonstrante affirmatiua, nec proinde repugnet in bona consequentia antecedens esse verum & consequens falsum, ut est in illa, hoc consequens est falsum: ergo hoc consequens est falsum) utroque pronomine demonstrante consequens.

Propositiones insolubiles, etiam inter antiquos Sophistas fuerunt in usu, quas Cicero libro quarto Acad. questionum, in extricabiles appellat, & alio nomine dicuntur reflexiua. Et apud Græcos propositio insolubilis dicitur dilemma, id est, argumentum cornutum quod utroque cornu capit aduersarium. Et est exemplum Ciceronis, ut si tu pronunties hanc propositionem, ego mentior: quæ tantum valet sicut, falsum dico: tunc utroque modo vinciat te: nam vel mentiris, vel non mentiris. Si das primum: ergo profers verum cum asserbas te mentiri, & per consequens non mentiris. Si verò das secundum .i. quod non mentiris: ergo profers falsum cum asserbas te mentiri & per consequens mentiris. Hac ergo ratione dicebat hæc propositio insolubilis. quia non poterat solui. Sed Moderni, præter rei dignitatem, dilatauerunt istam materiam: in qua tamen vera, parum est utilitatis, & ideò nos eam breuiter transcurreremus.

Not. 2.

Quatuor species propositionis insolubilis explicatur in textu: quibus plures addunt Summulistæ. Nec sunt contenti sophistæ huius temporis, tatum immorari in insolubilibus, sed definitiones ipsas insolubili in intelligibiles constituunt. Dicunt enim propositionem se falsificantem esse illam, quæ ex eius, ita esse, vel ex ita esse cum vero vel veris, sequitur ipsam esse falsam, & nescio quas alias tricas inculcant. Sed tamè definitio, ut sepius admonuimus, debet esse, & breuis & lucida, quales sunt definitiones in textu. Illæ tamen sano modo intelligendæ & explicandæ sunt. Hæc ergo propositio, hæc est falsa, quæ se demonstrat, se falsificat: nam ad veritatem illius consequitur: ut sit falsa, Sequitur enim bene, hæc est vera ergo ita est sicut per illam significat: & significat se esse falsam, ergo ita est. Quare si cum eadem significatione, quam modo habet, significaret etiam sub distinctione Deum esse, illa non se falsificat simpliciter, sed solū secundum primam significationem. Eadem ratione hæc, omnis propositio se falsificat, falsificat se. Et hæc patet, aliqua propositio est falsa, ipsa sola existente, se falsificat. Nam sequitur bene, illa est vera: ergo ita est sicut per illam significatur, sed per illam significatur aliqua propositio esse falsam ergo aliqua est falsa. Et nulla est in mundo nisi illa: ergo illa est falsa.

V.

Vbi

Vbi ex veritate illi⁹, adiunctis aliis veris propositionibus, sequitur illa esse falsam. Sed contra. Illa sola propositione existere, nulla est alia propositio vera: ergo repugnat casus, videlicet, sint alia propositiones, que sumuntur in antecedente Respondetur, quod nulla est repugnancia in casu. Accipitur enim in hoc sensu, quod illa sola existere, ex veritate illius, & ita esse sicut modo significatur per illas alias propositiones, sequitur illam esse falsam. Et cum dicimus ad veritatem consequi ut sit falsa intelligitur quod sequatur per modum intrinsecum. Nam consequentiam, quae solum tenet per modum extrinsecum, iam dictum est non valere. Quare, propositio impossibilis, ut homo est lapis, non se falsificat: quaquam ad veritatem illius per modum extrinsecum sequatur, ut sit falsa. Nec ista propositio contingens. Dominicus loquitur, quae modo est falsa, falsificat: quaquam ad eius veritatem consequatur ut sit falsa. Nam sequitur bene, est vera: ergo ita est ut significat: sed ita non est, ergo est falsa: quia non sequitur ratione significationis ipsius, puta, quia veritas includat falsitatem eius, sed per accidens assumitur esse veram, ad probandum quod sit falsa: imo est falsa, quia non est ita ut significat.

Simili modo propositio se impossibilis est illa, ad cuius possibilitatem consequitur, ut sit impossibilis. Ut, data hac propositione, haec propositio est impossibilis, sequitur bene, illa est possibilis, ergo potest ita esse sicut per illam significatur: & cum res non possint melius se habere ut ita sit, ergo nunc ita est, & per consequens est impossibilis.

Quare & illa, haec est falsa, se impossibilat. Nam si potest esse vera, potest ita esse sicut significat: & res non possunt melius se habere ut ita sit, ergo iam ita est: & significat se esse falsam, ergo ita est quod est falsa: & res non possunt melius se habere, ut sit vera, ergo est impossibilis. Eadem ratione: illa propositio haec non est necessaria, destruit suam necessitatem. Nam si est necessaria, ergo necesse est ita esse sicut per illam significatur: sed significat non esse necessariam, ergo, non est necessaria. Et eadem ratione illa, haec non est contingens, destruit suam contingentiam. Nam si est contingens, sequitur posse ita esse sicut per illam significatur: & cum res non possint melius se habere ut ita sit, iam ita est, quod non est contingens. Et eadem ratione, illa propositio, haec propositio significat aliter

esse quam est, destruit suam ita esse: & illa, impossibiliter ita est sicut per hanc significatur, destruit suam posse ita esse. Et ita de similibus. Sed tamen si dicas, haec propositio est vera, ut ipsam eandem demonstrat, non se verificat. Nam propositionem se verificat, quod ad falsitatem illius sequatur veritas: & tamen concessio, illam propositionem esse falsam, non potest inferri illam esse veram, sicut nec concessio illam esse veram, sequitur illam esse falsam. Eadem ratione nec ista, haec propositio est possibilis, se possibilitat. Quare, ista propositiones non sunt reflexivae. An vero detur propositio se verificans, vel se possibilitans, vel se necessitans, videbitur statim.

Sunt qui putent nullam propositionem se falsificare. Et cum quaeritur, an illa haec est falsa, sit vera vel falsa, neutrum volunt dare. At vero isti non possunt sic excusare propositionem se falsificantem. Nam satis est, ut propositio se falsificet, quod ad veritatem illius consequatur esse falsam: siue concedatur esse vera, siue non: ita ut consequentia haec teneat per modum intrinsecum, est vera, ergo est falsa: Ex quo sequitur, utraque harum propositionum, haec propositio est falsa (primo pronome demonstrante secundam, & secunda demonstrante primam) se falsificare. Nam sequitur bene, Prima est vera, ergo ita est sicut per illam significatur: sed per primam significatur secundam esse falsam, ergo secunda est falsa: non est potior ratio quod secunda sit falsa, quam prima, ergo & prima est falsa. Et proportionabiliter arguitur, incipiendo a secunda. Et pari ratione: si Petrus proferat, Paulum dicere falsum, & Paulus proferat, Petrum dicere falsum, utraque propositio se falsificat.

Sed contra ea, quae dicta sunt, arguitur. Pronomen non potest demonstrare propositionem, cuius est pars: ergo male concessum est oppositum. Probatur antecedens. Aut pronomen demonstrativum est singulare, ita ut in significando, instat notitiae intuitivae, solum ab obiecto quod demonstrat possit produci, ipsumque solum demonstrare: aut habet significationem communem, quae, idem manens in mente, potest diuersa demonstrare. Si primum, sic arguit, omnis effectus praesupponet suam causam: ergo in mente, antequam formetur, haec, debet formari tota propositio, quae est obiectum

obiectum illius: sed ly, haec, est pars propositionis quam demonstrat, & repugnat aliquid esse prius se: ergo actus demonstrativus non potest demonstrare proportionem, cuius est pars: quam possit demonstrare propositio sequentem pronomine: nam certe alias idem significaret se naturaliter proprie singulariter, quod est repugnantia. Si detur secundum membrum, videlicet, quod pronomen sit commune in significando, ferè eadem est difficultas: nam vix est intelligibile, quomodo pronomen exerceat officium in seipsum: quia actus distributivus non potest distribuere terminum, cuius ipse est pars, nec negatio potest negare propositionem, cuius est pars, sed negat residuum dempta negatione. Quod si dicas, pari modo ly, haec, non demonstrare totam propositionem cuius est pars, sed residuum dempto pronome, tunc non esset reflexiva, imò nec esset propositio magis, quam si diceres, haec, animal est substantia, tota propositione materialiter sumpta, demonstrata.

Propter hoc argumentum, Occham & multi alij negant pronome posse demonstrare propositionem, cuius est pars. Et forsitan in rigore verum dicunt, saltim in mente ultimata. Nam certe vix potest hoc intelligi, quod pronomen demonstrat seipsum. Unde apud Antiquos non legimus inter reflexivas, istas quae se demonstrant. Hoc tamen non obstante, dicimus quod causa disputationis admittitur huiusmodi demonstratio. At vero, Occham & de Alliaco ulterius procedunt, videlicet, quod pars propositionis non potest supponere pro propositionem, cuius est pars. v.g. subiectum huius, aliqua propositio est falsa, non potest supponere pro ipsamet propositione, cuius est pars. Nec in hac, ego dico falsum, ly, falsum, potest supponere pro ipsamet propositione cuius est pars. Et inde concludunt, nullam esse propositionem reflexivam. Sed tamen quicquid sit de pronome, non est negandum extremum propositionis posse accipi pro ipsamet propositione. Nec illud satis probant. Est enim eorum potissima ratio haec: Notitia non potest formaliter distincte significare se naturaliter proprie: ergo non potest accipi pro se, quia non potest esse notitia sui adequatè, quae nihil est similitudo sui ipsius. Sed tamen ad hoc respondetur, quod satis est, notitiam posse signare se communiter, sicut illa notitia conceptus, significando omnes conceptus, significat se: & eadem ratione, ly, propositio, significando omnes propositiones, significat illam

cuius est pars: & per consequens potest accipi pro illa. Secunda ratio eorum est ex communi modo concipiendi. Nam si quando taceo, rogatus quid dicam, respondeam nihil, omnes assistentes iudicabunt me dicere verum: cum tamen si ly, nihil, supponat pro propositione, cuius est pars, falsum esset: quia tunc aliquid dicerem. Et eadem ratione me proferente, ego dico falsum, ly, falsum, non accipitur pro illo quod tunc dico: sed in communi vsu accipitur propositione, quam prius protuleram Respondetur, quod nec ista ratio concludit nam cum quis dicit, nihil dico, aut dico falsum illa verba referuntur ad tempus praeteritum quando tacebam, aut dicebam falsum.

Secundo principaliter arguitur, sequeret ex definitione propositionis se falsificantis, quod haec propositio se falsificaret, omnis propositio est particularis: nam sequitur bene, illa propositio est vera, ergo est in rerum natura, & cum ipsa sit uniuersalis, sequitur ut non omnis sit particularis: sed consequens est falsum, postquam non asserit se esse falsam. Summulistae Moderni respondent ad hoc, quod illa propositio non se falsificat. Unde distinguunt, quod verum accipit dupliciter: uno modo pro eo quod est verum & affirmatiue praedicari: quod quidem ponit existentiam propositionis. Et isto modo, ad veritatem illius propositionis sequitur falsitas: nam ad veritatem sequitur talem propositionem existere, & inde sequitur quod sit falsa. Alio modo accipitur, verum, pro eo quod ita est sicut per propositionem significatur. Et ad veritatem isto modo non sequitur ut sit falsa, quia ita esse non includit illam esse falsam: imò casu quo sola esset haec propositio in mundo, aliquis homo disputat, ita esset tunc, sicut modo per illam uniuersalem significatur: & non esset falsa. Et ideo, in definitione propositionis se falsificantis, accipitur, verum, pro ita esse. Et placet iste modus dicendi. Quare, dicta propositio non se falsificat, quia non sequitur, ut sit falsa, ex hoc quod sit vera, sed ex hoc quod existit. Itaque, quaquam non assumeres illam esse veram, sed illam existere, concluderes illam esse falsam.

Lectio secunda.

His praesuppositis, quaestio prima in hac materia circa vltima verba textus est, an in reflexivis concedenda sint duo contradictoria simul falsa? Et arguitur quod non. Nam ut docet Arist. Periher. cap. de opposi

Nota. 3.

Not. 4.

Argu. 6.

Argu. 2.

Not. 1.

tione, primum principium per se notum est quod ex duabus contradictorijs, necesse est alteram esse veram, & alteram esse falsam. Et 4. Metaph. latissimè ostendit, quod si altera duarum contradictoriarum est vera, altera est falsa, & si altera est falsa, altera est vera: quia non est dare medium. Sed in contrarium arguitur in his, hæc est falsa, hæc non est falsa (vtrouque pronomine demonstrante affirmatiuam) quarum prima est falsa, postquam se falsificat, & negatiua est falsa: quia aliter est quam per illam significatur.

Not. 2.

Questio hæc pendet ex vna alia quæstione antiquorum sophistarum, an omnis propositio sit vera vel falsa, etiã in reflexiuis. Nã Cicero loco citato. 4. Academica. quæstionum dicit, quod ex illo vniuersali principio, omnis propositio aut vera est aut falsa, sophista excipiebãt reflexiuas, quæ nec sunt veræ, nec falsæ. Hanc tamen exceptionem (inquit Cicero) à me nunquã impetrabunt. Et ratio illorũ erat, quia illa propositio, hæc est falsa, quemadmodũ destruit suam veritatẽ, quia ad eius veritatẽ, vt dictũ est, cõsequitur vt sit falsa: ita videtur destruere suam falsitatem, videlicet, quod ad falsitatẽ sequatur vt sit vera. Sequitur enim, est falsa, ergo ita est sicut per illam significatur postquã significat se esse falsam, & si ita est vt per illam significat, inferrebant illi, ergo est vera. Et sic videtur, quod nec potest cõcedi verã nec falsã, & propterea dicebat insolubilis, & dilema: quia vtraque parte capiebat respondẽtẽ. Vnde secundũ istos nunquã dantur contradictoriæ falsæ in reflexiuis, sicut nec dantur veræ. Et ex illis assũptis contradictorijs, affirmatiua nec est vera, nec falsa, sed negatiua est vera, quæ significat affirmatiuã non esse falsam. Et certè non esset oĩno improbabilis iste modus dicẽdi, quãquã Cicero illic non probat. Nihilominus opinio cõmunis est, quod nulla sit propositio, quæ non sit vera vel falsa, postquã illa est definitio propositionis. scilicet, quæ verè vel falsè significat. Et ideo dicunt, quod propositio asserens se esse falsam, est falsa. Nam cũ ad vtraque partẽ habeat apparentiã, vt modò probatũ est, potior ratio est, quod sit falsa, eodẽ quod asserit se esse falsam. Vnde ad argumentũ prioris opinionis, cũ arguitur, illa est falsa, ergo ita est sicut per illã significatur, postquã significat se esse falsam, cõcedit consequentiã. Sed cũ inde inferitur, ergo est vera, negatur consequentiã. Imò conceditur quod ita est, sicut per illam significatur. & tamẽ est falsa quia se falsificat. Vnde illa propo-

tio, hæc est falsa, significat verè, id est, ita esse sicut est: & nihilominus est falsa. Vnde secundũ hanc opinionem, illæ propositiones assumptæ, sunt ambæ falsæ, affirmatiua, quia asserit esse falsam: & negatiua, quia aliter est quam per illam significatur.

Alij sunt hic modi dicẽdi, qui non Not. 3. habent tantam apparentiam. Vnus est, qui mihi aliquando apparebat probabilis: videlicet, quod illa propositio, hæc est falsa, sit vera. Vnde cũ inferitur, ergo ita est sicut per illam significatur, conceditur. Et cũ postquã inferitur, ergo ita est quod est falsa, postquã significat se esse falsam, & hoc etiã conceditur. Sed cũ inferitur, ita est quod est falsa, ergo est falsa, negatur consequentiã. Imò propterea est vera: quia significat se esse falsam, & ita est quod est falsa. Sed re vera iam modò non videtur mihi probabilis hæc responsio, scilicet, negare illam consequentiã, ita est quod est falsa, ergo est falsa: nam antecedens includit consequens. Alij dicunt, propositionem insolubilem non esse simpliciter propositionem, quia non significat quiete: cũ ad veritatem sequatur vt sit falsa, & ad falsitatẽ sequatur vt sit vera. Et forsã isti consentiunt in re cum prioris opinione. Sed tamen postquã illa propositio, hæc est falsa, significat per modum indicatiui, male negatur significare quiete, nam significat ita esse sicut est. Alij dicunt, quod illa propositio reflexiua, nec est simpliciter vera, nec simpliciter falsa: sed est vera, quia ita est sicut per illam significatur, & est falsa, quia se falsificat. Et isti in re consentiunt cum cõmuni opinione. Alius posset fingi modus respondendi, videlicet, quod iste non sunt synonymæ, hæc est falsa, hæc est falsa, (pronomine vtrouque demonstrante primã) quia prima se falsificat: secunda verò non. Et eadẽ ratione, nec istæ sunt contradictoriæ, hæc est falsa, hæc non est falsa, vtrouque demonstrado primũ. Sed re vera in hoc parũ est apparatus: quia illæ prioris significat eandẽ esse falsam: & istæ secundæ sunt affirmatio & negatio eiusdẽ de eodem. Omnibus ergo p̄satis, concedendũ est, duas contradictorias esse falsas in insolubilibus. Et ad argumentũ adductũ lex. 4. Metaph. text. 26. videlicet, quod sit contra primũ principium per se notum, asserere duas contradictorias veras aut falsas, respondetur quod intelligitur extra reflexiuas: ipse enim Arist. text. 2. 9. insinuat hanc exceptionem in reflexiuis, vbi ait: Tã asserentibus oĩa esse vera, quã asserentibus omnia

omnia esse falsa, contingit illud famosum. scilicet, quod destruunt suas opiniones: nam qui asserit (inquit) omnia esse vera, asserit cõtradietoriam talis propositionis esse veram: vnde sequitur illam propositionem quam profert esse falsam, vel duas cõtradietorias esse veras: & qui asserit omnia esse falsa, asserit & ipsam propositionem quam profert esse falsam. Hæc Arist. vbi concedit hanc propositionem, omnis propositio est falsa, se falsificare.

Not. 4.

Ex his quæ dicta sunt, sequuntur corollaria multa in insolubilibus: primò sequitur aliter esse, quam per duas contradictorias significatur, vt patet in his, aliter est quã per hanc propositionem significatur, non aliter est quã per hanc propositionem significatur: vtrouque pronomine demonstrante primam. Secundo sequitur eandẽ propositionem contradicere duabus, quarum vna est vera, & alia est falsa: vt patet in hac, hæc non est falsa: quæ contradicunt his duabus, hæc est falsa, hæc est falsa, omnibus tribus pronominibus demonstrantibus primã affirmatiuã. Illæ enim duæ affirmatiuæ sunt synonymæ: & tamen prima est falsa, & secunda est vera. Tertiò sequitur, subalternantẽ esse verã, & subalternã falsam vt his duabus solis existentibus, omnis particularis est falsa, aliqua particularis est falsa, nam vniuersalis non se falsificat, & particularis se falsificat. Ex quo vterius sequitur in bona consequentiã antecedens esse verum, & consequens falsum per reflexionem. Sequitur quartò, quod aliqua vniuersalis est falsa, cuius quælibet singularis est vera: vt patet in hac omnis vniuersalis est falsa, quæ se falsificat, & tamen nullæ eius singulares se falsificant. Sequitur quintò, quod aliqua copulatiua est falsa, cuius quælibet pars est vera, & aliqua copulatiua est vera, cuius quælibet pars est falsa: vt patet in hac copulatiua, hæc est falsa, hæc est falsa: nam vtrouque pronomine demonstrante totam copulatiuam, verificatur primum membrũ, & vtrouque pronomine demonstrante categoricam, cuius est pars, verificatur secundũ. Et multa alia id genus corollaria, multiplicari possunt.

Argu. 7.

Sed contra solutionem quæstionis arguitur. Sequeretur æqua ratione duas contradictorias esse simul veras, quod multo peius sonat. Probatum sequela, hæc duæ, hæc propositio est vera, hæc propositio non est vera, vtrouque pronomine demonstrante negatiuã, sunt contradictoriæ: & quod negatiua sit ve-

ra probatur, quia ad falsitatem eius cõsequitur vt sit vera. Sequitur namque, illa negatiua est falsa, ergo aliter est quam per illam significatur: & per illam significatur se non esse veram, ergo aliter est, scilicet, quod est vera. Et inde sequitur affirmatiuam esse veram: quia significat ita esse sicut est.

Hic notandũ est, quod aliqui Sum mulistæ, vt Thomas Bricot, contendunt negare in vniuersum duas contradictorias veras aut falsas, etiã in insolubilibus. Vnde ex illis superioribus, hæc est falsa, hæc non est falsa, vtrouque pronomine demonstrante affirmatiuã, concedit affirmatiuã esse falsam, quia falsificat: sed dicit negatiuã esse veram, licet sit aliter quã per illam significatur: nam satis est (inquit) vt propositio negatiua sit vera, quod contradicat propositioni se falsificanti. Eodem modo respondent alij ad hoc argumentum, videlicet, quod negatiua est vera, quia se verificat, vt probatum est, sed affirmatiua est falsa, quãquã ita est sicut per illam significatur: nam satis est vt affirmatiua sit falsa: quod contradicat propositioni se verificanti. Sed tamen hæc opinio in primis petit principũ, supponit enim, quod ex duabus cõtradietorijs, si vna est falsa, altera est vera: & si vna est vera, altera est falsa, cuius oppositum præ tendit argumenta probare in insolubilibus. Item concedere illam negatiuam, hæc non est falsa, quæ demonstrat affirmatiuam esse veram, cũ tamẽ aliter sit quã per illam significatur: & negare illam esse verã, hæc est vera, quæ demonstrat negatiuam, cũ tamen ita sit sicut per illam significatur, & non se falsificet, videtur contra cõmunem modum concipiendi. Igitur ad argumentum, concessio in insolubilibus duas contradictorias esse falsas, negatur duas contradictorias esse veras. Nec est eadẽ ratio. Nam dantur duæ contradictoriæ, quarum vna significat ita esse, sicut est, & alia aliter esse quam est: sed tamen illa quæ significat ita esse sicut est, falsificat se: & ideo efficiuntur ambæ falsæ. Sed tamẽ propositio quæ significat aliter esse quã est, nunquã se verificat, & ideo non dantur simul veræ. Vnde ad argumentũ cõcedimus, illas esse contradictorias, sed negamus esse veras, imò sunt ambæ falsæ: negatiua, quia se falsificat: & affirmatiua, quia aliter est quam per illam significatur. Quod autem negatiua se falsificet, probatur. Nam sequitur bene, negatiua est vera, ergo ita est sicut per illam significatur, sed per illam significatur esse non veram,

ram, ergo non est vera, & per consequens est falsa. Quo fit, ut idē omnino sit, quod vtraque contradictoriarum demonstrat negativam, negantem se esse veram: & quod vtraque demonstrat affirmatiuam, asserentem se esse falsam. Et eadem ratione idem est, quod vtraque contradictoriarum demonstrat affirmatiuam, asserentem se esse veram, aut negativam, negantem se esse falsam. Et ideo ex his duabus hæc est vera, hæc non est vera (prima vtrobiq; demonstrata) neutra se verificat aut se falsificat. Sed affirmatiua est vera, quæ asserit se esse veram, & negatiua est falsa, quia aliter quam per illam significatur. Et eadem ratione ex istis, hæc est falsa, hæc non est falsa (vtrubiq; demonstrando negativam) neutra se falsificat, nec se verificat. Sed negatiua potest concedi vera, quia negat se esse falsam: & affirmatiua est falsa, quia aliter est quā per illam significatur. Sed dubitatur hic, an istæ contradictoriæ, hæc est falsa, hæc non est falsa (vtrubiq; demonstrando affirmatiuam) sint eiusdem formæ cum his non reflexiuis, hæc mulier est alba, hæc mulier non est alba. Et videtur quod non, quia alias sequeretur, quod contradictoriæ non reflexiue, non repugnarent formaliter in falsitate. Fortè disputatio est de nomine. Sed melius est dicere, quod sunt similis formæ: postquā illæ reflexiue sunt veræ contradictoriæ. Nec obstat legi contradictoriarum, quod dentur in simili forma in reflexiuis contradictoriæ falsæ. Qui verò fingeret illas non esse contradictorias, hæc est falsa, hæc non est falsa, deberet similiter dicere, quod nec est similis formæ, cū alijs non reflexiuis.

Argu. 2.

Secundò principaliter arguitur, quod duæ contradictoriæ sint veræ, sit Petrus qui proferat hæc, Deus est, Paulus verò proferat hanc exclusiuam, solus Petrus dicit verum, tunc vel illa exclusiua est vera, vel sua contradictoria. Si exclusiua est vera, ergo non solū Petrus dicit verum, postquā Paulus dicit etiam verum, & consequens est contradictoria illius exclusiue, ergo duæ contradictoriæ veræ. Si autem contradictoria exclusiua est vera, scilicet, non solū Petrus dicit verum, ergo alius à Petro dicit verum: & cū non sit alius qui loquatur nisi Paulus (nā id quoque ponimus in casu) ergo Paulus dicit verum, & non dicit nisi illam exclusiuam, ergo illa exclusiua est vera, cum sua contradictoria. *Ad hoc admissio casu, negatur illas* contradictorias esse veras, imo vtraque est

falsa affirmatiua, quia se falsificat: & negatiua, quia est aliter quam per illam significat: & quod affirmatiua se falsificat, probatur. Sequitur benè, illa exclusiua est vera, ergo ita est sicut per illam significatur, & per illam significatur nullum alium à Petro dicere verum, ergo Paulus dicit falsam, & per consequens, exclusiua, quam profert, est falsa. Eadem ratione, acceptis his propositionibus, tot sunt adæquatæ veræ propositiones, quot falsæ: non tot sunt adæquatæ propositiones veræ quot falsæ, casu quo simul cum illis duabus contradictorijs sint istæ propositiones, Deus est, homo est animal, hō est lapis: ambæ illæ contradictoriæ sunt falsæ, quia affirmatiua se falsificat. Sequitur nanq;, Affirmatiua est vera, ergo sunt tres propositiones veræ & duæ falsæ, & per consequens non sunt tot adæquatæ veræ quot falsæ. imò sunt plures, & sic ad veritatē illius consequitur, ut sit falsa. Eadem ratione respondendum est ad illum casum: videlicet si Petrus paciscatur hoc modo cum Paulo, Si prima propositio quā protuleris, fuerit vera, dabo tibi librum: si verò falsa non dabo: Paulus verò proferat istam, tu non dabis librum, tunc videtur duas contradictorias esse veras, scilicet, tu dabis mihi librum, tu non dabis mihi librum. Nam quæro quæ illarum est falsa, si affirmatiua est falsa: ergo negatiua est vera, scilicet, non dabis, & illam protulit Paulus: ergo conditio quam posuit Petrus, est adimpleta: & si est adimpleta, ergo Petrus dabit librum: & per consequens affirmatiua est vera, simul cum negatiua quæ fuerat concessa. Si dicas, quod negatiua est falsa, tunc affirmatiua est vera, scilicet, Petrus dabit librum, & si Petrus dabit librum, iam tunc conditio, quam posuit Petrus est adimpleta: & per consequens, propositio, quā protulit Paulus, erit vera: nam illa fuerat conditio: & propositio quam protulit Paulus, erat negatiua, contradictoria illius affirmatiue, ergo duæ contradictoriæ veræ. Respondet quod ambæ illæ sunt falsæ, negatiua, quia se falsificat: & affirmatiua, quia aliter est quā per illam significat. Et quod negatiua se falsificet, probatur: nā si negatiua est vera, ergo ita est sicut per illam significatur, & per illam significat quod Petrus non est daturus librum Paulo, ergo non dabit, & si non dabit, ergo conditio non est adimpleta: per consequens, prima propositio quam protulit, non fuit vera, ergo dicta negatiua est falsa, nam illam protulit Paulus. Et per hæc ad multos alios similes casus, in conditionalibus promissiuis respondetur.

Lectio

Lectio tertia.

Secunda quæstio insolubiliū est,

an detur in refluxiuis bona consequentia, cuius tamen antecedens sit verum & consequens falsum. Et videtur quod non: nam hoc est esse bonam consequentiam, quod videlicet, ad veritatem antecedentis sequatur veritas consequentis. Sed ex alia parte videtur quod hæc consequentia sit bona, hoc consequens non est verum, ergo hoc consequens non est verum (vtrubiq; demonstrando consequens) nam arguitur à synonymo ad synonymum, & tamen consequens est falsum, cum se falsificet & tamen antecedens est verum, cū ita sit sicut per ipsum significatur & non se falsificet,

Nota. 1.

Ad hanc quæstionem eodem modo respondendum est, quo ad præcedentē. Idem enim est concedere duas contradictorias simul falsas, & concedere duas synonymas, quarum vna est vera, & reliqua est falsa. Vnde Thomas Bricot & alij negantes in insolubilibus duas contradictorias esse falsas negant subinde posse dari consequentiā bonā, cuius antecedens sit verum, & consequens falsum. Et ad argumentum negant consequentiam illam esse bonam, & dicunt satis esse, ut consequentia sit mala, quod consequens se falsificet, antecedens verò non. Sed tunc, vel debent negare consequentiā bonam à synonymo ad synonymum, quod est contra totam dialecticā, vel debent negare antecedens & consequens illius consequentiæ esse synonyma, quod etiā est falsum. Nam perinde se habent illæ duæ propositiones, hæc est falsa, hæc est falsa, vtrubiq; demonstrando eandem propositionem, ac si diceres, hæc mulier est alba, hæc mulier est alba, demonstrando eandem mulierem. Igitur secundum comunem opinionem, sicut concedimus duas ontradietorias falsas, ita concedimus in bona consequentia antecedens verum & consequens falsum. Quando enim in definitione bonæ consequentiæ dicitur, antecedens non potest esse verum, quin consequens sit verum: accipitur, verum, illic pro ita esse, & quando consequens non habet aliter esse annexum. Vnde indicta consequentia ita est sicut per consequens significat, quemadmodum ita est sicut significatur per antecedens. In hac verò consequentia, aliter est quā per hoc consequens significatur: ergo aliter est quā per hoc consequens significatur (vtrubiq; demonstrante consequens) ita est sicut

significatur per antecedens: & tamen aliter est quā significatur per consequens: quia consequens habet aliter esse annexum. Imò sequitur, quod in bona consequentia antecedens est necessarium, & consequens impossibile. Vt si dicas, hoc consequens potest esse impossibile, ergo hoc consequens potest esse impossibile secundum hanc significationem: nam consequens se impossibilitat antecedens verò non, & necessariò ita est sicut significatur per antecedens, cū sit propositio modalis vera.

At contra solutionem quæstionis

Argu. 1.

arguitur, sequeretur inde quod modi perfecti primæ figuræ non regularentur per dici de omni, & dici de nullo, contra Aristot. 1. prior. probatur sequela. Hęc consequentia: omnis conclusio est falsa, omnis conclusio de barbara est falsa, est in barbara: & tamen aliquid est subsumere sub subiecto maioris, de quo non verificatur predicatum: nam in dicta consequentia conclusio est falsa, quia se falsificat: & tamen præmissæ sunt veræ, quia ita est sicut per illas significatur, & non se falsificant. Quod si dicas satis esse quod ita est, sicut significatur per conclusionem, sicut ita est, sicut significatur per præmissas. Replica tur de isto syllogismo. omnis conclusio significat aliter esse quā est, omnis conclusio de barbara est conclusio, ergo omnis conclusio de barbara significat aliter esse quā est. Ad argumentum benè responsum est. Sed ad replicam respondetur, quod ut syllogismus reguletur per dici de omni satis est quod si ita sit sicut significatur per præmissas, ita sit sicut significatur per conclusionem, nisi conclusio habeat aliter esse annexum sicut contingit in illo secundo syllogismo.

Secundò arguitur, Ad minus se-

Argu. 2.

quitur, quod in illo priori syllogismo datur termini, in quibus omni, & in quibus nulli. Primum patet, quia hæc copulatiua est vera omnis conclusio est falsa, & omnis conclusio de barbara est conclusio: & omnis conclusio de barbara est falsa, nam illa tertia pars non se falsificat, quia non est conclusio de barbara: quanquā si formes consequentiā, conclusio se falsificabit. Sed quod dentur termini, in quibus nulli patet: nam cū in priori consequentia præmissæ sunt veræ & conclusio falsa, videtur quod contraria conclusionis sit vera.

V 4 postquam

postquam non est nisi vna cōclusio de barbara. Et per consequens illa contraria negativa stat in veritate cum prēmisis.

Respondetur quod in dictis prēmisis dantur termini, in quibus omni, sed non dantur termini, in quibus nulli: nam quanquā in consequentiā prioris argumēti prēmisse fin verę & conclusio falsa, non tamen sequitur q̄ eius contraria sit vera, imò ambę contrarię sunt falsę. s. ois conclusio de barbara est falsa, & nulla cōclusio de barbara est falsa. Prima, quia se falsificat: & secunda, quia aliter est quā per illā significatur. Eodē modo, hic syllogismus, nulla cōclusio est vera, omnis cōclusio de celaret est cōclusio, ergo nulla conclusio de celarent est vera regulatur per dici de nullo: quanq̄ prēmisse sunt verę & conclusio falsa: nec in dictis prēmisis datur termini, in quibus omni, sed solum termini, in quibus nulli. At dubium est circa hæc quæ dicta sunt, vtrum syllogismi non reflexiui sint eiusdem formę cū reflexiuis. v. g. vtrum hic syllogismus, omnis mulier est alba, omnis mulier hispana est mulier, ergo omnis mulier Hispana est alba: sit eiusdē formę cum illo, omnis cōclusio est falsa & c. Et videtur quod non, quia in non reflexiuis non potest dari, quod conclusio sit falsa, & prēmisse verę, sicut in reflexiuis: Ad hoc, qui negant syllogismum esse bonum, cuius cōclusio se falsificat, prēmisse verò non se falsificant, debet subinde dicere, syllogismus in reflexiuis non esse eiusdē formę cū syllogismo in non reflexiuis. Sed opinio cōmunis tenens syllogismū in reflexiuis esse bonum, debet subinde dicere, syllogismū in reflexiuis esse eiusdē formę cū syllogismo in non reflexiuis. Nec hoc obstat bonitati syllogismorū q̄ de syllogismū similis formę in reflexiuis, cuius prēmisse sunt verę, & conclusio falsa.

Aliud argumentum solet hic fieri de hac consequentiā Martini de Magistris. Si hæc consequentiā est bona, homo est lapis, pro nomine demonstrante eandē consequentiā, vbi contēdit probare consequentiā esse bonam, & antecedens esse verū, & consequens falsum, etiā si consequens non se falsificet. Nam vel consequentiā hæc est bona, vel mala. Si bona, ergo ita est sicut per antecedens significatur, cum antecedēs significet consequentiā esse bonā: & cum aliter sit quā per consequens significatur, datur consequentiā bona, cuius antecedēs est verū, & consequens

falsum. Si autē dixeris consequentiā esse malam, tunc cū res non possit melius se habere vt sit bona secundū talem significationē, sit vt antecedens sit impossibile: vnde rursus sequitur consequentiā esse bonam, & per consequens reddit primum membrum argumenti. Hoc tamen argumentū tractauimus lib. 3. cap. de conditionali. in quo dixim⁹ nullam esse apparētiam. Damus enim illam esse malam consequentiā. Primò: quia arguit à disparatōe & secundo quia se malificat. Nam ex hoc quod sit bona, sequitur antecedens esse verum, & cum cōsequens sit impossibile, sequitur illam esse malam. Et rursus concedimus, antecedens esse impossibile: sed cū inde infertur cōsequentiā esse bonam, negamus consequentiā: quia non tenet per modum intrinsecum.

Hæc secundę quæstioni appendet tertia, secundū Summulistas: an videlicet de tur in reflexiuis bona consequentiā, cuius antecedens sit scitum, & consequens nescitum nam Arist. Post. id negat. Ait enim, q̄ in bona consequentiā, cognitio maiori & minori simul cognoscitur conclusio, id est, quā primum quis scit consequentiā & prēmisse, scit conclusiōe. Sed contrarium apparet in hac consequentiā, hoc consequens est nescitum ergo hoc consequens est nescitum (vtrobique demonstrando consequens) quæ quidē consequentiā est bona, cū arguatur à synonymo ad synonymum: & tamen cōsequens est nescitum, cum ad ipsum esse scitum, sequatur ita esse sicut per illud significatur, & inde sequatur esse nescitum: & tamen antecedens est scitum. Idem apparet in hoc syllogismo, omnis conclusio est nescita, omnis conclusio de barbara est conclusio: ergo omnis cōclusio de barbara est nescita.

*Non est in præsentiarum necessa-
rium adducere doctrinam Posteriorum, vt videlicet punctim definiamus, quid sit scientia, quid fides, opinio, aut error: sed satis est perfunctorie adnotare propositionem scitam esse illam, cuius est scientia: & scientiā esse assensum verum, firmum, & clarum: vt est assensus huius, omnis homo est animal. Sed fides est assensus verus certus, & obscurus, vt assensus huius, Deus est Trinus. Et opinio est assensus formidolosus, verus, vel falsus. Secundò notandum est hic, quod sicut est propositio asserens se esse falsam: ita est propositio, asserens se nesciri. Et ideo sicut illa,*

omnia esse falsa, contingit illud famosum. s. q̄ destruant suas opiniones: nam qui asserit (inquit) omnia esse vera, asserit cōtradictoriam talis propositionis esse veram: vnde sequitur illam propositionem quam profert esse falsam, vel duas cōtradictorias esse veras: & qui asserit omnia esse falsa, asserit & ipsam propositionem quam profert esse falsam. Hæc Arist. vbi concedit hanc propositionem, omnis propositio est falsa, se falsificare.

Not. 4.

Ex his quæ dicta sunt, sequuntur corollaria multa in insolubilibus: primò sequitur aliter esse, quā per duas contradictorias significatur, vt patet in his, aliter est quā per hanc propositionē significatur: vtroq; pronomine demonstrante primam. Secundo sequitur eandē propositionē contradicere duabus, quarū vna est vera, & alia est falsa: vt patet in hac, hæc nō est falsa: quæ contradicunt his duabus, hæc est falsa, hæc est falsa, omnibus tribus pronomine demonstrantibus primā affirmatiuā. Illæ enim due affirmatiuę sunt synonymę: & tamen prima est falsa, & secunda est vera. Tertiò sequitur, subalternantē esse verā, & subalternā falsam vt his duabus solis existentibus, omnis particularis est falsa, aliqua particularis est falsa, nam vniuersalis non se falsificat, & particularis se falsificat. Ex quo vterius sequitur in bona consequentiā antecedēs esse verum, & consequens falsum per reflexionē. Sequitur quartò, q̄ aliqua vniuersalis est falsa, cuius quelibet singularis est vera: vt patet in hac omnis vniuersalis est falsa, quæ se falsificat, & tamen nullæ eius singulares se falsificant. Sequitur quintò, quod aliqua copulatiua est falsa, cuius quælibet pars est vera, & aliqua copulatiua est vera, cuius quælibet pars est falsa: vt patet in hac copulatiua, hæc est falsa, hæc est falsa: nam vtroq; pronomine demonstrante totam copulatiuam, verificatur primum membrū, & vtroq; pronomine demonstrante categoricam, cuius est pars, verificatur secundū. Et multa alia id genus corollaria, multiplicari possunt.

Argu. r.

Sed contra solutionem quæstionis arguitur. Sequeretur æqua ratione duas contradictorias esse simul veras, quod multo peius sonat. Probatur sequela, hæc due, hæc propositio est vera, hæc propositio non est vera, vtroq; pronomine demonstrante negatiuā, sunt contradictoriæ: & quod negatiua sit ve-

ra probatur, quia ad falsitatem eius cōsequitur vt sit vera. Sequitur namq; illa negatiua est falsa, ergo aliter est quā per illam significatur: & per illam significatur se non esse veram, ergo aliter est, scilicet, quod est vera. Et inde sequitur affirmatiuam esse veram: quia significat ita esse sicut est.

Hic notandū est, quod aliqui Summulistæ, vt Thomas Bricot, contendunt negare in vniuersum duas contradictorias veras aut falsas, etiā in insolubilibus. Vnde ex illis superioribus, hæc est falsa, hæc nō est falsa, vtroq; pronomine demonstrante affirmatiuā, concedit affirmatiuā esse falsam, quia falsificat: sed dicit negatiuā esse veram, licet sit aliter quā per illam significatur: nam satis est (inquit) vt propositio negatiua sit vera, quod contradicat propositioni se falsificanti. Eodem modo respondent alij ad hoc argumentum, videlicet, q̄ negatiua est vera, quia se verificat, vt probatum est, sed affirmatiua est falsa, quanq̄ ita est sicut per illam significatur: nam satis est vt affirmatiua sit falsa: q̄ contradicat propositioni se verificanti. Sed tamen hæc opinio in primis petit principiū, supponit enim, quod ex duabus contradictorijs, si vna est falsa, altera est vera: & si vna est vera, altera est falsa, cuius oppositum pretendit argumēta probare in insolubilibus. Item concedere illam negatiuam, hæc nō est falsa, quæ demonstrat affirmatiuam esse veram, cum tamē aliter sit quā per illam significatur: & negare illam esse verā, hæc est vera, quæ demonstrat negatiuam, cum tamen ita sit sicut per illam significatur, & non se falsificet, videtur contra cōmunem modum concipiendi. Igitur ad argumentum, concessio in insolubilibus duas contradictorias esse falsas, negatur duas contradictorias esse veras. Nec est eadē ratio. Nam dantur duæ contradictoriæ, quarum vna significat ita esse, sicut est, & alia aliter esse quā est: sed tamen illa quæ significat ita esse sicut est, falsificat se: & ideo efficiuntur ambæ falsæ. Sed tamē propositio quæ significat aliter esse quā est, nunquā se verificat, & ideo non dant simul veræ. Vnde ad argumentū cōcedimus, illas esse contradictorias, sed negamus esse veras, imò sunt ambæ falsæ: negatiua, quia se falsificat: & affirmatiua, quia aliter est quā per illam significatur. Quod autem negatiua se falsificet, probatur. Nam sequitur bene, negatiua est vera, ergo ita est sicut per illam significatur, sed per illam significatur esse nō veram,

ram, ergo non est vera, & per consequens est falsa. Quo fit, ut idē omnino sit, quod vtraque contradictoriarum demonstrat negatiuam, negantem se esse veram: & quod vtraque demonstrat affirmatiuam, asserentem se esse falsam. Et eadem ratione idem est, quod vtraque contradictoriarum demonstrat affirmatiuam, asserentem se esse veram, aut negatiuam, negantem se esse falsam. Et ideo ex his duabus hæc est vera, hæc non est vera (prima vtrobiq; demonstrata) neutra se verificat aut se falsificat. Sed affirmatiua est vera, quæ asserit se esse veram, & negatiua est falsa, quia aliter quam per illam significatur. Et eadem ratione ex istis, hæc est falsa, hæc non est falsa (vtrouque demonstrando negatiuam) neutra se falsificat, nec se verificat. Sed negatiua potest concedi vera, quia negat se esse falsam: & affirmatiua est falsa, quia aliter est quā per illam significatur. Sed dubitat hic, an istæ contradictoriæ, hæc est falsa, hæc non est falsa (vtrouque demonstrando affirmatiuam) sint eiusdem formæ cum his non reflexiuis, hæc mulier est alba, hæc mulier non est alba. Et videtur quod non, quia aliàs sequeretur, quod contradictoriæ non reflexiue, non repugnarent formaliter in falsitate. Fortē disputatio est de nomine. Sed melius est dicere, quod sunt similes formæ: postquā illæ reflexiue sunt veræ contradictoriæ. Nec obstat legi contradictoriarum, quod dentur in simili forma in reflexiuis contradictoriæ falsæ. Qui verò fingeret illas non esse contradictorias, hæc est falsa, hæc non est falsa, deberet similiter dicere, quod nec est similis formæ, cū alijs non reflexiuis.

Argu. 2.

Secundò principaliter arguitur, quod duæ contradictoriæ sint veræ, sit Petrus qui proferat hæc, Deus est, Paulus verò proferat hanc exclusiuam, solus Petrus dicit verum, tunc vel illa exclusiua est vera, vel sua contradictoria. Si exclusiua est vera, ergo non solus Petrus dicit verum, postquā Paulus dicit etiam verum, & consequens est contradictoria illius exclusiue, ergo duæ contradictoriæ veræ. Si autem contradictoria exclusiue est vera, scilicet, non solum Petrus dicit verum, ergo aliud à Petro dicit verum: & cum non sit alius qui loquatur nisi Paulus (nā id quoque ponimus in casu) ergo Paulus dicit verum, & non dicit nisi illam exclusiuam, ergo illa exclusiua est vera, cum sua contradictoria. *Ad hoc admissio casu, negatur illas* contradictorias esse veras, imo vtraque est

falsa affirmatiua, quia se falsificat: & negatiua, quia est aliter quam per illam significat: & quod affirmatiua se falsificet, probatur. Sequitur bene, illa exclusiua est vera, ergo ita est sicut per illam significatur, & per illam significatur nullum alium à Petro dicere verum, ergo Paulus dicit falsam, & per consequens, exclusiua, quam profert, est falsa. Eadem ratione, acceptis his propositionibus, tot sunt adæquate veræ propositiones, quot falsæ: non tot sunt adæquate propositiones veræ quot falsæ, casu quo simul cum illis duabus contradictorijs sint istæ propositiones, Deus est, homo est animal, hō est lapis: ambæ illæ contradictoriæ sunt falsæ, quia affirmatiua se falsificat. Sequitur namque, Affirmatiua est vera, ergo sunt tres propositiones veræ & duæ falsæ, & per consequens non sunt tot adæquate veræ quot falsæ. imo sunt plures, & sic ad veritatem illius cōsequitur, ut sit falsa. Eadem ratione respondendum est ad illum casum: videlicet si Petrus pacificatur hoc modo cum Paulo, Si prima propositio quā protuleris, fuerit vera, dabo tibi librum: si verò falsa non dabo: Paulus verò proferat istam, tu non dabis librum, tunc videtur duas contradictorias esse veras, scilicet, tu dabis mihi librum, tu non dabis mihi librum. Nam quæro quæ illarum est falsa, si affirmatiua est falsa: ergo negatiua est vera, scilicet, non dabis, & illam protulit Paulus: ergo cōditio quam posuit Petrus, est adimpleta: & si est adimpleta, ergo Petrus dabit librum: & per consequens affirmatiua est vera, simul cum negatiua quæ fuerat concessa. Si dicas, quod negatiua est falsa, tunc affirmatiua est vera, scilicet, Petrus dabit librum, & si Petrus dabit librum, iam tunc cōditio, quam posuit Petrus est adimpleta: & per consequens, propositio, quā protulit Paulus, erit vera: nam illa fuerat cōditio: & propositio quam protulit Paulus, erat negatiua, contradictoria illius affirmatiue, ergo duæ contradictoriæ veræ. Respondet quod ambæ illæ sunt falsæ, negatiua, quia se falsificat: & affirmatiua, quia aliter est quā per illam significat. Et quod negatiua se falsificet, probatur: nā si negatiua est vera, ergo ita est sicut per illam significatur, & per illam significat quod Petrus non est daturus librum Paulo, ergo non dabit, & si non dabit, ergo cōditio non est adimpleta: per consequens, prima propositio quam protulit, non fuit vera, ergo dicta negatiua est falsa, nam illam protulit Paulus. Et per hæc ad multos alios similes casus, in conditionalibus promissiuis respondetur.

Lectio

cedendum quæ quidem particularis est contradictoria illius vniuersalis admittæ & concessæ, & per consequens concedis duo contradictoria. Ad argumentum admitto illam vniuersalem negatiuam, quia est possibilis, & postea concedo eandem, & secundo concedo me non male respondere. Sed postea nego maiorem consequentiæ quam subiungis, scilicet, tu concedis hæc vniuersalem. & Nam quanquam hæc maior sit vera, repugnat tamen posito & concessio. Si vero secundo loco non posuisses illam, tu non male respondes, sed hanc, tu concedis hanc vniuersalem, concessissem tanquam veram & impertinentem: sed postea negassem illam, tu non male respondes, tanquam repugnantem.

Argu. 3.

Tertiò principaliter arguitur. Sit casus, quod tu sis Salmantica, & pono tibi hanc, omnis homo est Romæ: qua admittæ, postquam est possibilis, propono eandem: qua concessa, propono hanc tu es Romæ. Si concedas illam, concedis falsum & impertinens, contra septimam regulam: si verò neges, tunc peto à te vbi nam sis. Si respondeas te esse Romæ, tunc concedis illud quod negaueras. Si respondeas te esse Salmanticæ, tunc arguitur sic, Tu es Salmanticæ ergo tu non es Romæ: rursus, omnis homo est Romæ, tu non es Romæ: ergo tu non es homo: in baroco rursus, ergo non es Salmanticæ, ac subinde concedis duo contradictoria.

Argu. 4.

Ad argumentum admissa & concessa illa vniuersali, omnis homo est Romæ, & negata illa, ego sum Romæ, tanquam: falsa & impertinente, tunc quando petis à me, vbi nam sum, quæro ego, velis nē teneam me posse esse in duobus locis, an non.

Si primum, tunc respondeo me esse Salmanticæ: quia verum & impertinens, sed tunc nego illam consequentiā, sum Salmanticæ: ergo non sum Romæ, imò si tertio loco proponatur mihi, tu es Romæ, teneor concedere: tanquam sequens ex posito & concessio. Sequitur namque, ego sum Salmanticæ: ergo ego sum homo: rursus, omnis homo est Romæ, ergo sum homo: ergo ego sum Romæ. Quare concedam tanquam consequens me esse in duobus locis. Si verò secundo loco proponas me non esse in duobus locis, tunc quando petis vbi sum non possum dicere quod sum Romæ, quia est falsum & impertinens, non enim sequi-

tur, omnis homo est Romæ: ergo ego sum Romæ, ut patet si non sum in mundo, nec possum dicere, quod sum Salmanticæ: nam illud repugnat concessis. Sequitur enim, ego sum Salmanticæ: ergo ego sum homo: rursus, omnis homo est Romæ, ergo sum homo: ergo ego sum Romæ, & sic sum in duobus locis, quod est negatum. Nec possum respondere quod sum nullibi: nam hoc est falsum & impertinens, quia nec sequitur nec repugnat concessio. Igitur solum respondendum est quod sum alicubi: nam hoc est verum & impertinens, sed si postea insistas vbi nam sum, tunc respondeo, quod sum Romæ: nam hoc sequitur ex concessis: sequitur namque ego sum alicubi: ergo ego sum homo: rursus, omnis homo est Romæ, ergo sum homo: ergo ego sum Romæ. Eadem ratione si concedis, omnis homo est Romæ, & tu non es in diuersis locis, proponas tu es Romæ vel Salmanticæ, concedam tanquam verum & impertinens, sed tunc rogatus vbi nam eorum locorum, respondebo, Romæ, tanquam sequens ex posito & concessio, ut modò expositum est.

Quartò principaliter arguitur, pono tibi hanc, Deus est, & homo est lapis, conuertuntur: qua admittæ, quia est possibilis per nouā impositionem alterius illarum, & subinde concessa, propono hanc, Deus est: Quam si concedas, quia est necessaria, tunc propono hanc, homo est lapis. Si concedas, ergo concedis impossibile contra sextam regulam. Si verò neges, tunc negas quod sequitur ex concessis contra. v. Sequitur namque, Deus est, & homo est lapis, conuertuntur: Deus est: ergo homo est lapis.

Materia huius argumenti vocatur similitum positio, quæ solet fieri sub hac forma, pono tibi hanc, hæ duæ sunt similes, id est, conuertibiles. Et pro solutione argumenti notandum, ut supra diximus, latè differre inter hæc quod apponens dicat, impono hæc propositionem, ut conuertatur cū illa, & hoc quod dicat, pono hanc, hæ duæ conuertuntur. Nam primo modo nulla resultat obligatio, sed est mutatio impositionis, sed secundo modo resultat obligatio sustinendi conuertibilitatem illarum propositionum. Quare illa obligatio non tollit significationes quas habet termini ex sua impositione: sed admittitur illa conuertibilitas, quia est possibilis, & postea conceditur quia est admittæ. Vnde semper respondendum est iuxta proprias significantias terminorum,

rum, quoadusque repugnet concessis. Igitur ad argumentum admissa & concessa conuertibilitate illarum propositionum concedo secundo loco illam, deus est: quia est necessaria: & nego illam, homo est lapis, quia est impossibilis, iuxta doctrinam sextae regulae. Sed tunc, nego illam consequentiam, deus est, & homo est lapis: conuertuntur, & deus est, ergo homo est lapis: nam conclusio est impossibilis, & praemissae sunt compossibiles. Et casu quo illa propositio, deus est, simul significaret aequiuocè & deum esse & hominem esse lapidem, praemissae essent verae & conclusio falsa. Sed aliter replicatur.

Admissa & concessa illa, haec propositio nes, deus est, & homo est lapis, conuertuntur, propono hanc, neutra illarum habet nisi univocam significationem. Quia concessa, quia vera & impertinens, propono illam, homo est lapis. Si concedas concedis impossibile, contra sextam regulam. Si neges, negas consequens ex concessis & vno necessario. Nam sequitur bene, Deus est, & homo est lapis, conuertuntur, & non habent nisi univocam significationem, & Deus est: ergo homo est lapis. Respondetur, quod concessa conuertibilitate illarum & quod neutra habet nisi univocam significationem, ad huc nego hominem esse lapidem: quia impossibile. Nec valet haec ultima consequentia. Nam semper consequens est impossibile, & praemissae compossibiles. Et casu quo illa, homo est lapis, significaret tantum sicut, Deus est, praemissae sunt verae, & conclusio falsa. Licet enim tunc verum esset dicere, haec propositio homo est lapis, est vera, non tamen sequitur homo est lapis, est vera: ergo homo est lapis, nam antecedens est contingens & consequens impossibile. Vnde admissis & concessis illis, haec propositiones conuertuntur, & neutra habet nisi univocam significationem, si postea proponatur haec propositio, Deus est, est vera, concedatur, quia est vera, contingens, & impertinens. Et si postponatur, homo est lapis, est vera, est concedenda: quia est contingens & sequens. Sequitur enim illae, conuertuntur, & neutra habet nisi univocam significationem: & deus est, est vera: ergo homo est lapis, est vera. Sed nunquam concedam illam, homo est lapis: quia hoc est concedere hominem esse lapidem: quia in tota obligatione nunquam est mutata significatio illius propositionis. Quod si admissis & concessis illis, illae conuertuntur, & neu-

tra habet nisi univocam significationem, proponatur statim, homo est lapis, est vera, neganda est: quia falsa & impertinens. Et si postea proponatur illa, deus est, est vera, neganda est: quia repugnat concessis, & opposito neganti. Sequitur enim, illae conuertuntur & neutra habet nisi univocam significationem, & homo est lapis, non est vera, ergo deus est, non est vera. Sed nunquam est neganda illa, Deus est: quia hoc esset negare Deum esse.

Quinto arguitur. Pono tibi hanc, tu concedis duo contradictoria, qua admissa, quia est possibilis (potes enim male respondere) propono hanc, deus est: qua concessa quia necessaria, propono hanc, homo est lapis: qua negata, quia est impossibilis, propono hanc, rex sedet: qua dubitata, quia est dubia, propono hanc, tu male respondes. Si negas, tu negas sequens ex primo concessio. Sequitur enim, tu concedis duo contradictoria, ergo male respondes. Si vero concedis arguitur sic: Tu admittis admittendum, concedis concedendum, negas negandum, dubitas dubitandum, ergo non male respondes. Item tu teneris semper bene respondere: ergo nunquam debes concedere quod male respondes.

Ad argumentum admissa positione prima, quia est possibilis, & concessa illa propositione necessaria, & negata impossibile, & dubia dubitata, cum tamen proponatur, tu male respondes: concedo, quia sequens exposito. Et ad primam rationem in contrarium, si fiat durante obligatione, concedo me admittere admittendum concedere concedendum, & negare negandum: quia haec omnia sunt vera, & impertinentia: sed nego me dubitare dubitandum: quia haec repugnatposito. Sequitur nanque, Ego male respondeo: & non sunt nisi quatuor modi respondendi (haec nanque reputatur necessaria, vel proponatur ante illam, Deus est) & admitto admittendum, & concedo concedendum, & nego negandum: ergo non dubito dubitandum. Quare quaecunque tres partes proponantur, prius concedam illas tanquam veras & impertinentes: sed quartam negabo tanquam repugnantem. Et ad secundam rationem concedo quod semper teneor bene respondere.

Sexto

ad depositum & negatum, ac si concedatur id quod repugnat opposito bene neganti. Tertia pars est, quod antecedens ad dubie positum, si proponatur, est dubitandum, id est, non est concedendum: nam potest etiam negari: verbi gratia, dubie posita ista, homo disputat, si proponatur haec, Petrus disputat, dubitanda est, etiam si respondens sciat esse veram: nam aliam in bona consequentia daretur antecedens esse scitum & consequens esse dubium. Sed potest negari, quia non incouenit, in bona consequentia antecedens esse falsum & scitum esse tale, & consequens esse dubium. Ex hac sequitur corollarie quod consequens ad dubie positum non est negandum, sed vel dubitandum vel concedendum. Est enim inconueniens quod in bona consequentia antecedens sit dubium, & consequens scitum esse, falsum, sed tamen non inconuenit quod antecedens sit dubium, & consequens scitum esse verum, Sexta regula est, quod propter nullum possibile positum, est necessarium negandum, aut impossibile concedendum. Ratio est quia possibili nullum necessarium repugnat, nec ex possibili sequitur impossibile.

Regula. 6.

Septima regula est, ad impertinens respondendum est secundum sui qualitatem. Vbi notandum est quod pertinens est illud, quod vel antecedit ad aliquam propositionem, vel consequitur ad illam, vel repugnat illi. Vt homo ambulat, est pertinens antecedens ad illam, animal ambulat, & haec secunda pertinens consequens ad priorem. Sed nullum animal ambulat, est pertinens repugnans utriusque. Propositio impertinens alteri, est quae nec antecedit nec consequitur ad aliam, nec ei repugnat: ut Petrus disputat, Paulus disputat. Vnde sequitur quod nulla propositio est pertinens alteri, quia altera etiam sit pertinens priori, nec aliqua propositio est impertinens alteri, quin mutuo altera etiam sit priori impertinens, facile ex dictis colligitur. Est ergo sensus regulae, quod quoties durante obligatione proponitur aliqua propositio, impertinens admissio aut concessio, respondendum est ad illam secundum sui qualitatem, ac si nulla esset obligatio: itaque si sit vera, concedatur, & si sit falsa negetur: verbi gratia, Posita & admissa illa, homo disputat, si proponatur illa, homo est lapis, neganda est, & si proponatur illa, Deus est, concedenda est.

Ex quo sequitur, quod aliqua propositio quae priori loco est impertinens, in secundo efficitur pertinens: verbi gratia, si sit casus quod nullus homo disputat, & ponatur haec vniuersalis, omnis homo disputat, admittenda est, quia possibilis: tunc si proponatur haec, Petrus est homo est impertinens, & ideo concedenda est si est vera, & neganda est, si est falsa. Quod si concedatur, tunc illa, Petrus disputat facta est pertinens sequens. Nam sequitur in darij, Omnis homo disputat, Petrus est homo: ergo Petrus disputat. Sed si admissa illa, vniuersali, omnis homo disputat, statim priori loco proponeres illam, Petrus disputat, tunc est impertinens, & ideo neganda est, quia falsa, & tunc illa, Petrus est homo, facta est pertinens repugnans. Nam eius contradictoria sequitur in baroco ex admissio & opposito bene negati, scilicet, omnis disputat, Petrus non disputat: ergo non est homo. Et est hic notandum, quod non solum ad impertinens respondendum, est secundum sui qualitatem sed etiam ad illud quod est antecedens ad positum & concessum: & ad illud quod est consequens ad depositum & negatum, respondendum est secundum sui qualitatem ac si esset impertinens: verbi gratia, Admissa & concessa illa, animal ambulat, si proponatur haec, homo ambulat, neganda est si est falsa, quia non conuenit in bona consequentia, antecedens est falsum & consequens verum. Et eadem ratione, deposita & negata illa, homo ambulat, si proponatur illa, animal ambulat, concedenda est si est vera.

Finis ergo artis obligatoriae est, tradere modum quo quisque possit sustinere quodcunque possibile, in quocunque statu, consequenter (vt dicunt) respondendo, absque hoc quod capitur in sermone. Vnde officium arguentis est, potere & proponere multa impertinentia, & tandem obicere aliquod pertinens, quod latenter praecedentibus omnibus repugnet, vt capiat in sermone respondentem. Sed officium respondentis est, cautè considerare omnia pertinentia & impertinentia ne capiatur. Quod si opponens intellexerit, aduersarium male respondisse, tunc dicat esse tempus obligationis. Quo cessante (quia iam tunc fatenda est a respondente rei veritas) manifestum faciet illum male respondisse intra tempus obligationis. Tempus enim obligationis est quo

quo respōdēs tenetur sustinere illud quod admittit, & cōsequēter responde ad omnia. Quod cessauit, vel per conuentionem factam in principio: vt si arguens dixerit, pono hanc per solam horam sequentem: vel secundo cessabit ad libitum opponentis: quādo ipse voluerit vt cesset, ad manifestandum aduersarium malē respondisse.

Lectio secunda.

Not. 1.

Hæc omnia quæ dicta sunt, paucis exemplis explicabimus. Et quia principalis vsus obligationum est in materia de prædestinatione. primò arguitur sic: Simus in illo tempore medio postquam Christus dixerat Petro, Antequam gallus cantet ter me negabis: & quando nondum negauerat ipsum, & pono tunc istam, Petrus non negauit Christum: qua admissa, quia est possibilis, propono eandem & arguitur sic. Illa non est tunc cōcedenda: ergo quarta regula falsa pro prima parte. Probatur antecedens, nam illa concessa, cessat tempus obligationis. Et probo quòd malē respondisti. Sequitur nanq; Christus non potest mētiri & dixit Petro ter me negabis, ergo Petrus negauit Christum. Maior est necessaria, quæ vt habetur in sexta regula, propter nullum possibile positum est neganda & minor est vera, quia est posita in casu: ergo conclusio vera, & conclusio est contradictoria a propositionis concessæ: ergo duæ contradictoriae veræ.

Argum. 1.

Ad argumentum admissio casu, vt fuit in rei veritate, tunc proposita illa. Petrus non negauit Christū admittitur, quia est possibilis (si enim non fuisset possibilis tunc Petrus non fuisset liber ad non peccandum, & sic non peccasset.) Quare quando postea proponitur eadem propositio, cōcedo illam, iuxta quartam regulam. Sed cessante tempore obligationis nego quòd malē respōdi intra tempus obligationis, & concessa maiore consequentiæ quam formas, quia est necessaria, dico quòd nunquā concessissem minorem in tempore obligationis, licet sit vera, quia repugnabat posito & concessio. Istæ enim repugnant, Christus dixit Petro, ter me negabis, & Petrus non negabit, aduerte quomodo differt inter hoc quòd est dicere, sit casus Christum dixisse & cætera. Et hoc quòd est dicere, po-

no tibi hanc, Christus dixit. &c. Nam non obstante veritate casus, potest illa negari, quia repugnat posito per viam obligationis. Vnde si admissio casu, cōuerso: prius posuisses illam, Christus dixit Petro ter me negabis, illam admisissem & concessissem: & tunc si secundo loco posuisses aliam, Petrus non negabit, negassem illam, tanquam repugnantem. Sed replicatur contra hoc. posita & concessa in priori loco illa, Christus dixit Petro ter me negabis, tunc pono illam, possibile est Petrum non negaturum Christum, quam si concedas, quia illa modalis non repugnat propositioni concessæ, tunc ponatur in esse, & probo quòd malē respondeas, quia de inesse illius modalis repugnat priori concessæ. Ad hoc concedo in secundo loco illam modalem, sed non admittam quòd ponatur in esse, nisi tollatur alia, Christus dixit. & cætera. quia modalis non repugnat illi, sed de inesse repugnat. Et per hanc artem respondendum est in materia de prædestinatione. Vt si opponens dixerit, sit rei veritas Deum præsciuisse Antichristum fore, quo casu pono hanc, Antichristus non erit, admittenda est hæc, quia possibilis, & postea concedenda, & si postea inferatur, antichristus non erit, & Deus nō potest decipi: ergo Deus non præsciuit, conceditur consequentia & cōsequens licet sit falsum, quia sequitur ex admissio cum vno necessario. Nota quemadmodum necessarium non exigit vt proponatur: sed quando cunq; assumatur, est concedendum, sicut impossibile negandum. Si verò quando opponens in principio dixit, sit rei veritas Deum præsciuisse. & cæc. dixisset pono hæc, Deus præsciuit, iam esset obligatio sustinendi illam, & tunc si proponeretur illa modalis, possibile est antichristum non fore, concedenda esset tanquam vera & impertinēs: sed si postea ponerentur in esse ait, Christus nouerit, neganda esset, quia repugnat posito.

Argum. 2.

Secundo arguitur, pono tibi hanc, nihil est à te concedendum, qua admissa, quia possibilis, propono eandem. Si negas ergo quarta regula falsa pro prima parte, si verò concedas, propono hanc, tu non male respondes, qua cōcessa quia vera & impertinēs, arguitur sic, Tu concedis hanc: nihil à te concedendum, & non male respondes, ergo dicta vniuersalis negatiua est à te concedenda: rursus, ergo aliquid est à te conceden-

cedendum quæ quidem particularis est cōtradictoria illius vniuersalis admissæ & concessæ, & per consequens concedis duo contradictoria. Ad argumentum admissio illa vniuersalem negatiuam, quia est possibilis, & postea concedo eandem, & secundo concedo me non male respondere. Sed postea nego maiorem consequentiæ quam subiungis, scilicet, tu concedis hæc vniuersalem. &c. Nam quanquam hæc maior sit vera, repugnat tamen posito & concessio. Si vero secundo loco non posuisses illam, tu non male respondes, sed hanc, tu concedis hanc vniuersalem, concessissem tanquam veram & impertinentem: sed postea negassem illam, tu non male respondes, tanquam repugnantem.

Argu. 3.

Tertio principaliter arguitur. Sit casus, quòd tu sis Salmantica, & pono tibi hanc, omnis homo est Romæ: qua admissa, postquam est possibilis, propono eandem: qua concessa, propono hanc tu es Romæ. Si concedas illam, concedis falsum & impertinens, contra septimam regulam: si verò neges, tunc peto à te vbi nam sis. Si respondeas te esse Romæ, tunc concedis illud quod negaueras. Si respondeas te esse Salmantica, tunc arguitur sic, Tu es Salmantica ergo tu non es Romæ: rursus, omnis homo est Romæ, tu non es Romæ: ergo tu non es homo: in baroco rursus, ergo non es Salmantica, ac subinde concedis duo contradictoria.

Argu. 4.

Ad argumentum admissio & concessa illa vniuersali, omnis homo est Romæ, & negata illa, ego sum Romæ, tanquam: falsa & impertinente, tunc quando petis à me, vbi nam sim, quero ego, velis nē teneam me posse esse in duobus locis, an non. Si primum, tunc respondeo me esse Salmantica: quia verum & impertinens, sed tunc nego illam consequentiam, sum Salmantica: ergo non sum Romæ, imò si tertio loco proponatur mihi, tu es Romæ, teneor concedere: tanquam sequens ex posito & concessio. Sequitur nanque, ego sum Salmantica: ergo ego sum homo: rursus, omnis homo est Romæ, ergo ego sum homo: ergo ego sum Romæ. Quare concedam tanquam consequens me esse in duobus locis. Si verò secundo loco proponas me nō esse in duobus locis, tunc quando petis vbi sim non possum dicere quòd sum Romæ, quia est falsum & impertinens, non enim sequi-

tur, omnis homo est Romæ: ergo ego sum Romæ, vt patet si non fu in mudo, nec possum dicere, quòd sum Salmantica: nam illud repugnat concessio. Sequitur enim, ego sum Salmantica: ergo ego sum homo: rursus, omnis homo est Romæ, ergo ego sum Romæ, & sic sum in duobus locis, quòd est negatum. Nec possum respondere quòd sum nullibi: nam hoc est falsum & impertinens, quia nec sequitur nec repugnat concessio. Igitur solum respondendum est quòd sum alicubi: nam hoc est verum & impertinens, sed si postea insistas vbi nam sum, tunc respōdeo, quòd sum Romæ: nam hoc sequitur ex concessio: sequitur nāque ego sum alicubi: ergo ego sum homo: rursus, omnis homo est Romæ, ergo ego sum homo: ergo ego sum Romæ. Eadem ratione si concessio, omnis homo est Romæ, & tu non es in diuersis locis, proponas tu es Romæ vel Salmantica, concedam tanquam verum & impertinens, sed tunc rogatus vbi nam eorum locorum, respondebo, Romæ, tanquam sequens ex posito & concessio, vt modò expositum est.

Quarto principaliter arguitur, pono tibi hanc, Deus est, & homo est lapis, conuertuntur: qua admissa, quia est possibilis per nouā impositionem alterius illarum, & subinde cōcessa, propono hanc, Deus est: Quam si concedas, quia est necessaria, tunc propono hanc, homo est lapis. Si concedas, ergo concedis impossibile contra sextam regulam. Si verò neges, tunc negas quòd sequitur ex concessio contra. v. Sequitur nanque, Deus est, & homo est lapis, conuertuntur: Deus est: ergo homo est lapis.

Materia huius argumenti vocatur similitum positio, quæ solet fieri sub hac forma, pono tibi hanc, hæ duæ sunt similes, id est, conuertibiles. Et pro solutione argumenti notandū, vt supra diximus, latè differre inter hæc quæ apponens dicat, impono hæc propositionē, vt conuertatur cū illa, & hoc quæ dicat, pono hanc, hæ duæ conuertuntur. Nam primo modo nulla resultat obligatio, sed est mutatio impositionis, sed secundo modo resultat obligatio sustinendi cōuertibilitatem illarū propositionū. Quare illa obligatio nō tollit significationes quas habet termini ex sua impositione: sed admittitur illa cōuertibilitas, quia est possibilis, & postea cōceditur quia est admissa. Vnde semper respondendum est iuxta proprias significantias terminorum,

rum, quoadusque repugnet concessis. Igitur ad argumentum admissa & concessa conuertibilitate illarum propositionum concedo secundo loco illam, deus est: quia est necessaria: & nego illam, homo est lapis, quia est impossibilis, iuxta doctrinam sextae regulae. Sed tunc, nego illam consequentiam, deus est, & homo est lapis: conuertuntur, & deus est, ergo homo est lapis: nam conclusio est impossibilis, & praemissae sunt compossibiles. Et casu quo illa propositio, deus est, simul significaret aequiuocè & deum esse & hominem esse lapidem, praemissae essent verae & conclusio falsa. Sed aliter replicatur.

Admissa & concessa illa, haec propositio nes, deus est, & homo est lapis, conuertuntur, propono hanc, neutra illarum habet nisi vnicam significationem. Qua concessa, quia vera & impertinens, propono illam: homo est lapis. Si concedas concedis impossibile, contra sextam regulam. Si neges, negas consequens ex concessis & vno necessario. Nam sequitur bene, Deus est, & homo est lapis, conuertuntur, & non habent nisi vnicam significationem, & Deus est: ergo homo est lapis. Respondetur, quod concessa conuertibilitate illarum & quod neutra habet nisi vnicam significationem, ad huc nego hominem esse lapidem: quia impossibile. Nec valet haec vltima consequentia. Nam semper consequens est impossibile, & praemissae compossibiles. Et casu quo illa, homo est lapis, significaret tantum si cut, Deus est, praemissae sunt verae, & conclusio falsa. Licet enim tunc verum esset dicere, haec propositio homo est lapis, est vera, non tamen sequitur homo est lapis, est vera: ergo homo est lapis, nam antecedens est contingens & consequens impossibile. Vnde admissis & concessis illis, haec propositiones conuertuntur, & neutra habet nisi vnicam significationem, si postea proponatur haec propositio, Deus est, est vera, concedatur, quia est vera, contingens, & impertinens. Et si postponatur, homo est lapis, est vera, est concedenda: quia est contingens & sequens. Sequitur enim illa, conuertuntur, & neutra habet nisi vnicam significationem: & deus est, est vera: ergo homo est lapis, est vera. Sed nunquam concedam illam, homo est lapis: quia hoc est concedere hominem esse lapidem: quia in tota obligatione nunquam est mutata significatio illius propositionis. Quod si admissis & concessis illis, illa conuertuntur, & neu-

tra habet nisi vnicam significationem, proponatur statim, homo est lapis, est vera, neganda est: quia falsa & impertinens. Et si postea proponatur illa, deus est, est vera, neganda est: quia repugnat concessis, & opposito neganti. Sequitur enim, illa conuertuntur & neutra habet nisi vnicam significationem; & homo est lapis, non est vera, ergo deus est, non est vera. Sed nunquam est neganda illa, Deus est: quia hoc esset negare Deum esse.

Quintò arguitur. Pono tibi hanc, tu concedis duo contradictoria, qua admissa, quia est possibilis (potes enim malè respondere) propono hanc, deus est: quia concessa quia necessaria, propono hanc, homo est lapis: qua negata, quia est impossibilis, propono hanc, rex sedet: qua dubitata, quia est dubia, propono hanc, tu malè respondes. Si negas, tu negas sequens ex primo concessio. Sequitur enim, tu concedis duo contradictoria, ergo malè respondes. Si verò concedis arguitur sic: Tu admittis admitendum, concedis concedendum, negas negandum, dubitas dubitandum, ergo non malè respondes. Item tu teneris semper bene respondere: ergo nunquam debes concedere quod malè respondes.

Ad argumentum admissa positione prima, quia est possibilis, & concessa illa propositione necessaria, & negata impossibile, & dubia dubitata, cum tamè proponatur, tu malè respondes: concedo, quia sequens exposito. Et ad primam rationem in contrarium, si fiat durante obligatione, concedo me admittere admittendum concedere concedendum, & negare negandum: quia haec omnia sunt vera, & impertinentia: sed nego me dubitare dubitandum: quia haec repugnat posito. Sequitur nanque, Ego male respondeo: & non sunt nisi quatuor modi respondendi (haec nanque reputatur necessaria, vel proponatur ante illam, Deus est) & admitto admitendum, & concedo concedendum, & nego negandum: ergo non dubito dubitandum. Quare quaecunque tres partes proponantur, prius concedam illas tanquam veras & impertinentes: sed quartam negabo tanquam repugnantem. Et ad secundam rationem concedo quod semper teneor bene respondere.

Sexto

Sextò arguitur, pono tibi hanc, nihil est tibi positum, qua admissa quia possibilis, propono hanc, tu es obligatus. Si concedis, concedis repugnans: nam sequitur bene, nihil est tibi positum: ergo non es obligatus. Si negas, arguitur sic. Expositione & recta admisione conflatur obligatio: sed est tibi posita & rectè admissa aliqua propositio: ergo tu es obligatus. Ad argumentum admissio & concessio quod nihil est mihi positum, nego me esse obligatum, tanquam repugnans. Et ad argumentum in contrarium, nego illam minorem: scilicet, quod sit mihi posita & admissa aliqua propositio: nam & illa repugnat primo posito & admissio. Sed adhuc replicatur. Si tu negas illam, tu es obligatus, tanquam repugnans: ergo repugnat posito & admissio, & si aliquid est admissum: ergo iam es obligatus. Respondetur, quod ego nego me esse obligatum: sed non do causam intra tempus obligationis, nec confiteor me esse obligatum, & per consequens concedam duo contradictoria. Sed cessante tempore obligationis, dabo causam: quia repugnabat posito.

Lectio secunda.

CIRCA alias species obligationis eadem arte operandum est: verbi gratia, si deponatur haec, tu es, est admittenda quia potest esse falsa, idem enim est deponere vnam propositionem, & ponere suam contradictoriam, & illa admissa, si proponatur haec, tu mihi respondes, neganda est, iuxta secundam partem quintae regulae, quia antecedit ad depositum. Et eadem ratione si post depositionem illius, tu es, ponatur haec disiunctiua, tu es, vel tu non potes esse, concedenda est: quia vera & impertinens: sed si postea proponatur haec, tu potes esse, neganda est, tanquam antecedens ad depositum, nam sequitur bene, tu es, vel tu non potes esse, sed tu potes esse, ergo tu es, à tota disiunctiua, cum destructione vnius partis ad positionem alterius. Sed replicatur contra solutionem, sequeretur: ergo quod aliquod necessarium esset negandum contra sextam regulam. Deposita enim illa, tu es, propono tibi hanc, tu nunquam es mortuus, qua concessa quia vera & impertinens

propono hanc; tu admisti aliquid bene positum. Si neges, negas aliquid necessarium: nam illa est de praeterito, ad cuius oppositum non est potentia. Si verò concedas, concedis antecedens ad depositum, sequitur enim bene, tu admisti aliquam propositionem: ergo tu dixisti, & nunquam es mortuus: ergo tu es. Ad replicam conceditur quod est negandum necessarium secundum quid: puta, quod aliquando fuit possibile, tanquam antecedens ad depositum. Et eadem arte concedendum est aliquod impossibile secundum quid quod aliquando fuit possibile tanquam consequens ad oppositum.

Circa vltimam speciem, scilicet, dubiae positionis, arguitur sic: Sit rei veritas, quod tu sis electus episcopus, & illud scias, tunc dubiè pono tibi hanc, aliquis homo est electus episcopus: qua admissa, quia potest dubitari, propono hanc, tu es electus episcopus: qua concessa, quia vera & impertinens, propono hanc, tu es homo. Quasi dubites, dubitas propositionem veram, quae non potest dubitari, & à fortiori non debet negari. Si verò concedas, concedis antecedens ad dubiè positum, contra tertiam partem quintae regulae. Sequitur nanque, tu es episcopus, & tu es homo: ergo aliquis homo est episcopus.

Circa hoc argumentum notandum

est, quod quemadmodum non potest negari propositio necessaria: quia non potest esse falsa, nec propositio impossibilis, potest concedi, quia non potest esse vera: ita nec est admittenda propositio tanquam dubia illa quae non potest dubitari: vt sunt prima principia per se nota, & haec propositio, tu es, tu loqueris, & similis. Vnde ad argumentum, admissa tanquam dubia illa, aliquis homo est episcopus, quando proponitur illa, tu es electus episcopus, nullo modo est concedenda, licet sit scita esse vera, sed est dubitanda: quia cum vna quae non potest dubitari, antecedit ad dubiè positum. Sequitur nanque, tu es episcopus, & tu es homo: ergo aliquis homo est episcopus. Consequens est dubium: quia admissum esset tale: ergo antecedens est dubium. Et minor non potest esse dubia: ergo maior est dubia.

Solent

Liber De Obligationibus.

Solent hic fingere *sophistissimi ho-*
mines, nescio quæ portenta nominum: pu-
ta, quod obligationum alia sit dependens,
alia cadens, alia renascens. Obligatio depen-
dens est illa, quæ fit sub aliqua conditione,
quæ quidem non tenet, nisi adimpleta con-
ditione: vt si quis dicat, pono tibi hanc, si
prima propositio quam post hanc protu-
lero fuerit negatiua. Obligatio cadens, est il-
la, quæ fit vsque ad præfinitum tempus vt si

quis dicat, pono tibi hanc, quoadusque tua
responsio fuerit negatiua. Quæ quidem
cessat quam primùm aduersarius responde-
rit negatiuè. Obligatio renascens est illa, in
quæ præfinitur tempus cessationis & reuer-
sionis: vt si dicas, de pono tibi hanc, quo ad
usque responderis negatiuè: quæ postea re-
uertatur, quando responderis affirmatiuè.
At verò, pudet id genus sordes, ac naniarū
fæces persequi: quæ nō nisi nauseam moue-
re possunt.

E I N I S.

Salmanticæ.

Excudebat Andreas à Portonariis, Anno.

1555.

*Todos quantos estas ha llaxen
ceprensa inoquantia*